

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ І ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ

**Матеріали
XIII Науково-практичної
конференції за міжнародною участю, присвяченої пам'яті
РЕШЕТНІЧЕНКА АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
(м. Дніпро, 29 листопада 2019 р.)**

2019

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**
Дніпропетровський Регіональний Інститут Державного Управління

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНИМ І ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ**

**Матеріали
XIII Науково-практичної
конференції за міжнародною участю, присвяченої пам'яті
РЕШЕТНІЧЕНКА АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
(м. Дніпро, 29 листопада 2019 р.)**

**Дніпро
ДРІДУ НАДУ
2019**

УДК 35.075.5
ББК 67. 401. 12
П 78

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентіві України
(Протокол № 09/229 від 26 листопада 2019 р.)*

Редакційна колегія:

О. Б. Кіреєва, канд. наук з держ. упр., доц.; **Е. О. Сергієнко**, канд. наук з держ. упр., доц.

П 78 Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XIII наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяченої пам'яті Решетніченка Андрія Володимировича / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. – 632 с. – Укр., рос. та англ. мовами.

Уміщено матеріали доповідей учасників XIII науково-практичної конференції «Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком» щодо актуального стану та перспектив розвитку соціально-гуманітарної сфери України, Росії, Білорусії, Вірменії.

Розраховано на фахівців публічного управління та адміністрування, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів, студентів Національної академії державного управління при Президентіві України, регіональних інститутів, інших вищих навчальних закладів.

УДК 35.075.5
ББК 67. 401. 12

© ДРІДУ НАДУ, 2019

ЗМІСТ

Секція 1

Теоретико-методологічні та організаційно-правові засади управління соціальним розвитком: державний та регіональний вимір

Акімов О. О. Державне управління як система професійної діяльності державних службовців: робастність та системогенез.....	16
Акімов О. О. Деякі аспекти формування повноважень суб'єктного складу правовідносин у державному управлінні в контексті системогенезного підходу.....	16
Ариненко А. Ю. Развитие человеческого капитала как главного показателя уровня и качества жизни в Республики Беларусь.....	20
Бекетова А. П., Кречетова В. А. Соціальна реклама як один з методів управління соціальним розвитком в Україні.....	24
Биличенко А. А., Коровка Д. В. Коррупция в органах публичной власти: организационно-правовые механизмы противодействия.....	26
Власюк В. Є. Соціальна складова нового укладу господарських відносин.....	29
Гнітько І. В. Професійне здоров'я – феномен сталого розвитку.....	31
Гончарук Н. Т., Прудис Л. В. Розвиток публічної служби в Україні у контексті її гуманізації.....	35
Грудницький В. М. Соціологія села як галузь соціологічної науки... ..	38
Друзенко М. П. Соціальний розвиток у забезпеченні модернізації системи суспільних відносин і інститутів.....	41
Дубешко Л. А. Государственно-частное партнерство – один из инструментов управления в период Четвертой промышленной революции.....	43
Жунь А. В. К вопросу о формировании профессиональной культуры и профессионализма на государственной службе.....	46
Забурдайло А. М. Мотивація соціального розвитку персоналу підприємств.....	49
Кветко Е. А., Шатило А. С. Государственное регулирование приоритетов цифровой трансформации в Республике Беларусь.....	52
Клімьонова О. М. Контракт про проходження державної служби.....	54
Кофанова О. В. Геоінженіринг як спроба вирішити проблему зміни клімату на планеті.....	57
Краснокутська Ю. В. Напрямки розвитку соціального туризму в Харківському регіоні.....	59
Кривенкова Р. Ю. Туристичний потенціал країни: теоретико-методологічні та організаційно-правові засади управління.....	61
Куліш А. В., Шаповалова І. В. Інноваційний менеджмент в Україні..	65
Лядська В. В., Шаповалова І. В. Дослідження формування ділової етики менеджера.....	68
	71

Макарова С. Порівняльний аналіз правового регулювання інноваційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах.....	73
Мартиненко Н. В. Облік трудової діяльності працівника в електронному форматі: можливості та перспективи.....	76
Ніколайчук Т. О. Інклюзія еколого-економічного характеру: теоретичні аспекти.....	80
Нохріна Л. А., Лавренцов І. Ю. Засади концепції «Інтернет речей»..	83
Олійник Н. М. Механізми та інструменти забезпечення сталого соціально-економічного розвитку підприємств, регіонів та держави...	86
Орлова А. І. Громадянська освіта як чинник реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства.....	90
Падафет Ю. Г. Довіра та престиж в публічному управлінні: аверс без реверсу.....	93
Пирштук Д. И. Аспекты формирования мотивации.....	96
Попова Т. Е. Реализация региональной политики Республики Беларусь.....	98
Постернак К. В. Організаційно-правові аспекти роботи зі зверненнями громадян, шляхи їх удосконалення.....	101
Прокофьева А. А., Рябинина Ю. А. Трансгуманизм: філософія «невозможного» или идеология будущего.....	103
Процько М. І. Удосконалення нормативно-правової бази соціальної політики в Україні.....	105
Пустовіт Н. О. Проблеми і перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні.....	106
Райкова І. Ю. Розвиток персоналу як складова успішної діяльності сучасного підприємства.....	110
Рижков А. С. Основні тенденції розвитку та регулювання соціальної інфраструктури.....	112
Савина Т. Н. Регулирование корпоративной социальной ответственности в странах европейского союза: особенности, возможности и перспективы.....	114
Сапунова П. К. Социальная политика Республики Беларусь, ее направления и приоритеты в современных условиях.....	117
Сегеда І. В. Оцінка ефективності навчання персоналу в готельному господарстві.....	119
Сириця В. В. Напрями оцінки інноваційного розвитку соціального середовища підприємств.....	121
Сторожилова У. Л., Сторожилів Г. М. Майбутні засади щодо питання управління соціальним і гуманітарним розвитком України...	124
Сулима А. Н. Основные направления совершенствования кадровой политики в системе гражданской службы.....	126
Федотова Т. А. Соціальна структура і стратифікація населення України.....	129

Ченька М. В. Модель інформаційної системи спрямованої на підвищення соціальної активності.....	131
Черкас З. О., Мышковец П. О. Правовые основы природопользования в контексте управления социальным развитием (на примере Республики Беларусь).....	136
Чернятевич Я. В., Мокрецов С. Є., Корольчук О. Л. Турбулентність в соціально-економічній системі України.....	139
Чуснков А. А. Проблемы недостатной квалификации специалистов с аудиторской діяльністю в Україні.....	142
Щербакова А. Д. Основні чинники оптимізації розвитку публічно-управлінських механізмів забезпечення соціального партнерства в Україні.....	146
<u>Секція 2</u>	
<u>Економічні інструменти управління соціальним розвитком</u>	
Mysiuk V. Preventional instruments of economic fraud in Ukraine.....	148
Remez U. Application of internet marketing at enterprise.....	151
Shishko A. Prospects for the development of digital economy in the Republic of Belarus.....	152
Shishko A., Yakutovich S. Marketing in providing national export of services of the Republic of Belarus.....	155
Tarasenko A. V. The impact of the economy on social development.....	158
Бородей Л. С. Развитие налогового контроля в Республике Беларусь на современном этапе.....	161
Брушковська Д. В. Шахрайство та помилки в аудиторській практиці.....	163
Власенко М. П. Состояние и проблемы малого и среднего бизнеса в Республике Беларусь.....	167
Власенко М. П., Маркова Д. С. Динамическое ценообразование в гостиничном бизнесе.....	169
Волкова Н. В., Демарецька О. С. Професіоналізація діяльності у сфері публічних закупівель.....	170
Воронечкая Л. Г. Система вознаграждения членов советов директоров в Республике Беларусь.....	173
Гавриловец А. В. Антимонопольная политика Республики Беларусь и механизм её реализации.....	176
Гаравская Е. Д. Государственное регулирование развития цифровой экономики и информационного общества в Республике Беларусь.....	179
Гродникова Д. Д. Антиинфляционное государственное регулирование в Республике Беларусь.....	181
Гродникова Д. Д., Минич В. П. Система ценообразования на товарных биржах в Республике Беларусь.....	183
Грудько К. П., Лазаренко А. И. Антидемпинговое регулирование различных отраслей на современном этапе.....	185

Грудько К. П., Лазаренко А. И. Значение проведения камеральных проверок процедур государственных закупок.....	187
Данилевська О. О. Інвестиції як базова категорія державного розвитку економіки.....	189
Деревенчук К. С. Государственное регулирование инвестиций в Республике Беларусь.....	191
Ермакова Э. Э. Инновационное предпринимательство в малом и среднем бизнесе.....	193
Ефимченко Д. С. Роль банковской системы в развитии инвестиционной деятельности Республики Беларусь.....	197
Жечкова А. Є. Вплив економічних відносин на соціальний розвиток	199
Захарова Ю. А. Государственное регулирование экономики китайской народной республики: инструментарий, развитие, перспективы применения в республике Беларусь.....	201
Зелёная А. М. Государственное регулирование малого и среднего предпринимательства в республике Беларусь.....	203
Зомчак Л. М., Бойко Р. В. Векторна модель корекції помилок трансмісійного механізму України.....	205
Кветко Е. А. Государственное регулирование формирования «зелёной» экономики Республики Беларусь.....	207
Кербікова А. С., Болтенкова К. В. Доходи населення та їх вплив на економіку України.....	210
Клевещ В. А. Государственно-частное партнерство как инструмент управления инвестициями, направленными в жилищное строительство.....	213
Клименко К. В., Савостьяненко М. В. «Зелені» облігації як інструмент стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку України.....	216
Коваленко Д. В. Удосконалення системи контролю якості аудиторських послуг.....	218
Ковальчук Н. Ю., Кравчук О. Б. Концептуалізація реформ фіскальних інституцій.....	220
Ковчун М. С. Необходимость государственного регулирования привлечения иностранных инвестиций в Республике Беларусь.....	222
Кравцова Т. В. Вимоги міжнародних стандартів ISO на системи операційного менеджменту.....	225
Кухарева Д. А. Импакт-инвестирование как новый мировой финансовый инструмент достижения ЦУР.....	229
Лазаренко А. И. Государственное регулирование развития экспорта в Республике Беларусь.....	232
Латкіна С. А., Остапюк О. В. Вплив економічних методів на управління соціальним розвитком.....	236
Макарова С. Позитивні та негативні прояви системи PROZORRO....	237

Минич В. П. Государственное регулирование развития экспорта в Республике Беларусь.....	240
Мишкова М. П. Перспективы развития инструментов управления финансовыми потоками.....	243
Морозова Н. Н., Терещенко Е. А. Изменение рынка труда в условиях цифровой трансформации экономики.....	246
Наркевич Е. В. Бюджетно-налоговая политика Республики Беларусь	249
Науменко А. О. Державне управління розвитком агропромислового комплексу в Україні в умовах трансформації ринкових відносин.....	252
Олеферович Д. В. Государственное регулирование развития аграрного бизнеса в Республике Беларусь.....	254
П'ята А. М. Аудит операцій злиття та поглинання в Україні.....	256
Пашинська В. А., Бергаш Б. М. Особливості підходів до визначення сутності асортиментної політики підприємства та основні фактори, що впливають на її формування.....	258
Петушков Е. Н. Кредитование населения как инструмент социального развития.....	261
Пирогова Ю. М. Цифровая трансформация экономики как фактор устойчивого развития Республики Беларусь.....	264
Поліщук Ю. А. Модернізація державної політики «зеленої» економіки в умовах сталого розвитку України.....	266
Середа А. В. Государственное регулирование экономики Швеции: инструментарий, развитие, перспективы применения в Республике Беларусь.....	270
Стуло Э. С., Шевчик Е. С. Повышение эффективности государственных закупок посредством борьбы с коррупцией.....	272
Трусова Л. А. Государственное регулирование инвестиций в Республике Беларусь.....	274
Урбанський В. П. Упровадження програми «теплих кредитів» як чинник енергоефективності в Україні.....	277
Хомутов А. О. Подолання корупції – складова державної політики... ..	279
Шандова Н. В. Особливості формування бізнес-моделей у соціальному підприємстві.....	282
Шатило А. С. Проблемы адаптации инструментов государственного регулирования экономики в условиях вступления во Всемирную торговую организацию.....	284
Шевчик Е. С., Стуло Э. С. Зарубежный опыт малого и среднего предпринимательства на примере Польши.....	286
Шелест В. С. Налоговая система как инструмент государственного регулирования экономики.....	289
Шуст А. С. Потенциал и пределы экономического сотрудничества со странами Северной Африки.....	291
Язвінська Т. В., Дейнега І. О. Соціально-орієнтований маркетинг як засіб підвищення конкурентоздатності підприємства.....	294

Секція 3

<u>Соціальний захист та соціальна безпека людини і суспільства</u>	297
Цуенко А. V., Зауїка О. V. Problems of the living wage size in Ukraine	297
Акімова Л. М. Деякі складові територіальної міграційної системи України як передумова сталого розвитку економіки, держави і суспільства.....	298
Александров А. В., Логанова Е. О. Экстремизм как глобальная угроза национальной безопасности: доктринально-правовые инструменты противодействия.....	303
Алексейчик Е. А., Чернявская Я. А. Государственное регулирование занятости населения.....	306
Андилевко Т. В. Методологические основы определения понятия «занятость»	308
Андриянников П. Ю. Региональная экологическая политика в процессе обеспечения экологической безопасности.....	310
Бакай А. Є. Розвиток засад державного управління медичним забезпеченням під час кризових ситуацій.....	313
Бондаренко К. В., Коновал А. В. Дослідження соціальної безпеки України.....	316
Ворона П. В., Носков О. М. Зарубіжний досвід державної підтримки зайнятості інтелектуалів.....	320
Годько І. О. Зарубіжний досвід розбудови механізму державного регулювання екологічної безпеки регіону.....	322
Гришко К. А. Государственное регулирование производства экологически безопасных продуктов питания в Республике Беларусь	324
Димитрієва О. Д. Критичний аналіз сучасного стану соціального захисту людини: практичні аспекти та рекомендації.....	326
Дідковська В. Ю. Розвиток ВДЕ в умовах нового законодавства про ринок електроенергії.....	328
Дробітько І. І., Богданович О. А. Безробіття в Україні та світі.....	331
Ігнат'єв О. М., Шведун В. О. Роль прогнозування стану потенційно небезпечних об'єктів в забезпеченні соціальної безпеки в державі.....	333
Ільєнко А. С. Державне управління газозабезпеченням населення України.....	336
Канан А. Формування та розвиток антикорупційних органів у в'єтнамі: досвід для України.....	338
Колосовська І. І. Оптимізація системи соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.....	341
Кондратюк А. Э. Социальное страхование в Республике Беларусь.....	344
Корецький Ю. О. Екологічна безпека населення як складова соціальної безпеки.....	346
Корольчук О. Л., Арнаутова В. В. До питань формування національної резильєнтності: 4 базові концепти розвитку.....	349

Кравцова Т. В., Тапсхіна О. В. Соціальне підприємництво в Україні: проблеми та перспективи.....	352
Кравченко М. В., Ткач Т. А. Міжнародний досвід монетизації пільг у сфері транспорту.....	356
Кравчук А. А. Государственное регулирование рынка труда в Республике Беларусь.....	358
Крайняк А. В., Тростяньська К. М. Стан системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні.....	360
Крук Е. В. Внешняя трудовая миграция – угроза социальной безопасности населения Украины.....	363
Левковець Н. П. Поняття та особливості соціальної безпеки підприємства.....	365
Леміш В. Г. Модернізація системи надання пільг в Україні.....	367
Літовченко В. В. Оцінка рівня соціальної безпеки держави: порівняння підходів та перспективи розвитку.....	370
Маркова Д. С. Государственное регулирование политики занятости в Республике Беларусь.....	373
Маслак Д. А. Олигархия как угроза национальной безопасности на постсоветском пространстве.....	375
Мешкова-Кравченко Н. В., Солодовнікова К. В. Соціально-економічна безпека як основа соціального розвитку підприємства.....	378
Москалюк С. В. Социальная и экологическая безопасность общества как необходимая составляющая государственной энергетической политики.....	380
Новицька Н. В. Працювати чи народжувати-вибір на три роки.....	382
Павлій Н. І. Взаємодії в соціо-еколого-економічній системі і види прояву наслідків антропогенного впливу на навколишнє середовище.....	384
Пикалова Н. Б., Чистякова А. А. Механизмы и принципы государственной политики труда и занятости населения в современной России.....	387
Тарасевич М. В. Экономические инструменты регулирования системы социальной защиты Республики Беларусь.....	390
Тарасенко С. В. Противодействие коррупции в органах государственной власти в контексте социальной безопасности человека и общества.....	393
Федотова Т. А., Джига Л. В. Забезпечення студентів та школярів соціальним транспортом.....	395
Чербар В. А. Міжнародна нормативно-правова база щодо впровадження інклюзивної освіти.....	397
Чорноморд Є. Є. Social security and its influence on the quality of life.....	401
Шикір Д. О. У чому полягає сенс людського життя в контексті соціальної безпеки людини.....	404

Ярмолич І. М. Проблемні питання відсутності житла для внутрішньо переміщених осіб.....	407
<u>Секція 4</u>	
<u>Соціально-політичний простір сучасності: проблеми та перспективи розвитку</u>	409
Lukash S. M. Implementation of e-governance within the framework of social development management.....	409
Zelenkova K. S., Presnyakov V. A., Panezhanka V. D. All-Belarusian national assembly as social resource of power: institutional approach.....	412
Zhmakina T. Argumentation in political deliberation.....	416
Балака Є. І., Семенцова О. В. Аспекти функціонування залізничної галузі у сучасному соціально-політичному просторі.....	419
Коленко В. В. Інформаційний простір як сфера взаємодії органів влади зі ЗМІ.....	421
Корякина К. С. Республика Беларусь в интеграционных образованиях.....	423
Краснов Р. З. Стан та тенденції розвитку електронного урядування в Україні.....	425
Лемешова Т. В. Кризис демократии в условиях глобализации.....	428
Літовченко В. В. Соціальний капітал як основа розвитку громадянського суспільства.....	431
Логанова Е. О., Ермаков А. М. Развитие института Полномочного представителя Президента РФ и его роль в реализации Президентом РФ конституционно-правовых полномочий.....	434
Мармашова С. П., Якутович С. С. Роль современных социальных сетей в продвижении товаров и услуг.....	438
Рутко Д. Ф. Миграционная политика в развитии социально-политического пространства современности.....	441
Семенова В. Н. Становление глобальной идеологии космополитизма.....	444
Федушко С. С. Застосування методу валідації персональних даних виборця у сучасному інформаційному просторі.....	447
Яковченко М. А. До питання дієвих механізмів стримувань і противаг у системі взаємодії трьох гілок державної влади в Україні... <u>Секція 5</u>	450
<u>Політика щодо розвитку освіти, культури, фізичної культури і спорту, охорони здоров'я в контексті реалізації секторальних реформ</u>	453
Andreev S. E., Urish A. A. Entrepreneurial university as a factor of development of modern belarusian education.....	453
Андренко І. Б., Альошина Т. С. Готельний ринок м. Харкова і перспективи його подальшого розвитку.....	456
Андренко І. Б., Проценко В. О., Рибалка К. В. Основні показники готельного ринку харківського регіону і міста Харкова.....	459

Арутюнян Г. С. Политические настроения в facebook-е в контексте концепции психологии толпы Лебона.....	462
Бачинська О. М. Роль інклюзивної освіти в соціальній адаптації дітей з особливими освітніми потребами.....	463
Болбас О. М. Управління об'єктами культурної спадщини.....	467
Босько О. В. Изменение модели коммуникации власти и общества в условиях цифровой трансформации.....	469
Герасименко А. П. Місце професійної адаптації персоналу в діяльності сучасної компанії.....	472
Грудько К. П. Государственная молодёжная политика Республики Беларусь.....	474
Гурина М. В. Создание образовательных структур учреждений высшего образования за рубежом как одна из форм развития современного образования (на примере Республики Беларусь).....	476
Демченко В. М. Державний вимір релігійного світовідчуття.....	479
Добрянська О. М. До питання розвитку освітньої політики в Україні в умовах сьогодення.....	482
Сидельникова Е. С., Володько С. М. Формирование культурно-языковой личности как основное направление современного иноязычного образования.....	484
Ерегина А. Г., Конюшкова О. Д. Система здравоохранения в Российской Федерации: социологическая диагностика и предложения по совершенствованию.....	487
Євтушенко В. В., Радиш Р. В. Народна медицина – як галузь української культури.....	491
Зуб А. В., Машкіна О. І. Інституційне забезпечення освіти осіб з особливими потребами.....	495
Квакуш Є. А. Педагогічні задачі як засіб формування професійної етики майбутнього викладача вищої школи.....	498
Клюкин Р. Ю. Приоритетные направления развития массового спорта и физической культуры на региональном уровне.....	500
Коврей В. А. Возможность и необходимость применения механизма государственно-частного партнерства в системе здравоохранения Республики Беларусь.....	504
Коротких Л. С. Державний аудит вищої освіти як стимул соціально-економічного розвитку країни.....	506
Лебедєва Н. А. State protection policy in Ukraine for cinematography.....	509
Леонович Л. В. Научно-технический потенциал Республики Беларусь и пути его развития.....	512
Мазурина Ю. О. Государственное регулирование туристической деятельности Республики Беларусь.....	515
Мала С. Г. Формування адхократичної філософії публічного управління освітою в Україні.....	517

Меляков А. В. Публічне управління етнонаціональною політикою: інституційний аспект.....	520
Нечаева Е. В. Государственное регулирование здравоохранения в Республике Беларусь.....	523
Половин С. М. Online Tools for Different Types of Student Collaboration.....	534
Савенок Э. А., Чепикова В. В. Роль международного сотрудничества в интернационализации сферы высшего образования республики Беларусь.....	527
Семенець-Орлова І. А. Ціннісні засади державної політики щодо розвитку освіти в Україні.....	530
Смагар Л. Б. Фінансування медичної реформи в Україні.....	533
Соболева Е. Е. Государственная политика в сфере сохранения и укрепления здоровья граждан: состояние и перспективы.....	536
Титарчук М. В. Державна політика у сфері розвитку вищої освіти в Україні.....	539
Філіппова Ю. В. Розвиток спортивної дипломатії в Україні.....	541
Хаварівська Г. С. Проблема правової свідомості студентської молоді.....	543
Хмиров І. М. Індикатори ефективності вищої освіти в умовах розвитку дистанційного навчання.....	547
Чепелєв О. О. Роль вищої освіти у розвитку сучасного суспільства... ..	549
Черченко Н. В., Мармашова С. П. Основные социально-экономические приоритеты развития туристической индустрии Республики Беларусь.....	551
Щемелева Е. В. Состояние и перспективы развития системы бизнес-образования в Республике Беларусь.....	553
Юринець З. В., Юринець Р. В., Петрух О. А. Послідовність проведення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я.....	556
Секція 6	
<u>Трансформація соціальної політики в контексті децентралізації влади</u>	559
Батир Ю. Г. Державне політика щодо соціального розвитку сільських територій.....	559
Безпалова М. О. Реформування житлово-комунального господарства України у період децентралізації.....	562
Бричко А. М. Кластерний підхід в управлінні та адмініструванні на регіональному рівні.....	564
Гут В. В. Формування видатків місцевих бюджетів в умовах децентралізації.....	567
Довба І. В., Вибодовська Л. Б. Організаційно-правове забезпечення інноваційного розвитку регіону.....	569

Сторенкова Ю. О. Комунальна власність як джерело наповнення місцевих бюджетів та основа соціального розвитку територій.....	573
Кірсєва О. Б. Перспективи розвитку креативних індустрій на місцевому рівні в Україні.....	576
Лещух І. В. Трудові ресурси ОТГ України: аналіз забезпеченості.....	581
Малімон В. І. Пріоритети розвитку культури в умовах децентралізації.....	585
Мельнишин Л. В. Регіональна політика в контексті євроінтеграційних процесів: досвід для України.....	587
Петрівський Я. Б., Герман Н. В. Інформатизація туристичних послуг як фактор соціального розвитку територій.....	590
Пиртко М. С. Модернізація об'єктів соціальної інфраструктури об'єднаних територіальних громад.....	591
Руденко Л. В. Збільшення надходжень до місцевих бюджетів через залучення забудовників.....	593
Руденко Л. В. Удосконалення використання коштів місцевих бюджетів через впровадження внутрішнього фінансового контролю...	595
Серьогіна Н. К., Векленко А. Проблеми розвитку територіальних громад.....	598
Синюра-Ростун Н. Р. Розвиток дошкільної освіти в об'єднаних територіальних громадах центрального району України.....	601
Східницька Г. В., Кондратюк К. В. Додаткові фінансові надходження як елемент фінансової спроможності місцевих бюджетів.....	605
Топоровська В. В. Ринок праці сільської місцевості в умовах децентралізації.....	607
Хижнякова Н. О. Соціальні аспекти територіального розвитку.....	609
Шостак І. В. Пріоритети децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення.....	612
Кіянка І. Б. Гуманітарна політика України як стратегічний вимір буття ххї століття.....	614

Пам'яті Андрія Володимировича Решетніченка

Народився 17 липня 1949 р. Закінчив Дніпропетровський державний університет у 1973 р. за спеціальністю «Біологія». У 1988 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Соціально-психологічні фактори підвищення ефективності виховної діяльності в трудовому колективі» за спеціальністю 09.00.09 «Прикладна соціологія» в Інституті соціологічних досліджень Академії наук СРСР, після чого мав досвід практичної діяльності соціолога на найбільших підприємствах м. Дніпро. Андрій Володимирович був одним з науковців, які у 1991 році розпочали відродження академічної соціології у Дніпрі, розробляючи тематику методології соціологічних досліджень як основного інструменту отримання об'єктивної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень. У Дніпропетровському державному університеті він закінчив докторантуру і захистив у 2001 році докторську дисертацію на тему «Соціальні механізми формування гуманістичного світогляду» за спеціальністю 25.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії».

Саме у роки викладання в ДДУ навколо А. В. Решетніченка почала складатися група студентів, що сповідували спільні з ним цінності і прагнули «перевернути життя», прагнучи впровадити в практичну діяльність всі надбання науки.

З 1999 р. працював професором кафедри філософії, соціології державного управління Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, яку у 2002 р. очолив. На час роботи в інституті Андрію Володимировичу вдалося створити потужний творчий науковий колектив, який активно займався науково-дослідною роботою за темами: «Методологічні аспекти аналітичної діяльності в державному управлінні», «Дослідження проблем управління соціально-економічним розвитком Дніпропетровського промислового регіону та розробка науково-методичних рекомендацій з його вдосконалення», «Методологія аналізу соціально-політичних проблем сучасного українського суспільства», «Концептуально-методологічні основи управління соціальним та гуманітарним розвитком», «Соціокультурні, ментальні та духовні аспекти підготовки управлінської еліти в Україні (з використанням тренінгових технологій)». Результати напрацювань презентовані як в кандидатських та

докторських дисертаціях, так і в матеріалах безлічі проведених конференцій та круглих столів.

З 2005 р. по 2019 р. професор кафедри філософії та соціально-політичних дисциплін Університету митної справи та фінансів.

Решетнічено А. В. є автором біля 500 наукових та навчально-методичних праць, найбільш вагомими з яких є: навчальні посібники «Соціологія», «Методи творчого пошуку», «Управління соціальним та гуманітарним розвитком»; українсько-англійській глосарій «Теорія управління соціальним розвитком»; монографії «Картина мира в системе познания», «Парадигма жизнедеятельности и мировоззрение. Методологический аспект», «Управління соціальним розвитком», «Підготовка управлінської еліти в Україні: теорія і практика»; наукові статті «Гуманістична концепція управління», «Нетрадиційні методи державного управління», «Управління гуманістичним потенціалом організацій», «Теоретико-методологічні засади дослідження гуманізаційного концепту як феномену суспільних відносин в умовах модернізації державного управління», «Управління процесами розвитку суб'єктів соціуму», «Інформаційні механізми розмежування політики і управління», «Пізнавальні засоби управління процесами перетворень», «Відповідальність в управлінні розвитком гуманістичного громадянського суспільства», «Актуальні напрямки розвитку соціального управління».

Він є автором гуманістичної концепції управління, а коло його наукових інтересів включало генезу та механізми подальшого розвитку системи світоглядних орієнтацій, процеси підготовки управлінської еліти, управління процесами інформаційної безпеки, розвиток пізнавальної діяльності, засобів розвитку та методики обрахування гуманістичного потенціалу соціальних спільнот, концептуально-методологічні моделі та механізми розвитку картини світу, основи та предметна область універсології, мультимодальної логіки, а також системи законів, принципів і механізмів управління процесами соціального розвитку українського суспільства, Європейської та світової спільнот.

Андрій Володимирович був людиною, спілкування з якою завжди викликало позитивні емоції, напитувало креативними творчими ідеями, спонукало до нових звершень. Він міг однаково зрозуміло і цікаво доносити свої думки як до представників поважної наукової спільноти, так і до простого студента. Його захоплення та натхнення швидко передавалося оточуючим і давало поштовх для розвитку. Світла пам'ять про А. В. Решетніченка зігріватиме і надихатиме кожного, кому пощастило працювати, навчатися та спілкуватися з цією цілісною, справедливою, доброю та видатною людиною.

СЕКЦІЯ 1
Теоретико-методологічні та організаційно-правові засади
управління соціальним розвитком

АКИМОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

к. держ. упр., доцент, заслужений економіст України, начальник відділу правового забезпечення Національної служби посередництва і примирення

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: РОБАСТНІСТЬ ТА СИСТЕМОГЕНЕЗ

Оскільки предметом концепту системогенезу виступає система професійної діяльності державних службовців, то взаємодія у ній відбуватиметься між її елементами, а саме: процесами, станами, передумовами до їх виникнення, механізмами, методами, ресурсами та способами забезпечення професійної діяльності державних службовців; а також між самими структурними елементами (підсистемами, окремими складовими елементами). Для з'ясування специфіки, сутності та розвитку системи професійної діяльності державних службовців доцільно проаналізувати її властивості, розкрити додаткові можливості функціонування, виявити слабкі місця для розробки способів та шляхів ефективного розвитку. Окреме дослідження феномену робастності як однієї з характеристик у прямому відношенні до об'єкта нашого дослідження не була виявлено та вивчено.

Розкриття поняття робастності здійснено як щодо загалом систем так і щодо використання конкретних робастних способів щодо вивчення наукових проблем у сферах управління, економіки, у низці технічних та математичних підходах. Зокрема, в економіці застосовано поняття робастне проектування у контексті проектного забезпечення стійкості продукції до впливу зовнішніх чинників. Таким чином застосовано підхід, за яким співвідносять якість та надійність продукції, що виготовляється. Такий підхід запропонував Джеймс Мак Лінн у рамках переліку аспектів створення продукції у зв'язку «якість-надійність». Строкович Г. В. розглядала робастність у системах управління якістю роботи підприємств, у тому числі щодо взаємозв'язків категорій якості, надійності та ефективності [1]. Розроблено нові методи аналізу робастної стійкості та оптимізації дискретних систем керування із зворотним зв'язком та запропоновано розв'язання задачі робастної стабілізації та оцінки квадратичного критерію якості лінійних дискретних систем з матричними невизначеностями [2]. Застосовано робастний метод визначення оптимального рівня підготовки на диспетчерському тренажері у авіації [3]. Представлено розробку адекватних підходів до системного аналізу геопросторових робастних рішень для довготермінового погодженого управління взаємозв'язаними системами землекористування. Розглянуто нову стохастичну Глобальну Модель Управління Біосферою, яка дозволяє проаналізувати безпечно постачання продуктами харчування, енергією, водою з урахуванням взаємозалежності країн та можливості глобальної диверсифікації системних ризиків [4].

Однак залишаються невирішеними раніше частинами зазначеної проблеми вивчення характеристик системи професійної діяльності державних службовців та визначення напрямів ефективного функціонування системи державного управління. Зокрема, потребує наукової розробки поняття робастності системи професійної діяльності державних службовців як одна з її характеристик. Зазвичай робастність розуміють як здатність системи зберігати часткову працездатність чи/та ефективність при зміні її окремих елементів чи підсистем. Робастність як характеристику застосовують не тільки до елементів системи, але і до процесів, методик, технологій. Так, Щипанов В. В. визначає робастність як стан, в якому характеристики технологій, процесів не чутливі до впливів дестабілізуючих факторів [5, с. 7]. У фармації робастність знайшла своє застосування у розробці аналітичних методик. Зокрема, зазначено, що робастність це здатність аналітичної методики не зазнавати впливу малих заданих (контрольованих) аналітиком змін в умовах виконання методики. Зокрема, вивчають стійкість у часі аналітичних розчинів, час екстракції тощо. Зазвичай виявлено такі впливи, що діють на результати: різниця в досвіді аналітиків; умови навколишнього середовища (температура, вологість); реактиви (різні постачальники) [6].

Застосування концепту системогенезу визначає, що діяльність системи, її компонентів для досягнення мети, дії із застосуванням певних засобів є не що інше, як взаємодія функцій системи та її складових елементів [10; 11]. Система професійної діяльності державних службовців є складною системою, з притаманними ознаками для таких систем, а саме: відкритість системи; здатність до самоорганізації; ієрхічність та поліструктурність субрівнів організації системогенезу об'єкт-систем; відтворюваність системи за умов запуску ієрархічної системогенезу. Для розгляду питання обсягу системи професійної діяльності державних службовців та формування концепту системогенезу виникає необхідність виокремити підсистеми професійної діяльності державних службовців. Основні з них, які беремо за складові системи у нашому дослідженні: організаційно-правова система діяльності державних службовців; функціонально-компетенційна система діяльності державних службовців; інституційна система діяльності державних службовців; психологічна система діяльності державних службовців [9].

Отже, процеси системогенезу розвиваються як у кожній окремій підсистемі-об'єкті, так і загалом у системі професійної діяльності державних службовців. Оскільки робастність стосується структурних елементів системи професійної діяльності державних службовців, доцільним видається розглядати такі види змін у системі як структурні і неструктурні.

Неструктурні зміни у системі професійної діяльності державних службовців характеризуються питаннями обсягу, змісту та якості наповнення складових елементів системи. До прикладу, якість складових елементів (оцінка професійної діяльності державних службовців, рівень компетентності державних службовців, обсяг функціонального навантаження за посадою тощо). Неструктурні зміни найбільш проявляються у функціонально-компетентнісному, психологічному, мотиваційному аспектах. Структурні зміни у системі професійної діяльності державних службовців відбуваються зазвичай в інституційному та

компетенційному аспектах [12; 13]. Загалом професійна діяльність державних службовців формується з позиції функціонування інституційних форм таких як державної інституції, посади, так із позиції функціональних, організаційних та компетентнісних аспектів, які науковці пропонують розглядати комплексно [7].

Отже, у широкому розумінні вважаємо, що робастність системи професійної діяльності державних службовців це властивість системи зберігати дієвість та запас стійкості при зміні параметрів її функціонування.

Разом з цим, враховуючи специфіку функціонування загалом системи державної служби – її ієрархічний характер, законодавчо визначені стандарти, процедури й вимоги до роботи її елементів – державних службовців, слід критично проаналізувати напрацювання в інших сферах діяльності.

Можемо стверджувати, що системи професійного навчання державних службовців входить до складу системи професійної діяльності державних службовців у складі функціонально-компетенційної системи діяльності державних службовців. Виникнення потреби в підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації державного службовця викликає тоді, «коли їм необхідно до допомога для здійснення певних змін у роботі в межах графіка й відповідно до необхідних стандартів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування» [8, с. 17]. Адже перед кожним рівнем державно-управлінської ієрархії ставляться певні завдання, на основі яких формуються вимоги до професійно-особистісних якостей державного службовця. Тому реалізація потреби в підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації пов'язана з підвищенням ефективності й компетентності державних управлінців шляхом розвитку здібностей визначати проблему, розробляти й ухвалювати компромісні рішення, досягати загальної згоди, проводити консультації й переговори.

Крім того, слід зазначити, що важливою ознакою робастності системогенезу професійної діяльності державних службовців є властивість системи продукувати те, що їй необхідне. Цим і пояснюється концепт системогенезу складних систем, до яких відносимо і систему професійної діяльності державних службовців. Тобто система, яка може діяти як самостійно так і управлятися ззовні, має можливість при певних умовах функціонувати самостійно та створювати відповідні продукти.

Робастність системи професійної діяльності державних службовців вказує на властивість системи професійної діяльності державних службовців при втраті/зміні/невизначеності одного з елементів системи продовжувати своє функціонування. Тобто відсутність, зміна чи невизначеність одного із процесів, передумов до їх виникнення, механізмів, методів, ресурсів чи способів забезпечення професійної діяльності державних службовців не припиняє функціонування усєї системи професійної діяльності державних службовців. Прояви робастності найбільше впливають на систему у станах появи великої кількості невизначених соціальних ситуацій, зміни навчальних програм та їх мети, та й загалом соціально-політичної та професійної реальності.

Список використаних джерел:

1. Якість функціонування підприємства: внутрішні та зовнішні аспекти : монографія / Г. В. Строкович ; Нар. укр. акад. – Харків : Вид-во НУА, 2010. – 212 с.
2. Алілуйко А. М. Робастна стійкість і оцінка функціонала якості лінійних дискретних систем з матричними невизначеностями / А. М. Алілуйко, В. О. Єрьоменко // Вісник ТНТУ. – 2017. – Том 85. – № 1. – С. 126 – 137.
3. Лазоренко В. Робастний метод визначення оптимального рівня підготовки на диспетчерському тренажері / В. Лазоренко, В. Харченко. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/visnik/article/view/12287>.
4. Системный анализ робастных стратегических решений для планирования безопасного снабжения продовольствием, энергией, водой на основе стохастической модели ГЛОБИОМ / Т. Ю. Ермольева, Ю. М. Ермольев, П. Хавлик, А. Монье, Д. Леклер, Ф. Краксер, Н. Хабаров, М. Оберштайнер // Кибернетика и системный анализ. – 2015. – Т. 51, № 1. – С. 144 – 154.
5. Щипанов В. В. Математическое моделирование образовательных процессов : монография / В. В. Щипанов, Ю. К. Чернова, С. А. Крылова. – Тольятти : ТГУ, 2005.
6. Гризодуб А. И. Критерии для параметров линейной зависимости при проведении валидации аналитических методик по ГФУ / А. И. Гризодуб, Д. А. Леонтьев, Т. Н. Доценко, Н. В. Денисенко // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки і практики : зб. наук. ст. – Запоріжжя, 2003. – Вип. X ; ДФУ. – X., 2004. – С. 30 – 32.
7. Карпа М. І. Статус державного службовця: функціональний, організаційний та компетентністний аспекти / М. І. Карпа // Державне будівництво : зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ. – 2017. – № 1. – Режим доступу : www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2017-1/doc/3/03.pdf.
8. Теоретико-методологічне обґрунтування і методика вивчення потреби в навчанні державно-управлінських кадрів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України : монографія / В. Г. Понеділко, О. М. Хмелевська, Ю. О. Молчанова ; за заг. ред. В. І. Лугового, В. Г. Понеділко. – Київ : Вид-во НАДУ, 2005. – 84 с.
9. Акімов О. О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні / О. О. Акімов // Державне управління: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 181 – 188.
10. Акімов О. О. Концепт системогенезу професійної діяльності державних службовців / О. О. Акімов // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 23. – С. 133 – 138.
11. Акімов О. О. Функціональні чинники системогенезу професійної діяльності державних службовців / О. О. Акімов // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 24. – С. 68 – 74.
12. Кринична І. П. Компетентний підхід до професійної діяльності публічних службовців в умовах євроінтеграції / І. П. Кринична, О. О. Акімов // Публічна служба: системна парадигма : кол. моногр. / К. О. Ващенко, С. М. Сьрьогін, Є. І. Бородін, Н. А. Липовська, Н. Г. Сорокіна [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Сьрьогіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – С. 132 – 143.

13. Клименко І. В. Сучасні моделі компетенцій державних службовців : монографія / І. В. Клименко, О. О. Акімов, Е. А. Афонін. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 176 с.

АКИМОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

к. держ. упр., доцент, заслужений економіст України, начальник відділу правового забезпечення Національної служби посередництва і примирення

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ ПРАВОВІДНОСИН У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В КОНТЕКСТІ СИСТЕМОГЕНЕЗНОГО ПІДХОДУ

Наявність різних підходів до формування статусних характеристичних органів державної влади передбачає різні змістові наповнення публічно-правових відносин в частині суб'єктного складу. Набуття особливих, спеціальних та інших статусів формується на підставі потреби виконання відповідних державних функцій. Адже розвиток основних шкіл та теорій державного управління вказує на динаміку розвитку системи державного управління як в частині змістового, так і якісного наповнення державно-управлінських процесів. Зокрема, розвиток системи державного управління розглядають у площинах його нормативно-правового, організаційно-функціонального, структурного, ресурсного та інших видів забезпечення. Однак, найперше проблематика дослідження знаходиться у площині системології як теорії складних систем, адже у дослідженні державне управління розглядається як системне утворення.

На нашу думку, проблематику даного дослідження доцільно розглядати у площині наступних напрямів: розвитку загалом вітчизняного державного управління; з позиції системології як теорії складних систем; у площині організаційно-правового аспекту як практики реалізації системогенезного підходу до діяльності суб'єктів системи державного управління.

Розвиток системогенезного підходу до системних утворень загалом має більш фрагментарний характер, висвітлений здебільшого за певними напрямками. Зокрема, у статті З. К. Айларова, М. Р. Дзагоева «Системогенез основних видів виробничих систем» визначені особливості системогенезу основних видів виробничих систем, що відображають підходи до їх формування, вдосконалення і розвитку [1]. У сфері навчальної та професійної діяльності вчені розглядають системогенез у площині розвитку та становлення особистості, психологічних аспектів, розвитку професійної компетентності, з позиції забезпечення методологічними розробками у сфері професіоналізації трудового потенціалу тощо [2]. У вітчизняній практиці державного управління науковим доробком є представлена проблематика розвитку системогенезу Н. А. Липовської, яка зазначає, що для життєдіяльності соціальної системи однаково важливі й управління, і самоорганізація, які є двома сторонами процесу системогенезу [3]. Також запропонована вітчизняна розробка концепту системогенезу до системи професійної діяльності державних службовців, в якій окремо виокремлено і психологічні, і соціальні аспекти їх професійної діяльності [4; 8; 9].

Однак, загальною проблемою у сфері публічного управління залишається проблематика формування, набуття та реалізація повноважень органами публічної влади, у тому числі органами державної влади, а у сфері юриспруденції – проблематика застосування публічного права у цьому контексті. Крім того, невирішеною частиною загальної проблеми є розвиток можливостей до застосування способів формування повноважень органів публічної влади. У роботі запропоновано поглибити дослідження в напрямку застосування системогенезного підходу до державного управління як одного з можливих способів для вирішення зазначеної проблематики.

Суб'єкти правовідносин у державному управлінні та їх статус є однією з основних ознак для питань визначення, аналізу та вивчення способів набуття та реалізації ними владних повноважень. Публічно-правові відносини можуть виникати між фізичними та юридичними особами, з одного боку, та органами публічної влади, з іншого. Законодавець визначив суб'єктну складову публічного управління як орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їх посадову чи службову особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень. Отже, публічно-правові відносини можуть виникати і у внутрішньо організаційній діяльності органів публічної влади, стосуватися не тільки компетенції публічної інституції, але й компетенцій публічних службовців. До суб'єктів публічного права, зокрема, належать держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші соціально-публічні утворення. Оскільки такі утворення є складними організаціями, що виконують різні функції (як у галузі публічного, так і у галузі приватного права), а держава до того ж є носієм політичної влади і суверенітету, то у цивільному праві України вони традиційно не визнаються юридичними особами, а кваліфікуються як особливий вид суб'єктів цивільного права.

Відомо, що система державного управління – складне поняття, змістове наповнення якого зводиться до таких основних елементів: суб'єкти управління, тобто органи виконавчої влади; об'єкти управління, тобто сфери та галузі суспільного життя, що перебувають під організуючим впливом держави, управлінська діяльність, тобто певного роду суспільні, через які реалізуються численні прямі та зворотні зв'язки між суб'єктами і об'єктами управління. У площині розвитку складних систем беззаперечним являється факт наявності та розвитку елементів системи, які по суті своїй являються теж системами. Тому органи виконавчої влади, об'єкти управління як елементи системи державного управління є підсистемою системи державного управління.

Організаційно-структурна, нормативно-правова, теоретико-методологічна та інші форми забезпечення їх діяльності перебувають у постійному розвитку та еволюції, які здійснюють відповідні впливи на діяльність органів виконавчої влади. Аналіз суспільних процесів, пов'язаних зі здійсненням державного управління вказує на можливість застосування системогенезного підходу до цієї сфери. Зокрема, суб'єктний склад у системі державного управління доцільно розглядати у контексті функціонування державного управління як системи управління. Тобто, суб'єкт управління це теж система, яка наділена певною компетенцією і державно-владними повноваженнями, що дозволяють їй

здійснювати управлінський вплив у форматі команд чи управлінських рішень, обов'язкових для виконання. Отже, можна стверджувати, що це система, яка управляє. У системі державного управління до суб'єктів управління відносять: органи виконавчої влади (уряд, міністерства, державні комітети, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації); керівників та керівний склад цих органів (політичні діячі; посадові особи; службові особи, які наділені державно-владними повноваженнями). Отже, набуття та реалізація державно-владних повноважень є необхідною передумовою до здійснення правовідносин у державного управління.

З позиції виключно інституційного визначення суб'єктний склад у системі державному управлінні формується органами державної влади та їх посадовими особами. Системогенезний підхід у вітчизняній сучасній практиці державного управління доцільно застосовувати у площині нормативно-правових засад, у площині організації та реалізації державного управління; з позиції застосування наукової методології до системи державного управління. Відомо, що відповідно до статті 6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову, а стаття 7 Основного Закону встановлює, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування [5]. Отже, виконавчу владу Конституція поділяє за критерієм організаційно-правового рівня на вищі, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Вищим органом системи органів виконавчої влади є Кабінет Міністрів України, який забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України. До центральних органів виконавчої влади відносяться міністерства, державні комітети, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, які безпосередньо підпорядковані Кабінету Міністрів України. Науковці зазначають, що узагальнення суб'єктного складу владних повноважень у публічно-правових відносинах вказує на необхідність розподілу суб'єктів владних повноважень за їх видами, статусними характеристиками [6].

Суб'єктний склад правовідносин з позиції діяльності публічних службовців формується відповідно до чинного законодавства, яке здійснює регулювання діяльності посадових осіб у публічному управлінні. Відповідно до Закону України «Про державну службу» керівник державної служби в державному органі – посадова особа, яка займає вищу посаду державної служби в державному органі, до посадових обов'язків якої належить здійснення повноважень з питань державної служби та організації роботи інших працівників у цьому органі [7].

Суб'єкти публічно-правових правовідносин та їх статус є однією з основних ознак для питань визначення, формування та реалізації їх компетенцій, у тому числі повноважень. Компетенційні спори можуть виникати і у внутрішньо-організаційній діяльності органів публічної влади, стосуватися не тільки компетенції публічної інституції, але й компетенції публічних службовців. Компетенційні спори у сфері діяльності органів публічної влади мають публічно-правову природу, оскільки покликані вирішувати конфлікти у частині дії публічного інтересу та при наявності однієї із сторін як суб'єкта владних повноважень.

Отже, можемо зробити висновки, що суб'єктний склад правовідносин у державному управлінні характеризується різним інституційним та статусним наповненням. Статус набуття владних повноважень виступає основою для формування суб'єктного складу у системі державного управління, які беруть участь у публічно-правових відносинах. Суб'єктний склад правовідносин у державному управлінні формується органами державної влади та їх посадовими особами. Статус суб'єктів владних повноважень є однією з основних ознак для питань визначення, формування та реалізації повноважень органів державної влади. Законодавець визначив суб'єктну складову як орган виконавчої влади, їх посадову чи службову особа або інший суб'єкт, який здійснює державні владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень. Отже, публічно-правові правовідносини можуть виникати і у внутрішньо організаційній діяльності органів державної влади, стосуватися не тільки компетенції державної інституції, але й компетенції державних службовців. Визначено, що суб'єкт управління це теж система, яка наділена певною компетенцією і державно-владними повноваженнями, що дозволяють їй здійснювати управлінський вплив у форматі керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання, тобто це система, що управляє.

Список використаних джерел:

1. Айларова З. К. Системогенез основных видов производственных систем / З. К. Айларова, М. Р. Дзагоева // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 1. – Режим доступа : www.science-education.ru/ru/article/view?id=12113.
2. Системогенез учебной и профессиональной деятельности. Часть I. Методология системогенетического подхода. Конструктивные и деструктивные тенденции профессионального становления и реализации личности : материалы VII Международной научно-практической конференции, 20-22 октября 2015 г., г. Ярославль / под ред. проф. Ю. П. Поваренкова. – Ярославль : Изд-во ООО «Агентство Лигера», 2015. – 328 с.
3. Липовська Н. А. Системогенез державної служби: теоретичні підходи / Н. А. Липовська // Теорія та практика держ. упр. : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 23 листоп., 2015 р.) / за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2015. – С. 168 – 171.
4. Акімов О. О. Концепт системогенезу професійної діяльності державних службовців / О. О. Акімов // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 23. – С. 133 – 138.
5. Конституція України : закон України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
6. Яковенко Є. О. Суб'єкти владних повноважень та їх види / Є. О. Яковенко. – Режим доступу : <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/jur-2010-4/171-177.pdf>.
7. Про державну службу : закон України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/print>.
8. Акімов О. О. Функціональні чинники системогенезу професійної діяльності державних службовців / О. О. Акімов // Інвестиції: практика та досвід. Сер. «Державне управління». – 2018. – № 24. – С. 68 – 74.

9. Акімов О. О. Робастність системи професійної діяльності державних службовців: системогенезний контекст / О. О. Акімов // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 5. – С. 104 – 109.

АРИНЕНКО АНАСТАСИЯ ЮРЬЕВНА

студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Академии управления при Президенте Республики Беларусь

РАЗВИТИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА КАК ГЛАВНОГО ПОКАЗАТЕЛЯ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ В РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Понятия уровня и качества жизни взаимосвязаны, но также имеют свои особенности. Отличие в том, что качество жизни – это показатель, который не поддается прямому количественному измерению, так как обозначает доступ к благам. А уровень жизни – это категория, которая направлена на оценку степени удовлетворения потребностей, которые могут быть прямо определены количественно. То есть понятие качества жизни несколько шире, чем понятие уровня жизни. Уровень жизни населения как социально-экономической категории определяется совокупностью большого числа факторов (уровень доходов населения, жилищные условия, количество продовольствия, качество образования и культуры, уровень социального обеспечения, продолжительность жизни, рождаемость и смертность, баланс доходов и расходов, цены – наиболее значимые факторы, определяющие динамику уровня жизни населения). Все факторы тесно взаимосвязаны и, чтобы иметь достоверные данные о качестве и уровне жизни необходимо рассматривать факторы только во взаимосвязи.

Существует два способа оценки уровня и качества жизни: субъективный и объективный. Субъективный – это оценка уровня жизни самим человеком, но собрать такое количество данных с помощью опроса каждого гражданина страны является очень затратным, поэтому используется объективный способ. Он является менее достоверным, но более распространенным. Существует ряд показателей, с помощью которых измеряются данные показатели, но некоторые из них невозможно использовать отдельно без включения в группу, так как они могут не отражать полную картину. Поэтому используют обобщающие показатели, такие как индекс развития человеческого потенциала, индекс качества жизни населения и доходы населения [1, с. 112 – 113].

Главным направлением деятельности Республики Беларусь в повышении уровня и качества жизни является развитие человеческого потенциала, а точнее мотивация труда, создание для этого более высокопроизводительных организаций и обеспечение непрерывной профессиональной подготовке и переподготовке кадров, активизация населения в области малого и среднего бизнеса, что позволило бы экономике стать более гибкой и приспособляться к изменчивому миру, а также эффективная социальная политика, направленная на повышение удовлетворенности населения жизнью. Для решения данных проблем необходимо прилагать усилия как населению Республики Беларусь, так и

государству, деятельность которого должна направлять граждан, с помощью планирования, программирования и прогнозирования.

Человеческий капитал – это сформированный в результате инвестиций и накопленный человеком определенный запас здоровья, знаний, навыков, способностей, мотиваций [2, с. 412]. Поэтому так важно повышать уровень и качество жизни, что приведет к росту производительности труда и эффективности производства и тем самым влияют на рост зарплаток (доходов) человека.

Главный фактор, который характеризует человеческий капитал, является демографический. Для современной Беларуси характерна низкая рождаемость и сверхсмертность, невысокая продолжительность жизни в сравнении с развитыми странами (74,4 года), но с каждым годом наблюдается постоянное увеличение, что связано с улучшением условий жизни населения, уровне медицины, да и в целом о повышении уровня и качества жизни населения Республики Беларусь. Но увеличение продолжительности жизни незначительно, что возможно из-за недостаточного внимания государства к экологической проблеме.

Для решения проблемы, связанной с негативной демографической ситуацией, государство делает акцент на изменении стереотипов населения в пользу здорового образа жизни, реализация этого направления отображена в Государственной программе развития физической культуры и спорта в Республике Беларусь на 2016-2020 годы, и формирования мотивации к труду, предпринимательской активности и личной ответственности за свою жизнь, заинтересованности в экономическом росте и общественном прогрессе, Государственная программа о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы, а также Государственная программа «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016-2020 годы [3, с. 15].

Беларусь все больше интегрируется в цивилизационные мирохозяйственные связи, где ведущими тенденциями стали глобализация экономических отношений, либерализация международной торговли, экологизация социально-экономических процессов, становление постиндустриального (информационного) общества. Данные закономерности подвели республику к парадигме развития, где человек становится не просто средством экономического роста, но его главной целью и ценностью [2, с. 11].

Список использованной литературы:

1. Андреева, О. Н. Способы оценки уровня и качества жизни населения / О. Н. Андреева // Ойкумена. – 2013. – № 2. – С. 112–120.
2. Соколова, Г. Н. Состояние и использование человеческого капитала в Республике Беларусь / Г. Н. Соколова // Наука и инновации. – 2018. – № 179. – С. 10–14.
3. Долинина, Т. Н. Человеческий капитал в составе национального богатства Республики Беларусь / Т. Н. Долинина // Труды БГТУ. – Серия 5, Экономика и управление. – Минск : БГТУ, 2018. – № 1 (208). – С. 12–17.

БЕКЕТОВА АНАСТАСІЯ ПАВЛІВНА

студентка 3 курсу спеціальності «соціологія» кафедри історії та права гірничого факультету Донецького національного технічного університету

КРЕЧЕТОВА ВІРА АЛЬБЕРТІВНА

к. соц. н., доцент кафедри історії та права гірничого факультету Донецького національного технічного університету

СОЦІАЛЬНА РЕКЛАМА ЯК ОДИН З МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ

Сучасне українське суспільство має величезну кількість проблем різного характеру, на різних рівнях та у різних сферах, які не зникнуть, якщо не докладати зусиль до їх вирішення – тобто не управляти соціальним розвитком. За визначенням Решетніченко А. В. та Серьогіна С. М., управління соціальним розвитком: система засобів гармонізації процесів життєдіяльності суб'єктів соціального буття; система засобів оптимізації процесів життєдіяльності суб'єктів соціального буття; система методів впливу на характер і напрямки соціальних змін; система скоординованих зусиль щодо санкціонування соціально прийнятних або неприйнятних форм життєдіяльності; спрямування процесів життєдіяльності суб'єкта в русло позитивних умов і напрямків фізичного, інтелектуального та духовного розвитку» [1].

Хочемо звернути увагу на пункти 3, 4 та 5 цього визначення. Одним із ефективних методів впливу на характер і напрямки соціальних змін, а також одним з елементів системи скоординованих зусиль щодо санкціонування соціально прийнятних або неприйнятних форм життєдіяльності може бути соціальна реклама. У Законі України «Про рекламу» зазначено, що соціальна реклама – це «інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку» [2]. Зрозуміло, що такого роду реклама має здатність не лише інформувати громадськість про певні проблеми, а й завдяки своїй емоційній насиченості має величезний вплив на свідомість [3]. Отже, соціальна реклама формує суспільну думку та націлена на покращення життя шляхом зміни ставлення суспільства до проблем, які існують в країні.

Як зазначає К. Форманюк, «соціальна реклама є важливою складовою світогляду і морального здоров'я суспільства. Її ефективність є інтегральним виразом дієвості при вирішенні певних проблем соціального характеру» [8]. Виходячи з того, що метою соціальної реклами є «змінити ставлення громадськості до будь-якої соціальної проблеми, а в довгостроковій перспективі виробити нові соціальні цінності» [7], розуміння виховної та адаптивної функцій соціальної реклами як способу роботи з громадською думкою позначається на ефективності діяльності соціальних служб.

В зарубіжній літературі термін «соціальна реклама» не використовують, натомість вживають термін «некомерційна реклама». Тематику соціальної Бугайова О. І. класифікує таким чином:

– пропаганда (популяризація) певного (здорового) способу життя (охорона здоров'я, заняття спортом, правильне харчування та виховання, загальнонародські цінності, міцні сімейні стосунки, радіаційна й хімічна безпека, раціональне природокористування);

– формування законослухняності, дотримання конституційних прав і свобод людини (сплата податків, право виборця, права жінок, літніх людей і дітей, толерантне ставлення до інвалідів, розвиток соціального страхування);

– виховання патріотизму (реклама свят, ювілеїв) [4, с. 40].

Безсумнівно важливою є можливість соціальної реклами впливати на широку аудиторію. Адже якісна, цікава реклама навіть на несвідомому рівні привертає увагу кожного, хто її чує, а це дає можливість впливати навіть на тих, хто проблемами суспільства не дуже переймається [7].

Так само як і комерційна, соціальна реклама може бути поширена різними каналами, але найбільш ефективною (і найбільш дорогою) вважається телевізійна реклама у вечірній час, коли основна маса людей знаходиться вдома і відпочиває [5].

Метою нашого емпіричного дослідження стало визначення тематики соціальної реклами, яку транслюють загальнонаціональні телеканали.

Центр громадянського представництва «Життя» та громадська організація «Інститут масової інформації» 3-5 квітня 2018 року (вівторок-четвер) з 19 до 21 години (прайм-тайм) провели моніторинг 9 загальнонаціональних каналів («Новий канал», СТБ, ICTV, «UA:Перший», «1+1», «112», «Інтер», «Україна» і «Прямий»), що був одним з методів дослідження щодо законодавчого регулювання та практики використання соціальної реклами у сфері просування здорового способу життя та профілактики вживання тютюну зокрема. Хоча акцент уваги їх дослідження був спрямований на рекламу у сфері громадського здоров'я, вони також зібрили дані щодо всієї соціальної реклами, яку побачили під час свого моніторингу (до моніторингу було включено всі сюжети, марковані як соціальна реклама) [6].

Спираючись на цей моніторинг і задля можливості порівняння результатів, 19-21 листопада 2019 року (вівторок – четвер) також з 19 до 21 години ми провели свій моніторинг 7 каналів з переліку тих, які були об'єктом згаданого моніторингу, а саме: «Новий канал», СТБ, ICTV, «1+1», «Україна», «Прямий», «Інтер». По одному ролику соціальної реклами у 2018 році було зафіксовано на чотирьох каналах («Новий канал», «Україна», «Прямий», «Інтер»), проте належність ролику щодо переходу на цифрове телебачення (показаний на трьох з них) до соціальної реклами викликала сумніви через невідповідність критерію відсутності мети отримання прибутку, адже ролик був спрямований на збереження глядацької аудиторії самих телеканалів. Більше роликів соціальної реклами було на СТБ (2 на 2 год.), в ефірі «UA:Першого» (3 різні ролики, один з них показаний двічі) і найбільше на ICTV (4 на 2 год., плюс ролик «Національні проекти. Децентралізація» без позначки «соц. реклама»).

На каналах «112» та «1+1» упродовж двох годин моніторингу ефіру у 2018 р. соціальної реклами зафіксовано не було. Цього року ми не зафіксували соціальної реклами на трьох з 7 каналів (СТБ, «Прямий», «Інтер»); на трьох каналах («Новий канал», ICTV, «1+1») побачили один ролик соціальної реклами

«21 листопада – День Гідності та Свободи». Найбільшу кількість роликів соціальної реклами (два ролики) ми побачили на каналі «Україна». Перший ролик був той самий, як і на згаданих вище каналах, а другий – «Сирітству – ні!» – спрямований на подолання проблеми сирітства в Україні.

Загальні результати двох моніторингів зведено в таблицю 1, з якої видно, що минулого року перша («здорове життя») та друга («законослухняність») за класифікацією Бугайової О. І. тематики соціальних рекламних роликів були представлені рівномірно (по три рази), а третя («патріотизм») відсутня. Цього року ми побачили одну рекламу другої тематики та одну (на різних каналах) – третьої, натомість прикладів першої тематики не зустріли.

Таблиця 1

**Тематика соціальної реклами на загальнонаціональних каналах
(за результатами моніторингів)**

Тема рекламного ролику	Тривалість	Наявність посилання	ТВ канали	Тематика за класифікацією Бугайової О.І.
3-5 квітня 2018 року				
Децентралізація	30 сек.	У кінці – Рада Європи	«Новий канал», СТБ, ICTV	2
Проект «Нові лідери»	28 сек.		«Новий канал», СТБ, ICTV	2
Перехід на цифрове телебачення, приймачі T2	30 сек.		«Україна»	1 (сумнівно)
«Рятуємо серця України»	1,5 хв.	Урядова ініціатива щодо стентування	«UA:Перший»	1
Проект «Керуй!»	двічі по 4 хв.	У кінці – Нацполіція та Консультативна місія ЄС в Україні	«UA:Перший»	1
Проект «Працевлаштуй ветерана»	30 сек.		«UA:Перший».	2
19-21 листопада 2019 року				
«21 листопада – День Гідності та Свободи»	30 сек.	у кінці – Міністерство інформполітики України	«Новий канал», ICTV, «1+1», «Україна»	3
«Сирітству – ні!»	10 сек.	Протягом ролику – емблема Фонду Ріната Ахметова	«Україна»	2

За результатами моніторингу, проведеного Центром громадянського представництва «Життя» та громадською організацією «Інститут масової інформації» у минулому році, соціальна реклама була присутня не на всіх телеканалах та її не було багато. За результатами нашого моніторингу цього року її стало значно менше як за кількістю, так і тематично.

В результаті нашого дослідження було виявлено, що можливості соціальної телереклами на загальнонаціональних каналах у вечірній час як ефективного методу управління соціальним розвитком цього року використовуються набагато менше, ніж у минулому році.

Список використаних джерел:

1. Решетніченко А. В. Теорія управління соціальним розвитком : глосарій / А. В. Решетніченко, С. М. Серьогін. – Д. : Дніпропетровський регіональний інститут державного управління УАДУ при Президентові України, 2002. – 94 с.

2. Про рекламу : закон України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/270/96-вр>.

3. Бекерук А. Проблематика ринку соціальної реклами в Україні / А. Бекерук. – Режим доступу : <https://naub.oa.edu.ua/2018>.

4. Бугайова О. І. Соціальна реклама: лексика, граматика, стилістика : кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису / О. І. Бугайова // Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2019. – Режим доступу : <https://ra.eenu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02>.

5. Носії реклами. – Режим доступу : https://studopedia.su/9_51333_nosii-reklami.html.

6. Головенко Р. Аналітична записка щодо законодавчого регулювання та практики використання соціальної реклами у сфері просування здорового способу життя та профілактики вживання тютюну зокрема / Р. Головенко. – Режим доступу : <https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/AnZap-final.pdf>.

7. Соціальна реклама: стан і особливості розвитку в Україні. – Режим доступу : <https://knowledge.allbest.ru/marketing>.

8. Форманюк К. Особливості соціальної реклами на українському телебаченні / К. Форманюк. – Режим доступу : <https://naub.oa.edu.ua/2015>.

БИЛИЧЕНКО АНДРЕЙ АНАТОЛЬЕВИЧ

магістрант державного і муніципального управління

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

КОРОВКА ДЕНИС ВЛАДИМИРОВИЧ

магістрант державного і муніципального управління,

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

КОРРУПЦИЯ В ОРГАНАХ ПУБЛИЧНОЙ ВЛАСТИ: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ

В настоящее время масштабы коррупции в Российской Федерации актуализируют вопросы национальной безопасности и эффективной антикоррупционной политики.

По экспертной оценке неправительственной организации Transparency International в международном рейтинге коррупции в 2018 году Россия заняла 135 позицию из 180 [1], а общая сумма полученных в России взяток достигла 6,7 млрд. руб. (в 2017 г. – 2,3 млрд.) [2]. При этом, граждане предложили взятку почти в полтора раза меньше, чем взяли должностные лица – 4,5 млрд. руб. По сравнению с 2017 годом общая сумма по выявленным фактам дачи взятки увеличилась в четыре раза.

Как отметили в Национальном антикоррупционном комитете, половина установленных преступлений коррупционной направленности приходится на мелкое взяточничество (то есть взятки меньше 10 тыс. руб. – ст. 291.2 УК РФ).

Большинство россиян (52 %) оценивают взяточничество на низовом уровне как симптом испорченности системы в целом, чем следствие аморальности отдельного взяточника [3].

Следует отметить, что в последние несколько лет работа правоохранительной системы в анализируемой сфере перестроилась с низшего уровня на средний и высший. Так, в информационном поле российской внутренней политики регулярно можно слышать сообщения о крупных коррупционных скандалах с участием высокопоставленных представителей власти. Например, общественный резонанс вызвали аресты ряда губернаторов, министра экономического развития Российской Федерации, высокопоставленных служащих органов внутренних дел Российской Федерации, в руководстве Следственного комитета России, обыски в Федеральной таможенной службе и многие другие. Согласно исследованиям, проведенным ведущими социологическими центрами страны, россияне (68-78 %) информированы о подобных фактах [4; 5] и одобряют данные аресты (55-67 %) [4].

В целом, масштабы коррупции в мире оцениваются в \$1 трлн., экономические потери от коррупции – в \$2,6 трлн., что составляет 5 % мирового ВВП.

В этой связи очевидно, что отдельных мер, регулирующих определенный круг проблем, уже давно недостаточно, а требуется комплексное и системное воздействие.

При всем том, реализация идей, заложенных в совокупности мер, разработанных в нормативных правовых документах на федеральном, региональном и местном уровнях, неизбежно сталкивается, с одной стороны, с сопротивлением коррумпированного государственного аппарата, с другой – с непониманием и слабой поддержкой российского общества [5], неразвитостью гражданского общества в целом. Отчасти последний тезис может подтвердиться следующими фактами.

Так, например, в Орловской области создана возможность для граждан и организаций беспрепятственно, с минимальными затратами времени информировать органы государственной власти (местного самоуправления) о ставших им известными коррупционных проявлениях по средствам интернет-приемной государственной специализированной информационной системы «Портал Орловской области – публичный информационный центр». В первом квартале 2018 года в адрес Губернатора и членов Правительства Орловской области поступило 459 обращений граждан по вопросам социальной и политической сфер, экономики, ЖКХ, безопасности и законности [6]. В 2017 году через электронную приёмную, размещённую на Интернет-сайте города Орла, поступило 2089 обращений, однако вопросы коррупционного характера не поднимались.

В целом правоприменительная практика показывает, что для эффективной борьбы с коррупцией необходимо создание механизма, который бы возможности оставил бы минимальные условия и возможности для злоупотреблений.

Одной из составляющих такого механизма может служить норма включения в реестр утративших доверие чиновников, уволенных в связи с утратой доверия за совершение коррупционного правонарушения (ст. 15 Федерального закона от 25.12.2008 № 273-ФЗ «О противодействии коррупции») [7]. При этом, с нашей точки зрения, срок включения правонарушителя следует увеличить с 5 до 10 лет.

Кроме того, необходимо расширять практику оценки регулирующего воздействия. Такие императивы усилят взаимодействие представителей власти и гражданского общества в целом, будут способствовать принятию конструктивных предложений по устранению коррупционных проявлений, создадут дополнительные импульсы для повышения эффективности деятельности исполнителей в органах публичной власти.

Список использованной литературы:

1. Барометр мировой коррупции. – Режим доступа : <http://transparency.org.ru/barometr-mirovoi-korrupcii/barometr-mirovoi-korrupcii-2016-rossiiane-boiatsia-soobshchat-o-korrupcii>.
2. Сумма полученных в 2017 году взяток достигла в России 6,7 млрд. – Режим доступа : <https://www.rbc.ru/society/05/03/2018/5a9d2d1f9a794723d6b46737>.
3. Мелкие взяточники: казнить или помиловать? – Режим доступа : <https://wciom.ru/index.php?id=236&uid=547>.
4. Улюкаев: один в поле? – Режим доступа : <https://wciom.ru/index.php?id=236&uid=115966>.
5. Граждане наслышаны о громких делах. – Режим доступа : www.levada.ru/2016/08/16/grazhdane-naslyshany-o-gromkih-delah/.
6. Коррупция: преступление и наказание. – Режим доступа : <https://wciom.ru/index.php?id=236&uid=511>.
7. Лаптева О. А. Антикоррупционная политика в России / О. А. Лаптева // Новая наука в интерпретации современного образовательного процесса : сб. науч. тр. ; под ред. С. В. Кузьмина. – Казань, 2017. – С. 136 – 144.
8. Информация о работе с обращениями граждан, поступившими в Администрацию Губернатора и Правительства Орловской области в I квартале 2018 года. – Режим доступа : <http://orel-region.ru/index.php?head=41&part=13>.
9. О противодействии коррупции : федеральный закон от 25.12.2008 г. № 273-ФЗ (ред. от 28.12.2017) // СЗ РФ. – 2008. – № 52 (ч. 1). – Ст. 6228 ; СЗ РФ. – 2017. – № 27. – Ст. 3929.

ВЛАСЮК ВАЛЕРІЙ ЄВГЕНОВИЧ

д. е. н., професор, професор кафедри економіки та соціально-трудових відносин Університету митної справи та фінансів

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА НОВОГО УКЛАДУ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

Ще наприкінці ХХ ст. у світовому господарюванні, в період розгортання постіндустріальної, інформаційно-комунікативної економічної системи, відбуваються процеси перебудовання відносин господарського етапу на побудову нових, принципово відмінних відносин формування науково-технологічної цивілізації.

Ці процеси все у більшій мірі виявляють важливого значення через соціальні зміни перетворень в сфері праці, виявляючи нові принципи соціально-трудових відносин, надаючи більшого значення виробничій адаптації, трудовій мотивації,

стимулюванню та соціальному партнерству, методам соціального управління, парадигмі соціально-гуманітарних знань, трудовій поведінці, концепції трудової кар'єри.

Виникаючі при цьому проблеми у розбіжностях інтересів власників засобів виробництва та власників робочої сили мають об'єктивний характер, і їх не можна раз і назавжди позбутися чи узгодити. Тому суспільство загалом та кожна організація зокрема, мають постійно відпрацьовувати механізми регулювання відносин у сфері праці з метою досягнення балансу інтересів, запобігання трудовим конфліктам, створення умов для стійкого економічного розвитку і підвищення рівня життя працівників [1, с. 680 – 681].

Тому, формуванню сучасної соціальної політики, що адекватна умовам нової економіки та потребам розбудови соціальної держави, на заваді стає спрощене трактування та розуміння природи політики, що розглядається, її змісту і напрямів розвитку. Так, соціальну політику нерідко розуміють як інститут, що має підтримувати економічно слабких та створювати умови для реалізації принципу соціальної справедливості. Таке трактування природи соціальної політики є звуженим, неповним і таким, що шкодить практичній її реалізації. Врешті-решт це призводить до ототожнення соціальної політики із соціальним захистом або соціальним забезпеченням. Утім соціальна політика не може бути ефективною, якщо вона має своїм об'єктом тільки соціально вразливі верстви населення, які, безумовно, потребують уваги з боку держави і суспільства в цілому. Умови, що необхідні для підтримки соціально вразливих груп населення, що не працює, створюються зайнятими у суспільному виробництві, на яких не можуть поширюватися заходи щодо їхньої соціальної підтримки та розвитку. Більше того, оскільки реальні можливості реалізації соціальної політики залежать саме від сфери праці, то основою соціальної політики та соціального розвитку є саме соціально-трудова політика. Отже, соціальна політика стосується всього соціуму, а на полі соціальної політики функціонують і економічно сильні, і економічно слабкі суб'єкти.

Відповідно, що поштовхом до розвитку договірних засад узгодження інтересів роботодавців і найманих працівників стало також поширення ідеї соціальної держави. Сама по собі сутність соціальної держави пов'язана не з розв'язанням певних соціальних проблем, опануванням окремих соціальних механізмів, а з тим, що вся економіка й соціально-економічна політика держави мають бути спрямовані на задоволення потреб усіх верств населення, забезпечення підвищення добробуту всіх і кожного [2, с. 56].

Слід відмітити, що наявні на сьогодні методи регулювання соціально-трудових відносин, залежно від характеру їх нормативно-правової визначеності, можливо поділити на такі дві групи.

1. Методи формальної регламентації, «продуктом» яких є певні норми, процедури, регламенти, зобов'язання у складі законодавчих актів, угод, договорів, контрактів, правил тощо.

2. Методи неформальної регламентації, «продукт» яких набуває форми усних домовленостей, зобов'язань, неформальних контрактів і т. ін.

Зазначимо, що за характером керівного впливу на соціально-трудові відносини наявні методи їх регулювання можна поділити на три групи:

- методи прямого (директивного) впливу;
- непрямі методи;
- методи самоуправління.

Важливим є те, що сутність соціальної держави пов'язана не тільки з розв'язанням певних соціальних проблем, опануванням окремих соціальних механізмів, а й з тим, що вся економіка і соціально-економічна політика держави мають бути спрямовані на задоволення потреб усіх верств населення, забезпечення підвищення добробуту всіх і кожного.

Також слід розуміти, що проблеми соціальної справедливості та досягнення соціального миру, хвилювали людство з моменту зародження суспільного виробництва. Розвиток суспільної думки втілювався в різних концепціях досягнення соціального миру. Поступово з великої кількості таких концепцій вже у XIX ст. викристалізувалися дві теорії щодо подолання наявних у суспільстві суперечностей і конфліктів. Одна проголошувала можливість узгодження інтересів власників засобів виробництва та найманих працівників за допомогою переговорів, взаємних поступок, удосконалення форм співробітництва, розбудови правової держави. Друга теорія оголосила суперечності між інтересами буржуазії та пролетаріату антагоністичними, непримирними та заклала робітничий клас і селянство до революції, до знищення приватної власності, а разом з нею і власників.

Такими є передумови та основні чинники, спільна дія яких і заклала підвалини формування сучасних моделей соціального партнерства. Реформування передумов розвитку соціального діалогу між працею і капіталом. До названих чинників додамо й такі: формування інститутів громадянського суспільства; зростання згуртованості робітничого й профспілкового руху, особливо в період після світової економічної кризи 1929-1933 рр. та після Другої світової війни; посилення концентрації та централізації капіталу і як наслідок цих процесів – зміна форм організації праці й характеру взаємовідносин у процесі виробництва між найманими працівниками та роботодавцями; підвищення рівня життя працівників на основі забезпечення економічного зростання; реформування політики доходів та збільшення частки заробітної плати у валовому внутрішньому продукті; розвиток демократичних засад управління суспільством.

Варто також зазначити, що на розвиток колективно-договірної системи регулювання відносин у соціально-трудовій сфері суттєво вплинули й такі чинники, як розгортання «холодної війни» після Другої світової війни; посилення соціально-політичного антагонізму між класами й соціальними групами; певні успіхи радянської системи в розв'язанні соціальних проблем; зростання заінтересованості держави в розвитку відносин між працею і капіталом на принципах солідарності та партнерства.

Поштовхом до розвитку договірних засад узгодження інтересів роботодавців і найманих працівників стало також поширення ідеї (концепції) соціальної держави.

Практика соціального партнерства, яка розпочиналася з перших паростків соціального діалогу, а відтак сягнула функціонування цілісних систем, базується на розгалуженому теоретичному підґрунті, що формувалося протягом багатьох

століть. Практично в усіх економічних теоріях як минулого, так і сучасної доби знаходимо обґрунтування способів узгодження інтересів роботодавців і найманих працівників та місця соціального діалогу в оптимізації відносин між працею і капіталом. Ще соціалісти-утопісти висували ідеї про необхідність конструктивного соціального діалогу між працею та капіталом.

Зважаючи на те що система соціального партнерства як особливий механізм регулювання соціально-трудових відносин склалася лише в другій половині ХХ ст., і до того ж далеко не в усіх країнах, можна стверджувати, що формування цієї системи можливе лише за певних умов. Водночас наголосимо, що нагальна потреба регулювання соціально-трудових відносин на принципах соціального партнерства постає одночасно зі становленням ринкової системи господарювання, базованої на найманій праці. З розвитком останньої остаточно сформувалися два основні класи, що уособили носіїв відносин у соціально-трудовій сфері, – власники засобів виробництва роботодавці та наймані працівники, що є власниками робочої сили. Взаємодія цих двох класів уже на перших етапах розвитку зазначеної системи господарювання засвідчила відмінність у характері їхніх інтересів.

Правомірно стверджувати, що чи не найголовнішою передумовою розвитку соціального партнерства стало створення організацій, що репрезентують інтереси найманих працівників. До цього умови наймання формувала, а точніше, диктувала одна сторона – роботодавці. Окремі працівники не могли впливати на поведінку роботодавців на ринку праці, на формування політики розподілу доходів тощо. З утворенням професійних спілок роботодавці почали мати справу не з окремими працівниками, а з їхніми організаціями та об'єднаннями профспілок, що ускладнювало диктат у визначенні умов купівлі-продажу послуг робочої сили. Взаємодія найманих працівників, роботодавців та їхніх організацій за участі представництва владних структур заклала підвалини формування різноманітних моделей соціального партнерства.

На сьогодні соціальне партнерство – це насамперед визначення неоднаковості інтересів різних суспільних сил, визнання права кожної групи мати власні економічні інтереси, які можуть не збігатися з інтересами іншої групи. Разом з тим соціальне партнерство – це усвідомлене бажання сторін дійти взаєморозуміння, погоджуватися на компроміси, співробітничати заради соціального миру, що є важливою передумовою поступального розвитку економіки, а отже, і підвищення якості життя.

Список використаних джерел:

1. История экономических учений : учеб. пособ. / под ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. – М. : ИНФРА-М, 2002. – С. 680 – 681.
2. Горбунов В. М. Управління соціальним розвитком трудового колективу : конспект лекцій / В. М. Горбунов. – К. : МАУП, 1998. – С. 56.

ГНІТЬКО ІНЕСА ВАЛЕРІЇВНА

к. фарм. н., докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України

ПРОФЕСІЙНЕ ЗДОРОВ'Я – ФЕНОМЕН СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Останнім часом значне занепокоєння світового співтовариства викликає небезпека здоров'ю населення планети через вплив екзогенних факторів, передусім інфекційних хвороб, стихійних лих і катастроф, соціальних конфліктів та глобальних змін довкілля, особливо змін клімату [1]. Глобальні зміни довкілля, пов'язані зі збільшенням кількості і тяжкості таких природних явищ, як повені, періоди сильної спеки, також завдають значної шкоди здоров'ю населення. Всі ці явища взаємопов'язані (погіршення кліматичних умов поряд з несприятливими соціально-економічними чинниками та екологічною ситуацією значно підвищує уразливість населення).

Сучасне виробництво, сучасний менеджмент потребує висококваліфікованих працівників – вартість робочої сили буде постійне збільшуватись. Однак, у теперішній як і в попередні часи, конфлікт інтересів між працею та капіталом зберігаються, змінюються лише форми. Трудовий потенціал в значній мірі зумовлює рівень та перспективи економічного, соціального, духовного розвитку суспільства.

Проте, на відміну від попередніх років, зараз у цивілізованому суспільстві створюються матеріальні блага, накопичування надприбутку ціною здоров'я та життя працюючих неможливо. Хижацьке збагачення меншості за рахунок нещадної експлуатації більшості змінилось більш тонкими та більш розважливими методами не тільки тому, що за своєю аморальністю це був потенційно небезпечний для системи шлях, але й тому, що такий шлях малоефективний з економічної точки зору.

Подорожчання робочої сили в умовах сучасного виробництва стимулювала інвестиції у її збереження, а саме у збереженні та укріпленні здоров'я працездатного населення.

З часом стало зрозуміло, що інвестиції в здоров'я – найбільш вигідні, оскільки вони створюють умови для стійкого розвитку країни та суспільства. Тому у розвинутих країнах світу почали створювати відповідні служби, які несли відповідальність за комплекс питань, пов'язаних з впливом умов праці на здоров'я працюючих, покращення їх шляхом пристосування робочого місця та трудових навантажень, до фізіологічних можливостей організму людини але не навпаки.

Сучасні умови високого темпу розвитку у світі ставлять усе більші вимоги до ринку праці, який потребує досвідчених професіоналів, здатних якісно виконувати свої професійні обов'язки. Одним з найважливіших умов успішного професійного функціонування є професійне здоров'я працівника. Саме професійне здоров'я є одним з основних показників «якості професійного життя», а також важливою умовою ефективності трудової діяльності, яка включає в себе не тільки високу продуктивність і якість праці, але й їх

співвідношення із витраченими зусиллями працівника [2]. В умовах праці здоров'я стає суб'єктивно самоцінністю для працюючої людини, і є «економічним механізмом підвищення результативності та якості праці».

На різних етапах розвитку суспільства вивченню проблем професійного здоров'я завжди приділялася велика увага. Науковці різних напрямів робили спроби вивчення феномену професійного здоров'я, визначення його сутності з метою вироблення навичок керування та економного використання професійного здоров'я протягом усього життя та знаходження засобів для його збереження та покращення.

Треба зазначити, що феномен професійного здоров'я привертав увагу багатьох дослідників. Науковці використовували багато визначень і показників різного змісту, про що говорить існування понад декілька десятків визначень професійного здоров'я. Сучасна наука свідчить, що професійне здоров'я працівника є складним феноменом глобального значення, який має розглядатися як філософська, соціальна, економічна, біологічна та медична категорії [3].

Здоров'я людини визначається як найвища людська цінність, яка є показником цивілізованості, що відображає загальний рівень соціально-економічного розвитку суспільства (резолюція ООН №38/54 від 1997 року). Це визначення для даної організації є доволі закономірним, адже здоров'я розглядається як економічна категорія, як ресурс, який є запорукою активної життєдіяльності людини, в тому числі і успішної самореалізації в професійній сфері, що призводить до економічного розвитку суспільства в цілому.

Всесвітня організація охорони здоров'я пропонує визначення професійного здоров'я як стану повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, відсутність хвороби або фізичних дефектів

Б. Юдін вказує на те, що поняття професійного здоров'я в буденній свідомості, як правило, представлено синкретично, і в повсякденному застосуванні не завжди розрізняються ті складні множинні сенси, які складають його зміст. Дещо схожої точки зору дотримується В. Розін, який є представником дискурсивного підходу. Визначаючи поняття професійного здоров'я, говорить про два рівні вимірювання здоров'я (соціальне і індивідуальне), які він співвідносить з двома основними дискурсами здоров'я – «медичний» і «духовно-екологічний» [4, с. 37].

В той же час, на думку О. Васильєвої і Ф. Філатова, існують стійкі, витримані часом й укорінені в різних соціокультурних умовах «еталони професійного здоров'я», які являють собою культурне надбання, яке залишається у масовій свідомості і є безпосереднім результатом використання конкретної концепції здоров'я в реальній соціальній практиці.

Фізичне здоров'я є важливим компонентом у цілісній складній системі здоров'я і визначає динамічну рівновагу функцій усіх внутрішніх органів та їхнє адекватне реагування на вплив навколишнього середовища [5, с. 17].

На нашу думку, Г. Нікіфоров подає найбільш повне визначення фізичного здоров'я, розглядаючи його як стан організму людини, що характеризується можливістю адаптуватися до різноманітних факторів навколишнього середовища, рівень фізичного розвитку, фізичної та функціональної підготовленості організму до виконання фізичних навантажень.

Всесвітня організація охорони здоров'я характеризує психічне здоров'я, як стан благополуччя, при якому людина може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно працювати, а також вносити вклад в життя свого суспільства.

Розглядаючи сутність поняття психічного здоров'я В. Єлисеєв підкреслює, що для нього характерна індивідуальна динамічна сукупність психічних властивостей конкретної людини, котра дозволяє їй адекватно відповідно своєму віку, статі, соціальному становищу пізнавати навколишню дійсність, адаптуватися до неї і виконувати свої біологічні і соціальні функції у відповідності до особистісних і суспільних інтересів, потреб, загальноприйнятої моралі [6].

Ще одним обов'язковим, на нашу думку, компонентом здоров'я, є соціальне здоров'я. У психологічній літературі соціальне здоров'я розглядається в ракурсі впливу соціуму на здоров'я особистості. Саме тому воно знаходить відображення в таких характеристиках, як: адекватне сприйняття соціальної дійсності; адаптація до фізичного й соціального середовища; спрямованість на суспільну справу; альтруїзм; емпатія; відповідальність перед іншими; безкорисливість; демократизм у поведінці.

Показники соціального здоров'я пов'язані з економічними чинниками, стосунками індивіда зі структурними одиницями соціуму (сім'єю, організаціями), з якими створюються соціальні зв'язки: праця, відпочинок, побут, соціальний захист, охорона здоров'я, безпека існування тощо [7].

Здатність організму накопичувати та зберігати ресурси, які забезпечують виконання професійної діяльності при внутрішньо-організаційних умовах праці в психологічній літературі визначають як професійне здоров'я. Професійне здоров'я є одним з інформативних показників стану соціального здоров'я, яке чутливо реагує не тільки на соціально-економічні зміни, якість життя, але і на умови праці.

Список використаних джерел:

1. Дружилов С. А. Профессионалы и профессионализм в новой реальности: психологические механизмы и проблемы формирования / С. А. Дружилов // Сибирь. Философия. Образование : альманах СО РАО, ИПК. – 2001. – Вып. 5. – С. 46 – 56.
2. Психология профессионального здоровья : учеб. для вузов / под ред. Г. С. Никифорова. – СПб. : Питер, 2006. – 607 с. – (Серия «Учебник для вузов»).
3. Юдин Б. Г. Здоровье: факт, норма и ценность / Б. Г. Юдин // Мир психологии. – 2000. – № 1 (21). – С. 54 – 68.
4. Розин В. М. Здоровье как философская и социально-психологическая проблема / В. М. Розин // Мир психологи. – 2000. – № 1. – С. 12 – 31.
5. Коцан І. Я. Психологія здоров'я людини / І. Я. Коцан, Г. В. Ложкін, М. І. Мушкевич. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – 316 с.
6. Психическое здоровье: усиление борьбы с психическими расстройствами : информ. бюллетень / Всемир. организация здравоохранения. – 2010. – № 220, Сентябрь. – Режим доступа : www.who.int/mediacentre/factsheets/fs220/ru/index.html.

7. Подляшаник В. В. Психологічні особливості емоційної стійкості співробітників митної служби : монографія / В. В. Подляшаник. – Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2011. – 184 с.

ГОНЧАРУК НАТАЛІЯ ТРОХИМІВНА

д. держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ПРУДИУС ЛЕСЯ ВАСИЛІВНА

д. держ. упр., заступник директора – керівник центру оцінювання кандидатів на зайняття посад державної служби Української школи урядування

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЇЇ ГУМАНІЗАЦІЇ

В Україні основоположними принципами розвитку публічної служби є принципи верховенства права, законності, гуманізму і соціальної справедливості, які передбачають спрямованість професійної діяльності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування на дотримання конституційних прав і свобод громадян України, як найвищої цінності держави, підвищення ефективності державного управління та місцевого самоврядування, створення гідних умов життя, забезпечення якості надання адміністративних послуг відповідно до європейських стандартів.

Гуманістичний вимір у системі публічної служби є характерним для всіх держав Європейського Союзу та більшості демократичних країн світу. Його можна розглядати як сприйняття системою публічної служби сукупності ідей, поглядів, переконань, поваги до честі, гідності і прав публічного службовця, турботи про її блага, різнобічний розвиток, про створення достойних людини умов суспільного життя. Право на життя, здоров'я, повагу, захист честі, гідності, недоторканість і безпеку визнаються найвищою соціальною цінністю, а їх утвердження і забезпечення – як головний обов'язок держави [2, с. 127].

Гуманізація публічної служби – це система політичних та організаційних заходів щодо впровадження в публічну службу всіх рівнів базових принципів, за яких людина є найвищою соціальною цінністю, а забезпечення її прав і свобод визначає зміст і спрямованість діяльності публічної служби. У вузькому розумінні гуманізацію публічної служби визначають як поширення ідей гуманізму на зміст, форми й методи здійснення публічними службовцями своїх професійних обов'язків [1, с. 93 – 94].

Важливе значення для гуманізації публічної служби має розроблена А. В. Решетніченком гуманістична концепція управління [7]. Визнання людини вищою метою, а людинознавства – необхідною умовою здійснення демократичного врядування є також змістом гуманітарної парадигми, розробленої П. М. Петровським [6] У зв'язку з цим, основними напрямками реалізації орієнтованої на людину державної політики є: реалізація ефективної

державної кадрової політики та кадрової політики в органах місцевого самоврядування, дотримання принципу верховенства прав людини, утвердження на публічній службі адміністративної культури, правил етики та етикету, формування нового мислення та стилю роботи публічних службовців тощо.

Правовою основою гуманізації публічної служби є Конституція України, основоположними принципами якої є верховенство права, соціальна справедливість, свобода, рівність, гуманізм; Закони України «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування»; низка інших законодавчих актів, а також принципи та норми міжнародного права, які викладені у міжнародних договорах і угодах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [3; 4; 5].

Відповідно до статті 4 Закону України «Про державну службу» громадянам України забезпечено рівний доступ до державної служби, який передбачає заборону всіх проявів дискримінації, відсутність необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження [4]. У статті 7 Закону України «Про державну службу» визначено, що державний службовець має право на: повагу до своєї особистості, честі та гідності, справедливе і шанобливе ставлення з боку керівників, колег та інших осіб; оплату праці залежно від займаної посади, результатів службової діяльності, стажу державної служби та рангу; відпустки, соціальне та пенсійне забезпечення відповідно до закону; професійне навчання, зокрема за державні кошти, відповідно до потреб державного органу; участь у професійних спілках з метою захисту своїх прав та інтересів та ін. Статтею 50 цього ж Закону передбачено, що держава забезпечує достатній рівень оплати праці державних службовців для професійного виконання посадових обов'язків, заохочує їх до результативної, ефективної, добросовісної та ініціативної роботи. За результатами роботи та щорічного оцінювання службової діяльності державним службовцям можуть встановлюватися премії. Статтею 53 Закону визначено заохочення державним службовцям за бездоганну та ефективну державну службу, за особливі заслуги: оголошення подяки; нагородження грамотою, почесною грамотою, іншими відомчими відзнаками державного органу; дострокове присвоєння рангу в порядку, визначеному цим Законом; представлення до нагородження урядовими відзнаками та відзначення урядовою нагородою (вітальний лист, подяка, почесна грамота); представлення до відзначення державними нагородами. Соціально-побутове забезпечення державних службовців визначено статтею 54 Закону, відповідно до якої державному службовцю у випадках і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України, може надаватися службове житло, а також може надаватися матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань. Порядок надання та розмір такої допомоги визначаються Кабінетом Міністрів України. Серед соціальних гарантій, визначених Законом України «Про державну службу», передбачено, що державним службовцям надається щорічна основна оплачувана відпустка тривалістю 30 календарних днів, якщо законом не передбачено більш тривалої відпустки, з виплатою грошової допомоги у розмірі середньомісячної заробітної плати. Також, за кожний рік державної служби після досягнення п'ятирічного стажу державної служби державному службовцю надається один календарний

день щорічної додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як 15 календарних днів (статті 57-58). Пенсійне забезпечення державних службовців визначене статтею 90 Закону України «Про державну службу» і здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4].

Служба в органах місцевого самоврядування відповідно до статті 4 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» здійснюється на таких основних принципах: верховенства права, демократизму і законності; гуманізму і соціальної справедливості; пріоритету прав та свобод людини і громадянина; рівних можливостей доступу громадян до служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням їх ділових якостей та професійної підготовки; правової і соціальної захищеності посадових осіб місцевого самоврядування та ін. Право на службу в органах місцевого самоврядування (стаття 5 Закону) мають громадяни України незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, терміну проживання на відповідній території. Також у статті 9 зазначеного Закону визначено основні права посадових осіб місцевого самоврядування: на повагу особистої гідності, справедливе і шанобливе ставлення до себе з боку керівників, співробітників і громадян; на оплату праці залежно від посади, яку вона займає, рангу, який їй присвоєно, якості, досвіду та стажу роботи; на просування по службі відповідно до професійної освіти, результатів роботи та атестації; на безпечні та необхідні для високопродуктивної роботи умови праці; на соціальний і правовий захист. Пенсійне забезпечення посадових осіб місцевого самоврядування відповідно до статті 21 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» здійснюється, як і на державній службі, відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [5].

Отже, сформовані національні та міжнародні механізми захисту прав і свобод людини, прописані в Конституції України, базових Законах України «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування», сприяють розвитку громадянського суспільства, а гуманізація публічної служби сприяє підвищенню ефективності і гуманізації державного управління та місцевого самоврядування. Гуманізація публічної служби передбачає її модернізацію, створення нової моделі публічної адміністрації, побудованої на принципах гуманізму, в центрі якої має перебувати людина.

Таким чином, гуманізація публічної служби сприятиме адаптації інституту публічної служби до європейських стандартів, створенню умов для подальшого реформування державного управління й місцевого самоврядування з урахуванням демократичних цінностей і принципів.

Список використаних джерел:

1. Гуманізація державної служби. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України : наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова), В. М. Сороко (співголова) [та ін.]. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія : С. М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 93 – 94.

2. Гуманістичний вимір у системі державного управління. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін,

В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відом. Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-ХІХ. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

5. Про службу в органах місцевого самоврядування : закон України від 7 черв. 2001 р. № 2493/ІІІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Петровський П. М. Гуманітарна парадигма як методологія реалізації інтерактивної сутності держави / П. М. Петровський // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 12. – С. 153 – 164.

7. Решетніченко А. В. Гуманістична концепція управління / А. В. Решетніченко // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ УАДУ, 2003. – Вип. 3. – С. 21 – 43.

ГРУДНИЦЬКИЙ ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри історії та права
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

СОЦІОЛОГІЯ СЕЛА ЯК ГАЛУЗЬ СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Дослідження проблем розвитку суспільства як в цілому, так і окремих його складових є сферою наукового пізнання різних наук, зокрема, філософії, соціології, психології, права тощо. Але особливе місце поміж вказаних наук займає соціологія, оскільки її безпосереднім об'єктом дослідження є суспільство в усій його багатоманітності. У широкому розумінні об'єктом соціологічної науки є все суспільство в його цілісності, системності, переплетінні множини суспільних відносин. Соціологія вивчає, перш за все, соціальну сферу життєдіяльності людей: соціальні інститути і відносини, соціальну стратифікацію суспільства, соціальні якості особистості, соціальну свідомість, соціальну поведінку тощо. Отже, об'єктом дослідження соціології може бути все суспільство як системне ціле, так і окремі його елементи, а саме великі і малі соціальні спільноти, особистість, організації, процеси і явища, різні сфери життєдіяльності людини.

Одним із таких елементів є село як соціально-просторове поселення, що характеризується цілою низкою ознак, відмінних від інших форм організації населення.

Вперше про соціологію села мова зайшла у 1915 р. з появою роботи американського соціолога Чарльза Гелпіна «Соціальна анатомія сільського суспільства». Протягом кількох найближчих десятиліть сформувалась відносно розвинута теоретична база для дослідження соціальних процесів у селі.

Вітчизняна соціально-політична думка традиційно була зорієнтована на сільські проблеми, вважала село джерелом національної ментальності, особливості якої різною мірою впливають на всі сфери життєдіяльності

українського суспільства. Цікавими спостереженнями збагатили українську соціологію наприкінці XIX – на початку XX століть І. Франко, М. Грушевський, С. Подолинський, О. Шумський. За радянських часів вона змушена була обслуговувати політичні інтереси влади, часто підганяючи під них результати досліджень. На сучасному етапі соціологія села зосереджує свою увагу на процесах, особливостях соціальної стратифікації в селі, соціальних наслідках впровадження нових технологій у сільськогосподарському виробництві.

Сільському життю властиві: підпорядкованість праці ритмам природи, нерівномірність трудової зайнятості, тісне поєднання праці та побуту, невисока виробнича мобільність, різноманітний демографічний склад територіальних груп, трудомісткість праці у домашньому та особистому підсобному господарстві, сильний неформальний соціальний контроль, велике значення місцевих авторитетів, менш напружений ритм життя, простіші форми спілкування, ніж у місті, зв'язок з природним середовищем, дисперсність розселення (розкиданість як самих сільських населених пунктів, так і індивідуальних осель у них) [1, с. 348].

Село завжди протиставлялося міській формі організації населення. На сьогоднішній день можна чітко простежити тенденцію до скорочення сільського населення, масової міграції жителів сіл до міста, що призводить до «вимирання» сільського прошарку та скорочення кількості сіл в Україні.

Виходячи із зазначеного можна стверджувати про необхідність та особливу актуальність соціологічного дослідження щодо життєдіяльності таких форм організації поселень як село. Важливим моментом також є те, що особливістю соціокультурного простору села є його відданість традиціям, поступовий розвиток із збереженням національної ментальності, культури, історичної пам'яті. Особливості комунікації в сільській місцевості характеризуються тісними сімейними стосунками, збереженням традицій шляхом їх передачі з покоління в коління. Наприклад, нерідкою є ситуація, коли у великих містах люди навіть не знають своїх сусідів по під'їзду, не дотримуються прийнятих «форм святкування» Різдва, Пасхи тощо. Одна із причин це недовіра, страх перед незнайомцями, пересторога від можливих протиправних дій від невідомих людей. При цьому зовсім інша ситуація спостерігається в українському селі, де святкування мають масовий характер, зі збереженням традицій і обрядів своїх предків, шанування старшого покоління. Отже, село є своєрідною скарбницею національної і культурної самобутності українського народу, сприяє самоідентифікації українців з певною соціокультурною спільнотою.

Таким чином, виокремлення галузі соціологічної науки, що вивчає різні аспекти життєдіяльності села як соціально-територіальної, соціокультурної спільноти є об'єктивною потребою. Особливу увагу соціології села варто приділяти у вищих навчальних закладах, які спеціалізуються на підготовці фахівців в аграрно-промисловому комплексі.

Відносно структури навчальної дисципліни, то її умовно можна розподілити на декілька блоків, а саме: перший модуль – теоретико-методологічні засади дослідження сільської форми організації поселень. У рамках цього блоку визначити об'єкт і предмет наукового пізнання. Соціальний феномен селянства,

особливості селянства як соціальної групи. Історія формування предметного поля соціології села. Особливості агропромислового комплексу України тощо.

Другий модуль – проблемно-прикладний або проблеми трансформації різних сфер буття життєвого середовища сільських поселень. Дослідження проблем соціального, економічного, культурного, політичного розвитку села. Особливості комунікації в сільському середовищі. Модернізація інфраструктури села, демографічні та етносоціальні процеси тощо.

Третій модуль може бути спрямований на проведення дослідження особливостей життєдіяльності сільських поселень в різних регіонах України. Визначення перспектив розвитку різних областей України, можливості адаптації сільського населення до нових умов.

Список використаних джерел:

1. Тереняк Л. В. Організація самоврядування на селі в умовах соціально-економічних трансформацій / Л. В. Тереняк // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Гжицького. – 2013. – № 2 (56). – Т. 15. – С. 346 – 354.

ДРУЗЕНКО МАРІЯ ПЕТРІВНА

слухачка кафедри публічного управління та публічної служби

Національної академії державного управління при Президентіві України

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН І ІНСТИТУТІВ

Один із важливих напрямів інституціональних змін системи публічного управління стосується комплексного та якісного реформування механізмів державного регулювання розвитку соціогуманітарної сфери держави, зокрема розвитку суспільних інститутів охорони здоров'я, освіти та соціального захисту [3, с. 123].

Функціонування соціальної сфери треба розглядати як невід'ємну частину усієї соціально-економічної системи України, в якій зосереджена одна третина основних фондів і що майже стільки ж усіх працюючих. До речі, слід зазначити, що тут зосереджений найвищий інтелектуальний потенціал. Усе це свідчить про вагомому роль соціальної сфери в житті суспільства. Її значення для економіки України можна розглядати в двох аспектах: один з них полягає в тому, що цей сегмент економіки істотно визначає рівень розвитку української економіки.

Тому в перспективі без гнучкої і ефективної системи фінансування неможливе її повноцінне функціонування. У перспективі в розвитку соціальної сфери повинні статися істотні зміни, до яких, на наш погляд, доцільно віднести: зростання інвестицій, що зумовить поліпшення її інфраструктурного потенціалу; подальша диверсифікація послуг соціальної сфери; активізація розвитку ринку послуг; підвищення освітнього, професійного і кваліфікаційного рівня кадрового потенціалу, що, у свою чергу, зумовить підвищення ефективності виробництва [5, с. 261].

Як зазначають у своїх дослідженнях вчені В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова, соціальна сфера – це сфера життєдіяльності людського

суспільства, де реалізуються інтереси класів, соціальних груп, етнонаціональних спільнот, що охоплює широку палітру соціального простору – від умов праці, побуту, здоров'я до соціально-класових, етнонаціональних, сімейно-шлюбних відносин [7, с. 344].

Разом з тим, науковці В. І. Куценко і Я. В. Остафійчук розглядають соціальну сферу дещо під іншим кутом зору, зокрема як сферу діяльності людей, результатом якої є послуги, що задовольняють потреби суспільства й окремих його членів і пов'язані зі створенням доданої вартості [4, с. 340].

Слід зазначити, що у найзагальнішому сенсі мета інституту соціальної політики полягає в діяльності держави та структур громадянського суспільства, спрямованій на створення умов для стабільного соціального розвитку, що на практиці означає створення умов для того, щоб об'єктивно відтворювана в суспільстві стратифікаційна система забезпечувала доступ до матеріальних і духовних благ усіх його членів, хоча, зрозуміло, й на диференційованих засадах [8, с. 7].

Заслугує на увагу визначення поняття «соціальний розвиток», що подано у термінологічному словнику «Публічне управління» Д. В. Кармишевим, як незворотна спрямована зміна суспільства, яка приводить до виникнення нових суспільних відносин, інститутів, норм і цінностей і характеризується структурними зрушеннями якісного стану об'єкта та трансформацією його елементів та зв'язків [6, с. 165].

Разом з тим, соціальний розвиток є одним серед пріоритетних напрямів і ключових завдань державного управління, спрямованих на забезпечення таких змін (модернізації) усієї системи соціальних відносин, які б адекватно відповідали все новим і новим потребам людей та можливостям їх реалізації, про що наголошується в Енциклопедії державного управління [2, с. 581].

Важливо зазначити, що саме у «Декларації соціального прогресу і розвитку», проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН у грудні 1969 р., встановлено цілі соціального розвитку:

- забезпечення права на працю на всіх рівнях, права організувати професійні спілки та асоціації працівників і укладати колективні договори; сприяння повній продуктивній зайнятості, створення справедливих і сприятливих умов праці для всіх, включаючи санітарні умови та охорону праці, забезпечення без будь-якої дискримінації справедливої винагороди за працю, запровадження мінімального рівня заробітної плати, достатньо високого для забезпечення задовільного рівня життя; ліквідація голоду та недоїдання і гарантія права на належне харчування; ліквідація зубожіння;

- забезпечення неухильного підвищення рівня життя, а також справедливого і рівномірного розподілу доходів; досягнення найвищого рівня охорони здоров'я усього населення, по можливості безоплатно;

- викоринення неграмотності, забезпечення права на загальний доступ і на безоплатне обов'язкове навчання в початковій школі та на всіх рівнях;

- підвищення загального рівня освіти упродовж усього життя; забезпечення усіх, особливо осіб, які мають низький дохід та великі сім'ї, задовільними житловими умовами і комунальним обслуговуванням;

– створення та поліпшення системи соціального забезпечення і страхування для осіб, які через хворобу, непрацездатність або похилий вік тимчасово чи постійно не мають змоги заробляти на життя; охорона прав матері і дитини;

– захист прав та забезпечення добробуту літніх людей та інвалідів; забезпечення захисту людей, які мають фізичні або розумові вади; виховання молоді в дусі ідеалів справедливості й миру, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами; усунення умов, які породжують злочинність, правопорушення й особливо злочинність неповнолітніх [1].

Таким чином, сучасний розвиток соціальної сфери держави вимагає докорінних змін в проведенні соціальної політики та соціальної стратегії. Світовий досвід свідчить, що такими змінами можуть бути створення інноваційних систем у сфері соціального розвитку в Україні через застосування сучасних соціальних технологій. Україна, яка прагне бути сучасною, розвиненою, соціальною державою, не може стояти осторонь соціальних процесів, що протікають в державах Європейського союзу, і саме тому вивчення та наукове обґрунтування сучасних соціальних технологій передових держав світу надасть можливість працівникам соціальної сфери більш глибоко зрозуміти соціальні процеси в нашому суспільстві та на високому, рівні їх застосовувати у своїй практичній діяльності.

Наразі розвиток українського суспільства характеризується змінами в суспільних відносинах, тому надзвичайно важливого значення набувають питання, що пов'язані з проблемами соціального розвитку (наука, освіта, охорона здоров'я, подолання бідності, ринок праці, тощо).

Соціальний розвиток передусім передбачає якісне поліпшення показників, що характеризують соціальну сферу, до яких можна віднести:

– мінімальні соціальні гарантії, які забезпечують нижчий рівень соціальних показників: мінімальний споживчий бюджет;

– мінімальна заробітна плата та пенсія; прожитковий мінімум; доходи населення, їх структура, що визначають рівень життя населення;

– витрати населення та їх структура, що визначають якість життя населення;

– рівень заробітної плати та темпи її зростання; рівень пенсій за віком та рівень їх зростання;

– доступність послуг освіти та охорони здоров'я; доступність закладів культури.

Саме тому, соціальний розвиток має бути адекватним стану економіки, сприяти виходу зі соціальної кризи, забезпечити обґрунтований рівень мінімальних соціальних гарантій та соціальних стандартів життя. Проте в умовах політичної та економічної нестабільності, лише успішний практичний досвід управлінських інновацій у соціальній сфері уможливило забезпечення стабільного соціального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Декларація про права на розвиток. Прийнята резолюцією 41/128 Генеральної Асамблеї ООН від 4 грудня 1986 р. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_301.

2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2011. – 748 с

3. Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петрос. – Київ : НАДУ, 2019. – 210 с.

4. Куценко В. І. Трансформації соціальної сфери України: регіональний аспект : монографія / В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук. – Київ : Оріони, 2005. – 400 с. – С. 340.

5. Пакуліна А. А. Управління соціальною сферою як чинник позитивного іміджу держави у сучасному світі / А. А. Пакуліна, Г. С. Пакуліна // Траектория науки. – 2016. – Т. 2. – № 4. – С. 257 – 275.

6. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петрос [та ін.] ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. – Київ : НАДУ, 2018. – 224 с.

7. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи : навч.-наук. вид. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник [та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. – Київ ; Львів : НАДУ, 2012. – 368 с.

8. Скуратівський В. А. Соціальна політика : навч. посіб. для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності «Державне управління» / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – Київ : Вид. УАДУ, 1997. – 360 с. – С. 344.

ДУБЕШКО ЛЮДМИЛА АЛЕКСАНДРОВНА

*магістрант Академії управління при Президенті Республіки Беларусь,
начальник управління економіки головного управління економіки і фінансів
Міністерства транспорту і комунікацій Республіки Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО – ОДИН ИЗ ИНСТРУМЕНТОВ УПРАВЛЕНИЯ В ПЕРИОД ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Человечество вступило в эпоху новых технологий, век глобализации. Растущая скорость технологических изменений осложняет отношения в системе человек-общество-государство, возникают затруднения у законодательной и исполнительной власти. Быстрое внедрение технологий, использование глобальной сети Интернет усложняют процессы государственного управления: длительные административные процедуры в законотворческом процессе не дают возможности регулятору оперативно реагировать на изменения, своевременно адаптировать законодательство. Проблема возникает и в управлении объектами инфраструктуры, которые, как правило, находятся в собственности государства. Это в первую очередь выражается в недостаточности средств на их строительство и содержание. Все эти процессы снижают взаимопонимание между властью и бизнесом. Одним из инструментов, направленный на согласование их интересов, является институт Государственно-частного партнёрства (ГЧП).

Настоящие тезисы нацелены на раскрытие необходимости изменения подходов в государственном управлении с помощью института ГЧП. Данные тезисы не рассматривают риски, связанные с внедрением института ГЧП.

В мире за последние годы все чаще и чаще наблюдаются кризисные явления: приостановка работы правительства США с 22 декабря 2018 г. до конца января 2019 г. из-за несогласования государственного бюджета; протестная активность во Франции – движение «желтых жилетов», зародившееся в ноябре 2018 г. против несправедливой социальной политики правительства Эдуара Филиппа и президента Макрона (чрезмерного налогообложения, обнищания и изоляции отдельных слоев общества, в первую очередь пенсионеров, инвалидов, матерей-одиночек); риск Брексита без сделки; вступления Китая в торговую войну с США (Правительство Китая подало иск против США во Всемирную торговую организацию в связи с введением американской стороной 1 сентября 2019 г. дополнительных пошлин на китайскую продукцию) [4]. Все эти события замедляют процессы развития экономики. Динамичного роста ВВП не наблюдается. По данным Мирового валютного фонда (МВФ), в 2019 году рост мировой экономики составит три процента. Это худший показатель с 2008-2009 гг. [2].

Почему это происходит? Человечество переходит на новый этап развития. Четвертая промышленная революция – квантовые компьютеры позволили выйти за рамки закона Мура, гласящего, что количество транзисторов в компьютерном чипе удваивается примерно раз в два года, и их вычислительная мощность не имеет границ. Технологии Четвертой промышленной революции быстрыми темпами преобразуют цифровые системы, они проникают в материальные объекты и в нашу жизнь, ускоряются, комбинируются и запускают следующий этап инноваций [5, с. 6 – 9, 31 – 42]. Именно в период новизны сложно интегрировать нужные ценности в процессы технологического развития, это приводит к проблемам в государственном управлении, которое отстает от инновационных технологий в своем развитии. Методы и формы управления прошлого столетия, направленные на жесткое проектирование и получение запланированных результатов, не дают должных результатов.

Назрела необходимость для принятия новых методологий, формирование организационной культуры и изменения экономического мышления в управлении.

Об изменениях в подходах к управлению заговорили еще в середине XX ст., что послужило основой для формирования кибернетической теории управления, базирующейся на моделях саморегуляции в живых организмах. В последующем процессы самоорганизации легли в основу науки синергетики, которая дает новизну в управлении, нацеливает его на реализацию принципов самоорганизации и нелинейности, что наиболее применимо в период Четвертой промышленной революции [3, с. 6 – 7, 203 – 217].

Принципы синергетики свойственны для механизма ГЧП. Под ГЧП подразумевается любое официальное конструктивное взаимодействие власти и бизнеса не только в экономике, но и в политике, культуре, науке [6].

Самоорганизация и нелинейность выражается в том, что государство по отношению к бизнесу выступает в качестве партнера, административный ресурс

– исключается. Между государством и частным партнером заключается партнерское соглашение, которым определяются условия необходимые для эффективного ведения бизнеса и обеспечивается управляемость реализации проекта. Именно данный механизм позволяет привлечь частный капитал на службу общественным интересам, получить прибыль для частного партнера и решить проблему разрыва дефицита бюджетного финансирования.

Новый формат отношений власти и бизнеса объединяют воедино социальные приоритеты и управленческие навыки. Эффективный менеджмент частного сектора снимает с государства нагрузку, связанную с большими капитальными расходами, и риск перерасхода средств по сравнению со сметой переходит частному сектору. В отличие от полной передачи государственных активов частному сектору, ГЧП предполагает предоставление услуг государством совместно с частным партнером.

Более полно охарактеризовать ГЧП можно следующим образом: это долгосрочный контракт между государством и частным партнером для создания (или значительного изменения или обновления) и управления государственным активом (включая, возможно, управление соответствующей государственной услугой), в котором частный партнер несет значительный риск и ответственность за управление активом на протяжении всего срока действия контракта, обеспечивает значительную долю финансирования на свой страх и риск, а вознаграждение частному партнеру преимущественно связано с эффективностью и/или спросом на использование актива или услуги с целью выравнивания интересов обеих сторон [7].

ГЧП получил широкое распространение в различных странах мира. Это вызвано стремлением стран обеспечить восстановление и рост мировой экономики, который сдерживается дефицитом средств на развитие инфраструктуры. В ряде исследований Всемирного банка, Европейской комиссии ООН реконструкции и развития, Европейской экономической комиссии ООН демонстрируется позитивный эффект от развития инфраструктуры, в соответствии с которым увеличение инфраструктурных активов на 1 % способствует росту ВВП до 0,25 % в долгосрочной перспективе. По оценкам Всемирного экономического форума, ежегодная мировая потребность в инвестициях в инфраструктуру до 2030 года составит порядка 5 трлн. долл. США. [1, с. 20 – 21].

Одним из способов привлечения инвестиций в инфраструктурные проекты является ГЧП, как наиболее прогрессивный институт управления в период Четвертой промышленной революции.

Список использованной литературы:

1. Государственно-частное партнерство: международный опыт и перспективы для Республики Беларусь / Парламентские слушания 25 ноября 2014 года. – Минск : Полиграфт, 2014. – 83 с.
2. Перспективы развития мировой экономики: глобальный спад производства, рост торговых барьеров : доклад, опубликован МВФ, 15 октября 2019 г. – Режим доступа : www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/10/01/world-economic-outlook-october-2019.

3. Касперович Г. И. Синергетическая концепция управления : курс лекций / Г. И. Касперович – 2-е изд., испр. – Мн. : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2005. – 258 с.

4. Новости EuroNews, данные Интернет, публикации декабрь 2018 г. – октябрь 2019 г. – Режим доступа : <https://ru.euronews.com/>.

5. Шваб К. Технологии четвертой промышленной революции : перевод с англ. / К. Шваб, Н. Дэвис. – М. : Эксмо, 2018. – 320 с.

6. OECD (2008) Public-Private Partnerships: In Pursuit of Risk Sharing and Value for Money. – Режим доступа : <https://doi.org/10.1787/9789264046733-en>.

7. The APMG Public-Private Partnership (PPP) Certification Guide. – Режим доступа : <https://ppp-certification.com/ppp-certification-guide/ppp-introduction-and-overview>.

ЖУНЬ АРТЕМ ВИКТОРОВИЧ

*магистрант факультету государственного и муниципального управления
Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ*

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ И ПРОФЕССИОНАЛИЗМА НА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЕ

Постоянное усложнение социально-экономических и политических процессов, стремительное развитие информационно-коммуникационных технологий, в том числе их применение в процессе государственного управления, актуализирует необходимость постоянного приращения знаний, умений и навыков профессиональной служебной деятельности на государственной службе. Кроме того, профессиональная культура госслужащих влияет на имидж государственного органа и направлена на повышение престижа гражданской службы, сплоченности гражданских служащих, приверженных единым ценностям, а также является средством формирования и контроля соблюдения гражданскими служащими принципов и правил поведения.

Профессиональная культура направлена на создание в государственном органе позитивного морально-психологического климата, который позволял бы гражданскому служащему вне зависимости от уровня замещаемой должности развиваться как личности и профессионалу, раскрывать творческий потенциал, ощущать свою значимость и сопричастность к решению приоритетных задач, стоящих перед государственным органом. В данной связи, «индикатором качества профессионального развития гражданского служащего является эффективность его профессиональной служебной деятельности» [4, с. 93].

Важно отметить, что проблемы профессионального развития государственных гражданских служащих концентрируются как в правовом поле, что связано с недостаточным уровнем правовой регламентации исследуемого процесса, так и в технологическом. Государственная гражданская служба является специфическим социально-правовым институтом, не в полной мере открытым для применения инновационных методов, средств и технологий, в том числе при проведении оценочных мероприятий.

Еще одной немаловажной проблемой является тот факт, что процесс профессионального развития государственных гражданских служащих не связан с процессом оценки степени достижения установленных критериев оценки результативности и эффективности профессиональной деятельности. На наш взгляд это связано с недостаточным уровнем нормативно-правовой регламентации и отсутствием методических рекомендаций по разработке и утверждению критериев эффективности и результативности профессиональной деятельности. В частности, это затруднено в связи с отсутствием нормативных правовых актов, предусмотренных в развитие положений Федерального закона от 27 июля 2004 г. № 79-ФЗ «О государственной гражданской службе», в том числе указа Президента РФ, утверждающего перечень обобщенных показателей эффективности и результативности деятельности государственных органов, принятия и исполнения управленческих и иных решений, а также правового, организационного и документационного обеспечения исполнения указанных решений, общие для государственных органов и гражданских служащих [2].

Мы приходим к выводу, что в процесс профессионального развития персонала государственной службы должны быть внедрены инновационные технологии, в том числе: технология разработки программ профессионального развития государственных гражданских служащих государственного органа и индивидуальных планов профессионального развития государственных гражданских служащих; технология независимой экспертизы и общественного контроля и др.

Особый публично-правовой статус гражданских служащих, обусловленный исполнением полномочий государственных органов, налагает на данную категорию лиц ряд установленных федеральными законами обязанностей по соблюдению ограничений, выполнению обязательств и требований к служебному поведению. Фундаментальной основой для формирования профессиональной культуры государственного органа выступают положения Конституции Российской Федерации.

В соответствии со статьей 2 Конституции Российской Федерации человек, его права и свободы являются высшей ценностью. Признание, соблюдение и защита прав и свобод человека и гражданина Российской Федерации – обязанность государства. Данная обязанность согласно статье 18 Конституции Российской Федерации определяет смысл, содержание и применение положений законодательства Российской Федерации, деятельность законодательной, исполнительной власти и обеспечивается правосудием [1].

Обозначенные нормы Конституции Российской Федерации должны быть положены в основу всех правовых (инструктивных) документов государственного органа, регламентирующих профессиональную служебную деятельность гражданских служащих.

Гражданский служащий, обеспечивая исполнение полномочий государственного органа, должен всегда помнить, что признание, соблюдение и защита прав и свобод человека, гражданина его основополагающая конституционная обязанность, в своем поведении и принимаемых решениях подтверждать приверженность высшей ценности. Как отмечал А. И. Турчинов, «высшая ценность предопределяет следующие основные ценности, свойственные

для гражданских служащих: профессионализм и компетентность гражданских служащих; честность и беспристрастность при исполнении гражданскими служащими должностных обязанностей» [3, с. 75].

Сегодня авторитет государственной власти напрямую зависит от нового уровня и содержания государственной службы как института профессиональных управленцев. В профессиональной деятельности государственных гражданских служащих с течением времени неизбежно наступает момент, когда привычные профессиональные служебные обязанности выполняются довольно продолжительное время и алгоритм их выполнения становится типичным или, наоборот, появляются функции, требующие получения новых профессиональных знаний. Указанные тенденции могут в значительной степени оказывать негативное влияние на степень мотивации государственных гражданских служащих и отрицательно сказаться на эффективности и результативности их профессиональной деятельности.

Для того, чтобы избежать возникновения подобных ситуаций, существует возможность применения комплекса технологий, обеспечивающих требуемый уровень мотивации к профессиональной деятельности, «стимулирующих гражданских служащих к достижению высокого уровня эффективности и результативности профессиональной деятельности, в том числе составление индивидуальных траекторий и планов профессионального развития» [5, с. 68].

Составляющие профессиональной культуры являются эффективными инструментами организации и управления кадровыми процессами государственного органа. Направления кадровой работы должны основываться на составляющих профессиональной культуры, обеспечивая воплощение в практической деятельности государственного органа таких ценностей, как профессионализм и компетентность, честность и беспристрастность гражданских служащих посредством соблюдения ими установленных в государственном органе принципов и правил поведения.

Составляющие профессиональной культуры, интегрированные во все кадровые процессы государственного органа, являются средством [4, с. 91 – 92]:

- ориентации кадровых процессов на цели и задачи, а также приоритетные направления деятельности государственного органа;
- развития нравственно – правового сознания гражданских служащих;
- контроля добросовестного соблюдения гражданскими служащими установленных ценностей, миссии государственного органа, принципов и правил поведения.

Наш анализ показал, что эффективность и престиж государственной службы в целом во многом зависит от того, как организована деятельность государственных гражданских служащих, насколько хорошо поставлена работа по подбору, расстановке, подготовке и переподготовке кадров, насколько соответствует их профессиональная квалификация, этика, организация труда и профессиональная культура современным требованиям. Высокий уровень развития профессиональной культуры и профессионализма на государственной службе позволит повысить: во-первых, мотивацию и вовлеченность гражданских служащих, и, как следствие, результативность их профессиональной служебной деятельности; во-вторых, взаимопонимание между гражданскими служащими, а

також формування і підтримання дружельної середовища в колективі, що сприяє зменшенню витрат на реалізацію завдань і функцій державного органу; в-третьєх, задоволеність громадянських службовців умовами служби в державному органі; в-четвертих, ефективність профілактичних заходів в області протидії корупції в державній службі.

Список использованной литературы:

1. Конституция Российской Федерации (принята всенародным голосованием 12.12.1993) (с учетом поправок, внесенных Законами РФ о поправках к Конституции РФ от 30.12.2008 № 6-ФКЗ, от 30.12.2008 № 7-ФКЗ, от 05.02.2014 № 2-ФКЗ, от 21.07.2014 № 11-ФКЗ) // Собрание законодательства РФ. – 2014. – № 31. – Ст. 4398.

2. О государственной гражданской службе Российской Федерации : федеральный закон от 27.07.2004 г. № 79-ФЗ (ред. от 03.07.2016) // Справочно-информационная система Консультант Плюс. – Режим доступа : <https://www.consultant.ru>.

3. Турчинов А. И. Оценка и профессиональное развитие государственных служащих : монография / А. И. Турчинов. – М., 2009. – 198 с.

4. Хрипков К. А. Проблемы профессионального развития кадров государственной службы в Российской Федерации / К. А. Хрипков, М. В. Самсонова // Academy. – 2016. – № 12 (15). – С. 90 – 95.

5. Юрьева О. Кластеры профессиональной компетенции: модели максимальной эффективности работы государственных служащих / О. Юрьева // Власть. – 2015. – № 9. – С. 67 – 72.

ЗАБУРДАЙЛО АЛІНА МИХАЙЛІВНА

студентка факультету менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

МОТИВАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з основних аспектів успішного функціонування та розвитку сучасних підприємств є мотивація розвитку персоналу відповідно до концепції соціальної відповідальності. Від того, як працівники підприємства розуміють свою трудову діяльність і якими мотивами вони керуються, безпосередньо залежить їх ставлення до виконання посадових обов'язків і результати роботи підприємства.

Питання мотивації діяльності персоналу є одним із дискусійних. Ця проблематика знайшла відображення у роботах І. Ансофа, В. Базилевича, Х. Волфанга, А. Гальчинського, А. Колота, В. Лагутіна, М. Мескона, Ю. Пахомова, І. Радіонова, Г. Щокіна та ін.

Відповідно до проведеного експертами London School of Economics дослідження «Практика управління в різних країнах» було виявлено, що успішність і прибутковість підприємств в першу чергу залежать від якісного менеджменту, і лише потім від умов, що створені в країні для даної галузі, нормативної бази і географічного положення [3]. Як стверджують автори

дослідження, зростання продуктивності спостерігається в першу чергу за рахунок ефективного управління соціальним розвитком персоналу. Якщо компанія збільшує свій коефіцієнт з управління на 1 %, то автоматично відбувається поліпшення продуктивності на 6 %. Якщо намагатися досягти підвищення продуктивності на ці ж 6 % іншими шляхами, то необхідно на 11 % збільшити кількість персоналу або на 35 % збільшити інвестиції в основні фонди.

На думку більшості науковців одним із основних чинників, які забезпечують ефективну систему матеріального стимулювання соціального розвитку персоналу, є рівень оплати праці. Однак не всі питання означеної проблеми досліджено з належною глибиною. Зокрема, оптимальний рівень заробітної плати дає змогу поєднати інтереси власників і персоналу [2].

Окрім того, зважаючи на сучасні тенденції розвитку економіки України, доцільним є встановлення диференційованої системи винагород на кожному рівні управління, але дискусійним є питання, чи ця диференціація має бути суто конфіденційною. Більшість підприємств використовують практику розширення, або насичення посадових обов'язків, що має на меті забезпечити більшу матеріальну вигоду і сприяти зростанню рівня задоволення працюю.

Для багатьох сучасних категорій персоналу, особливо тих, хто перебуває на нижчих управлінських рівнях, окрім заробітної плати, важливими є й інші чинники, зокрема зміст праці, умови, за яких вони можуть якнайкраще проявити свої здібності, уміння та навички, чітка орієнтація кар'єрного зростання. Важливим чинником є також можливість службового просування. Більшість опитувань показують, що основною причиною відсутності мотивації соціального розвитку персоналу є незадовільна політика кар'єрного зростання [1].

Для того, щоб вирішити це питання і уникнути можливих негативних наслідків, на підприємствах доцільно складати план кар'єрної політики і просування по службі. У плані кар'єри необхідно вказувати орієнтовну послідовність посад, які може займати у перспективі працівник підприємства.

Оцінити ефективність мотиваційних впливів на рівень соціального розвитку персоналу підприємств можна за допомогою матриці відповідності результативності мотивації, що є основою визначення не лише рівня мотивації, а й напрямів діагностики та соціального розвитку персоналу підприємств.

Список використаних джерел:

1. Бурмака Т. М. Мотивація участі персоналу в реалізації стратегії розвитку підприємства / Т. М. Бурмака, Т. І. Алексєєва // Коммунальное хозяйство городов : науч.-техн. сб. – Київ : Техника, 2010. – Вип. 92. – С. 258 – 267.
2. Бурмака Т. М. Формування комплексу стимулювання персоналу підприємств міського господарства/ Т. М. Бурмака // Молодий вчений. – 2015. – № 2. – С. 49 – 56.
3. Кудінова М. М. Мотивація праці як інструмент соціальної політики / М. М. Кудінова, Н. К. Мугдусєєва, А. С. Чернишева // Ефективна економіка. – 2017. – № 4. – Режим доступу : www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5543.

КВЕТКО ЕГОР АЛЕКСАНДРОВИЧ

*студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ШАТИЛО АРТЕМ СЕРГЕЕВИЧ

*студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРИОРИТЕТОВ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Цифровая трансформация экономики понимается учеными как смена экономического уклада, изменение традиционных рынков, социальных отношений, государственного управления, связанная с проникновением в них цифровых технологий; изменение структуры экономики за счет формирования более эффективных экономических процессов, обеспеченных цифровыми инфраструктурами; переход функции лидирующего механизма развития экономики к институтам, основанным на цифровых моделях и процессах [1, с. 8].

Большие надежды возлагаются многими учеными на цифровые технологии. Предполагается, что их внедрение приведет к экономическому росту. США и Китай, которые сейчас считаются неформальными лидерами «цифровой» гонки, стали первыми странами, кто взял курс на «цифровизацию» экономики. Вслед за ними страны Европейского Союза (далее – ЕС), Австралия, Канада приняли соответствующие стратегии и программы развития. Однако основные документы этих стран не содержат выраженного стратегического видения и концепции «цифровой экономики»; конкретного определения, освещающего все ее стороны; оценки влияния на существующую экономику; описания ключевых качественных изменений, которые должны произойти в других сферах.

Пока в мире нет четкого понимания, что такое «цифровая экономика» и к чему она может привести в будущем. Некоторые часто понимают это как совершенно новые формы платежей и коммуникации с потребителями, но никак не формы управления и экономических связей. Из всех стран Евразийского экономического союза (далее – ЕАЭС) только Республика Беларусь сделала огромный шаг на пути к построению цифровой экономики.

Декрет №8 «О развитии цифровой экономики» – это первостепенный и существенный шаг в создании IT-государства. Принимая во внимание темпы развития, именно цифровизация является главным фактором по ускорению инновационных процессов в экономике. Декрет дает возможность Беларуси стать региональным центром в области технологий, привлечь венчурные инвестиции, создать рабочие места, дать новое дыхание развитию IT-индустрии в Беларуси.

Наиболее важными секторами экономики для их цифровизации и в Беларуси, и в Союзном государстве, и в целом в ЕАЭС являются промышленность, сельское хозяйство и энергетика.

В промышленности это автоматизация производств полного цикла, внедрение ERP-систем (англ. Enterprise Resource Planning, планирование ресурсов предприятия) автоматизации управления производством, персоналом и активами компаний, использование CALS-технологий (англ. Continuous Acquisition and Life

cycle Support, непрерывная информационная поддержка поставок и жизненного цикла продукции), MES-систем (от англ. Manufacturing Execution System, система управления производственными процессами) координации и синхронизации выпуска промежуточной и конечной продукции.

Говоря о сельском хозяйстве, подразумевается создание общей интеграционной платформы, которая включает электронные торговые площадки, единую цифровую систему государственного управления агропромышленного комплекса, контроля движения продукции, учета и выявления торговых и технических барьеров.

Цифровизация энергетического комплекса предполагает использование передовых информационных технологий в сфере энергоэффективности, энергосбережения и энергоаудита, совместное использование цифровых инфраструктур в энергетике.

Успехи Республики Беларуси в цифровой трансформации экономики в определенной мере связаны с совместным движением стран Евразийского союза к цифровой экономике. Евразийская экономическая комиссия определила следующие приоритеты формирования всестороннего цифрового пространства стран ЕАЭС:

- развитие нормативно-правовой базы ЕАЭС и гармонизация законодательств;
- формирование единого цифрового пространства для наращивания взаимного товарооборота с применением электронных торгов;
- расширение практики использования информационных технологий для повышения эффективности трансграничного взаимодействия между органами государственной власти, хозяйствующими субъектами и физическими лицами;
- разработка и внедрение совместных проектов и программ, направленных на цифровую трансформацию стран ЕАЭС.

Анализ Всемирного банка показал, что внедрение общей цифровой повестки существенно увеличивает рост ВВП ЕАЭС, и цифровые дивиденды будут: 42,3 млрд. долл. за счет устранения правовых барьеров, 1,6 млрд. долл. – за счет цифровизации госзакупок, 1,3 млрд. долл. – за счет государственных услуг открытого правительства, 0,5 млрд. долл. – за счет трансграничных электронных государственных услуг [2]. Это потребует создания инвестиционного фонда ЕАЭС для цифровой повестки. Основной путь для этого направления – таможенные платежи, собранные по периметру ЕАЭС, а это около 10 млрд. долл., в совместный цифровой бюджет. Этот прием используют страны ЕС. На финансовые средства можно развивать общие для ЕАЭС системы трансграничных телекоммуникаций, кибербезопасности, электронной идентификации и логистики. Вместе с тем пример Эстонии доказывает, что сосредоточив основные ресурсы государства на секторе цифровой экономики, можно стать одним из мировых лидеров в этой области. Для Беларуси, кроме освоенного экспорта компьютерных услуг для продвижения других стран к цифровой революции – это означает направление части усилий и потенциала Парка высоких технологий на собственную экономику. Приоритетная область, где еще очень мало сделано, – это цифровизация внешней торговли. Расширение применения технологий цифровой экономики в международной торговле

позволит расширить географию и диверсификацию белорусского экспорта, а также нарастить экспорт услуг, в первую очередь деловых и интеллектуальных, в том числе компьютерных.

Цифровой экономике необходимы законодательные основы ее реализации, где определены ее базовые понятия и принципы государственного регулирования, особенности осуществления основных видов деятельности, права и обязанности ее участников и др.

Государственная программа развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 годы является основным инструментом реализации цифровой трансформации экономики. В целом проекты названной программы определяют задачи цифровой трансформации – переход к новым типам организации деятельности современных предприятий с использованием наиболее прогрессивных технических возможностей. Однако достижение максимального результата при информатизации возможно только при ее проникновении во все сферы экономики и общества. Для этого необходимо не только реализовать ключевые проекты, но и создать соответствующую инфраструктуру для их восприятия и развития. Цель мероприятий по ИТ-модернизации отраслей – сокращение издержек, эффективное использование и обслуживание инфраструктурных элементов, которая позволит Республике Беларусь создать новый стандарт организации работы и, следовательно, повысить эффективность работы всех отраслей экономики.

В связи с этим для достижения соответствующих задач должны использоваться следующие инструменты:

- цифровая трансформация методов управления и системы принятия решений;
- реинжиниринг организационных и бизнес-процессов;
- развитие цифровой инфраструктуры национального рынка, создание соответствующих платформ и сервисов;
- поэтапная цифровая трансформация ключевых отраслей экономики.

Для обеспечения достаточности, определенности в регулировании новых правоотношений, вызванных внедрением в экономику и общественную жизнь цифровых технологий, необходимо разработать и включить в Государственную программу развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 годы самостоятельный раздел по созданию соответствующей регуляторной и правовой среды для развития цифровой экономики. Представляется необходимым внесение изменений в Концепцию национальной безопасности Республики Беларусь, связанных с включением в неё мероприятий по обеспечению цифровой безопасности.

К определению правового режима многих базовых категорий цифровой экономики, в том числе цифровых активов и др. должны быть приняты по гармонизации подходов определенные меры, в том числе к нормативному правовому регулированию в сфере цифровой экономики (прежде всего, в рамках ЕАЭС).

Список использованной литературы:

1. Развитие цифровой экономики в России. Программа до 2035 года. – М., 2017.

2. Цифровая экономика – шанс для Беларуси : монографія / М. М. Ковалев, Г. Г. Головенчик. – Минск : Изд. центр БГУ, 2018. – 327 с.

КЛІМЬОНОВА ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

слухач магістратури державного управління Навчально-наукового інституту післядипломної освіти ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

КОНТРАКТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади» № 117-IX від 19 вересня 2019 року [1] введено нове поняття як контракт на проходження державної служби. Для України це буде новітня практика. Положення цього Закону щодо проходження державної служби за контрактом набувають чинності з 01 січня 2020 року. Але що ж це таке? Що нового воно принесе для державних службовців, що будуть працювати за контрактом?

Актуальність теми зумовлена відсутністю на даний час застосування контракту як форми трудового договору при проходженні державної служби.

Метою дослідження є визначення основних засад, аналіз перспектив, дослідження проблем контракту на проходження державної служби.

Контракт – це особлива форма трудового договору. Дослідженню поняття контракту присвячено багато наукових робіт. Як вважає В. В. Жернаков контракт – це випробуваний на Заході варіант найму на роботу, який стимулює працівника до творчої та самовідданої праці. З його допомогою наймач має можливість формувати більш кваліфікований кадровий потенціал і позбавлятися від несумлінних працівників, що порушують трудову дисципліну [3, с. 94]. В. Усачов оцінює появу контракту як реакцію на невизначені, нечіткі і занадто загальний зміст трудових договорів, які не враховують ні особисті якості працівника, ні специфіку його діяльності, ні рівень професійності. Поява контракту стала одним із способів поглиблення індивідуального договірного характеру найманої праці за допомогою чіткого й повного врегулювання умов праці та її оплати, підвищення відповідальності за покладені на працівника обов'язки [4, с. 87]. А ось Яковенко О. А. в своїй статті приходиться до висновку, що неможливо категорично визначити, чи є контракт виключно позитивним або негативним явищем. Такий особливий різновид трудових договорів, насправді, містить ряд переваг, але ефективно використані вони можуть бути лише у разі вдосконалення правового регулювання контракту, а також відсутності зловживань з боку роботодавця [5, с. 391].

Слід зауважити насамперед, що контрактна форма проходження державної служби буде не може перевищувати 7 відсотків загальної чисельності посад державної служби в державному органі.

Закон України «Про державну службу» № 889-VIII від 10 грудня 2015 року доповнено ст. 31-1, що визначає засади державної служби за контрактом. Розглянемо відмінності. Насамперед законодавцем чітко встановлено про затвердження Кабінетом Міністрів України чіткого Порядку про проходження

державної служби за контрактом. Рішення про віднесення посади до тієї, що потребує укладання контракту приймає керівник державної служби або суб'єкт призначення. Прийняття на посаду державного службовця за контрактом здійснюється на загальних засадах, але є обов'язкова умова – в оголошенні про проведення конкурсу на зайняття вакантної посади державного службовця повинні бути зазначені істотні умови контракту, а саме – місце роботи і посада державної служби, спеціальні вимоги до осіб, які претендують на посаду державної служби, дата набрання чинності та строк дії контракту, права та обов'язки сторін, завдання і ключові показники результативності, ефективності та якості їх виконання, строки їх виконання, режим праці та відпочинку, умови оплати праці, відповідальність сторін та вирішення спорів, підстави зміни умов, припинення дії та розірвання контракту. Звісно умови контракту не можуть звужувати прав державного службовця, вони повинні обумовлювати особливий характер робіт. Законодавцем передбачено строк укладання контракту не може перевищувати трьох років, а також передбачено можливість визначення додаткових умов контракту.

До контракту державного службовця застосовуються загальні умови трудового контракту, тобто складається у двох примірниках, підписується роботодавцем та робітником, наразі державним службовцем та керівником державного органу або суб'єктом призначення, та один екземпляр залишається в особовій справі державного службовця, а другий з актом призначення передається державному службовцю.

Слід зауважити, що законодавцем передбачено, що робота за контрактом може виконуватись дистанційно, з можливістю віддаленого доступу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Тобто такий державний службовець не повинен з'являтися на роботу згідно трудового графіку, а має можливість вільно розпоряджатися своїм часом та не бути прив'язаним до свого робочого місця або виконувати свою роботу не виходячи з домівки. Це з одного боку, дисциплінує працівника, забезпечує більш відповідальне ставлення до роботи, формування творчого підходу, а з іншого боку – порушує принцип стабільності трудових відносин.

Припинення державної служби за контрактом здійснюється як на загальних засадах, що передбачені для державних службовців, так і в зв'язку з закінченням строку дії контракту.

Дню контракту державного службовця може бути один раз подовжено за угодою сторін на той самий строк шляхом підписання сторонами відповідних змін до контракту тільки за умови належного його виконання державним службовцем.

Отже контракт на проходження державної служби повинен знайти своє місце в майбутньому України. Однак при цьому, на мою думку, слід визначити перелік посад державної служби, що здійснюється з укладанням контракту, розробити та затвердити порядок про проходження державної служби за контрактом, типові форми контрактів на проходження державної служби, щоб виключити додаткову можливість зловживань як зі сторони керівника державного органу або суб'єкту призначення так і державного службовця. Вважаю, що контракт на проходження державної служби доречно було би

укладати з працівниками, які займаються розумовою діяльністю, де потрібен творчий підхід до роботи, а також із державними службовцями, діяльність яких сама по собі вимагає підвищеного відповідального ставлення до своєї роботи, бо в протилежному випадку можуть порушуватись права та інтереси інших державних службовців та громадян України.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади : закон України від 19 верес. 2019 р. № 117-IX. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-20>.
2. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 4.
3. Трудове право України в вопросах и ответах : учеб.-справ. пособ. / Г. С. Гончарова, В. В. Жернаков, С. Н. Прилипка ; под ред. В. В. Жернаков. – изд. 4-е, перераб. и доп. – Харьков : Одиссей, 2005. – С. 592.
4. Усачев В. Контракт и трудовой договор: дискуссионные вопросы соотношения / В. Усачев // Управление персоналом. – 1998. – № 11. – С. 93
5. Тенденції правового регулювання контракту як особливого виду трудового договору / О. А. Яковенко // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 1. – С. 393.

КОФАНОВА ОЛЕНА ВІКТОРІВНА

*д. пед. н., професор, професор кафедри інженерної екології
Інституту енергозбереження та енергоменеджменту
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ГЕОІНЖЕНІРИНГ ЯК СПРОБА ВИРІШИТИ ПРОБЛЕМУ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА ПЛАНЕТІ

Сучасний розвиток суспільства характеризується виникненням і розвитком різноманітних криз – соціальних, політичних та екологічних. Саме за допомогою масштабних технологічних проєктів геоінженери намагаються подолати несприятливі зміни клімату на планеті. Зокрема, автори дослідження Міжурядової групи з питань зміни клімату (1.5C study) дійшли висновку що, наприклад, введення мільйонів тонн сульфур(IV) оксиду SO₂ до стратосфери може допомогти людству загальмувати підвищення температури у відповідності до цілей, зазначених у Паризькій угоді [1]. Закачування цього газу по суті імітує дію величезного вулкана – газ перетворюється на аерозолі та відбиває частину сонячного тепла [2].

Впорскування газу сульфур(IV) оксиду до стратосфери спричинило б зміну структури опадів і циркуляцію погоди, а також порушило б стратосферну «хімію» й утворення льоду. Це, в свою чергу, може негативно позначитися на здоров'ї людини, оскільки суттєво збільшить вплив ультрафіолетового випромінювання. Проте автори зазначають, що існує й величезний ризик через невизначеність наслідків – як соціальних, так і екологічних. Згідно з

положеннями Конвенції про біорізноманіття, «...жодна геоінженерна діяльність, яка впливає на біорізноманіття, не може бути впроваджена» [3].

Отже, набагато кращим для населення планети буде подолання кліматичних змін за допомогою природних систем охолодження планети, наприклад, збільшення площ лісів або суттєвим скороченням викидів сполук Карбону. Навіть якщо аерозолі можуть стримати підвищення температури, вони не зможуть зупинити накопичення CO_2 та інших парникових газів в атмосфері, а також процеси підкислення води океанів.

Існують й інші глобальні проєкти з вирішення кліматичної кризи. Це, зокрема, запліднення океану, видалення карбон(IV) оксиду, проріджування хмар, розпилення морської води у повітря, модифікування альbedo поверхні Землі тощо. Ці та інші інженерні дії можуть бути впроваджені, якщо глобальна температура Землі підвищиться вже на 1,5 градуси. А, враховуючи темпи зростання викидів парникових газів на нашій планеті, то необхідність у геоінженерному захисті може виникнути вже у період між 2030-м і 2052-м роками. При цьому вчені зазначають, що при підвищенні температури Землі на критичні 2 градуси порівняно з доіндустріальним періодом свого розвитку впровадження геоінженерних заходів може бути вже неможливим через інерційність природних систем.

Отже, деякі вчені вважають, що у нас є всього 10-12 років для попередження кліматичної катастрофи [4], оскільки внаслідок «ефекту доміно» сукупність процесів танення льоду, потепління морів та океанів, зміщення (припинення) течій, вимирання лісів тощо можуть призвести до того, що всі зусилля людства стосовно скорочення викидів парникових газів будуть марними. Проблему посилює втрата океанами гідратів метану (парниковий газ), а також танення льоду на полюсах. При цьому ослаблення процесів поглинання Карбону здатне додати $\sim 0,25$ °C, вимирання лісів $-0,11$ °C, відтаювання вічної мерзлоти – ще $\sim 0,9$ °C, а посилення бактеріального дихання – $\sim 0,02$ °C [5].

Таким чином, на сьогодні порівняно з доіндустріальним періодом розвитку людства спостерігається підвищення глобальної середньої температури на рівні незначно вище за 1 °C, однак вона зростає приблизно на 0,17 °C за 10 років. Автори дослідження вважають, що, хоча Парижська Угода й визначила заходи з обмеження потепління на 1,5 °C – 2 °C до кінця нашого століття, але цього може бути й недостатньо [5]. Тому суспільству потрібно розвивати геоінженерні технології захисту планети, вивчаючи при цьому можливі наслідки й невизначеності з їх застосування. Окрім того, вчені-кліматологи визнають, що тільки комбінування декількох методів може надати людству шанс вижити на планеті.

Обов'язково потрібно знайти дешеві способи видалення вуглекислого газу, наприклад, за допомогою прокачування атмосферного повітря через, наприклад, систему з аніонообмінних смол, яка видаляє карбон(IV) оксид, а у подальшому або зріджує його й зберігає, або хімічно перетворює його в інертну або корисну речовину. Зокрема, аніонообмінні смоли містять гідроксильні або карбонатні групи, які при висушуванні поглинають CO_2 і виділяють його при підвищенні вологості. На жаль, більшість відомих на сьогодні методів з видалення вуглекислого газу коштують більш як 100 доларів за тунну [6]. При цьому три

компанії в світі відкрили пілотні заводи. Це, зокрема, Global Thermostat (США), Carbon Engineering (Канада) і Climeworks (Швейцарія).

Однак і у цього методу є свої недоліки та невизначеності. Крім того, багато хто з людей думають, що зараз зовсім не потрібно обмежувати викиди парникових газів, і вуглекислого газу в тому числі, оскільки потім його без великих зусиль можна буде видалити.

Список використаних джерел:

1. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). – Access mode : <https://www.theguardian.com/environment/ipcc>.
2. Watts J. Geoengineering may be used to combat global warming, experts say / J. Watts. – Access mode : www.theguardian.com/environment/2018/oct/08/geoengineering-global-warming-ipcc.
3. Convention on Biological Diversity. – Access mode : <http://www.cbd.int>.
4. Watts J. We have 12 years to limit climate change catastrophe, warns UN / J. Watts. – Access mode : <https://www.theguardian.com/environment/2018/oct/08/global-warming-must-not-exceed-15c-warns-landmark-un-report>.
5. Watts J. Domino-effect of climate events could move Earth into a ‘hothouse’ state / J. Watts. – Access mode : https://www.theguardian.com/environment/2018/aug/06/domino-effect-of-climate-events-could-push-earth-into-a-hothouse-state?CMP=share_btn_tw.
6. Wadhams P. Saving the world with carbon dioxide removal / P. Wadhams. – Access mode : www.washingtonpost.com/news/theworldpost/wp/2018/01/08/carbon-emissions.

КРАСНОКУТСЬКА ЮЛІЯ ВАДИМІВНА

*к. е. н., доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства
Харківського національного університету міського господарства
імені О. М. Бекетова*

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Туризм увійшов в ХХІ ст. і став глибоким соціальним і політичним явищем, що значимо впливає на світоустрій і економіку багатьох країн і цілих регіонів. Туризм став вигідною та високоприбутковою галуззю, що порівнюється за ефективністю інвестиційних вкладень з нафто-, газовидобувною та переробною промисловістю. Відбулася трансформація традицій, звичаїв і становлення міжнародного та національного туристичного права. Туризм, як дохідна галузь економіки, став впливати на політику держав. Світовий досвід і практика економічної, соціальної та політичної стабільності розвинених країн підтверджують факт: географічне положення держави, його природно-кліматичні ресурси і визначні пам'ятки стають загальним благом лише засобами туризму.

Характеризуючи значення туризму як галузі ринкової економіки, необхідно відзначити його соціальну значимість, зростаючу роль в духовному і фізичному розвитку особистості, формуванні рівня і якості життя. Сучасне виробництво

внутрішніх туристських продуктів неможливо уявити уособленим, ізольованим, функціонуючим поза регіональною економікою. В реальному господарському житті воно базується на міжгалузевій виробничій кооперації, що пов'язує туризм та суміжні з ним галузі економіки, які, з одного боку, постачають туризму необхідні засоби виробництва, технічні умови виробництва та формують матеріально-технічну базу туризму, з іншої – доводять готові туристські продукти до споживача.

Харківська область розташована на північному сході України. На півночі і північному сході вона межує з Белгородською областю Росії, на сході – з Луганською, на південному сході – з Донецькою, на південному заході – з Дніпропетровською, на заході і північному заході – з Полтавською та Сумською областями України. Площа – 31 418 кв. км (5,21 % від території України). За площею область займає четверте місце на Україні – після Одеської, Чернігівської та Дніпропетровської областей.

Харківська область розділена приблизно порівну на два кліматичних пояса помірної зони: лісостепова (північна половина) і степова (південна половина). Середня температура січня в області становить -5... -7 С, липня + 21... + 22 С. Найвища температура, яка фіксувалася на території області, склала приблизно +40... + 42 С, а в окремі виключно суворі зими морози перетинали кордон в -40 С. Середньорічна кількість опадів становить 540 мм.

75 % водних ресурсів області припадає на басейн Дону. Головна водна артерія – Сіверський Донець – є правою притокою Дону. Серед інших річок найбільшими є Оскол, Уди, Берека. Загальна протяжність 867 водотоків складає 6,4 тис. км, причому 156 річок мають довжину понад 10 км. Є в області озера, найбільше з яких – Лиман. Створено близько 50 водосховищ, самі великі з них – Червонооскільського, Печенізьке, Краснопавлівське.

Харківська область має досить розгалужену транспортну мережу, причому 60 % обсягу перевезень припадає на частку залізничного транспорту. Залізниць тут 1442 км. А крім того, Харківський залізничний вузол обслуговує 10 млн пасажирів на рік. Автомобільний транспорт по частині пасажирських перевезень, обганяє залізничний: за рік автобуси обслуговують майже 12 млн осіб. В області налічується 16 міжобласних маршрутів, 68 внутрішньообласних і 342 внутрішньорайонних. Загальна протяжність автодоріг – 15 тис. км. Харківський аеропорт займається в основному пасажирськими перевезеннями. Найбільші транспортні вузли області: Харків, Лозова, Куп'янськ, Чугуїв, Красноград, Люботин і Ізюм.

Одним з перспективних напрямків для розвитку внутрішнього туризму Харківського регіону є розвиток соціального туризму. Соціальний туризм вносить серйозний внесок в дотримання прав людини на відпочинок, охорону здоров'я, доступ до культурних цінностей, свободи пересування, підвищує соціальну і політичну стабільність держави, сприяє соціально-економічному розвитку регіонів, сприяє зміцненню фізичного і духовного здоров'я нації, є важливим інструментом для підвищення доступності подорожей, відпочинку і санаторно-курортного обслуговування найбільш вразливим верствам населення.

Для успішного розвитку соціального туризму в Харківському регіоні необхідно проводити роботу за такими напрямками.

1. Нормативно-законодавчі питання, які передбачають розробку законів та інших нормативно-правових документів, які передбачають реалізацію права трудящих і соціально незахищених верств населення на відпочинок, в тому числі за допомогою забезпечення пільгового оподаткування.

2. Підвищення доступності соціального туризму, в тому числі шляхом розгляду можливості введення спеціального механізму реалізації права на відпочинок-«відпускних чеків», системи, яка успішно діє в таких розвинених у туристичному відношенні країнах, як Франція і Швейцарія. Крім того, підвищити доступність відпочинку соціально незахищену верствам населення можна за допомогою розробки туроператорами недорогих турів, наприклад, в міжсезоння і введення спеціальних пропозицій на послуги засобів розміщення.

3. Створення і розвиток інфраструктури соціального туризму. На жаль, переважна більшість колективних засобів розміщення в нашій країні практично не пристосовані для комфортного перебування людей з обмеженими можливостями, а також літніх людей (відсутні ліфти, пандуси, спеціально обладнані номери проживання).

4. Забезпечення доступності транспортних послуг. Висока вартість перевезень є одним з факторів, що гальмують розвиток внутрішнього туризму. Особливо гостро питання стоїть для громадян, які проживають у віддалених регіонах нашої країни. Ухвалення цих заходів є одним з механізмів підвищення доступності відпочинку соціальним групам населення, що проживає у віддалених регіонах країни і, безсумнівно, позитивно вплинуть на розвиток внутрішнього туризму. Говорячи про транспортні проблеми, не можна не згадати наявність адміністративних бар'єрів при організації перевезень дітей. Проблему представляють регламентують дитячий відпочинок окремі нормативно-правові акти і відсутність єдиної системи законодавства.

5. Підвищення заходів безпеки. Безпека туристів і екскурсантів – це важливий аспект, який необхідно передбачати при формуванні турпродукту або організації екскурсії для соціальних туристів. Важливим моментом є і питання страхування. Незважаючи на те, що в Україні страхування носить добровільний характер, рекомендується в обов'язкові туристичні послуги включати страхування туристів, перш за все, страхування життя.

6. Підготовка та підвищення кваліфікації кадрів для сфери соціального туризму з урахуванням специфіки роботи з певними групами туристів, як-то: діти, пенсіонери, особи з обмеженими фізичними можливостями та інші.

7. Рекламно-інформаційна діяльність, спрямована на пропаганду соціального туризму і поширення успішного досвіду розвитку цього напрямку.

Необхідно відзначити, що до теперішнього часу в країні практично не проводилася пропаганда соціального туризму, особливо в державному масштабі. Тим часом, доцільно створити в рамках автоматизованої інформаційної системи спеціальний розділ, присвячений соціальному туризму як одному з пріоритетних видів туризму. У цьому розділі повинен містити інформацію про туристських організаціях (приватних підприємств), які здійснюють туристичне, готельне, екскурсійне обслуговування школярів, студентів та літніх громадян. Крім того, з метою стимулювання розвитку соціального туризму щорічно необхідно проведення конкурсу і виділення грантів кращим соціально відповідальним

компаніям.

Отже, Харківська область має значний потенціал та ресурси для розвитку внутрішнього соціального туризму. Вигідне географічне розташування, природні, кліматичні умови надають як змога кращі природні туристичні ресурси. Багата та цікава історія краю утворила великий комплекс історико-культурних ресурсів, що демонструють високу культуру, звичаї і традиції району. Харків робить вклад у розвиток саме соціального туризму. Наприклад, це відкриття першого в Україні соціального готелю, який розрахований на 50 осіб (19 номерів). Там можуть зупинятися люди, що потрапили в складні життєві обставини і залишилися без житла, а також внутрішньо переміщені особи. В готелі обладнані кімнати, санвузли, кухня, пральня, також будівля адаптовано для людей з обмеженими можливостями.

Таким чином, створення в Харківському регіоні системи соціального туризму вимагає сприяння не тільки з боку органів державної влади, а й громадських організацій, профспілок, представників туристичного бізнесу (туроператорів та турагентів, готелів та інших засобів розміщення), рухів сімейного та молодіжного, культурно-просвітницького, спортивного, економічного характеру, інших громадських об'єднань. У зв'язку з цим, необхідно задіяти потенціал соціального туризму, відродити його інфраструктуру, відповідну сучасним потребам, знайти нові форми організації сімейного відпочинку, туризму молоді, осіб похилого віку та людей з обмеженими фізичними можливостями.

Список використаних джерел:

1. Герасименко В. Г. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія / В. Г. Герасименко. – Одеса : Астропринт, 2013. – 303 с.
2. Козловець М. А. Внутрішній туризм як чинник політичної та соціокультурної інтеграції українського суспільства / М. А. Козловець // Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі : матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. Саух І. В. – Житомир : Вид-во ЖФ КІБІТ, 2012.
3. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму : теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. – 2-ге вид., випр. та доп. / Т. І. Ткаченко. – Київ, 2009. – 463 с.
4. Халімовська І. В. Внутрішній туризм як чинник соціокультурної інтеграції українського суспільства / І. В. Халімовська // Гілея : науковий вісник. – 2015. – Вип. 92. – С. 200 – 203.
5. Шульга М. Освоєння особистістю соціокультурного простору життя через туризм / М. Шульга // Соціальний ареал життя особистості. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2005. – С. 196 – 208.

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах розвитку цивілізації успішність туристичної діяльності на території країни безпосередньо залежить від оптимальної реалізації її туристичного потенціалу, адже туристичний потенціал є базовим фактором формування та розвитку туристичної діяльності держави, а також одним із чинників консолідації суспільства.

Щодо власне поняття «потенціал», то термін запозичений з латинської мови та означає «можливості, влада, вплив, сила» [3, с. 541]. Визначення «потенціал» означає наявність у будь-кого/будь-чого прихованих можливостей, або спроможність діяти та розвиватися у певних сферах [6, с. 9], тобто це не тільки сукупність всіх наявних ресурсів туристичної діяльності, але і здатність максимального їх використання для задоволення потреб громадян України та іноземних туристів.

С. Дутчак констатує, що туристично-рекреаційний потенціал території «формуєть ті ресурси, які використовуються, а також ті, які через низку об'єктивних соціально-економічних причин недоступні, але можуть бути використані за певних умов. Туристично-рекреаційний потенціал включає два поняття, які нерозривні та взаємодоповнюють одне одного: рекреаційний потенціал, як природну складову, тобто ступінь здатності території позитивно впливати на фізичний, психічний та соціально-психологічний стан людини під час відпочинку, та туристичний потенціал – культурно-історичну спадщину – як антропогенну складову, а також певні ландшафтні комплекси, де відбувається туристична діяльність, знаходяться окремі природні або антропогенні туристичні об'єкти, які відвідуються туристами, зокрема музеї, пам'ятки культури, архітектури, археології, традиції населення, народні промисли тощо» [2, с. 53]. Одним з найбільш узагальнюючих є підхід вченого Н. Святохо, за яким туристично-рекреаційний потенціал території розглядається як сукупність чотирьох основних компонентів – природно-ресурсної, історико-культурної, економічної та соціальної, які взаємопов'язані й взаємодіють між собою [8, с. 32]. Хоча туристичний потенціал є базою розвитку туристичної діяльності, проте, сам по собі він є досить інертною категорією. Його необхідно змусити активізуватись, працювати з метою отримання потрібного соціального й економічного ефекту [6, с. 235].

Найпоширеніше сприйняття туристичного потенціалу як сукупності туристичних ресурсів. Так, у науковій літературі часто можна зустріти ототожнення понять «потенціал» та «ресурси». Туристичні ресурси називають системоутворюючим чинником і базовою умовою розвитку туристично-рекреаційного потенціалу [6, с. 3]. Туристичні ресурси відіграють «роль засобів праці у туризмі, завдяки яким можуть вироблятися різноманітні за своїм характером туристичні продукти» [6, с. 32].

І. Давіденко підтримує той підхід, що розмежовує поняття «туристичні ресурси» і «туристичний потенціал», та розглядає їх з позиції можливості й здібності суб'єктів туристичної діяльності використовувати ресурси в якості потенціалу: «Формування туристичного потенціалу регіону обумовлено можливістю використання туристичних ресурсів в організації і розвитку туристичної діяльності на певній території. Кожен регіон на основі аналізу туристичних ресурсів формує туристичний потенціал, релевантний можливостям суб'єктів туристичної діяльності використовувати туристичні ресурси регіонів» [6, с. 10].

Економіко-географічне положення, наявність природних ресурсів, курортних зон, розвинених транспортної та соціальної інфраструктур, наявність пам'ятників історії та культури дозволяє віднести Україну до країн з високим потенціалом розвитку туризму та високою інвестиційною привабливістю. Майже 15 % території країни можна віднести до курортів, зон відпочинку, гірських і приморських ландшафтів, де збережено національні традиції, музеї, архітектурні, історичні та культурні пам'ятки. Зокрема Україна має істотний природний внутрішній потенціал розвитку туризму [7, с. 18 – 19].

Туристично-рекреаційний потенціал будь-якої території має складну ієрархію й включає в себе багато різних елементів з великою кількістю компонентів [6, с. 14]. Виходячи з вище зазначеного, вважаємо, що державне управління не тільки забезпечує інтеграцію всіх компонентів туристично-рекреаційного потенціалу, їх узгоджену дію, а й є своєрідним потужним «акумулятором» для консолідації українського суспільства завдяки реалізації туристичного потенціалу нашої країни, оскільки управлінські елементи – це «навички й компетенції керівництва всіх рівнів управління щодо формування, організації, створення належних умов для функціонування та розвитку туристично-рекреаційної сфери» [6, с. 17].

Для елементу «управління» туристичним потенціалом аналізують:

- нормативно-правові акти, що регулюють діяльність туристично-рекреаційної сфери;
- показники ефективності управлінської праці;
- коефіцієнт оперативності роботи апарату управління;
- надійність системи управління;
- стабільність системи управління [6, с. 20].

У європейських країнах депресивні регіони розглядають культурну спадщину і культурний туризм як джерело розвитку. Інтеграція окремих пам'яток культурної спадщини в туристичну сітку стимулює затвердження окремих програм реставрації, створення нових музеїв, ресторанів традиційних страв, обладнання місцевими жителями гостьових кімнат для туристів. Для європейських країн є характерним рекламування власної культурної спадщини по телебаченню і радіо, стимулювання цікавості; проводяться маркетингові дослідження різних цільових груп (молодь, пенсіонери, діти, молоді пари, сім'ї); використовуються новітні ЗМІ. Історико-культурний потенціал, матеріальні та духовні пам'ятки народу дуже важливі для формування світогляду, для задоволення матеріальних та рекреаційно-туристичних потреб. У розвинених країнах світу цей туристичний ресурс активно використовують для отримання

прибутку [6, с. 96]. Деякі країни, наприклад, Італія, Франція, Данія, Велика Британія, Чехія отримують значну частину прибутків від вмілої експлуатації історико-культурного потенціалу. В Україні не в повній мірі використовується історико-культурна спадщина для формування спільної ідентичності, консолідації громадян різних регіонів, формування позитивного іміджу держави [6, с. 109].

На сучасному етапі розвитку суспільства складнішими стають питання, пов'язані з управлінням сферою туризму й з ефективним використанням туристично-рекреаційних потенціалів регіонів держави. Це пов'язано; по-перше, з існуванням значних міжрегіональних відмінностей; по-друге, з суб'єктивністю в управлінні туристично-рекреаційної сферою. Суб'єктивний чинник в управлінні призводить до виникнення проблем, вирішення яких вимагає професійного творчого підходу. Тому управління регіональним розвитком туризму та рекреації, у тому числі й туристично-рекреаційним потенціалом, повинно здійснюватись як синтез двох складових: розвитку науково-практичної діяльності у сфері туризму й удосконалення методів та підходів в управлінні [6, с. 21]. Однією з умов, здатних забезпечити успішне функціонування рекреаційної сфери, є формування такої організаційної структури управління нею, що дозволить здійснювати планово-узгоджену діяльність на рівні регіону, розробляти регіональні, міжрегіональні та загальнодержавні програми економічного розвитку, вдосконалювати організаційно-економічні механізми підвищення ефективності функціонування як самої рекреаційної сфери, так і всього господарського комплексу регіону [1, с. 20].

Кожна компонента у складі туристично-рекреаційного потенціалу повинна бути об'єктом управління зі сторони суспільства. Процес управління перетворює не тільки окрему компоненту, але й туристично-рекреаційний потенціал регіону загалом. Для того, щоб покращити туристичну діяльність у країні та кожному регіоні зокрема, потрібно надати змогу органам виконавчої влади у сфері туризму та органам місцевого самоврядування суттєво підвищити важелі впливу на нарощування та активізацію використання туристичного потенціалу конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

Список використаних джерел:

1. Домбровська С. М. Особливості державного управління рекреаційним туризмом України : монографія / С. М. Домбровська, О. М. Білотіл, А. Л. Помаза-Пономаренко. – Харків, 2017. – 198 с.
2. Дутчак С. В. Управління регіональним розвитком туризму : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / С. В. Дутчак. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 128 с.
3. Етимологічний словник української мови : у 7 т. – Т. 4: Н-П / уклад. : Р. В. Болдирев [та ін.] ; ред. тому : В. Т. Коломієць, В. Г. Скіяренко. – К., 2003. – 656 с.
4. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – 3-є вид., перероб. та доп. / О. О. Любіцева. – Київ : «Альтерпрес», 2005. – 436 с.
5. Любіцева О. О. Туризмознавство: вступ до фаху : підручник / О. О. Любіцева, В. К. Бабарицька. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 335 с.

6. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.

7. Просторова організація туристично-рекреаційної сфери регіону: монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. В. В. Папп. – Мукачево : Редакційно-видавничий центр МДУ, 2016. – 268 с.

8. Святохо Н. В. Концептуальные основы исследования туристского потенциала региона / Н. В. Святохо // Экономика и управление. – 2007. – № 2. – С. 30 – 36.

КУЛІШ АНАСТАСІЯ ВАЛЕРІЇВНА

*студентка 3 курсу спеціальності «Облік та оподаткування»
Донецького національного університету економіки та торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ШАПОВАЛОВА І.В.

*асистент кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування
Донецького національного університету економіки та торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УКРАЇНІ

Сьогодні більшість країн розвивається за рахунок нових відкриттів у різних сферах. Найкраще удосконалюється сфера виробництва товарів та послуг. Для економічного розвитку країни необхідне максимальне залучення людських та сировинних ресурсів. Основним засобом подолання соціально-економічної кризи, котра склалася в нашій країні є створення сучасної системи менеджменту. Для вирішення цієї проблеми необхідні кваліфіковані менеджери, котрі знають як діяти в цій складній ситуації, готові долати труднощі та впроваджувати перспективні інновації.

Особливості інноваційного менеджменту вивчали як закордонні, так і вітчизняні вчені. Вагомий внесок у розгляд даного питання внесли такі науковці: С. Ільїнкова, Г. Ковальов, П. Герчикова, П. Завлін, І. Балабанов, Н. Круглова, Н. Скрипник, І. Шарко, С. Турчіна.

Поняття менеджмент набуває важливого значення у виробничому та суспільному житті країн. Менеджмент – це наука, котра базується на об'єктивних законах, чітких правилах та технологіях, які допомагають людині зрозуміти виробничий процес. Також менеджмент вивчає правила поведінки організацій, котрі мають свою специфіку, відрізняються своїми особливостями, традиціями, звичками, будовою та рівнем освіти. Підсистемою менеджменту є інноваційний менеджмент, який має за мету управління інноваційними процесами на підприємствах [1].

Багато науковців вивчали поняття інноваційного менеджменту і кожен з них пропонував свою характеристику. Так наприклад, Я. ван Дейк запропонував розрізняти інновації за характером їх галузевого призначення, а Ю. Бажал класифікує їх за типом, новизною та інноваційною функцією [2].

Головним завданням інноваційного менеджменту є вивчення сфери господарської діяльності, які здійснюють інновації та узагальнення особливостей інноваційного процесу.

Предметом інноваційного менеджменту є відносини, котрі виникають під час керівництва виробництвом, а об'єктом є сам інноваційний процес або якась одна інновація, котра потребує вивчення.

Інноваційний менеджмент, котрий необхідно застосовувати в нашій країні, поєднує у собі економічні науки та професійну діяльність, яка має за мету досягнення інноваційних цілей за допомогою використання різних ресурсів. Україна має багато проблем, які викликані нестачею професіоналів в різних сферах, спостерігається тенденція зниження розвитку національної економіки. Розвиток менеджменту в Україні має відновити ріст економіки.

Для впровадження інноваційного менеджменту в Україні необхідно вивчити ситуацію, котра зараз склалась у сфері управління. Менеджмент потребує вводити новітні підходи управління, які ведуть до зламу існуючої системи та стереотипів мислення, які існують зараз. Оскільки Україна багато років була у складі СРСР, де байдуже ставлення до роботи людей та неповага, призвели до низької оплати праці, сформувалась думка, що чесною працею неможливо заробити собі кошти для існування. Саме це призвело до таких низьких показників соціально-економічного розвитку [1].

Інноваційний менеджмент є об'єктом за допомогою якого відбувається запровадження інновацій у всіх галузях суспільного життя. Інноваційний процес потребує особливих методів керування. Його можна розглядати у трьох напрямках:

- вид діяльності – представляє себе як сукупність напрямів управлінської діяльності, котрі також називаються функціями та складаються з етапів, котрі необхідно виконувати у певній послідовності;

- апарат керування інноваціями – необхідне створення певної організації, яка буде слідувати за роботою людей для досягнення певних цілей поставлених керівництвом;

- наука управління інноваціями – сукупність певних теоретичних положень загального менеджменту [3].

Посидання цих трьох напрямів відображає систему поняття інноваційного менеджменту.

Використання інноваційного менеджменту у діяльності підприємств США, Німеччини, Японії є гарним прикладом для українських компаній. Сьогодні постійно зростає кількість компаній, котрі впроваджують інновації у своїй діяльності. Найкращим прикладом інноваційних компаній є Apple, Google, Tesla Motors, Microsoft Corporation, Samsung, BMW. Інвестори вважають, що саме ці компанії в найближчий час зроблять прорив у своїх галузях. Серед українських компаній найбільш інноваційними вважають «ПриватБанк», «Нова Пошта», «Розетка», «Сільпо». Саме ці компанії використовують у своїй діяльності нові технології, створюють унікальні програми, котрі дають їм змогу йти в ногу з часом. Так, наприклад, торгова мережа «Сільпо» нещодавно створила мобільний додаток, в якому міститься багато необхідної інформації для відвідувачів цього

магазину. Впровадження інновацій дозволяє менеджерам забезпечувати ефективний розвиток підприємств та задовольняти потреби суспільства.

Для інноваційної діяльності підприємства важливі як партнери, так і співробітники. Внутрішнє середовище компанії потребує інноваційної поведінки та культури, ідей та інноваційного лідерства топ-менеджерів [4].

Отже, інноваційний менеджмент являє собою систему, фактори якої взаємодіють між собою та головним завданням є збереження певного рівня конкурентоспроможності підприємства за допомогою використання механізмів управління інноваційними процесами. Саме інноваційний менеджмент дозволяє підприємствам визначити перспективи, масштаби та значущість інновацій, створити необхідні умови для її реалізації в заплановані строки, забезпечує конкурентоспроможність на національному та світовому ринках, зміцнити ринкові позиції та забезпечити гарні умови для прогресивного розвитку.

Сьогодні інноваційна сфера України має багато невирішених питань, котрі не дають можливості розвитку – це слабке фінансування інноваційної діяльності, стрімкий розвиток НТП та повільне впровадження новітніх технологій у техніці та виробництві. Інноваційний розвиток також залежить від державної підтримки та зацікавленості в ньому. Інноваційний менеджмент має за мету створення необхідних умов для функціонування інноваційного процесу на підприємстві, можливості підтримки рівня конкурентоспроможності на ринку в довгостроковому періоді. Адаптація досвіду передових світових компаній в інноваціях дозволить українським підприємствам досягти більш високих показників у розвитку, вдосконалювати свої бізнес-стратегії та покращувати стан економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Орловська О. В. Формування та становлення системи менеджменту в Україні / О. В. Орловська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – №24.3. – С. 180 – 186.
2. Бердніков С. В. Інноваційний менеджмент в Україні як складова частина загальної системи управління підприємством / С. В. Бердніков, Н. Є. Скрипник // Економіка і суспільство. – 2016. – № 7. – С. 195 – 200.
3. Інноваційний менеджмент: місце і значення. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/management/14381>.
4. Люта Г. В. Вплив інноваційних технологій на систему управління підприємством / Г. В. Люта, І. А. Павленко // Економіка і суспільство. – 2017. – № 12. – С. 298 – 303.

ЛЯДСЬКА ВІТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

*студентка 3 курсу, спеціальності «Облік та оподаткування»
Донецького національного університету економіки та торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ШАПОВАЛОВА І. В.

*асистент кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування
Донецького національного університету економіки та торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДІЛОВОЇ ЕТИКИ МЕНЕДЖЕРА

Протягом усієї людської історії суспільство було поділене на тих, хто керує та контролює. До початку ХХ ст. люди недостатньо уваги приділяли проблемам управління. Керівники управляли своїми підлеглими виходячи зі свого досвіду та інтуїції. Лише з початку ХХ ст. управління починає відокремлюватися та розвиватися як окрема наука, яка називається менеджмент.

Даною проблемою займалися такі науковці, як Слободянюк О. М., Сікалюк А. І., Ліштаба Л. В., Плотніченко С. Р., в своїх роботах вони розкрили професійно-етичну компетентність менеджера, описали теоретичні підходи до визначення професійно-етичних цінностей менеджера, а також проаналізували етики сучасного менеджера.

Менеджер – це член організації, що здійснює управлінську діяльність і вирішальні управлінські завдання. Він займається управлінською діяльністю професійно, повсякденно управляє функціями і ресурсами фірми, має повноваження приймати управлінські рішення і вимагати їх виконання.

Існує діловий етикет менеджера, який формується традиціями та особливими складовими історичних обставин певної країни.

Ділова етика ґрунтується на загальних принципах управління ризикованим, інноваційним, чесним, компетентним та законним бізнесом у певній сфері діяльності. Менеджер також повинен поважати національні та етнічні традиції та правила.

Ділова етика невіддільна від характеру керівника, складу його душі, його розуму, мотивації, рівня освіченості та поведінки людей у колективі. Такі поняття, як авторитет, гордість, чесність, честолобство, благородство та ввічливість, містяться в арсеналі ділової етики керівника [2].

Особливості етики менеджменту полягають в тому, що цей вид діяльності передбачає постійну взаємодію з людьми: як з тими, хто знаходиться в підпорядкуванні, так і з тими, хто керує професійною діяльністю менеджера.

Головними принципами етики менеджера є наступні [4]:

- вага до своїх підлеглих, щирий інтерес до них та їх роботи;
- використання стосовно підлеглих переважно методів переконання, або примусу лише для виснаження можливості переконання;
- об'єктивність у прийнятті рішень, юридична визначеність управлінських рішень;
- зосередження уваги на координації діяльності групи та організації в цілому, особливо в конфліктних ситуаціях;

- професійна компетентність, постійне підвищення власної професійної кваліфікації;
- повага до професійної конфіденційності;
- готовність та здатність брати на себе відповідальність за наслідки прийнятих рішень.

Роботодавці зосереджуються на етиці ділових та особистих стосунків у підборі та наймі працівників, а також на безпосередньому виконанні професійної діяльності працівників. Дотримання ділової етики є одним з головних критеріїв оцінки професіоналізму як одного працівника, так і компанії. Зараз є потреба у підготовці менеджерів високого рівня, які зможуть надати відносинам на ринку нову, динамічну динаміку.

Етика менеджменту як професійна етика має велике значення, оскільки менеджери – ті люди, які здійснюють керуючі функції: планування, організація, мотивація та контроль. Саме вони забезпечують успіх виробничої та організаційної діяльності компанії. Щоб управлінець міг реалізувати себе, необхідно, щоб до його думки прислухалися всі – і підлеглі, і керівництво. Для цього його моральні принципи повинні відповідати загальноприйнятим. Наявність морально-етичних якостей для менеджера є обов'язковим, оскільки ця посада передбачає не тільки управлінський, керівний функціонал, але і виховний. Недотримання етики менеджменту може викликати відторгнення і відбитися на ставленні і роботі всього персоналу. Поведінка, вчинки і навіть зовнішній вигляд менеджера надають довгостроковий ефект і формують корпоративну культуру. Його етичні або неетичні слова, способи досягнення цілей і дії впливають на діючий в компанії кодекс поведінки співробітників. До цінностей, що лежать в основі етики менеджменту, відносять: повага до особи, професійність, відповідальність, організаційність, об'єктивність, дисциплінованість та чесність. Для того, щоб ці цінності стали для людини основними, він повинен володіти і такими особистими якостями, як: доброзичливість, спрямованість на результат, високий рівень загальної культури, порядність, здатність сприймати критичні зауваження і робити з них правильні висновки, уважне ставлення до оточуючих. Наявність перерахованих цінностей і якостей дозволяє менеджеру виробити певні внутрішні заборони і правила, що дозволяють йому не порушувати моральні принципи.

Список використаних джерел:

1. Слободянюк О. М. Професійно-етична компетентність менеджера: значення у професійній діяльності та умови формування у ВНЗ / О. М. Слободянюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2014. – Вип. 33. – С. 179 – 182. – Бібліогр. : с. 182 (9 назв).
2. Сікалюк А. І. Соціально-етичні цінності у процесі професійної підготовки менеджерів економічної сфери / А. І. Сікалюк // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 69 (3). – С. 128 – 132.
3. Зусін В. Я. Етика та етикет ділового спілкування : навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і доп. / Зусін В. Я. – Київ : Центр навч. літератури, 2005. – 224 с.

4. Ліштаба Л. В. Теоретичні підходи до визначення компетентності менеджера / Л. В. Ліштаба // Економічний аналіз : зб. наук. пр. / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) [та ін.]. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 22. – № 2. – С. 75 – 81.

5. Плотніченко С. Р. Етика в сучасному менеджменті / С. Р. Плотніченко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2015. – № 1. – С. 116 – 118.

МАКАРОВА СВІТЛАНА

студентка Університету митної справи та фінансів

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ І В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку держави лідерство на світових ринках мають, ті країни, в економічному розвитку яких переважає інноваційна діяльність. Попит на інновації завжди наявний, тому саме вони є і мають бути пріоритетним напрямком у політиці будь-якої країни, яка постійно прагне економічного розвитку. Актуальність дослідження полягає в порівняльному аналізі правового регулювання інноваційної діяльності в Україні і в країнах, які є лідерами світового ринку економіки.

Так порівнюючи конкурентоспроможність України з іншими розвиненими країнами світу можемо зазначити, що Україна посідає 73 місце.

На сучасному етапі інноваційний розвиток економіки належить до головних державних пріоритетів внутрішньої політики таких високорозвинутих країн як США, Японія, країни Європейського Союзу та ряд країн Південно-Східної Азії.

У країнах, які утримують лідерство у світовій економіці й політиці, економічна політика, яка забезпечує інноваційне економічне зростання, характеризується такими рисами: прогнозуванням, визначенням стратегій і програмуванням національного економічного і технологічного розвитку на довгострокову перспективу (не менше ніж на 15-20 років); участю у формуванні єдиного світового науково-технічного простору і ринку високотехнологічних товарів; закріпленням на ринку високотехнологічної продукції на основі певної технологічної спеціалізації (яка відображає розвиток критичних технологій у даній країні); формуванням національних інноваційних систем, інтегрованих на міжнародному рівні – такі системи охоплюють весь комплекс інститутів, що забезпечують генерацію знань та інновацій, розвиток і комерціалізацію нових технологій; активною державною підтримкою умов, які сприяють підвищенню якості людських ресурсів (людського капіталу); тісним співробітництвом між бізнесом і державою, активною економічною дипломатією і режимом сприяння при освоєнні нових сегментів світового ринку.

При порівнянні законодавства України з провідними країнами світу та ЄС слід прийняти до уваги дві важливі обставини. Перша обумовлена потребами в

реалізації «стратегії виживання» вітчизняної науково-технічної сфери, тому законодавство має виразний протекціоністський нахил щодо функціонування науки в несприятливому економічному середовищі, причому це робиться на рівні базового рамкового законодавства. Не випадково, що в ньому присутні конкретні кількісні орієнтири, які в практиці інших країн, як правило, перенесені на рівень поточних національних стратегій і навіть окремих програм (виключення – друга редакція рамкового закону Франції, де передбачено нарощування частки витрат на НДДКР в ВВП до 3 %, законодавство Аргентини та Португалії). Тому вітчизняне законодавство за спрямованістю є більше гомогенним із законодавством країн СНД. Друга обставина пов'язана з перенесенням акценту в політиці розвинених країн переважно на непрямі інструменти регулювання інноваційної сфери, що є наслідком відпрацьованості механізмів прямої державної підтримки, досягнення певної обмеженості її ефективності та пошуками додаткових заходів інтенсифікації інноваційної діяльності насамперед через застосування кооперативних ефектів з усіма зацікавленими суб'єктами. В Україні цей пошук здійснюється в умовах недостатньої ефективності бюджетної підтримки, і залучення недержавних суб'єктів де-факто розглядається не як підсилювач існуючих бюджетних можливостей, а як їх заміник.

Законодавство провідних країн СНД, що регламентує інноваційну діяльність, суттєво різниться за глибиною деталізації і є подібним в Україні та Росії (це передусім Закон РФ «Про інноваційну політику та державну інноваційну діяльність в Російській Федерації» та низка похідних від нього). В Казахстані, попри численні програми загальноекономічного розвитку, застосовуються лише положення рамкового Закону Республіки Казахстан «Про інноваційну діяльність» (2002 р.). Білорусь схильна до регулювання розвитку не інноваційної сфери в цілому, а лише певних елементів національної інноваційної системи (Закон Республіки Білорусь «Про основи державної науковотехнічної політики» (1997 р.). За предметною спрямованістю законодавство Росії і Білорусі переважно нормує політику держави в інноваційній сфері, а України і Казахстану – інноваційну діяльність як соціально-економічний феномен. Визначення державної інноваційної політики в українському та білоруському законодавстві відсутні взагалі. В російському законі визначення інноваційної політики надається вкрай звужено – в контексті загального цілеполягання та легалізації механізмів підтримки окремих пріоритетних програм. Казахський закон надає ширшу дефініцію інноваційної політики – як складову соціально-економічної політики, проте без уточнення конкретних функцій держави. В законі України, на відміну від російського та казахського, перелік конкретних видів інноваційної діяльності відсутній, що утруднює її практичну ідентифікацію та застосування подальшої фінансової підтримки. Кваліфікаційні (стосовно інноваційних ознак) процедури в українському законодавстві перенесені на рівень окремих проектів, що розглядаються – якщо стосовно них передбачається застосування заходів державного стимулювання, та на розсуд керівництва підприємств – при заповненні форм статистичної звітності.

Щоб побудувати ефективну НІС, Україна повинна подолати вплив високої конкуренції, що посилюється в умовах інтеграційних процесів. Прагнення більш активного міжнародного науково-технологічного співробітництва України

вимагає розробки відповідної державної інноваційної політики, яка б врахувала досвід та успішні практики Європейського Союзу. Практика досліджень з питань розвитку НІС підтверджує необхідність зміцнення технологічної конкурентоспроможності країни, що пов'язано з розробкою нових механізмів інноваційного розвитку та технологічного вдосконалення національної економіки. Саме інноваційні чинники слугуватимуть створенню умов для формування, накопичення й ефективного використання знань, технологічних та інвестиційних ресурсів, що забезпечують увесь спектр конкурентних переваг від технологічного випередження в одній або кількох галузях до технологічного лідерства країни у цілому. В умовах інтеграції України у Європейський Союз, досвід країн, що вступили до Євросоюзу раніше, є дуже цінним, особливий інтерес викликають країни з «малою економікою», що пройшли успішну адаптацію в ланках ЄС. Незважаючи на той факт, що Україну не можна віднести до країн з малою економікою, особливості інноваційного розвитку країн з малою економікою Північної, Західної і Центральної Європи, які змогли досягти високої наукоємності ВВП (понад 2,7 %), викликають певний інтерес. Економіки цих країн характеризуються високим рівнем залучення як підприємницького, так і державного сектору фінансування ІР; у країнах із середнім (нижче 2 %) і низьким рівнем наукоємності ВВП (менше 1 %) внесок держсектора в ІР більш вагомий порівняно з внесками бізнес-сектору; високий рівень залучення країн у процес інтернаціоналізації ІР; концентрація ІР у декількох галузях (фармацевтика, автомобільна промисловість, радіо-, телевізійне та телекомунікаційне обладнання, комп'ютерні та пов'язані з ними послуги); підвищення ролі університетського сектору у виконанні ІР; перехід у бік широкого застосування заходів непрямого стимулювання поряд із заходами прямого стимулювання ІР. Це дало змогу виділити три моделі стимулювання інноваційного розвитку європейських країн для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму реалізації інноваційного розвитку України.

1. Скандинавська модель – розвинене інституціональне середовище; високий рівень залучення підприємницького та державного секторів у фінансуванні ІР; висока роль університетського сектору у виконанні ІР; спеціалізація ІР як у високо- так і середньотехнологічних галузях, та низькотехнологічних; використання прямих заходів державного стимулювання (фінансування нових високотехнологічних компаній на передпосівній стадії, інноваційні держзакупівлі, надання грантів, спрямованих на підтримку інноваційних стартапів, державно-приватного партнерства в стратегічних областях, інноваційних ваучерів для оцінки ступеня ризику інноваційних проєктів.

2. Західноєвропейська модель – постійне вдосконалення інституційного середовища; превалювання підприємницького сектору у фінансуванні ІР; значна частка університетського сектору у виконанні ІР; концентрація ІР у середньотехнологічних галузях; поєднання прямих (надання позик, гарантій банкам за кредитами, грантів для підтримки підприємництва, створення підприємств спін-офф і стартапів, інноваційних ваучерів) і непрямих (інвестиційні пільги, податкові відрахування, спрямовані на трансфер технологій і створення нових інноваційних малих та середніх підприємств (МСП), податкові пільги по витратах на дослідження і розробку заходів стимулювання.

3. Центральноевропейська модель – розвивається інституціональне середовище; висока частка державного сектору у фінансуванні ІР із зарубіжних джерел; значна частка держсектора у виконанні ІР; концентрація ІР у середньотехнологічних галузях, у яких оперують великі багатонаціональні корпорації, і низький рівень інноваційної активності національних фірм; перехід у бік застосування непрямих заходів стимулювання (надання податкових вирахувань, спрямованих на залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у сферу ІР, розвиток інноваційної інфраструктури, стимулювання співробітництва між підприємствами і дослідними інститутами) у зв'язку з наслідками світової фінансово-економічної кризи поряд із прямими заходами (надання пільгових гарантій за кредитами з фінансовою субсидією на виплату відсотків по кредиту, інноваційних ваучерів, грантів і субсидій для спільних інвестиційних проєктів, на технічне обладнання для МСП).

Отже, в заключення вище викладеного, хочеться звернути увагу на те, що інноваційна діяльність є Із основних елементів економічного розвитку країни не тільки на державному рівні, а й на світовому. І якщо Україна прагне закріпити свої позиції, як активний лідер світової економіки, необхідно зосередити свою увагу саме на прикладах розвинених країн. і саме їх брати за основу правового регулювання інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Тітаренко Г. Аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання інноваційного розвитку та доцільності його використання в Україні / Г. Тітаренко // Проблеми науки. – 2014. – № 11 – 12. – С. 44 – 45.

2. Індекс глобальної конкурентоспроможності. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/tegy/indeks-globalnoyi-konkurento-spromozhnosti>.

3. Наукова та інноваційна діяльність (1990-2016). Джерела фінансування інноваційної діяльності / Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Ядранська О. В. Зарубіжний досвід державного регулювання науки: основні форми та напрями / О. В. Ядранська // Зб. наукових праць ДонДУУ. Сер.: Державне упр. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

5. Шовкун І. А. Моделі інноваційного розвитку: міжнародний досвід та уроки для України / І. А. Шовкун // Проблеми науки. – 2012. – № 8. – С. 75 – 83.

МАРТИНЕНКО НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

аспірантка кафедри соціальної та гуманітарної політики

Харківського регіонального інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

ОБЛІК ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА В ЕЛЕКТРОННОМУ ФОРМАТІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Протягом останніх 5 років постала необхідність оптимізації обліку трудових відносин найманих працівників, переходу на електронний обіг відомостей з

працевлаштування громадян, зміну форми трудової книжки – про переведення її в електронний формат, адже, паперова форма трудової книжки з плином часу приходить в непридатність, може загубитися або ж бути зіпсована, що й обумовлює важливість і актуальність цієї теми.

Сучасна парадигма розвитку суспільства у відкритому інформаційному просторі передбачає впровадження цифрових технологій в усі сфери суспільної життєдіяльності. Впровадження інформаційних технологій в сферу зайнятості є реальним викликом для перебудови сформованої моделі правового регулювання трудових відносин, спрямованим на модернізацію обліку трудової діяльності працівників, наближення його до європейських норм.

В окремих європейських країнах ще в кінці минулого століття використовувалися трудові книжки, але зараз майже всі дані перенесені в інформаційні системи. Наприклад, в Словенії трудові книжки були обов'язковими до 2009 року і їх замінили базою даних пенсійного фонду. В Іспанії діє електронна система *Vida laboral* (трудове життя), в якій фіксуються всі прийоми і звільнення співробітників, стан їх податкових відрахувань.

Виникає безліч питань, пов'язаних з можливістю більш широкого застосування досягнень цифрових технологій в практиці правового регулювання трудових та інших безпосередньо пов'язаних з ними відносин, відображення і закріплення цієї інформації шляхом внесення відповідних змін в чинне законодавство та в локальні нормативні акти роботодавців.

Складність змін у законодавчому полі переважно буде пов'язана з імперативністю більшості нормативів в сфері трудового права та відповідно формалізацією майже кожного етапу взаємодії працівника і роботодавця, численними бюрократичними вимогами до оформлення процесів внутрішньої організації праці на підприємстві та індивідуальних трудових правовідносин з працівниками, а також високим рівнем порушень прав працівників, низькою правовою культурою населення, формами державного нагляду у цій сфері.

З метою реалізації органами виконавчої влади напрямів державної політики в сфері розвитку цифрових технологій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [4]; постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 606 було затверджено Положення про електронну взаємодію державних електронних інформаційних ресурсів та Перелік пріоритетних державних електронних інформаційних ресурсів для запровадження електронної взаємодії [1].

Для зниження адміністративного навантаження на громадян, а також оптимізації та підвищення ефективності роботи органів Пенсійного фонду України шляхом впровадження електронної міжвідомчої взаємодії було прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 681 «Про оптимізацію надання адміністративних послуг у сфері пенсійного забезпечення», якою Пенсійний фонд України зобов'язано забезпечити створення інтерфейсів прикладного програмування для забезпечення доступу до пріоритетних державних електронних інформаційних ресурсів, передбачених Положенням про електронну взаємодію державних електронних інформаційних ресурсів, а також

їх подальше підключення до системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів [2].

В Протоколі № 15 засідання правління Пенсійного фонду України від 7 липня 2017 року з питання «Про стан розвитку реєстру Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування» зазначено, що «створено електронну підсистему «Трудові відносини», засобами якої на підставі повідомлень роботодавців та Державної фіскальної служби України забезпечується облік фактів початку, зміни та припинення трудових відносин. Це є основою для впровадження передбачених Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» посвідчень застрахованої особи у вигляді електронної смарт-картки та фактично електронної трудової книжки, що дасть змогу відмовитись від її паперового формату» [3].

Перелічені обставини демонструють потребу переходу на новий технологічний рівень обробки і зберігання інформації в сфері зайнятості та працевлаштування, який дозволить би скоротити часові і матеріальні витрати роботодавця, а також органів державної влади з підготовки, виготовлення, передачі, зберігання, надання подібних документів.

Отже, необхідно створити організаційні передумови та провести підготовчі роботи для впровадження обліку трудової діяльності працівника в електронній формі, використання цих відомостей для підтвердження наявного трудового стажу для укладення трудового договору, призначення пенсій та інших цілей, передбачити механізми доступу до цієї інформації осіб, якої вона стосується, а також за їх згоди – третіх осіб.

Відповідних змін потребуватимуть Кодекс законів про працю України, Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закони України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про зайнятість населення» та ін.

Особливої уваги потребує внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», адже облік трудової діяльності працівника здійснюватиметься в електронній формі в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування. Змін потребуватимуть статті Закону, які передбачають джерела формування Державного реєстру; перелік відомостей, включених до персональної електронної облікової картки застрахованої особи; надання інформації з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру та ін.

Крім того, впровадження обліку трудової діяльності працівника в електронній формі потребуватиме створення необхідної інфраструктури збору та обробки інформації, проведення відповідних підготовчих робіт.

Необхідно відзначити, що у цифровій системі є свої переваги і недоліки. Якщо говорити про переваги, то до переваг електронної трудової книжки слід віднести:

– зручний і швидкий доступ працівників до інформації про трудову діяльність та набутий стаж працівників для призначення виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, насамперед у

випадку тимчасової втрати працездатності, пенсійного забезпечення, створення передумов для автоматичного призначення цих виплат;

- зниження витрат роботодавців на придбання, ведення і зберігання паперових трудових книжок, зменшення негативних наслідків втрати паперових документів; мінімізацію помилкових, неточних і недостовірних відомостей про трудову діяльність; зменшення штатної чисельності працівників служб управління персоналом;

- додаткові можливості дистанційного працевлаштування; використання даних електронної трудової книжки для отримання державних послуг;

- нові можливості аналітичної обробки даних про трудову діяльність для роботодавців і державних органів, у т.ч. врахування даних стосовно освіти та кваліфікації, яку має працююче населення та яку отримують молоді люди, для забезпечення узгодження пропозицій, які існують на ринку праці, та планування підготовки (перепідготовки) фахівців за актуальними напрямками та ін.;

Серед недоліків слід відзначити:

- великі фінансові витрати держави на розробку, забезпечення, захист, підтримку бази даних та необхідність введення в систему значної кількості інформації з паперових трудових книжок;

- можливий ризик втрати інформації при збої програмного продукту;

- проблема реалізації, якщо відсутній постійний і якісний доступ в Інтернет.

Отже, можна зробити висновок про те, що недоліки менш вагомі, ніж переваги. Крім того, зацікавленість у впровадженні обліку трудової діяльності працівника в електронній формі обумовлена і економічними інтересами держави, необхідністю контролювати наповнюваність бюджетів фондів соціального та пенсійного страхування.

Необхідно розробити та виставити на широке обговорення усіх зацікавлених осіб форму та зміст електронної трудової Е-книжки з метою її оптимізації та зручності користування.

Впровадження обліку трудової діяльності працівника в електронній формі дозволить створити умови для обробки та використання в електронній формі відповідної інформації; виробити передумови для запровадження ефективної системи управління розвитком трудових ресурсів, автоматичного призначення соціальних виплат, удосконалення порядку та процедур надання адміністративних послуг; сприятиме дегінізації доходів в сфері підприємництва та багато іншого.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України від 8 верес. 2016 р. № 606. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-%D0%BF>.

2. Про оптимізацію надання адміністративних послуг у сфері пенсійного забезпечення : постанова Кабінету Міністрів України від 17 лип. 2019 р. № 681. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/681-2019-%D0%BF>.

3. Протокол № 15 засідання правління Пенсійного фонду України від 7 лип. 2017 р. – Режим доступу : <https://www.pfu.gov.ua/31611>.

4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січ. 2018 р. № 67-р. – Режим доступу : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018- %D1 %80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80).

НІКОЛАЙЧУК ТЕТЯНА ОЛЕКСІЇВНА

аспірантка кафедри економіки природокористування

Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

ІНКЛЮЗИЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Реалізація еколого-економічного інклюзивного підходу у всі сфери національного господарства передбачає інтеграційні процеси для всіх верств суспільства, незалежно від наявності особливих потребам, особливостей психофізичних станів, наявності обмежених фізичних можливостей, ступеню інтеграції в економічні відносини, економіко-організаційних ресурсів.

Інклюзивне зростання – це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства. Даний підхід розширює традиційні моделі економічного зростання та включає зосередження уваги на рівності здоров'я, людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту та продовольчої безпеки як чинників світової безпеки в широкому розумінні [1].

Інклюзивний підхід у сфері еколого-економічного благополуччя населення є пріоритетним напрямом державної політики та має довгострокові перспективи, оскільки спрямований на поступову інтеграцію всіх верств населення, взаємодію з природою на постійній основі, одна його успішна реалізація неможлива без якісного суб'єктного складу. Однак, незважаючи на загальнодержавну тенденцію розвитку інклюзивних відносин у всіх царинах національної економіки, інклюзивно-суб'єктний склад досі не має чітко окресленого понятійно-категоріального апарату.

Отже, відсутність логічно впорядкованого та цілісного уявлення про забезпечення еколого-економічного благополуччя населення, розвитку трансформаційних процесів у природоохоронній сфері через механізми еколого-економічної інклюзії обумовила актуальність дослідження, його мету, завдання та зміст.

Розвиток інклюзії еколого-економічного характеру є важливим інструментом досягнення суспільно-економічних та природоохоронних цілей для всіх верств населення:

– максимальне зниження рівня еколого-соціальної ізоляції певних прошарків населення в частині здійснення екологоорієнтованої господарської діяльності (наприклад, можливість доручення до франшиз природоохоронного напрямку);

– визнання та повага до будь-яких видів еколого-економічних відносин у природоохоронній та природно-заповідній сферах (фінансова та організаційна підтримка інноваційних видів господарської діяльності);

– впровадження системи специфічно-адаптованих послуг еколого-економічного характеру (розмежування господарської діяльності на основну та допоміжні, яка має обов'язково-супровідний характер);

– підтримка еколого-соціального розвитку людини на всіх вікових етапах, як незалежного суб'єкта економічних відносин (недопущення дискримінації молодих фахівців через відсутність досвіду ведення господарської діяльності);

– моделювання та алгоритмізація суспільно-прийнятної поведінки в природоохоронній сфері (наприклад, для досягнення певного рівня економічного добробуту необхідно здійснити комплекс заходів природоохоронного спрямування);

– підвищений рівень якості еколого-економічних благ, які надаються суспільству (наприклад, запровадження системи стандартизації або маркування у сфері ПЗФ-Nrf);

– створення конкурентного середовища, в якому є можливість чесної та неупередженої реалізації власних ділових та професійних якостей (наприклад, розвиток конкурентного середовища для нормотипових членів суспільства та людей з особливими потребами, як незалежних суб'єктів господарської діяльності);

– формування еколого-економічного оператора, який може здійснювати посередницькі функції для нестандартних або інноваційних напрямів господарської діяльності (наприклад, надання консалтинговим агентствам функцій щодо підготовки та юридичного супроводу екологоорієнтованої господарської діяльності, що здійснюється на «стики» галузей та має чимало правових колізій під час реалізації);

– розроблення еколого-інформаційної підтримки для всіх суб'єктів еколого-економічних відносин (наприклад, розроблення додатку, згідно якого суб'єкт господарської діяльності буде мати можливість побачити, які види підприємництва вже здійснюються на відповідному об'єкті ПЗФ, та обрати для себе або новий вектор або долучитись до вже існуючого (наприклад на підставі франчайзингу).

Отже, еколого-економічна інклюзія (далі – ЕЕІ) представляє собою концепцію, яка забезпечує реальні можливості та рівноправ'я для економічних учасників всіх рівнів (фізичних та юридичних осіб), які мають намір здійснювати еколого-економічну, екологоорієнтовану господарську діяльність, а також приймати участь (безпосередньо або опосередковано) у вирішенні питань природоохоронного характеру, а також у відносинах спрямованих на охорону, збереження та відтворення унікальних та цінних територій та об'єктів (авторське трактування).

Інклюзування потребує еколого-економічні відносини у сфері заповідного фонду, оскільки чимало суб'єктів господарських відносин наразі не має можливості реалізації своїх еколого-соціальних та еколого-економічних прав; існує штучно створена ізоляція, яка перешкоджає багатьом фізичним особам реалізувати свій професійно-творчий потенціал, а юридичним – отримати новий

напряв економічної діяльності, прийняти участь у програмах державно-приватного партнерства. Еколого-економічна інклюзія у сфері природно-заповідного фонду полягає у динаміці скорочення стратифікації між більшістю та меншістю в частині участі в економічному вираженні природних ресурсів (табл. 1).

Таблиця 1

Фізичні та юридичні особи, як суб'єкти еколого-економічна інклюзія у сфері ПЗФ України (розроблено автором на підставі 2-5)

Фізичні особи як суб'єкти еколого-економічної інклюзії	Юридичні особи як суб'єкти еколого-економічної інклюзії
Реальна участь усіх громадян в економіко-екологічних відносинах;	Розширення еколого-економічних напрямів господарської діяльності в сфері ПЗФ;
Реалізація творчих та професійних можливостей для людей з особливими потребами;	Формування системи еколого-економічних послуг, які можуть надаватися в рамках співпраці з установами ПЗФ;
Можливість участі в еколого-економічних відносинах безпосередньо або дистанційно;	Розвиток та розширення програм державно-приватного партнерства;
Наявність різних поглядів щодо реалізації інноваційної природоохоронної політики;	Екологізація системи виробництва, запровадження послуг під брендом «заповідності»;
Поява нових робочих місць в сільській місцевості;	Розвиток рекреаційно-туристичного бізнесу, який матиме історико-культурне навантаження для громадян;
Формування об'єктів ПЗФ, як осередків еколого-соціального життя місцевих громад;	Залучення нових суб'єктів господарської діяльності до розвитку царини заповідної справи;
Підвищення рівня природоохоронної культури та формування суспільного феномену «природно-заповідної свідомості»;	Лібералізація еколого-господарської діяльності інклюзивного характеру у сфері ПЗФ (податкові канікули, квазівідшкодування податків, дозвіл на здійснення певних видів еколог орієнтованої діяльності без обов'язкового використання РРО або касових апаратів);
Формування економіко-трудоових конструкцій побудови відносин з персоналом у сфері ПЗФ;	Формування нових соціально-інфраструктурних об'єктів на територіях ПЗФ або суміжних;
Покращення рівня економіко-соціального захисту населення в межах геополітичного розташування (підтримка політики децентралізації);	Формування інноваційних економіко-правових конструкцій співпраці між суб'єктами господарювання різних рівнів та напрямів діяльності;
Залучення висококваліфікованих фахівців до роботи у сільській та віддаленій місцевостях	
Зниження рівня трудової міграції населення та підвищення рівня приросту населення;	

З метою успішної реалізації еколого-економічних відносин інклюзивного характеру в природоохоронній та природно-заповідній царинах національної економіки необхідне формування прозорих та чітких економіко-нормативних конструкцій, що забезпечать якісну роботу всіх суб'єктів господарської діяльності. ЕЕІ, як інструмент реформування еколого-суспільних відносин,

потребує розроблення власне усталеної дефініції, яка буде мати на меті чітке визначення подальшого понятійно-категоріального апарату.

Список використаних джерел:

1. Економічна і соціальна рада ООН. – Режим доступу : <http://www.un.org>.
2. Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду : указ Президента України від 21.11.2017 р. № 381/2017. – Режим доступу : <https://zakonodavstvo.com/prezidenta-ukrajini-ukazi/ukaz-prezidenta-ukrajini-pro-dodatkovi-zahodi324615.html>.
3. Про додаткові заходи щодо забезпечення реформ із децентралізації влади : указ Президента України від 06.12.2018 р. № 412/2018. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/412/2018>.
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : закон України від 21.12.2010 р. 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.
5. Про природно-заповідний фонд України : закон України від 16.06.1992 р. № 34 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 503.

НОХРІНА ЛАРИСА АНАТОЛІЇВНА

к. т. н., доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ЛАВРЕНЦОВ ІЛЛЯ ЮРІЙОВИЧ

слухач магістратури факультету менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ЗАСАДИ КОНЦЕПЦІЇ «ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ»

Інтернет речей (Internet of Things, скорочено IoT) як глобальна мережа зв'язаних через Інтернет фізичних пристроїв – «речей», оснащених сенсорами, датчиками і пристроями передачі інформації, об'єднаних з центрами контролю, управління і обробки інформації, як окремий напрям виділився коли кількість підключених до усесвітньої мережі пристроїв, перевищила чисельність користувачів.

У теперішній час ринок інтернету речей переживає період бурхливого зростання. За даними аналітичної компанії The Ericsson Mobility Report [1] сьогодні в світі налічується більше ніж 16 млрд підключених пристроїв, до 2022 року їхня кількість досягне 29 млрд., при цьому 18 млрд. з яких будуть пристроями мережі IoT. Аналітики компанії Ericsson зазначають, що вже у 2018 р. кількість датчиків і приладів IoT перевищила кількість мобільних телефонів, а смарт-гаджети стали найбільшою категорією підключених до мережі пристроїв. Сумарні інвестиції в сферу IoT з 2017 по 2025 рік складуть більше \$15 трлн.

Екосистема інтернету речей, окреслює всі компоненти, які дозволяють бізнесу, урядам і користувачам приєднувати свої пристрої IoT, включаючи

пульти управління, панелі інструментів, мережні шлюзи, аналітику, зберігання даних і безпеку. Від використання IoT-пристроїв отримують вигоди виробництво; транспорт; оборона; сільське господарство; інфраструктура; роздрібні продажі; логістика; банки; видобування нафти, газу й корисних копалини; страхова справа; розумні будинки; виробництво продуктів харчування; обслуговування; лікарні; охорона здоров'я; розумні споруди; IoT-компанії.

Раніше технології інтернету речей використовувалися тільки у сфері смарт будинків для автоматичного включення світла при появі людини в кімнаті в темний час доби, для запуску сигналізації при фіксації руху в закритій квартирі або для підтримки комфортної температури в приміщенні. Зараз IoT затребувана у всіх сферах діяльності людини, де необхідна автоматизація процесів. Наприклад, планування маршрутів транспорту на підставі даних про міські пасажиропотоки. Відеоспостереження, контроль за рівнем води в водоймищах, датчики шуму і забруднення роблять міста більш зручними і безпечними, а великі дані, зібрані приладами, дають можливість властям міста краще розуміти потреби мешканців. Один пристрій IoT з'єднується з іншим для передачі інформації через інтернет-протоколи; IoT-платформи служать мостом між сенсорами пристроїв і мережею передачі даних. Зараз на ринку IoT діють декілька найкрупніших платформ: Amazon Web Services; Microsoft Azure; ThingWorx IoT Platform; IBM's Watson; Cisco IoT Cloud Connect; Salesforce IoT Cloud; Oracle Integrated Cloud; GE Predix.

Мобільні оператори всього світу стають не тільки провайдерами мережі IoT, але і постачальниками смарт сервісів і додатків. В Україні компанія IoT Ukraine вибудовує мережу інтернету речей за технологіями LoRaWAN, які відповідають світовим стандартам передачі даних на значні відстані й забезпечують обширне покриття та працюють у неліцензованій частині спектру, що виключає витрати на отримання дозвільних документів від держави. Технології LoRaWAN дозволять підтримувати зв'язок між пристроями на відстані до 15 км. при мінімальному споживанні енергії, що має сприяти скороченню витрат мобільних операторів і поліпшенню якості зв'язку між абонентами.

Смарт місто Нінчуань (Китай) є єдиним у світі, де не потрібні банківські карти й готівка. Смарт системи розпізнавання осіб автоматично списують з особового рахунку потрібні кошти. Модифікованими є продуктові магазини: мешканці міста замовляють товари через мобільний пристрій, а забирають їх у найближчому холодильнику, тобто камері схову. Всі сміттєві контейнери міста працюють від сонячних батарей; заповнений бак подає в комунальну службу відповідний сигнал, після чого його вивозять. У будівлі місцевої адміністрації на вході «вартують» голограмами, крім того, багато процедур, які потрібно було вирішувати раніше спілкуючись з чиновниками, тепер виконуються он-лайн.

Нова модель взаємодії людини з пристроями значно спростила процеси агропромислового комплексу, відтепер мінімізована потреба «ручного» контролю урожаю, датчики в землі вимірюють кількість вологи і оцінюють потреби рослин; тому дрони передають отриману інформацію інженерам, які в режимі реального часу можуть коригувати догляд за рослинами. Більш того, онлайн-спостереження за погодними умовами дозволяє зберегти майже 25 % урожаю. Наприклад, саме завдяки мережі IoT сьогодні Нідерланди посіли 2-е

місце по експорту насінної картоплі. Україна на міжнародному ринку презентувала смарт теплиці Smartep і «ЄВА-ПРО», розробники яких прогнозують приріст урожаю на 20-40 %, підвищення якості продукції, економію енергоресурсів і повний контроль виробництва за рахунок управління поливом, кліматом і рештою процесів у теплиці. Смарт системи сьогодні вирішують проблеми постачання сільськогосподарської продукції, позаяк майже 50 % зібраного урожаю не досягає кінцевого споживача; автоматизація методів логістики допомагає зменшити цей відсоток і удосконалити якість перевезення.

IoT-технології суттєво перебудували роботу однієї з найбільших міжнародних роздрібних мереж Walmart, яка налічує понад 10 тис. магазинів майже у 30 країнах світу. Наприклад, впровадження системи смарт підлоги з вбудованими датчиками дозволяє відстежувати «маршрут» споживачів по всій площі маркету і аналізувати, які товари викликають найбільший інтерес у покупців. Магазины без касирів, камери, що розпізнають емоції покупців – сьогодні істотно покращують якість сервісу.

Суттєві зміни відбуваються на часі в медицині. Підключені до інтернету медичні прилади можуть збирати дані, відправляти їх лікарю, вчасно оповіщати щодо дати запланованих аналізів тощо. За даними дослідницької компанії Gartner [2] у 2018 р. кількість подібних пристроїв складала 347,53 млн. шт, а до 2021 року ця цифра збільшиться в 1,5 рази і наблизиться до 505 млн. шт. У Австралії вже зараз лікарі, аналізуючи дані персональних гаджетів, можуть видалено відстежувати стан здоров'я пацієнтів і реагувати у режимі реального часу. В Україні у 2017 р. з'явилися смарт футболки HeartIn з вбудованою системою, яка проводить діагностику серця, у тому числі й відстежує кардіограму. У режимі реального часу дані транслюються в програму на смартфон, отже, людина може самостійно оцінювати свій стан. Варто підкреслити, що медичний інтернет речей в деяких країнах підтримується на державному рівні. Наприклад, власті Кореї працюють над тим, щоб смарт пристрої були доступними для літніх людей. У Туреччині упроваджуються програми державно-приватного партнерства для боротьби з діабетом, засновані на технологіях IoT.

Стрімкий розвиток Інтернету речей суттєво позначається на секторі туризму, який не є смарт флагманом, проте, постійно впроваджує інновації з метою підвищення ефективності роботи і рівня задоволеності клієнтів.

Згідно опитам SITA [3], 86 % авіакомпаній вважають, що протягом наступних трьох років IoT забезпечить безсумнівні переваги. IoT допомагає у раціоналізації щоденної роботи аеропортів, наприклад, пасажирів можуть легко знайти власні сумки через свої смартфони. Якщо туристам потрібно змінити рейс або визначити стикувальні рейси у режимі реального часу, мережа має доступні повідомлення щодо статусу рейсів. Гаджети, підключені до IoT, пропонують в аеропорті інструкції та вказівки щодо належних виходів, посадки та перевірки безпеки тощо.

Готелі можуть ефективніше відстежувати ланцюги постачань через датчики, що дозволяє їм підготуватися до будь-яких майбутніх непередбачуваних обставин й мінімізувати збої в обслуговуванні гостей. Планшети в номері, підключені до мережі IoT, дозволяють персоналізувати дані туристів відповідно до їхніх потреб, наприклад, регулювати температуру в приміщенні, управляти

телевізором, ліфтами і обігрівачами, включати і вимикати освітлення. Крім того, готелі можуть автоматично відправляти електронні картки з ключами на смартфони гостей, що дозволить їм самостійно реєструватися та забезпечувати безпеку й обмежений доступ до власного номера.

Враховуючи викладене, можна зробити висновки, що IoT сьогодні оптимізує кінцеві операції готелів, авіакомпаній та інших компаній туристського сектору шляхом підключення інтелектуальних пристроїв, систем і процесів. Допомога туристам у визначенні дестинації, можливості стежити за роботою двигунів авіакомпанії, проведення автоматичних розрахунків з готелем тощо, спрощує роботу продуцентів сектору, сприяючи покращенню рівня обслуговування клієнтів та формуванню лояльності клієнтів. Мережа IoT допоможе збирати і зберігати величезні обсяги статистичних даних. Варто зазначити, що у поступу IoT туристський і готельний бізнес знаходиться на 3 місці після промисловості, технологій і банківської сфери.

Список використаних джерел:

1. Ericsson Mobility Report November 2019. – Access mode : www.ericsson.com/en/mobility-report/reports/november-2019
2. Top 10 Strategic Technology Trends for 2020. A Gartner Special Report. – Access mode : www.gartner.com/en/doc/432920-top-10-strategic-technology-trends-for-2020.
3. Air Transport IT Insights 2018. – Access mode : www.sita.aero/resources/type/surveys-reports/air-transport-it-insights-2018.

ОЛІЙНИК НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

к. т. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету

МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ, РЕГІОНІВ ТА ДЕРЖАВИ

В сучасних умовах пріоритетним завданням для України є інституціональна трансформація економіки, основною метою якої є забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Розвиток є однією з найважливіших категорій методологічного базису стратегічного розвитку підприємства зокрема та національної економіки загалом, тобто соціально-економічного розвитку країни як на мікро-, так і на макрорівнях [1, с. 226].

Поняття категорії «сталий розвиток» виникло під час піку світової глобалізації, який співпав з появою проблеми обмеженості ресурсів, що стала наслідком глобальних енергетичних криз 1973 та 1979 років. З метою розробки заходів щодо нейтралізації загроз і викликів шляхом міжнародного співробітництва у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру, що сприяють забезпеченню сталого розвитку і було створено Організацію Об'єднаних Націй (ООН) [2, с. 43].

На думку І. В. Тюхи [3] термін «соціально-економічний розвиток» відображає кореляційну залежність між рівнем економічного розвитку і вирішенням соціальних проблем країни і її господарюючих суб'єктів. Під даним терміном розуміють процес трансформації відносин між економічними суб'єктами та соціальними групами населення.

На рис. 1 побудовано фрактальну модель рівнів соціально-економічного розвитку у вигляді «матрьошки», де видно, що для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку підприємства, як системи, надсистемою є соціально-економічний розвиток галузі, регіону та держави як систем більш високого рангу, що проходять свій власний шлях розвитку та є її зовнішніми детермінантами.

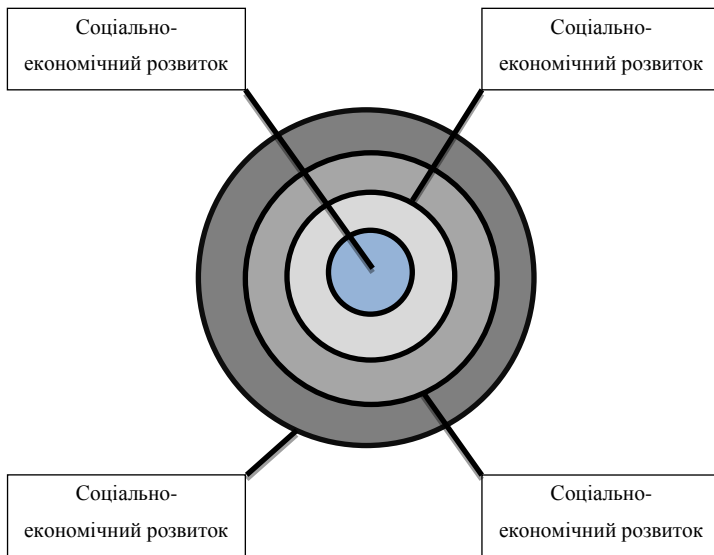

Рис. 1. Фрактальна модель рівнів соціально-економічного розвитку

Джерело: розроблено автором

Отже, соціально-економічний розвиток держави безпосередньо пов'язаний з соціально-економічним розвитком окремих регіонів. У межах однієї держави регіони характеризуються різним рівнем соціально-економічного розвитку. В свою чергу, соціально-економічний розвиток регіону залежить від соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, які функціонують на теренах даного регіону.

Концепція сталого соціально-економічного розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних складових: економічного зростання, соціального розвитку та екологічної безпеки (рис. 2).

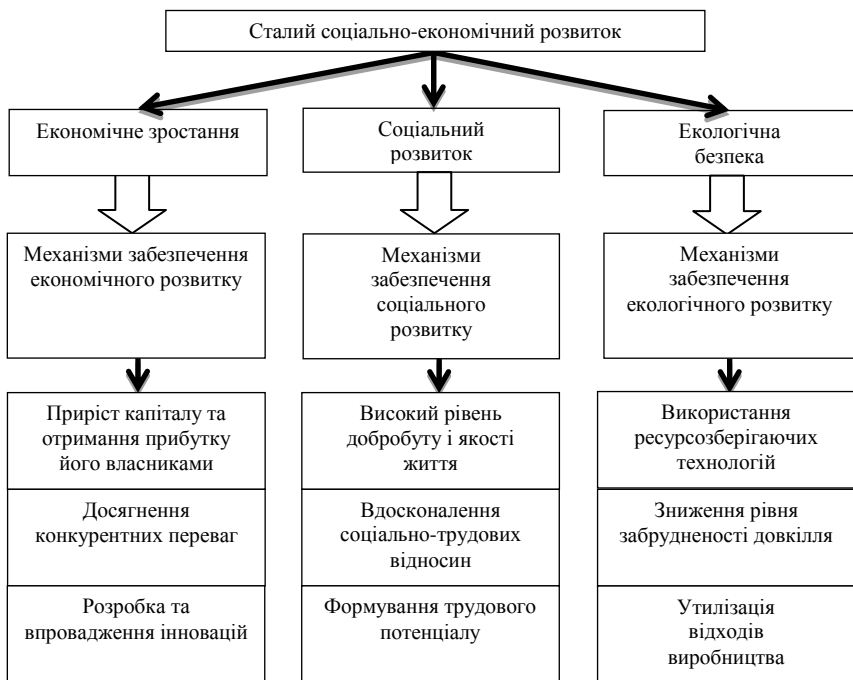

Рис. 2. Складові сталого соціально-економічного розвитку та механізми його забезпечення

Джерело: розроблено автором

Чайківський І. А. [4, с. 111] зазначає, що сталий розвиток досягається, якщо протягом тривалого часу забезпечується в єдності та взаємодії відтворення виробничого потенціалу, людських ресурсів та природного середовища.

Соціально-економічний розвиток як процес, характеризується перетворенням його якісно-кількісних показників (індикаторів, критеріїв), на які можна цілеспрямовано впливати, застосовуючи відповідні технології та інструменти управління. До числа аналітичних інструментів управління соціально-економічним розвитком можна віднести метод оцінювання, прогнозування, SWOT-аналіз (визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз), матрицю БКГ, матрицю Мак-Кінзі, аналіз чутливості, метод VVC (визначення ланцюжка споживчої вартості), факторне моделювання як елемент методики економічного аналізу, метод експертних оцінок тощо.

При дослідженні концептуальних засад прогнозування соціально-економічного розвитку, значне місце приділяється теорії передбачення, як передумова застосування механізмів прогнозування. Складність прогнозування будь-якої реальної економічної системи обумовлюється впливом значної кількості факторів на хід протікання соціальних, економічних, виробничих та інших процесів в обраному часовому інтервалі [5, с. 424 – 425].

У проведених раніше дослідженнях [6, с. 269 – 270] зазначалось, що при проведенні аналізу соціально-економічного розвитку вкрай важливо обґрунтувати застосування конкретних показників і способів їх розрахунку. Разом з тим необхідно враховувати, що найбільшій глибини аналізу можна досягти при конструюванні ієрархічної системи індикаторів, використовуючи відповідні інтегральні показники.

Отже, сталий соціально-економічний розвиток базується на економічному, соціальному та екологічному розвитку і забезпечується відповідними механізмами. Основними складовими механізмів економічного розвитку є: приріст капіталу та отримання прибутку його власниками; досягнення конкурентних переваг; розробка та впровадження інновацій. Механізми соціального розвитку вирішують питання: високого рівня добробуту і якості життя; вдосконалення соціально-трудова відносин; формування трудового потенціалу. Механізми екологічного розвитку включають: використання ресурсозберігаючих технологій; зниження рівня забрудненості довкілля; утилізацію відходів виробництва.

Список використаних джерел:

1. Олійник Н. М. Інноваційна складова сталого соціально-економічного розвитку підприємства / Н. М. Олійник, С. М. Макаренко, С. А. Рибачок // Інституціональна трансформація розвитку економіки України : кол. монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О. Л. Гальцової. – Запоріжжя : КПУ, 2019. – 268 с.
2. Дяченко В. С. Особливості формування механізму державного управління сталим розвитком регіонів України / В. С. Дяченко // Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XII регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – С. 43 – 46.
3. Тюха І. В. Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви / І. В. Тюха // Ефективна економіка : електр. фах. видання. – 2012. – № 6. – Режим доступу : www.economy.nayka.com.ua.
4. Чайківський І. А. Механізми забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств / І. А. Чайківський // Інноваційна економіка : наук.-виробничий журнал. – 2014. – № 6 (55). – С. 108 – 114.
5. Олійник Н. М. Особливості прогнозування регіонального розвитку у системі регулювання національної економіки / Н. М. Олійник, О. М. Муратов // Економічні інновації : зб. наук. пр. – Одеса : ППРЕД НАН України, 2016. – Вип. 62. – С. 424 – 426.
6. Соловйова Н. І. Методологічна коректність прогнозного оцінювання параметрів соціально-економічного розвитку регіонів / Н. І. Соловйова, С. М. Макаренко, Н. М. Олійник // Актуальні проблеми економіки : наук. економічний журнал. – 2016. – № 11 (185). – С. 268 – 277.

ОРЛОВА АЛЛА ІВАНІВНА

*аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики
Одеського регіонального інституту державного управління Національної
академії державного управління при Президентові України, начальник відділу
аналітичної роботи та комунікацій апарату Одеської обласної ради*

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Освіта відіграє важливу роль у просуванні таких основних європейських цінностей, як демократія, права людини, верховенство права, а також у попередженні порушень прав людини. У більш загальному контексті освіта все частіше розглядається як захисний механізм проти виникнення насильства, расизму, екстремізму, ксенофобії, дискримінації та нетерпимості.

Ця ідея знайшла відображення у Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини 7 [1], яка є правовою основою для поширення передового досвіду та підвищення стандартів у цій сфері в Європі.

Громадянськість передбачає формування громадянина, який усвідомлює цінність публічного інтересу та демонструє відповідальне виконання своїх громадянських обов'язків складно сформувати патріота, який діятиме для своєї держави, демократії та забезпечення прав людини.

За кумулятивним індексом громадських знань, розрахованим Програмою розвитку ООН, станом на 2016 рік тільки 2 % українців можуть вважатися дійсно обізнаними у сфері прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, що свідчить про недостатні знання громадян у цій сфері [2]. При цьому близько половини населення хотіли б отримувати знання з громадянських прав та навичок через державні освітні програми, шляхом самоосвіти або через освітні програми і курси, які організовуються громадянським суспільством.

За результатами масового соціологічного дослідження, проведеного в межах швейцарсько-українського проекту DOCCU, третина вчителів не впроваджує громадянську освіту у своїй професійній діяльності, тому що вважає це справою інших вчителів-предметників [2].

Отже, стан громадянської освіти в Україні можна охарактеризувати таким чином: відсутність єдиного підходу до визначення змісту громадянської освіти та структури відповідної компетентності, заходи громадянської освіти відбуваються здебільшого за ініціативи чи підтримки організацій громадянського суспільства (ОГС), а її викладання у закладах освіти якщо і відбувається, то стихійно і фрагментарно. Крім слабкої змістовної, методичної підготовки, викладачі не мають сформуваного бачення громадянської освіти, а також мотивації її викладати. Отже, залишається нагальним питання підготовки фахівців у закладах вищої педагогічної освіти з питань громадянської освіти та методики її викладання [2].

Освіту для демократичного громадянства та прав людини було впроваджено як основу освітньої реформи практично в усіх країнах Європи, що комплексно

вплинуло на різні складові національних освітніх систем: зміст освіти, підготовку вчителів, управління освітою, оцінювання, методика навчання тощо. Так, навчання молоді демократії практикується в європейських країнах упродовж багатьох років [3, с. 8].

Події та зміни, що відбуваються останніми роками в Європі і світі, зокрема, недовіра до традиційних політичних інститутів, форм правління і політичних лідерів, загострюють проблеми розуміння, сприйняття та реалізації демократичної моделі громадянства, обумовлюють необхідність формування нового типу громадянина: не лише освіченого, але й активного, здатного брати участь у житті суспільства, країни, всього світу та нести відповідальність за свої вчинки, дії і рішення [4, с. 5].

В Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки (ч. 1 розд. 4) передбачено «активізацію комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі».

За ініціативою МОН, підкріпленою, у тому числі, рекомендаціями Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», яка здійснювала у 2017-2018 році громадський супровід реалізації Національної стратегії на регіональному рівні [5], КМУ у жовтні 2018 р. затвердив Концепцію розвитку громадянської освіти [6].

У Концепції визначено, що громадянська освіта має охоплювати всі види освіти (формальну, неформальну, інформальну (самостійну), а також всі складники освіти, всі рівні освіти і всі вікові групи громадян, зокрема, освіту дорослих, та бути спрямованою на формування громадянських компетентностей.

У березні 2019 року МОН запропонувало для громадського обговорення проект Стратегії розвитку громадянської освіти на період до 2022 р. і План заходів щодо її реалізації [2].

Планом заходів з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2018 рік [7, п. 9] передбачалося розробити навчальні програми підвищення кваліфікації з питань громадянської освіти та формування громадянських компетентностей у державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування і налагодження їх відповідного навчання. На жаль, поки що більшість із запланованого не втілено у життя.

У зв'язку із цим пропонуємо центральним, регіональним та місцевим органам публічної влади:

- в межах реалізації загальнонаціонального правопросвітницького проекту «Я маю право», який спрямований на формування правової культури та правової свідомості у суспільстві, підвищення рівня знань громадян щодо гарантованих їм Конституцією та законами України прав у різних сферах життя та консолідацію громадянського суспільства, провести роз'яснювальну роботу шляхом організації виступів у засобах масової інформації, конференцій, форумів, засідань за круглим столом, надання безоплатної правової допомоги;

- сприяти проведенню безоплатного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування за дистанційним он-лайн курсом «Розумна взаємодія», створеним за ініціативи Британської Ради в Україні та

спрямованим на налагодження ефективної міжсекторальної співпраці з громадянами;

– Міністерству освіти і науки ініціювати внесення до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (постанова КМУ від 29.04.2015 р. № 266), спеціальності «Менеджмент неурядових організацій»;

– робочій групі з розроблення проекту Стратегії розвитку громадянської освіти на період до 2022 та Плану заходів щодо її реалізації при доопрацюванні цих документів включити ОГС до складу провайдерів громадянської освіти (ч. 3 п. 4), окрім педагогічних та науково-педагогічних працівників, передбачити залучення й непедагогічних. Адже сферу громадянської освіти не слід обмежувати суто рамками освітніх закладів, бо громадянство – це, в першу чергу, стосунки людей один з одним та з державою;

– вивчати попит на послуги ОГС: аналітичні, рекомендаційні, соціальні – з метою надання частини з них на оплатній основі;

– оскільки громадянськість тісно пов'язана із рівнем культури, розглянути можливість запровадження базової субвенції на культурні послуги у громадах – по аналогії з освітніми;

– керівництву ОРІДУ НАДУ при Президентіві України пропонується у партнерстві з Одеським інститутом соціальних технологій ініціювати перед урядом проект «Багаторівневого кластеру громадянської освіти», який передбачає наскрізну систему громадянської освіти усіх соціальних груп громадян – від дітей до людей поважного віку.

Список використаних джерел:

1. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. – Режим доступу : <https://tm.coe.int/16806b93be>.

2. МОН пропонує для громадського обговорення стратегію розвитку громадянської освіти на період до 2022 року. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-strategiyu-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-na-period-do-2022-roku>.

3. Громадянські компетентності у професійній освіті державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : зб. метод. матеріалів для системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування / за заг. ред. Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. – Київ : НАДУ, 2016. – 308 с.

4. Навчаємо демократії: Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер ; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер ; пер. з англ. та адапт. Л. І. Парашенко. – 3-тє вид. – Київ : Основа, 2016. – Т. 1. – 164 с.

5. Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні» / Крупник А. С. [та ін.]. – Одеса, 2018. – 133 с.

6. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 жовт. 2018 р. № 710-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80>.

7. Про затвердження плану заходів на 2018 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 трав. 2018 р. № 297-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2018-%D1%80>.

ПАДАФЕТ ЮЛІЯ ГЕННАДІЇВНА

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ДОВІРА ТА ПРЕСТИЖ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: АВЕРС БЕЗ РЕВЕРСУ

Зростання уваги останнім часом до поняття «престиж» у публічному управлінні обумовлено тим, що лише позитивне сприйняття інституту влади здебільшого є одним із суттєвих чинників підвищення ефективності діяльності його установ та зменшення транзакційних витрат, пов'язаних з упровадженням державно-управлінських рішень.

Разом з тим, сьогодні в Україні спостерігається досить низький рівень довіри громадськості до різних гілок влади, що пов'язане не лише з певною оцінкою діяльності органів публічного управління, але й значною мірою зумовлено якістю та характером їх сприйняття. Наслідком цього є недостатня підтримка населенням дій та програм, які здійснюються органами державної влади, а також посилення впливу передумов для соціальної напруги, деструктивних процесів та кризових ситуацій в суспільстві.

Поза цим, має місце тенденція до продовження експериментів з апаратом публічної служби майже без належного стратегічного підґрунтя таких дій, що значною мірою погіршує соціальний захист держслужбовця навіть в порівнянні з найманим працівником. Суттєво спрощено процедуру звільнення держслужбовця, залишається актуальною праця поза робочими годинами. Окрім зовнішнього контролю з боку антикорупційних органів та різного роду перевірок, обмеження також стосуються постійного тиску на діяльність чиновників з боку громадськості та ЗМІ. Водночас наявність довготермінових мотивів для перебування на публічній службі зведена до критично низьких показників.

Суцільно іншу ситуацію можна спостерігати в країнах Центральної Європи, які здійснили адміністративну реформу і далі намагаються утримувати привабливі умови праці у відповідній сфері. Так, за результатами опитування, проведеного «Hays Poland» у Польщі, роботодавці з публічного сектора визначили кілька чинників, які допомагають їм наймати та утримувати персонал. Одним з ключових чинників було названо можливість долучення до цікавої проектної діяльності, яка насамперед, пов'язана з так званою, діджиталізацією, тобто можливістю полегшувати свою роботу за рахунок нових цифрових спроможностей (62 %). Доволі значущою для потенційних працівників виявилася також можливість розвитку та побудови кар'єри (38 %), розташування офісу та

пов'язана з ним інфраструктура (34 %), а також відсутність понаднормової праці (32 %) [4].

Таким чином, розбудова нових відносин між політичними та адміністративними посадами державної служби, а також громадськістю має базуватися на створенні елітарності певного прошарку адміністративних посад у межах середньострокової стратегії підвищення престижу відповідних соціальних інститутів.

Це, у свою чергу, обумовлює доцільність наукового обґрунтування організаційно-правових, соціальних, економічних та інших механізмів публічного управління, спрямованих на підвищення престижу публічної служби в умовах суспільних перетворень.

Престиж державної служби є найважливішим функціональним соціально-культурним феноменом та може розглядатися з ціннісно-нормативних позицій. Заслугує на увагу той факт, що рівень довіри особистості чи суспільства в цілому до об'єкту не є у прямій залежності від рівня його престижу і навпаки. З одного боку, той факт, наскільки високим є цей показник, значною мірою впливає не лише на залучення висококваліфікованого персоналу, а, отже, і ефективність функціонування органів влади та системи в цілому, але й на довіру, повагу населення, та сприйняття ним інститутів публічної влади та відповідних державних політик. У цьому контексті престиж є одним з ключових показників спроможності публічного управління досягати поставлених цілей, його відповідності очікуванням членів суспільства. Державний апарат в середньо та довгостроковій перспективі фактично балансує поміж правовими межами свого функціонування та публічним інтересом (набором суспільних цінностей). Адже влада є престижною тоді, коли вона прагне до консолідації із суспільними цінностями, добровільно або під тиском громадськості накладаючи на себе моральні обмеження. Це обумовлюється змістом самого інституту публічної служби, який ототожнюється з носієм певних культурних норм та традицій, та його ключовим призначенням.

Проте, з іншого боку, в українському суспільстві дедалі частіше спостерігається доволі цікава ситуація, коли наявний, достатньо низький рівень довіри вочевидь дисонує із рівнем престижності професійної діяльності чи родом занять. Так, за результатами одного з останніх досліджень, проведених центром О. Разумкова у жовтні 2019 року, недовіра опитаними найчастіше висловлюється зокрема, прокуратурі (64 %), державному апарату (чиновникам) (63 %), Верховному Суду (59 %), Конституційному Суду України (57 %), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (54 %), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) (53 %), Антикорупційному суду (53 %) тощо [2]. Але водночас, такі професії, як суддя та прокурор впродовж декількох років, починаючи з 2012 року були і залишаються одними з найпрестижніших в українському суспільстві. Передусім, це може бути зумовлено певною ситуативністю та наявністю змінних у критеріях оцінки рівня престижу. Так, наприклад, головним мірилом привабливості певного роду занять для переважної частини молоді та дорослого населення у 2010-2012 рр. була матеріальна винагорода, яку отримує представник певної професії за виконання своїх професійних обов'язків, а також можливість отримання пільг та привілеїв [1].

Впродовж подальшого періоду у громадській думці щодо вагомості чинників престижності відбувалися певні зміни через додавання таких категорій, наприклад, як орієнтованість професії на глобальний ринок праці, можливість самореалізації, що у свою чергу, могло докорінно впливати на рейтинг престижності, при тому залишаючи майже незмінним поріг довіри до певних сфер діяльності та відповідних інститутів.

Таким чином, є можливим припустити, що на оцінку престижу публічної служби впливають такі фактори, як:

- поінформованість про місію, особливості та результати діяльності інституту (вкрай важливим є врахування джерел отримання відомостей, адже вони можуть бути як безпосередніми, на зразок власного досвіду, так і опосередкованими – отриманими через ЗМІ, чутки тощо);

- базові моральні цінності суб'єкта та об'єкта сприйняття;

- якість та характер стереотипів, які сформувалися та існують у певному історичному та культурному контексті суспільства;

- місце знаходження суб'єкту оцінки (зовнішній компонент оцінки через формування громадської думки та внутрішньокорпоративний, через сприйняття безпосередньо самими службовцями);

- рівень очікувань громадськості щодо результатів діяльності інституту та вимір їх співпадіння;

- умови прийняття на публічну службу та звільнення;

- наявність «компенсаторного пакету» в обмін на обмеження, що накладаються на публічних службовців;

- соціально-економічні умови розвитку держави.

Варто зазначити, що престиж має також і певну структуру, визначення якої можливе через вивчення норм (правил), ресурсів публічної служби, реальних зв'язків, взаємодій службовців, їх ідеалів та цінностей.

Список використаних джерел:

1. Найдьонов М. І. Уявлення про сходи влади в системі професій як чинник регулювання ринку праці в Україні / М. І. Найдьонов // Актуальні проблеми психології. – 2013. – Т. 12. – Вип. 16 : Психологія творчості. – С. 305 – 316.

2. Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків. Жовтень 2019. – Режим доступу : <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv>.

3. Ядов В. А. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности: диспозиционная концепция : 2-е расширенное изд. / В. А. Ядов. – М. : ЦСПиМ, 2013. – 376 с.

4. Dorota Kaczyńska. Administracja oferuje stabilność i prestiż / Dorota Kaczyńska. – Access mode : [/www.pb.pl/administracja-oferuje-stabilnosc-i-prestiz-971452](http://www.pb.pl/administracja-oferuje-stabilnosc-i-prestiz-971452).

АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ

Традиционно в теориях мотивации в основе мотива (как побуждения) лежит потребность. Потребность – это ощущение человеком недостатка чего-либо. До настоящего времени нет одной всеми принятой классификации определенных потребностей. «Потребность лежит в основе мотива: человеку необходимо что-то – рождается мотив (побуждение к определенным действиям)» [5, с. 504].

В наиболее общем виде, «мотив – это то, что побуждает человека к определенным действиям, к постановке и достижению определенных целей и задач. В роли мотива могут выступать потребности и интересы, влечения и эмоции, установки и идеалы» [5, с. 334]. В литературе встречается несколько других определений понятия «мотивация». Приведём некоторые из них. В. А. Шаховой и С. А. Шапиро считают, что «мотивация- это процесс сознательного выбора человеком того или иного типа поведения, определяемого комплексным воздействием внешних (стимулы) и внутренних (мотивы) факторов» [7, с. 12]. М. И. Магура и М. Б. Курбатова утверждают, что «мотивация – это внутреннее состояние человека, связанное с потребностями, которое активизирует, стимулирует и направляет его действия к поставленной цели» [3, с. 265]. «Мотивация, – по мнению В. М. Каткова, – подразумевает создание условий, когда у человека пробуждаются его собственные мотивы. Мотивирование – это, в сущности, создание обогащенной стимулами и возможностями среды, в которой человек актуализирует свои мотивы» [2, с. 7]. Таким образом, существует множество определений мотивации, что подчёркивает неоднозначность этого понятия. Существует множество мотиваций деятельности человека. Большинство из них затрагивает два полярных мотивационных аспекта: стремление достичь чего либо, добиться каких-то материальных или нематериальных благ и желание избежать неудачи (наказания, неприятностей и пр.). И та и другая мотивация направлены на получение результата, однако способ, характер поведения, эмоций и состояний абсолютно разные. А. В. Сурков характеризует мотивацию достижения следующим образом: «стремление человека выполнить дело на высоком уровне качества везде, где есть возможность проявить свое мастерство и способности» [5, с. 22]. При этом автором подчеркивается, что мотивация достижения тесно связана с такими качествами личности, как инициативность, ответственность, добросовестность, самокритичность, творческий подход и т. п. Л. Маллинз отмечает, что «у человека с выраженной мотивационной установкой на успех (мотивация достижения) чаще отмечается оптимистический настрой, любые задачи, в том числе и проблемные, такая личность рассматривает как средство развития. Как правило, такие люди опираются на свои способности, прилагают максимум усилий для достижения цели; они считают, что их успех во многом зависит только от их действий» [3, с. 127]. Иными словами, помимо целеустремленности, энергичности, оптимистичности у таких людей отмечается внутренний локус контроля, что позволяет им ориентироваться на себя, свои силы, оценивать и

переосмысливать свои действия. Д. Мак Клеланд пишет, что мотивация достижения – это «устойчиво проявляемая потребность индивида добиваться успеха в различных видах деятельности» [6, с. 119]. Впервые эта мотивационная установка была выделена в классификации Г. Мюррея. Мюррей описал мотивацию достижения, понимаемую им как «устойчивую потребность достижения результата в работе, как стремление сделать что-то быстро и хорошо, достичь уровня в каком-либо деле» [6, с. 119]. Мотивация избегания неудач присутствует у многих людей, однако у некоторых она может быть ведущей, тогда есть смысл говорить о типе личности, характерном для такой мотивации. Л. Маллинз отмечает, что «личности с ведущей мотивацией избегания неудач нередко концентрируются на предстоящих возможных сложностях, заранее стараются минимизировать потери в ситуации достижения своих целей. Изначально эти люди более пессимистично настроены чем те, у кого более выражена мотивация достижения успеха. У людей с типичной мотивацией избегания неудач повышена тревожность, нередко занижена самооценка, присутствует неуверенность в своих силах» [3, с. 128]. Однако, в определенном смысле противопоставляя мотивацию достижения и мотивацию избегания неудач, важно подчеркнуть, что «деятельность человека предполагает наличие у каждого мотивов достижения успеха и избегания неудачи... все люди обладают способностью быть заинтересованными в достижении успеха и тревожиться по поводу неудачи, однако каждый отдельный человек имеет доминирующую тенденцию руководствоваться либо мотивом достижения, либо мотивом избегания неудачи» [1, с. 124].

В принципе мотив достижения связан с продуктивным выполнением деятельности, а мотив избегания неудачи – с тревожностью и защитным поведением. Однако несправедливым было бы заявление о том, что мотивация достижения является более предпочтительной и более продуктивной в деятельности. Исследования А. В. Суркова показывают, что «личности, мотивированные на неудачу в случае простых и хорошо отработанных навыков, действуют быстрее, и их результаты снижаются медленнее, чем у мотивированных на успех» [5, с. 24]. Иными словами, для деятельности определенного типа (например, хорошо знакомой и отлаженной), мотивация избегания неудач будет способствовать повышению продуктивности деятельности. Однако в сложных видах деятельности, где требуется изменение алгоритма действий, нешаблонное мышление и пр., т.е. в учебной деятельности в том числе, – мотивация избегания неудач, как правило, приносит меньшие результаты, чем мотивация достижения успеха.

Список использованной литературы:

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Владос, 2012. – 336 с.
2. Катков В. М. Проблемы мотивации руководителей / В. М. Катков // Управление персоналом. – 2008. – № 10. – С. 6 – 13.
3. Маллинз Л. Психология мотивации / Л. Маллинз. – Мн. : Новое знание, 2013. – 289 с.
4. Психологический словарь / под ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова [и др.]. – М. : Энциклопедия, 2012. – 651 с.

5. Сурков А. В. Специфика мотивации современной молодежи / А. В. Сурков. // Вопросы психологии. – 2014. – № 3. – С. 19 – 28.

6. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Петрополис, 2011. – 356 с.

7. Шаховой В. А. Мотивация трудовой деятельности / В. А. Шаховой, С. А. Шапиро. – М. : Юристъ, 2015. – 156 с.

ПОПОВА ТАТЬЯНА ЕВГЕНЬЕВНА

старший преподаватель кафедры международных отношений

Института управленческих кадров

Академии управления при Президенте Республики Беларусь

РЕАЛИЗАЦИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Основной целью инвестиционной политики Республики Беларусь является обеспечение устойчивого пространственного развития страны в целом.

По валовому региональному продукту в 2018 г. бесспорным лидером является г. Минск, который составил 33652,8 млн. руб. или 27,7 % валового внутреннего продукта Республики Беларусь. Отрыв от других регионов значителен, так удельный вес второй по валовому региональному продукту в валовом внутреннем продукте Республики Беларусь Минской области составляет 14,4 %. Другие регионы ранжированы по снижению удельного веса ВРП в ВВП Республики Беларусь и составляют: Гомельская область 9,9 %, Брестская область 9,3 %, Гродненская область 8,2 %, Витебская область 7,4 %, Могилевская область 6,8 %.

В тоже время по удельному весу в республиканском объеме инвестиций в основной капитал в 2018 г. лидировала Минская область 22,2 %, а г. Минск был второй по масштабу инвестиций 20,8 %. В 2017 г. город Минск занимал третье место в перечне регионов по инвестициям в основной капитал, которые составили 18,3 % республиканских. Таким образом, в 2018 г. произошла консолидация инвестиций в направлении столицы, что снизило эффективность реализации задачи формирования и поддержки региональных центров развития.

Третье место по удельному месту инвестиций в основной капитал в 2018г. занимала Гродненская область 16,4 %. В 2017 г. у Гродненской области было второе место в связи со строительством Островецкой АЭС.

Далее по снижению доли удельного веса в республиканском объеме инвестиций следует Гомельская область 13,5 % – четвертое место; Брестская область 11,2 % – пятое место; Витебская область 9,0 % – шестая и седьмое место у Могилевской области 6,9 % республиканских инвестиций.

Наиболее важным фактором повышения производительности труда и, соответственно, устойчивого экономического роста в среднесрочной и долгосрочной перспективе является инновационная деятельность. Формирование и развитие высокотехнологичного и наукоемкого сектора экономики позволит существенно повысить конкурентоспособность белорусской экономики и

уровень экономической безопасности государства. Экономический рост в Республике Беларусь в среднесрочной перспективе должен обеспечиваться за счет активной модернизации базовых отраслей и ускоренного формирования новых высокотехнологичных секторов экономики.

По итогам 2018 г. в Республике Беларусь в общей сумме инвестиций в основной капитал отмечается преобладание затрат на строительно-монтажные работы (49,9 % в 2018 г. /48,9 % в 2017 г.) над затратами на приобретение машин, оборудования, транспортных средств (39,9 % в 2018 г. /40,0 % в 2017 г.), что говорит об ухудшении качества технологической структуры инвестиций.

Из всех регионов Витебская область по сравнению с 2017 г. улучшила качественную структуру инвестиций в наибольшей пропорции. Здесь наблюдался опережающий рост затрат на машины, оборудование, транспортные средства (138 % к 2017 г) над ростом затрат на строительно-монтажные работы (в 2018 г. 90,9 % от предыдущего).

Город Минск в 2018 г. также добился высокого результата. Строительно-монтажные работы выросли на 104,7 % к предыдущему году, в то время как доля машин, оборудования, транспортных средств выросла на 146,6 % к 2017 г.

По сравнению с 2017 г. в Могилевской области также произошло улучшение качественной структуры инвестиций. Строительно-монтажные работы составили 116,5 % от предыдущего года, а доля машин, оборудования, транспортных средств 133,7 % к 2017 г.

Не добился значительного улучшения качественной структуры инвестиций Гомельский регион. По сравнению с 2017 г. строительно-монтажные работы составили 105,1 %, а доля машин, оборудования, транспортных средств выросла на 105,5 %.

В Брестской области несмотря на наличие роста инвестиций по сравнению с 2017 г. структура снизила качество. Строительно-монтажные работы составили 110,8 % от предыдущего года, а доля машин, оборудования, транспортных средств росла медленным темпом – 107,0 % к 2017 г.

Минская область допустила снижение темпов роста инвестиций по сравнению с 2017 г. Качественная структура инвестиций улучшилась незначительно. Строительно-монтажные работы составили 96,7 % от предыдущего, а доля машин, оборудования, транспортных средств упала до 99,1 % от 2017 г.

Еще более значительно ухудшилась качественная структура инвестиций Гродненской области. По сравнению с 2017 г. строительно-монтажные работы составили 112,6 %, а доля машин, оборудования, транспортных средств снизилась и составила 77,9 % к 2017 г.

В рамках принятого Советом Министров Республики Беларусь курса на сокращение государственных инвестиционных программ, снижения доли убыточных предприятий в общей доле функционирующих предприятий, особенно актуальными являются показатели привлечения иностранных инвестиций. Лидером привлечения прямых иностранных инвестиций на чистой основе без учета задолженности прямому инвестору за товары, работы, услуги, за январь – ноябрь 2018 г. являлся ожидаемо г. Минск 762 582,8 тыс. долл. США, что в 1,95 раза превышает объем иностранных инвестиций в 2017 г. на уровне

389 513,3 тыс. долл. США. Далее по снижению объема привлечения иностранных инвестиций следуют: Минская область 281966,1 тыс. долл. США (рост инвестиций к предыдущему году 143,5 %); Гомельская область 103871,9 тыс. долл. США (рост 130,9 %); Брестская область 83869,4 тыс. долл. США (рост 198,1 %); Могилевская область 77815,3 тыс. долл. США; Гродненская область 59644,6 тыс. долл. США; Витебская область 13843,5 тыс. долл. США (рост 124,8 %). Снижился интерес зарубежных инвесторов в 2018 г. по сравнению с 2017 г. к Могилевской области 63,6 % и Гродненской области 94,9 %.

Наибольший удельный вес инвестиций, поступивших от иностранных инвесторов наблюдается в оптовой и розничной торговле; промышленности; транспортной деятельности.

Правительство утвердило план развития отдельных районов Республики Беларусь, отстающих по уровню социально-экономического развития, в который включается комплекс мер, направленных на повышение уровня заработной платы (139 инвестиционных проектов) и качества жизни (143 инфраструктурные инициативы).

План охватывает 31 из 128 районов Беларуси, или 24,2 % от их общего количества. В основном это административно-территориальные единицы восточных областей: 7 районов Витебской области, 8 – Гомельской и 7 – Могилевской, что составляет 30 % от общего количества районов этих областей. На Брестчине, Гродненщине и Минщине к отстающим отнесено по 3 района в каждой области.

Удельный вес отстающих районов в объеме промышленного производства страны составил 1,6 %, в объеме экспорта товаров – 0,4 %, в выручке от реализации продукции, товаров, работ, услуг – 1,4 %.

Номинальная начисленная среднемесячная заработная плата по итогам 2018 г. по отстающим районам составила менее 75 % к среднему значению по республике.

На 01.01.2019 население отстающих в развитии районов составило 595,5 тыс. человек – 6,3 % от общего числа жителей нашей страны. Занято в экономике 242,3 тыс. человек, или 5,6 % от общего количества занятого населения. Для отстающих районов характерны более интенсивные темпы сокращения численности населения: если в целом по стране в 2017 г. по сравнению с 2015 г. число жителей уменьшилось на 0,7 % (на 29 тыс. человек), то по отстающим районам сокращение составило 3,2 % (20 тыс. человек). В Шарковщинском, Петриковском, Вороновском, Зельвенском и Хотимском районах убыль населения превысила 5 %.

Сильными сторонами и конкурентными преимуществами отстающих районов являются: выгодное географическое местоположение; благоприятные климатические условия для сельского хозяйства, особенно в районах Брестской, Гомельской, Гродненской, Минской областей; наличие запасов минерально-сырьевых ресурсов, пригодных для промышленного освоения; лесные ресурсы, которые являются источником сырья для местных производств и важной составляющей экспортного потенциала районов; рекреационные ресурсы для использования и развития туризма; наличие свободных производственных

площадей, имеющих развитую инфраструктуру, сформированных земельных участков для организации новых производств.

На этапе 2019-2025 гг. к реализации запланировано 282 проекта с общим объемом инвестиций 10 024,1 млн. руб. и 2,5 млн. USD [1].

Постановлением Совета Министров Республики Беларусь 18 июля 2018 г. № 547 утверждена Республиканская программа мероприятий по проведению в Республике Беларусь 2018-2020 годов под знаком «Года малой родины», основными направлениями которой являются: наведение образцового порядка на земле и благоустройство населенных пунктов; создание максимально комфортных условий для проживания; стимулирование деловой активности граждан, обеспечение занятости и самозанятости; инновационная и научная деятельность; воспитание у молодежи любви к родной земле; сохранение историко-культурных и нравственных ценностей.

Важнейшими факторами повышения конкурентоспособности базовых отраслей и успешного развития новых секторов экономики выступают комплексная цифровая трансформация экономики, широкое внедрение информационно-коммуникационных технологий.

Список использованной литературы:

1. Помощь отстающим районам. Официальный план правительства // Экономическая газета. – Режим доступа : <https://neg.by/novosti/otkrytj/pomosch-otstayuschim-rajonam/>.

ПОСТЕРНАК КАТЕРИНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

слухач магістратури державного управління

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОБОТИ ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН, ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Реалізація стратегічного курсу Президента України на модернізацію Української держави, трансформація державно-управлінських відносин, швидкісні перетворення соціального життя зумовлюють актуальність ґрунтового дослідження проблем забезпечення реалізації права громадян на звернення до органів влади. Адже саме через них втілюється в життя один із конституційних принципів – участі громадян в управлінні державними та громадськими справами. Звернення є також важливою формою контролю за законністю діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування, забезпечення прав і свобод громадян.

Однак роль їх, як засоби впливу громадянського суспільства на саму публічну владу, не цілком ще осмислена. І, як видається, осмислення цієї ролі і перегляд підходу до інституту звернення громадян може бути значущою складовою вивчення процесу взаємодії і взаємовпливу держави і суспільства. Зробити більш ефективною систему діалогу влади і громадян можна, тільки зробивши комунікації більш відкритими і прозорими. Інститут звернень громадян, що є найдавнішим елементом комунікації влади і народу, потребує

модернізації. Однак, для того, щоб виявити шляхи такої модернізації, необхідно осмислити місце і роль інституту звернень громадян в сучасній політичній системі.

На цей час ще не до кінця дослідженими є проблеми забезпечення реалізації права громадян на звернення до органів влади в Україні. А отже, бракує системних, цілісних наукових праць, у яких би обґрунтовувалися питання модернізації інституту звернень громадян у нашій державі.

Окремі питання досліджували у своїх роботах В. Б. Авер'янов, Н. В. Александрова, В. І. Антипов, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, І. К. Залюбовська, Р. А. Калюжний, С. П. Кисіль, В. К. Колпаков, В. Г. Перепелюк, В. І. Полохович, М. М. Тищенко, В. І. Шишкін та інші, але переважно з позиції засобу забезпечення законності в діяльності органів державного управління.

Об'єктом дослідження в даній роботі є участь громадян в прийнятті соціально значущих рішень в державі. Предметом дослідження є удосконалення роботи зі зверненнями громадян.

В роботі були проаналізовані, узагальнені особливості правового регулювання права громадянина України на звернення; види звернень громадян та порядок їх розгляду; особливості провадження за зверненнями громадян; міжнародний досвід реалізації права громадян на звернення; напрями розвитку інституту звернення громадян у сучасних умовах; актуальні проблеми забезпечення реалізації права громадян на звернення до органів влади; робота зі зверненнями громадян як напрям діяльності органів місцевого самоврядування в Україні; шляхи удосконалення роботи зі зверненнями громадян в органах державної влади.

В результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки та рекомендації.

1. Залежно від історичних подій, становлення та розвиток інституту права на звернення можна поділити на періоди: період Київської Русі; новітній період; революційний період; радянський період; сучасний період.

2. Звернення створюють широкий спектр соціальних відносин, однак такий характер взаємодії вимагає рівноправного діалогу між громадянами та органами влади.

3. В Україні створено достатню нормативно-правову базу, що регулює діяльність розглянутого соціального інституту, але правове становище інституту звернення потребує вдосконалення не зважаючи на те, що основні моменти досить чітко визначено у законодавстві.

4. Держава зацікавлена у дієвості механізму реагування на звернення, про що свідчать положення чинного законодавства.

5. Існує необхідність провадження виявлених в результаті дослідження видів конституційних норм європейських держав, за допомогою яких здійснюється інституціоналізація звернень або петицій громадян.

6. Законодавче забезпечення, потребує вдосконалення реалізації права громадян на звернення до органів влади.

7. Зміст інституту звернень громадян в органи місцевого самоврядування повинен відображати якісні властивості правової регламентації права громадянина на звернення до органів місцевого самоврядування.

8. У сучасних умовах формування інформаційного суспільства важливим напрямом посилення ефективності роботи зі зверненнями громадян вбачаються заходи у рамках розвитку електронного уряду.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>.

2. Про звернення громадян : закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%D1%80>.

3. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян щодо електронного звернення та електронної петиції» : закон України від 02.07.2015 р. № 577-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/577-19>.

4. Про звернення громадян : закон України від 02.10.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

5. Котляревська Г. До питання практики законодавчого регулювання звернень громадян в Україні / Г. Котляревська // Віче. – 2008. – № 23. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1242>.

ПРОКОФЬЕВА АЛЕКСАНДРА АЛЕКСАНДРОВНА

*студентка 2 курсу Белорусского государственного
экономического университета*

РЯБИНИНА ЮЛИЯ АЛЕКСАНДРОВНА

*студентка 2 курсу Белорусского государственного
экономического университета*

ТРАНГУМАНИЗМ: ФИЛОСОФИЯ «НЕВОЗМОЖНОГО» ИЛИ ИДЕОЛОГИЯ БУДУЩЕГО

Сегодня мы наблюдаем однозначную тенденцию. Все современные идеологии, несмотря на усиление научно-технического прогресса, оказываются не в состоянии ответить на новые цивилизационные вызовы: экологические проблемы, имущественное неравенство, демографический взрыв, войны.

Существующие глобальные проблемы призвана решить современная идеология трансгуманизма, провозглашающая своими ценностями свободу, международное сотрудничество, разнообразие мнений, широкое внедрение информационных технологий и создание новых интеллектуальных машин для повышения качества жизни.

Трансгуманизм признает возможность фундаментальных изменений в положении человека с помощью передовых технологий. Его целью является: ликвидировать страдания, старение, смерть, значительно усилить физические, умственные и психологические возможности человека.

Трансгуманизм как идеология полагает, что люди должны использовать нанотехнологии, биотехнологии, информационные технологии, ИИ и т.д. для

качественного перехода к постчеловеку, признавая необходимость морфологической свободы в качестве одной из неотъемлемых гражданских свобод. Идеология будущего гарантирует возникновение человеческих разновидностей.

На смену существующим идеологиям государств рано или поздно приходится внедряться явным элементам трансгуманизма. Например, характерные черты, присущие либеральной экономической модели (принципиальная открытость внутренних рынков мировым, формирование международных цен и стандартов, подвижность ресурсов, рабочей силы, прибыли и т. д.) невозможны без существования тотальной информационной сети. В данном случае информации приписывается выдающийся, уникальный трансформационный потенциал, с невиданным до сих пор характером воздействия на экономическую и социокультурную сферы.

Современные идеологии доказывают несостоятельность человека как отдельного индивида.

Трансгуманист Стив Фуллер в своей книге «Humanity 2.0» критикует человечество с разных позиций.

1. Либеральная (и консервативная) критика: человек как политический проект стоит слишком дорого, а его отдача слишком маленькая.

2. Экологическая критика: проекты, связанные с человеком, истощают естественные ресурсы и опасны для всей биосферы.

3. Критика защитников прав животных: привилегированное положение человека основано на додарвинистских теологических идеях, которые лишают других существ способности страдать [4, с. 48].

Некоторые критики называют трансгуманизм «философией невозможного» в связи с ориентацией на будущее и технологиями, к которым человечество ещё не пришло в повсеместном доступе (генная инженерия, киборгизация, цифровизация) [1, с. 107]. Особой критике подвергается генная инженерия, которую «обвиняют» в предполагаемом усугублении социальной дифференциации [2, с. 33]. Однако, есть два разработанных нами подхода, которые опровергают данное утверждение.

1. Генная инженерия, разрабатывающая способы борьбы и ликвидации человеческих болезней, старения и несовершенств не может быть заложницей человеческих прихотей, а потому требует государственного регулирования. Важно понимать, что модификация человека позволит существенно снизить потребление (соответственно и производство), что приведёт к улучшению экологической ситуации.

2. Генную инженерию можно рассматривать как ещё одну доступную услугу наравне с уже существующими. Она будет доступна как богатым, так и бедным, но в разной степени.

В будущем с помощью биотехнологий можно будет не только изменить биосоциальную природу человека, планетарный мегасоциум, но и сделать возможным создание изобилия ресурсов для каждого человека планеты. Трансгуманизм как идеология приведёт к созданию условий для существования идеального сообщества, в котором закон, правительства и общественный строй

функціонує виключно для вигоди і благополуччя всіх жителів (техноутопізм) [3, с. 45].

Трансгуманісти впевнені, що послідовне і відповідальне використання науки, технологій і всього потенціала раціональних підходів створить умови для переходу к благополучної і мирної фази людського існування.

Список використаної літератури:

1. Локтев С. П. У истоков трансгуманизма / С. П. Локтев // Философские проблемы информационных технологий и киберпространства. – 2015. – № 2 (10). – С. 104 – 115.

2. Казёнов Д. К. Биоэтические суждения о геной инженерии / Д. К. Казёнов // Известия Саратовского университета. – 2011. – Т. 11. – С. 32 – 35.

3. Медведева Т. Б. Технологическая утопия и формы её репрезентации в современной культуре: техно-прогрессивизм, трансгуманизм и цифровая утопия / Т. Б. Медведева // Научные ведомости Белгородского государственного университета. – 2011. – № 20 (115). – С. 45 – 61.

4. Омельченко Н. В. Ориентир «Человек 2.0» / Н. В. Омельченко, А. О. Черная // Вести Волгоградского государственного университета. – 2012. – № 3 (18). – С. 45 – 50.

ПРОЦЬКО МАКСИМ ІГОРОВИЧ

студент юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Відповідно до статті 1 Конституції України, Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою [1]. Соціальна політика є одним із найбільш пріоритетних напрямків сучасної держави, оскільки визначає основні засади функціонування держави як інституції, що покликана захищати громадян, надавати їм підтримку та допомогу в найрізноманітніших життєвих ситуаціях. На підставі статті 46 Основного закону держави, громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [1]. Натомість, на нашу думку, визначення соціальної політики є ширшим за соціальний захист, а юридичні поняття співвідносяться як ціле й частина.

У дійсній правозастосовній практиці досить часто виникають суперечності щодо неоднакового тлумачення та застосування норм соціально-правового регулювання, що зумовлює усталення неоднакової судової практики, що в результаті призводить до порушення прав, свобод та законних інтересів людини й громадянина.

Непоодинокими є випадки коли існують нормативно-правові акти, що регулюють однакові відносини, проте по-різному, що є підставою виникнення правових колізій.

Яскравим прикладом можуть слугувати норми Закону України «Про пенсійне забезпечення» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», що містять різні за змістом положення законодавства щодо регулювання однакових суспільних відносин. Як правило, у такому та подібному випадках має місце темпоральна колізія законодавства, з метою її подолання необхідно застосовувати положення нормативно-правового акту, який було видано пізніше. Проте такі ситуації призводять до нечіткості законодавства, його розпоршеності, незручності в користуванні та застосуванні в тому числі й судовими органами, що, безперечно, знижує рівень ефективності захисту прав та законних інтересів громадян. Досить часто людині без фахової підготовки досить складно розібратися в законодавстві, визначити та ефективно захистити порушені права, інтереси тощо, що в подальшому зумовлює низький рівень правової освіченості населення.

Активно постає питання законодавчої техніки та нормопроєктування. Законодавча техніка – це система усталених теоретико-прикладних правил, вироблених на підставі багаторічної практики законотворчості, якими окреслено засоби і методи розробки та написання проектів законів, що забезпечують точну й повну відповідність положень, що викладаються, їх змісту і призначенню, вичерпний обсяг правового регулювання, ясність та доступність правового матеріалу тощо [2].

Таким чином, саме від якісної законодавчої техніки та дотримання правил нормопроєктування залежить ефективність реалізації та захисту прав, свобод та законних інтересів громадян. Удосконалення правової бази можливе лише шляхом актуалізації законодавства, його постійного перегляду та усунення колізій з метою формування єдиної правозастосовної практики.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>.

ПУСОВІТ НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*студентка факультету обліку оподаткування та інформаційних систем
Київського Національного Торговельно-Економічного університету*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Однією з найактуальніших тем наукових обговорень у сфері аудиту є питання його визначення проблем та закономірностей розвитку.

Вважаємо за необхідне розглянути проблеми та закономірності розвитку аудиту з точки зору, яка враховує як теоретичні, так і практичні його аспекти та ґрунтується на наукових розробках таких науковців та вчених як: Ф. Бутинець,

В. Сопко, Г. Давидов, А. Кузьмінський, Б. Мельничук, О. Петрик, В. Рудницький, Я. Соколова, Г. Мусіхіна та інших.

Історія становлення аудиту як професійної діяльності в Україні вимірюється лише декількома десятиліттями. Офіційне визнання обов'язкового аудиту відбулося у 1993 року у зв'язку з прийняттям Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2].

Відповідно до Закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» аудитор провадить аудиторську діяльність у складі аудиторської фірми та/або як фізична особа – підприємець чи провадить незалежну професійну діяльність, за умови що така особа не є працівником аудиторської фірми [3]. В Україні станом на 31.12.2018 чинний сертифікат аудитора мали 2725 осіб. Динаміка за останні 5 років наведена на рис. 1.

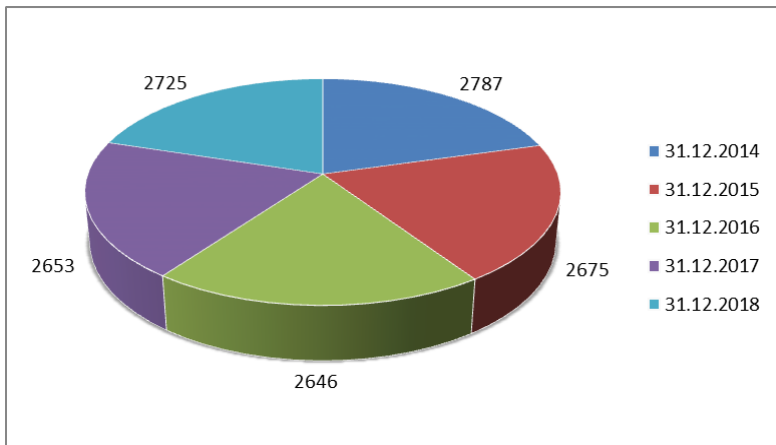

Рис. 1. Сертифіковані аудитори [1]

На нашу думку, одною з основних проблем в аудиті є недостатній контроль якості аудиторських послуг. Відсутність практичних навичок аудиторів, а також тісний ринок цих послуг призведе до того, що аудиторські фірми не можуть якісно виконувати аудиторські перевірки. Ця проблема породжує іншу проблему, котра пов'язана з тим, що на ринку аудиторських послуг головними суб'єктами виступають іноземні компанії. На українському ринку головними суб'єктами аудиторських послуг виступають компанії «Великої четвірки» [4].

Порівняльну характеристику аудиторського ринку за загальним обсягом наданих послуг у 2014-2018 рр. Представлено на рис. 2.

Для підвищення якості аудиторських послуг рішенням Аудиторської палати України від 31.01.2013 р. № 264/6 була введена вимога, згідно з якою для виконання завдань з обов'язкового аудиту, починаючи з фінансової звітності за звітні періоди з 1 січня 2013 року, аудиторські фірми та аудитори зобов'язані пройти перевірку системи контролю якості аудиторських послуг. Упродовж 2018 року Комітетом з контролю якості аудиторських послуг Аудиторської палати України фактично перевірено 78 САД з 145, включених до Плану зовнішніх

перевірок системи контролю якості на 2018 рік. Інформація щодо результатів зовнішніх перевірок системи контролю якості аудиторських послуг, прийнятих за результатами проведених зовнішніх перевірок представлено на рис. 3.

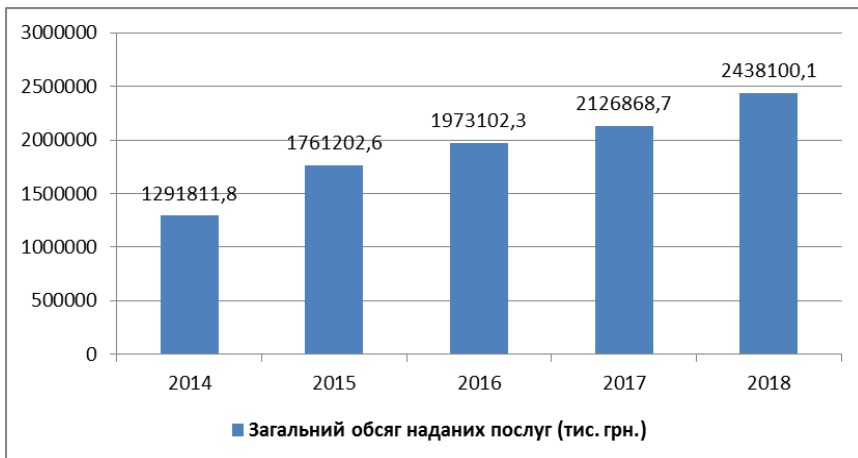

Рис. 2. Аудиторський ринок за загальним обсягом наданих послуг у 2014-2018 роки [1]

Із проведених АПУ зовнішніх перевірок системи контролю якості 78 САД було прийнято 63 рішення про визнання САД такими, що пройшли перевірку системи контролю якості аудиторських послуг, 13 рішень – про визнання САД такими, що не пройшли перевірку системи контролю якості аудиторських послуг. 2 САД не пройшли повторно таку перевірку і результати перевірки були передані на розгляд Дисциплінарній комісії Аудиторської палати України [1].

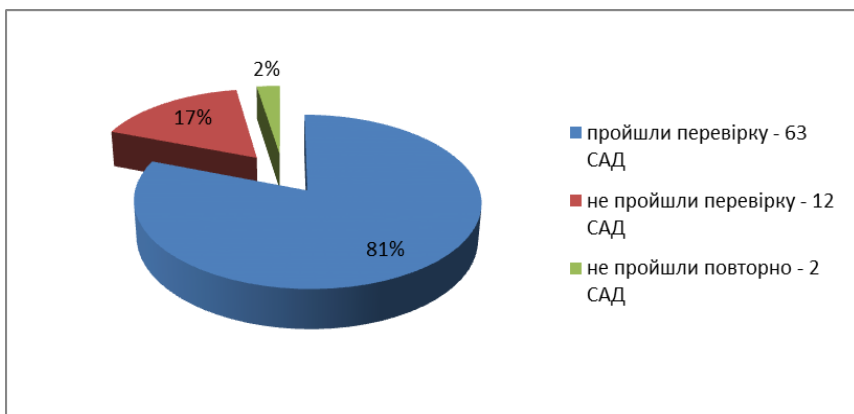

Рис. 3. Результати зовнішніх перевірок системи контролю якості аудиторських послуг [1]

До низки проблем, пов'язаних з професійною аудиторською діяльністю, також належать.

- недосконалість нормативно-правової бази з аудиторського контролю;
- брак світового досвіду щодо ведення аудиторської діяльності;
- відсутність затверджених типових форм аудиторської документації;
- негативний вплив «тіньового» бізнесу;
- невелика кількість висококваліфікованих кадрів;
- низький рівень довіри до аудиторів;
- відсутність чіткого ціноутворення аудиторських та супутніх послуг;
- неоднозначне тлумачення міжнародних стандартів аудиту;
- відсутність рекомендацій з питань автоматизації аудиту;
- одиничний характер професійних організацій обліковців та аудиторів.

Отже, проаналізувавши тенденції сучасного етапу розвитку аудиту можна дійти висновку, що аудиторські послуги в Україні розвиваються швидкими темпами, хоча і мають не вирішені проблеми у його застосуванні.

Для подолання проблем, на думку Г. Мусіхіної, необхідно:

- розробити методичні рекомендації щодо практичного застосування МСА в Україні;
- внести необхідні зміни і доповнення до закону України «про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
- збільшити співпрацю професійних аудиторських організацій України з міжнародними;
- розробити механізм утворення цін на аудит та аудиторські послуги;
- розробити типові методики аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств в залежності характеру бізнесу клієнта [5].

Виконавши дані рекомендації можливо подолати існуючі недоліки, підвищити якість аудиторських послуг вітчизняних аудиторських фірм та аудиторів.

Список використаних джерел:

1. Аудиторська палата України. – Режим доступу : www.apu.com.ua
2. Дерій В. А. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу: монографія / В. А. Дерій ; за ред. д. е. н., професора В. А. Дерія. – Тернопіль : Крок, 2016. – 362 с.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.
4. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. – Режим доступу : www.rusnauka.com/23_D_2009/Economics/49916.doc.html.
5. Соболев В. М. Основні проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні / В. М. Соболев, Т. Л. Слюніна, Т. В. Розіт // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 11. – С. 324 – 328.

РАЙКОВА ІРИНА ЮРІЇВНА

*студентка факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Університету митної справи та фінансів*

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток персоналу є одним з головних напрямків діяльності у сфері управління персоналом. Тобто складовою взаємопов'язаних елементів (підсистем), які діють автономно, проте спрямовані на досягнення однієї мети – ефективного та продуктивного управління [1].

Розвиток персоналу – це системно організований процес безперервного професійного навчання працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу

Професійне навчання – процес формування у працівників специфічних, професійних знань, навиків за допомогою спеціальних методів навчання [2].

Основною метою професійного навчання є:

- досягнення вищого рівня ефективності та продуктивності праці персоналу;
- підвищення мотивації персоналу;
- засвоєння професійних навичок і знань, які відповідають вимогам;
- пропагування цінностей організаційної культури;
- зниження плинності кадрів [2].

Виділяють такі основні види професійного навчання персоналу:

- первинна професійна підготовка працівників (надання базових знань по конкретній спеціальності);
- перепідготовка працівників (навчання працівників, яке полягає в набутті нових знань для оволодіння новою професією);
- підвищення кваліфікації працівників (покращення умінь та навичок, які були набуті в процесі роботи) [3].

Сутність первинної професійної підготовки, полягає в отриманні професійних знань та вмінь, які необхідні при виконанні службових обов'язків. Така підготовка може бути загальною (стосуватися організації загалом) та спеціалізованою (стосуватися конкретних способів виконання певних функцій, технологічних процесів та застосування методів при виконанні роботи) [3].

Головним завданням перепідготовки персоналу є здобуття штатними працівниками нових професій, знань, умінь і навичок. Перепідготовка працівників здійснюється у спеціалізованих підрозділах, у центрі підготовки фахівців організації, або поза її межами (в спеціалізованому навчальному центрі) [3].

Основною метою підвищення кваліфікації є: забезпечення ефективного виконання поставлених завдань; підвищення гнучкості управління та готовності до інновацій; просування по горизонталі та по вертикалі; підвищення розряду та адаптація персоналу до нової техніки і технологій; освоєння нових професій [3].

Методи професійного навчання поділяють на дві групи, які представлено на рисунку 1:

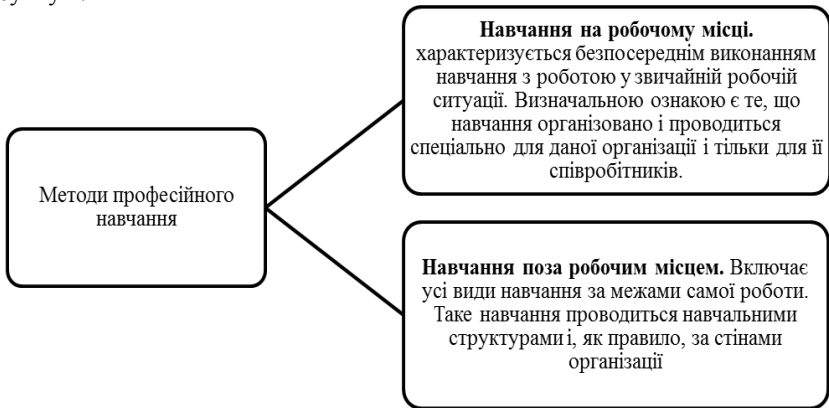

Рис. 1. Методи професійного навчання

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Навчання на робочому місці порівняно недороге. Воно більш ефективне для формування знань, умінь і навичок, необхідних для виконання поточних виробничих завдань, коли зміст навчання може бути пристосований до потреб підприємства. Проте воно не вирішує низку інших питань, пов'язаних з розвитком принципово нових знань [3].

Навчання персоналу поза робочим місцем в організації або за її межами в навчальних закладах дає змогу працівникам установити тісні зв'язки з колегами інших структурних підрозділів організації чи споріднених підприємств, поділитися власним досвідом і перейняти передові досягнення колег. При цьому навчання персоналу на курсах підприємства краще здійснювати тоді, коли організація не має достатніх коштів для навчання працівників у навчальних закладах [3].

Наприклад, компанія Фокстрот координується службою розвитку персоналу. Фокус бізнес моделі «продажу» чітко відображені у моделі навчання і розвитку персоналу:

- технічне навчання: розробка і впровадження методичних посібників за 40 основними групами товарів, визнаних навіть конкурентами. Оновлення посібників відбувається щорічно;

- проведення тренінгів з трьох ключових напрямків: знання товару, вміння продавати, розвиток менеджерських навичок;

- дистанційне навчання: ведучі тренери та спеціалісти розробляють спеціальні навчальні посібники і готують матеріал, який кожен працівник повинен вивчити для успішного виконання своїх обов'язків;

- програма «таємний покупець»: класично використовується для оцінки виконання стандартів обслуговування клієнтів [4].

Таким чином, вибір форми професійного навчання залежить від цілей підприємства, організації процесу розвитку персоналу та від організаційно-економічних характеристик конкретного підприємства.

Розвиток персоналу є невід'ємною частиною сучасного управління підприємством, що забезпечує конкурентоспроможність організації на ринку.

Список використаних джерел:

1. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Грішнова. – Київ : Т-во «Знання», КОО, 2001. – 254 с.

2. Храмов В. О. Основи управління персоналом : навч.-метод. посіб. / В. О. Храмов, А. П. Бовтрук. – Київ : МАУП, 2009.- 642 с.

3. Крушельницька О. В. Управління персоналом : навч. посіб. / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук. – Київ : Кондор, 2003. – 296 с.

4. Унікальні моделі корпоративного навчання і розвитку персоналу. – Режим доступу : www.management.com.ua/tend/unique_models.pdf.

РИЖКОВ АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

слухач магістратури

Подільського державного аграрно-технічного університету

**ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ**

Соціальна інфраструктура, як свідчить досвід розвинених країн, є однією з головних складових економіки, яка безпосередньо впливає на сферу життєдіяльності людей та на внутрішньогосподарські функції розвитку, відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем суспільства. Від рівня її розвитку залежить ефективність вирішення не тільки соціальних, економічних, але й політичних та інших проблем держави. Процеси, які відбуваються в економіці України в даний час, визначають нові тенденції в розвитку соціальної інфраструктури. Зростаюча її роль в прискоренні соціально-економічного розвитку України, у формуванні трудового потенціалу, у підвищенні рівня життя народу обумовлює актуальність наукових досліджень щодо проблем теорії, методології, практики розвитку соціальної інфраструктури.

За підрахунками McKinsey Global Institute до 2030 р. обсяг необхідних інвестицій на розвиток інфраструктури в світовому масштабі досягне 57 трлн. дол. США. Ця цифра більша за вартість всіх інфраструктурних об'єктів, побудованих на сьогоднішній час. За оцінками експертів інвестиції в інфраструктурні проекти у транспортному і телекомунікаційному секторах економіки на рівні 1 % від обсягу ВВП національної економіки призводять до прискорення річних темпів зростання ВВП країни в розрахунку на душу населення на 0,6 %. Кожний мільярд доларів, інвестований у розвиток інфраструктури, створює безпосередньо 15 тис. робочих місць і приблизно 30 тис. додаткових робочих місць у суміжних з інфраструктурою галузях. Ефективність інвестування у розвиток соціальної інфраструктури може

проявлятися через 25-30 років. На розвиток інфраструктури в розвинених країнах світу витрачається 6-8 % від ВВП, у Китаї 8-10 % ВВП, Індії та Бразилії – 4-6 %, країнах Латинської Америки – 1-2 % [4].

В умовах трансформаційної економіки неможливо зменшити значення соціальної інфраструктури для держави, регіону, кожного громадянина. Цей сегмент економіки забезпечує гармонійний розвиток особистості, фізичного здоров'я та сприяє добробуту населення. Розвиток соціальної інфраструктури є визначальним у підвищенні життєвого рівня населення, його освіченості та культури, виступає свосереднім показником економічного розвитку країни. Наявність добре розвиненої соціальної інфраструктури визначається стимулюючим фактором тяжіння підприємств і населення до певної території. Провідна її роль у виконанні таких соціальних завдань: зближення за рівнем добробуту міського і сільського населення, нівелювання регіональних відмінностей у рівні життя людей, збереження і розвиток трудового та духовного потенціалу населення, створення сприятливих умов для виробничої діяльності.

Функції соціальної інфраструктури підпорядковані цілям соціального та економічного розвитку суспільства. До них можна віднести:

- створення умов для формування прогресивних тенденцій у демографічних процесах;
- відтворення робочої сили, яка буде відповідати якісним потребам і рівню розвитку виробництва;
- ефективне використання трудових ресурсів;
- забезпечення оптимальних житлово-комунальних і побутових умов життя населення;
- поліпшення і збереження фізичного здоров'я населення;
- раціональне використання людиною вільного часу [3, с. 90].

Дії держави щодо регулювання процесів у соціальній інфраструктурі мають базуватися на наступних принципах:

- забезпечення державної підтримки розвитку соціальної інфраструктури на рівні, який дає змогу населенню одержувати послуги в обсягах, що гарантують нормальні умови життєдіяльності;
- максимальне залучення недержавних коштів на утримання та розвиток об'єктів соціально-культурного та соціально-побутового призначення;
- комерціалізація соціальної інфраструктури та діяльності її установ має здійснюватися лише за умови, що впровадження туг ринкових відносин не завдаватиме шкоди суспільству тощо.

Результати досліджень виявляють розбалансованість фінансового планування в галузях соціальної інфраструктури, що призведе до бюджетних диспропорцій та обмеженню доступу населення до послуг. Для України критично важливо удосконалення методології реформування механізму розвитку соціальної інфраструктури, яке припускає зміну підходів до бюджетування соціально важливих галузей. Доцільно розвивати міжбюджетні відносини на основі програмного підходу, що знижує соціальні ризики при асигнуванні грошових ресурсів на розвиток соціальної інфраструктури [1].

Впровадження технології програмного бюджетування є не тільки питанням модернізації фінансового менеджменту, але й значною мірою методом

державного регулювання соціальних відносин. Зараз соціальна інфраструктура стає основою життєдіяльності суспільства, одним із провідних секторів національної економіки. Вона активно залучається до процесів формування глобальних ринкових процесів, реалізуючи стратегії відтворення населення. Саме ці обставини відіграють надзвичайну роль для трансформації сприйняття реформування механізму галузей соціальної інфраструктури і застосування програмного бюджету в якості стратегії національного масштабу, що надає можливості зміцнення економіки, сталості й прогресивності соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гоголь Т. В. Основні тенденції розвитку та регулювання соціальної інфраструктури сільських територій / Т. В. Гоголь // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 30. – С. 161 – 170.
2. Соціальна інфраструктура на шляхах реформування місцевого самоврядування : кол. монографія / В. М. Новіков, Н. М. Деєва, А. Г. Гвелесіані [та ін.] ; за наук. ред. д.е.н., проф. В. М. Новікова ; д.е.н.(хабілітованого), проф. Здіслава Сіройча. – Київ-Варшава, 2018. – 431 с.
3. Сутність та динаміка розвитку соціально-культурної інфраструктури в Україні як об'єкту державного регулювання // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 1. – С. 88 – 92.
4. Кириченко С. О. Використання світового досвіду задля розвитку соціальної інфраструктури в регіонах України / С. О. Кириченко // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : зб. «Актуальні проблеми економіки і управління». – 2016. – № 13.

САВИНА ТАТЬЯНА НИКОЛАЕВНА

канд. економ. наук, доцент, доцент кафедри теоретической экономики и экономической безопасности Национального исследовательского Мордовского государственного университета им. Н. П. Огарева

РЕГУЛИРОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: ОСОБЕННОСТИ, ВОЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Изучение различных общеевропейских инициатив, директив, регламентов и проектов, принятых на уровне ЕС по стимулированию корпоративной социальной ответственности, позволяет сделать вывод, что они во многом опираются на соответствующее международное идейное поле, сформировавшееся под влиянием положений Международной организации труда (МОТ), Всеобщей декларации прав человека, Организации экономического сотрудничества и развития (ОЭСР), Всемирных Саммитов и так далее. В свою очередь документы, принятые на уровне ЕС определяют политику в сфере

корпоративной социальной ответственности на национальном уровне. Для наглядности имеет смысл обобщить стимулирующие меры с показом уровней, на которых они разрабатываются, общественных инициатив, демонстрируя, что стоит за влиянием на бизнес представителей гражданского общества, органов ЕС и национальных правительств.

Принципиально важно отметить, что усилия институтов власти (на уровне ЕС) выражаются в создании условий для вклада бизнеса, работающего на его территории в целях обеспечения устойчивого развития, и сочетают в себе два направления:

- совершенствование нормативно-законодательного и правового поля (постепенную кодификацию бизнес этики);
- создание и продвижение различных дополнительных (преимущественно не законодательного характера) инициатив, способных призвать (не навязчиво убедить) бизнес к внедрению и расширению идей и инициатив в практику КСО. Среди институтов власти ключевую роль играют комитеты Еврокомиссии.

Правительства многих европейских стран занимают активную позицию в продвижении корпоративной социальной ответственности. Выделим группы стран, которые в зависимости от подхода и степени участия в данном процессе используют модели регулирования.

1. Страны Европы с многолетней практикой и стажем в области КСО.

2. Кандидаты на вступление в Европейский союз и новые страны-члены Евросоюза.

3. Страны СНГ которые только сделали первые шаги по продвижению концепции корпоративной социальной ответственности.

Базовым документом этих стран является «Green Paper» (GP Евросоюза) характеризует корпоративную социальную ответственность как «Концепцию, в рамках которой компании на взаимной основе интегрируют социальную и экологическую политику в бизнес операции и их взаимоотношения со всем кругом, связанных с компанией организаций и людей»).

В данном документе, представлена европейская рамочная политика по КСО, в которой поясняется то, что правительство разрабатывает национальную политику, а также механизмы и инструментарий поддержки лучших практик и инновационных идей.

Для решения первостепенных задач социально-экономического развития при помощи разработки национальной повестки по КСО, большинство стран использует саму концепцию КСО, причем успешно!

В странах Европы полномочия по руководству и продвижению КСО поручены ряду министерств и ведомств.

Кандидаты на вступление в Европейский союз и новые страны-члены Евросоюза: Польша, Венгрия, Литва, Словакия, Македония, Хорватия, Болгария и Турция.

Для стимулирования преобразования национальной политики по КСО многие страны вступают в Евросоюз, также вносят европейские рамочные условия.

Посреди этого, данные процессы в этих странах носят пока бессистемный характер и характеризуются, лишь отдельными акциями и инициативами правительства, такими как:

- награждение и поощрение наилучших социально-ответственных бизнесов;
- организация диалога стейкхолдеров;
- повышение экологических знаний.

Но в некоторых странах, к примеру, во второй группе, назначена государственно ответственная структура, которая регулирует работу по развитию КСО.

Возможности для развития практики КСО заложены и в таких общеевропейских «зеленых» законодательных мерах, как Интегрированная продуктовая политика (ИПП), Схема экологического менеджмента и аудита (EMAS), Оценка воздействия на окружающую среду (ОВОС) и так далее. А развитость природоохранного законодательства подчеркивают сертификаты на продажу выбросов диоксида углерода в связи с действием Киотского протокола.

В социальной сфере также прослеживается высокая степень регулирования. Она отталкивается от Социальной Главы, разработанной в 1992 году в Маастрихтском договоре и принятой членами ЕС в Амстердамском договоре, вступившим в силу в 1999 году. Она описывает вопросы здоровья и безопасности работников, коммуникаций, прав работников и условий труда – практически все ключевые вопросы внутренней составляющей КСО.

Например, коммуникации с работниками определяются соответствующей Директивой по информации и консультированию, дающей право работникам быть проинформированными о ситуации в бизнесе, включая советы по текущей и дальнейшей работе и данные о предполагаемых изменениях. Другие вопросы прав работников и коммуникаций также являются приоритетом и выступают объектом многочисленных директив, посвященных дискриминации, трудоспособности и так далее. То же самое касается и условий труда.

Представленные усилия по созданию условий для развития КСО – лишь процент от реализуемых мер, но даже он показывает сколь серьезное внимание органы власти ЕС придают проблематике КСО и устойчивого развития. Вместе эти усилия создают мощные импульсы развития идеологии КСО и определяют соответствующую политику национальных правительств стран-членов ЕС.

Список использованной литературы:

1. Завьялова Е. Б. Корпоративная социальная ответственность в странах Европы / Е. Б. Завьялова. – Режим доступа : <https://mgimo.ru/upload/iblock/277/korporativnaya-socialnaya-otvetstvennost-v-stranah-evropy.pdf>.

2. Яровой А. И. Влияние институтов власти на развитие корпоративной социальной ответственности в России и Европейском Союзе / А. И. Яровой. – Режим доступа : www.hse.ru/data/2010/05/07/1217271589/Yarovoy.pdf.

3. European Commission. Corporate Social Responsibility – National public policies in the European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Unit D. 2. – Luxembourg. – 2007.

4. European Commission. Strategy for sustainable development, 2005. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0658:FIN:EN>

САПУНОВА ПОЛИНА КОНСТАНТИНОВНА

*студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Института управленческих кадров Академии управления
при Президенте Республике Беларусь*

СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ, ЕЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ПРИОРИТЕТЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В настоящее время Беларусь переживает процесс трансформации социально-экономических и социально-трудовых отношений, сформированных еще в условиях административно-командной системы, и стремится создать современную экономику с тем, чтобы приблизить уровень жизни своих граждан к уровню жизни европейских стран. В современных условиях социальная политика должна смягчать негативные последствия научно-технического прогресса, помогать населению адаптироваться к новым условиям социально-экономического развития, а также способствовать социальной поддержке проводимых реформ.

Под социальной политикой понимается проводимая государственными структурами, общественными организациями, органами местного самоуправления, производственными коллективами система мер, направленных на достижение социальных целей и результатов, связанных с ростом благосостояния людей, обеспечением социальной стабильности и социального партнёрства в стране.

Основной целью социальной политики белорусского государства является формирование стабильного и высокоразвитого общества, в котором нет нищеты и резких социальных контрастов, достигнут приемлемый уровень и качество жизни, обеспечены условия для развития человеческого потенциала, имеется достаточная степень общественного согласия, а социальные противоречия разрешаются без острых конфликтов.

Социальная политика в Республике Беларусь реализуется на основе следующих принципов: социальная справедливость, социальная солидарность, индивидуальная социальная ответственность, социальное партнёрство, социальные компенсации, субсидиарность.

Основными направлениями реализации социальной политики являются: политика доходов, политика в сфере труда и трудовых отношений, социальная поддержка и защита нетрудоспособных и малоимущих слоёв населения, развитие отраслей социальной сферы, политика в сфере современной инфраструктуры, миграционная политика, политика в отношении отдельных категорий граждан (семей, молодёжи, пожилых, инвалидов и т.д.).

Важную роль в обеспечении благополучия людей играет выполнение социальных государственных стандартов. Государственные социальные

стандарты в Республике Беларусь определены в области оплаты труда, пенсионного обеспечения, здравоохранения, образования, культуры, социального обслуживания, социальной поддержки и жилищно-коммунального обслуживания населения.

Следующие показатели государственной программы «О социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы» не были достигнуты в течение 2018 г.: удельный вес граждан, направленных на обучение, удельный вес трудоустроенных безработных, имеющих дополнительные гарантии занятости, уровень производственного травматизма со смертельным исходом. С помощью бюджетного финансирования будет обеспечено повышение эффективности политики занятости населения, улучшение условий охраны труда, создание безбарьерной среды жизнедеятельности, а также социальная интеграция инвалидов и пожилых граждан к 2020 г.

Совершенствования в социальной сфере Республики Беларусь могут реализовываться благодаря привлечению в систему социального обслуживания дополнительных ресурсов в рамках механизма государственного социального заказа, предоставления государственной адресной социальной помощи нуждающимся гражданам с реализацией мер по предупреждению социального иждивенчества, заключения международных договоров в пенсионной сфере с государствами ЕАЭС и другими странами для их вовлечения в финансирование пенсий за стаж работы на их территории.

Сегодня особенно необходима поддержка государства в социальной сфере для повышения реальных доходов и оказания поддержки слабозащищенных слоев населения.

Список использованной литературы:

1. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года // Экономический бюллетень научно-исследовательского экономического института Министерства экономики Республики Беларусь. – 2015. – № 4.
2. Государственная программа о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 30 января 2016 г. №73// Эталон. – Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респуб. Беларусь. – Минск, 2014.
3. Социальные стандарты и политика доходов. – Режим доступа : <http://lib.i-bteu.by/>.

СЕГЕДА ІРИНА ВАСИЛІВНА

*к. е. н., старший викладач кафедри туризму і готельного господарства
Харківського національного університету міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ В ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Оцінка ефективності навчання є найважливішим етапом керування розвитком персоналу. Оскільки витрати на навчання розглядаються як капіталовкладення в людський ресурс, вони повинні приносити будь-якому підприємству віддачу у вигляді підвищення ефективності його діяльності: зростання прибутку, більше повної реалізації її цілей. Витрати матеріальних, тимчасових і людських ресурсів, пов'язані з підготовкою й реалізацією навчання, виправдане лише тоді, коли навчання усуває той дефіцит знань і навичок, що був виявлений у результаті аналізу потреб у навчанні.

Питанням оцінки ефективності навчання присвячені праці Березіної Є. С., Грязьової Є. Р., Борщова Ю. А., Денисової А., Ксенофонтова А. В., Матушко А. Є., Мелехов І. В. та ін. [1 – 5].

Процес оцінки економічної ефективності сполучений з багатьма труднощами й може бути тільки приблизним. Ці труднощі пов'язані з не розробленістю питань та з відсутністю затвердженої й апробованої нормативної бази розрахунків економічної ефективності навчання персоналу.

Метою роботи є вивчення моделі оцінки ефективності навчання персоналу Дональда Киркпатрика та можливість її застосування в готельному господарстві.

Початковим і в той же час надзвичайно важливим етапом процесу визначення ефективності навчання є встановлення критеріїв оцінки. Значно те, що їх необхідно сформулювати ще до проведення самого навчання й обов'язково довести до відома всіх учасників цього процесу.

Протягом багатьох років у міжнародній практиці навчання для оцінки його ефективності використовується модель Дональда Киркпатрика, названа на честь її автора, яка описує чотири кроки та рівні оцінювання результатів навчання [2; 6].

1. Реакція: наскільки навчання сподобалося / не сподобалося учасникам. Для оцінки ефективності цього етапу можна використовувати листи реагування (анкети коментарів, листи посмішок, анкети реакції), інтерв'ю, фокус-групи. Яка буде реакція учасників на навчання, така буде його і оцінка. Від цього етапу залежить успішність всього курсу навчання.

2. Навчання: які факти, прийоми, техніки роботи були засвоєні в процесі навчання. Цей рівень передбачає оцінку ступеню засвоєності учасниками нової інформації. Для кількісного вимірювання прогресу у навчанні використовують спеціально розроблені завдання, опитувальні листи та тести.

3. Поведінка: як у результаті навчання змінилася поведінка учасників у робочій час. На цьому кроці треба простежити за тим, чи застосовують учасники навчання отримані навички та знання на своєму робочому місці. Для цього рекомендується використовувати такі інструменти: контрольний лист поведінки співробітників на робочому місці, перевірка планів дій, практична перевірка та

фокус-групи.

4. Результати: якого рівня досягли намічені раніше цілі навчання або оцінка економічної ефективності навчання. На даному етапі важливо оцінити ефективність роботи не тільки персоналу, а й ефективність роботи підприємства за визначними показниками.

В роботі [6] виділено п'ятий крок моделі Д. Киркпатика, розроблений Джеком Філіпсом, який визначає необхідність навчання. Оцінювання проводять за показником – ROI («повернення на інвестиції»), який показує відсоткове співвідношення прибутку від курсу навчання до суми витрат на нього.

Таким чином, виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку, що програма навчання для персоналу підприємств готельного господарства має бути підтримана зміною в принципах керування. За навчанням співробітників треба стежити за допомогою інструментів контролю, наприклад, нової системи оцінки персоналу або нової системи планування із залученням співробітників.

Оцінка навчання в готельному господарстві може проводитись за результатами аналізу показників ефективності роботи персоналу за рік. Це можуть бути такі показники:

- коефіцієнт плинності кадрів;
- підвищення якості обслуговування;
- зростання обсягу продажу послуг;
- зростання кількості задоволених чи постійних клієнтів;
- зростання кількісних показників діяльності та ін.

Далі слід визначити, якими способами будуть виділені результати саме навчання, які потім повинні бути переведені у фінансові показники. Варто відзначити, що таку роботу беруть на себе лише деякі відділи по роботі з персоналом, однак саме їм легше аргументувати необхідність витрат на навчання.

Оцінки ефективності навчання діляться на після тренінгові й довгострокові. Перші вимірюють ефект навчальної програми безпосередньо після її завершення, другі – після закінчення певного проміжку часу. Щоб одержати всебічну картину ефективності проведеного навчання, доцільно використати після тренінгу довгострокову оцінку. Остання дає можливість оцінити подальший ефект навчальної програми.

Якщо навчання спрямоване на формування певного типу мислення й поведження співробітників, а не на вироблення конкретних професійних навичок, то оцінка його ефективності представляється ще більш складним завданням, оскільки результати таких програм розраховані на довгостроковий період і пов'язані з поведженням і свідомістю людей, які не піддаються точній оцінці. У подібних випадках можна використати наступні методи:

- професійні й психологічні тести, проведені до і після реалізації програми навчання й що показують як змінилися знання й напрямок думок що навчаються;
- спостереження за реакцією співробітників у процесі навчання;
- оцінка ефективності програми, за допомогою анкетування, опитувань, обговорень, бесід з учнями.

Результати оцінки ефективності проведеного навчання повинні бути обов'язково доведені до відомості як самих навчених, так і їхнім безпосереднім керівникам і вищому керівництву готелю. Оцінка ефективності навчання

завершує цикл навчання готелю й повертає її до вихідного етапу. В ідеалі оцінка повинна підтвердити доцільність проведення навчання й продемонструвати, яких результатів для готелю воно дозволило досягти. Ця інформація надалі повинна бути проаналізована й використана при підготовці й проведенні аналогічних навчальних програм у майбутньому. Така практика дозволяє постійно працювати над підвищенням ефективності навчання й усувати причини його неефективності.

Список використаних джерел:

1. Березина Е. С. Принципы, методы и технологии обучения персонала в современных организациях : монография / Е. С. Березина, Е. Р. Грязнова, Ю. А. Борщева. – Пенза : Наука и просвещение, 2018. – 140 с.

2. Денисова А. Эффективность обучения: как правильно ее оценить? – Режим доступа : [www:hr-portal.ru/article/effektivnost-obucheniya-kak-oravilno-ee-otsenit](http://www.hr-portal.ru/article/effektivnost-obucheniya-kak-oravilno-ee-otsenit).

3. Ксенофонтов А. В. Оценка персонала гостиничного предприятия с целью повышения эффективности управления качеством обслуживания клиентов / А. В. Ксенофонтов. – Режим доступа : www.science-education.ru/ru/article/view?id=9314.

4. Матушко А. Є. Оцінка ефективності навчання персоналу / А. Є. Матушко // Наукові праці. Економіка, 2010. – Вип. 132. – С. 108 – 114.

5. Мелехов І. В. Оцінка ефективності – один із шляхів удосконалення системи навчання та розвитку підприємства / І. В. Мелехов, Ю. І. Бойченко // Молодий вчений. – 2015. – № 7 (22). – С. 92 – 96.

6. Модель оценки эффективности обучения Дональда Киркпатрика. – Режим доступа : <http://trenerskaya.ru/article/view/model-ocenki-effektivnosti-obucheniya-donald-kirkpatricka>.

СИРИЦЯ ВІТАЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

студент факультету менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

НАПРЯМИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний стан підприємств характеризується наявністю організаційних проблем процесів функціонування та розвитку, до яких можна віднести зношеність і технологічну застарілість виробничо-технічної бази, невідповідність фінансового стану вимогам соціально-економічних суспільних процесів та недостатню ефективність діяльності персоналу, що призводить до неспроможності багатьох підприємств результативно працювати. Переважну більшість проблем можна вирішити шляхом створення сприятливих умов для підвищення інноваційного розвитку діяльності працівників, покращення стану соціального середовища підприємства [4].

Соціальне середовище має забезпечувати персонал всім необхідним для реалізації професійної діяльності, спрямованої на якісний кінцевий результат. Посилення уваги до розвитку соціального середовища підприємств викликане

тим, що спостерігається стійке збільшення значення соціальних факторів у підвищенні ефективності діяльності підприємств. Проте недостатність теоретичної бази й практичного досвіду управління соціальним середовищем значно обмежують можливості його ефективного розвитку. Окрім того потребують особливої уваги питання соціального захисту та соціального забезпечення працівників, розвиток професійних здібностей, задоволеність фізичних і духовних потреб колективу, що є також вагомими аспектами інноваційного розвитку.

Кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства є створення умов для реалізації вищої мети суспільства і виробництва – задоволення зростаючих моральних і матеріальних потреб людини. Рівень задоволення цих потреб прийнято вважати характеристикою рівня життя населення. Всебічний аналіз цього поняття зумовлює оцінку матеріальних, культурно-побутових та соціальних умов життя різних груп населення і кожного їх члена [2]. Отже, на основі цих умов можна виділити такі групи показників:

- показники, що характеризують стимули праці;
- показники освіти і культури;
- показники зайнятості та рівня бюджету населення, охорони здоров'я та фізичної культури;
- показники чисельності, складу та руху населення;
- показники, що характеризують соціальний захист та соціальне забезпечення;
- показники задоволення фізичних і духовних потреб;
- показники розвитку професійних здібностей працівників на підприємстві.

М. В. Боровик пропонує рівень розвитку соціального середовища підприємств оцінювати якісними (питомими) показниками, які характеризують умови, характер і зміст праці, структуру колективу, стимули праці, задоволення соціально-побутових потреб, задоволення фізичних і духовних потреб, морально-психологічний клімат у колективі, соціальну активність [1].

В свою чергу, А. В. Литвиненко виділяє наступні напрями розвитку соціального середовища підприємств: відносини власності; потенціал підприємства, як основа існування елементів соціальної сфери; соціальна інфраструктура; соціальні відносини колективу підприємства; соціально-психологічний клімат; мотиви трудової діяльності; соціальний захист, соціальне забезпечення (включаючи гарантії зайнятості); соціальна структура колективу; структура, кількість й якість використання вільного часу; змістовність праці, умови праці [3].

Аналізуючи вищенаведені напрями оцінки розвитку соціального середовища можна визначити основні напрями, які найчастіше зустрічаються в економічній літературі. До них відносяться: умови, характер і зміст праці, структура колективу, стимули праці, задоволення соціально-побутових потреб, задоволення фізичних і духовних потреб, морально-психологічний клімат у колективі. Також треба зазначити, що деякі напрями оцінки мають різну назву, але їх зміст принципово не вирізняється: стимули праці – мотиви трудової діяльності – мотивація і задоволення потреб персоналу; задоволення соціально-побутових

потреб – поліпшення соціальних і житлово-комунальних умов працівників; морально-психологічний клімат – соціальні відносини колективу підприємства – соціально-психологічний клімат. Деякі напрями оцінки не коректно відносити до соціального середовища, а саме: відносини власності; потенціал підприємства, як основа існування елементів соціальної сфери; структура, кількість й якість використання вільного часу; розвиток творчих здібностей працівників.

Отже, пропонується рівень інноваційного розвитку соціального середовища підприємств оцінювати за наступними напрямками:

- умови, характер і зміст праці;
- структура колективу;
- стимули праці;
- соціальний захист та соціальне забезпечення;
- задоволення фізичних і духовних потреб;
- задоволення соціально-побутових потреб;
- розвиток професійних здібностей працівників;
- морально-психологічний клімат у колективі;
- соціальна активність.

Основні дев'ять напрямів оцінки інноваційного розвитку соціального середовища повністю охоплюють ключові аспекти управління і є базовими для формування системи показників оцінки рівня інноваційного розвитку соціального середовища підприємств.

Список використаних джерел:

1. Боровик М. В. Формирование совокупности показателей, характеризующих социальное развитие предприятия / М. В. Боровик // Коммунальное хозяйство городов. – 2005. – Вып. 61. – С. 285 – 290.
2. Бурмака Т. М. Обґрунтування управлінських рішень щодо проектів інноваційного розвитку / Т. М. Бурмака, А. А. Мусіяченко // Бізнес Інформ. – 2018. – № 11. – С. 95 – 99.
3. Бурмака Т. М. Управління розвитком соціального середовища підприємств системи життєзабезпечення міста / Т. М. Бурмака // Сталій розвиток економіки. ПВНЗ «Університет економіки і підприємництва». – 2014. – № 3 (25). – С. 133 – 138.
4. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. – Київ, 2015. – 336 с.

СТОРОЖИЛОВА УЛЯНА ЛЕОНІДІВНА

*к. е. н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Українського державного університету залізничного транспорту*

СТОРОЖИЛОВ ГЛІБ МАКСИМОВИЧ

*студент у галузі архітектурного проектування та внутрішнього інтер'єру
Київського коледжу будівництва, архітектури та дизайну*

МАЙБУТНІ ЗАСАДИ ЩОДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ І ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ

В основу системи управління соціальним і гуманітарним розвитком будь якої держави світу перш за все повинні бути закладені нові унікальні можливості для розвитку людства. Стрімке зростання нанотехнологічного рівня в провідних країн світу обумовлюється ефективністю стратегічної інноваційної-інвестиційної політики уряду та терміном її впровадження на макро- та макрорівнях

Реформування сучасної України повинні бути вирішені з орієнтацією на розвиток як передової європейської та міжнародної країни, а не на роль сировинного придатка Європи і світу. Однією з найважливіших складових державного курсу України в контексті європейської інтеграції є політична консолідація та зміцнення демократії.

Загалом стан сучасної системи управління соціальним і гуманітарним розвитком повинен бути спрямований на вирішення поточних завдань, так і на досягнення довгострокових стратегічних цілей.

Система управління соціальним і гуманітарним розвитком України в контексті європейської інтеграції повинна ґрунтуватися на підвищенні індексу розвитку людського потенціалу (рівня комфортності життя, грамотності і довголіття), на політичній стабільності, забезпеченні мирного розвитку та плідного співробітництва з коректним списком правильно підібраних партнерів, зміцненні демократичних засад в українському суспільстві, відкритого доступу для вільного потоку технологій, ідей і висококваліфікованих фахівців.

Українські компанії і українська економіка не обійдуться без зовнішніх ринків, освоєння нових сегментів попиту і пропозиції. Націленість всієї системи управління соціальним і гуманітарним розвитком сучасної України повинно формуватися з гнучкої моделі, орієнтованої і на зовнішній і на внутрішній попит. Модель реформування повинна виявляти активний інтерес до міжнародних ініціатив, підтримуючи стратегію відродження і стратегію виконуваності, створюючи свою власну соціальну економічну модель і забезпечуючи максимально високий рівень комфорту, безпеки, екологічності, економічності рівності.

Шляхи державного стимулювання системи управління соціальним і гуманітарним розвитком України в контексті європейської інтеграції:

- спрощення адміністративних процедур;
- цільові асигнування з бюджету, фінансування НДДКР державою та приватними інвесторами;
- власна інноваційна стратегія і активна участь в інноваційних програмах ЄС;

- розробка і реалізація регіональних стратегій інвестиміджу країни;
- інноваційна кооперація, активна розробка та впровадження інноваційних продуктів, створення інфраструктури для розвитку інноваційної діяльності;
- розвиток державно-приватного партнерства міжнародного співробітництва;
- розробка і реалізація регіональних стратегій інноваційного інвестиміджу власних територій;
- податкові кредити та кредитні гарантії на інвестиції, що здійснюються в інноваційну сферу;
- пільгове оподаткування організацій, які здійснюють наукові розробки;
- створення наукової інфраструктури у регіонах;
- залучення інвестицій для фінансування інноваційної діяльності;
- розвиток наукової інфраструктури, створення технологічних парків;
- надання державних грантів, пряме державне фінансування (цільові безоплатні субсидії, пільгові кредити);
- налагодження міжнародного економічного і культурного співробітництва;
- залучення іноземних інвестицій в економіку, міжнародне співробітництво в інноваційній діяльності;
- державно-приватне партнерство, розвиток підприємництва, як провідного чинника соціально-економічного зростання;
- відкриття всіх можливих варіантів для розвитку великого, середнього і малого бізнесу;
- створення умов динамічного, збалансованого і стійкого соціально-економічного розвитку;
- підвищення рівня життя населення, рівня комфорту і максимальне забезпечення всіх соціальних стандартів;
- розвиток зовнішньоекономічної діяльності та активний вихід на міжнародні ринки;
- активна участь в міжнародному співробітництві з питань регіональної політики і регіонального розвитку;
- гармонізація національного законодавства зовнішньоекономічної діяльності України з нормами і стандартами Європейського союзу.

Принципово важливим є і реформування системи освіти. Відповідно до Закону України «Про освіту», освіта в Україні ґрунтується на принципах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами.

Тому передумовою становлення такого розвиненого громадянського суспільства є підготовка освічених, морально здорових, мобільних, конструктивних і практичних людей відповідно до сучасних європейських і міжнародних вимог якості освіти.

Відмінними рисами такої системи освіти повинні бути точність, адаптивність, економічна ефективність, опора на передові комунікаційні та інформаційні технології. У тому числі опора на глобальну освіту без фізичного переміщення і віртуальні класи, навчання в яких зосереджується на прийомах

злиття і поглинання компаній корпораціями. З огляду на це, стратегічними пріоритетними завданнями реформування освіти в Україні є:

- комплексний підхід, перехід від старих схем роботи до нових
- удосконалення національної системи освіти, формування освіченої, морально здорової творчої особистості
- функціонування і розвиток національної системи освіти на основі принципів гуманізму, демократії та взаємоповаги між націями і народами.
- взаємодія та співпраця з різними країнами світу
- безперервність і різноманітність системи освіти загалом
- вихід системи освіти України на рівень системи освіти розвинених країн світу шляхом співпраці, докорінного реформування його концептуальні, структурних і орієнтаційних засад усіма можливими способами

СУЛИМА АННА НИКОЛАЄВНА

магістр Среднерусского института управления РАНХиГС при Президенте РФ

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КАДРОВОЙ ПОЛИТИКИ В СИСТЕМЕ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ

Кадровый корпус государственной гражданской службы становится важным фактором стабилизации и сохранения целостности государства, механизмом проведения государственной политики, связующим звеном с формирующимся гражданским обществом. Задача придания государственной власти социального авторитета и доверия со стороны граждан тесно связана с исследованием тех вопросов, которые происходят внутри института государственной гражданской службы.

Формирование государственной кадровой политики – весьма сложный, многогранный процесс, в котором взаимодействуют объективные и субъективные факторы. Он может быть результативным при соблюдении определенных требований и условий и включает в себя последовательное осуществление ряда организационно-управленческих, политических и законодательных действий.

С учетом сложившейся кадровой ситуации на государственной службе основными приоритетными являются следующие направления.

1. Сдерживание роста абсолютной численности государственных служащих. Приоритетным направлением кадровой политики является приостановка и сдерживание дальнейшего роста численности государственных служащих, а в перспективном плане – ее целенаправленное регулирование, приведение в соответствие с избранной моделью государственного управления.

2. Обеспечение стабильности кадрового состава. Кадровый состав государственной службы нестабилен, а масштабы и качество обновления кадров государственного аппарата подвержены конъюнктурным колебаниям в зависимости от действия причин политического характера. При этом общим для всех периодов является наличие потенциальной нестабильности кадрового состава: готовности определенной части наличного кадрового состава в любой

момент сменить работу из-за низкого престижа государственной службы, слабой социальной защищенности, неадекватности условий труда.

На основе стабильности достигается накопление достаточного опыта и обеспечение непрерывности и бесперебойности в работе. Уверенность в стабильности служебного положения – важный фактор морально-психологического характера, стимулирующий эффективную деятельность государственных служащих, повышающий престиж государственной службы.

3. Нормализация показателей структуры кадров государственных служащих по возрастному и половому признакам. В вопросе нормализации показателей структуры кадрового состава по возрастному признаку приоритетом кадровой политики выступает организованное привлечение на государственную службу молодежи, создание для нее условий служебного роста, закрепление на работе опытных специалистов средних возрастов и постепенное высвобождение работников старших возрастов (при соответствующем кадровом и финансовом сопровождении).

4. Обеспечение объективной и комплексной оценки профессиональных качеств государственных гражданских служащих. Обновление кадрового состава государственного аппарата, часто характеризовалось, тем, что на должности государственных гражданских служащих назначались люди без прохождения общепринятых на государственной службе процедур, исходя, как правило, из принципов личной надежности и верности. Значительная часть государственных гражданских служащих, назначенных путем личной преданности, не имела управленческих навыков, а профессионализм рассматривался как факультативный критерий оценки кандидата. В результате в верхнем и среднем руководящих эшелонах сложились своего рода «семьи», в том числе на основе политических и личностных пристрастий.

5. Обеспечение однородности кадрового состава по уровню профессиональной подготовки. Следствием отсутствия стандартов и процедур отбора на государственную службу становится дефицит профессионализма и компетентности государственных служащих в решении проблем. Неоднократно отмечаемые низкий уровень исполнительской дисциплины, общей правовой культуры, отсутствие стимулов к приобретению новых знаний и самообразованию приводят к сдерживанию реализации принятых решений, а иногда и противодействуют ей. Неумение анализировать ситуацию, учитывать последствия практических шагов, организовывать и контролировать выполнение принимаемых мер и программ усугубляются стихийностью и хаотичностью мероприятий по организации профессиональной подготовки государственных служащих.

6. Обеспечение условий продвижения на государственной службе. Продвижение по службе не должно являться самоцелью, а должно осуществляться с учетом соответствия достоинств кандидатов системе квалификационных требований к должности. На государственной службе каждая должность почетна и значима. Не государственный орган должен приспособляться к способностям государственного служащего, а претендент на должность должен обладать требуемыми квалификацией и способностями.

Правовое основание служебного роста – способность достижения требуемых результатов, а не поощрение за хорошую работу.

7. Совершенствование системы профессионального развития гражданских служащих. Она включает профессиональную подготовку, переподготовку, повышение квалификации и стажировку в соответствии с современными учебными программами и методиками профессионального обучения служащих. Эта задача должна решаться путем совершенствования учебных программ и государственных образовательных стандартов, создания системы устойчивого профессионального развития, введением непрерывного профессионального обучения госслужащих, получения ими дополнительно профессионального образования в ведущих вузах.

8. Планомерное обновление кадрового состава государственной службы путем привлечения на государственную службу наиболее квалифицированных специалистов. Осуществление на конкурсной основе ротации кадрового состава путем перевода государственных служащих с одной должности на другую в пределах одного государственного органа либо перевода из одного государственного органа в другой. Сочетание обновления кадров с их преемственностью.

9. Повышение социального статуса государственных служащих. Рост престижа государственной службы и авторитета профессии государственных служащих путем внедрения действенных механизмов стимулирования, правовой и социальной защиты, повышения ответственности государственных служащих.

10. Внедрение современных кадровых технологий оценки персонала. Сюда входят конкурсы, аттестации, квалификационные экзамены. Для реализации принципа назначения на должность с учетом заслуг гражданского служащего необходима четкая оценка результатов служебной деятельности. Для определения уровня профессионального мастерства служащего также необходима объективная оценка его служебной деятельности.

Представленный комплекс приоритетных направлений государственной кадровой политики позволяет решить главную проблему государственной службы – формирование высокопрофессионального, компетентного и высоконравственного корпуса государственных служащих.

Список использованной литературы:

1. Алексеева С. Г. Проблемы кадрового обеспечения нового государственного управления / С. Г. Алексеева // Наука и образование в XXI веке. – Тамбов : Изд-во ТРОО «Бизнес-Наука-Общество», 2013.

2. Антошина Н. М. Государственная служба и кадровая политика: региональный аспект : монография / Н. М. Антошина ; под ред. И. Н. Барцица. – Н. Новгород : Изд-во Волго-Вятской академии гос. службы, 2010.

3. Антропова Ю. Ю. Современные кадровые технологии на государственной гражданской службе / Ю. Ю. Антропова, Г. А. Банных, Е. И. Васильева // Уральский федеральный университет имени первого Президента России Б. Н. Ельцина. – Екатеринбург, 2015.

4. Жаврид Т. В. Современные условия и методы управления государственной и муниципальной службой / Т. В. Жаврид. – М. : Инфра-М, 2017.

5. Сороко А. В. Кадровый потенциал государственной гражданской службы: формирование, развитие и управление / А. В. Сороко. – М. : Изд-во «Научная книга», 2011.

6. Щукина Т. В. Кадровая политика в системе государственной гражданской службы субъектов Российской Федерации: концептуальные подходы и административно-правовое регулирование : монография / Т. В. Щукина. – Воронеж, 2011.

ФЕДОТОВА ТЕТЯНА АНАТОЛІВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпровського Національного університету ім. О. Гончара

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА І СТРАТИФІКАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства в його складі можна виділити такі соціальні групи, як еліта, середній клас, робітники і селяни, маргінали.

Якщо спробувати зробити узагальнюючий портрет представників сучасної української політичної і економічної еліти, то, передусім, слід зазначити, що це чоловіки у віці 31-54 років з вищою освітою і стажем роботи 10-15 років [4]. Дана структура зберігається тривалий час [2].

Слід зазначити високий рівень освіти сучасної української еліти [1] – 98,3 % керівників (у тому числі 100 % керівники першої категорії) мають вищу освіту. Окремої складової еліти являється наукова еліта. Згідно з вітчизняними стандартами, до неї традиційно належать фахівці, які мають науковий ступінь доктора або кандидата наук.

Проблема виділення серед населення представників середнього класу в сучасній Україні є складною, враховуючи дві обставини. По-перше, особливістю розвитку процесу соціальної стратифікації є те, що спочатку відбулася поляризація суспільства, тобто першими почали формуватися елітні і маргінальні групи. По-друге, поточна статистика і вибіркові обстеження майже не загострюють увагу на цих питаннях.

Робітники і селяни. Серед міських і сільських «блакитних комірців» спостерігається домінування працівників найпростіших професій, тобто фактично некваліфікованої робочої сили. Її адаптація до нових соціально-економічних умов є найскладнішою.

Останнім часом в Україні сформувався новий прошарок населення – так звані маргінали, тобто люди, які із-за різних обставин опинилися на «узбіччі» суспільства, втратили або втрачають зв'язок з його основними інституціями, переживають глибокі деструктивні зміни свого соціального і психологічного стану [5]. Проте їх маргіналізм проявляється в тому, що, знаходячись на межі різних соціальних груп, вони мають окремі характеристики неоднорідних, часто конфліктних сукупностей. Проте слід підкреслити, що разом з традиційними маргіналами (ім переважно властивий низький рівень освіти, нерозвинена система потреб, істотна відчуженість від громадських процесів) люмпенів, до

складу цієї групи все більше входять так звані «неомаргінали». Найхарактернішими їх рисами є висока вченість, розвинена система потреб, значні очікування від життя і значна політична активність.

Пенсіонери, які отримують пенсію, нижче встановленої межі малозабезпеченості, є найчисленнішими з маргінальних груп (на наш погляд, до 70 %).

Фактично нині більш-менш нормальні (навіть за українськими стандартами) доходи забезпечують собі ті пенсіонери, які ще можуть працювати, тобто не досягли 65-70 років. Після досягнення 70-річного віку можливості зайнятості (за наймом, на присадибній ділянці та на інших умовах) майже повністю вичерпуються, і людина переходить до групи зубожілих. У особливо скрутному становищі опиняються самотні люди похилого віку, серед яких переважна більшість – жінки, велика половина яких мешкає в сільській місцевості, а основною стратегією виживання для представників цієї групи є робота на земельній ділянці.

З позицій соціальної стратифікації і низького соціального статусу до маргіналів належать ті особи, які впродовж тривалого часу не можуть знайти роботу (як правило, більше одного року). Значна частина безробітних, які впродовж тривалого часу не можуть знайти роботу, втрачає надію, припиняє пошуки і тим же остаточно маргіналізується.

Специфічною ознакою маргіналів України є висока концентрація серед них осіб з високою професійно-освітньою і кваліфікаційною підготовкою. Так за даними офіційної статистики майже однаковим є представництво серед зайнятих і безробітних осіб, яких за професійно-освітніми ознаками можна віднести до еліти і середнього класу [3].

Упродовж останніх років економічні кризи і пов'язані з ними кризи неплатежів у поєднанні із специфічною поведінкою населення призвели до непрогнозованої ситуації: нині зайнятість абсолютно не гарантує не лише добробуту сім'ї, в якій один або два члени працюють по найму, але і навіть не завжди забезпечує мінімально пристойний рівень життя.

Упродовж останніх років погіршало положення тих людей, які раніше жили у бідності, збідніли також і ті верстви населення, які за своїми соціально-демографічними ознаками були найбільш захищені від такого ризику:

- молодь з високим рівнем професійно-освітньої підготовки;
- люди 30-50 років, які мають не лише високу професійно-освітню підготовку, але і роботу;
- пенсіонери за віком, які раніше отримували максимальну пенсію.

Таким чином, можна зробити висновок, що соціальна структура українського суспільства трансформується в умовах глибокої економічної і соціальної кризи, яка привела як до очікуваних, так і до зовсім неочікуваних наслідків. Серед перших слід зазначити появу приватного сектора, який поступово починає грати вагомую роль в економіці країни. Особи, які мають приватну власність, позитивно впливають на формування нового світогляду.

Соціальна стратифікація ще не завершена, сформованими можна вважати хіба що полярні групи: еліту і маргіналів. Що ж до «білих і блакитних комірців», то їх положення є нестабільним: при подальшому погіршенні економічної

ситуації переважна їх більшість може поповнити клас маргіналів, але при невеликих позитивних зрушеннях помітна частина людей, які нині бідують, зможе істотно поліпшити свій соціальний статус.

Говорячи про несподівані соціальні наслідки перехідного процесу, слід передусім звернути увагу на такі напрями його негативного впливу на стратифікацію суспільства.

1. Зруйновані традиційні для України зв'язки соціального статусу і рівня освіти – наявність вищої освіти не забезпечує входження до середнього класу ні по службовому стану, ні по рівню добробуту.

2. Стрімке зниження матеріального рівня значної частини населення і формування високого безробіття в результаті скорочення обсягів виробництва практично в усіх галузях економіки привели до маргіналізації осіб з вищою освітою, які мали вплив на формування громадської думки.

3. Поляризація населення по доходах формує помітну соціальну напруженість в суспільстві.

Таким чином, сучасне українське суспільство, незважаючи на повільний і непослідовний хід реформ, поступово стратифікує: формуються еліта, середній клас, маргінали. Проте існуюча нестабільність соціальних витрат, висока питома вага тих, що втратили колишній соціальний статус, можуть стати загрозою для процесу реформування в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Авер'янова Н. Сучасна українська еліта: перспективи розвитку / Н. Авер'янова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 15. – С. 41 – 44.

2. Кіянка І Політична еліта у контексті трансформаційних процесів українського суспільства / І. Кіянка // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2008. – Вип. 20. – С. 68 – 70.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

4. Правляча еліта сучасної України : аналітична доповідь / Співробітники Інституту соціології НАН України М. Шульга, О. Потехін, Н. Бойко, О. Парохонська, Т. Шульга. – Київ, 1998. – 92 с.

5. Ципко С. «Нові маргінальні групи» у соціальній структурі сучасного суспільства: теоретичний аспект дослідження / С. Ципко, Х. Кріслата // Релігія та Соціум. – 2015. – № 1 – 2 (17 – 18). – С. 149 – 155.

ЧЕНЬКА МАР'ЯНА ВАСИЛІВНА

*студентка кафедри «Інформаційні системи та мережі»
Національного університету «Львівська політехніка»*

МОДЕЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СПРЯМОВАНОЇ НА ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ

Досить гостро в сучасних реаліях постає питання соціальної активності та залучення суспільства до процесів, які стосуються соціальної сфери. Рівень

соціальної відповідальності громадян нашої країни є досить на низькому рівні, про це свідчать численні соціальні експерименти активістів та соціологів. Важливість соціальної активності важко заперечити, оскільки це один із чинників формування суспільного ладу, який забезпечує гармонію та стабільний розвиток як громади, так і країни загалом. Соціальна активність являє собою певний етап соціалізації, який сприяє залученню і формуванню такої якості як «небайдужість». Підвищити соціальну відповідальність громадян достатньо важко, адже даний світогляд формується із дитинства під час процесу виховання. Тим не менш, коли мова йде про соціальну залученість, то варто забезпечити зручні та доступні механізми для цього. У всьому світі волонтерська діяльність є досить популярною та збільшує поширеність поміж суспільства. Це розглядають як добровільну, соціально спрямовану діяльність. Тим не менше, ця сфера потребує вдосконалення саме технічної частини, оскільки, незважаючи на популярність, вдало реалізованих проєктів обмаль, або вони відбуваються без залучення сучасних ІТ систем. Часто ключовими факторами є питання зручності використання, доступності та надійності [1]. Як один із прикладів, то рівень соціальної активності можна змінити шляхом створення інформаційно-технологічних рішень, які гарантуватимуть зручний спосіб долучення до волонтерських та благодійних процесів.

Мета роботи – розробка інформаційної системи, яка спрямована на підвищення рівня соціальної активності та відповідальності суспільства. Цей сервіс призначений для створення комфортних умов для волонтерства і благодійності. Ідеологія проєкту побудована на реалізації мрій соціально незахищених дітей. Однією з причин формування цього проєкту з метою підвищення соціальної активності, стало збільшення кількості потенційних донорів. Краудфандинг отримує все більшу популярність у соціальних мережах та ЗМІ, а саме тому сприяє поінформованості людей щодо цього, як щодо простого та доступного методу долучитись до волонтерства [2].

Об'єкт роботи – процес інформаційно-технологічного супроводу соціального сегменту (сфери).

Предмет роботи – інформаційна система втілення мрій, яка сприяє залученості суспільства до волонтерства та благодійництва шляхом використання зручної та доступної платформи.

Завдання, які постають задля втілення мети роботи:

- проведення системного аналізу тематики волонтерства та спеціалізованих інформаційних систем;
- розроблення моделі процесу роботи інформаційної системи;
- опис та визначення вимог до функціоналу платформи;
- формування ролей для усіх учасників системи.

Виконавши системний аналіз даної предметної області, було знайдено кілька схожих рішень. Аналоги такої системи існують, а саме сервіси:

- Mrii.in.ua – <http://www.mrii.in.ua/wish>, який замиється виконанням мрій ВІЛ-інфікованих дітей;
- Здійсни мрію – <https://wish.1plus1.ua>, який орієнтований здебільшого на збір коштів на виконання мрій дітей-пацієнтів лікарень;
- Сайт здійснення мрій – <http://mrii.at.ua>;

– Українська біржа благодійності – <https://ubb.org.ua/uk/projects/>, який займається збором коштів для «Операторів допомоги».

Кожну з цих інформаційних систем було перевірено за такими характеристиками: масштабованість, уніфікація, інтероперабельність, сфера застосування, функціональність, придатність до застосування, продуктивність, надійність, мобільність, експлуатаційна придатність, взаємодія з користувачем, акредитація Виконавців, поширеність та доступність, зручність для волонтерських організацій.

Результатом цього порівняння було сформовано перелік вимог до системи, які передбачають досягнення поставлених цілей, адже існує ряд проблемних питань, які потрібно вирішити для того, щоб система задовольняла всі вище поставлені завдання. Отож, основні вимоги до інформаційної системи втілення мрій:

- доступність для волонтерських організацій та Виконавців;
- правдивість опублікованих мрій;
- прозорість інформації про фінанси і підтвердження виконання мрії;
- простота використання;
- адаптація під різні цільові аудиторії;
- залученість великих корпорацій до використання системи за допомогою рекламних кампаній.

У ході виконання проекту буде реалізована система, яка передбачає можливість втілення мрій соціально незахищених дітей. Проект передбачає створення платформи для взаємодії 3 основних сторін: волонтерської організації, мецената і виконавця.

Волонтерські організації (ВО) будуть виконувати функцію збору та публікації мрій. Тобто, маючи власні бази інформації про соціально незахищених дітей, співпрацюючи з іншими установами, організації будуть виконувати збір дитячих мрій. Для того, щоб це було прозоро та «раціонально» для втілення, представники організації повинні особисто комунікувати та збирати вимоги в дітей щодо їхніх мрій. Після виконання мрії повинні бути оприлюднені підтвердження виконання і тоді мрія змінює статус на «Виконано». Після отримання всієї необхідної інформації, ВО створюють власний акаунт у системі втілення мрій, де вони повинні надати всі установчі документи, як підтвердження правомірності існування організації. ВО отримує власний кабінет учасника платформи, де він буде мати можливість публікувати дану мрію із коротким описом.

Існує наступний тип кабінету учасника, а саме виконавець. Тобто, кожен охочий втілити мрію авторизується в системі для отримання доступу до інформації про мрію.

Перший актор – волонтерська організація. Основна функція даного актора полягає у тому, що ВО забезпечує публікацію нових мрій. Можна провести аналогію із маркетплейсами, де продавці публікують свої оголошення про продаж товару. Фактично, даний актор виступає «продавцем», який публікує «товар», який може «придбати» інший актор системи. Функціями ВО як актора у системі є те, що вона має створити акаунт, після цього надати документи, а саме підтвердження правомірності такої діяльності, пройти акредитацію, згодом

публікація мрії і формування звіту по виконаних мріях на основі мрій, які змінили свій статус після втілення виконавцем.

Документи, які повинна надати ВО мають бути підтвердження на проведення волонтерської та благодійної діяльності, а саме реєстрація державними органами. Акредитація призначена для того, щоб підтвердити правомірність ВО виступати одним із акторів системи. Основним чинником, який передбачає акредитування на право виступати одним із учасників системи, є те, що документи, які надала ВО, отримали підтвердження про достовірність із сторони державних установ. Це робиться для того, щоб запобігти шахрайству та використанню системи у власних потребах. Таким чином, платформа обмежує коло організацій, які мають право на опублікування мрій, що знижує рівень можливої маніпуляції та введення в оману інших користувачів системи. Наступним пунктом акредитації є те, що ВО повинна отримати доступ від адміністратора платформи адмін-панель та пройти навчання по користуванню нею. Платформа передбачає, що кожна ВО має власну адмін-панель та доступ до свого кабінету, де може публікувати мрії, вносити зміни, відповідати на запитання інших акторів тощо.

Після успішної акредитації ВО отримує доступ до адмін-панелі, де публікує мрії соціально незахищених дітей. Кожна мрія має включати інформацію про дитину, опис мрії, особливі примітки (наприклад, якщо дитина має особливі потреби) тощо. Окрім цього, кожна мрія повинна мати конкретну категорію, тобто повинна бути внесена обов'язкова інформація. Наприклад, якщо мрія потребує значних фінансових витрат, то це повинно бути вказано в окремому полі.

Наступним важливим актором є Виконавець. Основною функцією якого є фактична реалізація мрії у життя. Цей актор, як і ВО, починає роботу із платформою із реєстрації та створення профілю у системі. Окрім того, Виконавець повинен пройти також акредитацію із метою підтвердження особи, адже виконання мрії може потребувати залучення додаткових коштів, що тягне за собою певні відповідальності із сторони Виконавця. Після цього, актор отримує доступ до каталогу усіх опублікованих мрій, і обирає ту, яку має змогу та бажає втілити у життя. Виконавець «бронює» мрію, надає інформацію про те, які він буде втілювати дану мрію і напряду з ВО погоджує усі організаційні моменти. Після виконання мрії, Виконавець повинен надати підтвердження виконання мрії, яке перевіряє адміністратор платформи та ВО. Якщо підтвердження виконання мрії задовільне, то, отримавши подвійну верифікацію від адміністратора і ВО, мрія отримує статус «Виконано».

Ще одним варіантом є те, що мрія потребує значних фінансових витрат. Тоді Виконавець «бронює» мрію і вказує суму, яка необхідна для реалізації із детальним переліком фінансових витрат. Після цього мрія «очікує» змінює статус і переходить у інший розділ, де є можливість пожертвувати певну суму або повністю оплатити виконання мрії.

Спрощена модель інформаційної системи відображена за допомогою UML-діаграми, а саме Use case, де відображено функціонал двох основних акторів – волонтерської організації та Виконавця (рис. 1).

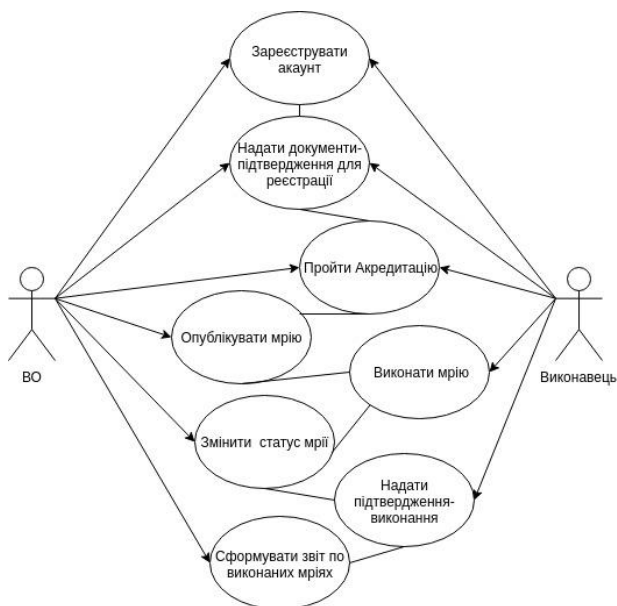

Рис. 1. Use Case проектованої ІС «Втілення мрій»

Під час роботи над даним проектом було проведено системний аналіз, який допоміг сформувати перелік аналогів спеціалізованих інформаційних систем для волонтерства, які спрямовані на допомогу втілення мрій, визначити функціонал платформи, який необхідний для забезпечення інноваційності рішення та вирішення поставленої мети, а також визначено список вимог до системи, який дозволяє вдосконалити проект. Окрім того, було розроблено спрощену модель інформаційної системи, яка сприяє соціальній активності. Подальше дослідження передбачає розробку деталізованої моделі інформаційної системи та розгорнутий список функціоналу платформи. А також, важливо прописати детальне дерево цілей системи для визначення основних пунктів, які вимагають реалізації від системи.

Список використаних джерел:

1. Горелов Д. М. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. / Д. М. Горелов. – Київ : НІСД, 2015. – 36 с.
2. Characteristic peculiarities of main crowdfunding websites / Ugolikova O. – Access mode : <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/34932>.

ЧЕРКАС ЗАХАР ОЛЕГОВИЧ

*студент 3 курса факультета экономики и права Учреждения образования
«Барановичский государственный университет»*

МЫШКОВЕЦ ПЕТР ОЛЕГОВИЧ

*студент 3 курса факультета экономики и права Учреждения образования
«Барановичский государственный университет»*

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ)

Взаимодействие человека и природы исторически является краеугольной проблемой в различных науках, среди которых можно выделить философию, историю, естественные и технические науки [3, с. 14]. Важность данной темы определяется необходимостью охраны природы и обеспечении экологической безопасности, в том числе посредством осуществления рационального природопользования, с одной стороны, и охраны жизни и здоровья человека, с другой. Обе задачи тесно взаимосвязаны между собой. Учитывая особую важность проблемы взаимодействия человека и природы, право, как основной регулятор социальных отношений, не может оставаться в стороне от данной проблемы. В Республике Беларусь сложилась определенная система правовых средств регулирования отношений, складывающихся в сфере природопользования. Данный вопрос будет рассматриваться с точки зрения соотношения рационального природопользования и социального развития.

Первоначально требуется определить сущность такой категории как «природопользование». В специальной литературе используются различные трактовки данного термина, однако во всех случаях неизменным остаются такие общие признаки, характеризующие указанную категорию, как: использование природных ресурсов; данные природные ресурсы используются в процессе осуществления хозяйственной и иной экономической деятельности; целью использования природных ресурсов является удовлетворение потребностей человека. Кроме того, в литературе высказывается суждение о том, что «природопользование представляет собой совокупность средств, приемов и способов по использованию природных ресурсов, а также мер по их сохранению» [4, с. 50]. Представляется, что данная позиция является обоснованной, поскольку необходимо не только использовать объекты природной среды для получения какой-либо материальной или иной выгоды, но и принимать все меры, направленные на сохранение таких объектов.

В соответствии с абзацем 37 статьи 1 Закона Республики Беларусь «Об охране окружающей среды», природопользование – хозяйственная и иная деятельность, в процессе которой используются природные ресурсы и оказывается воздействие на окружающую среду [2].

Обобщая изложенные признаки и анализируя положения законодательства, можно обозначить природопользование как форму взаимодействия общества и природы, сущность которой состоит в использовании природных ресурсов в процессе осуществления хозяйственной деятельности с целью удовлетворения

экономических, экологических и иных потребностей общества, а также в прикладной реализации мер, направленных на защиту объектов природной среды.

Принимая во внимание важность взаимодействия общества и природы, возникла необходимость в правовой регламентации таких отношений. Для этих целей была сформирована такая отрасль права, как экологическое право. С постепенным усложнением именно отношений в сфере природопользования было связано также появление одной из основных подотраслей экологического права, а впоследствии и природоресурсного права – право природопользования. Право природопользования воспринимается в трех основных значениях – как правовой институт, как правоотношение и как определенное правомочие природопользователя. Право природопользования как правовой институт является совокупностью правовых норм, призванных регулировать отношения в сфере природопользования. Как правоотношение, право природопользования представляет собой общественное отношение между субъектами отношений природопользования, которые наделены правами и обязанностями, урегулированное нормами права природопользования. Как правомочие собственника, природопользование – субъективное право природопользования на владение, пользование и распоряжение природными ресурсами.

В зависимости от форм природопользования также различают такие формы, как общее природопользование – использование гражданами безвозмездно и без специального разрешения природных ресурсов и специальное природопользование – осуществляемое субъектами хозяйствования на возмездной основе, на основании специального разрешения (лицензии), разрешения государственных органов, договора аренды, концессионного договора или по иным основаниям, предусмотренным законодательством Республики Беларусь [4, с. 52].

В целях обеспечения рационального природопользования, выполнения обязанностей по охране жизни и здоровья человека, а также охране природы, в Республике Беларусь сформирован значительный пласт юридических средств и процедур, направленных на решение изложенных задач.

Так, в соответствии с частью 2 статьи 46 Конституции Республики Беларусь государство осуществляет контроль за рациональным использованием природных ресурсов в целях защиты и улучшения условий жизни, а также охраны и восстановления окружающей среды. Во исполнение данной конституционно-правовой нормы действует ряд законодательных и подзаконных актов.

Среди основополагающих можно назвать Закон Республики Беларусь «Об охране окружающей среды», который устанавливает правовые основы охраны окружающей среды и природопользования [1].

Особенностью использования природных ресурсов в Республике Беларусь является определенная частью 6 статьи 13 Конституции Республики Беларусь исключительная собственность государства на недра, воды, леса, а также земли сельскохозяйственного назначения. Кроме того, более широкий перечень таких природных объектов содержится в Законе Республики Беларусь «Об объектах, находящихся только в собственности государства, и видах деятельности, на

осуществление которых распространяется исключительное право государства» [1]. Правовым содержанием данных норм является возможность реализации правомочий по владению, пользованию и распоряжению такими природными объектами исключительно государством.

Правовую основу природопользования также составляют указы и декреты Президента Республики Беларусь, постановления Совета Министров Республики Беларусь, акты Министерства природных ресурсов и охраны окружающей среды Республики Беларусь, акты местных исполнительных и распорядительных органов. Одновременно, не следует забывать и о правовых актах, закрепляющих условия и основания различных видов юридической ответственности, в том числе за нарушение порядка природопользования, которыми являются Уголовный кодекс Республики Беларусь, Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях и Гражданский кодекс Республики Беларусь.

Именно управленческая деятельность играет важнейшую роль в области природопользования, поскольку реализация государственно-властных и иных полномочий определяет сущность и порядок осуществления природопользования. Такие полномочия, в частности, реализуются посредством наличия системы организационно-правовых мероприятий в области природопользования: нормирование и стандартизация, контроль природопользования, экологический аудит, мониторинг окружающей среды, учет природных ресурсов и ведение их кадастров, экологическая экспертиза, формирование фондов охраны природы, экологическое страхование, а также иные мероприятия.

Подводя итоги выше сказанному, можно сделать следующие выводы.

1. Природопользование является формой взаимодействия общества и природы с целью удовлетворения экономических и иных потребностей общества, а также совокупность мер по защите объектов природной среды и их восстановлению.

2. При осуществлении управления природопользованием необходимо учитывать международный опыт и современный уровень развития общественных, естественных и технических наук, надлежащим образом проводить организационно-правовые мероприятия в сфере природопользования.

3. Природопользование тесно взаимосвязано с социальным развитием и существовать без него не может, поскольку состояние окружающей среды зависит от деятельности человека в той же степени, как и состояние человека от окружающей среды, что всегда необходимо учитывать при осуществлении рационального природопользования.

Список использованной литературы:

1. Об объектах, находящихся только в собственности государства, и видах деятельности, на осуществление которых распространяется исключительное право государства : закон Республики Беларусь от 15 июля 2010 г. № 169-3 : в ред. Закона Респ. Беларусь от 31.12.2014 г., № 227-3 // Нац. правовой Интернет-портал Респ. Беларусь. – 22.07.2010. – 2/1721.

2. Об охране окружающей среды : закон Республики Беларусь от 26 ноября 1992 г. № 1982-ХП : в ред. Закона Респ. Беларусь от 18.06.2019 г., № 201-3 // Нац. правовой Интернет-портал Респ. Беларусь. – 16.03.2001. – 2/360.

3. Реймерс Н. Ф. Природопользование / Н. Ф. Реймерс. – М. : Мысль, 2016. – 638 с.

4. Экологическое право : учеб. пособ. / С. А. Балашенко [и др.] ; под ред. Т. И. Макаровой, В. Е. Лизгаро. – Минск : БГУ, 2008.

ЧЕРНЯТЕВИЧ ЯРОСЛАВА ВАСИЛІВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою Національної академії державного управління при Президентові України

МОКРЕЦОВ СЕРГІЙ ЄВГЕНОВИЧ

д. держ. упр., професор кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентові України

КОРОЛЬЧУК ОЛЕНА ЛАСЛІВНА

к. держ. упр., докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентові України

ТУРБУЛЕНТНІСТЬ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

XXI століття характеризується різноманітними тенденціями суспільного життя, які неможливо пояснити у системі наявних наукових парадигм, концепцій, теорій. Суспільні процеси обумовлюються невизначеністю, складністю, множинністю можливих сценаріїв розвитку. Як зазначає Вергун В. А., турбулентність, невизначеність та ризиковість стають найбільш сутнісними ознаками сучасного глобального конкурентного простору, які знаходять свій прояв у швидких, різноспрямованих коливаннях ключових параметрів підприємницької активності, що в кінцевому рахунку призводить до появи значних диспропорцій як в економіці окремих компаній, так і країн та в світовій економіці в цілому [1].

Саме турбулентність в сучасних умовах вважається одним з ключових чинників циклічності розвитку соціальних систем, визначення векторів їх руху. В найбільш широкому розумінні під турбулентністю розуміється явище самоорганізації, в результаті якого відбуваються переходи від хаосу до порядку, і навпаки. Турбулентність означає крайню ступінь нестабільності суспільно-економічної системи, коли ймовірність досягнення точки її біфуркації надзвичайно висока [2].

Сучасна наукова думка представлена різними трактуваннями сутності турбулентності, однак здебільшого автори сходяться на тому, що наявність турбулентних тенденцій провокує прискорення економічного життя, зменшує часові інтервали між соціально-економічними кризами і навпаки: стрімкий розвиток інноваційних технологій, поява нових галузей економіки, нових форм організації господарського життя сприяє скороченню періоду між черговими кризами, що в результаті провокує турбулентність економічної системи. Так,

І. Дем'янчук зазначає, що розвиток світової економіки протягом останніх 20 років свідчить про те, що тривалість кожної фази циклу суттєво скоротилася, вони змінюють одну одну швидко і непрогнозовано. Таке явище дістало назву ринкової турбулентності. Виходячи з цього, турбулентність в економіці означає швидкі, непрогнозовані, контрастні зміни, на які важко впливати засобами державного регулювання [3].

На думку Поснової Т. В., турбулентність характеризується двоїстою природою: у часі – широким спектром хвилеподібних коливань основних економічних параметрів, а у просторі – значною нерівномірністю соціального та економічного розвитку. Універсальні загрози, з якими сьогодні стикається усе людство (ресурсні, кліматичні, демографічні та інші), накладаються на ризики та фактори, що характерні для певних регіонів та створюють своєрідну матрицю потенційних турбулентностей [4]. Тому, важливим є розглянути які саме глобальні загрози характерні для соціально-економічних систем та які фактори обумовлюють турбулентність економічних процесів в Україні.

На нашу думку, у сучасних умовах найбільш масштабними глобальними загрозами існуванню людства є наступні.

1. Демографічна нерівність заселення та відтворювальних процесів у світі. Чисельність населення на земній кулі неухильно зростає протягом останніх 2000 років, однак найбільш інтенсивний ріст населення на Землі відбувається за останні 200 років. За таких умов гостро постають питання забезпечення даного населення прийнятними умовами життя, зниження бідності у світових масштабах, зменшення смертності, стримання народжуваності в малозабезпечених регіонах, збільшення кількості дітей в сім'ях європейського регіону та північноамериканських країн.

Внаслідок перенаселення одних регіонів відбувається інтенсивна міграція людей, яка не може не впливати на соціально-економічні процеси в глобалізованому світі. Особливо це пов'язано з чинником робочої сили, яка в різних країнах світу має різну кваліфікацію та вартість. З іншої сторони велика народжуваність в країнах з невисоким рівнем життя сприяє поширенню бідності у світі. Поряд з тим, для промислово розвинених країн характерним є демографічна криза, тобто глибоке порушення відтворення населення, що загрожує самому його існуванню.

2. Продовольча криза. За даними ООН в осяжній перспективі світ очікує серйозна продовольча криза, що буде пов'язана з нестачею продовольства населенню світу та здороження основних продуктів харчування. Серед основних причин цього експерти називають повені та посухи, що негативно вплинули на аграрне виробництво в багатьох країнах світу, та спекуляції посередників, що зкуповують продовольство з метою продати дорожче у майбутньому.

3. Паливно-енергетична проблема світу. З проблемою перенаселення пов'язана проблема нестачі енергетичних ресурсів у світі. Використання паливно-енергетичних і сировинних ресурсів на сьогодні зростає значними темпами. Проте, дані ресурси є обмеженими та швидко вичерпними за сучасних умов видобутку. Для майбутніх поколінь життєво необхідне значення має раціональне використання невідтворюваних ресурсів: нафти, газу, вугілля,

залізних, мідних і марганцевих руд тощо та запроваджувати активне використання альтернативних джерел отримання енергії у світі.

4. Екологічна ситуація. З вичерпністю природних ресурсів та з нерациональним їх використанням пов'язані проблеми екології, які все відчутніше впливають на людство. Із розвитком цивілізації та науково-технічного прогресу, бурхливим зростанням кількості населення на Землі, обсягів виробництва та його відходів проблеми стосунків між природою та суспільством дедалі загострюються. Дійсністю стали голод, отруєні річки та моря, задушливе шкідливе повітря у великих промислових центрах, загублені ліси, сотні зниклих видів тварин і рослин, загроза кліматичних аномалій, ерозія та майже повне виснаження ґрунтів у аграрних районах [5].

Досліджуючи фактори, що обумовлюють наростання турбулентних процесів у світі, підтримуємо думку І. Дем'янчука, про те, що «посилена турбулентність економіки на сьогоднішній день є неусувною, до неї можна лише пристосуватися, але для цього необхідно детально дослідити фактори, які виступають у якості каталізаторів турбулентних процесів. До таких факторів можна віднести» [6]: технічний прогрес, інформаційна революція, інновації; тривале економічне зростання та гіперконкуренція; розвиток фінансових ринків, виникнення нових фінансових інструментів, залучення фінансових ринків у процеси глобалізації.

Поряд з тим, основними передумовами наростання кризових явищ в соціально-економічній системі України є: політична нестабільність, дефіцит бюджету, недовіра інвесторів, низький рівень доходів більшості населення, зростання зовнішньої заборгованості, неадекватна валютно-курсова політика, застаріла технологічна база реального сектора економіки, слабкість вітчизняного фінансового сектора.

Отже, основними причинами турбулентності соціально-економічної системи України можуть бути:

- низький рівень задоволення потреб населення та як наслідок активні міграційні процеси в країні та за її межі;
- політична нестабільність, обумовлена воєнними подіями на сході України та анексією Криму і як наслідок, високі ризики для інвесторів та можливостей розвитку бізнесу в Україні, відсутність стратегій розвитку інформаційної сфери, інноваційних розробок;
- неефективна державна політика у грошово-банківській сфері, та як наслідок зниження доходів населення, підвищення рівня бідності в країні;
- дефіцит бюджету, обумовлений неефективною політикою у фінансовій сфері та як наслідок, відсутність державного фінансування програм розвитку новітніх галузей економіки, освіти, медицини, екологічних програм, гуманітарної складової державотворення.

Цей перелік далеко не вичерпний, проте, він свідчить про тісну взаємообумовленість нинішніх проблем функціонування економічної системи України з майбутніми загрозами забезпечення її національної безпеки та реалізації її національних інтересів в різних сферах суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Вергун В. А. Особливості глобальної транснаціоналізації інститутів міжнародного бізнесу / В. А. Вергун // Міжнародні відносини, Серія «Економічні науки». – 2018. – № 12.
2. Мостіпака О. В. Синергетичне управління соціально-економічною системою України в умовах турбулентності та хаосу / О. В. Мостіпака // Університетські наукові записки. – 2017. – № 4. – С. 170 – 183.
3. Дем'янчук І. Економічна турбулентність в Україні та перспективи її розвитку / І. А. Дем'янчук // Економіка та держава. – 2012. – № 4. – С. 98 – 100.
4. Поснова Т. В. Україна в умовах глобальної економічної турбулентності: теоретичний підхід / Т. В. Поснова // Незалежний аудитор. – 2017. – № 21. – С. 36 – 42.
5. Чернятевич Я. В. Глобальні загрози економічній безпеці / Я. В. Чернятевич // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2011. – Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 150 – 152.
6. Дем'янчук І. А. Природа і особливості виникнення економічної турбулентності / І. А. Дем'янчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 5. – С. 88 – 92.

ЧУЄНКОВ АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ

*студент факультету обліку оподаткування та інформаційних систем
Київського Національного торговельно-економічного університету*

ПРОБЛЕМИ НЕДОСТАТНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ З АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Згідно Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» аудиторська діяльність – це незалежна професійна діяльність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг [1].

Аудиторська діяльність полягає в першу чергу в тому, щоб перевіряти фінансову звітність на підприємстві з метою виявлення помилок або шахрайства, які можуть негативно вплинути на діяльність самого підприємства в майбутньому.

Ця робота потребує неабиякого досвіду, спеціаліст повинен бути усвідомлений в усіх аспектах якісної перевірки фінансової звітності, та вміти гарно помічати незначні деталі, які можуть потім привести, до виявлення значної помилки або шахрайських намірів які намагалися замаскувати у звітності певної організації.

Через це, законодавством не дарма було встановлено, що особа яка хоче стати аудитором, має підтвердити високий рівень теоретичних знань та

професійну компетентність шляхом успішного складання відповідних іспитів. Тобто особа повинна пройти атестацію, аби отримати сертифікат аудитора, який надає права проводити аудиторську діяльність.

Особа, яка має вищу освіту та досвід роботи на посадах бухгалтера, ревізора, юриста, фінансиста, економіста, асистента (помічника) аудитора не менше 15 років, або має досвід роботи на зазначених посадах не менше семи років та пройшла стажування у порядку, визначеному цим Законом, може бути атестована за результатами кваліфікаційного іспиту [1]. Можна сказати, що людина яка пропрацювала скільки років має великий багаж знань та досвіду, і згідно цього абзацу в законі, це було б ідеально, але на жаль на даний момент ситуація з компетентністю та кваліфікацією значної частини аудиторських кадрів які навіть вже мають сертифікат, виглядає інакше.

Спочатку, чим може загрозувати та загрожує аудиторська недостатня кваліфікованість, і який вплив безпосередньо на підприємства?

Аудиторська некомпетентність, в перевірці фінансової звітності погано впливає на якість самих перевірок фінансової звітності в цілому, тому що аудитор банально може не побачити помилку, яка в майбутньому може привести до великих збитків або навіть банкрутства підприємства.

Аудитор може неправильно оцінити ступінь ризику, або не виявити махінацію в звітності і зробити висновок, що все зі звітністю в порядку. Все це може негативно позначитися на підприємствах і взагалі почне викликати недовіру у клієнтів та зіпсує репутацію тієї чи іншої аудиторської фірми.

Але саме головне це те, що така недостатня кваліфікованість ставить підприємства в ризиковані положення і може значно погіршити економічний стан підприємства в цілому, а також вплинути на становище бухгалтерії та фінансового відділу в гіршу сторону, зробивши не правильний висновок.

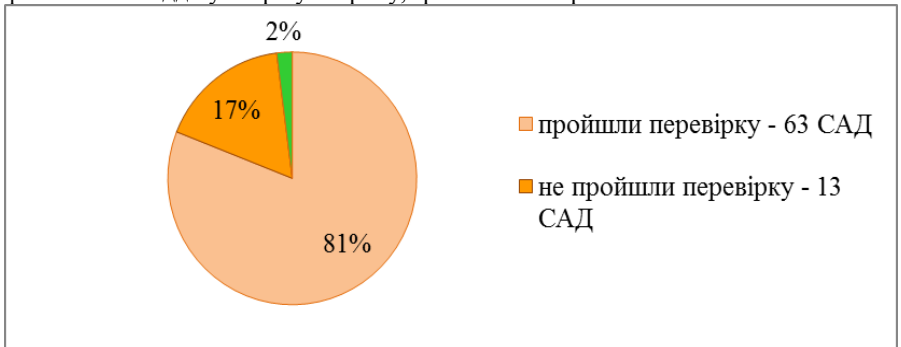

Рис. 1. Інформація щодо результатів зовнішніх перевірок системи контролю якості аудиторських послуг [3, с. 10]

Із проведених АПУ зовнішніх перевірок системи контролю якості 78 суб'єктів аудиторської діяльності (далі – САД) було прийнято 63 рішення про визнання САД такими, що пройшли перевірку системи контролю якості аудиторських послуг, 13 рішень – про визнання САД такими, що не пройшли

перевірку системи контролю якості аудиторських послуг. 2 САД не пройшли повторно таку перевірку і результати перевірки були передані на розгляд Дисциплінарній комісії Аудиторської палати України [3].

В Україні станом на 31.12.2018 р. чинний сертифікат аудитора мали 2725 осіб. Динаміка за останні 5 років наведена на рис. 2 [3, с. 3].

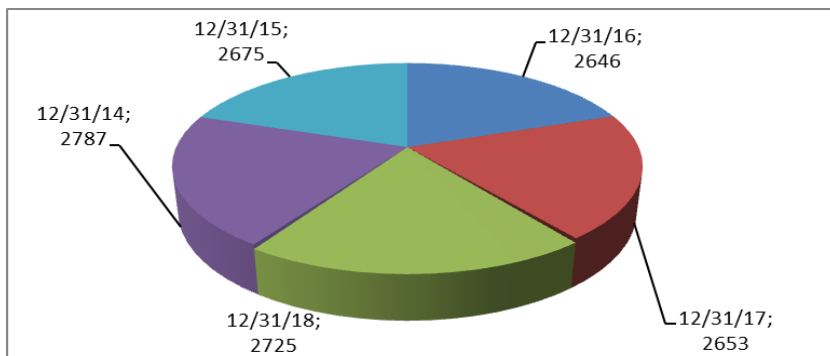

Рис. 2. Сертифіковані аудитори [3, с. 3]

На даний момент Згідно Положення «Про постійне удосконалення професійних знань аудиторів України» від 31.05.2007 № 178/5, аудитори починаючи з року наступного за роком отримання сертифіката, здійснюють постійне удосконалення професійних знань аудиторів та проходять контрольне тестування за програмами, затвердженими АПУ, в обсязі не менше як 120 академічних годин протягом трьох років. Зазначений обсяг годин (передбачений для постійного удосконалення професійних знань аудиторів протягом трьох років) аудитори повинні проходити за трьома різними програмами з обов'язковим контрольним тестуванням по кожній із них [2].

На нашу думку, це положення трактує правильні вимоги, але аби недостатня кваліфікованість аудиторів не шкодила підприємствам, а в особливості великим та суспільно значущим, ми пропонуємо ще пару способів контролю та покращення аудиторської діяльності.

По перше доречно були би, надавати новим аудиторам або особам, які напрацьовують стаж для атестації ще більшу практику та безпосередню участь в проведенні аудиторської діяльності на підприємствах. Коли приходиться новий аудитор, назначати йому куратора або старшого аудитора, який безпосередньо з ним відправиться на якесь підприємство та якийсь час буде брати відповідальність на себе, та в процесі самої практики показувати та розповідати про деталі та загальні особливості проведення якісного аудиту.

По друге, на законодавчому рівні ввести ще одну спеціальну перевірку осіб, що провадять аудиторську діяльність, сенс цієї перевірки полягає в тому, що якщо аудитор має сертифікат він зобов'язаний займатися безпосередньо аудиторською діяльністю і більше ніякою діяльністю. Як мінімум аудитор буде працювати в такому випадку тільки в своїй сфері та нагромаджувати досвід та

практичні навички безпосередньо за своєю спеціальністю, це може значно підвищити якість аудиторських послуг в цілому.

Також, якщо аудитор не має відповідної практики, або має ще недостатню кваліфікацію, не допускався до проведення серйозних аудиторських перевірок, на кшталт перевірки суспільно значущих підприємств, або великих платників податків і подібних підприємств. Тому, що як було зазначено вище, аудитор який ще не має достатнього досвіду може нанести значний ущерб підприємству, яке перевіряє, а також зіпсувати репутацію аудиторської фірми на якій працює.

Аудиторська діяльність полягає в першу чергу в тому, щоб перевіряти фінансову звітність на підприємстві з метою виявлення помилок або шахрайства, які можуть негативно вплинути на діяльність самого підприємства в майбутньому.

Ця робота потребує неабиякого досвіду, спеціаліст повинен бути усвідомлений в усіх аспектах якісної перевірки фінансової звітності, та вміти гарно помічати незначні деталі, які можуть потім привести, до виявлення значної помилки або шахрайських намірів які намагалися замаскувати у звітності певної організації.

Аудиторська некомпетенція, в перевірці фінансової звітності погано впливає на якість самих перевірок фінансової звітності в цілому, тому що аудитор банально може не побачити помилку яка в майбутньому може привести до великих збитків або навіть банкрутства підприємства.

Аби недостатня кваліфікованість аудиторів не шкодила підприємствам, а в особливості великим та суспільно значущим, ми пропонуємо ще пару способів контролю та покращення аудиторської діяльності:

- надавати новим аудиторам або особам, які напрацьовують стаж для атестації ще більшу практику та безпосередню участь в проведенні аудиторської діяльності на підприємствах.

- ввести ще одну спеціальну перевірку осіб, що провадять аудиторську діяльність, сенс цієї перевірки полягає в тому, що якщо аудитор має сертифікат він зобов'язаний займатися безпосередньо аудиторською діяльністю і більше ніякою діяльністю.

- якщо аудитор не має відповідної практики, або має ще недостатню кваліфікацію, не допускався до проведення серйозних аудиторських перевірок.

Шляхи вирішення проблеми недостатньої кваліфікації спеціалістів з аудиторської діяльності, які були вказані вище, можуть позитивно вплинути на розвиток аудиторської практики та надання аудиторських послуг в Україні в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.

2. Про постійне удосконалення професійних знань аудиторів України : положення. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show>.

3. Інформація про стан аудиторської діяльності. – Режим доступу : www.apu.com.ua/2019/06/27.

ЩЕРБАКОВА АЛІНА ДМИТРІВНА

*слухачка магістратури факультету соціології та управління
Запорізького національного університету*

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО- УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Впровадження в Україні концепції соціального партнерства відбувається дещо відмінно, ніж в розвинених країнах Заходу, умовах. Не зважаючи на той факт, що для формування ефективної системи соціального партнерства в Україні склалися всі необхідні умови, як вже зазначалося, система побудови партнерських відносин в нашій країні розвивається у складних умовах. У зв'язку з цим актуальності набуває цілеспрямований пошук оптимальних моделей соціального партнерства у вітчизняних реаліях, розробка ефективного механізму взаємодії суспільства та влади. Розглянемо детальніше певні механізми оптимізації даної системи партнерських відносин в Україні.

Сучасні науковці у сфері державного управління приділяють значну увагу дослідженням функціонування механізму соціального партнерства на регіональному рівні, відтворюючи його структурно-функціональну форму як державно-приватно-громадську взаємодію (С. Біла, В. Воротін, О. Кушнір, М. Скиба та інші).

Модернізація системи соціального партнерства в Україні має включати пошук шляхів переорієнтації взаємовідносин із вузькокорпоративних у відкрите партнерство(по формату учасників, підконтрольність суспільству, гласність, дієвість зворотних зв'язків з громадськістю тощо).

Як, зазначає М. Кононенко, основною проблемою ефективного запровадження соціального партнерства в Україні є менталітет наших державних службовців і громадян у цілому, за яким держава бачиться як опікун, народ як дитина, не готова до формування власності. Необхідна нова точка зору на партнерство, новий тип соціального партнерства, який усуває витоки проблем, прогнозує, попереджує їх розвиток, виділяючи на державному(суспільному) рівні основні напрями розвитку.

Можна зазначити, що впровадження належним чином соціального партнерства в систему управління в нашій країні, стане гарантом сходження українського суспільства на новий щабель розвитку.

Європеїзація та демократизація України вимагає зміни не тільки типу соціального партнерства, як концепції державного управління, а саме – формування соціально-партнерського управління. Криза традиційного односуб'єктного державного управління вимагає включення в нього широкого кола інституцій громадянського суспільства, розширення кола спільно вирішуваних питань і проблем. Необхідно створювати багатосуб'єктний механізм державного управління, коли декілька партнерів – держава, громадськість, власники спільно вирішують численні проблеми суспільства та порівну ділять відповідальність за вирішення цих проблем.

Підводячи підсумки, можна виділити наступний комплекс заходів, спрямованих на формування ефективної системи соціального партнерства в Україні.

По-перше, удосконалення чинної нормативно-правової бази соціального партнерства, зокрема в Закон України «Про профспілки, їх права та гарантії діяльності», Кодекс законів про працю України внести норми щодо обов'язкового узгодження із профспілками рішень, які стосуються найважливіших для працівників питань – зміни умов праці, звільнення або скорочення працівників тощо, а також розробити і прийняти Закон України «Про соціальну відповідальність бізнесу», заклавши в ньому демократичні механізми залучення бізнесу до розв'язання ключових соціальних питань персоналу підприємства тощо.

По-друге, забезпечення сприятливих умов для розвитку середнього класу, а також підвищення трудових доходів населення, подолання бідності.

По-третє, формування ідеології і культури соціального партнерства, що передбачає формування у громадян соціальної компетентності й нормативно-правової підготовленості у питаннях прав людини, взаємодії з роботодавцем, працевлаштування, соціального захисту, трудового права, діяльності профспілок, пенсійних, страхових та інших фондів тощо.

Таким чином, соціальне партнерство виступає важливим механізмом взаємодії громадянського суспільства та влади, європеїзація та демократизація України вимагає зміни не тільки типу соціального партнерства, як концепції державного управління, звідси, наступні методи оптимізації системи соціального партнерства. Залучення до системи партнерських відносин соціальних груп, які в даний час в неї не включені; реформування чинної нормативно-правової бази з питань соціального партнерства й соціально-трудова відносин, з метою приведення їх у відповідність із нормами міжнародного права; проведення додаткових заходів з боку держави, щодо мотивації роботодавців до участі в соціальному діалозі; проведення заходів по підвищенню поінформованості широких мас суспільства про соціальне партнерство тощо. Необхідно створювати багатосуб'єктний механізм державного управління, коли декілька партнерів – держава, громадськість, власники спільно вирішують численні проблеми суспільства та порівну ділять відповідальність за вирішення цих проблем.

Секція 2

Економічні інструменти управління соціальним розвитком

МИСЮК ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА / MYSIUK VIKTORIYA

к. е. н., асистент кафедри фінансового аналізу та аудиту

Київського національного торговельно-економічного університету /

PhD, Financial analysis and audit department

Kyiv National University of Trade and Economics

PREVENTIONAL INSTRUMENTS OF ECONOMIC FRAUD IN UKRAINE

Doing business in the open economy require from domestic Ukrainian business formation of a reliable information environment to ensure the corporate interests of their investors (in the first) and other users of information (in particular). Today, corporate fraud is the most widespread form of economic crime in Ukraine and the world, which affects about 48 % of domestic enterprises. The study attracted a substantiated attention to the negative tendency towards the growth of economic crime in Ukraine, which in the end focuses on the fact that domestic business should apply a set of measures to withdraw part of the business from the «shadow economy». As a result, such measures will help increase the Ukraine business investment attractiveness. The study systematized and analyzed the progressive experience of developed countries, in the first place, the United States, in the fight against economic fraud. The study provides all grounds for asserting that it is quite feasible to achieve tangible reduction of economic (financial) fraud with preventive measures (which is rather quick and effective). It is proved that the lack of aspirations of the enterprise management to overcome fraud leads to the formation of new money laundering schemes, and not control mechanisms – prevention of opportunities for committing fraud.

The real firstly need to solve the problem of corporate fraud has faced the United States in 2002. As a result, the act of Sarbanes-Oxley (hereinafter referred to as SOX) was signed. The need of the act was due to a number of large scandals related to corporate governance and accounting in large corporations. These scandals cost investors billions of dollars when stock prices of affected companies collapsed and shocked public confidence in the US national securities market.

According to the SOX act, which defines specialized requirements for companies whose shares are traded on international stock exchanges, an important determinant of effective management and compliance with internal policies and procedures is the monitoring and testing of the internal control system. One of the key benefits of SOX audit is protecting the interests of investors by confirming the reliability of the control environment of the enterprise where the funds are invested. It is also important to note that SOX audit serves as a tool for increasing the stock price of stock exchanges.

Among the world's most popular corporate fraud protection measures, there are an internal audit system and an internal control system whose work mechanism needs to be continuously improved.

One of the areas for improving the reliability of the internal control system is its assessment of compliance with the Sarbanes Oxley Act (known worldwide as SOX).

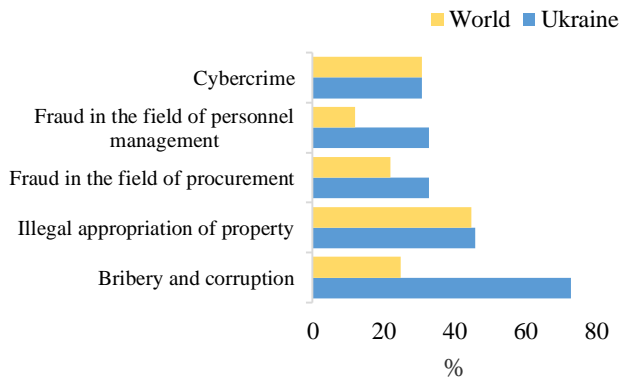
That is why, for the national practice of audit, today's problem issues is the formation and enforcement of a single regulatory document, which would include a series of measures aimed directly at counteracting the occurrence of fraud in Ukraine. In turn, the next changes introduced in the Law «On Audit of Financial Statements and Audit Activities» in Ukraine provide only certain measures that can be aimed at combating fraud, which is massively present in the activities of domestic business.

The SOX act has gained great popularity in the world. After its successful implementation in the United States, many countries on its base had adopted similar laws that differed a little from SOX and were aimed against the key economic growth problem – economic crime and fraud. Soon, this practice has passed to all the advanced countries of the world, because information users (professional and unprofessional) needed to know who came to the market, whether this counterparty is transparent and someone with whom you can work together.

For the countries of the post-Soviet area, the full borrowing of the norms of this law meant a radical turn of the system of financial control in the country, therefore the process of adaptation of a successful act to domestic economy practice of Ukraine wasn't realized locally.

The urgency of SOX Act adoption in the United States was determined by the fact that, despite the long process of consideration and discussion of regulatory documents, this act was adopted overnight. The reason for this was a direct threat to the national security of the state.

According to the World Economic Crime and Fraud Investigation in Ukraine in 2018, 48 % of Ukrainian entities have suffered from of economic crime and fraud during the last two years (pic. 1).

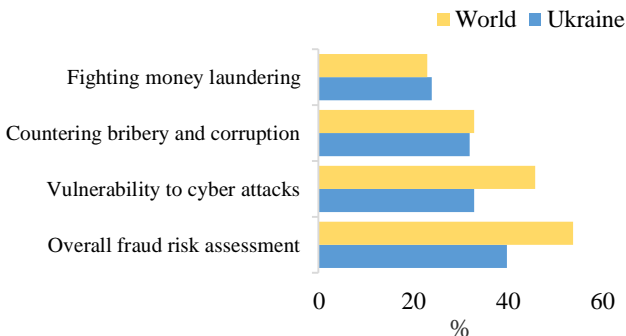
Source: [2]

Pic. 1. Types of economic entities crime

Bribery and corruption (73 %) are the leaders among economic crimes that have been affected by organizations over the past two years, and top 5 also includes: illegal appropriation of property (46 %), fraud in the field of procurement (33 %), fraud in the field of human resources management (33 %) and cybercrime (31 %) [2].

In an open economy, bribery and corruption are the most significant economic crime for Ukrainian enterprises in the near future.

Despite the increased costs of combating economic crime and fraud, a lot of Ukrainian entities still do not deal with fraud prevention, but only react or defend when the fact of fraud is already committed. Only 40 % of polled organizations in Ukraine conducted a general assessment of fraud risks over the past two years. Every fifth organization (17 %) did not carry out a risk assessment at all for two years (pic. 3).

Source: [2]

Pic. 3. Fraud preventing means

Also, the share of entities in Ukraine, which responded with an official program of professional ethics and compliance, decreased from 75 % to 59 %.

Given the analysis provided by the analyst on the development of economic fraud in Ukraine, there are reasons to state that a large share of the country's economy is in the shadows. In turn, such a mechanism of doing business is not attractive to international investors, which serves as the main problem for increasing the investment attractiveness of the country, and the confirmation of this is the unstable dynamics of international investment in Ukraine (Tab. 1).

Table 1

Dynamics of international investments in Ukraine Source: [3]

Year	USD million	UAH million
2006	5 604	28 300
2007	10 193	51 475
2008	10 700	56 359
2009	4 816	37 523
2010	6 495	51 542
2011	7 207	57 422
2012	8 401	67 133
2013	4 499	35 961
2014	410	4 874
2015	2 961	64 672
2016	3 284	83 947
2017	2 202	58 566

Under these conditions, international investors need to use proven and reliable tools to prevent corporate fraud. Under these conditions, internal audit is the most reliable instrument of assurance for an investor. At the same time, the auditor's assessment of the control environment of the enterprise in accordance with SOX is a priority task.

One of the most successful tool for protecting corporate interests of investors is the SOX Act, that has proven by international practice. The development of SOX-based regulatory support, as well as the methodology for assessing the company's internal control system, is designed to ensure the reliability and transparency of information generated within domestic business.

References:

1. Sarbanes-Oxley Act. 2002 Edition. (n.d.). soxlaw.com. – Access mode : www.soxlaw.com/s302.htm.
2. Vsesvitnie doslidzhennia ekonomichnykh zlochyniv ta shakhraistva 2018: rezultaty opytuvannia ukrainskykh orhanizatsii // World Economic Crime and Fraud Investigation 2018: Results of a Survey of Ukrainian Organizations. PWC. – Access mode : www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/economic-crime-survey.html.
3. Euromonitor International. Strategic Market Research, Data & Analysis. – Access mode : www.euromonitor.com.
4. Mezhdunarodnoe issledovanie napravleniy razvitiya vnutrennego audita // International study on the areas of internal audit development. EY & Forbes Insights. – Access mode : www.ey.com.
5. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist zakon # 2258-VIII // Law of Ukraine on the Audit of Financial Statements and Audit Activities # 2258-VIII. (2017, December 12). – Access mode : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

РЕМЕЗЬ ЮЛІЯ БОРИСІВНА / REMEZ ULIA

к. е. н., старший викладач кафедри маркетингу ім. А. Ф. Павленка ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» / PhD, Senior Lecturer SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

APPLICATION OF INTERNET MARKETING AT ENTERPRISE

The emergence and commercialization of the Internet have led to the emergence of a new idea of doing business, which means any activity with the use of information networking opportunities to conduct effective business in the enterprise. The main element of running such a business is e-commerce, which includes any form of transaction, where the interaction between the buyer and seller through the Internet.

The main strategies in e-business are [1]:

- individual trading (individual marketing);
- dynamic trade;
- «just in time» system.

Internet marketing includes such elements of the system as [2]:

- display advertising;
- contextual advertising;

– search engine marketing in general and SEO. In particular: social media promotion: SMO (social media optimization is one of the modern methods of external promotion of a resource that has one distinctive feature – website promotion occurs without any participation of the site in search engines) and SMM (social media marketing – Internet complex –marketing;

- direct marketing;
- guerrilla marketing;
- viral marketing;
- internet branding.

There are many different tools used in the work of Internet marketers.

Namely:

– corporate Website is a fully functional effective website that contains complete information about the company, products and services, news about the latest news in the life of the company.

– SEO Optimization is a search engine optimization that involves promoting a site to the first page of search engine rankings for specific key user queries.

– contextual advertising is context-sensitive banners or text ads that appear on specific queries immediately below the search bar or at the end of the page (the last three positions).

- promotion on social networks (Facebook, VKontakte, Twitter);
- forums;
- blogs.

In our opinion, in the current conditions of functioning and active development of any enterprise is not possible without the use of Internet marketing tools in their activities.

References:

1. Stryi L. A. 21st Century Marketing. Conceptual changes and tendencies of development : monograph / L. O. Order ; for science. ed. prof. A.K. Golubev. – Odessa : WWII, 2010. – 320 p.

2. Internet Marketing / Wikipedia article – free encyclopedia. – Access mode : <http://en.wikipedia.org/wiki>.

ШИШКО АНТОН АНАТОЛЬЕВИЧ / SHISHKO ANTON

студент 4 курса специальности «Маркетинг» ГУО «Институт бизнеса Белорусского государственного университета» / 4th year student of the specialty «Marketing», State Educational Institution «Institute of Business of the Belarusian State University»

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF DIGITAL ECONOMY IN THE REPUBLIC OF BELARUS

The development of the digital economy in Belarus is in line with global trends. The infrastructure of the digital economy has been created in the Republic: High-Tech Park, «Unified Scientific Information Computer Network of the Republic of Belarus», «State Automated Information System», «Belarusian Cloud Technologies». The

Republic of Belarus was one of the first in the CIS to legislatively approve the «State Program for the Development of the Digital Economy and Information Society for 2016-2020» [1]. Other CIS countries have followed the same path.

The program includes the following subprograms containing system-forming events of a national scale in the field of information and communication technologies; «Information and communication infrastructure»; «Informatization infrastructure»; «Digital Transformation». Among the most important projects implemented within the framework of this program, the project «Creation of the Belarusian Integrated Service and Settlement System» should be highlighted. The implementation of this system is planned by 2020, which will allow replacing the internal passports of Belarusians with ID cards, which in the future will become a full-fledged means of identifying citizens, as well as a person's key-access to various electronic administrative services. Its cost will be within one basic value of the component currently 25.5 BYN.

The Republic of Belarus is also actively working in the development of the banking sector. The country is creating a legal, methodological and technological base for digital transformations of the banking sector. Developing contactless technologies and payment services based on modern innovative solutions.

Digital transformation affects the traditional sectors of our economy. In the future, they will receive a new content related to the integrated influence of the latest and emerging technical solutions, technologies and materials. For example, in industry, the main direction is the formation of the Industry 4.0 platform, which will make possible dramatic improvements in production processes, design and development, as well as in supply chain management processes and product life cycle regulation, to receive a wide range of products in the required volumes, while maintaining the efficiency of mass production and the flexibility of pilot production.

State Program for Innovative Development (SPID) of the Republic of Belarus for 2016-2020 The most important areas of improving activities in the basic industries, namely: the formation of a competitive industrial complex and increasing export potential [2]. The main goal: the formation of a competitive innovative industry, focused on creating high-performance jobs and increasing labor productivity at a value added of at least 50 % of the European level, increasing output that meets international standards for products and building up export potential.

The main sources of financing were identified: own funds of enterprises (36.6 %), foreign investments (34.4 %), credit resources (24.5 %), republican budget (4.5 %). In modern conditions of globalization, a shift in production paradigms, fundamental transformations in the global economy, Belarusian scientists are solving issues of a scientific, socio-economic, technical and technological nature. They are associated with the justification for the introduction of advanced innovations characteristic of the new technological shift in all sectors of the national economy.

So in the format of the 1st German-Belarusian forum on the theme «The Fourth Industrial Revolution (Industrie 4.0): the digital transformation of the economy», the Representative Office of the German Economy in the Republic of Belarus and the Information Center of the German Economy IOOO held a meeting of the Industrial Cooperation and Innovation working group [3], which discussed the development experience of the two countries. In particular, the issues of developing Industry 4.0 standards for the creation of a «smart» industrial enterprise with full digital control of

production processes, as well as the experience of Siemens and the Great Stone industrial park were considered.

The prospects for involving Belarus in the process of digital transformation of industry were outlined based on the experience of Germany as a whole and individual German companies adapted to local conditions for implementing innovative projects within the framework of the Industry 4.0 concept. Digital technologies of the last seven years are recognized by experts as a social and industrial phenomenon, which in the near future will have a significant economic effect. They are consistent with the requirements of the current strategic normative documents of the Republic of Belarus in the field of informatization, in which the priority development of the domestic industry is the modernization of its traditional sectors in accordance with international standards of quality, digital marketing and production.

At the first stage of transformation, it is necessary to create conditions conducive to the development and dissemination of digital culture in the Belarusian industry, starting with the motivation of leaders at different levels. At the second stage – the step-by-step implementation of intelligent (digital) technical and technological systems in industrial production, which will minimize human participation in the production process and timely adapt enterprises to various tasks (in particular, quickly respond to market demands for the range and volume of products), and also to model, optimize and synchronize technological processes in time regardless of the geographical remoteness of production facilities.

There are enterprises in the Republic of Belarus where it is possible to begin the gradual introduction of the methods and services of the Industry of the fourth industrial revolution. You need to start with the most technologically advanced industries that have reached the ceiling of the third version of the global industry and do not demonstrate an increase in productivity and quality. Such enterprises are Stadler, Geely, Minsk Wheel Tractor Plant, as well as Belkommunmash.

Belarus can play the role of an efficient production and technological bridge between the EU and EAEU countries, between the West and the East. Domestic enterprises can act as suppliers of components for well-known foreign companies that now localize production in the EAEU. In addition, as an «extended conveyor» Belarus could offer its potential as a partner in the field of industrial cooperation (tolling, industrial outsourcing, subcontracting, licensing agreement, etc.), including with the subsequent delivery of goods to the markets of Germany and the EU and other states.

The collaboration of well-developed sectors – Industrial and information technology – can produce a synergistic effect. Developments of the industrial Internet of things made in Belarus should find greater application within the country and work for the national economy, as is happening in Germany.

Since the possibilities of the third industrial revolution have not yet been fully realized in Belarus, in order to formulate the concept of transition to Industry 4.0, it is necessary to analyze in more detail the experience of industrialized countries in order to avoid mistakes and accelerate the digital transformation of the industrial sector.

Thus, the digital transformation is gradually embracing new areas of business and life in general, transforming standard business processes, business models and entire markets. The most dramatic changes are predicted in the banking sector, the industrial sphere, as well as in the information and communication sphere.

References:

1. On approval of the State program for the development of the digital economy and the information society for 2016-2020. – Access mode : www.pravo.by.
2. The state program of innovative development of the Republic of Belarus for 2016-2020. – Access mode : www.gknt.gov.by/deyatelnost/innovatsionnaya-politika/gpir.
3. German-Belarusian Forum on the theme «The Fourth Industrial Revolution (Industrie 4.0): the digital transformation of the economy». – Access mode : <https://mpt.gov.by/be/node/2012>.

ШИШКО АНТОН АНАТОЛЬЕВИЧ / SHISHKO ANTON

студент 4 курса специальности «Маркетинг» ГУО «Институт бизнеса Белорусского государственного университета» / 4th year student of the specialty «Marketing», State Educational Institution «Institute of Business of the Belarusian State University»

ЯКУТОВИЧ СТАНИСЛАВ СЕРГЕЕВИЧ / YAKUTOVICH STANISLAV

студент 4 курса специальности «Маркетинг» ГУО «Институт бизнеса Белорусского государственного университета» / 4th year students of the specialty «Marketing», State Educational Institution «Institute of Business of the Belarusian State University»

MARKETING IN PROVIDING NATIONAL EXPORT OF SERVICES OF THE REPUBLIC OF BELARUS

Export and its effective use in order to increase the size of the domestic national product and solve financial problems on the international market are topical issues, the study and solution of which is the primary task of the state and economic entities developing their business in the future.

The possibilities of modern marketing tools and technologies as a factor in the development of national exports, directions and methods for its effective use remain open for discussion and require additional research in this area. Marketing functions to ensure national exports are inherent in many market entities that hold strong positions in the national market and export products that can be a certain source for additional profit.

According to Decree of the President of the Republic of Belarus №178, export is the transfer by a resident of goods (including for transactions not related to the movement of goods across the state border of the Republic of Belarus), protected information, exclusive rights to the results of intellectual activity, performance of work, provision of services on a reimbursable basis non-resident [1].

The export of services for 2018 amounted to \$ 8.7 billion (14.6 % of GDP) and increased by 11.2 %. The largest share in exports was made up of transport services (44.1 %), telecommunications, computer and information services (21.2 %), services related to trips of non-residents to the Republic of Belarus (10.0 %) and construction services (9.4 %). The growth in export of services was observed for transport services – by 11.3 % and for travel – by 2.6 %. The growth was demonstrated by

telecommunication, computer and information services (by 27.2 %) and services related to construction trips (by 8.7 %) [2].

The implementation of the provisions and measures to control and systematize the export development process is provided for by the «National Program for the Support and Development of the Export of the Republic of Belarus for 2016-2020», approved by the Decree of the Council of Ministers of the Republic of Belarus on 08.08.2016. The purpose of the National Program is to improve the system of state export support as an important element in the development of foreign economic relations [3].

In accordance with Priority 6 «Development of innovative exports through increased exports of high technology products and technologies» of the National Program for Support and Development of Export of the Republic of Belarus for 2016-2020 measures are being taken to ensure the accelerated development of the High-Tech Park and the Sino-Belarusian Industrial Park «Great Stone Industrial Park» (which carry out the production and distribution-marketing (sales) function of marketing) [3].

Currently, in the Republic of Belarus, enterprises use new tools and technologies for innovative marketing in their development strategies. Outsourcing is a promising type of activity that finds its application in various fields of business, as well as carrying out all kinds of marketing functions.

Thanks to outsourcing, enterprises and organizations have the opportunity to perform those functions that the organization can do better than others, thereby increasing the volume of sales of goods and services, as well as increasing the effectiveness of national exports.

Consider the project of IBA, a company providing development and maintenance services for custom software in the current Belarusian IT services market. The level of computerization in modern enterprises is 35 %-55 % of the total number of staff.

Let us compare the average value of prices for services to support one Basic service with outsourcing forces and the costs of enterprises of various categories (A – small, B – medium, C – large) per unit of service using our own IT services, presented in table 1, to justify the feasibility transfer of IT infrastructure to external services.

Table 1

Comparison of the average values of prices for services to support one Basic service, by outsourcing forces, and the costs of enterprises of various categories per unit of service using our own IT services

Type of enterprise	A	B	C
Number of AWP, pcs.	42	142	350
Number of basic IT services per 1 AWP, pcs.	10	10	10
Costs for 1 basic IT service, rub/month	4 876	2 951	1 796
Price offer, rub	X	2697	7121
	Y	1 414	3 981
	Z	1 055	3 580
Total, price of basic IT service support services, rub/month	X	6 416	5004
	Y	3 368	2085
	Z	2 502	2 502
The average price of IT outsourcers to support basic IT services, rub/month	4095	3197	2705

Source: developed by the authors.

The results in table 1 can be used as the main factor for deciding on the transition to outsourcing.

In accordance with Priority 1 «Optimization of the national export support and development system» of the National Export Support and Development Program of the Republic of Belarus for 2016-2020 events are planned to use the potential of exhibition, fair and congress activities [3]. Using computer games as an example, let us examine the experience of promoting an innovative product through such a marketing communication tool as exhibitions. Currently there is a steady increase in demand for computer games.

In world practice, there are a significant number of events, exhibitions dedicated to the gaming industry. For example, E3 is the world's largest exhibition of the computer industry, video and mobile games and related products. The best talents of the video game industry at the Los Angeles Convention Center gather at E3, including tens of thousands of the best, brightest and most innovative professionals in the interactive entertainment industry, representing innovative companies with an innovative approach, new technologies that have not yet been presented to users in the form of gadgets and games.

In the Republic of Belarus there are a large number of adherents of the gaming industry both from the side of gamers and developers of computer games. For example, Wargaming.net, the developer of Order of War and World of Tanks and other games, Alawar Melesta as part of Alawar Entertainment's Farm Frenzy developer, casual Alias worlds and many others who have experience participating in exhibitions and conducting competitions in the republic. In addition, during such events there is an opportunity to attract investors. According to calculations, the cost of the admission ticket will be 15 BYN for everyone who wants to visit the exhibition (table 2).

Table 2

Calculation of the cost of admission to visit the gaming exhibition

Indicators	Ticket price 10 BYN	Ticket price 15 BYN	Ticket price 18 BYN
Costs (rental of the exhibition center, salary, taxes, marketing and other expenses)	1 125 000	1 125 000	1 125 000
Revenues (registration fee, cost of renting a booth, advertising on stands, sponsorship and other income)	1 245 500	1 245 500	1 245 500
Revenues from the sale of tickets (with the number of visitors 7500)	75 000	112 500	135 000
Profit (plan. 20 % – 225 000 BYN)	195 500	233 000	255 500
Note: when the number of visitors is 7 500 people.			

Source: developed by the authors

Therefore, according to the authors, the proposal on holding a game exhibition in the exhibition complex of Minsk, which will be held for 5 days, seems appropriate.

Thus, we can conclude that outsourcing allows you to perform those functions that the organization knows how to do better than others, thereby increasing the effectiveness of national exports. Participation in the exhibition is the development of new markets and the promotion of Belarusian manufacturers and exporters. In the field of the exhibition industry, the introduction of innovative technologies and the

presentation of innovative products is becoming one of the main factors in increasing their effectiveness and quality, as well as promoting them to the foreign market.

References:

1. Decree of the President of the Republic of Belarus No. 178 On the Procedure for Conducting and Monitoring Foreign Trade Operations. – Access mode : www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=P30800178.

2. Balance of payments, international investment position and gross external debt of the Republic of Belarus for 2018. – Access mode : www.nbrb.by/publications/balpay/balpay2018.pdf.

3. The National Program of Support and Development of Export of the Republic of Belarus for 2016-2020. – Access mode : www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF.

ТАРАСЕНКО АННА ВІТАЛІЇВНА / TARASENKO ANNA

*студентка Харківського національного університету імені Симона Кузнеця /
2th year student of Kharkiv National University of Economics of Simon Kuznets*

THE IMPACT OF THE ECONOMY ON SOCIAL DEVELOPMENT

Considering the difficult situation in society today, analyzing those crisis phenomena that are characteristic for our country today, we must not forget about their close interconnection and interdependence with the economic side of life. On the one hand, economic phenomena are the basis that determines the state and development of all other phenomena and processes: social, cultural, political, etc. Yes, it is clear that the presence of certain living conditions, a certain level of income of a person, family will largely determine their everyday and cultural tastes and preferences, attitude to political forces and public administration, etc. On the other hand, the culture and traditions of individuals and the community, the availability and ability to receive social services, the possibility of an interesting and useful use of leisure and cultural rest create conditions for a certain attitude and desire to work, to activate and increase the efficiency of work to increase income levels to increase the quantity and quality of meeting needs, improve living standards and quality of life.

The economic situation is the basis for the development of all other areas. After all, in the absence of economic opportunities to meet the basic physiological needs (in food, roof, etc.), people are not interested and unable to develop in other areas. All his/her energy will be directed to finding ways to meet the needs of this lower level, and the needs of the higher level, and with them the development of the individual as a citizen and his participation in the improvement of social life, will be ignored.

At this stage of society's development, in order to speak of satisfying physiological needs, lower-level needs, a person must have more than just enough food, clothing and housing. For the modern person, it is about the possibility of providing quality and balanced food for themselves and family members, as well as the availability of quality and modern clothing, household items, housing that would meet the average level of security of such property among the population.

Identifying these issues is quite complex and, along with the objective side, has considerable subjective characteristics that complicate the study and application of these factors in the process of public development management. Recently, more and more scientists and practitioners are turning to questions of determining the level and quality of life of the population.

The standard of living is characterized by a system of indicators such as total consumption of material goods and services at the level of a certain territory, region, country as a whole, total household resources, real incomes and their use, wages of workers, consumption of food and non-food products by the population, social services guidance, including in relation to housing, education, health care and more.

In the analysis of the category «standard of living» there are three levels of it: integrated; personally personalized (family); socially differentiated [3, p. 12].

The optimal standard of living is directed to the reproduction of the workforce and its further development and is determined by comparing the actual consumption of vital goods and services with the rational norms on them (state social standards). This comparison allows us to determine the dynamics of the growth rate of need and consumption of material goods per household, one person for the corresponding period, to compare them, and on that basis to work out appropriate measures for their improvement and harmonization.

It should be noted that, unlike the category of «standard of living», which is characterized by specific quantitative indicators, the category of «quality of life» is more subjective, sociological. It determines the degree of satisfaction of the population with their lives, the satisfaction of non-quantifiable needs, and is characterized by the level of comfort of work and life, the content of leisure, quality and composition of food, clothing, availability and quality of housing, household goods, the level of satisfaction of communication and self-expression needs.

According to some scientists, quality of life is a system of qualities of spiritual, material, socio-cultural, environmental and demographic components of life. Targeted components of quality of life are proper education, health and nutrition, poverty reduction, environmental improvement, greater equality of opportunity for self-fulfillment, as well as a richer cultural life [5, p. 23].

Quality of life is also defined as a socio-economic category that summarizes the meaning of the concept of «standard of living», and includes not only the level of consumption of material goods and services, but also the satisfaction of spiritual needs, health, life expectancy, environmental conditions, mental comfort [7].

According to A. Melnichenko, the main guarantee of a decent life for the population is: 1) the ability of individuals to receive income sufficient to meet their needs; 2) the ability to freely choose and buy goods; 3) the ability to protect (preserve, multiply) your property or to shift the risks of its loss to third parties; 4) balanced state regulation of the level and quality of life of the population [4, p. 321]. However, at the present stage of development of our country, none of these conditions can be fulfilled in full as a significant part of the population is below the poverty line or is poor.

In the Decree of the President of Ukraine «On Poverty Reduction Strategy», poverty is defined as «the impossibility of sustaining a society-specific lifestyle over a specific period of time due to lack of funds» [6].

The crisis phenomena that are characteristic of our country's economy have already led to a reduction in real and nominal income of the population. Some small businesses have already suspended or stopped doing business, and the condition of many medium-sized and large enterprises has deteriorated significantly due to sharp fluctuations in the exchange rate, rapid price growth in our country's market, and loss of sales markets. It is easy to predict that with the continuation of such processes in the economy, the country faces a number of bankruptcies of existing enterprises. This will further aggravate the economic situation as a whole, reduce the economic potential for regional development, lower income levels, and increase poverty. Such negative changes in the economy will result in the deterioration of the social sphere, the gradual destruction of social infrastructure, the deterioration of the quality of life of the population and, due to the large scale of these phenomena, the further destabilization of the situation in the country.

Such forecasts are conditioned by the existence of a stable relationship between the economic and social sphere of regional development and the life of society as a whole. The key to the development of the social sphere is economic growth in the region, the presence of a wide network of successful enterprises and organizations, which, in general, creates the conditions for a high level of employment of the population and increase of its income. And, in the aggregate, it creates conditions for the development of social infrastructure and for improving the standard of living and quality of life of the population. On the other hand, social development and consumption growth stimulate further development of the region's economy. In the current situation, we observe the reciprocal influence of these processes.

At the same time, in today's economic reality, improving the quality of life is regarded as a priority goal of society, the most important direction of public policy. On the other hand, quality of life is a certain consequence of the achieved level of socio-economic development and at the same time the basis for further changes. However, according to some scientists, a clear relationship between the quality of life of the population and the level of socio-economic development is possible provided that there is a specific concept of formation and development of the latter and its consistent implementation [8, p. 30].

Decreasing the level of real incomes of the population and its stratification requires the state bodies to improve the development of social programs and measures for social protection of the population. And although in recent years, in accordance with the normative legal acts of our state, the size of the minimum wage, pensions and scholarships, the amount of financial assistance to low-income, disabled persons and the dismissed workers for their employment and retraining, etc., despite the current economic situation, have increased and the impoverishment of the population by these measures is not enough to actually increase the standard of living of the population, especially in the long run.

Therefore, it should be reiterated that there is an indissoluble link between the development of the economic and social spheres of the region. High rates of economic development are the basis for ensuring the growth of income of the population, the level and quality of life, which, in the aggregate, stimulates the development of the social sphere. And this, in turn, gives impetus for further economic growth. It is

impossible to ensure the social development of the region without a proper economic base.

References:

1. Borodina O. M. Metodolohichni pidkholdy do vyznachennya shlyakhiv podolannya bidnosti na seli / O. M. Borodina // Ekonomika APK. – 2006. – № 3. – P. 94 – 101.
2. Karpenko N. V. Tendentsiyi dynamiky ta struktury dokhodiv naseleण्या v Ukraini ta za rehionamy / N. V. Karpenko // Ekonomika: realiyi chasu. Naukovyy zhurnal. – 2014. – № 4 (14). – P. 135 – 141.
3. Mandybura V. O. Riven' zhyttya naseleण्या ta mekhanizmy yoho rehulyuvannya : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. doktora ekon. nauk : spets. 08.09.01 «Demohrafiya, ekonomika pratsi, sotsial'na ekonomika i polityka» / V. O. Mandybura. – Kiev, 1999. – 36 p.
4. Mel'nychenko O. A. Kontseptual'ni zasady mekhanizmu derzhavnoho rehulyuvannya rivnya ta yakosti zhyttya naseleण्या / O. A. Mel'nychenko // Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya: zb. nauk. prats' KharRI NADU. – Kharkiv, 2007. – Vyp. 1 (31). – P. 318 – 327.
5. Orlaty M. K. Sotsial'na sfera sela ta ekonomichnyy mekhanizm rehulyuvannya yiyi rozvytku: dys. doktora ekon. nauk : 08.02.03 / Mykhaylo Kuz'movych Orlaty. – Kiev, 1999. – 385 p.
6. Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 15 serpnya 2001 roku № 637/2001 «Pro stratehiyu podolannya bidnosti». – Access mode : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=637%2F2001>.
7. Yakist' zhyttya / Slovnyk ekonomichnykh terminiv. Bukvy K-L, 2013. – Access mode : <http://epi.cc.ua/kachestvo-jizni-30030.html>.
8. Yakist' zhyttya naseleण्या rehionu: analiz, prohnozuvannya, sotsial'na polityka : monohrafiya / Pid red. V. H. Nykyforenka. – Odesa, 2012. – 316 p.

БОРОДЕЙ ЛЮДМИЛА СТАНИСЛАВОВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республике Беларусь

РАЗВИТИЕ НАЛОГОВОГО КОНТРОЛЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Система белорусского законодательства ежегодно пополняется новыми законами, подзаконными нормативными актами, в числе которых множество посвященных налогам и сборам. Они призваны регулировать сложные общественные отношения. Нормы налогового права призваны регулировать, направлять действия субъектов правоотношений в нужном русле, исходя из принципов разумности и справедливости. Требования данных норм должны точно и безусловно выполняться субъектами права, а их нарушители непременно должны привлекаться к ответственности.

Одной из основных обязанностей налоговых органов является контроль за соблюдением законодательства о налогах и сборах.

Рассматривая органы государственного контроля, осуществляющие управление и контроль в сфере налогообложения, их функции и полномочия, можно сделать следующий вывод, что налоговая служба Республики Беларусь активно взаимодействует с другими органами исполнительной власти, повышая налоговую дисциплину в сфере экономики и обеспечивая правильность полноту и своевременность поступления налоговых платежей в государственный бюджет. Изучение мировой практики налоговых администраций показывает, что взаимодействие государства и плательщика – это двухсторонний процесс, который предусматривает не только реализацию фискальных функций, но и качественный сервис по предоставлению услуг налогоплательщикам.

Налоговое ведомство Республики Беларусь приняло стратегию развития налоговых органов на ближайшие пять лет, определив приоритетные направления совершенствования налогового администрирования и контроля. Стратегия предусматривает, во-первых, реорганизацию процессов обслуживания плательщиков; во-вторых, изменение подходов в организации контрольной работы; в-третьих, повышение эффективности работы самой налоговой службы.

Развитием системы информационного взаимодействия налоговых органов с налогоплательщиками и другими организациями, становится неотъемлемой частью общего процесса планирования для всех профильных подразделений налоговой службы подведомственных организаций.

Так по средствам информационного взаимодействия с налогоплательщиками в целях повышения уровня обслуживания налоговые органы представляют информацию по различным средствам телекоммуникаций и периодических изданий, способствуя пониманию неотвратимости выявления нарушения и взыскания в бюджет полной суммы причитающихся к уплате налогов и сборов.

Предоставляемая информация облегчает работу налоговых органов, тем что всю необходимую информацию налогоплательщик при желании может получить очень быстро с необходимыми разъяснениями и комментариями. Осведомленность налогоплательщиков о законодательстве, и о мерах которые предусмотрены за их нарушение, позволяет сократить число налоговых преступлений.

В последние годы налоговая служба уделяет большое внимание совершенствованию форм взаимодействия с налогоплательщиками путем внедрения новых технологий обслуживания, электронных сервисов. Создание Центр обслуживания плательщиков (далее по тексту ЦОП) призвано ускорить оказание налоговых услуг, обеспечить более комфортные условия для субъектов хозяйствования и физических лиц, повысить их информированность, что в конечном итоге создаст благоприятные условия для добросовестного исполнения налоговых обязательств.

При входе в ЦОП установлен терминал электронной очереди, места ожидания оснащены удобной мебелью, информационно-справочными материалами, оборудована детская зона. Посетители смогут оценить качество обслуживания. Для этого установлен специальный терминал, с помощью которого можно оставить свой отзыв о качестве обслуживания. В ЦОП сегодня оказывают следующие услуги: прием заявлений при постановке на учет, налоговых деклараций, отчетов на бумажном носителе, прием и обработка

документов для совершения налоговыми органами административных процедур, предоставление услуг информационно-разъяснительного характера. Можно прийти со своим ноутбуком, и специалисты инспекции помогут настроить программу для отправки электронных деклараций, покажут, как пользоваться личным кабинетом.

В перспективе после расширения сети таких центров налоговая служба намерена перейти от территориального принципа организации работы к экстерриториальному, когда плательщик сможет обратиться в любой ЦОП Республики Беларусь и ему окажут необходимые услуги. Кроме того, в ближайшее время внедряется сервис, благодаря которому можно будет записаться на прием в центр удаленно в любое удобное для плательщика время.

Приоритетным направлением контрольной деятельности является развитие автоматизированной системы камерального налогового контроля, основанного на принципах предотвращения правонарушений, предоставления плательщику права на добровольное исполнение налоговых обязательств. Основной девиз контрольной деятельности: «Минимум вмешательства и негативных последствий, максимум эффекта для бюджета».

У большинства людей налоговая служба вызывает не самые позитивные ассоциации. В лучшем случае в голове промелькнет легендарная реклама «Заплати налоги и спи спокойно». В Министерстве по налогам и сборам Республики Беларусь это понимают и пытаются ситуацию переломить. Сейчас ведомство позиционирует себя не только как фискальный орган, но и как клиентоориентированную службу.

В стране открыто 23 центра обслуживания плательщиков, 7 из них – в Минске. До конца года появится еще 11 таких центров. Среднее время ожидания клиента в очереди – 3 минуты 28 секунд. Среднее время обслуживания плательщика – 6 минут 7 секунд.

БРУШКОВСЬКА ДАР'Я ВІТАЛІВНА

*студентка факультету обліку оподаткування та інформаційних систем
Київського Національного торговельно-економічного університету*

ШАХРАЙСТВО ТА ПОМИЛКИ В АУДИТОРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

В умовах сьогодення кризові явища на великих підприємствах часто зустрічаються випадки шахрайства та махінації з метою приховування прибутків від працівників податкових служб та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Україна займає 6 місце в рейтингу країн світу за рівнем шахрайства (45 %); Росія – 1 місце (71 %), Південна Африка – 2 (62 %), Кенія – 3 (57 %), Канада – 4 (56 %), Мексика – 5 місце (51 %).

Аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил

(внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

МСА 240 «Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності» визначає, що аудитор повинен розробити процедуру аудиту з метою забезпечення достатньої впевненості в тому, що викривлення, які є результатом шахрайства чи помилки є суттєвими для звітності, були виявлені. МСА 240 визначає, що шахрайство і помилка можуть виникнути внаслідок тих самих дій, які розрізняються лише за одним критерієм – наміром їх виконавця.

Шахрайство (обман) – це навмисна дія однієї або кількох осіб серед керівного складу, працівників або третіх осіб, які використовують шахрайство, щоб отримати нечесні або незаконні переваги, що призводять до викривлення фінансової звітності.

Помилка – ненавмисне перекручення фінансової інформації в результаті арифметичних або логічних помилок в облікових записках, недогляду в повноті обліку чи неправильного уявлення фактів господарської діяльності. Таким чином, принципові відмінності між шахрайством і помилкою, з точки зору права, – наявність або відсутність умислу.

У МСА 240 «Відповідальність аудитора за розгляд шахрайства та помилок під час аудиторської перевірки фінансових звітів» передбачено, що аудитор відповідає за аудиторський звіт про фінансову звітність підприємства. Аудитор несе відповідальність за правильність і відповідність використаних під час аудиту процедур перевірки і за остаточну думку в аудиторському звіті, який складається за результатами проведеної аудиторської перевірки. Думка аудитора має гарантувати, що шахрайства та істотних помилок у фінансовій звітності немає або вони повністю виявлені і виправлені. Відповідальність за факти шахрайства або помилок лягає на винуватців та на керівництво підприємства. Встановивши помилки і факти обману (шахрайства), аудитор робить висновок щодо їх суттєвості. Аудитор може не звертати увагу на наявність «несуттєвих» помилок [2].

За результатами щорічного звіту PWC наведемо способи комерційного шахрайства за допомогою рис. 1.

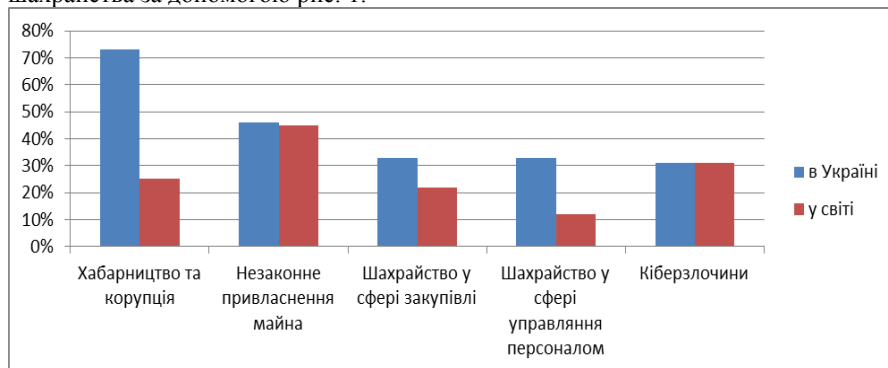

Рис. 1. Основні види шахрайства на підприємствах

48 % українських організацій постраждали від випадків економічних злочинів та шахрайства протягом останніх двох років.

Хабарництво та корупція (73 %) є лідером серед економічних злочинів, від яких постраждали організації за останні два роки, в топ 5 також входять: незаконне привласнення майна (46 %), шахрайство у сфері закупівель (33 %), шахрайство у сфері управління персоналом (33 %) та кіберзлочини (31 %). Також, українські респонденти очікують, що хабарництво та корупція буде найбільш суттєвим економічним злочином для їхніх організацій у наступні два роки.

При виявленні шахрайства, аудитор повинен впевнитися, що цей факт не впливає на іншу отриману інформацію, особливо це стосується доказів, отриманих від керівництва, працівників чи третіх осіб, причетних до шахрайства, або вчиненого за їх допомогою.

Наше опитування виявило значне збільшення випадків шахрайства в українських організаціях, скоєних співробітниками (з 28 % у 2016 р. до 56 % у 2018 р.), з поміж яких частка шахрайства скоєного вищим керівництвом також суттєво зросла (з 27 % у 2016 р. до 55 % у 2018 р.). Також, українські респонденти зазначили, що 67 % третіх сторін, що скоюють шахрайства – це наближені до організації фізичні та юридичні особи: агенти, постачальники та клієнти [3].

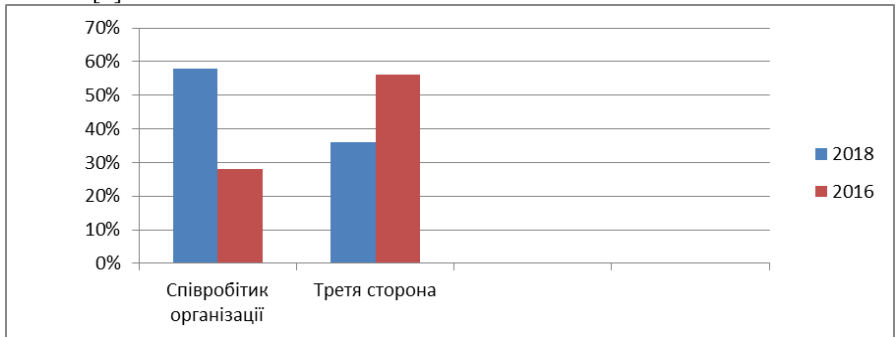

Рис. 2. Особи, що стоять за шахрайством

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту ознаки шахрайства мають такі дії навмисного характеру:

- маніпуляція, фальсифікація, змінення облікових записів і документів ;
- незаконне привласнення активів;
- приховування або пропущення інформації про операції в документах, облікових записах;
- відображення в обліку незвичних операцій;
- неправильне використання облікової політики;
- неправильне оцінювання активів та неправильне їх списання;
- невідповідне відображення записів в обліку.

Отже, якщо порівняти ці дві класифікації, можна визначити декілька моментів, в яких аудитор повинен мати чіткі критерії для ідентифікації помилки, а саме:

- невідповідність суми в реєстрах даними первинних документів;

- невідповідність сальдо по рахунках результатами інвентаризації;
- наявність пропущених сум або операцій;
- неправильне застосування облікової політики.

Для ідентифікації викривлення шахрайства або помилки аудитор може використовувати два підходи. Перший підхід – «юридичний» або «орієнтований на норми права». Він полягає в застосуванні норм кримінального або адміністративного права при визначенні критерії обману і помилки. Використовуючи цей підхід, аудитор повинен виходити з можливих юридичних наслідків для клієнта залежно від того, чим є виявлення викривлення: шахрайством чи помилкою і найефективнішим буде його застосування при обов'язковому аудиті, коли звіт подається державним органам. За цим підходом краще ідентифікувати викривлення, обумовлені неправильним застосуванням облікової політики.

Другий підхід – «орієнтований на ризик». Його зміст полягає у тому, що шахрайством визначаються помилки, допущені при певних обставинах, в місцях, які характеризуються високим рівнем ризику. Цей підхід більш суб'єктивний, базується на професійному судженні аудитора, а також виходить з «плодського фактора» – психологічної характеристики суб'єкта, що винний у викривленні звітності. Даний підхід доцільний і коли замовником виступає клієнт, а аудиторський звіт надається керівництву або власнику, і при обов'язковому аудиті. Найефективнішим його використання буде в тому випадку, коли замовником аудиту й користувачем аудиторського звіту є власник, а також при конфлікті інтересів. За цим підходом краще ідентифікувати викривлення, обумовлені невідповідністю сум і документів, наявністю пропусків тощо.[4]

Вважаємо для зниження можливості шахрайства та зловживань у сфері обліку, підприємству необхідні: пильне та уважне керівництво, періодичне проведення незалежного аудиту, удосконалення наглядової функції органів внутрішнього контролю, своєчасне застосування відповідних заходів щодо виявлення ризиків шахрайства та належного захисту від шахрайства за допомогою страхування і створення резервів тощо.

Список використаних джерел:

1. Про аудиторську діяльність : закон України від 22.04.1993 № 3125-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Міжнародний стандарт аудиту 240 «Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності» : рішення Аудиторської Палати України № 122 від 18.04.2003. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE20096.html.
3. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018: результати опитування українських організацій. – Режим доступу : www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/economic-crime-survey.html.
4. Никонович М. О. Аудит : підручник / М. О. Никонович, К. О. Редько ; за ред. Є. В. Мниха. – Київ : Київ. Нац. торг.-екон. Ун-т, 2014. – 748 с.

ВЛАСЕНКО МАРИНА ПАВЛОВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В рыночной экономике малое и, выросшее на его основе, среднее предпринимательство выступает индикатором в оценке экономических реформ. С ним связывают устойчивое развитие стран и регионов, так как, с одной стороны, их деятельность способствует развитию и поддержанию рыночной среды, а с другой, – малый и средний бизнес быстрее адаптируется к изменению внешних условий.

Средний и малый бизнес в Беларуси формирует конкурентную среду, обеспечивает увеличение потребительских товаров, благодаря ему расширяется сфера услуг, а экономике придается дополнительная стабильность. Помимо всего прочего, малое предпринимательство страны дает возможность предоставлять много новых рабочих мест, что ведет к сокращению безработицы.

Белстат озвучил основные экономические показатели деятельности субъектов малого и среднего предпринимательства (МСП) в нашей стране в 2018 г. Как и год назад, их вклад в ВВП составил без малого четверть – 24,6 %.

При этом организации малого бизнеса дали экономике 14,8 %, а среднего – 6,8 %. Свои 3 % вложили в ВВП и индивидуальные предприниматели (ИП).

По данным Белстата, на начало текущего года в Беларуси хозяйственную деятельность осуществляли 241 тыс. ИП и 111 тыс. организаций МСП, в т.ч. 97 тыс. микроорганизаций (88 % от общего количества организаций МСП), 12 тыс. малых организаций (10 %) и 2 тыс. средних организаций (2 %). Год назад ИП было 236 тыс., организаций МСП – 110 тыс., в т.ч. 11,9 тыс. малых и 2,2 тыс. средних организаций. Другими словами, можно говорить об определенном росте числа субъектов МСП, за исключением средних организаций, количество которых уменьшилось почти на 10 % [1].

Что касается видов деятельности, которые в основном осуществляли субъекты МСП, то на торговлю, ремонт автомобилей и мотоциклов в 2018 г. пришлось 36 % от их общего числа (год назад – 37 %), транспортную и логистическую деятельность – 12 % (было – 11 %), профессиональную, научную и техническую деятельность – 12 % (было – 8 %), промышленность и строительство – по 8 %.

Выручка от реализации продукции, товаров, работ, услуг субъектов МСП за 2018 г. выросла до 148 млрд. руб. со 122,7 млрд. руб. за предыдущий год, а вклад в республиканский объем выручки – с 42,8 % до 43,8 % [1].

В Республике Беларусь активно ведется политика, направленная на развитие малого и среднего предпринимательства. Об этом свидетельствует повышение удельного веса малых предприятий в доле экспорта на 2,9 %, товарооборота на 2,5 % и выручки организаций на 1 % в 2019 году [2, с. 18].

Тем не менее, существует ряд проблем, с которыми сталкивается малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь. Основная проблема

заключается в том, что происходит большая концентрация предприятий в г. Минске. Это вызвано рядом факторов: хорошо развитая инфраструктура поддержки, более высокая заработная плата по сравнению с другими регионами, а также концентрация рабочей силы. Данный факт говорит о плохом региональном развитии в сфере предпринимательства. Также, согласно данным доклада «Ведение бизнеса-2020», Беларусь входит в число стран с не самой удобной налоговой системой (99 место среди 190 экономик мира), что серьезно уменьшает привлекательность Республики Беларусь, как страны с комфортными условиями ведения бизнеса [3].

Для решения описанных выше проблем государством Республики Беларусь разработаны следующие нормативно-правовые акты: Закон Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. № 148-з «О поддержке малого и среднего предпринимательства», Государственная программа поддержки малого и среднего предпринимательства в Республике Беларусь на 2016-2020 годы, Директива Президента Республики Беларусь от 31 декабря 2010 г. № 4 «О развитии предпринимательской инициативы и стимулировании деловой активности в Республике Беларусь» и др. Основной задачей данных НПА является формирование динамично развивающегося сектора МСП, способного существенно улучшить структуру белорусской экономики, повысить ее конкурентоспособность, обеспечить эффективную занятость и рост доходов населения.

Также был издан Декрет Президента Республики Беларусь от 23 ноября 2017 г. № 7 «О развитии предпринимательства». Новацией законодательства, реализованного в Декрете, является закрепление ряда принципов, определяющих взаимоотношения государственных органов и субъектов хозяйствования: саморегулирования бизнеса, презумпции добросовестности субъектов хозяйствования, профилактики правонарушений как приоритета в работе контролирующих (надзорных) органов и др.

Президентом Беларуси Александром Лукашенко 14 ноября 2019 года был подписан Указ № 412 «О поддержке экспорта». Данный документ направлен на уменьшение издержек белорусских субъектов хозяйствования и тем самым создание дополнительных условий для увеличения объемов экспорта товаров и услуг. Указом внедряются инструменты поддержки экспорта, широко применяемые государствами-членами Всемирной торговой организации, в том числе партнерами Беларуси по Евразийскому экономическому союзу [4].

Можно сделать вывод, что в Республике Беларусь немалое внимание уделяется развитию малого и среднего предпринимательства на государственном уровне: приняты соответствующие законы, разрабатываются программы государственной поддержки на общереспубликанском и областном уровнях, созданы центры и фонды поддержки предпринимательства, ряд своеобразных экономических зон, научно-технологических парков и инновационных центров. Соответственно, в Республике Беларусь создаются наиболее благоприятные условия для успешного осуществления деятельности субъектами МСП.

Список использованной литературы:

1. Субъекты МСП сформировали почти четверть ВВП. – Режим доступа : <https://neg.by/novosti/otkrytj/subekty-msp-sformirovali-pochti-chetvert-vvp?highlight>.

2. Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь : статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь ; редкол. : И. В. Медведева (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2019. – 212 с.

3. Совет по развитию предпринимательства. – Режим доступа : <http://ced>.

4. Министерство экономики Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://economy.gov.by>.

ВЛАСЕНКО МАРИНА ПАВЛОВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

МАРКОВА ДИАНА СЕРГЕЕВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ДИНАМИЧЕСКОЕ ЦЕНООБРАЗОВАНИЕ В ГОСТИНИЧНОМ БИЗНЕСЕ

Целью любой коммерческой организации является максимизация прибыли. Для того, чтобы достичь этой цели предприниматели должны рассчитать наивысшую цену, при которой спрос будет равен предложению в конкретный момент времени. Поэтому те организации, спрос на услуги которых меняется в течение года, используют стратегию динамического ценообразования. Одним из наиболее ярких примеров использования этого метода является гостиничный бизнес. Владельцы отелей должны планировать цены как минимум на год вперед, корректируя их с учетом незапланированных обстоятельств и других факторов.

Основным фактором, который должен учитываться при установлении цены, является спрос. В основном это связано с сезонностью. Укрепилась тенденция повышать цены в «горячий» сезон и снижать их по окончании сезона. Эта стратегия работает таким образом, что отели получают большую часть своего дохода в «горячий» сезон, продавая по более высокой цене. После этого они могут предложить номера по цене, которая в основном будет покрывать просто эксплуатационные расходы.

Другая стратегия, связанная со временем, заключается в повышении цен в выходные или по особым случаям (фестивали, концерты, спортивные соревнования). Когда гости ищут место для проживания в этом районе, они знают, что спрос будет высоким, и готовы платить более высокую цену. Поскольку в выходные дни спрос растет, большинство владельцев отелей также немного повышают цены в пятницу и субботу. Обычно за повышением цены следует ограничение по минимальному количеству ночей. Таким образом, владельцы будут уверены, что гости останутся дольше, чем на одну ночь, по более высокой цене.

Динамическое ценообразование формируется не только путем установки базовой цены, а затем ее корректировки. Некоторые отели применяют систему разных тарифных планов или специальных предложений (скидок). В большинстве случаев они обязательно предлагают невозвратные тарифы или тарифные планы ночного ограничения. Это отличный инструмент для

привлечения разных категорий гостей, потому что люди, которые уверены в своем пребывании, предпочтут забронировать номер дешевле, пусть и с отсутствием возможности отмены брони. Те, кто путешествует только на короткий срок, могут заплатить чуть больше, чем те, кто остается в одном месте в течение более продолжительного периода времени. Тарифные планы также могут отличаться в зависимости от сезонности, т.к. рынок путешествий очень динамичен и люди все время находятся в поиске лучших вариантов. [1]

Вне зависимости от того, насколько крупным является бизнес, компании должны анализировать потребителей, конкурентов, и происходящие события, и исходя из этого формировать свою ценовую стратегию. Применение динамического ценообразования будет способствовать увеличению выручки отелей, повышению эффективности их деятельности и в конечном счете улучшению обслуживания клиентов.

Список использованной литературы:

1. Степанова В. Е. Динамическое ценообразование – очередная тенденция или будущее гостиничного бизнеса? / В. Е. Степанова // Экономика и бизнес: теория и практика. – 2017. – № 11. – С. 195 – 198.

ВОЛКОВА НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ДЕМАРЕЦЬКА ОЛЕНА СЕРГІЇВНА

магістр спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

На сьогоднішній день державні публічні закупівлі є важливим соціальним феноменом, за допомогою якого задовольняються суспільні потреби шляхом надання державних послуг. В економічному контексті державні закупівлі є значною статтею державних видатків, що становлять 8-21% від ВВП [1]. Обов'язковою складовою публічних закупівель в державному секторі є тендер. Згідно з чинним законодавством, переважна більшість державних підприємств повинні проводити торги на придбання послуг і товарів, необхідних для виконання їх функцій. Це відкриває широкі перспективи перед компаніями-виконавцями, які бажають брати участь в державних замовленнях. Ефективне функціонування інструменту публічних закупівель є необхідною умовою управління соціально-економічним розвитком територій та формування стійкої економічної системи країни.

Із появою в 2015 р. електронної системи закупівель ProZorro в бюджетній системі України відбулися суттєві зміни. Для реалізації даної системи було створено нову інституцію – державне підприємство «ProZorro». Електронна система закупівель тепер складається з веб-порталу [3], що знаходиться під егідою уповноваженого органу, ДП «ProZorro», і 23 акредитованих майданчиків.

Електронна система має гібридний тип, оскільки вона є централізованою організацією закупівельного процесу з єдиною базою даних, що полегшує отримання доступу до даних закупівель. Проте інтерфейс для входу знаходиться на кожному з приватних акредитованих майданчиків, що не тільки надає можливість учасникам обрати для себе більш зручний майданчик, але і сприяє їх кращій роботі, адже інтеграція майданчиків викликає між ними конкуренцію, що сприяє більш якісному наданню послуг.

Наступні зміни, які очікують на Закон України «Про публічні закупівлі» [5] та деякі інші законодавчі акти України щодо вдосконалення публічних закупівель, прийняті Верховною Радою України 19.09.2019 р. і вступають в дію через півроку після оприлюднення, а саме, з 01.04.2019 р. Одним із нововведень передбачено скасування тендерних комітетів та запровадження інституту уповноваженої за закупівлю особи.

Станом на кінець 2018 р. в державному секторі економіки здійсненням публічних закупівель в електронній системі займалося близько 35 тис. організаторів закупівель та понад 210 тис. учасників закупівель. За весь період існування електронної системи до кінця 2018 р. оголошено 2,730 млн. закупівель із очікуваною вартістю майже 2,072 трлн. грн., із яких: 458 тис. надпорогових закупівель із очікуваною вартістю 1,626 трлн. грн., 784 тис. допорогових закупівель із очікуваною вартістю майже 235 млрд. грн., та опубліковано 1,488 млн. звітів про укладені договори на суму 210 млрд. грн. [2].

Відсоток відхилених організаторами учасників (частка дискваліфікацій) в конкурентних закупівлях щороку становить близько 10 %. Найбільший відсоток дискваліфікацій спостерігається у відкритих торгах – 13 % та в переговорній (процедурі для потреб оборони) – 16 %. Основними причинами дискваліфікацій організатори визнають невідповідність вимогам тендерної документації – 51 %. При цьому в 43 % всіх дискваліфікацій не було вказано причини, що суперечить вимогам Закону.

Більшість державних торгів в Україні є над порогові надпорогові, тобто такі, за яких купуються товари / послуги на загальну суму понад 200 тис. грн. та роботи на суму не менше 1,5 млн. грн.; а також коли ціна товарів/ послуг є більшою 1 млн. грн., а робіт – 5 млн. грн. Про ефективність організації системи публічних закупівель свідчать наступні дані. Протягом 2018 р. із усіх видів надпорогових закупівель не відбулись 33,9 % таких закупівель, а 7 % були відмінені, в тому числі: не відбулось: відкритих торгів – 44,8 %, відкритих торгів із публікацією англійською мовою – 32,1 %, переговорних процедур (для потреб оборони) – 18,5 %.

Отже, велика кількість закупівель скасовуються, не відбуваються та зупиняються оскарженням. Відповідно до листа Антимонопольного комітету від 30.01.2019 р. № 20-29/01-562-пз щодо зведеної інформації про розгляд скарг та порушення законодавства в сфері публічних закупівель повідомляється, що за період 2018 р. розглянуто 5692 скарги, з них 1645 рішень про відмову в задоволенні скарги, 3197 скарг задоволено повністю або задоволено частково.

Водночас, відповідно до листа від 28.02.2019 р. № 31-14/202-2019 Державною аудиторською службою України надано інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель у 2018 р. Загалом протягом 2018 року

органи державного фіскального контролю провели аналіз понад 5,3 тис. процедур закупівель загальною очікуваною вартістю понад 67,3 млрд. гривень. Порушення законодавства виявлено під час аналіз 4,1 закупівель загальною очікуваною вартістю 39,0 млрд. гривень.

Протягом 2018 р. представники Міністерства економічного розвитку і торгівлі України спільно з групою експертів у сфері публічних закупівель працювали над розробкою Професійного стандарту для професії «Фахівець з публічних закупівель». Результатом роботи став позитивний висновок Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення Мінсоцполітики і НАН України та оголошення наказу Міністерства соціальної політики України від 18.02.2019 № 234 «Про затвердження професійного стандарту «Фахівець з публічних закупівель». Це є позитивним зрушенням у напрямі професіоналізації діяльності щодо публічних закупівель.

Сьогодні основними способами отримання освітніх послуг у сфері публічних закупівель в Україні є: короткострокові програми навчання та підвищення кваліфікації (1-5 днів), університетська освіта у сфері публічних закупівель, міжнародні програми. Ступінь магістра публічних закупівель можна отримати лише в кількох вищих навчальних закладах України. Є домовленість між Мінекономрозвитку України і сімома вищими закладами освіти приватної форми власності щодо запровадження дисципліни з вивчення публічних закупівель.

Однією з причин низького рівня результативності публічних закупівель є недостатній рівень професіоналізму членів тендерного комітету. Проаналізувавши діяльність тендерних комітетів замовників, можна зробити висновки.

1. Більшість організацій-замовників не мають окремих фахівців або структурних підрозділів, відповідальних за забезпечення здійснення закупівельної діяльності. Зараз у більшості установ не передбачено штатної одиниці спеціалісту із публічних закупівель. Тому відповідальність за організацію та проведення закупівель покладається на іншого працівника – бухгалтера, юриста, технічного працівника. Таким чином, окрім своїх посадових обов'язків, він повинен виконувати роботу уповноваженої особи або члена тендерного комітету. На практиці роботу тендерного комітету виконують дві особи – голова і секретар тендерного комітету, хоча середня кількість формально залучених до процедури закупівлі може становити 8 осіб.

2. Проведення закупівель є додатковим неоплачуваним навантаженням до основних посадових обов'язків працівників, що обумовлює проблему залучення та мотивації кваліфікованих фахівців.

3. Брак знань, навичок та відсутність мотивації їх отримання у сфері застосування законодавства із питань публічних закупівель.

4. Високий рівень відповідальності та ризиків для членів тендерних комітетів.

5. Відсутність кваліфікаційних стандартів для осіб, які відповідають за закупівельний процес.

Все це призводить до неефективних закупівель, що відбуваються від імені конкретної організації-замовника. А в підсумку – до неефективного використання коштів платників податків і неналежного забезпечення потреб громадян.

Професіоналізація у сфері публічних закупівель визнана одним з основних напрямів Стратегії реформування системи публічних закупівель, яку на виконання статті 152 Угоди про асоціацію України з ЄС, Кабінет Міністрів України затвердив своїм розпорядженням від 24.02.2016 р. № 175-р [4].

Питання професіоналізації у сфері публічних закупівель розглядається у звітах проекту ЄС «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС». Таким чином, професіоналізація публічних закупівель є необхідною умовою для адаптації міжнародних стандартів в українській закупівельній практиці.

Основна мета професіоналізації сфери публічних закупівель полягає у побудові високопрофесійного ринку публічних закупівель. Це дозволить сфері публічних закупівель перейти на вищий рівень, на якому здійснюється ефективне планування та вчасно купуються товари, роботи та послуги необхідної якості.

Таким чином, з метою побудови високопрофесійного ринку публічних закупівель, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України має й надалі здійснювати активну діяльність щодо професіоналізації діяльності у сфері публічних закупівель, що сприятиме підвищенню якості управління закупівельним процесом та рівню економічної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Вплив ProZorro. – Режим доступу : http://cep.kse.org.ua/assets/img/articles/Prozorro_report_ua.pdf.

2. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель за 2018 рік, Мінекономрозвитку. – Режим доступу : www.me.gov.ua.

3. Система публічних закупівель «ProZorro». – Режим доступу : <https://prozorro.gov.ua>.

4. Стратегія реформування системи публічних закупівель («дорожня карта») : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лют. 2016 р. № 175-р. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

5. Про публічні закупівлі : закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.

ВОРОНЕЦКАЯ ЛЮДМИЛА ГРИГОРЬЕВНА

*магістр управління і економіки, завідувачка сектором аналізу
макроекономічної динаміки Інститута економіки НАН Республіки Беларусь*

СИСТЕМА ВОЗНАГРАЖДЕНИЯ ЧЛЕНОВ СОВЕТОВ ДИРЕКТОРОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В Республике Беларусь развитие корпоративных отношений шло параллельно с массовыми преобразованиями государственных предприятий в открытые акционерные общества [1, с. 280].

Начиная с 2012 г. принят ряд документов, направленных на активизацию работы по совершенствованию механизмов корпоративного управления в хозяйственных обществах. Так, в 2012 г. в целях повышения профессионализма работы советов директоров в управляющих компаниях холдингов с участием государства, были установлены требования к членам советов директоров и составу этих советов (не менее 1/3 из них должны быть независимыми) (Указ Президента Республики Беларусь от 24 сентября 2012 г. № 414).

В Программе деятельности Правительства Республики Беларусь на 2015 г., утвержденной постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 18.02.2015 г. №110, были выделено такое направление как внедрение лучшей мировой практики корпоративного управления в хозяйственных обществах с участием государства.

Программа социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы предусматривает внедрение передовых мировых практик корпоративного управления в стратегически значимых обществах, привлечение к управлению ими профессиональных управляющих, а также повышение прозрачности хозяйственных обществ с участием государства.

Программа деятельности Правительства Республики Беларусь на 2016-2020 годы, утвержденная постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 05.04.2016 г. № 274, предусматривает передачу отдельных компаний в управление Государственному комитету по имуществу для реализации комплекса мер по внедрению передовой практики корпоративного управления в акционерных обществах.

Хозяйственным обществам, заинтересованным в повышении качества корпоративного управления, разработана в помощь информационно-методическая база:

- методические рекомендации по организации корпоративного управления в акционерных обществах с участием государства, разработанные Министерством экономики и Государственным комитетом по имуществу (утверждены совместным постановлением от 27 июля 2016 г. № 45/14);

- постановление Государственного комитета по имуществу Республики Беларусь от 09.07.2015 №29 «Об утверждении примерных форм корпоративного кодекса и положений о комитетах при Совете директоров (наблюдательном совете) открытого акционерного общества»;

- инструкция об организации корпоративного управления банком, открытым акционерным обществом «Банк развития Республики Беларусь», небанковской кредитно-финансовой организацией (утвержденную постановлением Правления Национального банка Республики Беларусь от 30.10.2012 №557) [2];

- методические рекомендации по выплате вознаграждения независимым директорам, избранным в составы советов директоров (наблюдательных советов) акционерных обществ с участием государства (одобрены и рекомендованы для использования решением совместной коллегии Государственным комитетом по имуществу и Министерством экономики, состоявшейся 10 мая 2019 г.) [3];

– стандарт «Деятельность независимого директора», разработанный в соответствии с требованиями банковского Кодекса Республики Беларусь, Закона Республики Беларусь «О хозяйственных обществах» и др. [3, с. 1 – 7].

Вознаграждение независимого директора согласно Методическим рекомендациям по выплате вознаграждения независимым директорам, избранным в составы советов директоров акционерных обществ с участием государства, должно состоять из двух частей: постоянного (базового) и переменного (бонусного). Постоянную часть вознаграждения за работу в совете директоров предлагается выплачивать в размере 80 % от оклада руководителя акционерного общества. Переменная часть вознаграждения будет зависеть от достижения заранее определенных количественных и качественных задач, являющихся критериями выплат стимулирующего характера для руководителя (выполнение прогнозных показателей, доведенных в установленном порядке в рамках обеспечения выполнения прогноза социально-экономического развития Республики Беларусь, за достижение опережающего роста производительности труда по сравнению с ростом заработной платы и др.).

Размер переменной части вознаграждения определяется путем суммирования премий, бонусов и вознаграждений, предусмотренных условиями контракта руководителя общества за отчетный период (квартал, год), но не может превышать размер выплачиваемой постоянной части вознаграждения за отчетный период.

Акционерные общества с учетом особенностей их деятельности вправе на общих собраниях акционеров установить также иной размер вознаграждения независимому директору [2].

В методических рекомендациях по организации корпоративного управления в акционерных обществах с участием государства, разработанных Министерством экономики и Государственным комитетом по имуществу Республики Беларусь, оценке работы совета директоров и его членов посвящен отдельный параграф, в котором рекомендуется ежегодное проведение советом директоров оценки эффективности работы самостоятельно (самооценка) или с привлечением внешней организации (независимая оценка) [4, с. 18].

Основные отклонения от международных стандартов в акционерных обществах Беларуси с участием государства можно кратко изложить по следующим направлениям:

– ограниченная роль совета директоров в обеспечении стратегического руководства (управление предприятиями, как правило, сосредоточено в руках генеральных директоров и представителей отраслевых министерств) [5, с. 63 – 64].

– слабый состав советов директоров и необходимость повышения качества и профессионализма его членов;

– отсутствие реальных полномочий у совета директоров по отбору ключевых руководителей;

– не раскрывается информация о размере и критериях начисления доходов членов совета директоров.

В настоящее время в Беларуси стандарты корпоративного управления наиболее успешно внедрил и использует банковский сектор. Клубом

независимых директоров при Ассоциации белорусских банков разработаны Примерные рекомендации по проведению самооценки эффективности деятельности наблюдательного совета (совета директоров) и внутренней оценки эффективности деятельности исполнительного органа (Правления) банка [4, с. 18 – 19].

В то же время К. Юшко подчеркивает, что результаты проведенной оценки работы наблюдательного совета не размещает ни один банк, а сложившаяся ситуация в отношении раскрытия ими информации не способствует внедрению оценки работы наблюдательного совета в остальных белорусских компаниях [4, с. 18 – 19].

Таким образом, совершенствование системы вознаграждения членов советов директоров в Беларуси целесообразно проводить с учетом национальных особенностей и современного состояния корпоративного управления и системы вознаграждения независимых директоров, а также опираясь на существующую в Беларуси информационно-методическую базу.

Список использованной литературы:

1. Кузнецов М. Тенденции развития корпоративного управления в странах СНГ / М. Кузнецов. – 2019. – Режим доступа : www.topcompetence.ru/Images/Uploads/Publications/Статья_НСКУ_Кузнецов_2013.pdf.

2. Корпоративное управление. – Режим доступа : www.economy.gov.by/ru/korporat_formu_uprav-ru/.

3. В Беларуси продолжают совершенствовать корпоративное управление в акционерных обществах с участием государства. – 2019. – Режим доступа : https://primepress.by/news/ekonomika/v_belarusi_prodolzhayut_sovershenstvovat_korporativnoe_upravlenie_v_aktionernykh_obshchestvakh_s_uch-10333/.

4. Юшко К. Ю. Некоторые аспекты оценки работы совета директоров / К. Ю. Юшко // Банкаўскі веснік. – 2018. – С. 18 – 24.

5. Юшко К. Ю. Корпоративное управление в холдингах: особенности и инструменты / К. Ю. Юшко // Журнал Белорусского государственного университета. Экономика. – 2018. – № 1. – С. 56 – 66.

ГАВРИЛОВЕЦ АННА ВИКТОРОВНА

студентка 3 курса факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

АНТИМОНОПОЛЬНАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И МЕХАНИЗМ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ

Появление рыночной формы хозяйствования подразумевает образование определенных условий для развития конкурентных отношений. Неотъемлемыми частями при этом будут являться законодательная база, непрерывная модернизация системы антимонопольного регулирования и контроля, а также социально-экономических и правовых факторов для создания необходимых условий образования конкурентного рынка.

Актуальность этого направления продиктована в Республике Беларусь в результате преобразования экономических отношений проблем монополизации и демополизации, антимонопольного регулирования, конкуренции и конкурентной среды, которые в совокупности и определяют будущее экономики Беларуси, гарантирующих сохранение ее научно-технического, производственного, и ресурсного потенциалов, и потребностью государственного регулирования данных сфер.

Согласно Закону № 94-3 «О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции», антимонопольное законодательство в Республике Беларусь основывается на Конституции Республики Беларусь и состоит из Закона и других актов законодательства, в том числе международных договоров Республики Беларусь [1].

Согласно Положению о Государственном реестре субъектов естественных монополий и Положению о порядке формирования и ведения Государственного реестра хозяйствующих субъектов, занимающих доминирующее положение на товарных рынках, на антимонопольный орган возлагаются функции по формированию и ведению Государственного реестра субъектов естественных монополий и Государственного реестра хозяйствующих субъектов, занимающих доминирующее положение на товарных рынках соответственно [2].

В целях контроля за соблюдением антимонопольного законодательства Министерство антимонопольного регулирования и торговли Республики Беларусь, в рамках, возложенных на него Указом Президента Республики Беларусь от 3 июня 2016 года №188 полномочий, занимается рассмотрением заявлений о нарушении антимонопольного законодательства как на республиканских, так и на местных товарных рынках.

В соответствии со ст. 9 Закона Республики Беларусь «О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции» МАРТ устанавливает факт наличия (отсутствия) нарушения антимонопольного законодательства, в том числе в части злоупотребления доминирующим положением, недобросовестной конкуренции на следующих товарных рынках:

- табачных изделий;
- безалкогольных напитков и минеральных (питьевых) вод;
- алкогольной продукции;
- технического обслуживания и ремонта кассового оборудования;
- мебели;
- перевозок автомобильным транспортом.

Министерством оценивается соблюдение запрета на ограничивающие конкуренцию соглашения, согласованные действия хозяйствующих субъектов.

В соответствии со статьей 13 Закона Республики Беларусь «О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции» запрещаются соглашения, согласованные действия хозяйствующих субъектов, если установлено, что такие соглашения, согласованные действия приводят или могут привести к недопущению, ограничению или устранению конкуренции. В частности, запрету подлежат соглашения, согласованные действия между конкурентами, действующими на одном товарном рынке, которые имеют или могут иметь своим результатом:

- раздел товарного рынка по территориальному принципу, объемам сделок, видам, объемам, ассортименту товаров и их ценам (тарифам), кругу продавцов либо потребителей;
- исключение или ограничение доступа на товарный рынок других хозяйствующих субъектов;
- установление, повышение, снижение или поддержание цен (тарифов), в том числе различных цен (тарифов) на один и тот же товар;
- экономически или технологически необоснованное сокращение и (или) прекращение производства товаров [1].

Кроме того, в инициативном порядке МАРТ анализирует товарные рынки мяса свинины, мяса птицы, рыбы живой и молока. Цель – выявление и пресечение нарушений законодательства в области противодействия монополистической деятельности и развития конкуренции.

Для успешной реализации антимонопольной политики в Республике Беларусь антимонопольное регулирование осуществляется на основе дифференцированного подхода к монополиям, с учетом их роли в народном хозяйстве, финансового состояния, поведения на рынке, экспортного потенциала. Для противодействия созданию новых монопольных образований проводится экспертиза проектов создания новых интеграционных структур (концернов, холдингов, финансово-промышленных групп и т.п.). Экономическая целесообразность, организационно-технические возможности разукрупнения, отраслевые особенности определены как основные критерии при демополизации деятельности хозяйствующих субъектов-монополистов, а также субъектов хозяйствования, доминирующих на товарных рынках. Устранение организационных и экономических барьеров вхождения на рынок, предоставление временных преференций – таковы основные пути создания благоприятных условий для проникновения на монополизированные рынки и рынки с низким коэффициентом концентрации новых производителей, в том числе и зарубежных. Однако важнейшей проблемой антимонопольной политики Республики Беларусь на современном этапе остается демополизация. Монопольная сущность экономической системы делает невозможным формирование конкурентной среды. Но монополии как экономическое явление характерны для всех экономических систем. Государственное воздействие на экономику способно преодолеть и сам монополизм, и порождающие его причины, и негативные последствия монополизма. В условиях национальной экономики Беларуси переходного к рынку периода со стороны государства требуется комплекс мер, направленных на преобразование форм собственности, перестройку производства и управления, разукрупнение хозяйствующих субъектов, формирование конкурентных рынков по большинству видов товаров и услуг.

Таким образом, несмотря на то, что антимонопольное законодательство и антимонопольное регулирование в Республике Беларусь еще в полной мере не реализовывает возложенные на него задачи, можно наблюдать положительные тенденции в этой сфере. И используя совокупность мер, и двигаясь в правильных направлениях, можно достичь определенных успехов в данной области.

Список использованной литературы:

1. О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции // Нац. правовой Интернет-портал Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=h11300094.

2. Об утверждении Положения о Государственном реестре субъектов естественных монополий // Нац. правовой Интернет-портал Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by/upload/docs/op/W21731661_1484686800.pdf.

3. Об утверждении Положения о порядке формирования и ведения Государственного реестра хозяйствующих субъектов, занимающих доминирующее положение на товарных рынках // Нац. правовой Интернет-портал Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=W21529796.

ГАРАВСКАЯ ЕКАТЕРИНА ДМИТРИЕВНА

студентка факультета управления

Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В результате внедрения новых цифровых технологий во многие сферы хозяйственной жизни влияние цифровой экономики стало ощутимо. Цифровая экономика – это экономика, которая поддерживается информационно-коммуникационными технологиями и тесно связана с электронной торговлей и бизнесом.

Политика, правовых нормы, традиции и культура, достигнутый уровень экономического развития, развитость образования и собственной технологической базы, а также многие другие факторы играют существенную роль в формировании цифровой экономики [1].

Для создания системы цифровой экономики Республики Беларусь, в которой будет обеспечено эффективное взаимодействие граждан, государства, бизнеса, научного сообщества, необходимы контроль и государственное регулирование развития цифровой экономики.

Таким образом, в целях обеспечения развития в Республике Беларусь информационно-коммуникационных технологий и их эффективного применения во всех сферах и отраслях Совет Министров Республики Беларусь утверждает Государственную программу развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 годы.

Реализация Государственной программы направлена на достижение одного из приоритетов социально-экономического развития Республики Беларусь – развитие информационного общества и широкое внедрение ИКТ («Информатизация»). Государственная программа состоит из 9 глав и сводных целевых показателей, характеризующих цель Государственной программы, целевые показатели, характеризующие задачи подпрограмм, и их значения.

Программа включает следующие подпрограммы, содержащие системообразующие мероприятия национального масштаба в сфере ИКТ:

- Информационно-коммуникационная инфраструктура;
- Инфраструктура информатизации;
- Цифровая трансформация.

21 декабря 2017 года был подписан Декрет № 8 «О развитии цифровой экономики» Президентом Республики Беларусь Александром Лукашенко. Декрет создает беспрецедентные условия для развития информационной отрасли и дает серьезные конкурентные преимущества стране в создании и развитии цифровой экономики.

Декрет направлен на развитие Парка высоких технологий, развитие инновационной сферы, построение современной цифровой экономики в Республике Беларусь. И главными задачами Декрета являются:

- создание условий для внедрения в экономику Республики Беларусь технологии реестра блоков транзакций и иных технологий;
- предоставление льгот и преференций участникам отношений, связанных с применением современных технологий;
- принятие мер, направленных на повышение правовой защищенности участников отношений, связанных с применением современных финансовых технологий;
- проведение в рамках Парка высоких технологий правового эксперимента для апробации новых правовых институтов на предмет возможности их имплементации в гражданское законодательство Республики Беларусь [3].

Одним из главных направлений развития государства является экономическое. Развитие цифровой экономики представляет собой движущую силу развития экономической сферы и среды в целом. Для развития цифровой экономики государство должно принимать следующие меры:

- развивать нецифровые сферы экономики, направляя внимание руководства на информационно-технологические коммуникации;
- создать гибкость при введении изменений в законодательство, необходимых для адаптации к быстро меняющимся условиям развития цифровой экономики;
- увеличить права и возможности системы, включающей органы государственной власти, учреждения и организации, которые несут ответственность за стимулирование цифровой трансформации и развитие цифровой экономики.

Список использованной литературы:

1. Кулик А. М. Цифровая экономика: особенности и тенденции развития / А. М. Кулик, Т. Х. Коряков // Прорывные экономические реформы в условиях риска и неопределенности : сб. ст. по итогам Междунар. науч.-практ. конф. – Тюмень, 2018. – С. 189 – 192.

2. Об утверждении Государственной программы развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 23 март. 2016 г. № 235// Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=C21600235.

3. О развитии цифровой экономики : декрет Президента Респ. Беларусь от 21 дек. 2017 г. № 8 : в ред. Декрета Президента Респ. Беларусь от 27.12.2017 г. // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.

ГРОДНИКОВА ДАРЬЯ ДМИТРИЕВНА

*студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

АНТИИНФЛЯЦИОННОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

На сегодняшний день инфляция представляет собой одну из наиболее острых проблем современного развития экономики во многих странах мира. Инфляция – это переполнение каналов денежного обращения избыточной денежной массой, сопровождаемое обесценением денег и снижением их покупательной способности.

Инфляцию можно классифицировать по разным критериям, но основные два её вида – это инфляция спроса и инфляция издержек. Чтобы определить тип инфляции используют различные ценовые индексы, а наиболее распространённым и широко применяемым является индекс потребительских цен, также можно рассчитать темп инфляции, т.е. относительную величину инфляции, показывающую, на сколько процентов выросли цены за рассматриваемый период.

В результате инфляции происходит обесценение и перераспределение доходов, материализация денежных средств, снижение интереса к долгосрочным целям, так как вкладываются деньги одной покупательной способности, а доходы получают другой покупательной способности, развивается теневая экономика, снижается покупательная способность национальной валюты, происходит социальное расслоение общества.

Если в стране есть хоть какие-то признаки инфляции, то правительство должно либо с ней бороться, если она достигла больших размеров, или совершать политику, контролирующую её. Борьба с инфляцией и разработка специальной антиинфляционной программы является необходимым элементом стабилизации экономики. В этом случае проводится, так называемая, антиинфляционная политика, которая означает комплекс мер и механизмов по регулированию экономики со стороны государства, направленных на борьбу с инфляцией.

Совокупность мер антиинфляционной политики, применяемых в Беларуси, можно условно разделить на три группы: комплекс мер по ограничению издержек и ресурсосбережению; по ограничению монетарных факторов инфляции и комплекс мер по структурному регулированию рынка товаров и услуг и совершенствованию системы ценообразования.

В Беларуси инфляция является одной из важнейших проблем, поскольку её показатели и социально-экономические последствия играют серьёзную роль в

оценке экономической безопасности страны и всемирного хозяйства. В 2018 Беларусь заняла 16 место по уровню инфляции в мире (уровень инфляции составил 5,64 % при целевом параметре не выше 6 %), в 2017 – 14 место (уровень инфляции составил 4,59 % при первоначальном прогнозном показателе 9 %, и дальнейшем его снижении до 6-6,5 %), в 2016 – 17 место (уровень инфляции составил 10,58 % при прогнозном показателе не выше 12 %). На данный момент индекс роста потребительских цен в среднем определен на уровне 105,3 % за 2019 год, 105 % – за 2020 год, 104,5 % – за 2021 год.

В соответствии с Программой социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 гг., утвержденной Указом Президента Республики Беларусь от 15 декабря 2016 г. № 406, основной целью денежно-кредитной политики является снижение инфляции к концу 2020 г. до 5 процентов [3].

В Беларуси утверждена антиинфляционная программа совместным постановлением Совета министров и Национального банка № 658/12 от 12 сентября 2018 г. Программа принята «в целях создания условий для устойчивого экономического роста, развития конкуренции и снижения инфляционных ожиданий». Программой определен количественный среднесрочный ориентир по уровню инфляции – поддержание на уровне 4 % [1].

В декабре 2018 г. Президент подписал Основные направления денежно-кредитной политики (далее ОНДКП) на 2019 год. Согласно ОНДКП, денежно-кредитная политика должна сохранить стратегическую направленность на обеспечение ценовой стабильности, а основной целью денежно-кредитной политики в 2019 году является ограничение инфляции в пределах 5 %. Также 31 октября 2019 г. Указом Президента №402 утверждены ОНДКП на 2020 г. Согласно им, Беларусь продолжит сохранять ценовую и финансовую стабильность, а основной целью будет замедление инфляционных процессов [4].

Реализация денежно-кредитной политики в 2020 году продолжится в режиме монетарного таргетирования. Данный режим реализуется с 2015 года, однако Национальный банк планирует сменить режим монетарного таргетирования на инфляционное таргетирование, что еще больше повысит эффективность денежно-кредитной политики. Так с января 2018 г. Национальный банк перешел к использованию процентной ставки по однодневным межбанковским кредитам в национальной валюте в качестве операционного ориентира монетарной политики. Данный переход является одним из шагов к внедрению режима инфляционного таргетирования.

Главное отличие инфляционного таргетирования заключается в том, что при его применении цель регулятора – достижение конкретного показателя по инфляции. В данном случае, помимо широкой денежной массы, Национальный банк будет управлять и другими факторами, влияющими на инфляцию. Такой подход, с одной стороны, делает монетарную политику более гибкой, с другой – повышает эффективность антиинфляционных мер.

Успешность внедрения режима инфляционного таргетирования в нашей стране будет зависеть от реализации целого комплекса мер: повышения эффективности трансмиссионного механизма денежно-кредитной политики, совершенствования системы моделирования и прогнозирования, построения

системы принятия решений и активной информационной кампании для налаживания эффективной коммуникации с экономическими агентами и повышения доверия к проводимой регулятором политике.

В связи с тем, что Республика Беларусь, являясь страной с переходной экономикой, не готова к апробации режима полноценного инфляционного таргетирования предлагается на первоначальном этапе применять более мягкую форму данного режима – с более высоким начальным уровнем целевой инфляции, разумными темпами ее снижения и более длинным целевым горизонтом [2].

Проведенный анализ эффективности мировой опыт внедрения инфляционного таргетирования в развитых и развивающихся странах показывает высокую его адаптивность к специфическим условиям каждой конкретной страны. Накопленный обширный опыт может быть использован при переходе к инфляционному таргетированию в Республике Беларусь в среднесрочной перспективе.

Список использованной литературы:

1. Антиинфляционная программа // Совет Министров Республики Беларусь. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/fileealcd21a451029aa.PDF.

2. Левенков А. С. Эффективность применения инфляционного таргетирования и возможность его внедрения в Беларуси / А. С. Левенков // Банкаўскі веснік. – 2016. – № 4/633. – С. 33.

3. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.

4. Основные направления денежно-кредитной политики // Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : www.nbrb.by/legislation/ondkr.

ГРОДНИКОВА ДАРЬЯ ДМИТРИЕВНА

*студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

МИНИЧ ВИКТОРИЯ ПАВЛОВНА

*студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика»
Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

СИСТЕМА ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ НА ТОВАРНЫХ БИРЖАХ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Товарная биржа представляет собой самостоятельное специализированное учреждение, выражающее интересы добровольного объединения коммерческих посредников и их служащих для проведения торговых операций в специальном месте, по совместно разработанным и соблюдаемым правилам на крупнооптовом товарном рынке. Единственной фактически действующей товарной биржей в Республике Беларусь является ОАО «Белорусская универсальная товарная

биржа» (далее БУТБ). Одна из главных задач любой биржи (и БУТБ в частности) – создать здоровую конкуренцию и определить диапазон справедливых цен на товары собственного производства и товары, импортируемые в страну [1].

Цены, формируемые на товарных биржах, наиболее полно отражают их рыночную сущность. Они являются прозрачными, регулярно публикуются в средствах массовой информации. Поэтому они могут оказывать значительное влияние на ценообразование и на внебиржевом оптовом рынке, поскольку служат ориентиром для заключения сделок организациями во внебиржевой торговле.

Товары реализуются на товарной бирже по ценам, устанавливаемым по соглашению между участниками биржевой сделки, т. е. свободно, если иное не предусмотрено законодательными актами. Применение механизма свободного ценообразования также связано с рисками искусственного завышения или занижения цен на биржевые товары (манипулирования ценами) [4].

Концентрируя спрос и предложение, товарные биржи выявляют реальные рыночные цены на товар. Достигается это путем котировки цен, что является одной из основных задач биржи. На каждой бирже регистрируются сложившиеся в течение биржевого дня средние цены, служащие для предпринимателя ориентиром при заключении сделок как на бирже, так и за ее пределами [2]. Биржевая котировка определяется для стандартных, регулярно выставляемых на биржевые торги товаров в соответствии с обязательными для учета основными ценообразующими факторами: размерные и качественными характеристики, базис поставки, условия оплаты и др. Биржевые котировки БУТБ отражают средневзвешенные цены на товары.

На основании биржевых котировок можно рассчитать ценовой коридор для каждого товара, что также будет показывать тенденции изменения цены. Ценовой коридор показывает уровень минимальной и максимальной цены на биржевой товар и устанавливается биржей с учетом спроса и предложения на биржевые товары [3].

Один из отличительных признаков цены товара, сформированной в ходе биржевых торгов БУТБ – ее неизменность в течение всего срока действия биржевого договора.

Проанализировав работу БУТБ, нами выявлены следующие основные перспективные направления развития: увеличение номенклатуры торгуемых товаров в перспективе будет способствовать установлению цен с учетом изменения рыночных факторов в реальном времени; сотрудничество с ведущими мировыми выставочными центрами и информационными агентствами с целью продвижения имиджа биржи среди потенциальных клиентов за рубежом (организация и проведение образовательных семинаров, призванных продемонстрировать преимущества совершения сделок на биржевых торгах; участие и позиционирование биржи на международных и республиканских специализированных форумах, выставках и пр.; подготовка и распространение образовательно-информационных материалов). Что, в свою очередь, также обеспечит рост номенклатуры торгуемых товаров;

Таким образом, биржевая торговля имеет свои специфические особенности в области ценообразования. Механизм ценообразования на биржевом рынке строится на следующих основных принципах: ценообразование носит свободный

характер; законодательством предусмотрена возможность установления товарной биржей ценового коридора и принятия мер, направленных на недопущение манипулирования ценами; товарным биржам предоставлено право самостоятельного применения иных, не предусмотренных законодательством, регулирующих и контрольных механизмов.

Рост количества нерезидентов, участвующих в биржевых торгах, позволит получить дополнительные возможности по расширению рынков сбыта своей продукции и оптимизации закупок необходимого сырья по наиболее выгодным условиям.

Список использованной литературы:

1. Александрова И. Белорусская универсальная товарная биржа: «Мы созданы государством в целях совершенствования механизма торговли» / И. Александрова // Гомельские ведомости.– Режим доступа : www.butb.by/index.php?page=121.

2. Беседина В. М. Ценообразование : учеб. пособ. / В. М. Беседина, Е. Е. Волкова. – М., 2006. – 141 с.

3. Войтов Д. Закупки на площадках ОАО «Белорусской универсальной товарной бирже» / Д. Войтов // Тендер. – 2013. – № 38 (667). – С. 16 – 19.

4. Задорожный И. Особенности ценообразования на товарных биржах / И. Задорожный // Главный экономист. – 2014. – № 1 (67). – С. 29 – 38.

ГРУДЬКО КРИСТИНА ПЕТРОВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЛАЗАРЕНКО АНАСТАСИЯ ИГОРЕВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

АНТИДЕМПИНГОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗЛИЧНЫХ ОТРАСЛЕЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Антидемпинговое регулирование в мировой законодательной практике является инструментом административного воздействия на рыночную экономику. Оно используется уже около века и является достаточно популярным, т.к. является средством борьбы с недобросовестной конкуренцией.

Демпинг является одной из форм недобросовестной конкуренции, нарушающих свободу предпринимательской деятельности на международном рынке товаров путем применения недозволенных методов ведения внешней торговли. Английским термином «демпинг» (dumping) обозначается поставка крупных партий товара по бросовым ценам с целью загрязнения рынка импортера, создания хаоса на нем, чтобы увеличить свою долю на рынке соответствующего товара, устранив с него конкурентов [1].

Демпинг представляет собой продажу товара на внешнем рынке по цене более низкой, чем на внутреннем рынке. Иначе демпинг определяется как ценовая дискриминация между национальными рынками. Отмечается, что это определение теоретически охватывает и ситуацию, в которой производитель продает товары на своем национальном рынке по цене ниже, чем за границей, и

ситуацию, в которой он продает товары на национальном рынке по цене выше, чем на экспортных рынках, однако в начале двадцатого столетия было закреплено, что только вторая ситуация может вызывать проблемы в импортирующей стране [2].

Основными целями демпинга являются:

- политические: экономически сильное государство, в процессе торговли с развитыми странами, старается подавить конкурентную борьбу национальных производителей этих стран и получить экономический контроль над ними;
- экономические: избавление от запасов товаров; поддержание уровня производства в условиях снижения роста; повышение количества продаж, избавление от конкурентов, контроль над рынком.

Демпинг наносит огромный материальный ущерб предприятиям страны, на рынок которой поступают товары по демпинговым ценам, а также потребителям. Под материальным ущербом понимается сокращение продаж и производства, потеря доли рынка, снижение прибыли. Предприятия, не выдерживающие конкуренцию, уходят с рынка, следствием чего является рост безработицы.

С целью уничтожения демпинга государство проводит антидемпинговую политику.

Антидемпинговая политика – это политика, направленная на предприятия-экспортеры определенных видов товаров по заниженным ценам, пользующихся поддержкой государства, включая прямые экспортные надбавки [3]. Она включает в себя применение антидемпинговых мер, под которыми понимаются мероприятия по ограничению демпингового импорта товара, осуществляемые исполнительной властью, посредством введения антидемпинговой пошлины, в том числе временной антидемпинговой пошлины, либо принятию ценовых обязательств. Следует отметить, что применение антидемпинговых санкций выступает в качестве эффективной формы государственного регулирования международной торговли. В то же время сегодня и предприятия все чаще стали прибегать к доступным им способам защиты своих интересов – инициировать антидемпинговые расследования, результатом которых, как правило, для производителей-импортеров становится ограничение экспортных квот, применение огромных штрафных санкций или выдворение товаров с рынка [1].

Экономическая целесообразность антидемпинговых мер вызывает огромное количество споров и разногласий. Главный спор состоит в определении и установлении той грани, когда использование и применение антидемпинговых мер в защитных целях от недобросовестной конкуренции переходит к злоупотреблению ими. В основном антидемпинговые меры негативно сказываются на состоянии торгово-экономических отношений между странами, которые вовлечены в антидемпинговые процедуры. Их применение, как и начало антидемпингового расследования, приводит к весомому уменьшению экспорта иностранного государства и росту цен на продукцию импортного происхождения, что в действительности вытесняет иностранного экспортера с внутреннего рынка.

Эффективное применение антидемпингового регулирования создает предпосылки для сокращения агрессивной недобросовестной конкуренции и увеличения количества конкурирующих фирм.

Список использованной литературы:

1. Горина М. С. Актуальная проблематика антидемпинговых мер при импорте товаров в международной торговле / М. С. Горина, Е. М. Кондратьева // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2012. – № 5 – 1. – С. 252 – 257.
2. Козырин А. Н. Конкуренция на международных рынках : учеб. пособ. / А. Н. Козырин, Р. А. Шепенко. – М. : Спарк, 1999. – 208 с.
3. Кондратьева Е. М. Экономическая и правовая сущность демпинга как формы недобросовестной конкуренции / Е. М. Кондратьева, М. С. Горина // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2013. – № 6 – 1. – С. 321 – 328.

ГРУДЬКО КРИСТИНА ПЕТРОВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЛАЗАРЕНКО АНАСТАСИЯ ИГОРЕВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЗНАЧЕНИЕ ПРОВЕДЕНИЯ КАМЕРАЛЬНЫХ ПРОВЕРОК ПРОЦЕДУР ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК

Государственные закупки – это сложные отношения, связанные с исполнением договора. Имеется множество нюансов, которые должны быть учтены в процессе государственной закупки. Законодательство Республики Беларусь четко регламентирует отношения, связанные с процедурами государственных закупок. Однако, в связи с тем, что ежегодно заключается сотни тысяч государственных закупок, процесс проверки и контроля усложняется. Для этого Министерство антимонопольного регулирования торговли (далее – МАРТ) разработало действенный механизм – камеральная проверка.

Камеральная проверка – это такой вид проверок, при которой проверка будет проводиться без выезда к заказчику, на основании имеющихся у МАРТ документов и информации, доступ к которым имеется у МАРТ в соответствии с законодательством.

Единственным основанием для проведения МАРТ камеральной проверки является любая жалоба участника либо иного юридического или физического лица. Принятая к рассмотрению жалоба является основанием для проведения камеральной проверки в порядке, установленном уполномоченным государственным органом по государственным закупкам. В случае проведения закрытого конкурса, закрытой процедуры запроса ценовых предложений, биржевых торгов, процедуры закупки из одного источника камеральная проверка не проводится.

Во время камеральной проверки работники МАРТ будут изучать следующие вопросы:

– имелся ли предмет государственной закупки в размещенном на электронной торговой площадке (далее – ЭТП) годовом плане государственных закупок;

– был ли правомерен выбор заказчиком (организатором) вида процедуры государственной закупки;

– соответствовали ли требованиям законодательства о госзакупках: документы, которые необходимо представлять для участия в процедуре государственной закупки; протоколы открытия, рассмотрения предложений и допуска участников к оценке и сравнению предложений, протоколы оценки и сравнения предложений; выбор участника-победителя или признание процедуры государственной закупок несостоявшейся; решения об отмене процедуры государственной закупки, принятые заказчиками (организаторами);

– размещал ли заказчик (организатор) на ЭТП ответы на запросы о разъяснении документов, которые необходимо представлять для участия в процедуре государственной закупки.

Если после проведения камеральной проверки выявлено, что законодательство о государственных закупках нарушено, это должно быть отражено в акте камеральной проверки, который будет размещен на ЭТП не позднее 5 рабочих дней со дня приостановления процедуры государственной закупки. Акт камеральной проверки подписывается лицом, которое проводило проверку. Факто размещения акта на ЭТП придает всей процедуре камеральной проверки публичность и особую общественную значимость.

Если же в ходе камеральной проверки нарушений законодательства о государственных закупках не будет обнаружено, это будет отражено в справке камеральной проверки. Как и акт, справка должна быть размещена на ЭТП в тот же 5-дневный срок.

Таким образом, можно сделать вывод, что камеральная проверка является важным элементом процесса государственных закупок. Стоит учитывать, что даже проведение камеральной проверки не гарантирует полного исключения рисков. Но вместе с тем отсутствие данного вида контроля увеличивало бы в разы риск нарушений в отношении государственных закупок.

Список использованной литературы:

1. Инструкция и порядке проведения камеральной проверки : утв. Постановлением Министерства антимонопольного регулирования и торговли от 12.04.2019 г. № 34 // Национальный правовой интернет-портал Республики Беларусь. – Минск, 2019.

2. О государственных закупках товаров (работ, услуг) : закон Республики Беларусь от 13.07.2012 г. : принят Палатой Представителей от 27.06.2012 г. : одобрен Советом Республики от 29.06.2012 г. // Национальный интернет-портал Республики Беларусь. – Минск, 2019.

3. Шibaев С. Р. Государственные закупки и конкуренция / С. Р. Шibaев // В. А. Галанов. – 2010. – 125 с.

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ ДЕРЖАВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Інвестиції грають важливу роль у розвитку економіки. Кількість та якість інвестицій впливає не лише на прибутковість виробництва, а й на стан охорони здоров'я, екології, розвиток освіти, науки тощо. Як показує світова практика, ефективність процесу інвестування, так чи інакше, залежить від гармонійного поєднання ринкових та державних механізмів впливу на процес суспільного виробництва [1]. Тобто, є сенс проаналізувати значення терміну «інвестиції» більш детально.

Л. Шевченко [2, с. 260] вважає, що інвестиція – це вкладання капіталу на тривалий строк в будь-яку справу, або підприємство, особливо за кордон, з метою отримати прибуток. Не зрозуміло, чому автор робить наголос на тому, що це має відбуватися саме закордоном. З. Куньч [3, с. 320], автор Універсального словника української мови, визначає, що інвестицією можна назвати майнові, грошові, інтелектуальні цінності, які вкладаються в об'єкти підприємницької, або інший вид діяльності, з метою отримати прибуток. Також, інвестицією науковець називає капітальні вкладення в розвиток виробництва, або невиробничу сферу. Тобто, на думку автора інвестувати – це значить вкладати капітал в будь-яку галузь економіки у своїй країні, або за кордоном, з однією метою – одержання прибутку.

На думку В. Дубічинського, інвестиція – це довгострокове вкладення капіталу для одержання прибутку у будь-якій галузі економіки в межах країни або за її кордоном. Цікаво, що автор робить наголос на тому, що інвестування капіталу має бути довгостроковим і вкладеним у галузі економіки.

Л. Алексєнко, В. Олексієнко [4, с. 250], автори Економічного тлумачного словника, визначають інвестиції як вкладення капіталу на тривалий строк в грошовій, матеріальній та нематеріальній формах у фінансові інструменти, або об'єкти підприємницької діяльності, з метою приросту капіталу, отримання прибутку, або досягнення соціального ефекту. На мою думку, це визначення найбільш повно розкриває поняття інвестиції, а саме дає зрозуміти, що вкладати матеріальні активи можна не лише з метою отримання прибутку, а і для досягнення соціального ефекту, такого, як створення репутації, або іншого суспільного впливу.

Думку авторів Сучасного словника іншомовних слів О. Скопенко, Т. Цимбалюка [5, с. 301 – 302] можна виразити на рис. 1.

Резюмуючи вищенаведені визначення поняття інвестиції, які надаються у різних вітчизняних словниках та енциклопедіях, їх можна охарактеризувати як процес вкладання капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою досягнення економічного, або соціального, ефектів. Якщо проаналізувати визначення терміну «інвестиції» економістом-практиком А. Дукою [6, с. 44], то ми отримаємо досить широке визначення цієї категорії. Під інвестиціями

науковець розуміє економічні ресурси, які використовуються для збільшення реального капіталу суспільства, а саме шляхом:

- утворення товарно-матеріальних резервів;
- посилення та модернізація виробництва;
- створення соціальної інфраструктури;
- розробки виробничої інфраструктури;
- реалізації інновацій та наукового обслуговування;
- навчання та перепідготовки персоналу тощо.

Рис. 1. Види інвестицій

Резюмуючи, робимо висновок, що інвестиції виступають базовою категорією, яка складає основу інвестиційного розвитку економіки, який забезпечується інвестиційною енергією його зростання. Кількість та якість інвестицій складають пропорції суспільного виробництва. Відсутність розумного впливу держави на процес вкладання інвестицій та зниження обсягів інвестування капіталу у виробництво негативно впливають на розвиток економіки, в цілому. Механізм державного регулювання вкладання інвестицій в економіку має забезпечувати можливість передбачувати розвиток економіки держави, організувати суспільне виробництво, планувати основні об'єми суспільного виробництва, управляти інвестиційною діяльністю, прискорювати процес інвестування, робити постійну оцінку ефективності інвестицій, проводити контроль інвестиційного процесу [1].

Список використаних джерел:

1. Мартиненко В. Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні : навч. посіб. / В. Ф. Мартиненко. – Київ, 2008. – Режим доступу : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/Oeeb8c47-23d1-4b3e-9745-0991667e2251.pdf.

2. Новий словник іншомовних слів: близько 40 000 слів і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк ; за ред. Л. І. Шевченко. – Київ : АРІЙ, 2008. – 672 с.
3. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови / З. Й. Куньч. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. – 848 с.
4. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів (українсько-англійсько-російський) : навч. посіб. / Л. М. Алексеєнко, В. М. Олексієнко. – Тернопіль : Астон, 2003. – 672 с.
5. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / уклали : О. І. Скопенко, Т. В. Цимбалюк. – Київ : Довіра, 2006. – 789 с. – (Словники України).
6. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посіб. / А. П. Дука. – Київ : Каравела, 2007. – 424 с

ДЕРЕВЕНЧУК КАРИНА СЕРГЕЄВНА

студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

На современном этапе существует немало оснований для особого внимания к роли государства в экономической сфере. Совершенствование системы воздействия государства на инвестиционную деятельность и его регулирование должно являться основным приоритетным направлением в современной экономической политике с целью создания условий для дальнейшего устойчивого развития экономики.

Инвестиции способствуют качественному обновлению основного капитала и технического базиса экономики. Термин «инвестиции» образован от английского слова «investment», что означает вклад, капиталовложение. Более широкое определение инвестиций – это долгосрочные вложения капитала в различные отрасли экономики внутри страны, так называемые «внутренние инвестиции», и за границей («заграничные инвестиции»). Они находят свое отражение в виде денежных средств, банковских вкладов, паев, ценных бумаг, вложений в имущество, интеллектуальную собственность, вещные права и другие ценности.

Под государственным регулированием инвестиционной деятельности следует понимать осуществление органами государственной власти мер, направленных на регулирование процессов реализации инвестиций.

На сегодняшний день основу правового регулирования инвестиционной деятельности составляет Закон Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 53-З «Об инвестициях». При осуществлении инвестиционной деятельности следует руководствоваться также Гражданским кодексом Республики Беларусь (например, § 7 и § 8 главы 30 ГК регулируют отношения по продаже недвижимости, в том числе предприятия), законодательством о внешнеэкономической деятельности, законодательством о ценных бумагах и фондовых биржах, налоговым законодательством и др. Нормы, направленные на

регулирование инвестиционной деятельности содержатся также в международных соглашениях.

Несмотря на временное замедление темпов экономического роста и притока иностранных инвестиций во всем мире, крайне важно создать максимально благоприятные условия для притока иностранных инвестиций, чтобы с началом восстановления мировой экономики Беларусь, как и многие другие страны, могла в полной мере воспользоваться всеми имеющимися возможностями. В соответствии с намеченными целями в области привлечения иностранных инвестиций Правительство начало проводить обширные реформы. Данные реформы оказали существенное влияние на условия ведения бизнеса. Среди основных реформ можно отметить: упрощение регистрации субъектов хозяйственной деятельности, уменьшения лицензируемых видов деятельности, упрощение налоговой системы для малых и средних предприятий, а также новые схемы поощрения для привлечения инвестиций в высокотехнологичные секторы и наименее развитые области страны. Скорость и последовательность недавних преобразований повысили привлекательность Беларуси для вложения инвестиций. За январь-сентябрь 2019 г. в реальный сектор экономики было вложено 7,1 млрд. долл. США. Тем не менее, объем иностранных инвестиций все еще мал по сравнению с большинством стран СНГ.

К важнейшей из проблем, которые сдерживают развитие экономики нашей страны, следует отнести, прежде всего, низкую эффективность инвестиций.

Для обеспечения эффективности инвестиционной политики государство в лице правительства должно осуществлять следующие действия:

- создавать условия для эффективного использования инвестиционных средств.
- способствовать процессу аккумулирования как внутренних, так и внешних инвестиционных средств для дальнейшего подъема экономики.

Кроме того, государство должно имеющимися средствами и возможностями оказывать содействие успешной реализации своей программы действий.

Приоритеты развития – это направления развития экономики страны, которые должны учитывать имеющиеся сравнительные преимущества и потому в перспективе обеспечить подъем экономики, а, следовательно, и повышение уровня жизни населения. Разработав приоритеты развития, государство должно создать условия для того, чтобы субъекты экономики были заинтересованы участвовать в программе действий государства. В нашей стране предпринимаются попытки разработать подобные приоритеты развития. Так, например, принята Программа социально-экономического развития Республики Беларуси на 2016-2020 годы. Однако на текущий момент можно сделать вывод, что данная работа не доведена до логического завершения, так как выбранные приоритетные направления не всегда подкрепляются системой поддержек и льгот для ее реализации.

Следующей проблемой на пути достижения успехов в реализации инвестиционной политики является негативная динамика иностранных инвестиций. Для привлечения инвестиций следует создать привлекательную среду. Во-первых, это политическая стабильность в стране. Здесь следует отметить, что Республика Беларусь является страной со спокойной и

благоприятной политической обстановкой. Во-вторых, полагается, что одним из важных факторов создания привлекательной инвестиционной среды экономики является настроенность страны не только брать, но и своевременно отдавать долги. Неоднократное обращение к международным кредитным организациям с просьбой о реструктуризации долга снизило имидж Беларуси в глазах инвесторов.

Стратегической линией экономического развития Беларуси является всемерное способствование повышению уровня частных внутренних инвестиций. В Беларуси этот уровень в переходной экономике страны составляет 50-51 %. Между тем в развитых странах мира (США) этот показатель находится на уровне 80 %. Следовательно, важнейшей задачей на перспективу является поддержка частного сектора экономики. В рыночной экономике основным хозяйствующим субъектом являются частные предприятия и домашние хозяйства. Именно инвестиционные возможности частного сектора должны составлять основу внутренних инвестиций. В нашей экономике уровень частных инвестиций ограничен. Основной причиной слабости частного сектора экономики, является его неразвитость и низкая доходность, слабая покупательная способность населения. В связи со слабостью развития частного сектора и потому недостаточным уровнем внутренних инвестиций экономика Беларуси не может развиваться без внешней помощи. Проблема развития частных предприятий является недостаточный опыт, отсутствие знаний и менталитета рыночного ведения хозяйства у частных производителей.

Таким образом, для избежания снижения конкурентоспособности экономики Республики Беларусь и одновременного повышения привлекательности страны среди иностранных инвесторов следует искать пути активизации инвестиционного процесса.

Список использованной литературы:

1. Основные положения программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы. Пятое Всебелорусское народное собрание. – Режим доступа : <http://shod.belta.by/programma>.
2. Ульянова Н. Механизм повышения инвестиционной привлекательности Беларуси / Н. Ульянова // Банк. вестн. – 2017. – № 28. – С. 20 – 23.
3. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://belstat.gov.by>.

ЕРМАКОВА ЭЛЕОНОРА ЭРИХОВНА

*старший преподаватель кафедры управления экономики и финансов
Брестского государственного технического университета*

ИННОВАЦИОННОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ

Развитие малого и среднего предпринимательства выступает одним из приоритетных направлений в комплексе мер по совершенствованию бизнес-среды. Государственное регулирование хозяйственной деятельности предприятий

направлено на создание условий для развития малого и среднего бизнеса, обеспечение упрощённых административных процедур, предоставление льготной налоговой политики, поддержание инновационной инициативы.

Одним из основных программных документов, направленных на развитие сферы малого и среднего предпринимательства выступает Государственная программа «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016-2020 годы.

В условиях рыночной экономики, как показывает опыт экономически развитых государств, устойчивое социально-экономическое развитие напрямую зависит от уровня активности малого и среднего предпринимательства. Данный сектор экономики является достаточно мобильным и легко адаптируется к часто изменяющимся рыночным условиям, поэтому развитие малого и среднего предпринимательства является фундаментом для возникновения условий интенсивного экономического роста [1].

Республика Беларусь в данном аспекте не является исключением, и вопросы экономического роста и источников его обеспечения как никогда актуальны сегодня. Развитие индивидуального малого и среднего предпринимательства в нашей стране является одним из национальных приоритетов экономики [1].

Современный этап развития мировой экономики характеризуется глобализацией процессов производства и сбыта продукции, высокими темпами технологического развития, увеличением доли высокотехнологичной продукции в общем объёме ВВП, повышением степени наукоёмкости продукции. В этих условиях субъекты малого и среднего бизнеса, обладая высоким уровнем мобильности и гибкости, имеют возможность стать лидером экономики.

Инновации являются движущей силой экономического роста, обеспечивают конкурентоспособность страны, региона, предприятия. Переход к инновационному развитию экономики в Беларуси является решающим фактором повышения конкурентоспособности. Программы инновационного развития в республике предусматривают повышение инновационной активности бизнеса.

Показатель инновационной активности субъектов хозяйствования в стране является одними из важнейших характеристик развития экономики. Уровень инновационной активности предприятий рассматривается как результат реализации стратегии и программы инновационного развития страны.

Малые и средние предприятия являются важнейшей составляющей рыночной экономики и играют важную роль в социальной стабилизации, создании новых рабочих мест, ускорении экономического роста за счёт реструктуризации экономики и перераспределении трудовых ресурсов [2].

Становление малого и среднего предпринимательства в Республике Беларусь насчитывает чуть более 25 лет. За это непродолжительное время данный сектор экономики прошёл несколько этапов развития. С принятием Закона Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. «О поддержке малого и среднего предпринимательства» законодательно закрепились понятие среднее предпринимательство [2]. В целях развития IT-отрасли и создания цифровой экономики, а также привлечения технологий, капиталов и, главное, умных и талантливых людей со всего мира в 2017 г. подписан Декрет Президента Республики Беларусь «О развитии цифровой экономике».

Несмотря на внимание и поддержку государства, вклад в экономику страны со стороны малого и среднего бизнеса незначителен, лишь 23 % ВВП приходится на малые и средние предприятия, что существенно ниже уровня промышленно развитых стран. По данным Европейской экономической комиссии ООН, в странах ЕС на долю малого и среднего предпринимательства приходится 60 % ВВП.

Характерными чертами сектора малого и среднего бизнеса Республики Беларусь является сосредоточение его субъектов преимущественно в сфере мелкой торговли, слабое развитие бизнеса в производственном секторе.

Определить роль и место малого и среднего бизнеса в инновационном развитии экономики позволяют данные официальной статистики.

В целях статистического обследования предприятий, согласно подходу статистического комитета Республики Беларусь, инновационно-активной считается организация, которая осуществляет затраты на технологические инновации, т.е. ведёт разработки и внедрение новых или усовершенствованных продуктов, технологических процессов [3].

С 2011 года данные официальной статистической отчётности учитываемых инноваций расширились сведениями об инновационной активности среднего и малого бизнеса. Процессы, происходящие в инновационной сфере, представлены предприятиями обрабатывающего производства в целом и по видам экономической деятельности. Очевидно, что отражение результатов инновационной деятельности малых и средних предприятий является положительной динамикой в развитии статистики инноваций, однако, в системе показателей для этих предприятий не отражена некоторая важная информация, используемая в системе показателей промышленности в целом [4].

Анализ инновационной активности малого и среднего бизнеса характеризует этот сектор как предпринимательство не требующее высокой квалификации, как бизнес с низким уровнем наукоёмкости производства, как предприятия с незначительным уровнем инновационного потенциала.

Согласно статистическим данным и проведённым расчётам, степень инновационной активности среднего и малого бизнеса не изменяется в течение восьми последних лет. Абсолютные же величины количества организаций обрабатывающей промышленности демонстрируют отрицательную динамику, как по общему числу действующих предприятий, так и по числу предприятий, проявляющих инновационную активность. Удельный вес инновационной продукции в малом бизнесе имеет крайне низкие показатели, их доля не превышает 1 %, средние предприятия демонстрируют более высокие показатели, однако, намного ниже, чем общие результаты по обрабатывающей промышленности. В целом по республике доля отгруженной инновационной продукции составляет 21,6 %, в то время как средние предприятия отгружают лишь 3,7 % инновационной продукции.

Деятельность отечественных малых предприятий в инновационном предпринимательстве выражена явно слабо, отсутствует информация о созданных малых инновационных предприятиях в высших учебных заведениях.

Следовательно, комплексное использование статистических показателей для анализа инновационной деятельности затруднительно, данных для оценки инновационных процессов на средних и малых предприятиях недостаточно.

Проведённый анализ свидетельствует о сложившемся неблагоприятном инновационном климате и низкой степенью востребованности инноваций в малом и среднем бизнесе

Таким образом, несмотря на государственную поддержку, малый бизнес сталкивается с множеством проблем в процессе создания и функционирования предприятий. Субъектам хозяйствования приходится вести свою деятельность в условиях неопределённости и повышенного риска в связи с нестабильной экономической ситуацией, влияние внешних и внутренних факторов.

Основные причины, препятствующие инновационному развитию малого и среднего бизнеса в Республике Беларусь, можно сформулировать исходя из факторов развития и существующих условиях деловой активности данных субъектов хозяйствования. Среди наиболее ярко выраженных выступают следующие факторы:

- недостаток собственных финансовых ресурсов и ограниченный доступ к льготным кредитным ресурсам;
- неразвитость венчурного финансирования в Беларуси;
- высокие риски свойственные инновационной деятельности с которыми может справиться крупный бизнес, имеющий возможность диверсифицировать свою деятельность;
- длительные сроки окупаемости инвестиций в инновационные проекты;
- недостаточное развитие инновационной инфраструктуры;
- наличие более доступных и выгодных сфер для оборота собственного капитала.

В связи с этим основными современными тенденциями стимулирования и поддержки развития малого и среднего инновационного предпринимательства может выступать развитие научно-технической инфраструктуры, ориентированной на создание благоприятных условий для повышения инновационной активности; совершенствование форм финансовой и иной ресурсной поддержки малого и среднего бизнеса; налаживание эффективного взаимодействия крупного, среднего и малого бизнеса.

Список использованной литературы:

1. О государственной программе «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 23.02.2016 г. № 149. – Режим доступа : www.economy.gov.by/gu/gosprog-gu.

2. Стратегия развития малого и среднего предпринимательства «Беларусь – страна успешного предпринимательства» на период до 2030 года : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 17.10.2018 г. № 743. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/filebaec29e3f635aae3.PDF.

3. Статистический ежегодник Республики Беларусь. – Мн., 2019. – 518 с.

4. Ермакова Э. Э. Статистика инноваций в Беларуси / Э. Э. Ермакова, М. П. Мишкова // Вестник Брестского университета. – 2016. – № 1. – С. 125 – 131.

ЕФИМЧЕНКО ДАРЬЯ СЕРГЕЕВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

РОЛЬ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В РАЗВИТИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Инвестиционная деятельность коммерческих банков имеет стратегическое значение не только для конкретно взятого элемента банковского сектора, но и для страны в целом. С решением проблемы повышения эффективности осуществления инвестиционной деятельности коммерческими банками связаны экономический рост, повышение жизненного уровня населения, обеспечение социально-экономической стабильности и экономической безопасности. Рациональная инвестиционная политика также обеспечит и эффективное развитие самого коммерческого банка. Потому рассматриваемая тема является актуальной в условиях повышения роли банковского сектора.

Цель исследования – выявить проблемы осуществления инвестиционной деятельности белорусскими банками и разработать пути их преодоления.

Исследование проводилось на основе официальных статистических данных Национального Банка Республики Беларусь. В процессе подготовки работы применялись методы анализа, синтеза, сравнения, способ цепных подстановок.

В настоящее время активизация инвестиционной деятельности в Республике Беларусь для осуществления структурных преобразований в экономике влечет за собой более широкое использование кредита как источника кредитования. Развитие инвестиционного кредитования определяется общей социально-экономической ситуацией, инвестиционным климатом, а также готовностью банковской системы к такой работе.

Общее количество кредитных договоров, заключенных в II квартале 2019 г., увеличилось относительно I квартала 2019 г. на 20 176 договоров, или на 3,8 % и на 1 августа 2019 г. составило 549 428 договоров. Из них количество договоров на потребительские нужды выросло на 16 517 договоров, или на 3,2 %, на финансирование недвижимости – на 3 659 договоров, или на 55,6 %. В рамках мониторинга условий банковского кредитования банками представляются сведения о количестве обращений физических лиц по проблемным вопросам предоставления и обслуживания кредитов. В II квартале 2019 г. банками зафиксировано 953 таких обращений, что меньше на 15,5 % по сравнению с прошлым кварталом. Показатель качества кредитования в II квартале 2019 г. составил 0,05 % (в I квартале – 0,03 %) [1].

В II квартале 2019 г. отмечается повышение спроса на кредиты в белорусских рублях у всех категорий кредитополучателей.

В III и IV кварталах 2019 г. специалисты прогнозируют продолжение повышения спроса для всех категорий кредитополучателей. При этом более интенсивно спрос на кредиты в белорусских рублях будет повышаться у представителей бизнеса и у физических лиц по потребительским кредитам [2].

Существенную роль в повышении эффективности действующей системы направления кредитных ресурсов в производство играет процентная политика

коммерческих банков, которая должна быть построена таким образом, чтобы предоставление инвестиционных кредитов было выгодным и банку, и заемщику. Важными и перспективными направлениями кредитования, нуждающимися в развитии, являются синдицированные и ипотечные кредиты в производственной сфере.

С 20 ноября 2019 года ставка рефинансирования снижается с 9,5 до 9 процентов годовых, ставка по кредиту овернайт – с 10,75 до 10 процентов годовых, ставка по депозиту овернайт – с 8,25 до 8 процентов годовых.

Соответствующие решения приняты Правлением Национального банка Республики Беларусь по итогам заседания по денежно-кредитной политике 6 ноября 2019 года.

В III квартале 2019 года интенсивность инфляционных процессов продолжила замедляться. Динамика фактической годовой инфляции, которая в сентябре 2019 года составила 5,3 процента, формируется в соответствии с прогнозными оценками Национального банка. Ожидается, что в конце 2019 года и в течение 2020 года инфляция будет находиться вблизи 5 процентов.

Принятые решения обеспечивают сохранение нейтрального характера денежно-кредитной политики.

Указанное снижение ставок по кредиту и депозиту овернайт обеспечит сужение коридора процентных ставок по инструментам регулирования ликвидности банков до 2 процентных пунктов. В последующем данные ставки будут изменяться одновременно со ставкой рефинансирования на соответствующую величину [3].

Большое значение в повышении инвестиционной активности банковской системы имеет создание системы стимулирования и страхования инвестиций. Одним из условий предоставления банками долгосрочных займов на инвестиционные проекты при высоких кредитных и инвестиционных рисках производственной сферы является наличие государственных гарантий. К числу мер, способствующих возрастанию производственных инвестиций коммерческих банков, можно также отнести дифференциацию экономических нормативов в зависимости от доли их инвестиций в реальный сектор экономики и льготное налогообложение.

На протяжении длительного времени директивное кредитование позволяло активизировать инвестиционный процесс, но вместе с тем привело к накоплению ряда дисбалансов и нарастанию издержек, среди которых – значительная сегментация кредитного рынка, удорожание кредитов в рыночном сегменте, усиление стимулов к долларизации, ухудшение доступа частного сектора к кредитам, субсидирование убыточных предприятий [4].

Курс на последовательное сокращение объемов директивного кредитования, освобождение банков от несения данной нагрузки, а также повышение эффективности распределения финансовых ресурсов в рамках государственных программ и мероприятий путем наделения Банка развития соответствующими полномочиями позволят существенным образом изменить институциональную структуру и набор инструментов финансового рынка, высвободив пространство для развития эффективных рыночных механизмов.

Доминируюшим источником заемного финансирования для субъектов хозяйствования остаются банковские кредиты. Без кредитной поддержки невозможно обеспечить быстрое и цивилизованное становление производств, предприятий малого и среднего бизнеса, предпринимательской деятельности.

Список использованной литературы:

1. Мониторинг условий банковского кредитования / Главное управление регулирования банковских операций. – Минск : Национальный банк Республики Беларусь, 2019. – 21 с. – (Аналитическое обозрение / НБ РБ).
2. Статистический бюллетень / Главное управление платежного баланса и банковской статистики. – Минск : Национальный банк Республики Беларусь, 2019. – 68 с. – (Региональный выпуск № 4 / НБ РБ).
3. Национальный банк Республики Беларусь / Режим доступа : www.nbrb.by/press/9548/4/year.
4. Белорусские новости. – Режим доступа : <https://naviny.by/>.

ЖЕЧКОВА АЛІНА ЄВГЕНІВНА

студентка кафедри менеджменту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НА СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Економічні відносини відіграють важливу роль у структурі суспільства, безпосередньо впливають на процеси соціального розвитку. Економіка і соціальна сфера розвиваються паралельно, адже без розвинутої економіки не можна говорити і про розвиток суспільства.

Вперше помітили зв'язок між розвитком економіки і суспільством під час формування приватної власності, що стало передумовою гарантії людині її соціальних прав і свобод. Ринок в свою чергу сприяє процесу посилення правових засад економічних перетворень, утвердженню права на власність. Все це свідчить про те, що стан соціального розвитку детермінований динамізмом економічного розвитку. Кожний новий етап економіки об'єктивно зумовлює розвиток соціальних відносин.

Отже, складовими економічних відносин, що є вирішальними у суспільстві, є відносини власності [1]. Власність – основний елемент правового статусу людини, приватна власність забезпечує особі широкі права володіння, здатна пливати на реалізацію соціального потенціалу, а отже, і на соціальний розвиток в цілому.

Відносини власності – поле, де формуються соціальні цінності, інтереси.

Через систему «людина-річ» власність відображає майнові відносини, вольові взаємозв'язки юридичних осіб щодо привласнення майна.

При тоталітарному суспільстві не було ринкових відносин, економіка була політизована. Таке суспільство позбавило людину права власності. В. Ленін казав, що ми нічого власного не визнаємо, все що ми маємо – це публічне, а не приватне. Така політика сформувала у людині відчуження від власності і загальмувала стабільний соціальний розвиток.

Економічні реформи, що здійснюються в країнах, злам застарілої економічної моделі, подолання її наслідків – все це формує нову систему поглядів і економічних відносин, створює економічну свободу [2]. Позитивні наслідки – це надає можливість вільного вибору сфери господарської діяльності, зупиняє падіння ВВП, лібералізує господарські зв'язки, створює умови для соціальної безпеки.

З утвердженням незалежності в Україні почалися розбудови нової економічної системи, що спирається на відносини власності і ґрунтується на свободі, незалежності економічних суб'єктів господарства. Змінилися також концепції правового регулювання економіки.

Але є і недоліки. В Україні виникла низка суперечностей, проблем, що негативно вплинули на безпеку українського суспільства. Також можна виділити такі наслідки здійснення економічної політики [3].

1. Виникнення тіньової економіки.
2. Недосконалість фінансової системи, реформування усіх її складових.
3. Неefективна фіскальна політика держави, податкова система і політика.
4. Нездатність банків забезпечити накопичення кредитних ресурсів, обслуговувати інвестиційний процес, активно брати участь у капіталоутворенні.
5. Існування системи необґрунтованих пільг, що спричиняє значні бюджетні витрати, ставить у нерівні умови суб'єктів господарської діяльності.

Чинники, що гальмують соціальний розвиток: протистояння між органами влади, соціальний нігілізм, відсутність дієздатної системи державного управління соціально-економічними відносинами.

Можна виділити декілька шляхів розв'язання даних суперечностей, які гальмують формування соціальної культури та є реальними проблемами у розвитку країни.

1. Правове забезпечення для посилення дієздатності держави у вирішенні важливих проблем розвитку соціальної сфери. Створення стабільного правового поля для утвердження системи державного управління суспільно-економічними відносинами.

2. Удосконалення нормативно-правової бази для повноцінного функціонування відносин власності, формування забезпечення захисту прав приватної власності [4].

3. Забезпечення нового рівня приватизації в стратегічних галузях.
4. Реформування податкового законодавства.
5. Реформування банківської системи.
6. Удосконалення регуляторної політики. Протидія порушенню економічних і соціальних прав людини.

Список використаних джерел:

1. Клименюк М. М. Виробничі відносини як фактор подолання економічної кризи // М. М. Клименюк, А. М. Безус / Наук. вісник АМУ : зб. наук. пр., серія «Економіка». – Київ, 2010. – Вип. 8. – С. 5.

2. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка. – Київ : КНЕУ, 2001.

3. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю ; пер.с англ. 11-го изд. – Киев : Хагар-Демос, 1993. – 785 с.
4. Глоссарий. Государственное регулирование рыночной экономики. – М., 2002.
5. Заславська Т. М. Сучасне російське суспільство: соціальний механізм трансформації / Т. М. Заславська. – М., 2008.

ЗАХАРОВА ЮЛИЯ АЛЕКСАНДРОВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИКИ КИТАЙСКОЙ
НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ: ИНСТРУМЕНТАРИЙ, РАЗВИТИЕ,
ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ**

Государственное регулирование экономики представляет собой систему законодательных, исполнительных и контролирующих мер, осуществляемых государственными органами и организациями. Посредством системы различных форм и методов они обеспечивают достижение поставленной цели и решение важнейших экономических и социальных задач соответствующего этапа развития экономики, регламентируют хозяйственные отношения в обществе.

Государственное регулирование экономики в Китайской Народной Республике отличается как от традиционных рыночных систем капиталистических государств, так и от плановой экономики советского типа. В отличие от рыночных систем в современном Китае, можно говорить о партийно-государственном регулировании экономики, в котором роль правящей коммунистической партии чрезвычайно велика в стратегическом планировании, кадровом и оперативном управлении экономикой в целом, её отраслями и даже отдельными предприятиями. С другой стороны, в отличие от плановой экономики, регулирование национальной экономики в Китае осуществляется с широким использованием рыночных и правовых инструментов.

Китайской модели государственного регулирования характерен такой принцип как относительная открытость экономики. Китай успешно адаптировался к процессам глобализации и достиг способности влиять на международные товарные рынки. Его действия на международной арене традиционно характеризовались применением разнообразного инструментария, включающего политические, экономические, дипломатические и другие меры. Представители высшего государственного руководства Китая регулярно совершают зарубежные поездки для участия в международных многосторонних и двусторонних мероприятиях. Страна готова вносить свой вклад в укрепление глобальной политической и экономической стабильности, активно выдвигать собственные и поддерживать инициативы, выдвигаемые другими странами, направленные на устойчивое развитие, процветание и прогресс человечества.

Китайский опыт эффективного развития очень важен для Беларуси, которая строит взаимовыгодное стратегическое партнерство с Китаем. Вектор социально-экономического развития Беларуси по целеполаганию практически совпадает с вектором социально-экономического развития Китайской Народной Республики. В связи с этим опыт китайской политики реформ и открытости с точки зрения возможности ее применения в Беларуси представляет большой интерес.

В течение 40 лет в Китае на первом месте экономическое строительство. И вот итог: валовой внутренний продукт Китая вырос с \$174,9 млрд. в 1977 году до \$13,6 трлн. в 2018-м. В 2010 году Китай стал второй по величине экономикой в мире. В 2018 году общий объем импорта и экспорта китайских товаров достиг \$4,6 трлн., увеличившись в 223 раза по сравнению с 1978-м и занимая первое место в мире в течение последних двух лет подряд. По состоянию на конец августа 2019 года объем валютных резервов Китая составил \$3,1 трлн., занимая первое место в мире 13 лет подряд.

Среди направлений политики реформ и открытости можно выделить ряд отдельных, которые представляются в целом полезными для Беларуси:

- публичная поддержка руководством КНР постоянных экономических реформ;
- разделение ролей между правительством и бизнесом (принцип «чтобы экономика росла – не бизнес должен слушать правительство, а правительство – бизнес»);
- повышение самостоятельности местных органов власти;
- индустриализация и урбанизация;
- рост внутреннего кредитования;
- приток прямых иностранных инвестиций.

Сегодня для Беларуси приоритетными уроками реформирования китайской экономики служат реформы госаппарата, госсобственности и госмышления.

Основным уроком реформы государственного аппарата Китая для Беларуси является сохранение и привлечение квалифицированных кадров, способных работать в новых условиях, не просто молодежи, а людей, способных к инновациям, самокритике, открытости.

Важность завершенности реформы государственной собственности Китая в контексте экономических реформ является главным уроком для Беларуси. Незавершенность реформы государственного сектора в Китае сохраняет так называемую «гибридную (отсталую) экономику», когда частные предприятия ускоряют экономический рост, а государственные – замедляют.

Китайская реформа государственного мышления преподносит для Беларуси урок, который заключается в цикличности этой реформы. В условиях экономического роста общество питается ресурсами и может позволить себе эксперименты (либерализм), но на определенном этапе завывается самооценка, что сдерживает дальнейший рост экономики и формирует условия для возврата к первоначальной цели (консерватизм). Но уже сформировавшиеся инерционные ожидания общества подталкивают к возобновлению экспериментов и стимулируют экономический рост.

Учитывая специфику реформ китайской экономики, наличие как позитивных, так и побочных эффектов, китайский опыт не следует

абсолютизировать. Для Беларуси полезным уроком мог бы стать и иной опыт экономических реформ, благодаря которому ряд стран стали развитыми (например, Германия, Сингапур, Швеция, Япония) и у кого учился и учится сам Китай. В то же время основным уроком, который полезен для Беларуси в экономической политике, является постоянное соблюдение властями и обществом Китая принципов в ее названии – «реформы и открытость».

Список использованной литературы:

1. Правовые основы бизнеса в Китае / отв. ред. А. Е. Молотников, В. Шань – М. : Изд-во РКЮО, 2018. – 527 с.

2. Опыт эффективного развития Китая / Белорусско-Китайский межправительственный комитет по сотрудничеству. – Режим доступа : <http://belaruschina.by/>.

3. Рудый К. В. Уроки реформирования китайской экономики: что полезно для Беларуси / К. В. Рудый // Опыт китайской политики реформ и открытости и его актуальность для белорусской модели устойчивого социально-экономического развития : материалы междунар. науч.-практ. конф., Минск, 30 нояб. 2018 г. / под ред. проф. А. А. Тозика. – Минск : Изд. центр БГУ, 2019. – 331 с.

ЗЕЛЁНАЯ АЛИНА МАКСИМОВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В условиях рыночной экономики, как показывает опыт экономически развитых государств, устойчивое социально-экономическое развитие напрямую зависит от уровня активности малого и среднего предпринимательства. Данный сектор экономики является достаточно мобильным и легко адаптируется к часто изменяющимся рыночным условиям, поэтому развитие малого и среднего предпринимательства является фундаментом для возникновения условий интенсивного экономического роста.

Опыт зарубежных стран показывает, что на предпринимательство делают ставки не только в Республике Беларусь, и другие страны вкладывают большое количество сил и ресурсов в развитие этой сферы. Например, в Республике Сингапур на сегодняшний день существует более 50 программ поддержки малого и среднего бизнеса. И это не удивительно, ведь на малый бизнес приходится 50 % ВВП Сингапура [1].

Согласно данным Белорусского Национального статистического комитета, в Республике Беларусь, удельный вес субъектов малого и среднего предпринимательства в валовом внутреннем продукте составляет 24,6 %, а количество занятых в деятельности субъектов малого и среднего бизнеса составляет 1452,7 тыс. человек за 2018 год [2, с. 18]. Именно это и обуславливает

необходимость государственного регулирования и поддержки субъектов малого и среднего бизнеса.

Однако в Беларуси существует ряд проблем, с которыми сталкиваются субъекты малого и среднего бизнеса. Одна из основных проблем – это концентрация субъектов в городе Минске. 49,4 % всех предпринимателей по состоянию на 2018 год сосредоточена в городе Минске [2, с. 19]. Это обусловливается рядом причин. Во-первых, это объясняется тем, что столица обладает развитой производственной и социальной инфраструктурой. Во-вторых, на ее территории сконцентрированы производственные мощности и квалифицированные кадры. И в-третьих, денежные доходы населения Минска и Минской области в среднем в три раза превышают доходы населения других областей, что обуславливает высокую покупательную способность населения.

Также место неравномерность развития малого предпринимательства по отраслям. Сектор малого предпринимательства – институт, который обеспечивает занятость населения, сосредоточен прежде всего в сфере услуг (по итогам 2018 года – 74 % от общего количества микроорганизаций и малых организаций) и в сфере производства (26 %). Аналогичная ситуация складывается в сфере индивидуального предпринимательства – 85,4 % индивидуальных предпринимателей занято в сфере услуг и 14,6 % в сфере производства [2, с. 31]. Прежде всего, это обусловлено тем, что для запуска нового бизнеса в сфере производства необходим значительный уставной капитал, что является затруднительным для субъектов малого и среднего бизнеса, учредителем которых часто является всего лишь один человек.

Чтобы избежать подобных проблем, государственные органы предпринимают все возможные действия по поддержке института предпринимательства. В целях оказания содействия развитию малого и среднего предпринимательства в организации и осуществлении предпринимательской деятельности, создания системы непрерывного сопровождения субъектов малого предпринимательства с момента их государственной регистрации, на этапе становления, достижения ими финансовой самостоятельности и в ходе ведения хозяйственной деятельности, в республике действует сеть субъектов инфраструктуры поддержки малого и среднего предпринимательства [3, с. 4].

Согласно статье 4 Закона Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. «О поддержке малого и среднего предпринимательства», к субъектам инфраструктуры относятся центры поддержки предпринимательства и инкубаторы малого предпринимательства, основной целью деятельности которых является оказание субъектам малого и среднего предпринимательства содействия в организации и осуществлении предпринимательской деятельности. Субъекты инфраструктуры действуют во всех областях республики, г. Минске, в малых, средних городских поселениях и сельской местности размещены 35 субъектов инфраструктуры или 28,5 % от общего количества субъектов инфраструктуры [3, с. 15].

Таким образом, можно отметить, что в Республике Беларусь, как в большинстве развитых стран, регулированию и поддержке субъектов малого и среднего бизнеса уделяется большое внимание, однако, до сих пор существует ряд проблем, с которыми нужно бороться. Для борьбы с этими проблемами в

Беларуси издаються закони по підтримці підприємництва. Государственное регулювання здійснюється в відповідності з програмами в сфері государственной підтримки малого і середнього підприємництва при підтримці спеціально створеної інфраструктури. Финансування государственных програм в сфері государственной підтримки малого і середнього підприємництва здійснюється за рахунок средств республиканского і місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Список использованной литературы:

1. Performance Indicators // The SPRING Singapore website. – Access mode : www.spring.gov.sg/aboutus/pi/pages/performance-indicators.aspx.

2. Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь : статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь ; редкол. : И. В. Медведова (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2018. – 257 с.

3. О поддержке малого и среднего предпринимательства : закон Респ. Беларусь от 1 июля. 2010 г. № 148-З : с изм. и доп. : текст по состоянию на 9 дек. 2018 г. – Минск : Дикта, 2004. – 59 с.

ЗОМЧАК ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА

к. е. н, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики

Львівського національного університету імені Івана Франка

БОЙКО РОМАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

слухач магістратури економічного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

ВЕКТОРНА МОДЕЛЬ КОРЕКЦІЇ ПОМИЛОК ТРАНСМІСІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УКРАЇНИ

Ефективне керування макроекономічними процесами вимагає правильного оцінювання та інтерпретування макроекономічних сигналів, тому важливою частиною розроблення макроекономічної стратегії є розуміння впливу різного типу збурень на економічне середовище.

У роботі представлено використання моделі векторного коригування похибок для трансмісійного механізму монетарної політики України. Значимість роботи полягає в побудові структури взаємозв'язків між макроекономічними показниками України та визначенні впливу монетарної політики на реальний сектор економіки.

Відмінність векторної моделі корегування помилок (VECM моделі) від класичної VAR моделей є наявність нестационарних змінних у моделі. Довгостроковий зв'язок між змінними у VECM моделі описують за допомогою коінтеграційного рівняння. Такий зв'язок часто можна спостерігати у макро- і мікроекономічних та фінансових процесах, тому VECM моделі найчастіше застосовують саме для опису таких процесів. Модель з урахуванням зв'язку між зміною показників та відхиленням від рівноважного стану має спеціальну назву – модель корегування помилки [1].

VECM модель у загальному випадку можна записати [2]:

$$\Delta Y_{t-1} = c + \Pi Y_{t-1} + \sum_{i=1}^{p-1} r_i \Delta Y_{t-1} + \varepsilon_t$$

де Δ – оператор різниці;

Y_{t-1} – вектор ендогенних змінних розмірністю $k \times 1$ з одиничним лагом;

ε_t – k -мірний процес білого шуму, інновацій (випадкових відхилень);

c – вектор перетину;

Π – матриця коефіцієнтів коінтеграції;

r_i – матриця порядку $k \times k$ коефіцієнтів i -тої ендогенної змінної.

Для побудови VECM моделі трансмісійного механізму України були використані такі макроекономічні показники: валовий внутрішній продукт (DY), індекс споживчих цін (P), грошовий агрегат M2 (M), процентна ставка (I) та валютний курс гривні до долара США (DE). Схожі показники використано у статті О. Петрик та С. Ніколайчука [3], однак у ній побудовано модель іншого типу. Модель була запропонована як така, що здатна ефективно проілюструвати відношення монетарної політики України до реального сектору економіки. ВВП виражено у відсотках приросту фактичного показника відповідно до такого ж періоду попереднього року, індекс споживчих цін виражений у відсотках до грудня попереднього року, грошовий агрегат є показником приросту фактичного значення від такого ж у попередньому періоді, обрана процентна ставка за строковими депозитами у національній валюті розрахована як середньозважена ставка в річному обчисленні, а валютний курс – це середньозважена за період кількість гривні, необхідної заплатити за один долар США. В основному робота фокусується на питаннях, що станеться з ВВП та цінами після екзогенних шоків монетарної політики (змін процентних ставок і обмінного курсу). Для розрахунків використано квартальні дані зазначених вище показників з першого кварталу 2007 року по другий квартал 2019 [4; 5].

Важливим інструментом і основним з точки зору аналізу чутливості показників VECM моделі до дії зовнішніх шоків є побудова імпульсних функцій відгуків. Ключову роль у побудові та аналізі специфічних векторних авторегресійних моделей відіграє саме аналіз поведінки одних факторів на шоківу зміну інших, що можливе завдяки побудові імпульсних функцій та складанню таблиць імпульсів [1].

Результатом проведених досліджень є набір графіків, що зображені на рис. 1.

У дослідженні проаналізовано лише основні властивості трансмісійного механізму монетарної політики в Україні. VEC-модель, оцінена на основі українських даних за 2007-2019 рр., дозволяє краще розуміти структуру трансмісії в межах взаємозалежного макросередовища та при наявному коінтеграційному зв'язку між досліджуваними змінними.

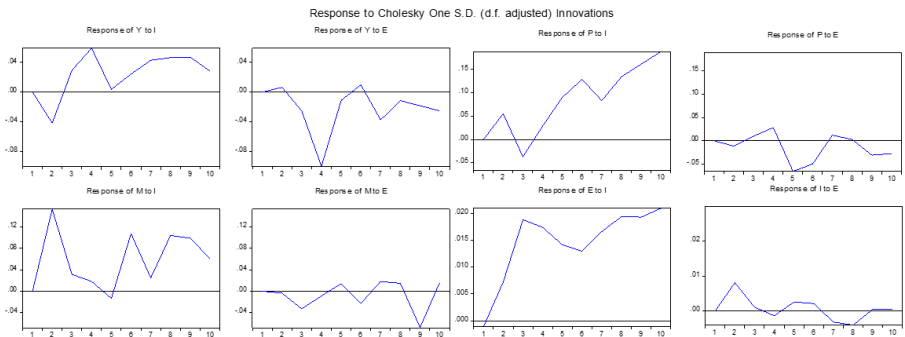

Рис. 1. Імпульсні функції впливу процентної ставки та курсу USD на ВВП, ІСЦ та грошову масу України

Джерело: Складено автором за результатами дослідження в програмному середовищі Eviews.

Список використаних джерел:

1. Лук'яненко І. Г. Аналіз часових рядів. Побудова Var і Vecm моделей з використанням пакета E.Views 6.0. / І. Г. Лук'яненко, В. М. Жук. – Київ : НУКМА, 2013. – 176 с.
2. Usman M. Application of Vector Error Correction Model (VECM) and Impulse Response Function for Analysis Data Index of Farmers' Terms of Trade / Usman M., Dhia Fadhilah Fatim, M. Yusuf S. Barusman, Faiz A. M. Elfaki and Widiarti // Indian Journal of Science and Technolog. – 2017. – Vol. 10 (19), May.
3. Петрик О. Структурна модель трансмісійного механізму монетарної політики в Україні / О. Петрик, С. Ніколайчук // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 3. – С. 19 – 20.
4. Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
5. Національний банк України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/statistic.

КВЕТКО ЕГОР АЛЕКСАНДРОВИЧ

студент 3 курсу факультета управління Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Современные традиции макроэкономики сложились в период, когда общее человеческое воздействие на окружающую среду не превышало границ самовосстановительного потенциала экологических систем.

На сегодняшний момент по многим параметрам антропогенная нагрузка превысила предел устойчивости природных комплексов и экосферы в целом. Экономический рост, определяемый всё возрастающими потребностями человека, привёл к тому, что под угрозой оказались природный базис

жизнеобеспечения и удовлетворение первичных потребностей человека – безопасной среды обитания.

«Зелёная» экономика – это экономика, которая приводит к повышению благосостояния людей и укреплению социальной справедливости при одновременном существенном снижении рисков для окружающей среды и дефицита экологических ресурсов. Она применяется чаще всего для описания определенной основополагающей стратегии формирования структуры экономики, в которой приоритеты экологической политики рассматриваются в ряду первоочередных.

Основным вектором в развитии «зелёной» экономики признается интегрирование экономической и экологической политики, при котором на первый план выдвигаются возможности для новых источников экономического роста при одновременном недопущении давления на природу, приводящего к неустойчивым последствиям для окружающей среды. Подобная постановка вопроса предполагает применение широкого набора мер и инструментов в различных комбинациях с учетом специфики каждой страны: экономических (налоги, субсидии, схемы торговли выбросами), императивно регулирующих (стандарты, разрешения), а также добровольно применяемых мер и инструментов и предоставления информации.

Экологизация экономики может привести в течение 5-10 лет к более высоким темпам роста ВВП в целом и ВВП на душу населения, чем в рамках обычного сценария развития. В контексте «зелёной» экономики, благодаря существенному прогрессу в области энергоэффективности, мировой спрос на энергоносители, согласно прогнозам, снизится к 2050 году на 40 % против обычно сценария развития. Предполагается, что «зелёный» сценарий инвестиций позволит снизить к 2050 году объём связанных с энергетикой выбросов углекислого газа примерно на одну треть по сравнению с нынешним развитием событий.

Развитие «зелёной» экономики подразумевает решение экологических проблем при одновременном обеспечении экономической безопасности, социальной стабильности и формирования дополнительных условий для возобновления устойчивого экономического роста. Республика Беларусь, как и многие страны мира, также рассматривает «зеленую» модель экономики в качестве важного инструмента обеспечения устойчивого развития и экологической безопасности. В стране сформированы и на системном уровне совершенствуются подходы к внедрению «зеленых» принципов экономического развития.

«Зелёная» экономика определяет условия, необходимые для развития конкуренции, инноваций и инвестиций, которые способны привести к формированию новых устойчивых источников экономического роста и решению проблем, связанных с охраной окружающей среды. Переход к модели «зеленого» роста позволит создать новые рабочие места, в том числе и для высококвалифицированных специалистов, в новых сферах деятельности.

В Республике Беларусь действует Государственная программа «Охрана окружающей среды и устойчивое использование природных ресурсов» на 2016-2020 годы. Основная цель данной программы – это обеспечение охраны

окружающей среды, рационального природопользования, экологической безопасности страны и перехода к «зелёной» экономике, а также выполнения международных обязательств Республики Беларусь в области охраны окружающей среды.

Действие механизмов «зелёной» экономики в контексте экологической безопасности Республики Беларусь может быть обеспечено только при условии эффективного правового регулирования.

Необходимо отметить, что принятая в Республике Беларусь за основу Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 года предполагает сбалансированное регулирование экономики, охраны окружающей среды и социальной сферы. Проводимая в настоящее время экологическая политика предусматривает снижение негативного воздействия на окружающую среду и улучшение ее качественного состояния, совершенствование технологического уровня производства, включающего ресурсосбережение, применение малоотходных и безотходных технологий и производств, сокращение объемов выбросов и сбросов загрязняющих веществ в окружающую среду, утилизацию и переработку отходов, а также сохранение биоразнообразия.

Однако анализ Национального плана действий по развитию «зелёной» экономики в Республике Беларусь до 2020 года выявил ряд недостатков. В частности, один из принципов «зелёной» экономики сформулирован как «включение экологических и социальных ценностей в систему экономического учёта». Думается, что экологические ценности можно рассматривать как отражение в сознании, которое формирует поведение людей, экологических проблем. Принципы – это основополагающие начала деятельности. Экологические и социальные ценности – достаточно оценочные понятия, которые законодательно не закреплены и абстрактно могут толковаться в правоприменительной деятельности, что скажется на эффективности применения правовых норм. Основополагающие принципы экономики и бережливости, соответствующие принципам «зелёной» экономики, содержатся в Директиве Президента Республики Беларусь от 14 июня 2007 г. № 3 «О приоритетных направлениях укрепления экономической безопасности государства». Анализ задач, которые стоят перед страной в контексте укрепления экономической безопасности государства, логично взаимоувязан с сущностью понятия ««зеленая» экономика», что подтверждает приоритетность эколого-экономического взаимодействия общества с окружающей средой в стране.

Успех реализации стратегии «озеленения» экономики, устойчивого развития и обеспечения экологической безопасности в целом зависит от активной позиции, личной заинтересованности каждого гражданина Республики Беларусь. Только общими усилиями государства, бизнеса и гражданского общества возможно достичь устойчивого социо-эколого-экономического развития посредством применения инновационных механизмов, которые позволят не только сохранить окружающую среду, но и вывести экономику страны на новый уровень развития.

Таким образом, концепция «зелёной» экономики в её современном виде – это во многом политический компромисс. Однако утверждение этой концепции в мировой повестке дня всё же подтверждает новый этап в истории взаимосвязи

економики и экологии, несмотря на то, что конкретные технологии и частные стратегии «озеленения» развиваются уже не один год. Впервые на высоком уровне обсуждаются и разрабатываются новые принципы и механизмы учета в системах национальных счетов природных и социальных активов, которые остаются невидимыми для рынка. Новые способы измерения экономического прогресса должны извещать о смещении приоритетов со стороны крупнейших игроков на мировой экономической сцене, а подробные стратегии и планы действий – обозначить конкретные цели, сроки и механизмы трансформации экономического устройства.

КЕРБИКОВА АЛЛА СТЕПАНІВНА

*старший викладач кафедри економіки та підприємництва
Національної металургійної академії України*

БОЛТЕНКОВА КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*студентка 3 курсу кафедри економіки та підприємництва
Національної металургійної академії України*

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Доходи населення як індикатор соціально-економічного розвитку країни є важливим показником суспільного добробуту. Однак характерною рисою усіх соціально-економічних систем є нерівність у доходах населення, тобто їх диференціація, яка пов'язана із суттєвими відмінностями у становищі членів суспільства.

Над проблемою нерівномірності розподілу доходів працювали такі зарубіжні вчені, як Л. Гайек, Дж. Р. Гікс, О. Лоренц, А. Сміт та ін. Серед українських учених, які досліджували диференціацію доходів, бідність населення та її причини, – М. Туган-Барановський, О. Чуприна, Е. Лібанова, С. Панчишин, В. Новіков, Н. Холод та ін.

Незначна диференціація доходів стимулює економічний розвиток, а високий її рівень негативно впливає на його темпи, оскільки підриває стимули до праці та знижує її ефективність. Окрім цього, надмірна диференціація доходів погіршує становище найбільш вразливих верств населення, призводить до скорочення середньої тривалості життя, погіршення фізичного здоров'я, а також обумовлює зростання обсягів бюджетних видатків та створює загрозу соціальних конфліктів.

Свої потреби домогосподарства задовольняли за рахунок ресурсів, які надходили з різних джерел. Середньомісячні сукупні ресурси одного домогосподарства становили 9904 грн., міського – 10121 грн., сільського – 9455 грн. і зросли порівняно з 2017 року у цілому по Україні на 21 %, у міських поселеннях – на 23 %, у сільській місцевості – на 17 %. Ресурси однієї особи в середньому становили відповідно 4694 грн., 4866 грн. та 4357 грн. [1].

Грошові доходи становили домінуючу частину (90 %) структури ресурсів домогосподарств (у 2017 році – 88 %). У міських домогосподарствах вона збільшилась на 2 в. п. і становила 93 %, а в сільських – на 3 в. п. і склала 84 %.

Порівняно з 2017 роком, частка доходів від зайнятості збільшилася на 4 в. п. і склала 61 % ресурсів домогосподарств. При цьому частка оплати праці (55 %) зросла на 2 в. п., а частка доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості (6 %) на 1,6 в. п. Частка пенсій, стипендій та соціальних допомог (включаючи готівкові та безготівкові пільги та субсидії) зменшилась на 2 в. п. і становила 23 % ресурсів домогосподарств, в т.ч. частка пільг та субсидій на оплату житла, комунальних продуктів та послуг (готівкові та безготівкові) становила 3 % усіх ресурсів домогосподарств.

Значні розбіжності мали структури формування сукупних ресурсів міських та сільських домогосподарств [7].

Доходи від зайнятості міських домогосподарств становили 67 % у структурі ресурсів (їх частка порівняно з 2017 роком збільшилася на 3 в. п.), п'яту частину – пенсії, стипендії та соціальні допомоги, надані готівкою (зменшилися на 0,3 в. п.).

У структурі ресурсів сільських домогосподарств частка доходів від зайнятості складала 47 %, що на 4 в.п. більше, ніж у 2017 р. Традиційно вагомим для цієї групи домогосподарств було таке джерело ресурсів, як доходи від особистого підсобного господарства, які формували 17 % всіх їх надходжень (на 1,3 в. п. менше, ніж у 2017 р.). Суттєвим джерелом ресурсів продовжували залишатися пенсії, стипендії та соціальні допомоги, надані готівкою, частка яких майже не змінилася і становила п'яту частину.

У домогосподарствах з дітьми 71 % ресурсів формували доходи від зайнятості (у 2017 р. – дві третини), 13 % – пенсії, стипендії, соціальні допомоги (готівкові та безготівкові), частка яких порівняно з 2017 року зменшилася на 3 в. п. Частка доходів від особистого підсобного господарства та від самозаготівель у цій групі домогосподарств зменшилася на 0,6 в.п. і складала 6 % ресурсів.

Основним джерелом надходження сукупних ресурсів у домогосподарствах з однією дитиною були доходи від зайнятості (72 %), а в домогосподарствах із трьома і більше дітьми частка цих надходжень була в 1,3 раза нижчою. Доходи від особистого підсобного господарства та від самозаготівель в багатодітних домогосподарствах склали 11 %, пенсії, стипендії та соціальні допомоги (готівкові та безготівкові) – 19 % усіх ресурсів.

У домогосподарствах без дітей частка доходів від зайнятості становила більше половини ресурсів (порівняно з 2017 роком збільшилася на 3 в.п.), пенсії, стипендії та соціальні допомоги (готівкові та безготівкові) – майже третину (зменшилася на 1,6 в.п.), доходи від особистого підсобного господарства та від самозаготівель – 7 % (зменшилася на 1 в.п.).

У домогосподарствах, у складі яких були молоді сім'ї, 73 % ресурсів формували доходи від зайнятості (у 2017 р. – 70 %). Пенсії, стипендії, соціальні допомоги (готівкові та безготівкові) у цій групі склали 12 % (у 2017 р. – 14 %), доходи від особистого підсобного господарства – 4 % (5 %).

У структурі сукупних ресурсів груп домогосподарств із середньодушовими доходами у місяць нижче фактичного прожиткового мінімуму, законодавчо встановленого прожиткового мінімуму та найменш забезпечених 10 % домогосподарств (далі – групи домогосподарств із низькими доходами), 33-42 % ресурсів формувалися за рахунок пенсій, стипендій та соціальних допомог,

наданих готівкою, 7-8 % – доходів від особистого підсобного господарства та від самозаготівель, 7-12 % – допомог від родичів та інших осіб (грошова допомога та грошова оцінка допомоги продовольчими товарами). Вищезазначені частки були в 3,6-1,9 рази більшими, ніж серед найбільш забезпечених 10 % домогосподарств.

Частка пільг та субсидій на оплату житла, комунальних продуктів та послуг (готівкою та безготівкових) у ресурсах груп домогосподарств із низькими доходами склали 5-4 %, а серед найбільш забезпечених 10 % домогосподарств – 0,7 %.

В Україні на даний момент існує потреба у вирішенні проблеми незареєстрованих доходів, які негативно впливають на систему соціального захисту населення та знижують податкові надходження до бюджету. Сьогодні дохід став не тільки формальною ознакою матеріальних можливостей людини, значно обмежених раніше чинними соціальними нормами, а й найважливішим соціально-статусним фактором місця людини в соціальній ієрархії, одним із головних чинників соціально-економічної стратифікації.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. Гулик Т. В. Прогнозування та макроекономічне планування : навч. посіб. / Т. В. Гулик, О. С. Малюк, А. С. Кербікова, Є. А. Дрофа. – Дніпро : НМетАУ, 2018. – Ч. II. – 156 с.
3. Гладун О. М. Нариси з демографічної історії України ХХ століття : монографія / О. М. Гладун ; НАН України, Ін-т демограф. та соціальн. дослідж. ім. М. В. Птухи. – Київ, 2018. – 224 с.
4. Демографія : навч. посіб. / С. Б. Довбня, Т. В. Гулик, А. С. Кербікова. – Дніпропетровськ : НМетАУ, 2016. – 201 с.
5. Людський розвиток в Україні. Інноваційні види зайнятості та перспективи їх розвитку (кол. моногр.) / за ред. Е. М. Лібанової ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2016. – 328 с.
6. Оцінка економічної нерівності домогосподарств України за концепцією розширеного доходу / Н. М. Романчук // Демографія та соц. економіка. – 2018. – № 1. – С. 153 – 165.
7. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів : стат. зб. України за 2018 рік // Державний комітет статистики України. – Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2019. – 78 с.

КЛЕВЕЦ ВЕРА АЛЕКСАНДРОВНА

*слушатель магистратуры факультета инновационный
подготовки кафедры экономической теории
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЯМИ, НАПРАВЛЕННЫМИ В ЖИЛИЩНОЕ СТРОИТЕЛЬСТВО

Реализация эффективной социальной жилищной политики является неотъемлемой составляющей экономического роста в современном государстве. Эффективность социальной жилищной политики достигается за счет определения наиболее оптимального набора механизмов улучшения жилищных условий граждан, а также источников и объемов финансирования таких механизмов. Особенно актуальным данный вопрос становится в условиях финансово-экономического кризиса и сокращения объемов финансирования жилищной политики.

В 2006-2012 годах в Беларуси было построено 36,2 млн. кв. метров жилья. В результате чего жилищные условия улучшили свыше 300 тыс. семей или более 1 млн. человек. Около 60 процентов жилья (21,7 млн. кв. метров) построено гражданами с государственной поддержкой. По итогам 2010 года Беларусь заняла лидирующее положение среди государств-участников Содружества Независимых Государств по вводу жилья (699 кв. метров на 1 тыс. жителей) и второе место по обеспеченности жильем (24,6 кв. метра на человека). Это стало возможным в результате наращивания выпуска строительных материалов и оборудования, разработки широкого перечня типовых проектов и проектов повторного применения для строительства жилья типовых потребительских качеств, увеличения мощностей строительных организаций. Вместе с тем всесторонняя государственная поддержка в сфере строительства, в том числе реконструкции, или приобретения жилья в виде льготного кредитования и субсидирования, порядок постановки на учет нуждающихся в улучшении жилищных условий привели к значительному росту числа граждан, ориентированных на улучшение своих жилищных условий исключительно с государственной поддержкой. В результате количество состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий возросло с 565 тыс. семей на 1 января 2006 г. до 814 тыс. семей на 1 января 2013 г., или на 44 %. Наибольшее количество нуждающихся в улучшении жилищных условий граждан насчитывается в крупных городах, где период ожидания включения нуждающихся в список реализуемого проекта застройщика составляет до 10-12 лет, а в г. Минске – до 22 лет.

До 2011 года в затратах на строительство жилья нарастала доля государственных средств и снижалась доля собственных средств граждан.

В результате чего, назрела необходимость концентрации государственных финансовых ресурсов на максимально эффективном дифференцированном подходе к определению групп населения, нуждающихся в улучшении жилищных условий с государственной поддержкой.

Согласно данным статистики, объемы бюджетных ассигнований, выделяемых на строительство социального жилья, имеют тенденцию к снижению. Начиная с 2014 года объемы строительства жилых домов в стране постоянно снижаются, с 5,5 млн. кв. м в 2014 году до 3,9 млн. кв. м. в 2018 году, что составляет 71 % от объема 2014 года. С каждым годом сокращается количество жилья, построенного с государственной поддержкой. Так, в 2014 году было построено 2,4 млн. кв. м. жилья с использованием господдержки, в 2018 году – 1 млн. кв. м. или 42 % от объема 2014 года. Основной причиной уменьшения строительства жилья с государственной поддержкой является дефицит республиканского бюджета.

Исходя из этого, жилищная политика была доработана. В её основу была поставлена задача расширения возможностей каждого гражданина путем решения жилищного вопроса за счет собственных средств или с использованием различных форм поддержки со стороны государства.

В 2019 году в стране планируется построить 4 млн. кв. м жилья. С государственной поддержкой запланировано возвести 1 млн. кв. м, что составляет 25 % от общего объема, запланированного к вводу жилья, в том числе для многолетних семей – 0,9 млн. кв. м, арендного жилья – более 0,1 млн. кв. м.

На сегодняшний день механизм строительства жилья с государственной поддержкой откорректирован. Жилищное строительство в большей степени ведется с вовлечением кредитных ресурсов коммерческих банков, что позволяет увеличивать объемы кредитования, а в перспективе полностью заменить льготное кредитование. В целях снижения финансовой нагрузки на граждан – получателей таких кредитов предусмотрено оказание им адресной государственной поддержки путем выплаты из бюджета субсидий на уплату части процентов за пользование кредитами и на погашение основного долга по кредитам, выдаваемым банками на строительство (реконструкцию) жилья.

Также к 2020 году планируется создание соответствующих условия для развития ипотеки и системы жилищных строительных сбережений.

Государственной программой предусмотрено увеличение уровня обеспеченности населения жильем с 26,36 кв. метра на человека (в 2015 году) до 27,3 кв. метра (в 2020 году).

Однако, современные рыночные условия, такие как дефицит государственного бюджета, состояние жилищного фонда, высокие кредитные риски определяют необходимость совершенствования методов и подходов к финансовому обеспечению жилищных программ. Одним из способов разрешения данной проблемы может быть применение механизма государственно-частного партнерства в жилищной сфере, которое позволит привлечь средства частного капитала, для повышения доступности жилья для населения.

Необходимым условием эффективного привлечения коммерческих структур в данную сферу является распределение затрат между государством и частным бизнесом. Государству реализация проекта на условиях государственно-частного партнерства дает возможность привлечь частный капитал к финансированию и управлению той собственностью, которую государство оставляет за собой; для бизнеса такая форма партнерства – это способ получить надежную прибыль при использовании объектов государственной собственности или при оказании услуг,

которые обычно закреплены за государством. Следует определить способы, с помощью которых государство может решать задачу обеспечения жильем населения, выступая при этом собственником некоторых ресурсов на специфическом рынке жилья. Можно выделить следующие группы ресурсов, которые применяются на первичном рынке жилья: земля, инженерная инфраструктура, транспортная инфраструктура, финансовые ресурсы, трудовые ресурсы, управленческие способности, предпринимательские способности, административный ресурс, гарантии.

В социально ориентированной экономике целый ряд ресурсов, в первую очередь труд, управленческие и предпринимательские способности, в основном относятся к частному сектору, но некоторыми ресурсами эффективнее распоряжается государство. Например, имея в собственности объекты инженерной и транспортной инфраструктуры, государство может влиять на сокращение отрицательных внешних эффектов, неизбежно возникающих в процессе строительства. В этом случае мы можем классифицировать взаимодействие частного и государственного сектора как государственно-частное партнерство, поскольку государство предоставляет свои ресурсы в обмен на получение общественно значимых выгод. При осуществлении проектов государственно-частного партнерства на рынке жилья государство также может вкладывать в проекты свои финансовые ресурсы, желая обеспечить доступность жилья для большей части населения.

Использование в строительстве новых форм взаимодействия государства и частного бизнеса, активизация механизмов привлечения частных и корпоративных инвестиций являются наиболее перспективными направлениями для дальнейшего развития рынка жилья. Государство не будет нести дополнительные бюджетные обязательства и сможет сформировать ресурсную базу путем привлечения частного финансирования для реализации значимых инфраструктурных проектов.

Список использованной литературы:

1. Концепция государственной жилищной политики Республики Беларусь до 2016 года : постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 5 апр. 2013 г. № 267 // Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
2. Национальная инфраструктурная стратегия 2017-2030. – Минск : Национальное агентство инвестиций и приватизации, 2017. – 53 с.
3. Организация государственно-частного партнерства для решения жилищных проблем / Е. А. Дмитриева // Известия ИГЭА. – 2010. – № 2. – С. 128 – 131.
4. Экономическая сущность и роль государственно-частного партнерства в реализации региональной экономической политики / О. П. Мамченко, И. А. Долженко // Известия Алтайского государственного университета. – 2010. № 2 – 2. – С. 245 – 249.

КЛИМЕНКО КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРОВНА

к. е. н., старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»

САВОСТЬЯНЕНКО МАКСИМ ВОЛОДИМИРОВИЧ

старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»

«ЗЕЛЕНІ» ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Зважаючи на українські євроінтеграційні прагнення та необхідність підвищення суб'єктності нашої держави в міжнародних економічних відносинах, вкрай важливим та відповідальним завданням на сучасному етапі розвитку української економіки є розбудова повноцінно функціонуючих ринків капіталу. Широкий вибір фінансових інструментів на ринках капіталу, умов їх емісії, погашення та виплати доходу, різні схеми торгівлі та взаємозв'язків між суб'єктами ринків капіталу повинні забезпечувати максимальну мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний перерозподіл та ефективне використання.

Одним з сучасних боргових інструментів в сфері інвестування у проекти відновлювальної енергетики, енергоефективності та екологічного транспорту, який за останнє десятиріччя стрімко набуває популярності, є інструмент «зелені» облігації. Правила емісії та розміщення «зелених» облігацій встановлюються Міжнародною Асоціацією Ринків Капіталу та висвітлені у «Принципах зелених облігацій». Реалізація таких проектів повинна мати позитивний екологічний ефект, сприяти подоланню глобальних екологічних проблем, серед яких: забруднення довкілля, кліматичні зміни, виснаження природних ресурсів тощо.

Залученими від розміщення «зелених» облігацій коштами фінансуються зокрема проекти у сфері відновлюваних джерел енергії, підвищення ефективності використання електроенергії, запобігання та контролю забруднень, адаптації до зміни клімату тощо. «Зелені» облігації активно використовують як інвестори з приватного, так і з державного секторів економіки. Наприклад, фінансові корпорації та підприємства серед всіх інших емітентів у 2018 р. склали 29 %, а кількість суверенних «зелених» облігацій наразі є однією з найбільших. Так, у 2018 р., зокрема, Бельгія здійснила рекордний одноразовий випуск «зелених» облігацій на суму 5,5 млрд. дол. США. У трійку країн-лідерів за обсягами випусків цього фінансового інструмента за I квартал 2019 р. увійшли США, Франція та Нідерланди. Серед емітентів і міжнародні фінансові організації, такі як ЄБРР, МФК, а також Азійський банк розвитку, та нефінансові підприємства, обсяги випусків «зелених облігацій» яких у 2018 р. склали 17 % від загального обсягу [2].

За даними Climate Bonds Initiative, лише за останні три роки обсяг випущених «зелених» облігацій зріс майже на 106 %, а у 2018 р. було випущено рекордні обсяги облігацій на суму 167 млрд. дол. США [2].

Наразі в Україні розпочато розробку законодавчого забезпечення щодо запровадження нових фінансових інструментів залучення ресурсів, в тому числі «зелених» облігацій. Так, 17.10.2019 р. у Верховній раді України було

zareєстровано законопроект, яким передбачається запровадження «зелених» облігацій в Україні та встановлення правил для учасників цього ринку. Зокрема, це Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» (реєстраційний №2284) [4].

Окремі норми документа щодо правових засад емісії зелених облігацій в Україні розроблено Держенергоефективності спільно з експертами проекту GIZ «Консультавання підприємств щодо енергоефективності» та Національною комісією із цінних паперів та фондового ринку. Зокрема, статтею 22 законопроекту регламентується [1; 4]:

- поняття зелених облігацій (відсоткові облігації екологічних інвестицій) – це облігації, емісію яких здійснює особа, що реалізує або фінансує екологічно чистий проект) із визначенням конкретних напрямів, на які можуть спрямовуватись кошти, залучені від емісії таких облігацій) [1; 4];

- коло емітентів зелених облігацій (із визначенням правового режиму для тих, хто реалізує або фінансує екологічно чисті проекти);

- принципи розкриття інформації емітентами, процедури звітності та використання надходжень, що будуть залучені від інвесторів на фінансування та/або рефінансування витрат екологічно чистих проектів;

- захист прав інвесторів, які вкладають кошти в «зелені» облігації [1; 4].

За розрахунком International Finance Company запуск ринку «зелених» облігацій дасть змогу Україні до 2030 р. залучити 73 млрд. дол. США [3]. Крім того, залучення інвестицій необхідне для виконання цілей Енергетичної стратегії України до 2035 р.

З метою стимулювання розвитку такого ринку в Україні та підвищення його інвестиційної привабливості Держенергоефективності також підготовлено проект Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції запровадження ринку зелених облігацій в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації», що опрацьовується із Міністерством енергетики та захисту довкілля України. Зокрема, проект акта окреслює концептуальне бачення щодо організації та розвитку ринку «зелених» облігацій в Україні, а також дає підстави для розробки інших нормативно-правових актів у цій сфері та проведення окремих організаційних заходів [1].

Список використаних джерел:

1. Для зелених облігацій готують правову базу. – Режим доступу : <http://finpost.com.ua/news/15064>.

2. Екологічні інвестиції: чи з'являться в Україні «зелені» облігації. – Режим доступу : <https://mind.ua/openmind/20202397-ekologichni-investiciyi-chi-z-yavlyatsya-v-ukrayini-zeleni-obligaciyi>.

3. «Зелені» облігації можуть залучити \$73 мільярди інвестицій в Україну. – Режим доступу : www.ukrinform.ua/rubric-economy/2716283-zeleni-obligacii-mozut-zaluciti-73-milardi-ukrainu.html.

4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів 2284 від 17.10.2019 р. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67117.

КОВАЛЕНКО ДАРИНА ВАЛЕРІЇВНА

*слухачка I курсу магістратури факультету фінансів та банківської справи
Київського національного торговельно-економічного Університету*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Розвиток ринкових відносин та процес глобалізації економіки зумовлює появу нових послуг та продуктів, що збільшує ризики для учасників ринкових відносин. Так, за допомогою аудиторських послуг суб'єкт господарювання забезпечує мінімізацію ризиків, які існують для підприємства та може оптимізувати виробничий процес. Тому виникає питання якості аудиторських послуг, що проявляється у відповідності результатів перевірки наведених у аудиторському висновку реальному стану діяльності підприємства, на якому проводився аудит.

Дослідженням даної проблеми займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Р. Адамс, В. Д. Андреев, А. Аренс, Г. Н. Белоглазова, С. М. Бычкова, Л. П. Кроливецка, Дж. Лоббек, В. И. Подольский, Н. А. Ремизова, В. П. Суйц, С. А. Табалина, В. П. Бондар, Ф. Ф. Бутинець, С. В. Драч, Л. В. Дікань, Н. М. Малюга, О. В. Марчук, В. Н. Новосолов, Н. І. Петренко, О. Ю. Редько, О. Р. Суха, Л. Г. Церетелі. Проте, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу зумовлює потребу в постійному дослідженню даного питання та вивчення зарубіжного досвіду.

Відповідно до «Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг», якісною визнається аудиторська послуга, яка надається фірмами з дотриманням Професійних стандартів, законодавчих і нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, та задовольняє потреби користувачів. Обов'язком аудиторської фірми є створення, впровадження, обслуговування і забезпечення ефективного функціонування системи контролю якості аудиторських послуг, сформованої таким чином, щоб забезпечити достатню впевненість у тому, що персонал фірми дотримується професійних стандартів, правил і вимог законодавства [1].

Система контролю якості аудиторських послуг є важливим елементом провадження господарської діяльності і здійснюється шляхом проведення перевірки якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської діяльності щодо дотримання ними міжнародних стандартів аудиту, принципу незалежності, ефективності внутрішньої системи контролю якості аудиторських послуг.

Так, елементами системи контролю якості аудиторських послуг відповідно до Міжнародних стандартів аудиту є:

- відповідальність керівництва за організацію контролю якості на фірмі;
- людські ресурси;
- виконання завдання;
- прийняття завдання та продовження співпраці з клієнтом, виконання специфічних завдань;
- етичні вимоги;
- моніторинг [2].

Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» обов'язковий контроль якості аудиторських послуг здійснюється щодо:

- суб'єктів аудиторської діяльності, які надають послуги із обов'язкового аудиту фінансової звітності великих підприємств, банків, професійних учасників фондового ринку та емітентів, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію, – один раз на три роки;
- суб'єктів аудиторської діяльності, які надають послуги із обов'язкового аудиту фінансової звітності, крім зазначених у пункті 1 цієї частини, – один раз на шість років [3].

Так, ключовим напрямком контролю за аудиторської діяльності є контроль якості аудиторських послуг. З цією метою Аудиторська палата України проводить такі заходи: проведення зовнішніх перевірок систем контролю якості; моніторинг з питань контролю аудиторської діяльності; застосування додаткових процедур щодо забезпечення контролю якості та дисциплінарних заходів за наслідками контролю; інформування суспільства про функціонування систем контролю якості аудиторських послуг в Україні.

Таким чином, за даними Аудиторської палати України станом на 2018 рік було зареєстровано 206 суб'єктів аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності та 72 суб'єкта аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес. Також у 2018 році Комітетом з контролю якості аудиторських послуг Аудиторської палати України фактично перевірено 78 суб'єктів аудиторської діяльності з 145, включених до Плану зовнішніх перевірок системи контролю якості на 2018 рік. Так, недовиконання плану Аудиторською палатою України свідчить про необхідність удосконалення процесу перевірки системи контролю якості аудиторських послуг [4].

Забезпечення контролю якості аудиторських послуг можливе лише через налагодження системи внутрішнього контролю. Так, система внутрішнього контролю – це комплекс заходів, методик і процедур, які використовуються з метою забезпечення дотримання політики і стратегії керівництва, ефективного ведення господарської діяльності, захисту майнових законних інтересів фірми та її власників, зниження можливих фінансових втрат та забезпечення контролю якості надання аудиторських послуг. У Міжнародних стандартах аудиту термін «система внутрішнього контролю» включає сукупність організаційних заходів, методик і процедур, що використовуються керівництвом в якості засобів для впорядкованого і ефективного ведення фінансово-господарської діяльності, забезпечення збереження активів, виявлення, виправлення і запобігання помилок і спотворення інформації, а також своєчасної підготовки достовірної фінансової (бухгалтерської) звітності [2].

Таким чином системою внутрішнього контролю якості аудиторських послуг є контроль за відповідністю наданої аудиторської послуги до вимог чинного законодавства та стандартів аудиту, дотримання аудитором Кодексу професійної етики і професійної діяльності у сфері аудиту. Важливим є у процесі удосконалення системи контролю якості аудиторських послуг проведення

Аудиторською палатою України перевірок суб'єктів аудиторської діяльності. Удосконалення системи контролю якості аудиторських послуг має включати запровадження єдиних критеріїв, стандартів оцінювання аудиторських послуг, удосконалення системи моніторингу за діяльністю аудиторських фірм, а також удосконалення внутрішньої системи контролю аудиторських фірм.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг» : рішення Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 182/4. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4230-07.

2. Міжнародні стандарти аудиту. – Режим доступу : www.apu.com.ua/2018/09/28/zayavkamskau.

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.

4. Дані Аудиторської палати України. – Режим доступу : www.apu.com.ua/2019/06/27.

КОВАЛЬЧУК НАЗАРІЙ ЮРІЙОВИЧ

слухач магістратури Тернопільського національного економічного університету

КРАВЧУК ОЛЕКСАНДР БОГДАНОВИЧ

слухач магістратури Тернопільського національного економічного університету

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ РЕФОРМ ФІСКАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Проведення заходів реформування у будь-якій сфері, в тому числі у сфері фіску повинно передусім ґрунтуватися на формуванні кінцевої мети здійснюваних заходів, ймовірних ефектів та бажаних пріоритетів. Означені складові реформування об'єднуються в концепціях реформ, які виступають базовим, орієнтовним документом, що визначає основний напрям, стратегію і тактику здійснюваних імпульсів державно-управлінського впливу, терміни виконання, виконавців та проміжні результати трансформацій у визначеній сфері. Загалом, термін концепція (від лат. *conceptio* – осягати, сприймати) є не чим іншим, як: системою поглядів, понять про ті чи інші явища або процеси, спосіб їхнього розуміння, тлумачення; основна ідея будь-якої теорії, головний задум; ідея чи план нового, оригінального розуміння; конструктивний принцип художньої, технічної та інших видів діяльності.

Виходячи з означень трактувань поняття «концепція» цілком логічним є розуміння, що концептуалізація реформування фіскальних інституцій України повинна ґрунтуватись на ретроспективних особливостях їх розвитку, становлення і реформування, реальної соціально-економічної ситуації в країні, тенденцій розвитку митних органів в економічно розвинених країнах світу, і як наслідок, тенденціях та пріоритетах реформування вітчизняної структури податкових та митних органів.

Однак, хронологія розвитку вітчизняних фіскальних органів і систем часто характеризується відсутністю належного наукового та концептуального забезпечення реформування, натомість, на жаль, закономірним стає домінуючий вплив політичного чинника, який зумовлює постійний стан перманентного реформування фіскальних інституцій держави.

Сидорович О. Ю. в історії становлення податкових органів України виділяє декілька етапів, а саме:

– перший етап – (1990-1996) – створення Державної податкової служби, яка згідно з Законом України від 07.07.1992 р. № 2555-ХІІ «Про внесення змін до Закону Української РСР «Про державну податкову службу в Українській РСР» підпорядковувалась Мінфіну України у складі Головної державної податкової інспекції України та державних податкових інспекцій в АР Крим, областях, районах, містах і районах у містах;

– другий етап (1996-2000 рр.) – формування Державної податкової адміністрації як самостійного органу виконавчої влади на основі положень Указу Президента України «Про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних адміністрацій (1996), згідно з яким податкові органи отримали статус органу виконавчої влади зі спеціальними повноваженнями;

– третій етап (2000-2010 рр.) – модернізація податкової служби з пріоритетами її реорганізації за зразком європейських моделей, що був започаткований запровадженням Програми модернізації державної податкової служби;

– четвертий етап (2012-2014 рр.) – об'єднання Податкової та Митної служби в складі Міністерства доходів і зборів, з одночасним делегуванням функцій адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

– п'ятий етап (2014-2017 рр.) – утворення та реструктуризація ДФС України вчергове, 18.12.2018 р. Кабмін ухвалив рішення про реорганізацію ДФС шляхом поділу на Державну податкову та Державну митну служби як окремі центральні органи виконавчої влади, започаткування їх діяльності окреслило новий етап розвитку системи фіскальних органів України [3].

Постановою Кабінету Міністрів України від 6.03.2019 року визначено, що «Державна податкова служба України (ДПС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС». Відповідно, «Держмитслужба реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи» [2].

Однак, ефективна діяльність фіскальних органів держави є однією з ключових умов економічного зростання країни, яка гарантує повноцінне наповнення бюджету, виконання державою своїх функцій і фінансування як

структурних, так і соціально-економічних реформ. Тому, реформа фіскальних інституцій України є однією з ключових умов ефективного розвитку нашої держави.

Міжнародні аналітики, вітчизняні експерти, суб'єкти підприємницької діяльності одноголосно і беззаперечно підтверджують думку про те, що передумовою ефективного реформування фіскальних інституцій є побудова чітких, прозорих відносин між державою та бізнесом. Очікування зводяться до того, що держава формує нормативно-правовий простір діяльності та ініціює заходи регулюючого впливу не з позицій примусу та покарання з фіскальними акцентами, а вибудовує якісно нові відносини між суспільством та урядом на засадах взаємної поваги та довіри. Тому, вважаємо, що передумовою окреслення концептуалізаційних проєктів реформування фіскальних органів держави повинна стати нова філософія функціонування, яка сприятиме добровільній сплаті податків, своєчасному та повноцінному наповненню бюджету, а отже, й фінансуванню всіх потрібних реформ, перетворенню фіскальних інституцій з репресивного органу тиску на якісну сервісну організацію.

Список використаних джерел:

1. Офіційний портал ДФС України. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/pro-sfs-ukraini/struktura-/aparatt/departament-strategichnogo-rozvitku/naukovo-doslidnadiyalnist/386070.html>.

2. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 6 берез. 2019 р. № 227. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-p>.

3. Сидорович О. Ю. Концепти реформування фіскальних органів України кризь призму мегатрендів глобального розвитку / О. Ю. Сидорович // Матеріали Міжнар. наук. форуму «NEW ECONOMICS – 2019» (м. Київ, 14-15 листопада 2019 р.) : в 2 т. ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2019. – Т. 1. – С. 114 – 116.

КОВЧУН МАКСИМ СЕРГЕЕВИЧ

студент 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

НЕОБХОДИМОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Инвестиции занимают одно из важнейших мест в развитии любого государства, важным условием чего является активная инвестиционная деятельность. Благодаря инвестициям формируется производственный потенциал страны, предопределяются конкурентные позиции стран в рамках мировых рынков. Для многих стран, особенно желающих вырваться из экономического неблагополучия, немаловажную роль играет привлечение иностранного капитала, что и предопределяет необходимость государственного регулирования привлечения инвестиций.

Существуют следующие методы и формы государственного регулирования инвестиционной деятельности в Республике Беларусь:

– прямое участие государства в инвестиционной деятельности, которое включает в себя:

- планирование и прогнозирование;
- предоставление гарантий Правительства Республики Беларусь по кредитам, привлекаемым для реализации инвестиционных проектов;
- проведение государственной комплексной экспертизы инвестиционных проектов;
- предоставление концессий национальным и иностранным инвесторам;
- создание благоприятных условий для развития инвестиционной деятельности, подразумевающее под собой:
- оказание инвесторам государственной поддержки;
- защиту интересов инвесторов;
- создание на территории Республики Беларусь свободных экономических зон;
- содействие развитию рынка ценных бумаг;
- эффективные бюджетно-налоговая и денежно-кредитная политики.

Основным институтом поддержки для инвесторов в Республике Беларусь является государственное учреждение «Национальное агентство инвестиций и приватизации». В соответствии с национальными программно-целевыми документами социально-экономического развития Национальное агентство играет ключевую роль в привлечении инвестиций для целей развития регионов Республики Беларусь. Национальное агентство является организацией, уполномоченной на представление интересов Республики Беларусь по вопросам привлечения инвестиций в Республику Беларусь, обеспечивает взаимодействие инвесторов с республиканскими органами государственного управления, местными исполнительными и распорядительными органами.

С целью максимального обеспечения инфраструктуры поддержки инвестиций в Республику Беларусь действуют Белорусская торгово-промышленная палата, Национальный центр маркетинга и конъюнктуры цен, Белорусская универсальная товарная биржа, центры стандартизации и сертификации, субъекты инновационной инфраструктуры, региональные агентства развития инвестиций, страховые, юридические и консалтинговые компании, в том числе международные.

У нашей страны есть определенные преимущества, которые могут быть выгодны для потенциальных инвесторов. Среди них доступ к рынку ЕАЭС, географическое положение Республики между СНГ и ЕС, также свою роль могут играть развитая инфраструктура, квалифицированные и недорогие трудовые ресурсы страны.

Для поддержки инвесторов правительство Республики Беларусь проводит системную работу по улучшению инвестиционного климата в стране: установлены налоговые льготы для иностранных инвесторов, созданы возможности приобретения действующих предприятий в рамках программы приватизации государственной собственности. Для привлечения инвестиций

создано Национальное агентство инвестиций и приватизации, введен институт инвестиционного агента.

Всего в 2018 году в реальный сектор экономики страны поступило 10,8 млрд. долл. США валовых иностранных инвестиций. Стоит отметить, что, начиная с 2011 года, объем валовых инвестиций снизился в два раза (в 2011 году – 8,6 млрд. долл. США). За девять месяцев 2019 года валовый объем инвестиций составил 7 055 млн. долларов США.

Также немаловажным остается и показатель привлечения прямых иностранных инвестиций на чистой основе (ПИИ без учета задолженности прямому инвестору за товары, работы, услуги). В Программе деятельности Правительства Республики Беларусь на 2018-2020 годы ставится цель по привлечению прямых иностранных инвестиций на чистой основе в 1,6 млрд. долларов США в 2019 году. За девять месяцев 2019 года величина прямых иностранных инвестиций составила 1 112 млн. долларов США. Прослеживая динамику поступления инвестиций за данный отрезок времени, ставится под угрозу объем ПИИ на чистой основе в 1,6 млрд. долларов США.

На протяжении многих лет наша страна пыталась заместить недостаточный приток ПИИ кредитами для обеспечения инвестиционного спроса. Это повлияло на уровень внешнего долга и не способствовало трансферту новых технологий. Низкий приток инвестиций в производственную сферу и, как следствие, неэффективная технологическая структура производства негативным образом сказываются на конкурентоспособности экономики за рубежом и не способствует росту экспорта.

До 2014 года экономика страны была более привлекательна для иностранного инвестора, чем в настоящее время, о чем свидетельствует объем валовых ПИИ и их же на чистой основе в 2011-2013 годах. А значит у нашей страны есть потенциал для роста капитальных вложений из-за рубежа

Так как планирование является одной из необходимых функций осуществления инвестиционной политики, а также других, увязанных с ней (социально-экономическая, денежно-кредитная и др.), то государство берет на себя функции составления прогнозных показателей в инвестиционной отрасли. Одним из таких способов является проект «Стратегии привлечения прямых иностранных инвестиций в Республику Беларусь до 2035 года».

В документе выработаны механизмы для совершенствования инвестиционной привлекательности Республики Беларусь. Так в Стратегии выработаны конкретные меры по основным направлениям, таким как усовершенствование законодательства в сфере государственной собственности, корпоративного управления и строительства, а также обеспечение его стабильности и согласованности на всех уровнях, создание полноценной инфраструктуры для осуществления инвестиций. Немаловажным остается поддержание благоприятной налоговой среды и ее совершенствование, а также усиление присутствия информационных технологий в экономике и др.

Реализация Стратегии предполагает в себе 4 этапа: 2019-2020 гг., 2021-2025 гг., 2025-2030 гг., 2031-2035 гг. Под каждый этап будет разработана дорожная карта мероприятий, в которой будут определены ответственные государственные органы, сроки реализации мероприятий и их результаты.

Результатами Стратегії стануть:

- об'єми ПІИ на чистій основі не менше 1,5-1,6 млрд. долл. щорічно, ріст на 2 етапі з досягненням об'єму не менше 3 млрд. долл. в 2025 році;
- удельний ваг інвестицій за рахунок іноземних джерел в інвестиціях в основний капітал не менше 5 % на 1 етапі;
- входження Білорусі в число 30 держав з найкращим бізнес-кліматом в рейтингу Всесвітнього банку «Ведення бізнесу» [1].

Потенціал використання прямих іноземних інвестицій застосовується не в повній мірі і в найближчі роки може стати базою для розвитку економіки країни, в тому числі модернізації, і відкриття нових виробств. Але в свою чергу поряд з уже прийнятими заходами по залученню іноземного капіталу, необхідно створити інструменти, які будуть сприяти притоку інвестицій в економіку, а також надавати гарантії стабільності і передбачуваності ведення бізнесу в нашій країні.

Виходячи з цього виникає необхідність державного планування по залученню інвестицій для моделювання ситуації на інвестиційному ринку в коротко- і середньотермінові періоди. Що в свою чергу корелює з іншими напрямками діяльності держави.

Список використаної літератури:

1. Проект Стратегії залучення прямих іноземних інвестицій в Республіку Білорусь до 2035 року // Правовий форум Білорусі / Нац. центр правової інформ. Респ. Білорусь. – Мінськ, 2019.

КРАВЦОВА ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

к. т. н., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ВИМОГИ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ISO НА СИСТЕМИ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Підвищення ефективності виробництва продукції (послуг) – одна з головних задач розвитку економіки України. Необхідною умовою їх вирішення є удосконалення процесу прийняття управлінських рішень (обов'язково – з їх економічним обґрунтуванням).

Кожне управлінське рішення має свій конкретний результат, тому метою управлінської діяльності є знаходження таких форм, методів, засобів та інструментів, які могли б сприяти досягненню оптимального результату в умовах і обставинах конкретного виробництва продукції (послуг).

Під виробництвом розуміють випуск продукції в результаті переробки сировини [1]. Операційні (виробничі) системи мають більш ширше призначення, включають в себе не тільки виробництво продукції, а і надання послуг клієнтам (замовникам). Уявлення операційної системи підприємства як складної управлінської системи, в якій техніко-економічні процеси відображаються в виді руху і перетворення інформації, є найбільш перспективними для отримання

ефективних результатів в рамках підходу до економічного обґрунтування управлінських рішень, пов'язаних з менеджментом операційної системи підприємства. Досить істотним в операційній системі є те, що елементи мають бути взаємодіючими. Найрізноманітніші частини можуть бути об'єднані в ціле, але це ціле ще не система, поки не сформовано певний діючий організм. Система перебуває в постійній взаємодії із зовнішнім середовищем як певною сукупністю елементів. Зміна властивостей останніх впливає на систему, а також на ті об'єкти, елементи зовнішнього середовища, властивості яких змінюються в результаті поведінки системи. Будь-які зміни зовнішніх чинників призводять до різноманітних змін в самій операційній системі, які можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки, а від цього залежить прибутковість підприємства.

Система повинна бути пристосована до таких змін і відповідно реагувати з метою забезпечення постійності своєї ефективності. Ця функція покладається на управлінську складову операційної системи, яка забезпечує генерування управлінських рішень. Саме управлінський сектор регулює всією сукупністю елементів загалом. Успішність залежить не тільки від якості прийнятих рішень, а й від процесу та якості їх виконання: повинен бути налагоджений чіткий взаємозв'язок між структурними підсистемами операційної системи, має бути присутній оперативний обмін інформацією та визначена схема виконання рішень керівництва компанії. Якість виконання управлінських рішень залежить від налагодженої співпраці всіх структурних підрозділів підприємства. Якщо прийняте правильне рішення і система працює ефективно, то його виконання повинне принести очікуваний результат [2].

Таким чином, від якісно сформованої операційної системи в більшості залежить ефективність функціонування господарюючого суб'єкта.

Сучасна концепція якості та конкурентоспроможності в умовах глобалізації економіки отримала впровадження через широке поширення міжнародних стандартів на системи управління організації нового покоління, такі як управління якістю, безпекою та багато іншого.

Добровільні за своєю суттю, на практиці міжнародні стандарти менеджменту стали принципово новим інструментом конкурентної боротьби на міжнародній арені. Впровадження і подальша сертифікація систем менеджменту, що відповідають міжнародним вимогам, для сучасних організацій стало індикатором вибору стратегії довгострокового розвитку бізнесу і раціонального розвитку національної економіки в цілому.

Всі стандарти базуються на загальносистемних принципах, викладених в стандартах ISO серії 9000 [3]. Ця система прийнята до виконання у нас в країні. Стандарти серії ISO 9000, зокрема стандарт ISO 9001 визначає найзручнішу на сьогодні та максимально просту модель управління, що може бути використана і в інших сферах діяльності. Взявши цей підхід за основу, спеціалісти Міжнародної організації по сертифікації, базуючись на деяких національних стандартах, поглибили його для деяких сфер промисловості, додавши окремі специфічні вимоги. У зв'язку з цим з'явилися спеціалізовані міжнародні стандарти на базі ISO 9000.

ISO 9000 не встановлює стандарти, але вони говорять про те, що сертифікована організація має необхідний рівень у задоволенні споживачів, тобто ISO 9000 визначає політику підприємства в області якості.

Політика в області якості може бути сформульована у вигляді принципів діяльності підприємства його довгострокової мети:

- покращення економічного положення підприємства;
- розширення або завоювання нових ринків збуту;
- досягнення технічного рівня продукції, який перевищує існуючий рівень підприємств і фірм;
- орієнтація на задоволення вимог визначеної категорії споживачів;
- освоєння виробів, функціональні можливості яких реалізуються на нових принципах;
- покращення важливих показників якості продукції;
- збільшення строків гарантії на продукцію;
- розвиток сервісу.

Серія стандартів на базі ISO серії 9000 і різноманітні похідні від них, а також національні стандарти є стандартами універсального характеру, тобто вони можуть застосовуватися практично в будь-якій галузі реального сектору економіки незалежно від характеру продукції, що випускається, виконуваних робіт або послуг.

Всі стандарти можна умовно поділити на чотири великі групи, інтегровані в сучасних системах менеджменту організацій, що включають:

- стандарти систем менеджменту якості, що функціонують на основі вимог міжнародних стандартів ISO серії 9000;
- стандарти систем екологічного менеджменту, що враховують вимоги міжнародних стандартів ISO серії 14000;
- стандарти систем менеджменту безпеки та охорони праці на основі вимог міжнародних стандартів серії OHSAS 18000;
- стандарти по системах соціальної відповідальності на основі вимог міжнародних стандартів серій SA 8000 та ISO 26000.

Основоположниками сучасної філософії забезпечення якості є Е. Демінг і Д. Джуран, які розробили програму, що базується на їх філософії: «Основа якості продукції – якість праці і якість менеджменту на всіх рівнях».

В більш конкретному вигляді філософія якості формується в циклі: планування – виконання – контроль – нормування [3]. На цій основі сформовано ряд керівних принципів:

- зробіть так, щоб прагнення до вдосконалення товару або послуг було постійним;
- застосовуйте нову філософію якості, щоб досягнути стабільності роботи підприємства;
- зрозумійте, що для досягнення якості немає необхідності в суцільному контролі;
- постійно вдосконалюйте систему виробництва та обслуговування з метою підвищення якості і продуктивності та зниженню витрат;
- створіть систему підготовки кадрів на робочих місцях;

- створить систему ефективного керівництва та нагляду;
- використовуйте ефективні методи спілкування з людьми;
- припинить практику лозунгів, проповідувань і мобілізації мас;
- припинить практику виділення виробничих потужностей на основі жорстких нормативів;
- чітко визначайте обов'язки керівників всіх рівнів щодо постійного покращення якості продукції та послуг.

Виконання цих завдань повинно здійснюватися системно, тобто на підприємстві повинна функціонувати система управління якістю продукції [4].

Сьогодні серія міжнародних стандартів, (особливо ISO 9001, що пройшов чергову редакцію в 2015 році) незмінно визначає загальний курс, принципи, складові елементи загального процесу управління будь-якою організацією. Новий ISO 9001 сприяє посиленню впровадження лідерства в системи менеджменту, вводить мислення, засноване на ризиках, і узгоджує політику і цілі системи менеджменту якості зі стратегією організації. Використання стандартів цієї серії надає ряд організаційних, рейтингових, соціальних, економічних переваг для комерційної чи некомерційної організації. Підтвердженням цього є зростаюча кількість підприємств, що прагнуть пройти сертифікацію на відповідність ISO 9001 та отримати Сертифікат якості. За даними Міжнародної організації зі стандартизації, починаючи з 2013 р. спостерігається стабільне зростання всіх стандартів ISO на системи менеджменту.

В серії ISO 9000 викладено універсальну модель системи менеджменту якості (СМЯ), яка може бути впроваджена в будь-якій організації. У зв'язку з цим всі положення, визначення та рекомендації носять загальний характер і дають в першу чергу відповідь на питання «Що потрібно робити?» [3].

При впровадженні систем менеджменту якості на базі стандартів серії ISO 9000 виникає проблема інтерпретації основних положень міжнародних стандартів. На етапі розробки та впровадження СМЯ можуть виникнути нерозуміння окремих пунктів чи положень, невірна чи неточна їх інтерпретація, неузгодженість в трактуванні і визначені напрямку роботи, постає питання застосування технології управління знаннями при впровадженні систем менеджменту якості. Сам розробник СМЯ в організації має дати відповідь на питання «Як це зробити?», що потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Чейз Р. Б. Производственный и операционный менеджмент : пер. с англ. / Р. Б. Чейз, Н. Б. Эквилайн, Р. Ф. Якобс. – М. : Вильямс, 2004. – 704 с.
2. Козловский В. А. Производственный и операционный менеджмент : учебник / В. А. Козловский, Т. В. Маркина, В. М. Макаров. – СПб. : Специальная литература. – 2008. – 336 с.
3. Анісімова Л. Технології управління знаннями при впровадженні систем менеджменту якості / Л. Анісімова, В. Приймак // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2015. – № 7 (172). – С. 14 – 20.
4. Редкін О. В. Нові механізми забезпечення якості та конкурентоспроможності в будівництві / О. В. Редкін, А. О. Хар'янова // Збірник наукових праць ПолтНТУ. – Серія : Галузеве машинобудування, будівництво. – 2016. – Вип. 1 (46). – С. 309 – 315.

ИМПАКТ-ИНВЕСТИРОВАНИЕ КАК НОВЫЙ МИРОВОЙ ФИНАНСОВЫЙ ИНСТРУМЕНТ ДОСТИЖЕНИЯ ЦУР

Импакт-инвестирование и социальный бизнес – это инновация, которая базируется на осознанном выборе общественных ценностей, стремлении изменить мир к лучшему и созданию вклада в будущее всего человечества.

Термин «social impact investment» – «инвестиции социального воздействия», был впервые использован крупнейшим благотворительным фондом Rockefeller Foundation в 2007 году, когда он выступил с инициативой привлечения капитала частных инвесторов к финансированию социальных предприятий.

Инвестиции воздействия – это вложения в компании, организации, фонды, которые нацелены на получение дохода и на воздействие на различные социальные факторы или окружающую среду. Инвестор в свою очередь сохраняет за собой собственность на активы, вкладываемые в проект, заинтересованы в социальном вкладе, а не в получении прибыли. Но всё же такой вид вложений не благотворительность, проект должен окупиться, а его управление основано на принципах классического инвестирования.

Инвестиции представляют собой новую парадигму инвестиционной деятельности и идут в разрез с устоявшимися взглядами о том, что социальные и экологические проблемы могут быть решены только с помощью государства или благотворительности, а рыночные инвестиции должны быть направлены исключительно на получение финансового результата.

Самая крупная некоммерческая организация, занимающаяся продвижением этого направления по всему миру, Global Impact Investing 20 Network (GIIN), определила четыре критерия, по которым та или иная инвестиция может быть отнесена к категории импакт-инвестиций.

1. Целеполагание.
2. Возврат на инвестицию.
3. Спектр возврата.
4. Измерение и оценка социального воздействия.

Такой тип инвестирования особенно актуален в странах с развитой экономикой. На постсоветском пространстве первые примеры импакт-инвестирования начали появляться около пяти лет назад. Потому что только в это время стали появляться социальные предприятия, которые могут показать устойчивую бизнес-модель, – это и есть основной критерий, чтобы привлекать внимание со стороны инвесторов.

Множество институтов (правительственные и частные) стимулируют инвесторов осуществлять инвестиции воздействия.

На западе данное направление инвестирования довольно неплохо развито. Мировой опыт показывает, что импакт-инвестирование возвращает инвестиции не только в виде социального и экологического эффекта. Инвесторы в большинстве случаев возвращают вложенные деньги, и возврат зачастую

превышает ожидания. Для достижения целей в impact-инвестировании используются разные подходы.

Самыми популярными направлениями impact-инвестирования являются: поддержка сельскохозяйственного производства (57 % организаций), доступное здравоохранение (51 %), финансовые услуги, микрофинансирование и образование (по 47, 46 и 45 % соответственно). Наибольшая доля социальных инвесторов работают с предприятиями, находящимися в стадии становления (51 %), а также с устойчивыми предприятиями в стадии роста (78 %), на стартапы приходится лишь 18 % вложений [4]. Таким образом, сферы бизнеса, которые начинают развиваться благодаря социальному инвестированию, отражают работу с основными социальными проблемами общества:

- обеспечение доступным жильем;
- образование;
- медицина;
- финансовая поддержка незащищенных групп населения и т.д.

Социальные проекты могут быть направлены:

- на создание новых рабочих мест, обеспечивающих занятость социально уязвимых слоев населения и людей с низким уровнем дохода;
- снижение уровня безработицы;
- снижение уровня заболеваемости;
- улучшение здоровья населения;
- улучшение жилищно-культурных и бытовых условий работников;
- улучшение инфраструктуры;
- повышение качества жизни;
- повышение образования;
- снижение уровня преступности и т. д.

Impact-инвестирование осуществляется в различные социальные проекты, в социальный бизнес. Достижение социальных целей происходит посредством взаимодействия государства и частных предпринимателей.

Социальные проекты могут быть более эффективными, если бизнес будет вовлечен в них. Крайне важно стимулировать предпринимателей для принятия участия. Ведь это выгодно всем. Для компаний – тем, что способствует повышению имиджа, людям – потому что это расширяет источники финансирования социальных проектов. Не только государство должно решать экологические проблемы, поддерживать нуждающихся и т.п.

ЦУР охватывает крайне широкий круг вопросов, таких как бедность, здоровье, образование, климат и окружающая среда, что позволяет различным компаниям адаптировать свои бизнес-стратегии в соответствии с глобальными приоритетами и при этом получить прибыль за счет:

- формирования более четких бизнес-возможностей; ЦУР направлены на перенаправление мировых финансовых потоков в сторону их достижения, они будут определять новые рынки для бизнеса и инновационных решений;
- усиления корпоративной устойчивости; В дополнение к принципам корпоративной социальной ответственности, которые непосредственным образом влияют на корпоративную устойчивость, ЦУР и стимулы, создаваемые

правительствами для их достижения, могут стать дополнительным экономическим мотивом для компаний;

– укрепления отношений с заинтересованными сторонами, в том числе с государством; ЦУР отражают ожидания общества и политические решения, принятые на международном, региональном уровне и уровне страны. Компании, которые подстраивают свои приоритеты под глобальные цели, усиливают свое взаимодействие с клиентами, сотрудниками и другими заинтересованными сторонами и тем самым сокращают свои юридические и репутационные риски;

– стабилизации общества и рынков; Бизнес не может преуспеть в обществах, которые терпят неудачу. Инвестирование в достижение ЦУР поддерживает основные принципы и институты, обеспечивающие успех бизнеса, а именно рынков, основанных на правилах и прозрачных финансовых системах, антикоррупционных и эффективных государственных институтах;

– использования общего языка и общих целей. ЦУР определяют общие рамочные условия для действий как правительств, так и всех заинтересованных сторон. Эти условия помогают бизнесу усилить свои коммуникационные возможности и эффективность работы со своими стейкхолдерами с точки зрения общего понимания социального воздействия и результативности. Цели призваны помочь объединить партнеров для решения самых неотложных социальных проблем в мире.

Ориентируясь на ЦУР, компании определяют приоритетные направления деловой практики, планируют КСО-программы, используют различные индикаторы для измерения социального и экологического воздействия, отчитываются перед обществом, показывая реальный вклад своей организации в достижение ЦУР.

Список использованной литературы:

1. Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : www.nbrb.by.

2. ОДБ Брусель Беларусь. – Режим доступа : https://by.odboffice.eu/ekspertyza/_sacyjalnaje-pradprymalnictva/impakt-investirovanie-kak-izmerit-obshchestvennoe-i-ekologicheskoe-vozdeystvie-biznesa.

3. Теплица социальных технологий Беларусь. – Режим доступа : <https://test.ru/2017/09/12/impakt-investment-terms>.

4. nb-forum. – Режим доступа : http://nb-forum.ru/useful/social_investing/impakt-investing-zvereva_b48.

5. SDG Impact Investment Forum. – Режим доступа : www.impactinvestment.by.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ЭКСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Внешняя торговля и ее интенсификация традиционно относится к одному из основных факторов устойчивого экономического роста и развития национальной экономики.

Международные экономические отношения являются одной из наиболее динамично развивающихся сфер экономической жизни. Экономические связи между государствами имеют многовековую историю. На протяжении столетий они существовали преимущественно как внешнеторговые, решая проблемы обеспечения населения товарами, которые национальная экономика производила не эффективно или не производила вовсе. В ходе эволюции внешнеэкономические связи переросли внешнюю торговлю и превратились в сложную совокупность международных экономических отношений – мировое хозяйство. Происходящие в нем процессы затрагивают интересы всех государств мира.

С развитием рыночной экономики в Республике Беларусь у предприятий появилась возможность выхода на внешние рынки с целью реализации своей продукции. Для успешной работы на внешних рынках необходимо знание всех тонкостей и торговых традиций страны, в которую поставляется товар [1].

Современный этап социально-экономического развития Республики Беларусь не только обуславливает потребность в развитии сферы внешнеэкономической деятельности, но и актуализирует поиск новых практических мер в сфере внешнеторгового государственного регулирования, нацеленных на формирование устойчивой положительной динамики национальной экономики. Таким образом, вопросы государственного регулирования внешнеэкономической деятельности имеют актуальное научно-практическое значение.

Экспорт (от лат. *exportare* – вывозить) – процесс купли-продажи товаров, услуг или капитальных активов, продаваемых за рубеж.

Существуют следующие виды экспорта:

– товары, которые производятся в данной стране, затем перевозятся за границу и там продаются за иностранную валюту, называются видимым экспортом;

– услуги, которые предоставляются иностранцам, либо в данной стране (банковские, страховые услуги) за иностранную валюту, называются невидимым экспортом;

– капитал, который размещается за границей в форме портфельных инвестиций, прямых инвестиций в иностранные реальные активы и банковских депозитов, называется экспортом капитала [5].

В экономическом энциклопедическом словаре также приводится несколько более узких определений понятия экспорта, а именно: вывоз с таможенной территории РБ за границу с целью постоянного размещения за её пределами

товаров, работ, услуг результатов интеллектуальной деятельности, в том числе исключительных прав на них, на основании возмездных гражданско-правовых сделок; вывоз за границу товаров, проданных иностранным покупателям, предназначенных для продажи на иностранных рынках или для переработки в другой стране. К экспорту относят также перевозку товаров транзитом через другую страну и вывоз привезенных из другой страны товаров для продажи их в третьей стране (реэкспорт) [3].

Экспорт важен по 2 основным причинам:

- вместе с импортом он формирует платёжный баланс страны, (страна должна экспортировать для того, чтобы финансировать, т. е. оплатить в иностранной валюте свой импорт);

- он является вливанием в кругооборот национального дохода, приводя к увеличению реального национального дохода и выпуска.

В Республике Беларусь актуальность проведения национальной политики в области стимулирования и поддержки экспорта определена как внутренними причинами, характерными для практики функционирования национальной экономики, так и причинами, связанными с участием страны в интеграционных процессах. С ростом числа стран, проводящих собственную политику экспортного стимулирования и, как следствие, обострением конкурентной борьбы на мировых товарных рынках. В настоящее время стимулирование экспорта в Республике Беларусь осуществляется согласно Национальной программе поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016 – 2020 годы [4].

Данная программа направлена на решение таких задач как:

- диверсификация торгово-экономических связей;
- оптимизацию законодательства в сфере поддержки экспорта;
- совершенствование подходов к работе с малым и средним предпринимательством по экспортной тематике;

- стимулирование производителей товаров и услуг к расширению товарной номенклатуры и видов оказываемых услуг;

- формирование условий для стимулирования несырьевого, высокотехнологического, инновационного экспорта товаров и услуг;

- продолжение экономической интеграции в рамках ЕАЭС;

- развитие сотрудничества с региональными объединениями, международными экономическими организациями, отмена санкций ЕС и США в отношении белорусских организаций и недопущение их расширительного толкования;

- продвижение «экспортной культуры», основанной на закреплении в массовом сознании значимости экспорта для развития страны и общества и повышения его приоритетности.

Перспективы совершенствования внешнеторговой политики Республики Беларусь заключаются в увеличении объемов и темпов роста высокотехнологичного и инновационного экспорта товаров и услуг, создании эффективной государственной системы содействия развитию и продвижению экспорта, повышении знаний и умений белорусских специалистов при осуществлении экспортных операций, увеличении вклада малого и среднего

предпринимательства в экспорт товаров и услуг [3].

Государственное регулирование внешнеторговой деятельности в Республике Беларусь осуществляется Президентом Республики Беларусь, Национальным собранием Республики Беларусь, Правительством Республики Беларусь и иными уполномоченными государственными органами Республики Беларусь на основании Закона Республики Беларусь «О государственном регулировании внешнеторговой деятельности» от 25.11.2004 г. № 347-3.

Итак, внешнеторговой политикой называют определенные меры предпринимаемые правительством и направленные на создание благоприятных условий для расширения воспроизводства и международного обмена, определения режима регулирования торговых отношений с другими странами. Эти меры должны обеспечить конкурентные преимущества для отечественного производства, способствовать развитию и защите национального производства и внутреннего рынка, расширить влияние на отечественных компаний-производителей товаров и услуг на внешних рынках. Выделяют такие виды внешнеторговой политики, как протекционизм и политика свободной торговли. Также внешнеторговая политика включает политику импортную и экспортную. Основными инструментами внешнеторговой политики являются тарифное и нетарифное регулирование. Анализ состояния внешней торговли показал, что внешнеторговый оборот Республики Беларусь за последние годы нестабилен и существенно снизился в 2015-2016 году. Упали как объемы экспорта, так и объемы импорта, отрицательное сальдо внешней торговли товарами присутствует на протяжении всего периода исследования. В 2017, 2018 и начале 2019 года показатели внешней торговли Беларуси несколько улучшились.

Основными элементами системы стимулирования экспорта Беларуси является:

- предоставление финансовой поддержки посредством экспортного кредитования и страхования экспортных рисков.

К косвенным мерам поддержки экспортеров могут быть отнесены льготы по НДС и ряд льгот по ввозной таможенной пошлине. Данные льготы не направлены исключительно на поддержку белорусских экспортеров, но, несомненно, могут оказать положительное влияние на деятельность предприятий, воздействуя на их внутренние стимулы к экспорту [1].

Также осуществляется информационная поддержка белорусских экспортеров через Национальный центр маркетинга и конъюнктуры цен.

В Республике Беларусь созданы нужная законодательная база, а также институциональная основа для оптимального функционирования системы поддержки экспорта.

Для совершенствования механизмов государственной поддержки экспорта в Беларуси следует проводить работу по следующим направлениям:

- дальнейшее развитие кредитно-финансовых инструментов стимулирования экспорта;
- совершенствование инвестиционного и инновационного механизмов;
- формирование и развитие логистических схем, совершенствование товаропроводящих сетей, развитие электронной торговли;
- развитие соответствующей экспортной инфраструктуры;

- развитие служб международного маркетинга;
- развитие информационного сопровождения внешнеэкономической деятельности;
- покупка патентов, технологической документации и иных документов, нужных для производства новых качественно изделий, которые будут обладать высокой конкурентоспособностью на внешних рынках.

Активизация экспортных операций нуждается в совершенствовании финансовых механизмов их стимулирования. Прямыми источниками финансовых средств для развития экспортоориентированных форм деятельности должны выступать прибыль организаций, которые занимаются экспортом услуг и работ, кредиты банков, бюджетная поддержка, денежные средства инновационных фондов, а также фондов поддержки предпринимательства, финансовые накопления домохозяйств, вкладываемые в открытые акционерные общества [2].

Для развития экспортной деятельности в Республике Беларусь была принята Национальная программа Поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 гг.

Для совершенствования внешнеторговой политики Республики Беларусь необходима оптимизация национальной системы поддержки и развития экспорта, завоевание новых ниш на перспективных рынках, сохранение существующих и поиск дополнительных ниш, усиление позиций на традиционных рынках, увеличение экспортного потенциала в сфере услуг, развитие экономической интеграции в рамках ЕАЭС, повышение привлекательности работы субъектов хозяйствования на экспортном направлении, развитие экспортного потенциала малого и среднего предпринимательства, развитие инновационного экспорта посредством увеличения экспорта наукоемкой продукции и технологий.

Список использованной литературы:

1. Артемьев П. П. Стимулирование экспорта продукции промышленности: опыт зарубежных стран, направления совершенствования в Республике Беларусь / П. П. Артемьев // БЭЖ. – 2015. – № 3. – С. 38 – 60.

2. Министерство иностранных дел Республики Беларусь Государственная поддержка экспорта. – Режим доступа : <http://allby.tv/article/10/gosudarstvennaya-podderjka-eksporta>.

3. Национальный статистический комитет Республики Беларусь // Внешняя торговля Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://belstat.gov.by/homep/ru/indicators/main2.php>.

4. Николаева Л. Зарубежный опыт стимулирования экспорта на примере ЕЭС / Л. Николаева // Международная экономика. – 2014. – № 1. – С. 52 – 55.

5. Проект Национальной программы поддержки и развития экспорта на 2016-2020 годы // Консультант Плюс: Версия Проф. Технология 3000 / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2018.

ЛАТКІНА СВИТЛАНА АНТОНІВНА

*старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонського національного технічного університету*

ОСТАПКО ОЛЕКСАНДРА ВІКТОРІВНА

*студентка 2 курсу кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонського національного технічного університету*

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ МЕТОДІВ НА УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Становлення в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки потребує удосконалення соціально-трудова відносин та соціальної сфери підприємства в цілому. Соціально-економічний розвиток підприємства пов'язаний як з ситуацією, що склалася як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі підприємства. Сучасні умови господарювання посилюють вимоги щодо персоналу підприємства, від здібностей та сумлінності якого залежать поточні результати діяльності підприємства та можливості його стабільного розвитку. На кожному підприємстві повинна бути розроблена обґрунтована система заходів, спрямованих на вдосконалення соціальної структури персоналу, поліпшення умов праці, побуту, соціально-культурного обслуговування підвищення трудової активності [1].

Посилення уваги до соціального розвитку підприємства обумовлено стійким збільшенням значення соціальних факторів у підвищенні економічної ефективності його діяльності. Наявність передумов щодо позитивних змін у соціальному середовищі підприємства дає можливість окреслити реальні цілі соціального розвитку, забезпечити необхідними ресурсами їх досягнення, організувати проведення відповідних заходів тощо. Саме виконання таких завдань підпорядкована дія механізму управління соціальним розвитком підприємства [2].

Управління соціальним розвитком – один з основних видів соціального управління, функцією якого є забезпечення реалізації потреб розвитку суспільства і його підсистем. Зміст цього виду управління полягає у формуванні критеріїв і показників соціального розвитку об'єкта, виділення в ньому соціальних проблем, розробці та застосуванні методів їх вирішення в досягненні запланованих станів і параметрів соціальних процесів і відносин.

Методи управління – це сукупність способів і прийомів впливу на об'єкт управління для досягнення поставлених організацією цілей. За типом впливу на виконавців розрізняють три групи методів управління: економічні, адміністративні та соціально-психологічні. Увагу теоретиків і практиків, перш за все, привертають ті методи, які найбільш повно відповідають змісту певних етапів вирішення управлінських завдань. Для якісного виконання управлінських рішень виконавцями широко застосовуються економічні методи колективного та індивідуального матеріального (у грошовій та не грошовій формі) стимулювання. Системний підхід в управлінні соціальним розвитком підприємства проявляється в тому, що задається певна система цілей і завдань, для реалізації яких формується, в свою чергу система загальних і специфічних функцій.

Таким чином, в управлінні соціальним розвитком підприємства застосовуються різні методи впливу, кожен з яких має свою спрямованість. Очевидно, що для цілей ефективного управління слід застосовувати не один який-небудь метод, а вибирати найбільш адекватні з різних груп стосовно до різних соціальних ситуацій [3].

Список використаних джерел:

1. Шарко М. В. Соціальні аспекти діяльності підприємства / М. В. Шарко, Н. В. Мешкова-Кравченко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. – Вип. 6 (18). – С. 183 – 187.
2. Сичова Н. Управління соціальним розвитком підприємства / Н. Сичова // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 4. – С. 43 – 50.
3. Сорокин А. В. Управление социальным развитием. Использование экономических методов управления / А. В. Сорокин, А. С. Качурин // Проблемы управления социальным і гуманітарним розвитком : матеріали XII регіон. наук.-практ. конф. (Дніпро, 30 листопада 2018 р.). – Дніпро, 2018. – С. 216 – 218.

МАКАРОВА СВІТЛАНА

студентка Університету митної справи та фінансів

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ПРОЯВИ СИСТЕМИ PROZORRO

Починаючи з серпня 2016 року на території України введено електронну систему «ProZorro». Система ProZorro створена з ініціативи громадських організацій, комерційних майданчиків, державних органів та підприємців. Мета системи – зробити процес використання державних коштів прозорим та ефективним, а корупційні схеми в державних закупівлях – неможливими. ProZorro використовується державними установами, підприємствами та організаціями у відповідності до Закону України «Про публічні закупівлі». Також система «ProZorro» передбачає здійснення публічних закупівель за допомогою відкритого порталу, в якому замовникам надана можливість розміщувати тендерну документацію, зміни до нею, а учасникам – надавати свої пропозиції, звертатися за роз'ясненнями та оскаржувати результати тендеру [3].

Беззаперечно запровадження відкритої системи закупівель позитивно вплинуло на розвиток конкуренції серед виконавців робіт та постачальників послуг. Так, до позитивних змін, результати яких можна оцінити за півтора роки використання системи «ProZorro» належать:

- збільшення кількості учасників закупівель, серед яких в тому числі значно зросла частка представників малого та середнього підприємництва, а також надання практичної можливості для участі в тендерах іноземним суб'єктам
- можливість постійного контролю за ходом проведення тендеру, отримання швидкої відповіді та роз'яснення щодо тендерної документації;
- відкритість процедури оцінки тендерних пропозицій;
- оскарження процедури закупівлі «не відходячи» від робочого місця, адже подання скарг відбувається безпосередньо в електронній системі. Разом з тим, незважаючи на те, що запровадження відкритої системи торгів стало

важливим кроком в забезпеченні прозорості проведення тендерів, часто суб'єкти господарювання стикаються з технічними недоліками електронної платформи, що має наслідком перешкоди в отриманні інформації про тендер, безпідставне відхилення пропозицій, неможливість оскарження процедури закупівлі.

Так, до недоліків електронної системи публічних закупівель можна віднести.

1. Відсутність технічної можливості оскарження рішення замовника, яким безпідставно відхилено тендерну пропозицію, у випадку коли пропозиції інших учасників також відхилені.

Так, відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», скарги, що стосуються прийнятих рішень, дій чи бездіяльності замовника, які відбулися після розгляду тендерних пропозицій на відповідність технічним вимогам, визначеним у тендерній документації, та визначення відповідності учасників кваліфікаційним критеріям, подаються протягом п'яти днів з дня оприлюднення на веб-порталі Уповноваженого органу протоколу розгляду тендерних пропозицій [1].

Таким чином, опираючись на положення законодавства, у разі, якщо учасник вважає, що його пропозицію відхилено безпідставно, він має право подати скаргу на протокол розгляду тендерних пропозицій, незважаючи на те, мало місце таке відхилення до проведення оцінки (для закупівель, на яких розповсюджується обов'язок публікації англійською мовою) чи після (для інших закупівель).

Незважаючи на надане законодавством право оскарження, станом на сьогодні технічної можливості подання скарги такого характеру немає.

Технічна недосконалість електронної системи закупівель призводить до того, що замовник, наприклад, у разі якщо йому вигідно, щоб договір про постачання товарів був продовжений з діючим постачальником, проте проведення відкритих торгів є обов'язковим для нього, безпідставно відхиляє тендерні пропозиції усіх учасник, відміняє торги та продовжує договір з діючим постачальником.

При цьому кожен з учасників в такій ситуації технічно позбавлений права оскаржити його незаконну відмову.

З метою забезпечення дотримання принципу добросовісної конкуренції та запобігання упередженим зловживанням недоліками електронної системи закупівель зі сторони замовника необхідним є якомога швидше розроблення технічного завдання з вдосконалення системи «Prozorro» та надання учасникам можливостей оскаржувати неправомірні відхилення їх пропозицій і у разі відсутності переможця та відміни торгів на цій підставі [2].

2. Процедура проведення електронного аукціону у три етапи з почерговим зниженням ціни.

Законодавством, що регулює здійснення публічних закупівель передбачено, що оцінка тендерних пропозицій проводиться шляхом застосування електронного аукціону.

Так, електронний аукціон полягає в тому, що учасники у три етапи знижують запропоновану ними в тендерній пропозиції ціну, при цьому в порядку, визначеному починаючи від того, учасника, запропонована ціна якого першочергово була найвищою.

Таким чином, учасник, який при поданні тендерної пропозиції зазначив найнижчу ціну матиме право останнім змінити її, знаючи при цьому ціни своїх конкурентів.

Зазначена ситуація беззаперечно свідчить про те, що в учасника з першочерговою найнижчою пропозицією більше шансів, порівняно з іншими на перемогу в тендері, адже знизивши останнім ціну навіть на 1 гривню, такий учасник виграє оцінку. При цьому, інші учасники ставляться в нерівне становище, порівняно з останнім, що можна розцінювати як порушення загальних принципів публічних закупівель [1].

3. Можливість ухилення від доступу усіх потенційних учасників до оголошення про проведення закупівлі.

Найчастішим параметром пошуку закупівлі, в якій можливо взяти участь, для суб'єктів бізнесу виступає предмет закупівлі, тобто саме ті товари, роботи чи послуги, яких потребує замовник.

При цьому більшість назв предметів закупівлі вводять замовниками вручну, що не виключає допущення необережної або ж навмисної (з метою допущення «своїх» учасників) помилки.

Щоб усунути таку можливість необхідним є розроблення вичерпного переліку товарів, робіт чи послуг, які замовляються та надання можливості замовнику обирати їх з виключно запропонованого списку.

Зазначена система діє, зокрема, при закупівлі ліків та основана на інтеграції системи публічних електронних закупівель ProZorro з Державними реєстрами лікарських засобів [1; 2].

Запровадження вичерпних переліків найменувань предметів закупівель сприятиме зменшенню помилок та спеціальних маніпуляцій щодо обмеження кола учасників.

4. Постійні технічні неполадки в роботі системи та електронних майданчиків.

Розміщення повідомлення про проведення закупівлі, тендерної документації, тендерних пропозицій, скарг та роз'яснень здійснюється в системі ProZorro за допомогою використання електронних майданчиків, яких на даний момент налічується понад двадцять.

При цьому, враховуючи невисокий рівень інформаційної безпеки в Україні загалом, як в роботі власне системи, так і в діяльності майданчиків доволі часто трапляються системні збої.

Зазначені неполадки мають негативні наслідки як для замовників, які можуть порушити строк на розміщення змін до тендерної документації чи протоколів розкриття, так і для учасників, які можуть пропустити строк для оскарження процедури закупівлі [1; 3].

Так, якщо в першому випадку матиме місце затягування строк проведення закупівлі, то в другому – скарга автоматично не буде прийнята системою.

При цьому варто звернути увагу, що подання скарг в письмовому вигляді безпосередньо до Антимонопольного комітету України законодавством не передбачено, а тому така скарга не буде прийнята до розгляду уповноваженим органом, незважаючи на те, що її належному поданню перешкождали технічні причини.

Отже, з метою удосконалення роботи як системи, так і майданчиків необхідно здійснювати постійні перевірки та швидко усувати виявлені помилки. При цьому суб'єктам бізнесу рекомендовано реєструватися одразу на декількох майданчиках, щоб в критичній ситуації мати більше шансів розмістити необхідну інформацію.

Таким чином, хоча електронна система закупівель ProZorro і має на меті зробити тендерні процедури відкритими та доступними для усіх суб'єктів, проте вказані недоліки, які носять здебільшого технічний характер, до моменту їх виправлення значно перешкоджатимуть дотриманню принципів рівності та недискримінації учасників, а також надаватимуть змогу недобросовісним замовникам зловживати наданими їм можливостями.

Список використаних джерел:

1. Про публічні закупівлі : закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19/print>.
2. Prozorro. Публічні закупівлі. – Режим доступу : <https://prozorro.gov.ua>.
3. Українська універсальна біржа. – Режим доступу : <https://tender.uub.com.ua/pro-prozorro/shcho-take-prozorro>.

МИНИЧ ВИКТОРИЯ ПАВЛОВНА

*студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ЭКСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Внешнеторговой политикой называют определенные меры предпринимаемые правительством и направленные на создание благоприятных условий для расширения воспроизводства и международного обмена, определения режима регулирования торговых отношений с другими странами. Эти меры должны обеспечить конкурентные преимущества для отечественного производства, способствовать развитию и защите национального производства и внутреннего рынка, расширить влияние на отечественных компаний-производителей товаров и услуг на внешних рынках. Внешнеторговая политика включает политику импортную и экспортную [2].

Эффективность функционирования белорусской экономики во многом определяется степенью ее интегрированности в мировую торговлю посредством экспортных операций, поэтому основной приоритет во внешнеэкономической деятельности Республики Беларусь – осуществление многовекторной экспортной политики, расширение рынков сбыта. Выполнение этого условия зависит не только от самих экспортеров, но и от продуманной, целенаправленной политики государства по поддержанию и стимулированию экспортной деятельности.

Стимулирование экспорта является важной составляющей внешнеторговой политики государства. При этом государство использует разнообразные методы и инструменты стимулирования. К ним относятся: косвенное участие государства во внешнеторговых мероприятиях; преференции; государственные гарантии;

программы поддержки отечественных производителей; государственное субсидирование; налоговые льготы; предоставление финансовой поддержки посредством экспортного кредитования и страхования экспортных рисков [4].

К косвенным мерам поддержки экспортеров могут быть отнесены льготы по НДС и ряд льгот по ввозной таможенной пошлине. Данные льготы не направлены исключительно на поддержку белорусских экспортеров, но, несомненно, могут оказать положительное влияние на деятельность предприятий, воздействуя на их внутренние стимулы к экспорту.

В Республике Беларусь созданы нужная законодательная база, а также институциональная основа для оптимального функционирования системы поддержки экспорта.

Одним из приоритетных направлений экспортной политики Республики Беларусь является развитие современных форм международного сотрудничества, от которых зависит технико-экономический и технологический уровень производства. Инструментами стимулирования экспорта становятся производственная кооперация, создание совместных предприятий, обмен технологиями и «ноу-хау», экспорт инжиниринговых услуг, проведение совместных НИОКР, лизинг техники и оборудования, организация финансово-промышленных групп, свободных экономических зон [1].

Для совершенствования механизмов государственной поддержки экспорта в Беларуси следует проводить работу по следующим направлениям: дальнейшее развитие кредитно-финансовых инструментов стимулирования экспорта; совершенствование инвестиционного и инновационного механизмов; формирование и развитие логистических схем, совершенствование товаропроводящих сетей, развитие электронной торговли; развитие соответствующей экспортной инфраструктуры; развитие служб международного маркетинга; развитие информационного сопровождения внешнеэкономической деятельности; покупка патентов, технологической документации и иных документов, нужных для производства новых качественно изделий, которые будут обладать высокой конкурентоспособностью на внешних рынках.

Активизация экспортных операций нуждается в совершенствовании финансовых механизмов их стимулирования. Прямыми источниками финансовых средств для развития экспортоориентированных форм деятельности должны выступать прибыль организаций, которые занимаются экспортом услуг и работ, кредиты банков, бюджетная поддержка, денежные средства инновационных фондов, а также фондов поддержки предпринимательства, финансовые накопления домохозяйств, вкладываемые в открытые акционерные общества [2].

Для развития экспортной деятельности в Республике Беларусь была принята Национальная программа Поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 гг., а так же 29 апреля 2019 года внесены изменения в Указ Президента Республики Беларусь от 25.08.2006 г. № 534 «О содействии развитию экспорта товаров (работ, услуг)».

Целью Национальной программы является совершенствование системы государственной поддержки экспорта как важного элемента развития внешнеэкономических отношений, направленных на снижение до минимума

внешнеэкономических угроз, на основе эффективного участия в международном разделении труда, использования конкурентных преимуществ страны, применения механизмов международных интеграционных объединений и снижения зависимости от традиционных экспортных позиций и рынков за счет диверсификации товарной номенклатуры. Достижение данной цели, а также создание благоприятных условий для выполнения второго этапа (2021-2030 годы) Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь до 2030 года позволит обеспечить планомерную диверсификацию экспорта для равного распределения экспортных поставок между тремя рынками: ЕАЭС, ЕС и иных стран, в том числе стран «дальней дуги» (страны Азии и Океании, Африки и Ближнего Востока, Латинской Америки), которое к 2020 году должно составить соотношение треть – треть – треть. При этом планируется рост удельного веса экспорта товаров на новые перспективные рынки в общем объеме экспорта товаров до 10 процентов к 2020 году [3].

Для совершенствования внешнеторговой политики Республики Беларусь необходима оптимизация национальной системы поддержки и развития экспорта, завоевание новых ниш на перспективных рынках, сохранение существующих и поиск дополнительных ниш, усиление позиций на традиционных рынках, увеличение экспортного потенциала в сфере услуг, развитие экономической интеграции в рамках ЕАЭС, повышение привлекательности работы субъектов хозяйствования на экспортном направлении, развитие экспортного потенциала малого и среднего предпринимательства, развитие инновационного экспорта посредством увеличения экспорта наукоемкой продукции и технологий.

Список использованной литературы:

1. Артемьев П. П. Стимулирование экспорта продукции промышленности: опыт зарубежных стран, направления совершенствования в Республике Беларусь / П. П. Артемьев. // БЭЖ. – 2015. – № 3. – С. 38 – 60.
2. Внешняя торговля Республики Беларусь: статистический сборник // Национальный Статистический Комитет Республики Беларусь. – 2010. – 386 с.
3. Национальная программа поддержки и развития экспорта Республики Беларусь на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 01.08.2016 г. № 604. – Режим доступа : www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.
4. Система стимулирования и поддержки экспорта в Беларуси в контексте международного опыта / И. Точицкая. – Режим доступа : research.by/webroot/delivery/files/wp2014r02.pdf.

МИШКОВА МАРГАРИТА ПЕТРОВНА

*старший преподаватель кафедры управления, экономики и финансов,
инженерно-экономического факультета заочного обучения
Брестского государственного технического университета*

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНСТРУМЕНТОВ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ

Исследуя финансовые потоки в цепи поставок необходимо обратить внимание на перспективы развития инструментов управления финансовыми потоками: качество и скорость информационного обеспечения посредством заключения экспортных договоров.

При заключении экспортного договора связанного с куплей-продажей товаров возникает ряд финансовых отношений, которые оформляются отдельными документами. Какие бы не возникали финансовые отношения в цепях поставок без оформления документов связанных с перевозкой товара, т. е. транспортных документов перевозчика, их осуществить не возможно. Транспортному документу перевозчика отводится одно из центральных мест при осуществлении расчетов за страхование груза, или при расчетах за сам товар. Таким образом, назначение транспортного документа в цепи поставок определяется не только отношением сторон по перевозке товара, но и отношением сторон по оплате за товар.

В соответствии с условиями договоров поставщик и покупатель, а так же перевозчик определяют форму расчета. Все последующие финансовые расчеты ведутся о той форме, которую продавец и покупатель выбрали и отразили в своём договоре. В настоящее время в международной торговле используются различные формы финансовых расчётов. Для определения их значимости, недостатков и преимуществ в цепи поставок необходим анализ сути каждой из ниже рассмотренных форм расчета [1].

Аванс: Данная форма по своей сути представляет собой предоплату, при которой покупатель по условиям договора переводит денежные средства за товар, продукцию, услугу продавцу или поставщику. Отгрузка товара или продукции, а так же оказание услуги происходит после поступления оплаты, т.е. поступления денежных средств на счет продавца. При использовании данной формы расчетов недостатком для покупателя является отсутствие гарантии, что товар, продукция или услуга будет поставлен или выполнены в срок и надлежащего качества. Преимуществом для продавца является возможность сразу воспользоваться поступившими денежными средствами.

Инкассо: При данной форме расчетов продавец после отгрузки товара покупателю передает банку оформленные в соответствии с договором купли-продажи товарные документы вместе со своим инкассовым поручением. Банк проверяет правильность оформления инкассового поручения и затем пересылает их банку покупателя. Банк покупателя извещает покупателя и предаёт ему товарные документы продавца. Денежные средства поступают в банк покупателя, где они зачисляются они на счёт банка продавца. После извещения от банка

покупателя о зачислении на счёт банка продавца суммы валюты банк осуществляет расчёт продавцом.

Преимуществом для продавца при данной форме расчетов будет то, что товарные документы не будут переданы покупателю, пока он не осуществит платеж или не акцептует вексель. Если этого не произойдет, банк покупателя, если это определено договором может: организовать получение товара, складирование, страхование или отправка товару продавцу. Минусы для продавца при данной форме: между временем отгрузки товара, передачей документов в банк и получением платежа может быть продолжительный срок. Это приводит, как правило, к замедлению оборачиваемости денежных средств продавца. Преимущество для покупателя заключается в том, что его финансовые ресурсы не связываются. Покупатель может проверить и товарные документы, и сам товар, и также отгрузить товар своему заказчику до того, как товар будет оплачен продавцу.

Документарный аккредитив: Представляет собой независимое односторонне обязательство банка за счет покупателя или за свой счет уплатить продавцу стоимость товарных документов или векселя при условии соблюдение всех условий аккредитива [2].

Так как данный вид финансовых расчетов в цепях поставок является наиболее распространенным, из-за его надежности рассмотрим его более детально. При этой схеме финансовых расчетов сторон договора купли-продажи документарным аккредитованием используется морской коносамент.

Преимущества для продавца: двойная гарантия платежа (от банка как независимое одностороннее обязательство на условиях аккредитива и от покупателя как обязательство по договору купли-продажи товаров). После сдачи документов, обусловленные аккредитивом, продавец быстро получает причитающуюся ему денежную сумму. Гарантия того, что платеж будет осуществлен только при условии отгрузки товара в соответствии с условиями договора, является неоспоримым преимуществом для покупателя.

Однако основным общим недостатком документарного аккредитива с использованием морского коносамента является длительный и сложный процесс передачи оригиналов коносамента. В некоторых случаях период передачи оригиналов через всех участников международной транзакции цепей поставок может достигать до 50 дней.

Открытый счет. Осуществляет в срок, установленный договор купли-продажи товара. Документы передают от продавца покупателю напрямую, минуя банк. Расчеты банков в обслуживании таких торговых транзакций, как правило, сводятся к роли платежного агента, обеспечивающего по поручению покупателя проведение платежа в пользу продавца.

Во внешней торговле применяется при длительных отношениях между партнерами в цепи поставок (при расчетах за многократные поставки товара мелкими партиями); между филиалами одной и той же фирмы, находящихся в разных странах. Преимущества для покупателя: товар не оплачивается до тех пор, пока не будет доставлен получателем. Минусы для покупателя: изымаются его средства на весь срок открытия аккредитива, он несет все расходы по проведению аккредитивной операции [3].

Все выше перечисленные формы взаиморасчетов активно и повседневно применяются в банковской практике при международных сделках. Большая часть платежей в мировой торговле осуществляется с помощью аккредитива. Так как из всех форм расчетов аккредитив является менее рискованным и более эффективно инструментов платежа [4]. В некоторых странах применение аккредитива является необходимым условием для осуществления ВЭД-деятельности.

На данный момент статус многих документов – электронный, однако в международной цепи поставок до сих пор присутствует такой транспортный документ, как морской коносамент, который используется только в оригинале на бумажном носителе. Сложность использования оригинального коносамента прослеживается в схемах расчета сторон международного договора купли-продажи товаров с использованием документального аккредитива, при котором банки продавца и покупателя могут проводить денежные переводы, имея только оригиналы транспортных документов (коносаментов) на руках. Также как и сам грузополучатель может принять груз только при предъявлении оригинала коносамента. В свою очередь отправка оригиналов коносаментов между контрагентами из разных стран может занимать от 10 до 40 дней. Таким образом. Отправка и оборот оригинальных коносаментов может повлиять на длительность цикла международной цепочки поставок, и оказать отрицательное влияние на эффективность цепочки поставок товара [5].

Обобщая вышесказанное, можно отметить, что основные проблемы информационно–документационного сопровождение финансовых расчетов в цепи поставок вызваны, прежде всего, слабой организацией самого процесса международной цепи поставок, длительным циклом и низкой скоростью продвижения товаров и услуг, которые возникают из-за необходимости перекладывать бумаги как внутри организаций-участников, так и между всеми контрагентами в цепи поставок [6]. При этом известно, что количество контрагентов в крупных компаниях может насчитываться до сотни. Ключевое решение кроется, двух областях – автоматизации внутреннего процесса цепи поставок и сжатии общего времени цикла международной цепи поставок.

Список использованной литературы:

1. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – Мн. : Вышэйш. шк., 2016. – 407 с.
2. Васильев И. Д. Финансы : учебник для вузов / И. Д. Васильев. – Минск : БГТУ, 2017. – 323 с.
3. Бочаров В. В. Механизмы развития предпринимательства / В. В. Бочаров. – М. : ИНФРА, 2016. – 75 с.
4. Киреева Н. С. Лизинг в логистике : монография / Н. С. Киреева. – М. : Изд-во РЭУ им. Г. В. Плеханова, 2012. – 211 с.
5. Тишкова А. П. Финансовые рынки проблемы и перспективы в Беларуси / А. П. Тишкова. – Минск : БГТУ, 2016. – 103 с.
6. Мишкова М. П. Logistic approach to management of cash flows and financial results / М. П. Мишкова // Логистические системы в глобальной экономике : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (2 марта 2018 г., Красноярск) / Сиб. гос. аэрокосмич. ун-т. – Красноярск, 2018. – С. 27 – 30.

МОРОЗОВА НАТАЛЬЯ НИКОЛАЕВНА

*канд. эконом. наук, доцент, доцент кафедры экономики организации
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ТЕРЕЩЕНКО ЕЛИЗАВЕТА АЛЕКСАНДРОВНА

*студентка 3 курса специальности «Управление информационными ресурсами»
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ИЗМЕНЕНИЕ РЫНКА ТРУДА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ

Актуальность вопросов цифровизации экономики обусловлена тем, что в условиях развития информационных технологий с новыми характеристиками происходит трансформация экономической системы и прорывы в бизнес среде. Все это предполагает постоянную адаптацию предпринимательских структур и разного рода компаний к динамично видоизменяемой среде, как на стратегическом, так и тактическом уровне. Объективные процессы развития научных исследований и компьютерно-цифровых технологий, а также глобализация мировой экономики создают условия к появлению нового направления в экономической теории – цифровой экономики.

Ввиду сложности и многогранности процесса цифровизации экономики в международной практике до сих пор не сложилось однозначное определение цифровой экономики. Международная финансовая организация «World Bank» определяет данный термин, как новый уклад экономики, основанный на Интернет-технологиях, в рамках которой формируются «цифровые» навыки и возможности у общества, бизнеса и государства [1].

На заседании Европейского парламента в 2015 г. цифровая экономика была представлена в качестве сложной структуры, состоящей из нескольких уровней, связанных между собой практически бесконечным и постоянно растущим количеством цифровых узлов [2].

В «Стратегии развития информационного общества Российской Федерации на 2017-2030 годы» цифровая экономика определяется, как хозяйственная деятельность, где ключевым фактором производства являются данные в цифровом виде, позволяющие существенно повысить эффективность производства, технологии, оборудования, хранения, продажи, доставки товаров и услуг [3].

Таким образом, при описании цифровой экономики в зарубежной литературе акцент делается на технологиях и связанных с их использованием модификациях в способах взаимодействия экономических субъектов. При этом могут упоминаться конкретные виды технологий, формы изменений экономических процессов, а определение цифровой экономики зачастую включает направление ее влияния на социальную сферу.

По данным «Boston Consulting Group», удельный вес цифровой экономики в ВВП многих передовых стран (G20) неуклонно возрастал с 2010 по 2016 гг. (рис. 1).

Рис. 1. Динамика доли внедрения цифровой экономики, % от ВВП [4]

Отметим, что эксперты BCG к 2025 г. прогнозируют рост объемов цифровой экономики в 3 раза в сравнении с ценами 2015 г. [5].

Разработка национальных программ развития экономики, включающая вопросы внедрения технологий и анализа «больших данных» становится задачей стратегической важности в контексте социально-экономического благополучия государств и в качестве условия сохранения суверенитета на фоне глобализации и реализации программ цифрового развития другими участниками мирового рынка.

Горизонтальный проект ОЭСР «Going Digital», инициированный в 2017 г., ориентирован на разработку общих принципов политики в области цифровой экономики, направленных на достижение устойчивого экономического роста и обеспечение благосостояния общества, а также проведение углубленного анализа существующих политик, обращенных на цифровую трансформацию, в том числе исследование уровня развития, эффектов и рисков цифровизации с учётом анализа проблем, возникающих вследствие цифровой трансформации, в том числе связанных с занятостью населения и обеспечением граждан навыками и знаниями, необходимыми в условиях цифровой экономики [6].

Необходимо отметить, что активная цифровая трансформация внедрение цифровых технологий обуславливает значительные изменения потребностей в персонале и требований к специалистам:

- снижение спроса на профессии, связанные с выполнением формализованных повторяющихся операций;

- сокращение жизненного цикла профессий в связи с быстрой сменой технологий;
- трансформацию компетентностных профилей некоторых категорий персонала (риск-аналитики, HR-менеджеры, маркетологи-аналитики, операторы контакт-центров и др.) в связи с изменением инструментария работы;
- возникновение новых ролей и профессий;
- повышение требований к гибкости и адаптивности персонала;
- повышение требований к обладанию социальным и эмоциональным интеллектом, т.е. теми способностями, которые отличают человека от машины;
- рост спроса на специалистов, обладающих «цифровой ловкостью», т.е. способностью и желанием использовать новые технологии в целях улучшения бизнес-результатов [7, с. 40].

Согласно прогнозу исследовательской группы McKinsey к 2030 году не менее 30 % функций в рамках профессий могут быть автоматизированы на текущем уровне развития технологий, что позволит вырост мировому ВВП на 9 трлн. долларов, однако при этом 375 млн. работников (около 14 % мировой рабочей силы) будут вынуждены сменить свой вид деятельности [8].

Рассмотренные выше тенденции могут привести к так называемой «поляризации рынка труда». Под данным термином понимается рост доли высокооплачиваемых и низкооплачиваемых рабочих мест за счёт рабочих мест со средней заработной платой вследствие технического прогресса. Это явление широко распространено в странах Западной Европы и Северной Америки, где цифровая трансформация проходит более быстрыми темпами.

В изменяющемся мире людям будет необходимо развивать новые профессиональные навыки и адаптироваться к быстро изменяющемуся рынку труда, а государству – развивать новые цифровые сервисы и компетенции, чтобы предоставлять населению доступные и качественные услуги и сделать работу органов управления эффективнее.

Решением данному вопросу могут служить цифровые платформы, которые используются в качестве основных каналов взаимодействия с клиентами и осуществления транзакций, а также как средство создания инновационных бизнес-моделей, в том числе и в традиционных отраслях. Данные платформы имеют высокую социальную направленность, что помогает снизить преграды вхождения на рынок труда для людей с ограниченными возможностями, пожилых людей и женщин, находящихся в декретном отпуске.

Таким образом, внедрение цифровых платформ в национальную позволит осуществить социально адаптированный переход к новому типу экономики и окажет положительное влияние на процессы цифровизации.

Список использованной литературы:

1. Официальный сайт Международной финансовой организации «World Bank». – Режим доступа : www.worldbank.org/.
2. Официальный сайт Европейского Парламента. – Режим доступа : www.europarl.europa.eu/portal/en.
3. О Стратегии развития информационного общества в Российской Федерации на 2017-2030 годы : указ Президента Российской Федерации от 9 мая 2017 г. № 203. – Режим доступа : pravo.gov.ru/proxy/ips/10243.

4. Что нужно знать о цифровой экономике и ее перспективах / Газета «Коммерсантъ». – Режим доступа : www.kommersant.ru/doc/3063024.

5. Официальный сайт консалтинговой компании «Boston Consulting Group» 203. – Режим доступа : www.bcg.com/.

6. Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives. – Access mode : www.oecd.org/going-digital/going-digital.pdf.

7. Гохберг Л. М. Что такое цифровая экономика? / Л. М. Гохберг // Тренды, компетенции, измерение : докл. к XX Апр. междунар. науч. конф. по проблемам развития экономики и общества, Москва, 9-12 апр. 2019 г. / Л. М. Гохберг [и др.] // Высшая школа экономики. – 2019. – 82 с.

8. Официальный сайт Международной консалтинговой компании «McKinsey&Company». – Режим доступа : www.mckinsey.com

НАРКЕВИЧ ЕЛЕНА ВЛАДИМИРОВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

БЮДЖЕТНО-НАЛОГОВАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В постоянно изменяющихся современных условиях функционирования, характеризующихся неопределенностью и риском, значительно возрастает роль бюджетно-налогового механизма регулирования происходящих экономических и финансовых процессов. Посредством использования государственного бюджета правительство реализует экономическую и социальную, внутреннюю и внешнюю политику. От объема бюджетных ресурсов, его состава, соотношения доходов и расходов госбюджета зависит реализация многочисленных программ экономического и социального характера, устойчивость финансового положения целой страны.

Бюджетно-налоговая политика (фискальная политика) – это инструмент государственного регулирования макроэкономических процессов. Влияние в данном случае оказывается не на конкретные организации или людей, а на экономику как систему. Проведение бюджетно-налоговой политики – изменение условий и направление регулируемых государством денежных потоков таким образом, чтобы достичь желаемого результата.

Бюджетное законодательство Республики Беларусь представлено Бюджетным Кодексом Республики Беларусь от 16 июля 2008 г. № 412-3 (с изменениями и дополнениями); Законами Республики Беларусь о республиканском бюджете на очередной финансовый год и постановлениями Совета Министров Республики Беларусь о мерах по их реализации; Постановлениями Совета Министров Республики Беларусь; Постановлениями Министерства финансов Республики Беларусь; Совместными постановлениями Министерства финансов Республики Беларусь с другими республиканскими органами государственного управления.

Налоговая политика отражается такими основными актами законодательства, как Налоговый кодекс (Общая часть) от 19 декабря 2002 г. №

166-3; Налоговый кодекс (Особенная часть) от 29 декабря 2009 г. № 71-3 (с изменениями и дополнениями); Указы, Декреты и распоряжения Президента, касающиеся вопросов налогообложения; Постановления Правительства в области налогообложения; иные нормативные правовые акты республиканских и местных органов власти, регулирующие вопросы налогообложения в пределах их компетенции и полномочий.

С помощью вышеуказанных нормативно-правовых актов происходит регулирование бюджетно-налоговой сферы Республики Беларусь.

Основными целями бюджетно-налоговой политики выступают: экономический рост, высокий уровень занятости, стабильный уровень цен (т.е. низкая инфляция). Главная задача фискальной политики – стремление к стабилизации.

Весь аппарат фискальной политики можно свести к определённому числу механизмов, т.е. государственных методов воздействия. Данными механизмами считаются:

- изменение государственных расходов (закупок);
- изменение налоговых ставок;
- изменение государственных выплат (трансфертов) – под этим понимаются разного рода пособия, зарплаты, зависящие от государства, стимулирующие платежи.

Республика Беларусь относится к странам с малой открытой экономикой, для которых в условиях трансформационного периода характерно усиление бюджетно-налоговых методов государственного регулирования в сочетании с поддержанием фиксированного обменного курса, политикой стимулирования развития экспортноориентированного производства и импортозамещения.

Бюджетно-налоговая политика в 2019 году ориентирована на достижение целей и задач программы социально-экономического развития. Исполнение бюджета с профицитом, сохранение устойчивости и стабильности бюджетной системы способствуют выполнению основных параметров прогноза социально-экономического развития.

За январь-июнь 2019 года доходы консолидированного бюджета составили 18,7 млрд. рублей или 49,0 % уточнённого годового плана. Основная доля доходов (82,8 %) была обеспечена за счет налоговых поступлений.

Расходы консолидированного бюджета финансировались в пределах поступающих доходов и за январь-июнь текущего года составили 16,4 млрд. рублей, или 44,2 % уточнённого годового плана. В разрезе экономической классификации значительная часть бюджетных средств (47,7 %) направлена на социальные выплаты населению. В 2019 году проводится последовательная политика, направленная на повышение благосостояния граждан.

Консолидированный бюджет за январь-июнь 2019 года был исполнен с профицитом в сумме 2,4 млрд. рублей.

Платежи по погашению и обслуживанию государственного долга за первое полугодие исполнены в полном объёме и своевременно на общую сумму 3,3 млрд. рублей. По состоянию на 1 июля 2019 года государственный долг Республики Беларусь составил 43,1 млрд. рублей, или 35,1 % к ВВП и уменьшился по сравнению с началом 2019 года на 1,2 %.

В соответствии с государственной стратегией экономического развития Республики Беларусь национальная налоговая политика в современных условиях развития направлена на уменьшение налоговой нагрузки, упрощение налогообложения субъектов хозяйствования. Особое внимание в реализации налоговой политики уделяется инновационно-инвестиционной деятельности субъектов хозяйствования.

Недостатком налоговой системы Республики Беларусь может выступать сложный механизм налогообложения в целом, который порождает излишний документооборот и увеличивает затраты, связанные с взиманием налогов, ведет к инфляционному повышению цен. Особенно негативно отражается на неконкурентоспособности белорусских предприятий многочисленные налоги, исчисляемые на фонд заработной платы и включаемые в затраты по производству и реализации продукции.

Следует также отметить, что система межбюджетных отношений в Беларуси остается непрозрачной, реформирование межбюджетных отношений не проводится. Практика осуществления бюджетного процесса показывает, что наиболее актуальными и сложными являются вопросы разграничения расходных полномочий по уровням бюджетной системы.

С целью закрепления положительных тенденций в экономике Республики Беларусь и концентрации бюджетных средств на решении приоритетных задач социально-экономического развития в 2020 году предполагается: сбалансированное исполнение бюджетов всех уровней; усиление социальной направленности бюджета, гарантирующей защиту населения в области занятости, образования, здравоохранения, культуры, пенсионного обеспечения, оказание адресной поддержки малообеспеченным слоям населения; принятие мер, направленных на повышение оплаты труда работников бюджетных организаций; сдерживание роста государственного долга и сохранение его размера на безопасном уровне; совершенствование программно-целевого метода бюджетного планирования; обеспечение прозрачности и открытости бюджетного процесса.

В перспективе бюджетная политика будет направлена на: сокращение объемов перераспределяемых государством финансовых ресурсов до 44 % к ВВП в 2010 г. и 42-43 % к 2020 г.; усиление социальной направленности бюджета, гарантирующей защиту населения в области занятости, образования, здравоохранения, культуры, пенсионного обеспечения, оказание адресной поддержки малообеспеченным слоям населения; ликвидацию бюджетных субсидий, предоставляемых отдельным промышленным и сельскохозяйственным предприятиям, организациям жилищно-коммунального хозяйства с переводом части расходов в адресные субсидии малообеспеченным группам населения; использование бюджетных средств исключительно на приоритетные направления структурных преобразований в экономике; расширение сети предоставляемых платных услуг одновременно с адекватным увеличением доходов основной массы населения

Список использованной литературы:

1. Министерство финансов Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://minfin.by/>.

2. Министерство по налогам и сборам Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://nalog.gov.by/>.
3. Бюджетный кодекс Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://etalonline.by/>.
4. Налоговый кодекс Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://etalonline.by/>.

НАУМЕНКО АРТЕМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*к. е. н., докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

З переходом України на ринкові відносини аграрно-промисловий комплекс (далі АПК) приходив в занепад. Державне управління сільським господарством перестало бути визначальною силою, асигнування сільського господарства практично припинилося, тільки для деяких галузей сільського господарства це асигнування складало мізерну величину. При цьому процедури знаходження раціональних заходів, які доцільно реалізовувати на практиці при рішенні найважливіших завдань аграрно-промислового комплексу регіонів, системний аналіз і математичне моделювання економічних процесів так і не зайняли достойного місця в методологічному арсеналі АПК.

Центральне місце в методологічному забезпеченні аграрних реформ повинна зайняти модель саме АПК національного рівня. Цю модель необхідно спроектувати так, щоб кожен крок в АПК, кожен захід з реформування АПК міг бути адекватно відбитий шляхом зміни структури або параметрів моделі.

У цих умовах виникає об'єктивна необхідність системного наукового забезпечення державного управління АПК, розробки науково-обґрунтованого інструментарію, спрямованого на дослідження проблем продовольчої безпеки країни, прогнозування розвитку АПК при різноманітних сценаріях аграрної політики, оцінки заходів з захисту внутрішнього ринку і наслідків від вступу України у європейське товариство, виявлення впливу АПК на розвиток усієї економіки, оцінки впливу диспаритету цін і виробленню заходів з його подолання.

Розглядаючи сільське господарство в комплексі з іншими, суміжними отраслями, не можна не помітити, що окрім стратегічної зацікавленості держави в забезпеченні нормального (оптимального) функціонування аграрного сектора, є і цілком певна ринкова доцільність існування і розвитку сільського господарства – кожне робоче місце, створене в сільському господарстві, обумовлює створення декількох робітників місць в суміжних галузях, а будь-які структурні зрушення в АПК неминує спричиняють за собою відповідні зміни у багатьох галузях, починаючи від машинобудування і закінчуючи ринковою торгівлею.

Для забезпечення життєдіяльності населення України постійно виникає необхідність приймати органами влади і управління і окремими посадовцями рішення, які повинні задовольняти висунутим вимогам. Прості завдання людина вирішує в думці, виходячи зі своїх теоретичних знань і життєвого досвіду. Для об'єктивного вирішення складніших завдань і з великою точністю наукою мають бути розроблені спеціальні методи, що вимагають для їх застосування обчислювальні засоби, алгоритми і програми розрахунку по них. Основу цих методів повинні складати математичні моделі, які можуть відбивати існуючі і прогнозовані процеси життєдіяльності населення міст і сільських районів України в цілому і дозволяти знаходити оптимальні рішення відносно прийнятої в розрахунок початкової інформації. Тим самим можуть бути усунені суб'єктивізм і волюнтаризм в ухваленні рішень. Попутно помітимо, що навіть дуже талановиті люди не можуть в думці кількісно оцінити міру впливу своєї пропозиції на значення вихідних показників соціально-економічної системи України або її регіонів, але і міста, району, оскільки ці показники складним чином залежать від початкових умов (пропозицій), що формуються дослідженням або особою, що приймає рішення.

Наукове управління вимагає застосування системного і комплексного підходу при рішенні проблем. Тому об'єкт управління розглядається як єдине ціле і у рамках цього цілого комплексно і одночасно оцінюється міра впливу усіх можливих чинників на кінцеві результати об'єкту управління. Відповідно до характеру і масштабу цього впливу розробляються заходи соціального, економічного, технічного, організаційного, управлінського і законодавчо-нормативного характеру для зміни впливу чинника в необхідному напрямі.

Реформа, що проводиться, в Україні ґрунтувалася, головним чином, на закордонному досвіді без необхідного урахування реальної української дійсності, особливо в сільських районах і на підприємствах міст. Накопичений в Україні теоретичний і практичний потенціал з економіко-математичних методів досліджень і моделюванні процесів життєдіяльності населення при їх доопрацюванні міг би бути використаний при обґрунтуванні перспектив соціально-економічного розвитку України на різних рівнях. Використовувані при цьому методи оптимізації підтверджують, що при однакових (погоджених) цілях розвитку України і початкових умовах може бути отриманий в результаті розрахунків раціональний за витратами ресурсів і єдиний варіант розвитку соціально-економічної системи України.

Таким чином, державне управління розвитком агропромислового комплексу являє собою цілеспрямований вплив держави на господарську діяльність товаровиробників шляхом видання нормативно-правових актів за допомогою економічного впливу держави на виробництво, переробку і реалізацію сільськогосподарської продукції та продовольства, а також виробничо-технічне забезпечення агропромислового виробництва.

Список використаних джерел:

1. Амбросов В. Я. Трансформаційні процеси в аграрній сфері регіону / В. Я. Амбросов // Економіка України. – 2003. – № 8. – С. 66.
2. Кваша С. М. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України: стан, стратегія і тактика розвитку / С. М. Кваша. – Київ, 2000. – 252 с.

3. Мостовий Г. І. Агробізнес: державне регулювання / Г. І. Мостовий. – Харків, 2002. – 299 с.

ОЛЕФЕРОВИЧ ДИАНА ВИТАЛЬЕВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО
БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ**

Агропромышленный комплекс играет важную роль в экономике любой страны, так как он является социально значимым сектором. Агропромышленный комплекс представляет собой совокупность отраслей, включая сельское хозяйство, промышленность и сферу услуг, технологически связанных с сельским хозяйством, осуществляющих транспортировку, хранение, переработку сельскохозяйственной продукции, доведение ее до потребителя, обеспечивающих сельское хозяйство техникой, удобрениями, а также производственную и социальную инфраструктуру [1].

Основу агропромышленного комплекса составляют растениеводство и животноводство, причем обе отрасли переживают этап реконструкции, внедрения новых технологий и привлечения инвестиционных средств. В республике насчитывается более 1380 сельскохозяйственных организаций, около 2700 фермерских хозяйств, а также сотни личных подсобных хозяйств. География поставок белорусского продовольствия сегодня насчитывает 75 стран мира.

Беларусь полностью обеспечивает свои потребности в продовольствии и отсылается к странам с самодостаточным производством сельскохозяйственной продукции. По индексу продовольственной безопасности Беларусь занимает 44-ю позицию среди 113 стран. В СНГ Беларусь лидирует по производству на душу населения картофеля (в 2018 году – 618 кг), мяса (129 кг), молока (775 кг). По среднечеловеческому производству зерна (649 кг) страна занимает пятое место, овощей (184 кг) – четвертое место.

На одного жителя Беларуси в 2018 году производилось мяса вдвое больше, чем в России и Казахстане. По производству молока на душу населения страна опережает Казахстан в 2,5 раза, Украину, Армению и Россию – в 3,2-3,7 раза. В обеспечении продовольственной безопасности значимую позицию занимает производство зерна. На 1 октября 2019 года в сельхозорганизациях страны валовой сбор зерна (без кукурузы) в первоначально оприходованном весе составил 6,5 млн. т (на 23,9 % больше, чем на 1 октября 2018 г.).

В стране обеспечивается положительная динамика производства животноводческой продукции. Производство скота и птицы (в убойном весе) в 2018 году составило более 1,2 млн. т (126,3 % к уровню 2010 года), молока – свыше 7,3 млн. т (110,9 %).

Торговая сеть Беларуси в полной мере обеспечивает население продовольственными товарами. За восемь месяцев текущего года организациями торговли продано продовольственных товаров на сумму Br15 млрд. В структуре

розничного товарооборота такие товары составляли 51,4%. Среди реализованных организациями торговли продовольственных товаров отечественные составляют 78,3%, а по ряду товаров спрос покупателей практически полностью удовлетворяется за счет продукции белорусских производителей.

Специфические особенности сельского хозяйства, обуславливающие необходимость его государственного регулирования: биологические процессы развития живых организмов определяют технологии и экономику сельскохозяйственного производства; сезонность; земля – постоянный фиксированный в пространстве ресурс; неоднородность качества земли, узкая специализация средств производства, формы собственности и многообразие категорий хозяйств; высокая капиталоемкость и энергоемкость; высокие риски, низкая рентабельность; высокая волатильность цен на продовольствие, при малоэластичных спросе и предложении; оказание государственной поддержки своим сельхозпроизводителям другими государствами.

Стратегическое положение в агропромышленном комплексе занимает аграрный бизнес. Аграрный бизнес – это одна из отраслей, подверженная современным процессам глобализации и требующая особого внимания. Особенностью современного аграрного бизнеса считается его широкая специализация. Для поддержания развития всех отраслей аграрного сектора необходима мощная финансовая поддержка со стороны государства. В нашей стране ежегодно выделяются значительные средства на субсидирование аграрного бизнеса в сельском хозяйстве, а также на инвестирование научных проектов, которые связаны с разработкой инноваций в агробизнесе. Министерством сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь совместно с Национальной академией наук Беларуси разработана Государственная программа «Развитие аграрного бизнеса в Республике Беларусь на 2016-2020 годы». Данная программа нацелена на повышение экономической эффективности работы агропромышленного комплекса, качества и конкурентоспособности отечественной сельскохозяйственной продукции и продуктов питания, на основе формирования рыночных основ хозяйствования в агропромышленном производстве и развития аграрного бизнеса.

Реализация Государственной программы будет способствовать созданию условий для развития бизнеса в агропромышленном комплексе; структурным преобразованиям в сельском хозяйстве, реформированию убыточных и неплатежеспособных организаций, осуществляющих деятельность в области сельского хозяйства, а также их финансовому оздоровлению; укреплению производственно-технического и трудового потенциала агропромышленного комплекса; повышению конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции и продуктов питания на мировом агропродовольственном рынке, насыщению ими внутреннего рынка страны в объеме и качестве, необходимых для удовлетворения потребностей граждан; увеличению к 2020 году объемов поставок сельскохозяйственной продукции и продовольствия на экспорт в стоимостном выражении до 7 млрд. долларов США при условии достижения целевых объемов производства сельскохозяйственной продукции и благоприятной ценовой конъюнктуры; росту производительности труда в

сельском хозяйстве в 1,4 раза к уровню 2015 года и повышению доходности субъектов, осуществляющих деятельность в области агропромышленного производства [2].

Таким образом, в стране планируется увеличение количества сельскохозяйственных организаций, фермерских хозяйств, за счет реализации мероприятий программы и государственного регулирования. Государственное регулирование развития агробизнеса необходимо понимать, как систему, комплекс форм, методов и средств государственного воздействия на деятельность организаций с целью создания эффективных условий их функционирования и развития, ослабления негативных факторов.

Список использованной литературы:

1. Экономика агропромышленного комплекса : учеб. пособ. / В. А. Кундиус. – М. : КНОРУС, 2016. – 544 с.
2. О Государственной программе развития аграрного бизнеса в Республике Беларусь на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 11 марта 2016 г. № 196 // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=C21600196>.

П'ЯТА АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

*слухач I курсу магістратури факультету фінансів та банківської справи
Київського національного торговельно-економічного університету*

АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки України в підприємницькій діяльності операції зі злиття та поглинання займають вагомую частку серед усіх операцій пов'язаних з активами підприємств та забезпечують гнучкість ведення бізнесу і дозволяють залишатися конкурентоспроможними на ринку в перспективі. Тому актуальним питанням є проведення аудиту операцій злиття та поглинання, що є дієвим превентивним заходом для попередження дестабілізації господарської діяльності та спрямований на зниження ризиків у процесі злиття та поглинання.

Дану проблему досліджували у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Н. І. Дорощ, Ю. В. Ігнатишин, Т. Дж. Галпін, Г. А. Єгорова, О. О. Примостка, М. О. Табахарнюк, О. М. Твердомед, С. Ф. Рід, О. О. Чуб, Т. Г. Кубах, П. Б. Чурило, А. Л. Свечкіна, В. І. Міщенко та ін. Але дане питання досліджено не в повній мірі та потребує подальшого вивчення.

У 2018 р. на українському ринку за даними дослідження KPMG кількість операцій злиття і поглинання становили 80 угод, сумарна вартість яких становить 1,8 млрд. дол. США. Даний показник збільшився на 19 % у порівнянні з відповідним показником 2017 року, що становив 67 угод. З 2014 року спостерігається постійне збільшення кількості операцій злиття і поглинання, проте у 2013 р. кількість угод злиття і поглинання становила 109, що у три рази більше, ніж у 2014 р., в той час як вартість угод злиття і поглинання у період з

2013 по 2014 роки зменшилась лише на 48 %. Так, у 2014 р. було укладено 36 угод, у 2015 р. – 49, а у 2016 було укладено 55 угод злиття і поглинання (табл. 1).

Таблиця 1

Український ринок M&A (2013-2018 рр.)

Рік	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість угод	109	36	49	55	67	80
Загальна вартість у млн. дол. США	3819	2582	1017	748	1023	1817

Джерело: складено автором на основі [3]

Щодо галузей економіки, то за кількістю угод, найбільшу частку злиття і поглинання займають угоди у таких галузях: сільське господарство та нерухомість і будівництво. Проте, щодо вартості угод злиття і поглинання, то найбільшу частку займають угоди у металургії та сільському господарстві. Дана динаміка залишається незмінною з 2014 року, а у 2013 році вагому частку, як за кількістю так і за вартістю угод, окрім галузі сільського господарства займали фінансовий сектор та сектор промислових товарів [3].

Серед поширених причин операцій злиття і поглинання є: зміцнення і посилення позицій на ринку; виживання окремих підприємств в умовах посилення конкуренції; інтерес до реструктуризації бізнесу в умовах неплатоспроможності; реструктуризація заборгованостей; оптимізація корпоративних структурних груп компаній; відсутність доступу до кредитних ресурсів; стрімке знецінення активів на фоні фінансової нестабільності.

Аудит операцій злиття і поглинання є невід’ємною частиною процесу злиття і поглинання, метою якого є скласти обгрунтовану думку про достовірність та повноту розкриття інформації про певні види господарських операцій та визначити їх відповідність повному циклу діяльності підприємства.

Правильно спланований та виконаний аудит може допомогти сторонам досягти взаємного розуміння ключових бізнес-процесів, наприклад: процес створення вартості, включаючи продукцію та послуги; ринкову позицію та бренд; продажі та розповсюдження; покупців; виробництво продукції або надання послуг; поставки та управління процесами поставок; інформація, зв’язки, підтримка основної системи процесу створення вартості; працівники, навчання, корпоративна культура (включаючи структуру управління та трудові зв’язки) [1, с. 358 – 359]. Аудит суб’єкта господарювання в процесі угод злиття і поглинання може бути проведений як зовнішніми спеціалістами, так і власними підрозділами клієнта – суб’єкта господарювання.

У процесі угод злиття та поглинання і для покупця, і для продавця бізнесу дуже важливим є кожен з етапів аудиту фінансової звітності, що включає в себе аудит динаміки та структури валюти балансу, аудит власного капіталу, аудит позичкового капіталу та кредиторської заборгованості, аудит ліквідності активів підприємства та його платоспроможності, аудит реальних та фінансових інвестицій, аудит дебіторської заборгованості, аудит ділової активності підприємства та в подальшому стати чинником, що впливатиме на результат аудиту операцій злиття і поглинання та вартість угоди загалом [2, с. 180].

Більше того, у процесі аудиту операцій злиття та поглинання важливими етапами є проведення юридичного аудиту, мета якого правове оздоровлення діяльності компанії, а також формування основ корпоративного порядку, організаційно-кадрового аудиту, який сприяє вирішенню питання ефективного формування та використання трудового потенціалу персоналу компанії та технологічного аудиту – перевірка технологічних процесів, методів, прийомів і процедур, що використовуються в організації з метою оцінки їхньої ефективності. Такий комплексний підхід у процесі аудиту операцій злиття і поглинання забезпечить підвищення якості таких угод та зменшить ризики, що виникають у процесі злиття та поглинання [2, с. 179 – 180].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку ринкових відносин процес злиття і поглинання є актуальним питанням. Аудит злиття і поглинання забезпечить компаніям мінімізацію ризиків, що виникають у процесі підписання таких угод та таких, що мають місце після поглинання.

Список використаних джерел:

1. Дорош Н. І. Комплексна аналітична перевірка підприємства / Н. І. Дорош // Збірник наукових праць ЛНТУ. Економічні науки. – 2012. – № 9. – С. 355 – 361.
2. Нежива М. О. Аудит операцій зі злиття та поглинання в умовах інклюзивної економіки / М. О. Нежива // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – Вип. 29 (2). – С. 177 – 180.
3. Річний звіт KPMG. Огляд M&A угод в Україні у 2018 році. – Режим доступу : <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2019/02/Ukrainian-MA-Review-report-2018-UA.pdf>.

ПАШИНСЬКА ВІКТОРІЯ АНДРІЙВНА

здобувач вищої освіти II освітнього рівня «Магістр»

Рівненського державного гуманітарного університету

БЕРТАШ БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ

к. е. н., доцент Рівненського державного гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСНОВНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЇЇ ФОРМУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в нашій країні, спостерігаються тенденції до загострення національної конкурентної політики на ринках збуту товарів; зростання актуальності упровадження концепцій соціально-етичного маркетингу та підвищення значущості постійних споживачів для ефективної діяльності окремих суб'єктів ринкових відносин. В зв'язку з цим виникає необхідність налагодження ефективного управління асортиментом підприємств. Зокрема діяльність підприємств з формування та управління торговим асортиментом споживчих товарів, спрямована на його розвиток відповідно до обсягу й структури попиту споживачів, при найбільш ефективному використанні фінансових, матеріальних, інформаційних і трудових ресурсів.

Практика господарської діяльності підприємств торгівлі України доводить, що основна частка суб'єктів господарювання не витримують конкуренції внаслідок недооцінювання ролі асортименту, адаптованого до ринкових змін під впливом факторів макро- і мікросередовища. Головною її метою в сучасних умовах господарювання є визначення набору товарів, які найкраще відповідають сегменту ринку, що обслуговується.

На даному етапі розвитку вітчизняної економіки все більше і більше значення у свідомості споживачів набуває структура продукції і наявність можливості вибору товару з пропонованого асортименту. Саме тому управління асортиментом – один із самих головних напрямків діяльності кожного підприємства. Особливу важливість цей напрямок набуває зараз, коли до товару з боку споживача висувуються підвищені вимоги, і від ефективності роботи підприємства з виробленим товаром залежать всі економічні показники організації і займана їй ринкова частка.

Як свідчить світовий досвід, лідерство в конкурентній боротьбі одержує той, хто найбільш компетентний в асортиментній політиці, володіє методами її реалізації і може максимально ефективно нею управляти.

Реалізувати це можливо лише у випадку, коли суб'єкт ринку чітко розуміє сутність асортиментної політики та її роль. Отже, розглянемо основні підходи до трактування сутності поняття «асортиментна політика».

Визначаючи поняття «асортиментна політика», різні автори по-різному підходять до вирішення цієї проблеми. У ряді визначень асортиментна політика розглядається з погляду її цілеспрямованості, але при цьому конкретно не вказує на її мету й особливості її побудови. Так, згідно визначення Орлова А. В., суть асортиментної політики становить «цілеспрямоване формування асортименту з урахуванням розвитку суспільних потреб, купівельного попиту, досягнень науково-технічного прогресу» [6]. Алескеров Ф. М. трактує поняття асортиментної політики, як «суть вираження конкретних форм управління ринком у частині забезпечення структурно-асортиментної збалансованості попиту та пропозиції з урахуванням цільових орієнтирів і установок» [2]. Однак у таких трактуваннях виникає ефект розмитості у визначенні необхідного результату здійснення асортиментної політики. Наслідком даного недоліку виявляється низький ефект від реалізації конкретної політики або повна відсутність ефективності.

Кардаш В. Я. стверджує, що асортиментна політика являє собою «систему поглядів і комплекс заходів щодо управління торговельним асортиментом, яка включає загальні напрямки формування асортименту торговельної мережі організації або міста, відповідні до вимог підняття рівня й культури народного споживання, інтересам народного господарства» [7]. Однак, постійне прагнення до задоволення потреб людини не може слугувати метою економічної діяльності, тому що з нього не випливають однозначні критерії оцінки напрямків і форм економічного розвитку.

Найбільш широким визначення асортиментної політики є визначення Біленького О.Ю., який трактує її, як «сферу діяльності керівника й фахівців підприємства, що представляє собою сукупність принципів, стратегій і методик, що приводять до формування оптимального асортименту продукції, що

випускається або реалізується підприємством, з погляду підвищення ефективності діяльності підприємства й задоволення потреб покупців» [3].

Практика підприємств України свідчить про те, що 80 % суб'єктів ідуть з ринку через непродуманий підхід до вибору асортиментної політики, статичності асортиментних наборів товарів і негнучкого реагування на зміни, що відбуваються на ринку під впливом факторів їх макро- і мікросередовища. Тому важливу роль у діяльності підприємства посідає виділення та аналіз факторів що впливають на формування асортименту.

Так, до факторів що не залежать від конкретних умов діяльності підприємства (визначають напрям спеціалізації і тип підприємства) відносяться [1; 5].

1. Соціальні: соціальний склад населення; рівень культури; соціальне забезпечення населення; характер трудової діяльності.

2. Економічні: розвиток виробництва товарів; рівень доходів населення і джерела їхнього утворення; розвиток економіки району діяльності; ціна на товари й ін.

3. Демографічні: статевовіковий склад; кількість і структура сімей; професійний склад населення й ін.

4. Національно-побутові: національний склад населення; традиції, звичаї.

5. Природно-кліматичні: географічне розташування (міста, села, адміністративного району); клімат; природні ресурси й ін.

А до факторів, що відповідають конкретним умовам роботи підприємства (визначають макро- і мікроструктуру асортименту конкретного підприємства) відносяться [4].

1. Фактори, що враховуються при розробці мікроструктури асортименту (широти асортименту): роль підприємства в системі торгового обслуговування; наявність інших підприємств у зоні діяльності, їхня спеціалізація, потужність; тип і потужність підприємства; транспортні зв'язки й ін.

2. Фактори, що враховуються при розробці мікроструктури асортименту (глибина асортименту – кількість видів і різновидів): рівень доходів за сегментами; специфіка попиту усередині сегментів; розмір торгової площі і характеристика устаткування й ін.

На основі вищенаведеного можна стверджувати, що в сучасних умовах мінливість зовнішнього середовища та багатоманітність факторів, що впливають в цих умовах призводять до багатоманітності підходів до визначення сутності асортиментної політики та варіацій її формування. Однак, не зважаючи на це кожному підприємству необхідно знайти свої методики управління ефективністю його формування.

Список використаних джерел:

1. Абрамович І. А. Товарний асортимент підприємства: сутність та умови формування / І. А. Абрамович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 12. – Ч. 1. – С. 6 – 9.

2. Алескеров Ф. Н. Ассортимент и качество товаров: управление в регионе / Ф. Н. Алескеров, А. Н. Яровиков. – М. : Азернешр, 2005. – 183 с.

3. Біленький О. Ю. Вдосконалення системи управління асортиментом продукції: напрями та результативність / О. Ю. Біленький // Вісник Одеського

національного університету. Економіка. – 2013. – Т. 18. – Вип. 1 (1). – С. 31 – 37.

4. Гармідер Л. Д. Дослідження формування товарного асортименту підприємства / Л. Д. Гармідер, І. О. Самой // Академічний огляд. – 2016. – № 1. – С. 111 – 118.

5. Прядко О. М. Управління торговим асортиментом в умовах національної конкурентної політики / О. М. Прядко // Бізнес-навігатор. – 2013. – № 3. – С. 200 – 204.

6. Орлов А. В. Рынок товаров: формирование, управление / А. В. Орлов, Ф. А. Крутиков, Ю. К. Твилдиани. – М. : Экономика, 1986. – 261 с.

7. Халявина М. Л. Ассортиментная политика предприятия: анализ основных взглядов / М. Л. Халявина // Научный журнал КубГАУ. – 2012. – № 84 (10). – Режим доступа : <http://ej.kubagro.ru/2012/10/pdf/01.pdf>.

ПЕТУШКОВ ЕВГЕНИЙ НИКОЛАЕВИЧ

студент 1 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

КРЕДИТОВАНИЕ НАСЕЛЕНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Потребительский кредит как форма кредитных отношений является относительно самостоятельной экономической категорией с направленностью на удовлетворение социальных потребностей граждан, а также на инвестирование в человеческий капитал [1].

Стоит отметить, что роль кредита имеет объективную природу, поскольку определяется его сущностью. При этом конкретная экономическая среда (включающая субъективно-психологическую мотивацию принятия экономических решений) оказывает большое воздействие на характер и степень реализации объективной роли кредита, а также результаты его использования в воспроизводственном процессе и социальной сфере. Большое влияние на организации и развитие кредитных отношений с ними оказывают практические действия экономических институтов.

С каждым годом роль кредитования становится все существеннее. За период с 2018 по 2019 год общая сумма кредитов возросла на 20 % и на 1 января 2019 года составляет 3379,4 млн. белорусских рублей [2] (рис. 1).

Доля кредитования физических лиц составляет 21 %, что является одним из существенных факторов стимулирования производства и финансовой системы страны в целом.

Банки, предоставляя кредиты физическим и юридическим лицам, запускают банковский мультипликатор, что положительно сказывается на уровне социального развития. Деньги, проданные тому или иному лицу, в дальнейшем проходят большой путь от фирмы к фирме, от потребителя к потребителю, но в конечном итоге все равно возвращаются в банк. Цель этого процесса одна – экономический рост всех субъектов данной цепи и дальнейшее их социальное развитие.

Таким образом потребительский кредит прямо влияет на товарно-денежную сбалансированность экономики. Причем кредитные отношения воздействуют как на предложение товаров, так и на совокупный платежеспособный спрос, как было указано выше.

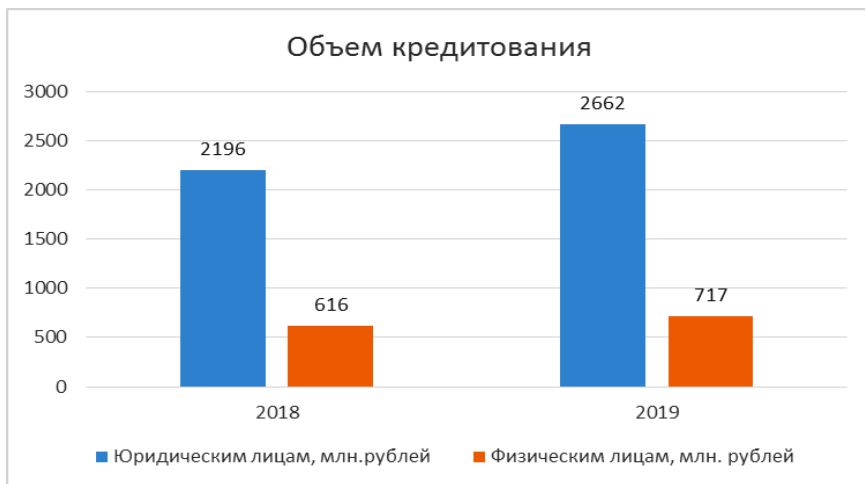

Рис. 1. Доля кредитования

Влияние кредита на предложение товаров заключается в том, что использование кредитных ресурсов в общественном хозяйстве с соблюдением всех принципов кредитования ведет к увеличению производства товаров. Весьма важно, что в конкурентных условиях и при коммерческой направленности деятельности банков кредиты выдаются предприятиям, у которых производство организовано более эффективно и чьи товары пользуются спросом. Тем самым кредит стимулирует расширение производства товаров, в которых нуждается общество, то есть способствует расширению емкости рынка с позиций предложения.

Очень большой популярностью сейчас пользуются «дешевые кредиты», к ним относятся: карта «Халва» от МТБанка и множество других видов овердрафтного кредитования от банков. По сути, потребители, не имея в запасе достаточного количества денег, могут разбить свою планируемую покупку на некоторое количество частей и платить ежемесячно. Столь простое, однако эффективное решение, позволяет потребителям осуществить желаемое приобретение раньше, чем планировалось, что для фирмы означает дополнительное привлечение средств.

Потребитель, покупая те или иные товары у фирмы, переводит часть своих кредитных денег на счет фирмы, которая затем распоряжается ими по-своему. Конечно, потребительский кредит не может быть использован как материальный фактор производства, т.е. непосредственно влиять на сам производственный процесс, поскольку относится к категории обмена, однако он оказывает непосредственное воздействие на ускорение процесса воспроизводства путем

сокращения времени, затрачиваемого на смену функциональных форм продукта, что, в конечном счете, увеличивает скорость оборота средств. Это достигается:

– за счет вовлечения в оборот временно свободных ресурсов, особенно за счет предоставления денежных кредитов покупателям и коммерческого кредита, которые прямо способствуют ускорению реализации товаров;

– в силу стимулирующих свойств кредита. В качестве фактора ускорения воспроизводственного процесса кредит выступает потому, что необходимость возврата взятых в ссуду средств вынуждает заемщика принимать меры по повышению эффективности производства и, следовательно, ускорению воспроизводственного процесса. Кроме того, удорожание кредита по мере увеличения сроков кредитования заставляет заемщиков оптимизировать сроки привлечения заемных ресурсов, что также способствует ускорению оборота средств.

Потребительское кредитование является не только финансовой услугой населению. Оно, основываясь на запросе общества, и особенно его молодых членов, в возможности удовлетворения текущих потребностей в счет будущих доходов, обладает специфической социальной функцией. Эта функция позволяет улучшить уровень жизни сегодня за счет распределения доходов и потребления во времени. Наибольшим потенциалом для кредитования молодежи обладают товары и услуги, соответствующие следующим критериям: во-первых, удовлетворяющие её базовые неудовлетворенные потребности, характерные для специфического этапа социализации: во-вторых, наиболее затратно-емкие товары и услуги, покупку которых молодежь пока не в состоянии оплатить самостоятельно.

Для людей с особой жизненной ситуацией: многодетные семьи, инвалиды, молодые специалисты, малоимущие, государство создает более лояльные условия кредитования.

Льготное кредитование – это тот же кредит, только на особых условиях. Как правило, у таких кредитов низкая процентная ставка и/или более длительный срок погашения кредита. Суть льготного кредита в том, что существенная часть «процентного долга» гасится за счет государственного бюджета. Именно поэтому получается низкая процентная ставка.

Льготные кредиты в Беларуси можно условно разделить на несколько категорий.

1. На собственное дело – льготное кредитование малого и среднего бизнеса (МСП), согласно Указу № 255 от 21.05.2009 г. «О некоторых мерах государственной поддержки малого предпринимательства».

2. На жилье – кредиты на строительство по Указу №13, Указу №75, Указу №368.

3. На прочие нужды – например, льготный кредит на обучение, льготный кредит молодым специалистам, кредит для оплаты ЭКО, кредит на автомобили Geely, которые собраны в Беларуси [3].

В условиях финансовой инклюзии и цифровизации экономики происходит активное развитие непосредственного и самого рынка банковских услуг. То, что совсем недавно казалось сложным или практически невозможным, сейчас активно внедряется и широко используется населением. Если раньше, чтобы

взять кредит или открыть счет, нам приходилось идти в банк и заполнять большое количество бумаг, то сейчас, используя интернет-банкинг, все эти услуги доступны на дому. Согласно статистике Национального Банка Республики Беларусь, с 2016 по 2017 год количество пользователей интернет-банкинга выросло на 14 % до 3.41 млн. человек по физ. лицам и на 30 % до 111.4 тыс. по юр. лицам [2]. Более того, банки выступают в качестве платформы для стартаперов, где выбираются лучшие и финансируются за счет банка.

Подытоживая все вышесказанное, роль кредитования в Республике Беларусь находится на достаточно высоком уровне. Население кредитуются все активнее, фирмы задействуют все больше и больше кредитных средств, однако в целом данная услуга оказывает положительный эффект на социальное развитие населения и страны в целом.

Список использованной литературы:

1. Белоглазова Г. Н. Банковское дело : учебник для вузов : 2-е изд. / Г. Н. Белоглазова, Л. П. Кроливецкая. – СПб. : Питер, 2009. – 400 с.
2. Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : www.nbrb.by/.
3. Официальный сайт «Беларусбанка». – Режим доступа : <https://belarusbank.by>

ПИРОГОВА ЮЛИЯ МИХАЙЛОВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республике Беларусь

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Роль информации и Интернет-пространства в современной экономике стремительно растет. Это вызвано конкретными причинами: усложнением общественного производства; ростом внутреннего и внешнего рынков, требующим от предпринимателей хорошего знания их конъюнктуры; перераспределением экономических ресурсов в пользу владельцев информации. Активный спрос населения на информационные услуги, а также высокий уровень технической подготовленности страны обуславливает необходимость цифровой трансформации экономики для полноценного и стремительного экономического роста.

Цифровая(сетевая) экономика должна быть полностью основана на всех трёх сетевых компонентах:

- онлайн-сообщества;
- сетевые организации;
- сетевой механизм координации.

Эти составляющие приводят к эволюции экономических систем, развитию нерыночных механизмов регулирования и сетевых организационных структур. Поэтому появляется необходимость в работе над развитием каждого из компонентов как в отдельности, так и во взаимосвязи.

В Республике Беларусь вопросы развития информационных технологий включены в систему важнейших стратегических приоритетов. Согласно Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь до 2030 г., одной из главных целей в долгосрочной перспективе является развитие национальной сетевой экономики. Был сделан акцент на обеспечении реализации передовых информационных технологий в государственных органах, реальном секторе экономики, торговле, здравоохранении, образовании и других сферах жизни общества, а также активной интеграции национальной сетевой экономики в мировую [1].

Республика Беларусь имеет возможность выстроить Интернет-экономику в выгодном для себя ключе, однако, для достижения поставленных целей необходимо усиление публичного характера управления, комплексное использование инструментария, детерминирующего как деятельность органов публичного управления, так и заинтересованных представителей бизнеса и гражданского общества. Свободный доступ социума к информации, информации о деятельности публичных органов, который обеспечивается за счет формирования единого информационного пространства, развития информационных технологий. Это приводит к повышению достоверности и открытости действий органов власти, усилению конкуренции и росту эффективности реализации государственной политики в области экономики.

Согласно Стратегии развития информатизации в Республике Беларусь на 2016-2020 годы основными механизмами реализации целей программного документа являются финансирование процессов информатизации в два этапа (первый – за счет средств республиканского, местного бюджета и внебюджетных средств, второй – привлечение частного и банковского капиталов и международной технической помощи), развитие человеческого потенциала, международное сотрудничество с целью международного признания Республики Беларусь как регионального лидера в сфере ИКТ, система мониторинга развития информатизации [2].

В диссертации Головенчик Г. Г. предлагается комплексная методика расчета сводного Индекса развития цифровой экономики (ИРЦЭ) собственной разработки, которая базируется на оценки развития цифровой экономики, основываясь на ряде доступных показателей, позволяющих объективно провести анализ цифровой экономики по пяти направлениям. Направления оцениваются с помощью следующих субиндексов.

1. Качества цифровой инфраструктуры и доступа к ИКТ.
2. Интенсивности использования интернета.
3. Человеческий капитал.
4. Цифровизация экономики.
5. Результативность цифровой трансформации экономики [3].

После применения разработанной формы оценки по индексам результаты оказались следующими: Беларусь отнесена к группе прогрессирующих стран (ИРЦЭ = 0,5003), характеризуюсь уровнем ниже среднего качества цифровой инфраструктуры и доступа к ИКТ; средним уровнем интенсивности использования интернета, цифровизации экономики и результативности цифровой трансформации; выше среднего уровнем развития человеческого

капитала, высокой результативностью цифровой трансформации. Данные индексы позволили определить существующие проблемы в реализации поставленной цели, могут служить базисом для формулировки дальнейшей информатизации экономики Республики Беларусь.

Таким образом, можно сказать, что Беларусь находится на этапе информационного подъема, где информационные технологии являются ключевыми структурами современного общества (информационного общества). Одним из важнейших факторов развития как экономики, так и страны в целом является именно осуществление перехода к цифровой экономике, которая открывает массу возможностей для всех видов экономических хозяйств. Доказательством того, что Республика Беларусь значительно преуспевает в этом является занятое 32 место в рейтинге Индекс развития информационно-коммуникационных технологий МСЭ при индексе в 7,55 балла, что обгоняет соседствующие с Беларусью страны. Это позволяет говорить о том, что наша страна целенаправленно идет к выполнению цели, поставленной перед нею Национальной стратегией устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 г. – войти в топ-30 стран по уровню развития ИКТ в Индексе развития ИКТ МСЭ.

Список использованной литературы:

1. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года : одобрено протоколом заседания Президиума Совета Министров Республики Беларусь от 2 мая 2017 г. № 10. – Режим доступа : www.economy.gov.by/uploads/files/NSUR2030/Natsionalnaja-strategija-ustojchivogo-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitija-Respubliki-Belarus-na-period-do-2030-goda.pdf.

2. Стратегия развития информатизации в Республике Беларусь на 2016-2022 годы : утверждена на заседании Президиума Совета Министров от 03.11.2015 г. № 26. – Режим доступа : <http://e-gov.by/zakony-i-dokumenty/strategiya-razvitiya-informatizacii-v-respublike-belarus-na-2016-2022-gody>.

3. Головенчик Г. Г. Становление и развитие цифровой экономики в современных условиях глобализации / Г. Г. Головенчик // ЭБ БГУ: Обществ. науки: Экономика и экон. науки. – 2019. – Режим доступа : <http://elib.bsu.by/handle/123456789/222578>.

ПОЛЩУК ЮЛІЯ АНДРІЙВНА

аспірант кафедри економічної політики та менеджменту

Харківського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Усі країни прагнуть розвитку, стабільності та безпеки, і саме реалізація концепції сталого розвитку передбачає досягнення цих цілей. Головна проблема, яку не могли вирішити 20 років, полягала в тому, що більшість країн не хоче

залишитися в нинішній ситуації, тому що тільки 1 з 8 млрд. людей задоволені своїм статусом. Так було до глобальної економічної кризи, коли були сформульовані принципи «зеленої» економіки як механізму реалізації стратегії сталого розвитку для країн усіх типів політичного устрою та рівня багатства.

Основу для системного вирішення всіх цих проблем та, як результат, забезпечення виходу на траєкторію сталого розвитку в контексті «зеленої» економіки повинна забезпечувати цілісна державна політика відповідного змісту. Однак той факт, що розвиток економіки України не є сталим та відбувається, або за рахунок експлуатації існуючого потенціалу, або за рахунок кон'юнктурних чинників, важливим з розробка державної політики сталого розвитку, реалізація якої дозволила б отримати зростання.

Реалізацію Стратегії державної політики сталого розвитку України на засадах «зеленої» економіки, зважаючи на рекомендації експертів ООН, досвід країн ЄС щодо стратегічних пріоритетів формування «зеленої» економіки як механізму забезпечення сталого розвитку, що включає як соціальні, так і екологічні питання, доцільно доручити Міністерству економіки та торгівлі України, створивши при ньому міжвідомчу робочу групу [3].

У 1998-1999 рр. був розроблений урядовий проект Концепції сталого розвитку України, але він не був прийнятий Верховною Радою України. В 2003 р. створено Національну раду зі сталого розвитку України при Президентові України, однак вона фактично не збиралася. Указом Президента України № 664/2009 було створено Національну раду з питань науки, інновацій та сталого розвитку України як консультативно-дорадчий орган при Президентові України, але він був ліквідований у 2010 р. під час адміністративної реформи. У різні періоди державною політикою у сфері сталого розвитку опікувалися РНБО, Мінекономіки, Мінприроди, МОНмолодьспорт України.

У 2000 р. було прийнята 189-ма країнами на Саміті тисячоліття ООН – «Декларація тисячоліття» ООН, вона визначила Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), тобто всеосяжні рамки цінностей, принципів і ключових чинників розвитку до 2015 року. Після розроблення універсальних рамок ЦРТ у багатьох країнах світу було здійснено адаптацію ЦРТ та встановлено цільові показники розвитку з урахуванням специфіки національної ситуації. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань [2].

Сучасні загрози сьогодення стають цілком реальними і здатними перешкодити не тільки досягненню сформульованих ООН Цілей розвитку тисячоліття, а й подальшому прогресу і навіть виживанню семимільярдного (а до 2050 року – вже дев'ятимільярдного) людства. Це обумовлює пошук інноваційних стратегічних моделей розвитку суспільства, якою на сьогодні є модель «зеленого» зростання [1].

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» було започатковано інклюзивний процес адаптації ЦСР. Кожну глобальну ціль було розглянуто з урахуванням специфіки національного розвитку. Протягом останніх років в Україні було проведено низку

національних та регіональних консультацій. За результатами консультацій можна зробити висновок, що національні ЦСР слугуватимуть основою для інтеграції зусиль, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування [2].

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина Президент України постановив:

Підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року [4]:

- подолання бідності;
- подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;
- забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат;
- забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;
- забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;
- сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
- створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;
- скорочення нерівності;
- забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;
- забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;
- вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;
- збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;
- захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;
- сприяння побудові миролюбного и відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення

ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;

– зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [4].

Вказані 17 Цілей є розвитком успіху Цілей розвитку тисячоліття, крім того, серед інших пріоритетів, вони також охоплюють нові сфери, такі як «зелена» економіка, кліматичні зміни, економічна нерівність, інновації, стале споживання, мир і справедливість. Цілі є взаємопов'язаними – ключем до успіху в одній із них є вирішення питань, загалом пов'язаних із іншими.

Отже, для того, щоб концепція сталого розвитку в контексті «зеленої» економіки перестала бути абстрактною та виключно теоретичною, на мою думку, актуальними на даному етапі є наступні принципи «зеленої» економіки як механізму реалізації стратегії сталого розвитку:

– адекватна оцінка реального стану речей в сфері сталого розвитку, природокористування, соціальної сфері. В умовах вітчизняної економіки це означає необхідність виокремлення ролі ресурсів у зростанні, оскільки природні ресурси – це даність, яка не відображає зусиль поточного покоління;

– розробка довгострокової стратегії сталого розвитку, яка б була структурованою за напрямками: «зелена» економіка, економічне зростання, взаємодія з навколишнім середовищем, соціальні аспекти.

– формування груп показників, які перетворюють стратегічні завдання у кількісно-вимірювані цілі з чіткою конкретизацією за строками;

– створення системи стимулів (організаційних, фінансових, інформаційних) реалізації політики сталого розвитку в контексті «зеленої» економіки для безпосередніх виконавців – підприємств господарства.

Список використаних джерел:

1. Галушкіна Т. П. Національна політика «зеленого» зростання в Україні / Т. П. Галушкіна, Л. О. Мусіна, Н. І. Хумарова // Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. – Одеса, 2012. – 271 с.

2. Національна доповідь Цілі сталого розвитку: Україна. – Режим доступу : [https://menr.gov.ua/files/docs/Національна %20доповідь %20ЦСР %20України_липень %202017 %20ukr.pdf](https://menr.gov.ua/files/docs/Національна%20доповідь%20ЦСР%20України_липень%202017%20ukr.pdf).

3. Потапенко В. Г. Державна політика сталого розвитку на засадах «зеленої» економіки : наук.-аналіт. зб. / В. Г. Потапенко. – Київ, 2013. – № 3. – С. 16 – 22.

4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 верес. 2019 р. № 722/2019 // Офіційний вісник Президента України. – 2019. – № 21. – С. 17.

5. Латинін М. А. Наукові та теоретико-правові засади державної економічної політики регіонального розвитку / М. А. Латинін, М. А. Пастух // Державна економічна політика регіонального розвитку : монографія / за заг. ред. д. держ. упр., проф. М.А. Латиніна. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. – 240 с.

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИКИ ШВЕЦИИ:
ИНСТРУМЕНТАРИЙ, РАЗВИТИЕ, ПЕРСПЕКТИВЫ
ПРИМЕНЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ**

Каждой системе присущи свои национальные формы ведения хозяйства, так как государства расходятся в своеобразии истории, уровне экономического развития, социальными и национальными составляющими. Таким образом, выделяют следующие модели: американская, шведская, японская, российская переходная экономика, западноевропейская, южнокорейская

На примере государства Швеция рассмотрим шведскую модель экономики.

Актуальность выбора темы статьи обусловлена тем, что данная модель является одной из наиболее эффективных, которая охватывает весь комплекс социально-экономических и политических мер в стране с ее высоким уровнем жизни и широким масштабом социальной политики.

Понятие «шведская модель» известен в связи со становлением Швеции как одного из наиболее развитых в социально-экономическом плане государств. Оно появилось в конце 1960-х годов, когда зарубежные экономисты стали отмечать Швецию как государство с быстрым экономическим ростом и обширной политикой реформ на фоне относительной социальной бесконфликтности в обществе. Этот образ успешной и безмятежной Швеции сильно выделялся на фоне остальных стран тогда с ростом социальных и политических конфликтов [1].

В широком смысле, шведская модель – это целый комплекс социально-экономических и политических реалий в стране с ее высоким уровнем жизни и широким масштабом социальной политики [2].

Шведская модель предполагает, что децентрализованная рыночная система производства эффективна, государство не вмешивается в производственную сферу предприятия, а проводимая политика на рынке труда должна минимизировать отрицательные социальные последствия рыночной экономики. Суть состоит в максимальном росте производства частного сектора и как можно большем перераспределении государством части прибыли через налоговую систему и государственный сектор для повышения уровня жизни населения, но без влияния на основы производства. При этом основной акцент делается на инфраструктурные элементы и коллективные денежные фонды.

Основными составляющими модели шведской экономики можно назвать полную занятость и выравнивание доходов. Их преобладание объясняется особенной силой шведского рабочего движения.

Высокая результативность экономической модели Швеции напрямую обуславливается динамикой цен, конкурентоспособности промышленности и экономического роста. Например, инфляция – является опасным явлением как равенству, так и конкурентоспособности шведской экономики. Таким образом, необходимо использовать такие пути сохранения полной занятости, которые не будут приводить к инфляции и негативному воздействию на экономику. Как

показала практика, дилемма между безработицей и инфляцией явилась самой уязвимой составляющей шведской модели [3].

Преимущества данной модели дают повод для применения в других странах, но что же можно сказать о Беларуси? Возможно ли на данном этапе экономического развития Беларуси использовать опыт Швеции?

Ответ на данный вопрос невозможно дать однозначно. Структура белорусской экономики на данном этапе не совсем та, которая необходима при шведской модели. В Республике Беларусь преобладает такая движущая сила, как государство. В Швеции же их три: государство, бизнес и интеллигенция. Это дает возможность рассматривать проблемы внутри государства с трех сторон и находить согласованные решения.

Относительно социальной экономики можно сказать, что это экономика совместного использования. В переходной экономике работает принцип «возьми у богатых, раздай бедным». В социальной экономике мы заботимся друг о друге, потому что это приносит свои плоды, способствует развитию общества. Поэтому Республике Беларусь предстоит большой путь, который на данном этапе нет возможности применить в полную силу.

Таким образом, шведская модель является полной совокупностью социально-экономических и политических реалий в государстве в их постоянном развитии. Шведская модель не является чем-то неизменным и окончательным и с течением времени постоянно подвергается изменениям. В этом и состоит возможность ее приспособления к постоянно меняющимся условиям, в том числе и в ходе нивелировки национальных особенностей социально-экономического развития.

Опыт Швеции пытаются повторить и другие страны. Многие экономисты задаются вопросом всеобщего благосостояния населения, однако повторить данный опыт другим странам Европы всё ещё не удалось.

Список использованной литературы:

1. Эволюция шведской модели. – Режим доступа : <https://mirec.mgimo.ru/2007-01/evolyuciya-shvedskoj-modeli>.

2. Экономика Швеции. Основные черты шведской экономики и промышленности. – Режим доступа : www.ereport.ru/articles/weconomy/sweden.htm.

3. Особенности менеджмента в Швеции. – Режим доступа : <https://biglibrary.ru/category38/book113/part22/>.

СТУЛО ЭВЕЛИНА СЕРГЕЕВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республике Беларусь.

ШЕВЧИК ЕКАТЕРИНА СЕРГЕЕВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республике Беларусь

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК ПОСРЕДСТВОМ БОРЬБЫ С КОРРУПЦИЕЙ

На современном этапе во всех странах мира осуществляется процесс государственных закупок, так как он необходим для удовлетворения потребностей страны в различных товарах, работах и услугах. Проведение таких закупок положительно сказывается, как на развитии самого государства, так и на развитии предпринимательства в целом.

Однако одной из социальных проблем, стоящих перед правительствами в сфере государственных закупок является коррупция. Она подрывает экономику, порождает лицемерие в обществе и угрожает существованию самих правительств, допускающих существование нелегальных схем.

В подтверждение вышесказанному можно привести следующее: по оценкам Transparency International, в мире ежегодно около 400 млрд. долл. теряется в результате коррупции в области государственных закупок, что повышает затраты государства 25 %. По отметкам Азиатского банка развития, в ряде стран Азии коррумпированность государственных закупок привела к увеличению расходов на приобретение товаров и услуг на 20-100 %, а в Уганде годовой ущерб от коррупции оценивается приблизительно в 107 млн. долл., главным образом из-за коррумпированности данной сферы [1, с. 378].

Ситуация в России близка к примерам отсталых Азиатских стран. По мнению главы управления ФАС России по контролю за размещением государственного заказа Михаила Евраева, коррупционная составляющая госзаказа – 10 % его годового объема, или около 1 трлн. руб. в год [2].

Что же касается Республики Беларусь, ежегодно страна теряет на коррупции при государственных закупках от 600 до 800 миллионов долларов, то есть около четверти суммы расходов. За 2017 год в Беларуси на государственные закупки потратили 3,3 миллиарда долларов. Это около 7 % ВВП страны [3].

Проанализировав данные за первое полугодие 2018 года в Беларуси было проведено 234,5 тыс. процедур государственных закупок. Из них 125 тыс. государственных закупок проведено из одного источника. Это довольно много, учитывая, что применение процедуры закупки из одного источника строго регламентировано, чтобы избежать коррупции. Если смотреть в денежном выражении, то цифры еще больше впечатляют: из 1,85 млрд. рублей, потраченных на государственные закупки, 1,2 млрд. рублей ушли через тот самый «один источник». Из этого следует вывод, что именно при реализации коррупционных схем очень часто конкурс переводят в процедуру государственной закупки из одного источника. Например, признают тендер, а за ним и второй, несостоявшимся [3].

В Республике Беларусь наибольшее распространение в сфере государственных закупок получили следующие коррупционные правонарушения.

1. Нарушение порядка публикации приглашений к участию в процедурах закупок, чтобы информацию о закупке получили только заранее определенные участники.

2. Предъявление необоснованных требований, позволяющих отклонить предложения неугодных участников.

3. Необоснованная закупка из одного источника, которая предполагает упрощение процедуры определения поставщика.

4. Предоставление неполной или противоречивой информации о закупке. В ответ на запрос по неясным условиям проекта договора и закупки участники вместо разъяснений получают ссылку на документацию о закупке.

5. Заключение договоров на условиях, не выгодных для заказчика.

Для минимизации правонарушений в сфере государственных закупок на сегодняшний день проводится целый ряд мероприятий. Одним из них является переход всех этапов государственных закупок в цифровой формат. Уже заработала новая государственная информационно-аналитическая система (ГИАС), которая собирает и анализирует сведения о всех электронных закупках. Это привело к прозрачности государственных закупок и помогло минимизировать коррупционные риски.

Однако можно предложить еще ряд мер, которые помогут не только минимизировать риск возникновения коррупции в сфере государственных закупок, но и упростить все этапы данного процесса.

1. Блокчейн-технологии.

При использовании новых денежных инструментов открывается много дополнительных возможностей. В том числе для государства в сфере использования смарт-контрактов. В свою очередь, смарт-контракты ограждают участников частного сектора от злоупотреблений со стороны государственных ведомств и органов.

Цифровые деньги, в отличие от бумажных дают возможность перейти к новому типу денег, который сочетает удобства современного электронного денежного оборота и позволяет контролировать денежный оборот в той степени, в которой эмитент денег или регулятор желает. Каждая единица денежной массы имеет цифру, то есть помечена. И цифровые деньги, если правильно с ними работать и правильно их эмитировать, украсть невозможно. Внедрение цифровых денег позволяет отслеживать все транзакции и фиксировать их. Также это позволит изучать влияние денежной эмиссии на инфляцию, то есть открывается возможность перехода к качественно новой системе денежного обращения, где возможен контроль за целевым использованием денег. В следствие чего, исчезает проблема валютного контроля, потому что можно видеть движение всех денежных операций.

2. Альтернативные варианты.

Суть данного мероприятия заключается в возможности потенциальных поставщиков предлагать варианты, альтернативные тем, что указаны в техническом задании. То есть потенциальный поставщик может предлагать 2 варианта: один соответствующий заданию, второй – свой, более эффективный.

Таким образом, процедура государственных закупок станет конкурсом проектов потенциальных поставщиков, что позволит увеличить конкурентную борьбу и повысить эффективность расходования бюджетных средств.

3. Персонализация ответственности и документальное оформление.

Наличие документов, фиксирующих действия работников организации и принимаемые ими решения при проведении процедур закупок, не только даст возможность впоследствии установить лиц, виновных в правонарушении, но также будет являться серьезным сдерживающим фактором для всех, причастных к процедурам закупок.

Анализируя всё вышесказанное, можно сделать вывод о том, что искоренить коррупцию в государственных закупках не удалось ни в одной стране мира, но это не означает, что необходимость в принятии новых методов борьбы полностью отпадает. Сфера государственных закупок является одним из краеугольных камней экономической эффективности в любых видах государственной деятельности. Поэтому нужно делать на них акцент и постепенными шагами минимизировать коррупцию с помощью различных программ, мероприятий и нововведений.

Список использованной литературы:

1. Кампоса Э. Многоликая коррупция: выявление уязвимых мест на уровне секторов экономики и государственного управления / Э. Кампоса, С. Прадхана ; пер. с англ. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 551 с.
2. Павленко И. А. Коррупция в сфере государственных закупок / И. А. Павленко // Теория и практика общественного развития. – 2013. – № 10. – С. 7 – 9.
3. TUT.BY. – Режим доступа : <https://news.tut.by/economics/550889.html>.
4. Transparency International. – Режим доступа : www.transparency.org.

ТРУСОВА ЛИНА АНДРЕЕВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Фундаментальные исследования дают основания полагать, что процессы экономического обновления и роста определяются размерами и структурой инвестиций, качеством и скоростью их осуществления. Более того, доказано, что без инвестиционных накоплений и соответствующих материальных ресурсов в инвестировании вообще никаких положительных сдвигов не происходит.

Актуальность темы обусловлена тем, что сегодня инвестиции играют важнейшую роль не только на макро, но и на микроуровне. По сути, они определяют будущее страны в целом, отдельного субъекта, предприятия и являются одним из основных факторов развития экономики в целом.

Инвестиционная деятельность – это стержень всего процесса расширенного воспроизводства и быстрая ликвидация многих диспропорций в развитии народного хозяйства. Что отражается в активизации инвестиционной

деятельности во многих странах на создание конкурентоспособных хозяйственных систем, модернизацию и реконструкцию действующих структур, обеспечение диверсификации капитала в направлении социально ориентированных структурных преобразований.

Без инвестиций невозможно современное создание капитала, обеспечение конкурентоспособности товаропроизводителей на внешних и внутренних рынках. Процессы структурного и качественного обновления мирового товаропроизводства и рыночной инфраструктуры происходят исключительно путем и за счет инвестирования. Чем интенсивней оно осуществляется, тем быстрее происходит воспроизводственный процесс, тем активнее происходят эффективные рыночные преобразования.

Инвестиционные операции, имеющие место в стране, требуют качественного управления и своевременного контроля. Именно поэтому появляется острая необходимость в регулировании инвестиционной деятельности.

Сложность государственного регулирования в инвестиционной сфере связана с ослаблением системы государственного управления в условиях формирования рыночных механизмов, усиливающих эффективность рыночного управления внутренними и внешними денежными потоками по обеспечению повышения экономической роли государства в развитии страны [1].

Политика в сфере инвестирования предусматривает участие государства как в роли инвестора, так и регулятора инвестиционных операций одновременно. Государственное регулирование инвестиционной деятельности означает комплекс мер, способствующих приумножению эффекта от вложения денег в развитие приоритетных сфер народного хозяйства. В том числе оно осуществляется для стимулирования деятельности инвесторов, привлечения в республику иностранных инвестиций и защиты прав инвесторов на территории Республики Беларусь.

Экономический рост во многом определяется инвестиционным процессом в стране, который реализуется и управляется через инвестиционную политику, направленную на использование и формирование инвестиционного потенциала.

Современный этап развития концепции государственной инвестиционной политики предусматривает системное укрепление и развитие институциональных основ, поиск новых форм и способов привлечения инвестиций.

Важнейшее значение для улучшения инвестиционного климата имеет макроэкономическая и политическая ситуация в стране, скорость и качество проведения рыночных реформ, формирование рыночных институтов и адекватного законодательства, трансформация собственности, состояние производственной и социальной инфраструктуры, предпринимаемые организационные и стимулирующие меры по активизации инвестиционных проектов и другие.

В настоящее время в Республике Беларусь внутренние источники инвестирования, основу которых составляют национальные сбережения, весьма ограничены для наращивания экономического потенциала страны и не обеспечивают требуемых объемов капитальных вложений для обновления и

модернизации производства, внедрения новых технологий и современных систем управления [2].

В значительной мере недостающие источники капитальных вложений могут заменить иностранные инвестиции. Наиболее выгодными для государства являются прямые иностранные инвестиции. Задача государства, соответственно, создание благоприятного инвестиционного климата.

На данный момент привлечение прямых иностранных инвестиций это приоритетная проблема, которую пытается решить государство путем проведения политики по повышению инвестиционной привлекательности страны. Развивается двусторонняя нормативная правовая база между Беларусью и другими странами [3].

Для активизации инвестиционной деятельности и улучшения инвестиционного климата в республике реализуются меры по:

- подписанию международных соглашений и договоров о предотвращении двойного налогообложения и сохранности инвестиций;
- созданию гарантийного кредитного фонда для субъектов малого бизнеса, предоставляющего гарантии и поручительства за них по выдаваемым банками кредитам;
- расширению инвестиционного потенциала банковского сектора за счет вовлечения внешнего капитала и средств домашних хозяйств;
- более полному использованию возможностей свободных экономических зон, которые открывают внутренние территории для иностранных инвесторов и предпринимателей.

С целью реализации дорогостоящих инвестиционных проектов внедряются новые формы инвестирования: концессии, проектное и венчурное финансирование, лизинг.

Неопределенность макроэкономической ситуации в нашей стране является барьером для активизации инвестиционных процессов. Макроэкономическая политика влияет на инвестиционный климат через обеспечение определенных, предсказуемых и неискаженных ориентиров для субъектов хозяйствования.

В условиях инфляции и постоянно меняющегося обменного курса весьма проблематично накапливать и сохранять от обесценивания финансовые ресурсы секторов экономики и просчитывать эффективность самих инвестиционных проектов даже в краткосрочной перспективе.

Еще одной из ключевых задач макроэкономической политики является ее максимальная направленность на переориентацию финансовых ресурсов в реальный сектор экономики, включая бюджетные средства, кредитные ресурсы банковской системы, собственные средства субъектов хозяйствования и т.д. Рост внутренних производственных инвестиций, прекращение утечки финансов за пределы страны наряду с ростом конкурентоспособности производства и повышением финансовых возможностей субъектов хозяйствования станут положительным сигналом для внешних инвесторов о том, что в стране создана благоприятная среда для развития бизнеса.

Помимо этого, увеличение инвестиционных кредитов банковской системы также повлечет за собой рост инвестиций.

Несовершенство системы валютного регулирования, нестабильность нормативно-правовой среды бизнеса, жёсткие санкции за нарушение условий и порядка его ведения, высокий уровень налоговой нагрузки и другие очевидные проблемы, которые необходимо преодолеть для привлечения прямых иностранных инвестиций.

Таким образом можно сделать вывод, что Беларусь заинтересована в активном поступлении иностранных инвестиций в силу ограниченности внутренних источников поддержания экономического роста. Для решения данных проблем, а также улучшения стимулирования инвестиционной деятельности и повышения конкурентоспособности на мировой арене Республики Беларусь, можно определить следующие пути стимулирования поступления иностранных инвестиций в национальную экономику:

- улучшение инвестиционного климата и увеличение престиж страны, формирование активной политики привлечения прямых иностранных инвестиций в Республику Беларусь;

- реформирование системы государственного регулирования экономики и осуществление дальнейшей либерализации экономики;

- упрощение административных процедур и законодательной базы для инвесторов;

- сближение бизнеса и государственного сектора; взаимовыгодное сотрудничество государства и частного сектора;

- создание более доступной системы налогообложения и процедуры таможенного оформления товаров;

- стабилизация ситуации на валютном рынке;

- учёт предпочтения и интересы инвесторов и др.

Список использованной литературы:

1. Поплыко В. И. Инвестиционная политика Республики Беларусь : учеб.-метод. пособ. / В. И. Поплыко. – Минск : БГЭУ, 2007. – 126 с.

2. Новик В. В. Государственное регулирование иностранных инвестиций в условиях переходной экономики Республики Беларусь / В. В. Новик. – Мн., 2000.

3. Кнут А. Привлечение прямых иностранных инвестиций : рекомендации для Беларуси по использованию имеющегося потенциала / А. Кнут, К. Волохонович. – Берлин, Минск : Исслед. центр ИПМ, 2015. – 14 с.

УРБАНСЬКИЙ ВІТАЛІЙ ПЕТРОВИЧ

*студент 6 курсу спеціальності «державне управління та адміністрування»
Херсонського національного технічного університету*

УПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ «ТЕПЛИХ КРЕДИТІВ» ЯК ЧИННИК ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

На сьогодні проблеми житлово-комунальної сфери в Україні набувають особливого значення для держави, оскільки їх вирішення безпосередньо впливає на рівень життя її громадян, а отже – у зворотньому напрямку – на рівень легітимності влади. Цим питання присвячено чимало досліджень і, особливо,

публіцистики в мережі Інтернет. У цьому виступі ми проаналізували декілька таких джерел у межах функціонування Урядової програми «теплих кредитів» [1].

З жовтня 2014 року в Україні діє розроблена Держенергоефективності та запроваджена Урядом програма «теплих кредитів» (далі – ПТК). Поряд із державними банками (ПриватБанк, Ощадбанк, Укргазбанк та Укресімбанк) частину кредиту відшкодовують місцеві бюджети. Так, у місті Херсоні міською владою через відповідну міську програму додатково компенсується ще 30 % кредиту.

ПТК охоплює придбання твердопаливних котлів, сонячних панелей, теплоізоляційних матеріалів, металопластикових вікон і дверей, теплових насосів, сонячних колекторів тощо. Обсяг відшкодування відрізняється для фізичних та юридичних осіб і залежить від обраних енергоощадних засобів. Крім того, якщо позичальник користується субсидією, то відсоток повернутих державою коштів збільшується [1].

Згідно з даними Держенергоефективності за 2014-2019 роки ПТК скористалися близько мільйона українських сімей. Сума приватних інвестицій в енергоефективність становила 8,2 млрд. грн., з яких 2,7 млрд. грн. повернуто за кошт ПТК. Тобто на кожну взятую з програми гривню українці вклали три гривні власних коштів.

Ще більш активно ПТК користуються ОСББ. За перші три роки – 1 200 об'єднань, які отримали в банках близько 220 млн. грн. Показник 2018 року перевершив сукупно всі минулі роки: 1 600 об'єднань залучили 420 млн. грн. позик. За поточний 2019 рік спостерігається рекордний попит серед ОСББ на ПТК: понад 2 100 об'єднань отримали 700 млн. грн. «теплих кредитів». Загалом від 2014 року ПТК скористалися майже 5 тисяч ОСББ, використавши понад 1,3 млрд. грн. «теплих кредитів» на енергоефективні заходи з утеплення будинків [2].

Що ж до регіонів, то в Херсонській області, наприклад, відсутні обласна та більшість районних програм «теплих кредитів», які підтримувалися б із місцевого бюджету. Свого часу депутати обласної ради ухвалили програму підтримки «теплих кредитів», але бюджет під неї не виділили. Наприклад, у Нижньосірогозькому районі така програма існує, а грошей на це немає [3] (поряд із Херсонською, таке відбувається ще в Луганській, Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській і Волинській областях) [3].

Така ситуація пов'язана насамперед із тим, що ОСББ доволі кволо сприйняли цю програму та можливий позитивний ефект від неї. Наприклад, 2016 року в Херсоні лише поодинокі об'єднання наважилися брати «теплі кредити». Це було пов'язано з тим, що по-перше, немає достатнього рекламування державної програми енергоефективності. По-друге, через закоренілу «радянську ментальність» людей відлякують великі суми та саме слово «кредит». По-третє, присутня звичайна пасивність і байдужість. Лише 2018 року почався рух у цьому напрямку, а нинішнього 2019 року на ПТК Херсонська міська рада виділила близько 7 млн. грн. У планах на 2020 рік – закласти в бюджеті міста рекордні 10 млн. грн. Відповідне звернення до Департаменту фінансів підписали 11 херсонських депутатів. Упроваджуючи державну програму з енергоефективності, місто одночасно залучає державні кошти до свого житлового фонду, тим самим капіталізуючи його [4].

У соціальних мережах чимало позитивних відгуків про впровадження ПТК. Голови ОСББ і мешканці нашого міста відзначають її користь. Так, жителі будинку, облаштованого відповідно до ПТК, платять удвічі менше за опалення, ніж раніше. Технологічно цей процес, зі слів фахівця з опалення, відбувається таким чином: «Теплопостачальна організація подає температуру теплоносія в середньому однакову й завищену. Наприклад, на сьогодні це 64 градуси. Автоматика розуміє, що на цей момент температура теплоносія має бути нижчою, адже на вулиці +2 градуси, перебиває подання теплоносія та подає до будинку необхідну кількість теплоносія, який змішується з теплоносієм зворотньої системи. Тобто відбувається водозмішування. Таким чином температура теплоносія зменшується» [5].

Таким чином, відповідно до державної ПТК будинки отримують вигідну систему опалення. Поряд із цим кредитування дає змогу частково за державні та місцеві кошти щось змінити у своєму будинку – наприклад, змінити фасад, утеплити його, модернізувати дах тощо. А головне – люди розуміють, що держава й місцева влада не залишають їх напризволяще зі своїми проблемами.

Список використаних джерел

1. Державна підтримка енергозбереження – Програма «теплих кредитів». Держенергоефективності. – Режим доступу : <http://sae.gov.ua/uk/consumers/derzh-pidtrymka-energozabespechenya>.

2. Держенергоефективності пропонує продовжити програму «Теплі кредити» до 2025 року. Економічна правда. – Режим доступу : www.epravda.com.ua/news/2019/11/6/653389.

3. «Теплі кредити»: Херсонщина як завжди не поспішає. Політична Херсонщина. – Режим доступу : <http://polit-kherson.info/society/2710-tepli-kredyty-hersonschyna-ia-k-zavzhdy-ne-pospishaie.html>.

4. Херсонська міськрада може виділити на фінансування програми «теплі кредити» 10 млн. грн. Гривна. – Режим доступу : <https://grivna.ks.ua/news/hersonska-miskrada-mozhe-vidiliti-na-finansuvannya-programi-tepli-krediti-10-mln-grn>.

5. Херсонці розповіли про переваги «Теплих кредитів». UA: Херсон. – Режим доступу : <https://ks.suspilne.media/news/5552>.

ХОМУТОВ АНДРІЙ ОЛЕГОВИЧ

*студент 2 курсу факультету «Публічне управління та адміністрування»
Донецького національного технічного університету*

ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ – СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Найголовнішою проблемою сьогодення в розвитку державного управління в Україні є проблема корупції. Корупція представляє величезну соціальну загрозу і перешкоджає демократичному розвитку нашої країни: призводить до перекосів в оптимальному поєднанні методів адміністративного регулювання й ринкового саморегулювання на всіх рівнях влади та управління.

Проблеми визначення сутності терміну «корупція» та шляхи та формування механізмів запобігання корупції розгадаються у наукових роботах вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Соловйова, Л. Тимофєєва, А. Чуклінова, Ф. Шульженко, С. Гурієва, Л. Габрієля, Л. Гевелінга, Р. Грінберга, К. Абдієва, С. Пундея. Але їх науковий інтерес приділено вивченню глобальних властивостей корупції, масштабних наслідків, до яких вона призводить на верхньому рівні, а розкриттю культурних і психологічних причин, що сприяють виникненню та розвитку корупції на нижньому рівні приділяють недостатньо уваги і не виділяють її в окремий аспект.

На даний момент, незважаючи на всі вжиті державою зусилля, корупція створила реальну загрозу національній безпеці країни. Вона завдає шкоди стабільності і безпеки суспільства, призводить до значних і відчутних втрат в соціально-економічному та політичному розвитку. Тому готовність до ефективної боротьби з нею розглядається світовою спільнотою як головного показника цивілізованості держави, її відданості демократичним цінностям. Корупція є одним з найсерйозніших і небезпечних викликів людського розвитку. Вона не тільки становить ризик для суверенітету і безпеки держави, а й підриває самі підвалини людської цивілізації, порушує нормальний розвиток всіх сфер життя людей, знижує їх моральність і матеріальний добробут, а також посилює один з найнебезпечніших як для нормального людського життя, так і для ведення бізнесу криз – криза довіри [2 с. 5 – 7].

Явище корупції переслідує людство протягом усієї його історії. Вона була ще у Древній Греції, Стародавньому Єгипті і залишається до наших днів. Корупція виникла із зародженням людства і жодна країна з розвинутою політичною та економічною система не може протистояти цьому небезпечному явищу, змінюється лише її обсяг та рівень, а також відношення влади та суспільства. Корупція є в кожній державі в тому чи іншому ступені.

Для запровадження ефективного механізму запобігання, виявлення та протидії корупції потрібно з'ясувати соціальні, економічні та політичні причини її виникнення, що надає підстави для затвердження антикорупційної політики держави.

Термін «корупція» в перекладі з від латині означає відносини декількох осіб для порушення судового процесу або прийняття рішення відносно суспільства. Але вчений С. Д. Пундей вважає, що корупція – це зловживання владою заради отримання приватного блага [4, с. 17]. Вищезазначені терміни надають характеристики корупції: наявність не менше двох сторін у цій діяльності, неналежне виконання службових обов'язків посадовою особою, порушення закону, порушення прав третіх осіб.

У довіднику ООН зазначено, що корупція – це зловживання владою для отримання неправомірної вигоди [1, с. 10]. Міжнародна компанія Transparency International також дотримується цього визначення. Відповідно до Модельного закону про боротьбу з корупцією, прийнятому Міжпарламентською Асамблеєю країн СНД корупція – це не передбачене законом прийняття особисто або через посередників майнових благ і переваг державними посадовими особами, а також особами, прирівняними до них, з використанням своїх посадових повноважень і пов'язаних з ними можливостей, а рівно підкуп даних осіб шляхом

протиправного надання їм фізичними і юридичними особами вказаних благ і переваг.

До правових засобів протидії корупції відносяться:

- нормативні правові акти;
- які регламентують прийоми;
- способи протидії корупційним відносинам;
- юридичні технології;
- юридична техніка.

За підсумками проведеного у 2016 році соціологічного опитування можна надійти висновку, що найбільш корумпованими в Україні, з точки зору населення є державні органи та органи місцевого самоврядування.

Ці результати опитування свідчать про те, що зазначені сфери найбільш вражені корупційним проявом, і антикорупційні механізми працюють неефективно. У зв'язку з цим органам державної влади в даних сферах повинна бути приділена першочергова увага запобіганню корупції [3, с. 214].

А саме :

- обмеженню щодо використання службового становища;
- обмеженню щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;
- обмеженню щодо одержання подарунків (пожертв);
- обмеженню щодо роботи близьких осіб – державні службовці не можуть мати у безпосередньому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути безпосередньо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Не боротися з корупцією не означає підтримувати її, враховуючи всі руйнівні наслідки. У зв'язку з цим важливо всебічне вивчення причин корупції, оскільки, виявляючи причини, можна усунути всі можливі фактори, що впливають на формування корупції. На жаль, сьогодні основні зусилля направлені на боротьбу з наслідками корупції, при цьому причини корупції залишаються практично поза увагою.

Безумовно необхідні цілеспрямовані зусилля не тільки з боку держави в цілому, а й суспільства і окремих громадян. Разом з тим, вдосконалення законодавства має йти по шляху мінімізації проявів корупції, включати в себе комплекс заходів, спрямованих не тільки на вирішення проблеми недосконалості законодавства як фактора, що сприяє корупції і відсутності контролю з боку органів влади. Також приділити увагу недосконалості кадрової політики, недостатньому матеріальному забезпеченню держслужбовців, зменшенню масштабів державного адміністрування, сприянню правової і моральної свідомості суспільства, формування нетерпимості до корупційного поведінки, вироблення стійкого антикорупційного стандарту поведінки в суспільстві, підвищення правової свідомості громадян і правової культури суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бондар І. С. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні / І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко, В. В. Кравченко. – Київ : Ліра, 2017. – 191 с.

2. Нарышкин С. Е. Международное сообщество в борьбе с коррупцией / С. Е. Нарышкин // Журнал Российского права. – 2012. – № 7. – С. 5 – 7.

3. Михальченко М. Корупція в Україні: політико-правовий аналіз / М. Михайленко, О. Михайленко, Є. Невмержицький. – Київ : Іпієнд, 2010. – С. 214.

4. Василевич В. В. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування / В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович, Е. В. Расюк. – Київ : Вид-во Ліра-К, 2016. – С. 12 – 16.

ШАНДОВА НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА

д. е. н., доцент, професор кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ У СОЦІАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Термін «бізнес-модель» використовується для опису процесу створення організацією цінності, розуміння того, які є у фірми унікальні способи для створення цінності, у першу чергу для клієнтів [1]. Термін «бізнес-модель» також пояснює спосіб генерування, добування й присвоєння фірмою доходів від діяльності [2].

Застосування бізнес-моделі в дослідженнях організацій [3] дозволяє:

- використовувати новий, не традиційний рівень аналізу (крім галузі, організації, мережі і т.д.), тому що границі бізнес-моделі охоплюють не тільки саму фірму, але й включають мережі, взаємодію із зацікавленими сторонами, відносини із клієнтами, постачальниками й т.п.;

- вивчити не тільки те, що компанії виробляють, щоб задовольнити потреби певного ринку, але і як вони це роблять;

- зрозуміти логіку побудови й функціонування бізнесу, його архітектуру, що відображає стратегічні рішення;

- вивчити процеси створення й присвоєння цінності.

Взаємодія зі стейкхолдерами, пошук довгострокових рішень по формуванню технологій, націлених на вирішення конкретної соціальної проблеми шляхом створення соціальної цінності, дозволяє об'єднати бізнес і соціальне підприємництво й використовувати бізнес-моделі в дослідженнях соціального підприємництва.

Відмітною характеристикою соціального підприємництва в порівнянні з діяльністю представників традиційного бізнесу, є те, що воно не ставить своєю основною метою здобування прибутку. Основна частина прибутку в соціальному підприємстві йде на подальший розвиток і поліпшення якості реалізованого соціального продукту, за рахунок прибутку відбувається фінансування діяльності, а також він розподіляється у вигляді більш низьких цін, більш високої якості обслуговування й більшої доступності благ на найбільш вразливі верстви населення. Головне завдання, розв'язуване в рамках соціального підприємництва,

націлене на подолання гострих і актуальних проблем суспільства, таких як, наприклад, підвищення рівня життя (освіти, охорони здоров'я, культурно-дозвільної, культурно-освітньої діяльності), забезпечення доступу до технологій, захист навколишнього середовища. Необхідно також відзначити, що в традиційному підприємстві соціальна цінність є побічним результатом на шляху до створення економічної цінності, а в соціальному підприємстві саме створення соціальної цінності виступає основною метою соціальних підприємств [4].

Те, що соціальне підприємство характеризується складним процесом створення цінності, а також включене в розгалужену мережу відносин з різноманітними соціально-економічними агентами, з метою реалізації ринкових можливостей робить логічним застосування бізнес-моделі як одиниці аналізу в дослідженнях соціального підприємства.

Для виявлення специфіки бізнес-моделей у соціальному підприємстві пропонується використовувати стратегічну модель, у рамках якої визначаються стратегічно важливі для соціального підприємця споживачі, створювана для них цінність, ключові ресурси, види діяльності, і операційну модель, яка показує як створюється цінність.

Компоненти стратегічної моделі включають ціннісну пропозицію, споживчі сегменти, ключові ресурси й ключові види діяльності. Соціальний підприємець повинен розуміти ту специфічну цінність, яка важлива для споживача, і інвестувати саме в ті види діяльності, які будуть сприяти створенню цієї цінності, збереженню конкурентної переваги і вирішенню соціальної проблеми на системній і довгостроковій основі. Для цього соціальний підприємець повинен визначити ті ключові ресурси й види діяльності, без яких неможлива реалізація його бізнес-моделі, «це обов'язковий компонент процесу створення й реалізації ціннісних пропозицій, виходу на ринок, підтримки взаємин із клієнтами й одержання доходу» [5].

Розвиток ключової компетенції до створення цінності, здійснюється через операційну модель, завдяки чому формується виняткова цінність, як для соціального підприємця, так і для споживача. Операційна модель містить у собі наступні категорії:

- ціннісна мережа, елементами якої є постачальники, партнери й об'єднання з конкурентами, яка оточує соціального підприємця, доповнює й підсилює його власні ресурси;
- взаємодія із клієнтом, що пояснює, як соціальний підприємець виходить на ринок і як встановлює стосунки зі споживачем, яку інформацію, знання одержує від споживачів і використовує в їхніх інтересах, як відбувається взаємодія між підприємцем і споживачем, і за що і як платить споживач;
- канали збуту, що визначають, яким способом соціальний підприємець взаємодіє зі споживачем, як ефективно доносить до них ціннісну пропозицію;
- одержання прибутку, що демонструє, яким способом соціальний підприємець одержує доходи і які витрати він несе.

Таким чином, вивчення бізнес-моделі в дослідженнях соціального підприємства дозволить зрозуміти процес створення «соціальної цінності», яка пов'язана з конкретними соціальними проблемами й пошуком їх вирішення, а

також надати цілісне уявлення про те, як соціальне підприємництво функціонує й досягає стійкості в складній системі взаємодії з партнерами, постачальниками, клієнтами й т.п.

Список використаних джерел:

1. Chesbrough H. W. The role of the business model in capturing value from innovation; evidence from Xerox Corporation's technology spin-off companies / H. W. Chesbrough, Richard S. Rosenbloom // *Industrial and Corporate Change*. – 2002. – Vol. 11, Issue 3. – P. 529 – 555.
2. Drucker P. F. The practice of management / Peter F. Drucker. – Harper and Row Publishers, 1954. – 404 p.
3. Amit R. The business model: recent developments and future research / R. Amit, C. Zott // *Journal of Management*. – 2011. – Vol. 37, Issue 4. – P. 1019 – 1042.
4. Dees J. G. Enterprising nonprofits / J. Gregory Dees // *Harvard Business Review*. – 1998. – Vol. 76, Issue 1. – P. 55 – 66.
5. Остервальдер А. Построение бизнес-моделей / А. Остервальдер, И. Пинье. – М. : Альпина Паблишер, 2014. – 284 с.

ШАТИЛО АРТЕМ СЕРГЕЕВИЧ

студент 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ ИНСТРУМЕНТОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ВСТУПЛЕНИЯ ВО ВСЕМИРНУЮ ТОРГОВУЮ ОРГАНИЗАЦИЮ

В условиях рыночной экономики государство играет не маловажную роль: оно призвано обеспечить благополучие народа в целом, защиту его интересов, укрепление и стабильность экономического положения внутри самой страны и за её пределами. Именно этим и определяются цель государственного регулирования экономики и роль государства в рыночной экономике. В связи с этим, государственное регулирование представляется важным и необходимым в условиях современной рыночной экономики.

Задачи государственного регулирования экономики состоят в обеспечении стабильного и динамичного развития экономики, удовлетворении основных нужд государства в товарах, работах и услугах, обеспечении полной занятости населения, безопасности и обороноспособности страны, свободы предпринимательства, в защите прав потребителей и т.д. Другими словами, государственное регулирование экономики предопределяется публичными интересами общества.

В нынешнее время мировой рынок развивается быстрыми темпами. Каждое государство старается занять свое определенное место в международных экономических системах. Сегодня все большее значение имеет экономическая составляющая страны, а именно экономический потенциал, уровень ее экономического развития, которые определяют положение этой страны в мире, достаток и благополучие ее граждан, а также взаимоотношения с другими

странами. В условиях глобализации и развития интеграционных процессов, важным требованием результативной экономической политики на мировом рынке является полноправное участие страны в торгово-экономических отношениях с зарубежными партнерами и странами. Важная роль в решении этой задачи отводится Всемирной торговой организации (далее – ВТО), а успех торговой политики в значительной мере зависит от того, насколько страна будет эффективно использовать преимущества данные ей, а также насколько быстро сможет решить вопросы, связанные с неблагоприятными последствиями, которые могут возникнуть после вступления страны в эту организацию.

В любом случае, интеграционные процессы имеют как позитивное, так и негативное влияние на отдельные отрасли и экономику страны в целом. Вступление Республики Беларусь в ВТО не является исключением.

К преимуществам, которые Беларусь получит при вступлении в ВТО можно отнести:

- свободную торговлю на основных мировых рынках;
- получение доступа к правовому механизму разрешения споров ВТО;
- доступ к информационной базе ВТО;
- возможность использования ВТО в качестве инструмента продвижения своих торгово-экономических интересов.

Можно выделить и ряд проблем вступления Республики Беларусь в ВТО:

- во-первых, вступление в эту международную организацию обрело политизированный характер;
- во-вторых, одним из наиболее болезненных для Беларуси условий присоединения к ВТО является требование уравнивать внутренние цены на энергоносители с мировыми;
- в-третьих, существует риск усиления неравномерности территориального развития государства;
- в-четвертых, более либеральные условия доступа иностранных товаров на рынок страны-члена организации и, следовательно, ослабление конкурентоспособности отечественных производителей.

На сегодняшний день ВТО регулируется более 95 процентов всей мировой торговли. Беларусь приняла решение присоединиться к ВТО в 1995г. Однако на данный момент членом организации не является, так как вступление в эту организацию требует ряд изменений, связанных с адаптацией внешнеторгового режима страны.

Присоединение Беларуси к ВТО является одним из важнейший этапов интеграции в мировую экономику, который позволит защищать и продвигать свои национальные интересы в рамках международной торговли. Присоединение к ВТО ставит перед Республикой Беларусь задачу не только обеспечить соответствие экономического законодательства страны нормам ВТО, но и также сделать сбалансированные уступки торговым партнерам для того, чтобы обеспечить более открытый и беспрепятственный доступ иностранных товаров, услуг и инвестиций на внутренний рынок. В соответствии с Концепцией совершенствования законодательства Республики Беларусь, приведение нормативных правовых актов в соответствие с требованиями международных

соглашений, заключенных в рамках ВТО, является приоритетным направлением развития правовой системы страны.

В качестве главной задачи определена комплекс мер по приведению законодательства Республики Беларусь в соответствие с указанными требованиями в следующих областях: нетарифное регулирование; защитные меры; валютное регулирование; государственная поддержка сельского хозяйства; налогообложение, льготы и субсидии; страхование; связь; стандартизация и техническое нормирование; санитарные и фитосанитарные меры; таможенные сборы и таможенная оценка; защита интеллектуальной собственности.

С учетом правил ВТО уже приняты Общая часть Налогового кодекса Республики Беларусь, Законы Республики Беларусь «О техническом нормировании и стандартизации», «Об оценке соответствия требованиям технических нормативных актов в области технического нормирования и стандартизации», «О валютном регулировании и валютном контроле», «О качестве и безопасности продовольственного сырья и пищевых продуктов для жизни и здоровья человека», «О внесении изменений в Закон Республики Беларусь «О товарных знаках (знаках обслуживания)»», «О почтовой связи».

Перспективы вступления в ВТО должны расшевелить многих отечественных производителей и начать проведение реформ в реальном секторе экономики, где это необходимо. А это инвестиции, новые технологии, качественно иной менеджмент и, как следствие, более эффективное производство и высокооплачиваемые рабочие места. Внешняя конкуренция плюс иностранные инвесторы заставляют играть по международным правилам и достигать мирового уровня эффективности, что сразу ощущают потребители.

В целом можно сказать, что вступление Беларуси в ВТО может дать серьезный толчок ее развитию, но только в случае проведения соответствующих реформ с целью адаптации экономических и законодательных институтов Беларуси к условиям многосторонних торговых Соглашений в рамках ВТО.

ШЕВЧИК ЕКАТЕРИНА СЕРГЕЕВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республике Беларусь

СТУЛО ЭВЕЛИНА СЕРГЕЕВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республике Беларусь

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА ПРИМЕРЕ ПОЛЬШИ

В настоящее время развитие малого и среднего предпринимательства (МСП) вышло на первый план и стало ключевой составляющей и двигателем рыночной экономики. Без данной категории ни одно государство мира не в силах гармонично развиваться, так как именно представители МСП создают большую часть валового национального продукта.

Именно поэтому на сегодняшний день проблема развития МСП обсуждается почти во всех государствах мира. В частности, остро встают вопросы системы государственного регулирования МСП.

Для совершенствования системы государственного регулирования малого и среднего предпринимательства в Республике Беларусь целесообразно перенять опыт зарубежных стран. Данный обмен может помочь стране не только улучшить различные направления ведения бизнеса, но и в то же время способствовать улучшению позиций государства в рейтинге «Doing Business».

Одним из самых ярких и интересных примеров стремительного развития МСП является опыт Польши. Благодаря реформам, которые были приняты за последние годы, страна смогла подняться в рейтинге «Doing Business» с 72 места в 2010 году до 33 места в 2019 году [1].

Для того, чтобы определить, какие инструменты государственного регулирования малого и среднего предпринимательства Польши могут быть применены в Республике Беларусь, следует проанализировать не только законодательные акты, действующие в данной стране, но и множество других факторов, которые благоприятствуют развитию бизнеса.

Первый пункт, который будет способствовать росту количества занятых в сфере малого и среднего предпринимательства, – доступ к выгодным кредитам. Например, в Польше банки дают ссуды предпринимателям на развитие бизнеса под 5 % годовых [2]. В то время как в Республике Беларусь, ставка варьируется от 6 до 13 % годовых [3].

Во-вторых, в современных условиях развития бизнеса одним из направлений, которые приобретают всё большую популярность, являются тендеры. В Польше представителям малого и среднего предпринимательства легко получить заказа. При этом компания, которая предложит лучшие условия по праву получает договор.

Что же касается Республики Беларусь, с получением тендера дела обстоят иначе. Малым организациям затруднительно выиграть тендер и, в основе своей, чаще договор заключают с крупными организациями.

Третьим пунктом следует отметить, что Польша, как член Европейского союза, имеет ряд определенных привилегий. Например, польские представители МСП могут продавать свои товары и оказывать свои услуги во всех странах Европейского союза, таким образом расширяя свои возможности.

Также стоит сказать, что после подписания Ассоциации с Европейским союзом абсолютно все юридические лица и индивидуальные предприниматели получают возможность выполнять свои проекты совместно с европейскими организациями и получать дополнительное финансирование.

Таким образом, для стабильно развития МСП и в целом экономического роста экономики страны было бы целесообразно развивать отношения Республики Беларусь с Европейским союзом и способствовать заключению новых соглашений.

Интересное направление разрабатывает при поддержке правительства польская компания Startup Support – организация, которая осуществляет поддержку стартапов, занимается продвижением ценностей предпринимательства, распространением знаний по экономике и праву, обучением посредством коучинга. Данная программа осуществляет поддержку начинающих организаций из других стран. На сегодняшний день эта программа реализуется совместно с украинскими компаниями, но в дальнейшем Startup

Support нацелены на расширение своих диапазонов. В рамках этой программы отбирают 8 стабильных и перспективных компаний из Украины, которые смогут переехать в Польшу и выйти на европейский рынок. Startup Support предоставляет все составляющие для старта бизнеса: регистрация, офис и оборудование, поиск клиентов и партнеров. Одним из условий является предоставление инвестиций и компенсация всех расходов [2].

В то же время выгода для Startup Support заключается в следующем: получение доли от компаний, рост количества резидентов малого и среднего предпринимательства, рост ВВП Польши и др.

Переняв опыт компании Startup Support, в Республике Беларусь также можно создать проект, который будет нацелен на привлечение новых, инновационных компаний.

Ещё одним не малозначительным пунктом являются консультационные центры по созданию и ведению бизнеса. Для сравнения: на территории Польши их количество достигает около 100 центров и их расположение простирается на территории всей страны, в то время как в Республике Беларусь количество данных центров не превышает 30. Более того, все они расположены в столице – городе Минске.

Таким образом, проанализировав особенности развития МСП были выявлены некоторые «изъяны», решить которые возможно благодаря заимствованию зарубежного опыта (в данном случае – опыта Польши). Найдя пути решения данных проблем, малое и среднее предпринимательство сможет не только расширить свои границы возможностей, но и выйти на новый уровень, что приведет к экономическому росту Республики Беларусь.

Список использованной литературы:

1. Doing Business // Всемирный банк. – Режим доступа : <https://russian.doingbusiness.org/ru/reports/global-reports/doing-business-2019>.
2. Отношения польского малого и среднего бизнеса с государством // Student portal. – Режим доступа : <http://studentportal.pl/otnosheniya-polskogo-malogo-i-srednego-biznesa-s-gosudarstvom/>.
3. Кредиты для бизнеса // Министерство финансов. – Режим доступа : <https://myfin.by/kredity/na-biznes-s-nulya>.
4. О поддержке малого и среднего предпринимательства : закон Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. № 148-З // Kodeksy-by. – Режим доступа : https://kodeksy.by.com/zakon_rb_o_podderzhke_malogo_i_srednego_predprinimatelstva.htm.
5. Поддержка для польский предпринимателей // Бизнес в Польше. – Режим доступа : <https://bizneswpolshe.com/na-kakuyu-podderzhku-mozhet-rasschityvat/>.
6. Поддержка малого и среднего бизнеса: польский опыт // Белорусы и рынок. – Режим доступа : www.belmarket.by/podderzhka-malogo-i-srednego-biznesa-polskiy-opyt.

ШЕЛЕСТ ВЕРОНИКА СЕРГЕЕВНА

*студентка 3 курса Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республике Беларусь*

НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ

Современный этап развития налогообложения характеризуется следующими преобразованиями налоговых систем: уменьшается количество налогов, увеличивается роль права при их установлении и взимании. На этом этапе в обществе происходит бурное развитие финансовой науки и научно-теоретических воззрений на природу, проблемы и методики налогообложения.

Налоги являются основным источником доходов бюджета Республики Беларусь.

Так, анализируя налоговые поступления, можно увидеть, что доходы бюджета, контролируемые МНС увеличиваются на протяжении всего анализируемого периода, за 2018 год их сумма составила 24825,0 млн. руб., что на 2467,0 млн. руб. больше по сравнению с показателем за 2017 год. В сравнении с показателем за 2014 год доходы бюджета, контролируемые МНС, увеличились почти в два раза. Налоговые доходы бюджета Республики Беларусь включают в себя следующие виды налоговых доходов: налоги на доходы и прибыль, их сумма за 2018 год составила 8741,0 млн. руб., что на 1218,5 млн. руб. больше по сравнению с показателем за 2017 год; налоги на собственность за 2018 год составили 1737,2 млн. руб., что на 121,8 млн. руб. больше по сравнению с показателем за 2017 год. В целом за последние годы собираемость данного налога увеличилась более чем в 2 раза; налоги на товары и услуги занимают первое место в рейтинге налоговых доходов бюджета республики, их сумма за 2018 год составила 10633,8 млн. руб., что на 1319,7 млн. руб. больше по сравнению с показателем за 2017 год. В целом за рассматриваемый период сумма налогов на товары и услуги увеличилась практически в 2 раза; налоговые доходы от внешнеэкономической деятельности (оффшорный сбор) имеют самую незначительную величину в структуре налоговых доходов, так, за 2018 год их сумма составила 3,8 млн. руб., что на 1,3 млн. руб. больше по сравнению с показателем за 2017 год. В целом динамика собираемости данного налога имеет цикличное развитие во времени, после роста в 2014-2015 годах в 2016 году происходит снижение сумм данного налога, в 2017-2018 годах собираемость данного налога увеличивается; другие налоги и сборы составили за 2018 год 550,4 млн. руб., что на 6,4 млн. руб. меньше по сравнению с показателем за 2017 год.

Проведенный анализ показал, что в 2017-2018гг. структура налоговых поступлений в государственный бюджет Республики Беларусь была весьма динамичной. В 2018 году преобладал удельный вес прямых налогов: налога на прибыль и подоходного налога (в совокупности 34 %), в 2018 году наблюдалось снижение доли подоходного налога (на 1,4 %), но увеличивается доля налога на прибыль (на 0,2 %). При этом в 2017-2018гг. налог на прибыль устойчиво занимает третье место в налоговых поступлениях (после НДС и подоходного

налога.

В настоящее время для Республики Беларусь особенно актуален вопрос совершенствования налоговой системы прежде всего для поддержки инновационно-активных организаций. Имеет смысл разработать практические мероприятия по совершенствованию налоговой системы в Республике Беларусь на основе положительного передового зарубежного опыта и с учетом особенностей функционирования и развития национальной экономической системы. В качестве таких мероприятий могут быть предложены следующие направления.

Во-первых, целесообразно закрепить в законодательстве страны институциональный статус «молодая инновационно-активная организация», адаптировав зарубежные условия предоставления льготного режима налогообложения к особенностям отечественного налогового законодательства и национальной инновационной системы. Так, в соответствии с данным статусом будет предоставляться ряд налоговых льгот и скидок по налогу на прибыль, НДС, земельному налогу, налогу на недвижимость в течение трёх лет с момента начала осуществления инновационной деятельности, кроме того, будет предоставлена возможность получения беспроцентного налогового кредита на сумму задолженности по иным налогам.

В качестве второго направления по совершенствованию налоговой системы Республики Беларусь может быть предложена идея введения многоуровневой системы налоговых льгот для инновационной сферы, например, для налога на прибыль. Разработанная система будет базироваться на принципе дифференцированного применения налоговых льгот: размер части прибыли, освобождаемой от обложения налогом на прибыль, будет определяться принадлежностью технологий, использованных при производстве высокотехнологичных товаров, к тому или иному технологическому укладу. Чем выше степень приоритетности технологий – тем больше налоговая льгота. Так, налоговая база по налогу на прибыль будет снижена на 10 %, 20 %, 30 %, 40 % или 50 % при 1-ом, 2-ом, 3-м, 4-ом и 5-6-ом уровнях технологического уклада соответственно, и не будет зависеть от доли выручки от реализации высокотехнологичных товаров в общем объеме выручки субъекта инновационной деятельности.

Также имеет практический смысл расширение сферы применения налогового кредита на субъекты инновационной деятельности. Учитывая актуальность вопроса повышения инновационной активности организаций Республики Беларусь, предлагается внести в перечень оснований для предоставления налогового кредита также основания, касающиеся деятельности инновационно-активных организаций.

Список использованной литературы:

1 Аналитика Министерства по налогам и сборам / Министерство по налогам и сборам. – Режим доступа : www.nalog.gov.by/ru/analytics_ru/.

2 Богданова Е. В. Совершенствование налоговой системы Республики Беларусь / Е. В. Богданова, Е. А. Нижникова, Л. М. Чугулькова // Студенческий вестник. – 2015.

3 Макасюк Н. В. Совершенствование налоговой системы с целью

повышения инвестиционной привлекательности Республики Беларусь / Н. В. Макасюк // Сборник научных статей студентов, магистрантов, аспирантов. Вып. 8 : в 2-х т. / сост. С. В. Анцух ; под общ. ред. В. Г. Шадурского. – Минск : Изд-во «Четыре четверти», 2012. – Т. 2. – С. 278 – 279.

4 Экономическая теория в XXI веке: поиск эффективных механизмов хозяйствования : материалы международной научно-практической конференции (Новополоцк, 23-24 окт. 2014 г.) / под ред. И. В. Зеньковой ; Министерство образования Респ. Беларусь, Полоцкий государственный университет. – Новополоцк : ПГУ, 2014. – Ч. 2. – С. 50 – 52.

5 Якубенко А. В. Направления совершенствования налоговой системы Республики Беларусь на основе оптимального соотношения прямого и косвенного налогообложения / А. В. Якубенко, Г. А. Якубенко // Молодежь для науки и кооперации: разработки и перспективы : сб. науч. статей IV международного форума молодых ученых, Гомель – Милоград, 13-15 мая 2015 г. / Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации ; под науч. ред. Н. А. Снытковой. – Гомель, 2015. – С. 181 – 184.

ШУСТ АЛЕКСАНДР СЕРГЕЕВИЧ

*старший преподаватель кафедры международных отношений
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ПОТЕНЦИАЛ И ПРЕДЕЛЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА СО СТРАНАМИ СЕВЕРНОЙ АФРИКИ

Интерес к экономическому сотрудничеству со странами Северной Африки обусловлен масштабами региона и достигнутым уровнем его развития, создающими возможности для взаимовыгодных отношений. В странах Северной Африки проживает более 242 млн. чел., это около одной пятой населения всей Африки. Самая населенная страна региона – Египет насчитывает 100 млн. чел. и занимает третье место на континенте после Нигерии и Эфиопии [1]. Северная Африка – одна из наиболее развитых частей континента: на ее долю приходится около одной трети совокупного ВВП континента (а без учета ЮАР – более 40 %) [2]. В странах региона у настоящему времени создана перерабатывающая промышленность во многих отраслях, что превратило эти страны в довольно развитые в экономическом отношении субъекты международных отношений. Страны Северной Африки – это важный в мировом масштабе район добычи нефти, газа, железной руды, фосфоритов. Заметны в мировом масштабе объемы производства в этих странах и продукции сельского хозяйства, прежде всего – высококачественного длинноволокнистого хлопка, цитрусовых, оливок, хлопка [3].

По данным 2017 г. (последним из опубликованных) Северная Африка имеет средний индекс развития человеческого потенциала 0,667, и занимает по этому показателю первое место в Африке (за ней следуют Южная Африка (0,568), Центральная Африка (0,503), Восточная Африка (0,496) и Западная Африка

(0,461)). Тем не менее, существуют значительные разрывы между странами и внутри стран, и региональные различия в бедности и безработице широко распространены [4].

Эксперты отмечают, что слабыми местами экономики стран Северной Африки спустя годы после «арабской весны» продолжают оставаться трудоизбыточность, нехватка рабочих мест (безработица – до 20 % от численности экономически активного населения), политический риск, риск в области безопасности [5].

Большинство стран североафриканского региона (кроме Ливии) имеют отрицательное сальдо торгового баланса и не располагают заметными свободными финансовыми ресурсами для инвестирования. Уровень технологического развития хотя и выше, чем у большинства африканских стран, за исключением ЮАР, представляется весьма незначительным в сравнении с европейскими странами. Потенциал стран Северной Африки как источника инвестиций и технологий довольно скромный.

Импортноориентированность экономик североафриканских стран создает положительные перспективы для наших экспортеров. Следует учитывать ряд особенностей сложившейся структуры внешнеторгового оборота этих стран и те возможности и ограничения, которые образуются в торгово-экономических отношениях с ними. Потребность стран региона в разнообразных товарах и услугах зарубежного происхождения в значительной степени удовлетворяется европейскими производителями в силу близости к Европе и наличия давних связей с ней. Вместе с тем, возможности поставщиков других стран, в том числе европейских не из стран-членов ЕС, присутствовать на рынках стран Северной Африки обусловлены как спецификой торговли отдельными видами продукции (например, военно-технической, двойного назначения), так и конкурентными преимуществами, характерными для той или иной страны – потенциального экспортера.

Одновременно, ряд традиционных товаров и услуг, поставляемых на мировой рынок, не найдет, по разным причинам, ожидаемого спроса в странах Северной Африки. В качестве примера можно указать на сравнительно низкий спрос со стороны Арабской Республики Египет на минеральные удобрения. Такая ситуация объясняется следующим. Почвы долины и дельты Нила, где сконцентрировано земледелие Египта, крайне разнообразны вследствие сложности процессов почвообразования в этом районе: помимо почвообразующих минералов, принесенных речным потоком, большое значение имела многотысячелетняя деятельность человека, внесившего разнообразные удобрения. В настоящее время эти почвы настолько богаты калием и фосфором, что Египет импортирует минеральные, в частности, калийные удобрения в небольших объемах (в основном, из Иордании) [6]. Плодородие почв настолько высокое, что позволяет на относительно небольшой посевной площади получать большие урожаи даже при сравнительно низком уровне культуры обработки земли. Это, впрочем, не отменяет возможности сотрудничества с Египтом в сфере сельского хозяйства, поставки ему соответствующей техники и материалов.

Производство сельскохозяйственной продукции осуществляется в странах Северной Африки в недостаточном количестве, собственные потребности в

продовольствия ими покрывается менее, чем на половину. Страны импортируют большие объемы зерна, молока, мяса птицы, сахара.

Особо отметим потенциал рынка Алжирской Народной Демократической Республики для экспорта белорусской молочной продукции. В настоящее время Алжир занимает первое место в Северной Африке и делит с Мексикой второе-третье места в мире (после лидера – Китая) по импорту молочных продуктов [7]. Значительная часть производимых в Алжире молочных продуктов имеет в своей основе импортированное сухое молоко. Объемы собственного производства молока в регионе Северной Африке лимитированы недостатком пастбищных площадей.

Молочные продукты составляют значительную часть ежедневного рациона населения Алжира: домашние хозяйства тратят более 20 % своего бюджета на приобретение молочных продуктов, годовой уровень потребления превышает 120 л на душу населения [8]. При этом проведенные в Алжире исследования показывают, что около 40 % домашних хозяйств не достигли рекомендуемого уровня потребления молочных продуктов в размере 80 л на душу населения в год [9].

Экономическое сотрудничество отечественных производителей со странами Северной Африки имеет значительный, не до конца реализованный потенциал, обусловленный неудовлетворенными потребностями растущего населения стран региона, конкурентными преимуществами отечественных производителей и традиционными связями со странами региона в ряде сфер. Специфика природно-климатического состояния, историко-культурного и социально-экономического развития стран Северной Африки оказывает комплексное воздействие на формирование условий экономического взаимодействия.

Список использованной литературы:

1. World Population Prospects: The 2019 Revision // United Nations Statistics Division. – Access mode : <http://data.un.org/Data.aspx?q=population&d=PopDiv&f=variableID%3a12..>
2. GDP (current US\$) // World Bank Data. – Access mode : https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?year_high_desc=true.
3. Farming Systems and Poverty : Middle East and North Africa // Food and Agriculture Organization of the United Nations. – Access mode : www.fao.org/3/y1860e/y1860e05.htm.
4. African Economic Outlook 2018 // African Development Bank Group. – Access mode : www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/African_Economic_Outlook_2018_-_EN.pdf.
5. North Africa: what you need to know // PwC. – Access mode : www.pwc.com/gx/en/issues/economy/global-economy-watch/north-africa-what-you-need-to-know.html.
6. Egypt Imports of Fertilizers // Trading Economics. – Access mode : <https://tradingeconomics.com/egypt/imports/fertilizers>.
7. Dairy market review : Overview of global dairy market developments in 2018 // FAO. – Access mode : www.fao.org/3/ca3879en/ca3879en.pdf.
8. Алжир // Export.by. – Access mode : <https://export.by/algeria>. –

9. Dairy in Algeria // Euromonitor. – Access mode : www.euromonitor.com/dairy-in-algeria/report.

10. Ramdane S. Consumption of milk and dairy products according to deciles: survey of Algerian households / S. Ramdane [and oth.] // AgroBiologia. – Access mode : http://agrobiologia.net/online/wp-content/uploads/2017/07/371-381_RAMDANE_et_al.pdf.

ЯЗВІНСЬКА ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

слухач магістратури Рівненського державного гуманітарного університету

ДЕЙНЕГА ІННА ОЛЕКСАНДРІВНА

д. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту, заступник декана з навчальної роботи факультету документальних комунікацій та менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету

СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Інформаційні процеси, які є суттєвою складовою сучасних зрілих економічних відносин, поступово трансформують всі господарські та управлінські процеси, що відбуваються на вітчизняних підприємствах. Формування збалансованої із потребами ринку пропозиції вимагає від них перманентного збору ринкової інформації та врахування її при плануванні власної діяльності. Тенденціями сьогодення є також формування «економіки з людським обличчям», тобто саме такої економіки, що максимально орієнтована на задоволення базових потреб споживача через попереднє їх виявлення та узалежнення з виробничими можливостями комерційних та виробничих організацій.

Сучасні маркетингові концепції відповідають на зростаючі соціальні проблеми як людей, так і суспільства і пропонують рішення щодо зміни ставлення до негативних соціальних явищ та цільової поведінки споживачів з метою досягнення суспільно бажаних поглядів та ідей. Місія соціального маркетингу впливає на добровільну поведінку цільових груп із метою вдосконалення якості їхнього життя та забезпечення добробуту для всього суспільства. Соціальний маркетинг – це сучасна маркетингова концепція, зосереджена на прийнятті змін, які дають змогу вирішувати соціальні проблеми та покращувати життя людей в суспільстві. Підйом соціального маркетингу пов'язаний з періодом, коли практикуючі маркетингологи зрозуміли, що маркетинг може використовуватись також не тільки для продажу продукції [1, с. 52]. Таким чином, соціальний маркетинговий підхід дозволяє збалансувати прагнення бізнесу отримувати максимальні прибутки з потребами споживачів та інтересами суспільства.

Успіх підприємства залежить не лише від високого рівня прибутковості та потенціалу інноваційного та технологічного розвитку, але й від суспільної підтримки. На сьогодні перед підприємствами різних форм власності та видів

діяльності постає завдання нарощення людського та соціального капіталу, що дозволяє забезпечити їм суспільну довіру та міцну соціальну підтримку.

Інтегруючим показником конкурентоздатності підприємства є його здатність забезпечувати у відповідному ринковому сегменті стійке лідерство. Для великих транснаціональних компаній конкурентоздатність розглядається як підтримка і поліпшення позицій, займаних ними на глобальних ринках. Саме цей результат, тобто стійкість лідерства, свідчить про соціально-орієнтовану конкурентоздатність підприємства [2].

Дослідження, проведені Радою конкурентоспроможності України, свідчать про те, що в Україні склалися наступні конкурентні передумови впровадження та використання концепції соціально-орієнтованого маркетингу: на світовому ринку намітилася тенденція до конкуренції в інтелектуальних областях, капіталізація компаній відбувається за рахунок інтелектуальної власності, нематеріальних активів, формується економіка знань; в Україні людський, інтелектуальний капітал є конкурентною перевагою, але він не використовується повністю, тоді як освіта, наука, охорона здоров'я, екологія, виступають сферами, що забезпечують відтворення здоров'я людини, сьогодні стають секторами матеріального виробництва і саме на основі таких пріоритетів базується стратегія конкурентоздатності; дослідження ООН визначили декілька чинників, що обмежують розвиток економіки України (система і рівень оподаткування, корупція, доступ до кредитування, політична нестабільність, бюрократія тощо); в даний час економіка України переорієнтується у своїх зовнішніх зв'язках на країни з розвинутою економікою, а чим більше розвинені економічні відносини, тим в більшій мірі успіх на ринку товарів і послуг залежить від їх якості і ступеня впливу на оточуюче середовище як в процесі виробництва, так і в ході споживання [3].

Поняття «соціально-конкурентний синтез» ввів Маріо Молтені, на думку якого корпоративна соціальна відповідальність для підприємства означає пошук інноваційних рішень, які відображали б його бізнес-інтереси та інтереси однієї або декількох причетних сторін. Саме тоді ідея корпоративної соціальної відповідальності стає вектором руху в тому ж напрямі, що і розвиток бізнесу, а, отже, засобом реального підвищення його конкурентоздатності [2].

Основними кроками підприємства до досягнення соціально-конкурентного синтезу є визначення реальних потреб своїх партнерів, для чого керівникам потрібно провести скринінг очікувань партнерів, щоб визначити коло питань, найбільш близьких даній компанії. Тут пропонується використовувати наступні критерії – «етичний» та «історичний». Таким чином, на початковому етапі керівники повинні проаналізувати ідею на предмет етичності, правильності. Наступне – оцінити її за допомогою «історичного» критерію – чи дійсно вона вписується в їх бізнес. Визначивши коло соціальних проблем, які потенційно можуть стати складовими корпоративної стратегії, керівники приступають до аналізу – наскільки ефективно ці питання спробують інкорпорувати в стратегію компанії. Це можна зробити за допомогою «соціально-інноваційної піраміди», що містить п'ять рівнів ефективності. Самий вищий рівень – це і є «соціально-конкурентний синтез». Цілком імовірно, що компанія опиниться на нижчому рівні піраміди. Тоді їй доведеться на якомусь тимчасовому відрізу взагалі

відмовитися від реалізації ідеї корпоративної соціальної відповідальності, оскільки це негативно відіб'ється на її бізнесі. Загалом, піраміда стає інструментом для аналізу як існуючих, так і перспективних стратегій, а також допомагає оцінити розрив між її реальним і бажаним рівнями і визначити програму дій, які дозволять компанії досягти бажаного рівня (у ідеалі – рівня соціально конкурентного синтезу) [4].

Таким чином, в Україні сформувалися певні передумови впровадження соціально-орієнтованого маркетингу: формування економіки знань, конкуренція в інтелектуальних областях, неповне використання людського потенціалу, налагодження економічних відносин із розвиненими країнами. На основі наявних передумов було розроблено перші кроки для досягнення соціально-конкурентного синтезу: вивчення потреб потенційних партнерів для визначення найбільш близьких цій компанії; визначення, чи можуть бути виявленні соціальні проблеми складовими корпоративної стратегії, для чого застосовують «соціально-інноваційну піраміду», яка відображає аналіз як існуючих, так і перспективних стратегій, а також доцільність реалізації ідеї корпоративної соціальної відповідальності. За умови, що підприємство знаходиться на найнижчому рівні піраміди, реалізація вище згаданої стратегії неможлива, оскільки це негативно вплине на його діяльність.

Список використаних джерел:

1. Čihovská V. Social orientation of marketing concept / V. Čihovská // Journal of Positive Management. – 2013. – nr 1. – Т. 4. – Р. 52 – 62.

2. Юзик Л. О. Конкурентоспроможність підприємства на засадах соціально-орієнтованого маркетингу/ Л. О. Юзик. // Економіка. Управління. Інновації. – 2009. – № 2. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2009_2_42.

3. Палий Н. На пути к социально ответственной конкурентоспособности / Н. Палий. – Режим доступа : http://compete.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=117>

4. Савицкая Л. Корпоративная социальная ответственность. Жертвы или выгоды / Л. Савицкая // Новый менеджмент. – № 8. – 2008. – С. 12.

Секція 3

Соціальний захист та соціальна безпека людини і суспільства

ЛЬСЕНКО АЛЛА В'ЯЧЕСЛАВІВНА / ILYENKO ALLA

*старший викладач кафедри управління персоналом та економіки праці
Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана /
Senior Lecturer, Personnel Management and Labor Economics Department,
KNEU named after V. Hetman*

ЗАЙКА ОЛЕКСАНДРА ВІТАЛІЇВНА / ZAYIKA OLEKSANDRA

*студентка 3 курсу факультету економіки та менеджменту Київського
національного економічного університету ім. В. Гетьмана / 3rd year student,
Economics and Management Faculty, KNEU named after V. Hetman*

PROBLEMS OF THE LIVING WAGE SIZE IN UKRAINE

The process of regulating wages is extremely important for the development of the Ukrainian economy. Wages are the main source of income and for the employer, labor costs. Therefore, raising the living wage becomes an expense for businesses. Employees and trade unions seek to increase wages and employers and their associations to reduce it.

The number of employees receiving the living wage in the manufacturing sector ranges from 5-7 % (according to the State Statistics Committee for 2015-2018). Most often, people with experience and education are paid the minimum wage in the public sector.

According to Article 10 of the Law of Ukraine «On remuneration» [1]: «the amount of the living wage is set by the Verkhovna Rada of Ukraine at the request of the Cabinet of Ministers of Ukraine at least once a year in the Law on the State Budget of Ukraine, taking into account the proposals made by the joint representative body trade unions and the joint representative body of employers' organizations at national level».

According to world standards, the living wage should be at least 60-70 %. As of September 2019, the average salary according to the State Statistics Committee amounted to 10687 UAH [2]. The ratio of the living wage to the average is 39.04 % $((4173/10687) * 100 \%)$. As can be seen from the calculations, the ratio between the living wage and the average is 1.54 times lower, which does not meet the world standards.

Until 2017, the living wage was defined as the wage rate for simple, unskilled labor. With the amendments made to Article 3 of the Law of Ukraine «On remuneration» «Living wage is the statutory living wage for the employee's monthly (hourly) rate of work. When calculating the amount of wages of the employee to ensure its minimum amount is not taken into account work in unfavorable working conditions and increased risk to health, for work at night and overtime, traveling nature of work, bonuses for holidays and anniversary dates.

If the accrued wage of an employee who has fulfilled the monthly standard of work is lower than the statutory living wage, the employer shall pay the supplement to the level of the living wage, which is paid monthly at the same time as the wage payment» [1].

Therefore, the concepts of « living wage» and « living wage for unskilled labor» are not related, for the following reasons:

- determination of the living wage does not include the understanding that wages for work of the lowest qualification;
- the living wage should be the basic salary, ie it does not include surcharges, allowances, bonuses, etc.

Otherwise, the notion of « living wage for unskilled work and skilled work» is being replaced, which allows employers to violate the basic principle of remuneration «fair remuneration for work».

This is easy to understand by way of example: in a government agency employees of the 1st class and 10th work. The rate of the 1st class employee without the requirements for the educational qualification level for the Unified Rate Schedule in 2019 is 1921 UAH, but with additional payment and allowances at the end of the settlement month he will receive 4173 UAH – that is, at least a minimum. The rate of the employee (with higher education) of the 10th grade in 2019 is 4073 UAH, but also considering all the allowances he will also receive 4173 UAH. Such a strange distinction is the same pay for a person without education and for a person with higher education with experience.

In our opinion, in order to improve the state regulation of the living wage at the state level, the following changes should be made to the regulatory support:

- the living wage should be paid for the full standard of work for simple unskilled work;
- the living wage should be the basic salary, is it should not include bonuses, surcharges, allowances, etc.;
- ensure living wage growth rates, however, not lower than labor productivity growth rates

References:

1. The Law of Ukraine «On remuneration». – Access mode : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80/>
2. Statistical information // State Statistics Service of Ukraine. – 2019. – Access mode : www.ukrstat.gov.ua/.
3. Unified Rate Schedule posts in 2018, 2019, 2020. – Access mode : <https://buhgalter.com.ua/dovidnik/posadovi-okladi-za-ets/posadovi-okladi-za-yets/>

АКИМОВА ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

*д. держ. упр., доцент, заслужений працівник освіти України,
професор кафедри фінансів та економіки природокористування
Національного університету водного господарства та природокористування*

ДЕЯКІ СКЛАДОВІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА

Характерною ознакою нової економіки ХХІ ст. є широкомасштабна трансформація суспільних відносин у сфері праці та зайнятості у багатьох

країнах світу. Вона обумовлена зміною суті власне праці та процесів її організації. В державах праця стає локомотивом інноваційної економіки, переходу до нового типу соціально-трудових відносин, в інших – фактором «консервування» технологічної відсталості виробництв, низького рівня оплати праці, бідності населення. Різниця в економічних моделях розвитку окремих держав породжує трудову міграцію, котра, у свою чергу, може стабілізувати або, навпаки, порушувати порядок, принципи, умови організації економіки інших країн. В умовах сьогодення вона може відігравати роль як додаткового інституційного агента світової економіки, чинником появи нових центрів світової сили, так й інструмента доведення до широких мас інформації про необхідність дотримання вимог Концепції сталого розвитку.

Так, щоб визначити роль територіальних міграційних систем (далі – ТМС) у забезпеченні сталого розвитку економіки, держави і суспільства, треба виходити з того, що це – економічне явище. Його можна трактувати як регіональний ринок праці, позначений дією додаткових міграційно зумовлених договорів і угод. ТМС формується і розвивається в умовах конкретного середовища, його структур (біосфери, техносфери, соціосфери). Власне середовище створює йому передумови для додаткових ефектів у перспективі (результат синергії взаємозв'язків), виконання певних функцій (регуляторної, оптимізаційної, координаційної, локалізаційної, інформаційної). Узагальнюючи ідеї, напрацювання цілої низки вчених-міграціологів, можна зробити висновок, що передумовами та чинниками ТМС є [1]: спосіб виробництва суспільних благ і територіальний поділ праці трудових мігрантів; розвиток відносин власності; рівень життя трудових мігрантів та ступінь їх економічної свободи – суб'єкта економіко-правових відносин; рівень готовності власників капіталу до розвитку економічної діяльності та їх потреба у праці трудових мігрантів; міграційна ситуація, етноісторичні та культурні традиції; рівень розвитку міграційної інфраструктури; інформація про регіональний ринок праці та його взаємозв'язки із суміжними ринками територій; інші фактори обмеженої або невизначеної в часі сили дії, зокрема темпи роздержавлення та приватизації, активність державної фіскальної і регіональної політики, інтенсивність міжнародних контактів і зв'язків у сфері працевикористання; безпекові детермінанти життя і праці трудових мігрантів (гарантії соціального захисту від безробіття, доступ до гідної праці, статусне зростання, політичні права, екологічна безпека). В Україні всі названі вище передумови й чинники впливають на формування ТМС, причому з регіональною специфікою в різних регіонах країни. Загалом, з одного боку, ТМС є «продуктом» тих зв'язків працевикористання, котрі сформувалися у минулому («прив'язані» до тих 400 локальних ринків праці, котрі «піднялися» у свій час навколо ядер міських систем розселення) [2]; з іншого – є віддзеркаленням нових пострадянських тенденцій перерозподілу робочої сили і права власності на неї. Більше того, нині ТМС виходять за межі державного кордону України окремими відгалуженнями міграційних потоків. Це повною мірою підтверджується існуванням центрів притягання українських трудових мігрантів.

Дослідження характеру й природи зв'язків сучасної міграції з процесами розвитку національної економіки, української держави і суспільства дають підстави сформулювати кілька положень. По-перше, остання світова криза, яка

хоча і є надзвичайно гнітючим явищем для держави, суспільства, його окремих громадян, проте дає багато інформації про нові ТМС. Це початок або ж органічний елемент ланцюга подій нової інформаційної (постіндустріальної) епохи. Вона має системний характер. Процес виходу з кризи – майже функціональний. Він проявляється ситуативно, через міграцію. Залежно від того, як «осідають» капіталовкладення, робоча сила, інтелект, формується нова геопросторова організація суспільства. На неї «нанижуються» демовідтворювальні, економічні, соціальні відносини, а далі й новий світовий міграційний простір (середовище), а також глобальна міграційна архітектура – каркас світової міграційної системи. Очевидним є те, що ситуація у сучасній світовій економіці гостро потребує посилення уваги до реалізації основоположних принципів концепції сталого розвитку на рівні держав. Водночас новітня стабілізація соціально-економічних відносин відбувається у принципово інших умовах розвитку чинників ринкової економіки. Роль фізичної праці людини в організації виробничого процесу не лише модифікується, але й модернізується відповідно до інноваційних перетворень економіки знань. Відтак у національних економіках створюються передумови не лише для розширення меж гнучких форм зайнятості населення, але й зростання ролі зовнішньої міграції робочої сили в забезпеченні потреб національної економіки зі всіма позитивними і негативними наслідками цього явища для стабільності розвитку суспільства [3; 4; 5].

По-друге, сучасна міграція – економічна, відтак її слід регулювати економічними методами. За результатами досліджень різних авторів (виконаних при партнерстві Центру міграційних досліджень «Компас», Оксфордського університету, Великобританія, 2010-2012 рр.) сучасна економічна мотивація до виїзду за кордон переважає майже у половині опитаних серед економічно активного населення України (при появі такої можливості). У нашому опитуванні питання було поставлено по-іншому: яким має бути рівень заробітної плати, щоб не було економічної мотивації їхати за кордон. Відповіді розподілилися на дві частини: у першому випадку вони стосувалися представників некваліфікованої праці, у другому – кваліфікованої. Так, перша група включала тих, хто достатнім рівнем вважає 600-800 та 800-1000 євро. Загалом 60 % респондентів відзначили, що рівень оплати праці, який починає мотивувати повернення трудових мігрантів на батьківщину, має становити від 600-800 до 1 200 євро. Друга група – переважно представники кваліфікованої праці – рівень заробітної плати назвали не нижче ніж 2 000 євро. Це свідчить про те, що для відновлення економічної рівноваги в Україні треба реформувати систему оплати праці. До цього слід додати, що на фоні гострої боротьби за зайнятість українська трудова міграція не лише витримує конкуренцію на зовнішніх ринках праці, але й розглядається як потужний чинник транспортування на рідну землю нових соціальних стандартів. Адже нині українських мігрантів найбільше притягують в Європу соціальні стандарти в галузі оплати праці та зайнятості. За нашими оцінками, понад 80 % українських трудових мігрантів ніколи не повернуться на Батьківщину при оплаті праці на рівні прожиткового мінімуму. Показовими є порівняння стандартів і у сфері організації повсякденного життя. Понад три чверті опитаних нами мігрантів висловилися про потребу покращення морального стану. Нині відомі

вимоги, наприклад фінансових установ, щодо зміни в Україні тарифної політики, але дієвих кроків у цьому напрямі недостатньо. Усе це свідчить про те, що нашої державі слід більше наполегливо працювати над питаннями організації соціальних стандартів, залучати приклад, досвід, імідж у цій царині європейських структур. Це саме те, що зрозуміло людям і зближуватиме нас з Європою, що слово на підсвідомому рівні асоціюється з гідним рівнем оплати праці, медицини, освіти, культури, соціального захисту. По-третє, у нових ТМС утверджується власність на знання, інтелектуальна власність. Цей процес є чинником перетворень у сфері найманої праці, де поряд з нею виникають нові форми її організації, такі як власна, громадська, суспільна, освітня. Перехід на більш раціональну модель організації соціально-трудова відносин означає не просто всі інші види зайнятості, але й існування відповідного механізму формування доходів. Цікавою на цьому фоні є ідея Пітера Гротіана щодо розробки моделі суспільства кількох видів праці (найманої, власної, громадської, суспільної, освітньої), в якій кожному виду протиставляється окремий «портфель з доходом». По суті, це варіант перерозподілу покриття тягаря державних витрат за рахунок участі населення (не лише мігрантів) у суспільній праці, створення кращих можливостей для отримання освіти, взаємодопомоги громадян. Такий механізм має скоротити видатки людей і зробити їх менш залежними від найманої праці. У держави завдяки цьому вивільняться гроші на інвестування у громадську працю, а не управління соціальним забезпеченням. По-четверте, існує статистико-облікова передумова збалансованої розбудови вітчизняної економіки. Україна повинна володіти інформацією не лише про існування національної міграційної системи, але й причин та наслідків самодостатності на основі моделювання і розрахунку її критичних меж, ефективності функціонування міграційних організацій як структурно координаційних ланок загальної міграційної архітектури. Окрім того, надто прямолінійні та монолітні трактування ТМС і їх внутрішні характеристики далеко не повною мірою відображають її сучасний стан. По-п'яте, геокультурний аспект відновлення рівноваги економіки України й підвищення рівня добробуту її громадян. Коло ідей, здатних стимулювати вирішення проблем сталого розвитку України за допомогою міграції, великий. Цінним аспектом є обґрунтування першочерговості вибору цілей при формулюванні заходів нової міграційної політики та інструментів її реалізації в контексті відновлення економічної рівноваги в державі. Нині на фоні конфлікту з проросійськи налаштованими осередками людей, що збурюють спокій у країні, наша держава постала перед викликом по-новому реагувати на міграцію. Проте рано чи пізно ці події матимуть своє завершення. Ефективно ринок працює у спокої. Саме тому осмислення ролі ТМС щодо відновлення економічної рівноваги в державі є таким необхідним. ТМС – це системний фактор розвитку ринку праці. Він допомагає «організувати» процеси глобального економічного переходу України до спільного ринку і нових економічних, політичних й соціальних відносин. На тлі надзвичайно швидкого руйнування традиційних економічних і соціальних зв'язків, витіснення людей зі звичного способу життя ТМС показують, чому з'являються нові мобільні групи носіїв трудового потенціалу, котрі власне через міграцію реалізують цілі підвищення економічного добробуту. Нині потоки міграції виходять не з країни, регіонів, а

переважно з окремих областей, де посилено відбувається трансформація регіонального ринку і включення його у глобальну економіку. Це принципово новий зріз інформації, котру слід обов'язково аналізувати як на територіальному, так і загальнонаціональному рівнях організації системи влади та управління в державі на шляху досягнення цілей сталого розвитку її економіки і суспільства.

Отже, такі специфічні просторові утворення, як ТМС потребують уваги вчених до їх структурної природи, розуміння архітектури. Концептуальність останньої видозмінюється між інституційною, соціально-економічною та фінансовою. Вважаємо, що основною є інституційна архітектура. Саме між інституційними одиницями інституціоналізуються відносини з приводу працевлаштування, соціально-побутового обслуговування, перерозподілу фінансових ресурсів (у формі грошових переказів) тощо. Сучасні умови посилюють значимість в інституційній архітектурі ТМС самоорганізації та інституційної довіри, без інституціоналізації котрих неможливий сталий розвиток ТМС, активними учасниками яких є регіони України з частою практикою нерегульованих міграцій.

Список використаних джерел:

1. Ивахнюк И. Формирование и функционирование Евразийской миграционной системы : автореф. дис... д-ра э. наук : 08.00.05 / И. Ивахнюк. – М., 2008. – Режим доступа : www.dissercat.com/content/formirovanie-i-funktsionirovanie-evraziiskoimigratsionnoi-sistemy.

2. Заяць Т. А. Структуризація регіональних ринків праці та шляхи досягнення їх збалансованості в Україні / Т. А. Заяць // Продуктивні сили і регіональна економіка : зб. наук. пр. – Київ : РВПС України НАН України, 1998. – С. 89 – 97.

3. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів : національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика. – Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 776 с.

4. Акімова Л. М. Методичні засади капіталізації природно-ресурсного потенціалу сталого розвитку України та її регіонів / Л. М. Акімова // Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовт. 2019 р., Дніпро / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. – С. 174 – 178.

5. Акімова Л. М. Методологічні засади капіталізації соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України та її регіонів / Л. М. Акімова // Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовт. 2019 р., Дніпро / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. – С. 244 – 249.

АЛЕКСАНДРОВ АЛЕКСЕЙ ВЛАДИМИРОВИЧ

студент специальности «правовое обеспечение национальной безопасности»

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

ЛОГАНОВА ЕКАТЕРИНА ОЛЕГОВНА

ассистент кафедры «Административное и уголовное право»

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

ЭКСТРЕМИЗМ КАК ГЛОБАЛЬНАЯ УГРОЗА НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ

В рамках процессов глобализации преступления экстремистской направленности приобрели межгосударственный характер, свидетельством чему является возникновение большого количества международных террористических и экстремистских организаций. Экстремистские проявления выступают основной причиной возникновения локальных региональных конфликтов. В данной связи, активизация противодействия экстремизму обуславливает настоятельную потребность в совершенствовании соответствующих норм национального и международного законодательства.

Впервые термин «экстремизм» был введен в научный оборот в начале

XX века французским юристом М. Лероем. Говоря об экстремизме политическом, он исходил из практики действовавших тогда политических сил, использовавших экстремистские методы ведения политической борьбы.

Сегодня экстремизм распространяется как на сферу общественного сознания, общественной психологии, морали, идеологии, так и на отношения между социальными группами (социальный экстремизм), этносами (этнический или национальный экстремизм), общественными объединениями, политическими партиями, государствами (политический экстремизм), конфессиями (религиозный экстремизм).

В современных политико-правовых условиях существуют некоторые трудности, связанные с выработкой адекватного теоретического определения экстремизма. К их числу, в частности, можно отнести как сложность самого феномена и его историческую значимость, так и идеологическое содержание современной экстремистской деятельности.

Политическая практика экстремизма находит выражение в различных формах экстремистской деятельности, начиная от проявлений, не выходящих за конституционные рамки, и заканчивая такими острыми и общественно опасными формами как мятеж, повстанческая деятельность, терроризм.

Российские исследователи В. А. Пономаренков и М. А. Яворский определяют экстремизм как насильственные и (или) противоправные деяния, совершаемые по мотивам религиозной, расовой, половой и иной социальной неприязни, а также призывы к их совершению.. По мнению С. О Екимова, основной отличительной чертой экстремизма является способ выражения своего несогласия в виде антиконституционных (противоправных) общественно опасных методов. Акцентируя внимание на способах экстремистских проявлений, многие ученые в предлагаемой дефиниции указывают на

непосредственную угрозу экстремизма, в первую очередь, для конституционного строя России, что отражает наиболее распространенную точку зрения, нашедшую свое закрепление в законодательстве. Правовые и организационные основы противодействия экстремистской деятельности, ответственность за осуществление экстремистской деятельности определены Федеральным законом Российской Федерации «О противодействии экстремистской деятельности» №114-ФЗ от 25.07.2002 г.

Очевидную угрозу национальной безопасности Российской Федерации представляет также имеющая экстремистский окрас тенденция размывания единого правового пространства страны местным нормотворчеством, поощряемым определенной частью региональных чиновников достаточно высокого уровня, что стимулирует сепаратистские настроения, неуважение к федеральному законодательству, правам и свободам человека, отдельным народам. Наиболее остро эти проблемы проявились на Северном Кавказе, самом сложной в этническом и религиозном отношении части России. В регионе, где проживает 12 % населения России и более 140 национальностей, периодически обостряется обстановка: возникают конфликты в Чечне, Ингушетии, Северной Осетии, Дагестане, Карачаево-Черкессии и Кабардино-Балкарии.

Масштабы распространения экстремизма во всем мире вынуждают законодателей всех стран принимать меры по борьбе с указанным общественно опасным явлением. Процессы глобализации настоятельно требуют решения проблем гармонизации российского, международного и зарубежного законодательства. И хотя в последнее время усилились тенденции сближения правовых систем, существенные различия между ними все еще сохраняются. Несмотря на это, использование международного и зарубежного опыта правовой регламентации ответственности за экстремистские преступления – один из эффективных инструментов устранения пробелов в российском законодательстве, в том числе и в рамках противодействия экстремизму.

Базовым документом на международном уровне, устанавливающим основные направления противодействия экстремизму, является Всеобщая декларация прав человека от 10 декабря 1948 года, ряд статей которой (ст. 1 – 5, 7, 9, 10, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 28) имеют непосредственное отношение к исследуемой в настоящем диссертационном исследовании проблематике. В этом аспекте данные положения представляют особую значимость. Еще одним документом, указывающим на необходимость противодействия экстремизму, является Международный пакт о гражданских и политических правах, устанавливающий равенство граждан вне зависимости от расовой, национальной или религиозной принадлежности.

«Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом» от 15 июня 2001 г. также закрепляет понятие экстремизма и организационно-правовые механизмы противодействия ему. Данную Шанхайскую конвенцию подписали: Республика Казахстан, Китайская Народная Республика, Кыргызская Республика, Российская Федерация, Республика Таджикистан и Республика Узбекистан. В январе 2003 года она была ратифицирована и с 29 марта того же года вступила в силу в России.

Как показал наш анализ, международное право признает, что любая форма экстремистских проявлений представляет собой угрозу международному сообществу и мировой безопасности. Все это свидетельствует о необходимости усиления международного сотрудничества в области противодействия экстремизму.

Таким образом, понятийно-терминологический анализ юридической литературы и законодательства в сфере противодействия экстремизму позволяет сформулировать определенные признаки экстремизма: экстремизм подразумевает под собой использование не только насильственных (как правило, радикальных), но и ненасильственных методов: распространение материалов экстремистской направленности, возбуждение национальной, религиозной либо этнической вражды и розни; экстремизм является системным социальным явлением, которое объединяет в себе идеологические убеждения (которые выступают мотивами и целями экстремистских преступлений и правонарушений), основанные на превосходстве по расовым, национальным, религиозным, половым, языковым либо политическим признакам. Данный признак характерен для правовой практики; экстремизм подразумевает под собой деяния, запрещенные законом (нормами административного либо уголовного права); экстремизм – это, прежде всего, действия, направленные на достижение целей, нарушающих права и свободы граждан, демократические устои государства.

Иными словами, в каждом отдельном случае сущность экстремизма может проявляться различными способами и методами, что порождает необходимость использования различного юридического инструментария с учетом исторически сложившихся особенностей развития того или иного государства.

Исходя из анализа вышеизложенных нормативных правовых актов, мы приходим к выводу, что основная их масса рассматривает экстремизм, в первую очередь, как угрозу конституционному строю, общественной безопасности, миру и безопасности человечества.

Согласно федеральному законодательству, в Российской Федерации запрещаются создание и деятельность общественных и религиозных объединений, иных организаций, цели или действия которых направлены на осуществление экстремистской деятельности. Ужесточение мер уголовной ответственности за совершение преступлений террористической и экстремистской направленности могут сыграть существенную роль в предупреждении данных преступных деяний. Но в то же время к данной работе должны подключиться все общественные силы: служители культа различных религиозных конфессий, сотрудники правоохранительных органов, политики, ученые, общественные деятели и организации, представители широких слоев общественности, а также все мировое сообщество в целом.

Список использованной литературы:

1. Долгова А. И. Проблемы правового регулирования борьбы с экстремизмом и правоприменительной практики / А. И. Долгова, А. Я. Гуськов, Е. Г. Чуганов. – М., 2016. – 408 с.
2. Екимов С. О. Административная деятельность органов внутренних дел : учебник / С. О. Екимов ; под ред. В. П. Сальникова. – М., 2005. – С. 474.

3. Писаренко О. Н. Экстремизм как социальное явление / О. Н. Писаренко // Научные проблемы гуманитарных исследований. – 2017. – № 9. – С. 212 – 219.

4. Пономаренков В. А. Сущностная характеристика современного экстремизма / В. А. Пономаренков, М. А. Яворский // Юридический мир. – 2018. – № 2. – С. 40 – 48.

АЛЕКСЕЙЧИК ЕЛИЗАВЕТА АНДРЕЕВНА

студентка факультета управления

Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЧЕРНЯВСКАЯ ЯНИНА АЛЕКСАНДРОВНА

студентка факультета управления

Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ

Рынок труда является фундаментом рыночной экономики. Он диктует свои непреложные законы. Эти законы достаточно просты. Они гласят, что заработная плата должна быть не ниже прожиточного минимума, что работающие по найму должны иметь нормальную продолжительность рабочего времени, что тот, кто оказался среди вынуждено безработных, должен получить трудовую и материальную помощь. Законы рынка труда действуют на уровне здравого смысла, опираясь на них человек, может добиться в жизни того, на что он действительно способен, не полагаясь особо на государство.

Забота государства о достижении в стране наиболее полной и эффективной занятости как важной социальной гарантии для экономически активного населения является важнейшим аспектом государственного регулирования занятости населения, механизм формирования которого будет постоянно совершенствоваться применительно к новым условиям развития современной экономики, структурной перестройки производства, формирования эффективной социальной политики.

При решении вопросов регулирования занятости населения важно учитывать специфические черты белорусской модели рынка труда. Это более высокая степень коллективизма как традиционного способа взаимной поддержки работающих, разная скорость движения к рынку различных отраслей и секторов экономики.

Государственная политика в области занятости основывается на принципах обеспечения равных возможностей всем трудоспособным гражданам в реализации права на труд, предоставлении социальных гарантий и компенсаций безработным, обеспечении мер, направленных на предотвращение безработицы и т.д.

Основными направлениями государственного регулирования занятости являются: установление системы свободного выбора труда; законодательное регулирование рынка труда и трудовых отношений; установление минимального размера оплаты труда; функционирование государственных служб занятости;

содействие созданию рабочих мест и обеспечению занятости социально уязвимых групп населения; выплата государственных пособий по безработице; государственное участие в организации системы первоначального обучения, переобучения, повышения квалификации, переподготовки кадров. Политика в области занятости должна стать более гибкой, а меры поддержки безработных – более адресными.

Стратегически важным направлением является содействие развитию малого бизнеса и индивидуального предпринимательства, которое обеспечивает более эффективное использование рабочей силы в условиях постоянно меняющегося спроса производства на рабочие места, позволяет вовлечь в него высвобождаемые ресурсы труда, а также большую часть молодых специалистов.

Для уменьшения безработицы и увеличения числа занятого населения необходимо:

- проведение мероприятия по содействию занятости населения (организация ярмарок вакансий и учебных мест; информирование населения и работодателей о положении на рынке труда);

- профессиональное обучение безработных граждан и профессиональная ориентация, что приведет к формированию у граждан способности к самоанализу, принятию обоснованных решений по выбору и перемене профессии.;

- социальная поддержка безработных граждан (пособия по безработице; материальная помощь безработным), которая способствовала бы созданию внутренней мотивации безработного лица к поиску работы, которая обеспечила бы ему более высокие доходы;

- предоставление профориентационные услуги работодателям, что позволит подготовить потенциального работника к обоснованному выбору профессии в соответствии с интересами, личными склонностями, способностями и одновременно с общественными потребностями в кадрах различных профессий.

Таким образом реализация соответствующих направлений оказывает помощь в поиске работы более уязвимым на рынке труда группам населения, предоставляет возможность для профессионального обучения и переквалификации. Тем самым государство стремится создать условия для максимальной занятости, при этом повышая и общий уровень жизни населения.

Список использованной литературы:

1. Боровик В. С. Занятость населения : учеб. пособ. по спец. «Социальная работа» / В. С. Боровик, Е. Е. Ермакова, В. А. Похвоцев. – Ростов Н/Д. : Феникс, 2017. – 318 с.

2. Государственная программа о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы : постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 30 января 2016 г. № 73 // Министерство труда и социальной защиты. – Режим доступа : www.mintrud.gov.by/ru/min_progs/.

АНДИЛЕВКО ТАТЬЯНА ВАЛЕРЬЕВНА

научный сотрудник сектора трудовых отношений отдела человеческого развития и демографии ГНУ «Институт экономики НАН Беларуси»

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОНЯТИЯ «ЗАНЯТОСТЬ»

Занятость населения является одним из основных объектов государственного регулирования. При принятии управленческих решений для построения политики занятости важно опираться на научно обоснованную методологию определения данного понятия. Понятие «занятость» в экономической теории определяют как деятельность граждан, связанную с удовлетворением личных и общественных потребностей, приносящую им заработок или трудовой доход. Занятость имеет ярко выраженный социальный характер, так как она отражает потребность людей не только в доходах, но и в самовыражении посредством общественно полезной деятельности, а также степень удовлетворения этих потребностей при определенном уровне социально-экономического развития общества [1].

На международном уровне фундаментальные и прикладные исследования занятости проводятся в рамках деятельности Международной организации труда. Современная трактовка занятости сформулирована в Резолюции девятнадцатой Международной конференции статистиков труда (2013 г.), согласно которой, занятость – это трудовая деятельность в обмен на оплату или прибыль. Категория «в обмен на оплату или прибыль» относит занятость только к «трудовой деятельности, выполняемой в обмен на вознаграждение, выплачиваемое в форме заработной платы за отработанное время или выполненную работу или в форме прибыли, полученной от товаров и услуг, произведённых в рамках рыночных операций» [2]. Трудовую деятельность, осуществляющуюся на безвозмездной основе, к занятости не относят. В методологии международной статистики применительно к занятости используют следующие статистические элементы: лица, единица времени и рабочее место. К занятым лицам относят всех лиц в трудоспособном возрасте, которые в течение короткого учетного периода осуществляли любую деятельность, связанную с производством товаров или оказанием услуг за плату или прибыль. Занятое население относят к одной из двух категорий: работающие по найму и самостоятельно занятые (или «работающие не по найму»). В качестве единицы времени в международном определении занятости используют критерий одного часа. Этот критерий важен по нескольким взаимосвязанным причинам. Во-первых, он позволяет сделать определение более широким, охватить все виды занятости, в том числе работу с неполной занятостью и малоходные виды работы по найму. Во-вторых, обеспечивает согласованность между статистикой занятости и статистикой производства в рамках системы национальных счетов. В-третьих, критерий одного часа применяется исходя из правила приоритета занятости в определении структуры рабочей силы, которое оценивает безработицу как ситуацию полного отсутствия работы (ноль часов работы в течение учетного периода). Ситуации частичного отсутствия работы характеризуются определением неполной

занятости и рассматриваются в качестве подкатегории занятости. Элемент «рабочее место» включает в себя «круг задач и обязанностей, которые выполняются или должны выполняться одним лицом в интересах одной экономической единицы» [2].

В законодательстве Республики Беларусь понятие занятости закреплено в Законе «О занятости населения Республики Беларусь» от 15 июня 2006 года №125-З; согласно которому, занятость – это «деятельность граждан Республики Беларусь, иностранных граждан и лиц без гражданства (постоянно проживающих в Республике Беларусь или имеющих статус беженца), связанная с удовлетворением личных и общественных потребностей, не противоречащая законодательству и приносящая им заработную плату, вознаграждение за выполненную работу, иной доход». Национальный статистический комитет Республики Беларусь, формируя систему статистических данных о занятости населения, основывается на рекомендациях Международной организации труда. В соответствии с методикой по расчету статистических показателей занятости и недоиспользования рабочей силы к занятому населению относят лиц, работающих по найму за вознаграждение, а также не по найму для получения прибыли или дохода, даже если они были заняты в течение обследуемой недели только один час. В списочную численности занятых в организациях включают только работников, которые были наняты на условиях трудового договора (контракта) и выполняли постоянную, временную или сезонную работу [3].

Для более глубокого изучения проблем занятости в экономической науке принято выделять виды и формы занятости. Виды занятости различают занятых лиц по сферам применения труда, по профессиям, специальностям и прочим признакам, формируют структуру занятости. Каждый вид занятости может быть осуществлен только при помощи определенных организационно-правовых условий использования рабочей силы или форм занятости. Существует точка зрения, что именно условия использования рабочей силы определяют развитие общества и человека. В связи с этим в международных исследованиях выделены наиболее благоприятные условия занятости для работников, которые в совокупности принимают за стандарт занятости. Стандартная занятость характеризуется наличием пяти обязательных условий: работа у одного нанимателя; работа в производственном помещении и с орудиями труда, принадлежащими работодателю; стандартная рабочая нагрузка в течение рабочего дня, недели, месяца, года; бессрочный трудовой договор; нахождение в сфере действия трудового права. Принято считать, что занятость на этих условиях обеспечивает работнику более высокий уровень оплаты труда, лучшие условия труда, перспективы служебного роста, установленные трудовым законодательством гарантии. Тем не менее, этот стандарт давно не является общепринятой практикой. Как правило, стандарт занятости в той или иной стране соответствует установленным законодательством формам трудоустройства. Исходя из этого, при разработке политики занятости особое внимание следует уделять условиям труда, которые необходимо регламентировать на основе четко установленных научно объяснимых норм и правил.

Список использованной литературы:

1. Остапенко Ю. М. Экономика труда / Ю. М. Остапенко. – 2-е изд. – Москва : ИНФРА-М, 2007. – 272 с.
2. Резолюция о статистике трудовой деятельности, занятости и недоиспользования рабочей силы // Международная организация труда. – Режим доступа : www.ilo.org/wcmsp5/groups/public.
3. Рынок труда: занятость. Методология // Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/ssrd-mvf_2/metadannye/realnyi-sektor/rynok-truda-zanyatost/index.php?sphrase_id=644697.

АНДРИЯНИКОВ ПАВЕЛ ЮРЬЕВИЧ

магистр государственного и муниципального управления

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА В ПРОЦЕССЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В современных условиях развития общества одно из обсуждаемых проблем является обеспечение экологической безопасности и устойчивого развития регионов. Наибольшее обострение экологических и социально-экономических проблем наблюдается в странах, входивших в советский союз.

В настоящее время мировое сообщество все большее внимание уделяет проблемам охраны окружающей среды, определяя охрану здоровья человека как необходимость обеспечения национальной безопасности. национальный приоритет.

Мировое сообщество формирует новую социально-ответственную политику посредством сохранения природных систем и поддержания качества окружающей среды, а также развивая системы безотходных производств, сокращая объемов захоронения отходов производства и потребления.

Важным показателем качества жизни населения региона является качество экологии и окружающей среды. В России ежегодно накапливается около 60 млн. тонн отходов, из которых около органические отходы составляют около 24 млн. тонн. Безусловно, экономический подъем может стать прорывом региональной экологизации, но достижение его тормозится истощением природных ресурсов. Поэтому, нормальная и грамотная региональная экологическая политика должна разрабатываться с учетом оценки экологических ресурсов, реализуемых посредством формирование адаптивного природопользования, которое предусматривает развитие социально-экономической системы в соответствии с возможностями природной среды, а также формированием новой потребительской экологической культуры населения и производства потребления, сопровождающееся появлением новой системы утилизации отходов.

Мировые тенденции процессов экологизации сформировали опыт переработки отходов и появилась необходимость его структурирования с целью адаптации и формирования новых правовых рамок управления экосистемами.

Не вызывает сомнения необходимость формирования новой парадигмы регионального управления, основанной на трансформации и разработке новых критериев регионального развития социально-экономических и экологических позиций региона.

Право обладание стратегическими природными ресурсами в настоящее время являются мотивами взаимодействия ветвей федеральной и региональной власти. Поэтому в регионах в большей степени обостряются противоречия, которые создают угрозы экологического благополучия населения региона.

Следовательно, целью региональной экологической политики является создание долгосрочной региональной стратегии экологического развития, обеспечивающего сбалансированное развитие территории и человека в рамках, имеющихся полномочий.

Наиболее распространенными являются три подхода реализации экологической политики региона:

- формирование устойчивой территориальной экосистемы;
- внедрение инновационных экоинноваций и обеспечение позитивных структурных изменений экономики региона;
- обеспечение стабильной динамики экопоказателей.

Второй подход реализации связан с активным взаимодействием с крупными международными инвесторами, имеющими опыт создания и развития экопроизводств в региональном контексте.

Третий уровень направлен на достижение базовых показателей по экологической безопасности.

Основные условия реализуемой в настоящее время в регионах экологической политики являются следующие:

- экологическая безопасность включена в число приоритетных реализуемых национальных проектов;
- определение экологизации производства базовым критерием при привлечении в регион крупных инвесторов, а также тиражирование экологических практик на действующих производствах;
- бассейновый подход к управлению природопользованием региональных ресурсов и охраной окружающей среды;

Использование региональных норм, правил и нормативов природопользования и экологизации территорий.

Однако, следует отметить причины реализации экологической политики в регионе: экономическая неразвитость регионов продуцирует экологическую деградацию, рост антропогенных факторов на окружающую среду; потребительское и нерациональное отношение к природе способствует социально-экономической напряженности.

Безусловно экономический подъем может стать прорывом региональной экологизации, но достижение его тормозится истощением природных ресурсов. Поэтому, нормальная и грамотная региональная политика должна

разрабатываться с учетом оценки экологических ресурсов, реализуемых посредством:

- перераспределения приоритетов от чисто экономических к социальным и экологическим;
- формирование адаптивного природопользования, которое предусматривает развитие социально-экономической системы в соответствии с возможностями природной среды;
- формирование новой потребительской экологической культуры населения и производств;
- формирование новой системы утилизации отходов.

Все вышеперечисленное, безусловно, требует больших затрат на экологию и напрямую связана с экологической модернизацией экономики системы потребления.

Все вышеперечисленное можно сформулировать в одном тезисе, что экономическое воспроизводство и государственное регулирование должно обеспечивать такие темпы развития экономики региона, чтобы воздействие на окружающую среду могло компенсироваться либо созданными инструментами самовосстановления или в среднесрочном режиме могло само восстанавливаться.

Таким образом, среди основных направлений реализации экологической политики можно отнести экологизацию общества, разработка законодательства и механизмов и инструментов реализации посредством государственного регулирования, повышение роли местного самоуправления, создание институтов экологической оценки и экспертизы проектов хозяйственной деятельности региона, муниципального экологического контроля в обеспечении свободного доступа граждан к природным ресурсам и объектам, регулярность, профессионализм сравнительно-правовых научных исследований с внедрением их в практику.

Список использованной литературы:

7. Бобылёв С. Н. Государственная экологическая политика: идентифицируя новые экономические и правовые приоритеты / С. Н. Бобылёв, С. В. Соловьёва, И. Ю. Ховавко // Экологическое право. – 2016. – № 4. – С. 43 – 48.

8. Интеграция экологической политики (ИЭП): теория и практика в регионе ЕЭК ООН. – М. : ЭКО-Согласие, 2003.

9. Мекуш Г. Е. Экологическая политика и устойчивое развитие: анализ и методические подходы / Г. Е. Мекуш. – М., 2017.

10. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года. – ООН, 2015.

11. Радкау Й. Природа и власть. Всемирная история окружающей среды / Й. Радкау. – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2015.

12. Фридман В. С. Глобальный экологический кризис / В. С. Фридман. – М., 2016.

БАКАЙ АНДРІЙ ЄВГЕНОВИЧ

аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики

*Національної академії державного управління при Президентові України,
заступник начальника державного управління – начальник оперативно-медичного відділу
управління охорони здоров'я Департаменту персоналу
Адміністрації Державної прикордонної служби України*

РОЗВИТОК ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПІД ЧАС КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Зміни в світовому та регіональному безпековому середовищі вимагають від системи медичного забезпечення сил оборони України [1] бути спроможною виконати завдання за призначенням, за різних сценаріїв (варіантів) застосування як самостійно, так і у взаємодії з цивільною системою охорони здоров'я.

Досягнення мети передбачається шляхом забезпечення на державному рівні міжвідомчої координації діяльності медичних служб всіх складових сил оборони за єдиними стандартами у відповідності до принципів і політики організації медичного забезпечення НАТО [2]. Інтеграція військової системи медичного забезпечення в єдиний медичний простір України передбачатиме функціональне об'єднання сил і засобів медичних служб відомчої належності та системи охорони здоров'я цивільного населення з метою максимальної реалізації спільних спроможностей.

Варто акцентувати увагу, що платформою побудови загальної системи медичного забезпечення сил оборони є уніфікація організаційно-штатної структури, мобільність та модульний принцип, що забезпечить сумісність та взаємозамінність елементів та сприятиме стійкості системи. Під сумісністю ми вбачаємо здатність до взаємодії сил і засобів військово-медичних служб під час організації лікувально-евакуаційних заходів шляхом застосування єдиних організаційних принципів та стандартів.

Загалом, сили і засоби медичної служби (рівні медичного забезпечення), що розгортаються на шляхах евакуації, формуються з наступних функціональних компонентів: командування та контроль; управління зв'язкам та інформаційне забезпечення; медичний захист та медична розвідка; медична евакуація; надання медичної допомоги; медичне постачання (логістика). В той же час, система управління має бути здатною до своєчасного забезпечення сил необхідними медичними ресурсами для надання медичної допомоги, лікування, евакуації поранених та їх інформаційного супроводу.

Отже, система медичного забезпечення – це загальна сукупність сил і засобів медичної служби, що об'єднані спільною метою, цілями, завданнями та діяльністю задля збереження і зміцнення здоров'я персоналу.

Спроможності системи медичного забезпечення мають бути адекватними оперативним завданням, напруженості бойових дій, чисельності підрозділів, очікуваним величині та структурі санітарних втрат особового складу під час кризових ситуацій, а також мати можливість:

- забезпечувати потребу у медичному забезпеченні;

– здійснювати медичне забезпечення системно, що означає підвищення можливостей рівня медичного забезпечення у разі підсилення його необхідними модулями, а також зміни конфігурації етапів медичної евакуації;

– забезпечувати дотримання пріоритету клінічної необхідності у різних умовах оперативно-медичної обстановки;

– забезпечувати надання необхідних видів та обсягів медичної допомоги на розгорнутих етапах медичної допомоги у відповідності до встановлених термінів її надання.

Лікувально-евакуаційні заходи в системі медичного забезпечення військ у бойових умовах проводяться за чотирма рівнями медичного забезпечення.

Таким чином, термін «рівень медичного забезпечення» [3] пропонується використовувати в сучасній адаптованій до міжнародних вимог системі лікувально-евакуаційних заходів для розподілу (класифікації) медичних підрозділів і військово-медичних закладів на чотири категорії відповідно до завдань і спроможностей щодо надання медичної допомоги та лікування/

Нам бачиться, що на сучасному етапі розвитку системи медичного забезпечення під час кризових ситуацій пріоритетним завданням є побудова рівневої системи медичного забезпечення (медичної евакуації) за принципом поділу за функціями та спроможностями (ролями). При цьому, основними питаннями, які мають бути вирішені у цій сфері є:

– вдосконалення етапної системи надання медичної допомоги, де наступний етап включає можливості попереднього та розширює їх;

– поєднання та розвиток сукупних спроможностей з надання медичної допомоги, що дозволить:

– забезпечити більш високий рівень медичної допомоги (ніж при звичайному додаванні медичних функціональних потужностей);

– складатися з гнучких компонентів, конфігурацію яких можна швидко змінювати задля виконання завдань (на різних ролях) за будь якої оперативно-медичної обстановки та тактичної ситуації.

Мета, яку ми хочемо досягнути в середньостроковій перспективі та очікувані результати.

1. Створення багаторівневої системи медичного забезпечення (системи лікувально-евакуаційних заходів з етапним лікуванням), що спроможна поширювати медичні ресурси та можливості (спроможності) на установи різного рівня командування, у різних локаціях зі збереженням безперервності надання медичної допомоги.

2. Затвердження принципового поділу системи медичного забезпечення на Етапи 1-4 та організація початку процесу побудови медичних можливостей (спроможностей) у відповідності із нормами та правилами медичного забезпечення НАТО Роль 1-4 (evaluation) (наявні лікувальні заклади за категоріями можливого реагування) [3].

3. Впровадження модульного підходу в організації медичного забезпечення, що забезпечить підвищення функціональної сумісності медичних ресурсів сил оборони (або додаткових спільних можливостей в рамках НАТО).

4. Досягнення сумісності системи медичного забезпечення сил оборони [1] з системою медико-санітарного забезпечення країн-учасниць НАТО, з набуттям спроможностей адаптації до змін, або специфічних ризиків.

5. Досягнення Цілі партнерства Україна – НАТО G5404 «Реформування системи медичного забезпечення [3].

6. Побудова та впровадження рівневої системи надання медичної допомоги (функціональної моделі системи медичного забезпечення) за принципом поділу за функціями та спроможностями (ролями).

При цьому, в суті підходу, який пропонується реалізувати в середньостроковій перспективі лежить адаптація «Спільної доктрини НАТО з медичного забезпечення» АJP-4.10 (стандартизаційна угода STANAG 2228) [3] в частині затвердження принципового поділу системи медичного забезпечення на Етапи 1-4 та побудова медичних можливостей (спроможностей) у відповідності із нормами та правилами медичного забезпечення НАТО Роль 1-4 (evaluation) (наявні лікувальні заклади за категоріями можливого реагування) та, в прикінцевому результаті, досягнення Цілі партнерства Україна – НАТО G5404 «Реформування системи медичного забезпечення».

Відповідність пріоритету стратегічним документам, міжнародним зобов'язанням:

- указу Президента України від 6 червня 2016 р. № 240 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: в частині «Оперативна ціль 4.2. Побудова системи медичного забезпечення для надання належної медичної підтримки всім завданням сил Оборони»;

- указу Президента України від 28 березня 2018 р. № 89/2018 «Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 рік»: в частині п. 2.1.5.2.3 «Реформування систем матеріально-технічного та медичного забезпечення (логістики)»;

- указу Президента України від 28 березня 2018 р. № 89/2018 «Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2019 рік»: в частині п. ЦІЛЬ 2.9.8. «Ефективне медичне забезпечення»;

- постанови Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 941 «Про затвердження Порядку проведення оборонного огляду Міністерством оборони»: у відповідності до статті 27 Закону України «Про національну безпеку України»;

- постанови Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 р. № 910 «Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України»: в частині «Впровадження міжнародних стандартів, Принципів і політики медичного забезпечення НАТО здійснюється до 2020 року шляхом урахування їх вимог у законодавстві з питань охорони здоров'я військовослужбовців»;

- принципів та політики НАТО щодо медико-санітарного забезпечення (МС 0326/4) від 22 серпня 2018 року;

- спільної доктрини з медичного забезпечення (Стандарт НАТО АJP-4.10 Редакція В, версія 1, травень 2015).

Підтверджено, що в сучасних умовах актуалізується чітка маршрутизація механізмів міжвідомчої координації з питань лікувально-евакуаційного забезпечення.

Доведено доцільність впровадження перспективної моделі багаторівневої системи медичного забезпечення зі спроможностями поширювати медичні ресурси на установи різного рівня управління в загальній системі єдиного медичного простору сил оборони України.

Розвиток організаційно-функціональної структури всіх складових сил оборони, зміни у порядку їх застосування стануть майбутньою основою подальшої структурної перебудови системи медичного забезпечення населення

Зазначені тенденції забезпечать подальший розвиток та удосконалення нормативно-правових основ державного управління медичним забезпеченням під час кризових ситуацій на засадах єдиного медичного простору.

Потребує розробки та впровадження структурована, інтегрована на оперативно-тактичному і стратегічному рівнях модель медичного забезпечення населення під час кризових ситуацій, що базується на принципах та стандартах НАТО.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : указ Президента України № 555/2015. – Режим доступу : www.president.gov.ua/documents/5552015-19443.

2. Принципи і політика медичного забезпечення НАТО // НАТО ; Рада Євроатлантичного співробітництва. – Режим доступу : <http://usaisr.amedd.army.mil/cpgs.html>.http://milmed.org.ua/Publications/3_1NATO.doc.

3. Standard: NATO – AJP-4.10. Allied Joint Doctrine For Medical Support. – Режим доступу : <http://standards.globalspec.com/std/9930061/nato-ajp-4-10>.

БОНДАРЕНКО КСЕНІЯ ВІКТОРІВНА

здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту економіки, управління і адміністрування Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

КОНОВАЛ АННА ВОЛОДИМИРІВНА

здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту економіки, управління і адміністрування Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна переживає не найкращі часи, безліч зовнішніх дестабілізуючих факторів руйнують країну з середини. Країна потребує глобальних змін в економічній, екологічній, фінансовій та соціальній сферах. Аналізуючи соціальну сферу України, стає одразу зрозуміло, що через анексію Криму та військові дії на сході, населення не відчуває себе в безпеці. Соціальна безпека країни є однією з основних ланок функціонування країни. Актуальність цієї теми полягає в тому, соціальна безпека стає поступово все більш пріоритетною серед складових національної безпеки. Зміни, що сталися протягом

останніх років, потребують нових підходів до вирішення проблеми забезпечення соціальної безпеки.

В 2013 р. було затверджено нову редакцію Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [1], в яких однією із складових економічної безпеки виокремлено і соціальну безпеку.

Методичні рекомендації трактують соціальну безпеку як «...стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни» [1]. Окрім того визначено, що рівень соціальної безпеки визначається за чотирнадцятьма індикаторами, нормовані значення яких за період 2016-2018 рр. представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Індикатори стану та рівень соціальної безпеки України, 2016-2018 рр.

Найменування індикатора, одиниця виміру		2016	2017	2018
Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими 75 відсотків медіанного рівня загальних доходів, відсотків	I ₁	0,79	0,55	0,59
Відношення середньомісячної номінальної заробітної плати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, разів	I ₂	0,29	0,99	1
Відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність, разів	I ₃	0,34	0,33	0,77
Співвідношення загальних доходів 10 відсотків найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів), разів	I ₄	1	1	0,92
Частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств, відсотків	I ₅	0,20	0,20	0,22
Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, відсотків ВВП	I ₆	0,22	0,26	0,23
Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, відсотків ВВП	I ₇	0,59	0,69	0,68
Чисельність ВЛІ-інфікованих осіб з діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення	I ₈	0,15	0,14	0,14
Чисельність хворих на активний туберкульоз із діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення	I ₉	0,25	0,28	0,47
Загальна чисельність учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів, відсотків до загальної чисельності постійного населення у віці 6 – 17 років	I ₁₀	0,97	0,97	0,98
Сума несплаченої заробітної плати станом на 1 січня (1 липня) до фонду оплати праці за грудень (червень) звітного року, відсотків	I ₁₁	0,19	0,15	0,17
Рівень злочинності (кількість злочинів на 100 тис. осіб населення)	I ₁₂	0,53	0,67	0,70
Рівень зайнятості населення у віці 15 – 70 років, відсотків населення відповідної вікової групи	I ₁₃	0,69	0,67	0,74
Відношення середньомісячної заробітної плати, нарахованої в середньому за годину, у країнах ЄС-27 та в Україні, разів	I ₁₄	0,030	0,033	0,034
Інтегральний показник стану соціальної безпеки України	I _{сб}	0,52	0,50	0,55

Розраховано авторами за даними: [2; 3].

Результати аналізу динаміки інтегрального показника рівня соціальної безпеки України за період 2016-2018 рр. дає можливість стверджувати про тенденцію до його зростання (ймовірність 35,53 %), рис. 1.

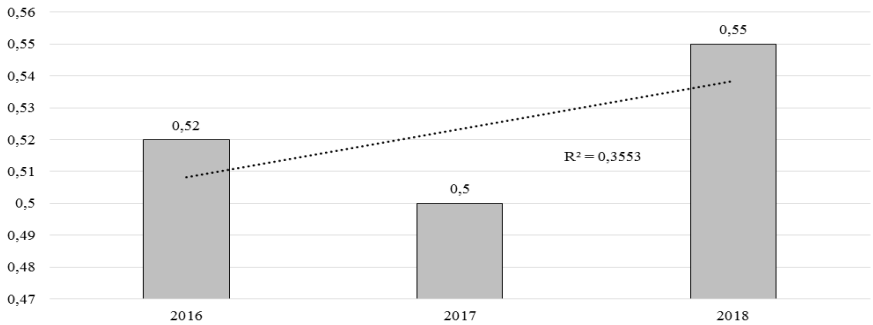

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника рівня соціальної безпеки України, 2016-2018 рр.

Аналіз даних свідчить про збільшення інтегрального показника соціальної безпеки в 2018 році відносно 2016 року на 0,03 пункти. На кінець досліджуваного періоду інтегральний показник сягнув значення рівня 0,55 пункти. Отже, протягом 2016-2018 рр. значних коливань не спостерігається, інтегральний показник коливається у межах 0,5 (2017 р.) – 0,55 пункти (2018 р.).

Максимальне значення інтегрального показника стану соціальної безпеки України за період дослідження зафіксовано в 2018 році на рівні 0,55 пункти, що забезпечено зростанням нормованих значень наступних індикаторів: I_2 (відношення середньомісячної номінальної заробітної плати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу), I_3 (відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність), I_9 (чисельність хворих на активний туберкульоз із діагнозом, що встановлений уперше в житті, осіб на 100 тис. осіб населення), рис. 2.

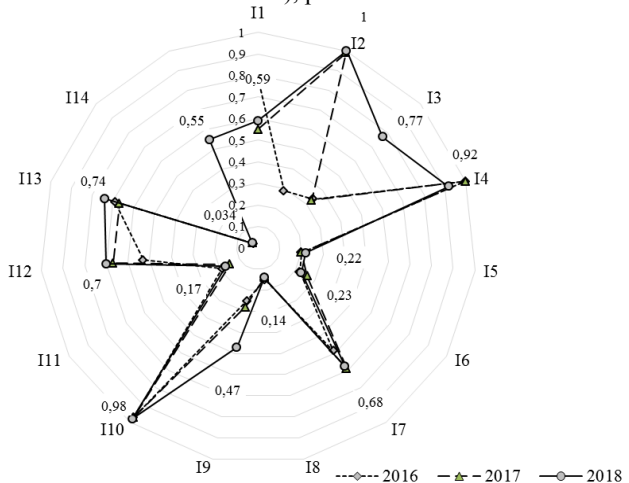

Рис. 2. Значення індикаторів соціальної безпеки України, 2016-2018 рр.

Окрім того, позитивними є наявність нормованих значень індикаторів більше 0,9 пунктів: I_2 (відношення середньомісячної номінальної заробітної плати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу) – 1; I_4 (співвідношення загальних доходів 10 відсотків найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів) – 0,92; I_{10} (загальна чисельність учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів, відсотків до загальної чисельності постійного населення у віці 6 – 17 років) – 0,98.

Результати дослідження дають підстави стверджувати і про наявність низьких нормованих значень за такими індикаторами: I_5 (частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств) – 0,22; I_6 (обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, відсотків ВВП) – 0,23; I_8 (чисельність ВПЛ-інфікованих осіб з діагнозом, що встановлений уперше в житті) – 0,14; I_{11} (сума несплаченої заробітної плати станом на 1 січня (1 липня) до фонду оплати праці за грудень (червень) звітного року) – 0,17; I_{14} (відношення середньомісячної заробітної плати, нарахованої в середньому за годину, у країнах ЄС-27 та в Україні) – 0,034 пункти.

Аналіз стану соціальної безпеки України та індикаторів соціальної захищеності населення за роки досліджуваного періоду свідчить про поступове вирівнювання середньомісячної номінальної заробітної плати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, але при цьому спостерігається значна частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств. Загрозою забезпечення соціальної безпеки є недостатні обсяги фінансування охорони здоров'я, збільшення сум несплаченої заробітної плати. Окрім того, значна розбіжність між середньомісячною заробітною платою, нарахованою в середньому за годину, у країнах ЄС-27 та в Україні створює загрозу міграції населення.

Виникнення зазначених загроз призводить до появи нових істотних проблем не тільки соціального, а й економічного характеру, зокрема поширення тіньової зайнятості, і, як наслідок, зростання ухилення від сплати податків та платежів до Державного бюджету. Такі дестабілізуючі фактори неодмінно призводять до зниження рівня економічної безпеки у соціальній сфері [4].

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 29.10.2013 р. № 1277. – Режим доступу : www.me.gov.ua.
2. Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
3. Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <https://minfin.com.ua>.
4. Вінічук М. В. Місце соціального аудиту в системі соціальної безпеки / М. В. Вінічук, Н. С. Марушко. – Режим доступу : www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/sps/SPS_2018_1/23.pdf.

ВОРОНА ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ

д. держ. упр., доцент, перший проректор

Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

НОСКОВ ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

аспірант Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ЗАЙНЯТОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛІВ

Після розпаду Радянського Союзу Ізраїль зіткнувся з великою хвилею еміграції. Багато хто з нових репатріантів мав технологічну освіту і великий практичний досвід, які вони могли б застосувати в нових умовах. Тому уряд поставив завдання – створити технологічні науково-виробничі центри розробки з впровадження нових проектів за підтримки держави (технологічні інкубатори чи теплиці) і щоб нові репатріанти в них складали не менше 50 % працівників їх підприємств, надати їм можливість доступу до ізраїльського ділового світу [1].

Сучасний розвиток економіки України має ряд особливостей, що пов'язані зі спадком планової економіки та процесом становлення цивілізованого товарного ринку, а серед проблем застарілі технології та відсутність відпрацьованої системи їх залучення через інноваційні програми. У той же час існує світовий досвід залучення інтелектуального потенціалу до їх розробки і впровадження.

Ця проблема давно є в Україні: багато науковців-практиків залишилися без роботи і були змушені або емігрувати в пошуках кращого життя, або перепрофілюватись. Держава мала б ще з 1991 року подбати про технологічні інновації та про створення нових робочих місць для тих науковців та інженерів, хто або втратив роботу внаслідок економічної кризи, або повернувся із заробітків за меж країни.

У економічно розвинених країнах (що динамічно розвиваються), існують програми підтримки бізнесових ініціатив та нових технологій, але мало відомо про їх вплив на об'єм ініціатив, що з'являються, та кількість бізнес-підприємств, що уціліли і процвітають. У Ізраїлі йдеться про відносно молоде явище, і спроб визначити результативність цих програм було небагато. На тему технологічних інкубаторів вже написано ряд робіт авторів: Х. Бен Шахара (1993), А. Годдберга і О. Лаві Стайнера (1996), В. Модена (1997), Д. Шефера і А. Френкеля (2002), А. Лейбовіца (2005). В Україні ґрунтовні дослідження проблем функціонування інноваційних технологічних центрів розпочалося лише з початком ринкових перетворень та формування законодавчої бази для здійснення підприємницької діяльності, діяльності технопарків. Але ще недостатньо приділено уваги як раз вивченню цього досвіду у тих країнах, які давно мають статус постіндустріальних країн. Маємо досліджувати державні механізми функціонування та моделі центрів підтримки новітніх технологій через залучення високофахового потенціалу країни, досвід створення кваліфікованих робочих місць в та можливості використання досвіду цієї країни в українських реаліях.

В. Модена як експерт-консультант при Ізраїльському міністерстві науки, культури і спорту та промисловості, торгівлі і праці, досліджував програму

технологічних інкубаторів (ТІ), як частину нового явища у сфері хайтека в 90 рр. в Ізраїлі. Його дослідження містять наступні тези:

- ТІ є ефективними інструментами фільтрації нових наукових ідей;
- основна функція ТІ надання початкового фінансування проектам, що знаходяться в первинній «зародковій» стадії (ризикові фонди не можуть в цьому випадку замінити діяльність інкубаторів);
- ТІ – засіб залучення капіталу для винахідника технології;
- за допомогою ТІ започатковані проекти знаходять джерела фінансування для продовження діяльності або організації збуту розробленого продукту;
- ТІ дають великий вклад у розвиток інновацій в країні, а також у виникнення високотехнологічних компаній;
- ТІ – ефективний засіб розвитку промисловості та інструмент стимулювання економічного зростання, особливо в периферійних районах [2].

Програма технологічних інкубаторів (теплиць) була ініційована на початку 1991 р. Міністерством промисловості і торгівлі в рамках Бюро Головного Ученого. Головним завданням програми було полегшити адаптацію (адсорбцію) масової імміграції у 1991-1993 рр. Було засновано 28 ТІ. В рамках програми розробляється близько 200 промислових науково-дослідних проектів в рік. ТІ допомагають малим компаніям на початковій стадії розвитку здолати труднощі і набути здібностей незалежного освоєння ринку. Концепція програми ТІ відповідає закону «Про заохочення науково-дослідної діяльності в промисловості», а основними його положеннями є сприяння розвитку наукоємкої промисловості, поліпшення платіжного балансу Ізраїлю та створення нових робочих місць. Основний показник успішності проекту – його здатність протягом періоду розвитку в ТІ залучити інвестиції, які дозволять продовжити розвиватися як самостійній компанії. Період розвитку в інкубаторі збільшує шанси підприємця залучити інвесторів, знайти стратегічного партнера і вийти з ТІ незалежним бізнесменом [2].

Підприємець, що бажає увійти до програми ТІ, повинен пройти процес фільтрації. На першому етапі розробник проекту звертається до керівника інкубатора і заявляє загальні відомості про ідею (інколи в усній формі). На другому етапі керівник ТІ може попросити підприємця подати «розроблену в деталях» пропозицію. Пропозиція повинна складатися з таких компонентів, як переконливий опис ідеї, технологічні і торговельні переваги, а також відповідати критеріям проектів ТІ. На третьому етапі керівник ТІ і відповідні посадові особи аналізують речення і приймають рішення, чи можна представити даний проект в комісію з проектів. На четвертому етапі досьє на проект подається в комісію з проектів, яка перевіряє пропозицію, в основному, з економічної і технологічної точки зору. На п'ятому етапі за результатами розгляду комісії проект може бути направлений в Комісію по управлінню інкубаторами. Вона направляє досьє й інший матеріал, що відноситься до проекту, в центр професійної перевірки для здобуття професійного висновку експертів. Після цього матеріал повертається в Комісію для здобуття остаточного рішення про прийняття в програму за підписом голови Комісії. Рішення може містити: згода або відмова, розмір бюджету, розмір бонусів, терміни виконання, попередні умови і так далі. На шостому етапі протягом шести місяців з моменту ухвалення рішення повинен

відбутися запуск проекту, інакше після закінчення цього терміну вирішення про прийняття проекту в програму стає недійсним [3]. Лише близько 5 % проектів, що беруть участь в процесі фільтрації, залишаються в програмі. Це свідчить про велику кількість проектів і про складність і ретельність самого процесу перевірки технологічної і економічної прийнятності їх ідей.

Уряд Ізраїлю, прагнучи до досягнення нових результатів в економіці, використовують ТІ, що мають унікальний ресурс і здатні вносити свій вклад до перетворення Ізраїлю не просто на успішну країну, але і в безперечні світові лідери у сфері високих технологій. Цей досвід варто використати Україні для створення умов економічно зростання та подолання технологічного відставання.

Список використаних джерел:

1. Ворона П. В. Особливості програми технологічних інкубаторів Ізраїлю як державної підтримки бізнесових проектів та ініціатив на сучасному етапі / П. В. Ворона, А. М. Мучник // Економіка та держава. – 2009. – № 5 (77). – С. 72 – 75.
2. Центр технологічних інкубаторів. – Режим доступу : <http://incubators.org.il>.
3. The new face of Israel's incubators. Israeli Venture Capital Journal. – P. 2 – 3.

ГОДЬКО ІННА ОЛЕГІВНА

студентка факультету управління Університету митної справи та фінансів

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗБУДОВИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Природне середовище – це необхідна складова життя людини і суспільного виробництва, яка є важливою передумовою існування людини і джерелом людських ресурсів. Під впливом людини відбуваються небажані зміни в природному середовищі, які порушують екологічну рівновагу і тим самим завдають великої шкоди генофонду всього живого, зокрема й людини. Тому проблеми гармонізації відносин між суспільством і природою, охорони навколишнього середовища, екологічної безпеки набувають глобального значення, потребують об'єднання зусиль міжнародної спільноти задля збереження екологічної рівноваги.

На міжнародному рівні вже протягом кількох десятиліть окреслилась чітка тенденція вирішення багатьох природоохоронних питань, бо більшість зарубіжних країн мають багато схожих проблем, пов'язаних із врегулюванням природоохоронної функції держави.

Порівняємо і проаналізуємо окремі елементи систем державного регулювання екологічної безпеки (далі – ДРЕБ) в країнах з розвинутою ринковою економікою, таких як США, Канада, країни Європейського Союзу, скандинавські країни. У багатьох з них відбулися структурно-функціональні зміни систем ДРЕБ, перегляд співвідношення компетенції органів управління різного рівня. В першу чергу це стосувалося реформування системи державного регулювання екологічної безпеки на вищому рівні влади шляхом створення спеціалізованих

підрозділів [2; 3]. Поряд з відомствами, які займаються безпосередньою реалізацією функцій ДРЕБ, існує значна кількість консультативних органів, завдання яких є збір і аналітичне узагальнення інформації про стан навколишнього середовища, складання прогнозів про масштаби впливу і про можливі наслідки здійснення будь-яких проєктів. У складі державної виконавчої влади виділяються органи спеціалізованої і загальної компетенції регулювання екологічної безпеки та спеціалізовані органи екологічного управління в рамках регіону і на муніципальному рівні.

У США, Німеччині – це агентства по охороні навколишнього середовища [3], у Канаді, Великобританії – міністерства по охороні навколишнього середовища [2; 4]. Істотні розбіжності в структурі і функціях цих органів управління обумовлені особливостями всієї системи державного регулювання, рівнем централізації управління економікою, економіко-географічними факторами.

При цьому слід зазначити, що у різних країнах розподіл функцій ДРЕБ між органами управління істотно розрізняється. Так у Німеччині, Великобританії, Канаді більша частка відповідальності за регулювання екологічної безпеки покладена на місцеві органи влади [2; 3].

У Канаді основні функції регулювання екологічної безпеки зосереджені в провінціях [2], у Німеччині – делеговано регіональним органам влади з чітко визначеними повноваженнями, тобто суб'єкти федерації (землі) виконують тільки ті владні функції, які їм чітко делеговані. [1; 4]. У Великобританії ступінь централізації системи ДРЕБ найбільший [4]. В той же час у таких країнах як Нідерланди та Швеція ДРЕБ є найбільш децентралізованим, тобто зосереджено в галузевих міністерствах, а також у складі адміністрацій підприємств і фірм.

Дещо вирізняється система ДРЕБ у скандинавських країнах, де на сьогодні досягнуто найбільшої узгодженості в управлінні економікою і охороні природного середовища. Так, у Швеції відповідальність за збереження природного середовища покладено на Національне управління по охороні навколишнього середовища, що входить до Міністерства сільського господарства. До складу цього управління належать органи спостереження, які здійснюють контроль за виконанням вимог природоохоронного законодавства. Вони наділені повноваженнями забороняти діяльність господарюючих суб'єктів, що завдає шкоди природному середовищу, накладати штрафи і стягувати плату за нанесений екологічний збиток. Для виконання цих функцій в округах країни створено спеціальні природоохоронні підрозділи – Ради охорони здоров'я і навколишнього середовища, які відповідають за екологічний стан округу [1].

Істотні повноваження в вирішенні природоохоронних проблем мають муніципалітети Норвегії. Вони здійснюють видачу дозволів на будівництво нових підприємств, екологічне інспектування діючих об'єктів, моніторинг навколишнього середовища і т. ін.

Для України певний інтерес представляє і досвід організації природоохоронної системи в Канаді, яка складається з двох рівнів: федерального і провінційного. На федеральному рівні відповідальність за стан навколишнього середовища і використання природних ресурсів покладена на Міністерство навколишнього середовища, яке здійснює всі функції по розробці і

впровадженню національних екологічних норм, координації діяльності інших федеральних і провінційних органів в галузі охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів. Особливістю системи управління охороною довкілля у Канаді є те, що основні повноваження по реалізації федеральної і місцевих програм і контролю за виконанням природоохоронного законодавства закріплені на рівні провінцій, які мають значно більшу автономію в прийнятті природоохоронних рішень у порівнянні зі штатами США.

Таким чином, сьогодні існує достатньо різних систем державного регулювання екологічної безпеки, які варто використати в Україні відповідно до тих трансформацій, що відбуваються у цій сфері. Це дозволить суттєво скоротити процес реформування системи державного регулювання екологічної безпеки і зменшити рівень забруднення довкілля.

Список використаних джерел:

1. Кернична А. Є. Досвід зарубіжних країн щодо вдосконалення механізмів державного управління в екологічній сфері у контексті Євроінтеграції / А. Є. Кернична // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 24. – С. 152 – 156.

2. Улютіна О. А. Міжнародний досвід діяльності суб'єктів, уповноважених здійснювати охорону довкілля / О. А. Улютіна // Наук. Вісн. НУБіПУ. – 2014. – Вип. 197. – Ч. 3. – С. 141 – 149.

3. Фесянов П. О. Державне регулювання забезпечення екологічної безпеки на регіональному рівні: досвід провідних країн світу / П. О. Фесянов // Вісн. НАДУ. – 2011. – № 4. – С. 130 – 139.

4. Гулич О. І. Регулювання екологічної безпеки регіону: європейський досвід / О. І. Гулич // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3. – С. 145 – 152.

ГРИШКО КСЕНИЯ АНДРЕЕВНА

студентка 3 курсу факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРОИЗВОДСТВА ЭКОЛОГИЧЕСКИ БЕЗОПАСНЫХ ПРОДУКТОВ ПИТАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

При обеспечении высоких жизненных стандартов населения Республики Беларусь важную роль играет продовольственная безопасность, являющаяся одной из основных составляющих национальной безопасности.

Основными положениями Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы предусматривается налаживание условий для эффективного производства и реализации органической сельскохозяйственной продукции [2].

В Республике Беларусь была разработана и принята Доктрина национальной продовольственной безопасности до 2030 года. Настоящая Доктрина базируется на достигнутых результатах в аграрной сфере и новых условиях обеспечения национальной продовольственной независимости, также учитывает роль

Республики Беларусь в обеспечении коллективной продовольственной безопасности государств-членов ЕАЭС, основные положения Договора о Евразийском экономическом союзе и Концепции согласованной агропромышленной политики государств-членов Таможенного союза и Единого экономического пространства.

Повышение уровня обеспеченности населения и доступность качественного продовольствия для полноценного питания и здорового образа жизни на основе устойчивого развития конкурентоспособного аграрного производства, а также создание социально-экономических условий для поддержания потребления основных продуктов питания на рациональном уровне – все это является стратегической целью национальной продовольственной безопасности Республики Беларусь до 2030 года.

Во всем мире, включая Республике Беларусь, растет потребительский спрос на экологически безопасные (органические) продукты.

За такие продукты значительная часть населения страны согласна платить повышенную цену. Наиболее обеспеченные люди, при наличии гарантий подлинности экологических характеристик таких продуктов, готовы покупать произведенные без применения минеральных удобрений и многократных химических обработок продукты по цене в 1,5-2,0 раза выше обычной.

Промедление в развитии отечественного производства экологически безопасных продуктов чревато снижением мировой престижности государства по причине отставания в осуществлении природоохранных мер и проявлении реальной заботы о здоровье нации.

Производство экологически чистых (органических) продуктов является одним из главных факторов успешного привлечения туристов, получения стабильного дохода. В 2018 г. в республике насчитывалось 2054 субъектов агроэкотуризма, которые обслужили около 422 тыс. человек, в том числе более 152 тыс. иностранных граждан. Экологический туризм получает дальнейшее развитие и обуславливает возрастание спроса на органические продукты [1].

Если говорить о крупнотоварных хозяйствах, которым отводится доминирующая роль в обеспечении страны продовольствием, то ставить конкретную задачу вовлечения их в сферу экологически безопасного сельхозпроизводства весьма преждевременно, более того – технологически невозможно. Разумеется, что и в крупнотоварных хозяйствах имеется немало резервов улучшения качества продукции, повышения экологической безопасности.

По оценке ФАО (продовольственная и сельскохозяйственная организация ООН) в Республике Беларусь базовые условия для обеспечения продовольственной безопасности оцениваются как достаточные, учитывая уровень расходов на сельское хозяйство (более 40 % расходов бюджета на экономику Беларуси), уровень безработицы в сельской местности (3,5 % населения), валовую добавленную стоимость на работника сельского хозяйства [3].

В Республике Беларусь имеется достаточный рыночный спрос на экологически безопасные продукты питания и приходится лишь сожалеть, что не формируется соответствующее предложение. Если не исправить сложившуюся

ситуацію, наша страна может утратити значимий и перспективний сегмент ринка сільськогосподарської продукції (внутрішнього и зовнішнього), що, розуміється, недопустимо, вель в Республіке Беларусь існують природніє и соціально-економічніє передпосылки для виробництва и формування раціонального ринка органічних продуктів.

Список использованной литературы:

1. Беларусь в цифрах, 2019 : Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/public_compilation/index_13297/.

2. Основные положения программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы. – Режим доступа : <http://shod.belta.by/programma/>.

3. Food and Agriculture Organization of the United Nations: Statistics Division. FAO. – Access mode : www.fao.org/statistics/en.

ДИМИТРИЄВА ОЛЕНА ДМИТРІВНА

*студентка 3 курсу кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

На теперішній час в Україні підвищується соціальна напруженість, а добробут і життєвий рівень населення значно зменшуються. Актуальні соціальні проблеми несуть загрози національній безпеці та можуть стати причинами порушення стабільності в країні. Тому, на сьогоднішній день дуже важливим є формування ефективної соціальної політики розвитку соціального захисту громадян у різних сферах.

Соціальний захист – це сукупність організаційно-правових та економічних заходів, націлених на планування безпечного соціального середовища людини [1]. Іншими словами, соціальний захист являє собою певний рівень матеріальної забезпеченості та створення добробуту кожного члена суспільства. Варто зазначити, що метою соціального захисту є надання можливості вільно розвиватися, реалізувати свої здібності, встановлення життєвого рівня непрацездатних громадян, не нижчого від затвердженого державою прожиткового мінімуму і запобігання соціальній напруженості в суспільстві через расову, релігійну, культурну чи майнову нерівність. Якщо звернути увагу на ст. 24 Конституції України, в якій зазначено, що не може бути обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних, соціальних та інших переконань, статі, етнічного походження, місця проживання, за мовними та іншими ознаками, то з цього можна зробити висновок, що соціальний захист є одним з інститутів, який забезпечує права і свободи громадян.

Відомо, що соціальний захист здійснює дві головні функції: превентивну і реабілітаційну. Перша є активним заходом подолання бідності через соціальне страхування, яке полягає у забезпеченні прибутків на випадок втрати

працездатності. Друга функція є пасивною і допомагаю людям, які потрапили у скрутну життєву ситуацію, вийти з цього становища через надання короткострокових адресних допомог.

До заходів соціального захисту також відносяться сімейна політика, захист прав дитини, матеріальна підтримка сімей з дітьми, сприяння освіті, соціальна робота у нещасливих сім'ях та соціальне обслуговування дітей-інвалідів. Отже, насамперед, соціальний захист спрямований на непрацездатних і особливо вразливих категорій населення: дітей, молодь, що навчається, інвалідів, пенсіонерів, неповних та багатодітних сімей. Їм надаються переваги в користуванні суспільними фондами споживання, пряма матеріальна підтримка, зниження податків.

Соціальна безпека як складова національної безпеки являє собою стан захищеності від загроз соціальним інтересам [2]. Поняття «соціальна безпека» показує все те, що впливає на середовище існування людини, на якість життя і робить суспільство здатним до розвитку. Соціальна безпека забезпечується через реалізацію державної політики з використанням механізмів управління.

Головний інструмент створення безпеки – дотримання соціальних стандартів якості та рівня життя. Держава мусить затвердити оптимальні соціальні стандарти, які забезпечать різним верствам суспільства рівні можливості та умови для саморозвитку [3].

Сьогодні стан соціальної безпеки в Україні має низький рівень у зв'язку зі значною часткою населення, яке живе за межею бідності, поглибленням демографічної кризи, погіршення стану здоров'я працівників, скороченням тривалості життя, старінням населення, відсутністю умов збереження людського і трудового потенціалу країни. Якщо соціальна допомога не надається вчасно тим особам, які її дійсно потребують, то це веде до нерівності в системі соціального захисту. Все, що знижує якість життя, заподіює шкоди людині, суспільству, державі є факторами, які загрожують соціальній безпеці. Якщо соціальна стабільність суспільства порушується, то це призводить до збільшення соціальної небезпеки [4]. Щоб підвищити рівень соціальної безпеки треба виконувати такі завдання: своєчасно виявляти й проводити оцінку ризиків та загроз, шукати способи підвищення соціальної безпеки та займатися розробкою різних засобів і методів, які будуть запобігати соціальним загрозам.

Варто виділити такі основні шляхи забезпечення соціальної безпеки є:

- гуманізація системи державного управління;
- створення умов для розвитку інтелектуального потенціалу суспільства;
- розв'язання існуючих суперечок у системі владних відносин;
- підвищення дієздатності держави у регулюванні процесів суспільного розвитку;
- реформування системи пенсійного забезпечення та пенсійного страхування та інше [5].

Таким чином, створення дієвого механізму підвищення соціальної безпеки потребує розробки та покращення концептуальних і правових основ її забезпечення, яке має бути спрямовано на недопущення таких негативних наслідків, що потребують для свого відновлення дуже великих зусиль і тривалого часу.

Список використаних джерел:

1. Хомра О. У. Соціальна безпека: виклики, загрози, критерії / О. У. Хомра, Т. Є. Русанова // Стратегічна панорама. – 2004. – № 1. – С. 73 – 79.
2. Соціальна безпека: теорія та українська практика : монографія / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова [та ін.] ; за ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. – Київ : КНЕУ, 2006. – 292 с.
3. Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В. І. Куценко, В. П. Удовиченко. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2011. – 656 с.
4. Приятельчук А. О. Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин / А. О. Приятельчук, О. М. Іщенко // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. – Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2010. – № 19. – С. 135 – 140.
5. Соціальна безпека: пошук нової парадигми : зб. наук. ст. – Київ, 2004. – 172 с.

ДІДКОВСЬКА ВАЛЕРІЯ ЮРІЇВНА

*аспірантка кафедри менеджменту та управління проектами
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

РОЗВИТОК ВДЕ В УМОВАХ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РИНОК ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

«Закон про ринок електроенергії», який парламент ухвалив у квітні 2017 року, започаткував перехід на нову модель ринку електроенергії з 1 липня 2019 року. До прийняття закону ринок електроенергії в Україні працював за моделлю єдиного «котла»: усі виробники продають струм державному підприємству «Енергоринок» за встановленою державою ціною. Для кожного виробника вона була окрема. За минулою моделі тарифоутворення найбільше коштувала «зелена» енергетика, а найдешевшу електроенергію продукували атомні станції. Нова модель ринку започаткувала нову процедуру торгівлі електроенергією, зокрема і за «зеленим» тарифом. Мета цієї роботи проаналізувати систему новооведень, що імплементуються згідно «Закону про ринок електроенергії» для виробників ВДЕ та новий порядок нарахування «зеленого» тарифу, закладені у ЗУ «Про альтернативну енергію» та постановах НКРЕКП.

Модель ринку, яку запозичує Україна, є базовою для європейського енергетичного простору та засновується на низці сегментів, а саме: ринку прямих договорів, ринку «на добу наперед», внутрішньодобовому ринку та балансуємому ринку, ринку допоміжних послуг.

Для запуску ринку електроенергії постановою Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. [1] утворили два державних підприємства на базі ДП «Енергоринок»: «Оператор ринку» і «Гарантований покупець». Перше виконує роль біржі, організовуючи торгівлю електроенергією на електронних майданчиках. «Гарантований покупець», у свою чергу, забезпечує покупку всієї

зеленої електроенергії, а також виконує важливу роль для забезпечення ціни населення на колишньому рівні – через механізм PSO (Public service obligations, спеціальні обов'язки для забезпечення загальноосупільних інтересів).

«Гарантований покупець», згідно нового закону, зобов'язаний купувати всю відпущену електричну енергію у суб'єктів господарювання, яким встановлено «зелений» тариф, або у суб'єктів господарювання, які за результатами аукціону набули право на підтримку. Гарантований покупець зобов'язаний купувати електричну енергію, вироблену генеруючими установками споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, встановлена потужність яких не перевищує 150 кВт [2].

Виробники електричної енергії, яким встановлений «зелений» тариф, повинні входити до балансуючої групи виробників за «зеленим» тарифом на підставі відповідного двостороннього договору з гарантованим покупцем. У такому випадку гарантований покупець є стороною, відповідальною за баланс для такої балансуючої групи. Відповідно до частини п'ятої статті 65 Закону НКРЕКП визначає порядок купівлі електричної енергії за «зеленим» тарифом» та, на відміну від інших балансуючих груп, правила функціонування балансуючої групи виробників.

Згідно Закону України про Альтернативні джерела енергії, «зелений» тариф на електричну енергію, вироблену генеруючими установками приватних домогосподарств, споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, та для підприємств, потужність яких не перевищує 150 кВт, встановлюється єдиним за кожним видом альтернативного джерела енергії та для комбінованих вітро-сонячних генеруючих систем. «Зелений» тариф для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт «зеленого» тарифу для електричної енергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання [3].

Відповідно до частини третьої статті 65 Закону НКРЕКП затверджує Типовий договір купівлі-продажу електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії. Відповідно до частини першої статті 65 Закону НКРЕКП затверджує Методику формування кошторису гарантованого покупця [4].

За третій квартал 2019 року «Гарантований покупець» (ДП почалу роботу 1 липня 2019 року) сплатив виробникам електроенергії за «зеленим» тарифом 9,5 млрд. грн. [5] при складі балансуючої групи виробників за «зеленим» тарифом 479 [6] підприємств. Станом на 12 грудня 2019 року в реєстр виробників за «зеленим» тарифом вже включено 510 підприємств [7].

Змінюється державна політика щодо встановлення розміру «зеленого» тарифу. Аналіз тарифів для підприємств потужністю до 50 кВт показує, що держава зменшує ціну «зеленої» електроенергетики. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, № 2011 від 24 вересня 2019 року встановила наступний зелений тариф для підприємств потужністю до 50 кВт з 01 січня 2019 року по 31 грудня 2019 року:

Сонячні електростанції – 499,27 коп/кВт·год (без ПДВ). Згідно попередньої Постанови НКРЕКП від 27 червня 2019 року № 1242, тариф склав 540,74 коп/кВт·год [8].

Вітряні електростанції – 320,96 коп/кВт·год (без ПДВ) замість 347,62 коп/кВт·год.

Вітро-сонячних 451,72 коп/кВт·год (без ПДВ) замість 489,24 коп/кВт·год.

Розвиток відновлюваної електроенергетики залишається одним з пріоритетів енергетичної політики України. Прописане у «Енергетичній стратегії України до 2035 року» завдання до 2020 року досягти 11 % частки ВДЕ залишилося невиконаним, але держава продовжує стимулювати розвиток підприємств ВДЕ через зобов'язання викупати всю вироблену енергію за ціною вище ніж традиційні джерела. Для скуповування всієї «зеленої» енергетики спеціально створено ДП «Гарантований покупець». За законом, усі «зелені» підприємства повинні входити до балансуючої групи виробників за «зеленим» тарифом. НКРЕКП визначає порядок купівлі електричної енергії за «зеленим» тарифом та, на відміну від інших балансуючих груп, правила функціонування балансуючої групи виробників

Держава змінює модель стимулювання розвитку ВДЕ, фактично зменшуючи «зелений» тариф. Так впродовж 2019 року для підприємств потужністю до 50 кВ тариф зменшився на 8 %. На разі профільний комітет Верховної Ради підготував законопроект №8449-д «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії», який був ухвалений Верховною Радою в першому читанні наприкінці 2018 р. Зазначений законопроект впроваджує нові конкурентні механізми формування ціни (аукціони) та передбачає зниження з 2020 р. «зеленого» тарифу для сонячних електростанцій на 25 %, а для вітряних – на 10 %. Експерти наголошують на необхідності переходу від нинішнього «зеленого» тарифу до конкурентної системи на основі «зелених» аукціонів.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ від 17 квітня 2019 р. № 32. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-derzhavnih-pidpriyemstv-garantovaniy-rokupes-ta-operator-rinku.

2. Про ринок електричної енергії : закон України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>.

3. Закон про альтернативні джерела енергії (Статтю 9-1 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2712-VIII від 25.04.2019). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#n262>.

4. Про ринок електричної енергії. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>.

5. Результати Гарантованого покупця за III квартал 2019 // ДП «Гарантований покупець». – Режим доступу : www.gpee.com.ua/main/news?id=230

6. Реєстр виробників за «зеленим» тарифом, які входять до складу балансуючої групи виробників за «зеленим» тарифом, станом на 12.11.2019 // ДП «Гарантований покупець». – Режим доступу : www.gpee.com.ua.

7. Реєстр виробників за зеленим тарифом // ДП «Гарантований покупець». – Режим доступу : www.gpee.com.ua/main_layout_doc/get_file/83.

ДРОБИТЬКО ІННА ІГОРІВНА

*студентка 4 курсу спеціальності «Економіка підприємств»
Харківського національного технічного університету
сільського господарства ім. П. Василенка*

БОГДАНОВИЧ ОЛЬГА АНАТОЛІВНА

*старший викладач кафедри «Агрологістики та управління ланцюгами
постачань» Харківського національного технічного університету
сільського господарства ім. П. Василенка*

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Безробіття одна з найкритичніших проблем нашого часу. Це явище стосується не тільки нашої країни, а й всього світу. Наразі дослідження цього питання та визначення шляхів його подолання є досить актуальним. Через те, що ця проблема не тільки економічна, а й соціальна, вона становить загрозу для нашої держави та благополуччя людей.

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу. Рівень безробіття – кількісний показник, який визначається як відношення кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного працездатного населення країни (регіону, соціальної групи), та вимірюється у відсотках [1].

Класично розрізняють такі види безробіття: фрикційне (виникає тоді, коли частина людей добровільно міняє місце роботи, частина шукає нову роботу після звільнення, частина тимчасово втратила сезонну роботу), структурне (виникає тоді, коли в результаті НТП відбуваються важливі зміни в техніці, технології і організації виробництва, які змінюють структуру попиту на робочу силу), циклічне (спостерігається під час економічної кризи, коли сукупний попит на товари і послуги зменшується, зайнятість скорочується, а безробіття зростає – найбільш критичний вид безробіття), добровільне (виникає тоді, коли працівник звільнюється з роботи за власним бажанням у зв'язку з незадоволеністю рівнем оплати праці, умовами роботи, тощо), вимушене безробіття (працівник не бажає звільнитися, а адміністрація фірми скорочує персонал), приховане (переважно в малому бізнесі, фермерстві, індивідуальному і ремісному виробництві, а також в неповній зайнятості) [1].

Опираючись на дані Державної служби статистики України, можна проаналізувати рівень безробіття за 2000-2018 рр. в нашій країні [2].

З приведеної табл. видно, що рівень безробіття в Україні за досліджуваний період мав найменший результат у 2005 р. (7,8 %), найбільший – у 2000 р. (12,4 %) – тоді в Україні ще був кризовий період. Стосовно останніх років – ситуація рівня безробіття в Україні відносно не стабільна (причина – військовий конфлікт на сході країни, втрата територій), є тенденція до збільшення у 2017 р. (9,9 %). У 2018 р. показний безробіття знизився на 0,8 відсоткові пункти в

порівнянні з 2017 р. В першому кварталі 2019 р. рівень безробіття склав 9,6 %, а в другому кварталі 2019 р. – 8,6 %. Неможна чітко сказати, що досліджуваний показник знижується [2].

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні за період з 2000-2018рр.

Роки	Всього населення (тис.чол.)	Економічно активне населення (тис.чол.)	Безробітне населення (тис.чол.)	Рівень безробіття, %	Зареєстрованих безробітних, (тис.чол.)
2000	48923,2	21150,7	2630,0	12,4	1178,7
2005	46929,5	20481,7	1595,2	7,8	891,9
2010	45778,5	20220,7	1784,2	8,8	452,1
2015	42760,5	17396,0	1654,0	9,5	466,1
2016	42784,5	17303,6	1677,5	9,7	407,2
2017	42386,4	17193,2	1697,3	9,9	352,5
2018	42153,2	17296,2	1577,6	9,1	341,7

Джерело: [2]

Скорочення чисельності безробітних з початку поточного року характерне для Європейського Союзу. Так, у країнах ЄС-28 рівень безробіття серед економічно активного населення склав 6,8 % проти 7,4 % у 2018 року. При цьому чисельність безробітних становила 15,4 млн. осіб, або скоротилася порівняно з вказаним періодом на 1,4 млн. осіб. Найвищі показники безробіття серед країн ЄС-28 зафіксовані у Греції (19,1 %) та Іспанії (14,7 %), найнижчий – у Чехії (2,0 %) [2].

Нажаль, майже весь світ бореться з безробіттям. Причин появи цього явища багато. З внутрішніх факторів, що впливають на це явище, можна відзначити: низький рівень заробітної плати, яку пропонують роботодавці; система освіти, яка погано реагує на зміни ринку; низький рівень економічної активності молоді. Це лише декілька з них і тому потрібно швидко приймати рішення [3].

Проблема з безробіттям дуже гостро постає в ринковій економіці України. Держава має постійно це аналізувати та впроваджувати запропоновані ефективні заходи для підвищення зайнятості та зменшення рівня безробіття:

- розвиток малого бізнесу, а також приватного підприємництва;
- удосконалення сфери послуг і ринкової інфраструктури;
- надання субсидій випускникам курсів перекваліфікації;
- організація стажування незайнятих на підприємстві;
- збільшення можливостей для самостійного пошуку вакансій для осіб працездатного віку;
- розвиток прогресивних технологій, що можуть забезпечити підвищення якості праці та створення більшої кількості робочих місць по регіонам [4; 5].

Список використаних джерел:

1. Економіка праці : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації з екон. спец. Є. П. Михайлов, А. В. Мерзляк, М. Х. Корецький, Г. О. Михайлова. Дніпропетр. держ. аграр. ун-т, Запоріж. гуманіт. ун-т. – Д. : Наука і освіта, 2001. – 227 с.
2. Державна служба статистики України. Демографічна та соціальна статистика. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

3. Макроекономіка : навч. посіб. / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філанцев [та ін.] ; під заг. ред. О. М. Кліменко. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2011. – 250с.

4. Політична економія : навч. посіб. / Г. А. Оганян, В. О. Паламарчук, А. П. Румянцев [та ін.] ; за заг. ред. Г. А. Оганяна. – Київ : МАУП, 2003. – 520 с.

5. Економіка XXI : Міжнар. зб. наук. пр. – Донецьк : ДонНТУ, 2009. – Вип. 3. – С. 44 – 47.

ІГНАТЬЄВ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ

аспірант навчально-науково-виробничого центру

Національного університету цивільного захисту України

ШВЕДУН ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

д. держ. упр., професор, завідувач кафедри менеджменту навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

РОЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ СТАНУ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ДЕРЖАВІ

З метою прийняття своєчасних управлінських рішень, пов'язаних із запобіганням можливих надзвичайних ситуацій (НС) і їх наслідків, в Україні і країнах ЄС все більшого поширення набувають ситуаційні центри на базі використання різноманітних інформаційних систем (ІС). З огляду на динаміку розвитку НС техногенного характеру (рис. 1), постійно зростає потреба в різноманітній, своєчасній, точній та адекватній інформації про стан потенційно небезпечних об'єктів (ПНО).

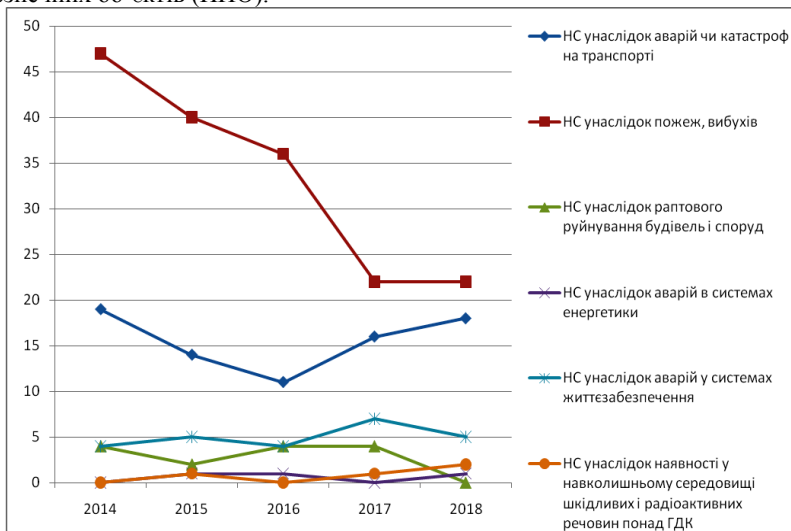

Рис. 1. Динаміка НС техногенного характеру, що сталися на території України впродовж 2014-2018 рр. (за видами НС)

Прогнозування стану ПНО дозволяє органам державного управління своєчасно прийняти рішення щодо мінімізації втрат при виникненні НС, своєчасної її ліквідації та недопущення людських жертв, що, в кінцевому підсумку, дозволяє підвищити рівень соціальної безпеки в державі.

Можливість відстежувати стан ПНО, різні методи впливу на них, дозволяє побудувати модель розвитку поведінки ПНО. При цьому, чим більше різних систем збору даних про стан ПНО, тим вище вірогідність одержуваних матеріалів. Очевидно, що з урахуванням розмірів території України і адміністративно-державного устрою в основі створення сучасної системи моніторингу і прогнозування НС повинен лежати принцип територіальної розподіленої системи [1].

Найбільш важливий елемент при прогнозуванні – інформація про об'єкт прогнозування, яка розкриває його поведінку в минулому та сучасному, а також закономірності цієї поведінки. Вона і дозволяє з використанням тих чи інших методів визначити стан об'єкта в майбутньому.

На сьогоднішній день відомі методи прогнозування поділяють на три групи: евристичні, статистичні і методи математичного моделювання. Евристичні методи будуються на використанні думок фахівців-експертів і використовуються для прогнозування процесів, формалізувати які (представити у вигляді формул, рівнянь) практично неможливо. Головне для роботи експертів – отримання об'єктивних первинних даних про прогнозовані процеси. Статистичні методи прогнозування будуються на основі обробки статистичного матеріалу про явища та процеси і отриманні математичних залежностей, що пов'язують отримані характеристики з часом. Математичне моделювання виконується на основі, як правило, статистичного матеріалу (результатів спостережень), що є вихідним.

Процес прогнозування НС за призначенням логічно розділити на два етапи:

- прогнозування виникнення НС;
- прогнозування сценаріїв розвитку і наслідків НС.

Завдання прогнозування техногенної НС на відміну від природної вирішується дещо простіше, так як у переважній більшості випадків для техногенного ПНО завчасно відомі його координати і потенціал небезпеки.

За часом попередження виникнення НС виділяють довгостроковий, середньо- і короткостроковий прогнози. Для управління безпекою населення та територій перш за все необхідно довгострокове прогнозування (до декількох років), що проводиться з метою формування державної політики у сфері захисту населення, прийняття превентивних заходів захисту.

Методи прогнозування наслідків добре розвинені стосовно як до природних НС, так і до техногенних. Основна мета цього прогнозування полягає у визначенні можливих збитків від НС та вироблення заходів щодо захисту населення і територій.

Харківська область має багатогалузевий промисловий комплекс з високим рівнем розвитку багатьох галузей. Провідну роль в ньому відіграють машинобудування, паливно-енергетична, хіміко-фармацевтична та харчова промисловість. Згідно з даними Головного статистичного управління Харківської області, в регіоні налічується 625 промислових підприємств, окрім того,

функціонує ще 2027 малих промислових підприємств. У промисловості зайнято в різні роки від 254 до 303 тис. чол. [2]. Частка промисловості області у виробництві регіонального внутрішнього продукту, коли вона була складовою частиною величезного народногосподарського комплексу колишнього СРСР, перевищувала 40 %.

Зараз, в умовах розриву або скорочення значної частини торгово-економічних і виробничих зв'язків з країнами, що входили до складу СРСР, виробничі потужності багатьох індустриальних гігантів регіону виявилися надлишковими. Тому вони працюють або з недовантаженням, або припинили своє існування. Проте, на тлі інших регіонів країни Харківщина залишається все ще з відносно високою питомою вагою індустриального сектора в структурі виробництва регіонального внутрішнього продукту і, відповідно, з досить великою часткою ймовірності виникнення НС техногенного характеру (рис. 2). На частку промисловості припадає 50 % виробленого в області ВВП. Інші 50 % ділять між собою такі галузі економіки, як транспорт, сільське господарство, будівництво та ін. [3, с. 55], а зайнято в ньому 21 % економічно активного населення [2].

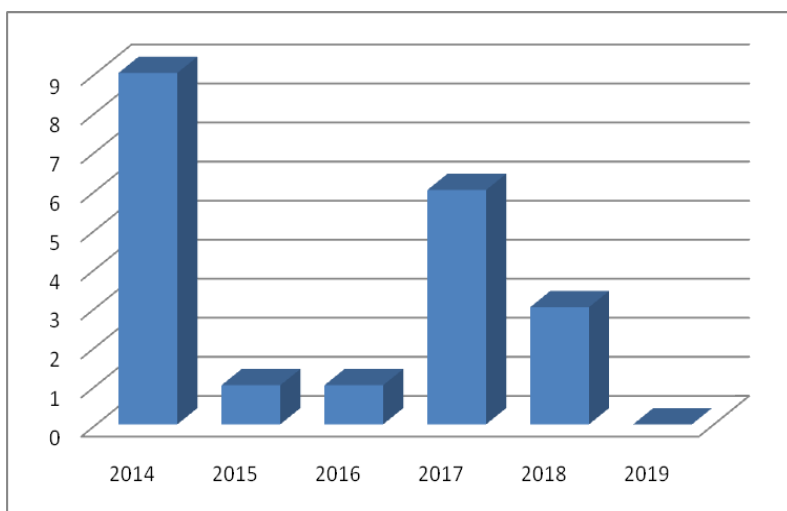

Рис. 2. Динаміка кількості НС техногенного характеру, які сталися на території Харківської області протягом 2014-2019 років

Створення ІС підтримки прийняття управлінських рішень на основі прогнозування НС, яка об'єднує в собі рішення завдань по всіх видах техногенних НС і дозволяє в умовах, що склалися, оперативно реагувати на виникаючі НС, є складним завданням. При цьому використання різних систем моніторингу робить необхідною розробку концептуального підходу до формування єдиного інформаційного простору.

На жаль, розглянуті методи прогнозу не володіють високою достовірністю. На це впливає багато факторів. Для своєчасного прогнозування виникнення НС,

перш за все, необхідна добре налагоджена система державного моніторингу за провісниками стихійних лих і техногенних пригод – змінами в магнітному, електричному, гравітаційному полях Землі, в природному середовищі або технологічних процесах на ПНО, які з'являються за деякий час до настання небезпечної події, але обумовлені цією подією і т.д.

На наш погляд, підвищити достовірність прогнозу виникнення НС техногенного характеру можливо шляхом об'єднання кількох методів прогнозування з розробкою, наприклад, моделі, в якій експертні оцінки і статистичні дані будуть інтегровані в математичне моделювання.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми моделювання ризиків і загроз критичних інфраструктур / В. Ф. Гречанинов, В. В. Бегун, В. П. Клименко, О. П. Яцук // Науковий вісник Укр. НДІПБ. – 2015. – № 1 (31). – С. 125 – 134.

2. Головне управління статистики у Харківській області. – Режим доступу : <http://kh.ukrstat.gov.ua>.

3. Харьковская область. Книга инвестора. – Харків : Фолио, 2010. – 227 с.

ІЛЬЄНКО АРТЕМ СЕРГІЙОВИЧ

*аспірант кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ГАЗОЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Глобалізаційні процеси та світові тенденції розвитку енергетики призводять до збільшення споживання енергетичних ресурсів. Із збільшенням чисельності населення зростають потреби у ресурсах. Згідно з прогнозами експертів до 2030 року всесвітні витрати енергії мають збільшитися втричі. Такий попит на енергію підвищується внаслідок енергетичних потреб насамперед таких країн, як США, Китай, Росія та Індія.

Основна проблема галузі газопостачання – це її тотальна монополізованість. Ціни на комунальні послуги здійснюють безпосередній вплив на розвиток економіки України: що більше відбувається зростання цін на енергоносії та на інші комунальні послуги – то менше грошей залишається в населення для придбання товарів першої необхідності, не кажучи вже про вартісні речі. Сьогодні витрати на комунальні послуги для більшості громадян України посідають перше місце за витратами, особливо в опалювальний період для осіб, які мають житло з централізованим опаленням.

За останні роки тарифи в середньому зросли на 745 %, ціни на газ зросли на 1080 %, на опалення – на 1220 % з 1 січня 2014 року. Заборгованість за тарифами з 2013 року збільшилася у 5,2 разу і становить 2,3 млрд. дол. США. Мотивування необхідності підвищення цін на житлово-комунальні послуги (далі – ЖКП) здійснюється відповідно до віртуальних величин, тенденцій та процесів і є зазвичай викривленням фактів або маніпулюванням ними. Це робиться для

стримування суспільного незадоволення, «промивання мізків» та продування кишень.

Ринкова система характеризується свободою економічних дій усіх економічних суб'єктів та великою кількістю незалежних одне від одного продавців і покупців. Тому монополізація для ринкової системи є небажаною навіть у сфері надання комунальних послуг, де суттєвим є ефект масштабу виробництва. І будь-які розповіді про те, що тарифи на комунальні послуги є ринковими, – є чистим абсурдом і брехнею, оскільки ці послуги надають природні монополії, які не можуть бути ринковими за своєю економічною природою.

Також ринкові ціни не може встановлювати державний контролюючий орган, у нашому випадку – це НКРЕ КП, Кабмін, місцеві ради народних депутатів та їхні виконавчі органи. Якщо має місце зовнішнє, урядове втручання – ціна є адміністративною і ніяк не ринковою. Відтак вона встановлюється необ'єктивно, без урахування реальних витрат виробництва (у даному разі маємо їх суттєве завищення), потреб та платоспроможності споживача.

Починаючи з 2005 року індекс споживчих цін на послуги опалювання і гарячого водопостачання в середньому зростає щороку на понад 26 %.

Новітня історія України свідчить про нестримне бажання правлячого класу отримувати надприбутки саме за рахунок продажу громадянам внутрішньої продукції за зовнішніми цінами [4].

Україна має колосальний енергетичний потенціал. Вона посідає 1 місце в Європі за запасами уранових руд і 3 – за запасами природного газу. Запасів нафти у країні і газоконденсату навіть за відсутності активної розвідки вистачить ще на 20 років. Проектна потужність 7 нафтопереробних заводів, розташованих в Україні, перевищує 50 млн. т.

Тобто за своєчасної модернізації заводів випуск палива на них міг би вчетверо перевищити потребу країни в нафтопродуктах, Україна могла б стати великим експортером бензину і дизпалива. А за даними Українського інституту майбутнього, вже до 2022 року країна може вийти на повне самозабезпечення газом, нафтою і нафтопродуктами.

Але для здійснення таких оптимістичних прогнозів Україні належить чимало зробити. Оптимальний вихід для України в нових умовах – це взагалі позбутися імпорту газу. І саме це й декларується на урядовому рівні. Однак на практиці заходи з енергозбереження, економії або нарощування видобутку палива продовжують фінансуватися за залишковим принципом або адміністративно блокуються. Як наслідок, після незначного збільшення видобутку в 2016-2017 роках із лютого 2018 року газовидобувна галузь країни повернулася до зменшення видобутку (Україна у 2017-му зменшила обсяги видобутку газу на 17 % – з 1,3 млрд. куб. м до 1,1 млрд.). Обсяги видобутку газу приватними виробниками того ж року також зменшилися до 4,1 млрд. куб. м проти 4,2 млрд., хоча в попередні роки вони динамічно нарощували показники [3].

Таким чином, очевидно, що плани щодо зменшення споживання й видобутку блакитного палива у країні, які давали б шанс на самодостатність України в газовій сфері вже з опалювального сезону 2020-2021 років, реалізувати навряд чи вдасться. А це, в свою чергу, свідчить не тільки про необхідність

рішучих кроків для активізації заходів щодо зменшення споживання газу в комунально-побутовій сфері, а і збільшення його видобутку компаніями незалежно від форми власності.

Крім того, необхідно вже зараз взяти курс на максимальне наповнення вітчизняних сховищ і створення стратегічного ресурсу, поки газ у великих обсягах усе ще проходить через українську ГТС. Адже якби вдалося до початку опалювального сезону 2019-2020 років довести запаси у вітчизняних ПСГ до 30 млрд. куб. м газу, то при зменшенні споживання і видобутку була б можливість забезпечувати країну блакитним паливом принаймні до кінця опалювального сезону 2021-2022 років. Цього часу вистачило б, щоб знайти прийнятну альтернативу імпортному газу і так збалансувати обсяги видобутку і споживання, щоб мати можливість спокійно пережити опалювальний сезон 2022-2023 років і всі наступні [1].

Проведення реформ у рамках європейського співробітництва, які сьогодні відбуваються у всіх напрямках енергетики (ринок нафти та нафтопродуктів, газу та електроенергії) та регламентуються Директивою 2009 ЄС, повинні захистити від впливу цих загроз.

Список використаних джерел:

1. Газ и долги. Европа поставила Зеленскому две задачи. – Режим доступу : <https://vesti-ukr.com/strana/336581-haz-i-dolhi-evropa-postavila-zelenskomu-dve-zadachi>. – Назва з екрану.

2. Лага І. Енергетична безпека України та російська агресія / І. Лага. – Режим доступу : https://petrimazepa.com/uk/energetichna_bezpeka_ukraini_yak_katalizator_rosiyskoi_agresii.

3. Нові загрози у сфері забезпечення енергетичної безпеки: моніторинг реалізації стратегії національної безпеки. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/doslidzhennya/analitichni-materiali/nacionalna-bezpeka/novi-zagrozi-u-sferi-zabezpechennya.

4. Яковенко Р. Тарифи, які врятовують економіку / Р. Яковенко. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/taryfy-yaki-vryatuyut-ekonomiku>.

КАНАН АЮБ

*аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ У В'ЄТНАМІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

В Україні проблема корупції набуває катастрофічного характеру, хоч створені та діють нові антикорупційні органи, на жаль, поки позитивного результату ще не має.

Кожна держава по-своєму вирішує питання запобігання та боротьби з корупцією, наприклад, запровадженням нових антикорупційних незалежних структур, посилення ролі поліції та прокуратури, збільшення заробітних плат працівникам органів державної влади, впровадження вищої міри покарання за

корупційні правопорушення, впровадження електронного декларування доходів посадових осіб тощо. Ефективність зазначених заходів залежить від послідовної державної антикорупційної політики та політичної волі щодо боротьби з корупцією.

У В'єтнамі немає незалежного спеціалізованого органу по боротьбі з корупцією, відповідального за розробку і контроль виконання антикорупційної діяльності й розслідування справ щодо корупції. У реалізації антикорупційної політики В'єтнаму використовується система з наступних восьми державних органів та інститутів.

1. Центральний комітет по боротьбі з корупцією.
2. Центральний комітет внутрішніх справ.
3. Бюро по боротьбі з корупцією.
4. Департамент поліції з розслідування економічних і корупційних злочинів при міністерстві громадської безпеки.
5. Центральний інспекційний комітет Комуністичної партії В'єтнаму.
6. Інститут державних аудиторів.
7. Система народної прокуратури.
8. Судова система.

Всі елементи антикорупційної системи країни діють під єдиним керівництвом Комуністичної партії В'єтнаму, зокрема центрального комітету по боротьбі з корупцією, і мають вертикальну незалежність [4].

Головний орган у цій системі – центральний комітет по боротьбі з корупцією. Це вищий антикорупційний інститут, створений рішенням національних зборів від 28 серпня 2006 року. У статті 73 закону про боротьбу з корупцією від 2005 року зазначено: «Центральний комітет по боротьбі з корупцією очолюється прем'єр-міністром і несе відповідальність за напрямок, координацію, перевірку та заохочення діяльності щодо запобігання корупції та боротьби з нею по всій країні» [2].

Наступний важливий рівень представлений поліцейським департаментом з розслідування економічних і корупційних злочинів в рамках міністерства внутрішніх справ і під наглядом спеціального департаменту міністерства громадської безпеки, який був створений 24 квітня 2015 року відповідно до рішення міністерства громадської безпеки. Департамент несе відповідальність за консультування керівництва поліцейських сил, що займаються розслідуванням економічних і корупційних злочинів, і сам процес розслідування економічних і корупційних справ відповідно до законодавства.

Не менш важливим рівнем є центральний комітет контролю і інспекції Комуністичної партії. Цей інститут був створений за рішенням Центрального комітету Комуністичної партії В'єтнаму, як спеціалізоване інспекційне і наглядове відомство партії. Основними завданнями комітету є консультування та сприяння Центральному комітету партії, Політбюро і генеральному секретарю партії в керівництві виконанням завдань по інспекції, нагляду і посилення внутріпартійної дисципліни.

У всіх державних органів і партійних органів на всіх рівнях мають свої партійні інспекційні комітети. У в'єтнамській політичній системі всі лідери партійних і державних органів є членами Комуністичної партії, а корумповане

поведінка є причиною для позбавлення посади в будь-яких державних і партійних органах, тому центральні та місцеві партійні інспекційні комітети відіграють дуже важливу роль в профілактиці і боротьбі з корупцією.

Відмінною особливістю в'єтнамської системи боротьби з корупцією є інститут державного аудиту, офіційно заснований 11 липня 1994 року в відповідно до декрету № 70 уряду В'єтнаму як вище аудиторське агентство в країні. Це агентство самостійно керує питаннями аудиту управління і використання фінансових ресурсів та інших державних активів для забезпечення прозорості державних фінансових операцій і потенційного зниження корупції. Роль державного аудиту пов'язана лише з виявленням правопорушень, однак аудиторські документи і висновки є важливими доказами в розслідуванні [6].

Важливу роль в боротьбі з корупцією виконує верховна народна прокуратура, яка була створена 26 липня 1960 року, і несе відповідальність за організацію і керівництво переслідування за корупційні злочини та нагляд за діяльністю, пов'язаною з припиненням корупційних правопорушень відповідно до конституції та інших законів [5].

У судову систему В'єтнаму входять народні суди на всіх рівнях, військові суди на всіх рівнях і верховний народний суд. Ці органи займаються всіма кримінальними злочинами, включаючи корупційні. Класична теорія розподілу влади вимагає незалежності судових органів від виконавчої влади, проте в конституції В'єтнаму прямо не передбачається поділ повноважень між законодавчою, виконавчою і судовою владою, всі вони інтегровані в систему державного управління за допомогою законодавства під керуванням Комуністичної партії В'єтнаму. Судова система сучасного В'єтнаму не є незалежною. Кандидатура головного судді верховного народного суду пропонується президентом В'єтнаму і обирається національними зборами з терміном повноважень п'ять років з підвітністю національній асамблеї [2 – 4].

Антикорупційні агентства на кожному рівні де-факто реагують на випадки корупції або корупціонерів тільки свого рівня, але й більш високого. У деяких випадках нижчі антикорупційні агентства можуть зажадати від вищих органів по боротьбі з корупцією розслідування справ про корупцію, якщо розуміють, що можуть отримати політичну підтримку, проте це не дуже поширена практика [3].

Таким чином можна констатувати, що антикорупційна система органів влади у В'єтнамі громіздка. Так, центральним комітетом по боротьбі з корупцією створені офіси у всіх провінціях і районах. Існування центрального комітету по боротьбі з корупцією в нинішньому контексті В'єтнаму представляється логічним, оскільки існує безліч антикорупційних агентств, але відсутнє координаційне агентство, а також немає спеціалізованого і незалежного органу, який є принципово окремим від адміністративних органів, і антикорупційні агентства не мають особливими повноваженнями з розслідування, затримання та судового розгляду щодо підозрюваних осіб [1, с. 263].

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що політична воля є наріжним каменем зусиль з боротьби проти корупції. Поєднання ефективної роботи органів кримінальної юстиції, антикорупційних законів, судової системи і адміністративних заходів є необхідними для ефективної боротьби проти корупції, якщо в її основі лежить тверда політична воля.

Список використаних джерел:

1. Борьба с коррупцией в Сингапуре. – Режим доступа : <http://maykop-news.ru/net/4468-borba-s-korruptsiej-v-singapore.html>.
2. Закон о борьбе с коррупцией Вьетнама от 2005 года. – Режим доступа : <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Bo-may-hanh-chinh/Luat-phong-chong-tham-nhung-2005-55-2005-QN11-6919.aspx>.
3. Фан Суан Сон. Восприятие коррупции и меры противодействия коррупции в современном Вьетнаме / Фан Суан Сон, Фам Тхе Лык. – Ханой, 2008. – С. 162.
4. Asian Development Bank. Civil Society Brief Vietnam. – Access mode : www.adb.org/publications/civil-society-briefs-viet-nam.
5. Jon S. T. Quah. The Critical Importance of Political Will in Combating Corruption in Asian Countries. РААР 18.2:12–23 / Jon S. T. Quah. – Access mode : http://C:/Users/FPT/Downloads/18-2-НКРАА_Journal__Fall_2015.
6. Vietnam Corruption Report. – Access mode : [/www.business-anti-corruption.com/country-profiles/vietnam](http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/vietnam).

КОЛОСОВСЬКА ІРИНА ІГОРІВНА

*к. держ. н., доцент, доцент кафедри державного управління
Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Важливою складовою соціальної політики держави є соціальний захист дітей, серед яких однією з найбільш уразливих категорій є діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. Особливої актуальності набувають питання удосконалення системи соціального захисту, зокрема у сфері захисту прав дітей, відповідності сучасним вимогам забезпечення їх фізичного, розумового і духовного розвитку.

На сучасному етапі трансформаційних процесів особливо актуалізувалася проблема соціального сирітства. Серед головних причин, що обумовлюють загострення проблеми безпритульності та бездоглядності певної частини дітей, є формування прошарку соціопатичних сімей, поширення бідності як соціально-економічного явища, безробіття, алкоголізму, наркоманії, сімейного насильства, порушення функції сім'ї та нестабільності шлюбу, збільшення кількості неповних сімей з дітьми, перебування їх у складних життєвих обставинах тощо. У значній мірі забезпечення прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, залежить від ставлення до цієї проблеми як суспільства, так і держави. З огляду на це суттєвого удосконалення потребують механізми державної політики у даній сфері, зокрема створення дієвого законодавчого підґрунтя для реалізації прав даної категорії дітей.

Згідно закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»

дитина-сирота – це дитина, в якій померли чи загинули батьки; діти, позбавлені батьківського піклування, це діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків беззастережним позбавленням їх батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або невідомими, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами внутрішніх справ, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також підкинуті діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовилися батьки, та безпритульні діти [1].

Ключові завдання держави у сфері соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні визначені Державною соціальною програмою «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, Національною стратегією реформування системи інституційного догляду та виховання дітей, Національною стратегією профілактики соціального сирітства на період до 2020 року, Концепцією Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року та ін. З 2011 р. в Україні функціонує Інститут Уповноваженого Президента з прав дитини, основною функцією якого є моніторинг ситуації із дотримання прав дитини.

Пріоритетне значення у реалізації публічної політики соціального захисту дітей має забезпечення послідовної імплементації положень Конвенції ООН про права дитини, розбудови ефективної системи забезпечення прав дитини на рівні територіальної громади в умовах децентралізації, створення дружнього до дітей середовища відповідно до міжнародних стандартів та пріоритетів Стратегії Ради Європи з прав дитини [2].

З метою реформування системи інституційного догляду та виховання дітей ухвалено нормативні документи, спрямовані на зміну системи інституційного догляду та виховання дітей в Україні на систему, яка забезпечує догляд і виховання дитини в сімейному або наближеному до сімейного середовищі. Зокрема, у рамках виконання Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року та Плану пріоритетних дій Уряду затверджено Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та План заходів з реалізації її I етапу, де передбачено, що до кінця 2019 р. виконання ухвалених документів дасть змогу:

- розробити та прийняти нормативно-правові акти, організувати методичне забезпечення, необхідне для реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;
- проаналізувати існуючу мережу закладів інституційного догляду дітей, оцінити забезпечення прав дітей у кожному регіоні та затвердити регіональні плани реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;
- сформувати регіональні команди та підготувати їх до впровадження вищезазначеної стратегії;

– розробити навчальні програми для підготовки та перепідготовки фахівців, зокрема тих, які працюють із дітьми з інвалідністю; – розробити критерії моніторингу процесу реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;

– залучити інвестиції для реалізації реформи системи інституційного догляду та виховання дітей [3].

На регіональному (місцевому) рівні питаннями соціально-правового захисту, виховання та опіки дітей займається низка установ та відомств, включаючи: служби у справах дітей; центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; дитячі притулки; управління та відділи освіти та науки, молоді та спорту, охорони здоров'я; культури; юстиції, соціального захисту; органи опіки і піклування; профспілкові організації; судові, правоохоронні органи та цілий спектр різноманітних громадських організацій, фондів та установ.

Так, служби у справах дітей опікуються центрами соціальної реабілітації для неповнолітніх, дитячими будинками сімейного типу, прийомними сім'ями. Приймальники-розподільники для неповнолітніх підпорядковуються органам внутрішніх справ. Загальноосвітні школи, школи-інтернати для дітей-сиріт та професійні училища соціальної реабілітації належать до відомства освіти. Будинки малюка, дитячі будинки та центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх створюються в державній системі охорони здоров'я. Виховно-трудова колонія належить до Державного департаменту України з питань виконання покарань. До відання управління у справах сім'ї та молоді належать молодіжні центри праці, центри реабілітації наркозалежної молоді. Центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді підпорядковуються кризові центри соціально-психологічної реабілітації з функціональними обмеженнями, консультативні пункти соціальної роботи в сільській місцевості. Таким чином, різна підпорядкованість закладів, що надають послуги неповнолітнім, неузгодженість їх дій, значно затрудняє оперативно вирішувати питання, що стосуються захисту прав дітей. Лише підпорядкованість одній установі, що буде опікуватись проблемами неповнолітніх, надасть можливість вчасно та оперативно вирішувати всі питання стосовно захисту прав дітей [4].

Отже, удосконалення системи соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування передбачає вжиття першочергових заходів щодо реорганізації і оптимізації системи органів опіки та піклування на загальнодержавному рівні з метою створення прийнятних умов для соціально незахищених категорій дітей. Вирішення проблем соціального сирітства вимагає вдосконалення державного механізму захисту прав дитини, органи державної влади й місцевого самоврядування повинні вирішувати це питання шляхом інтеграції соціально-вразливих дітей в соціум через пріоритетність в соціальній політиці саме сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, підвищення ефективності діяльності органів опіки та піклування на регіональному (місцевому) рівні, оптимізацію системи соціальних послуг шляхом залучення громадських організацій як самостійних суб'єктів надання соціальних послуг, поступового переходу від закладів інтернатного типу до запровадження та розвитку на рівні громад малокомплектних центрів з денним

або стаціонарним утриманням для надання комплексних послуг превентивного характеру, без відриву дитини від родини та ін.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : закон України від 13 січ. 2005 р. № 2342-IV. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>.

2. Державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року. – Режим доступу : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018- %D0 %BF](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF).

3. Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 рр. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 серп. 2017 р. № 526-р. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/ua/npas/250190226.

4. Дубовик К. Є. Структурне забезпечення органів державної влади з надання адміністративних послуг щодо захисту прав дітей / К. Є. Дубовик // Державне будівництво. – 2015. – № 2. – С. 3.

КОНДРАТЮК АЛЕКСАНДРА ЕДУАРДОВНА

студентка 3 курсу економічного факультета

Брестского государственного технического университета

СОЦИАЛЬНОЕ СТРАХОВАНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Согласно первой статье конституции, Республика Беларусь является унитарным демократическим социальным правовым государством. В данном случае слово социальное означает, что государство несет ответственность за распределение материальных благ между всеми гражданами страны и обеспечение достойного уровня существования всех слоев населения.

В Республике Беларусь еще на заре становления суверенитета были определены основные направления социальной политики государства. Основой данной политики стал Закон Республики Беларусь от 31 января 1995 г. № 3563-ХІІ «Об основах государственного социального страхования». К настоящему времени закон потерпел ряд изменений в 2000, 2001, 2004, 2006, 2009, 2011 и 2017 годах. Несмотря на это, основные положения документа остались неизменны.

Социальное страхование представляет собой систему пенсий, пособий и других выплат гражданам Республики Беларусь, иностранным гражданам и лицам без гражданства за счет средств государственных внебюджетных фондов социального страхования в случаях, предусмотренным Законом Республики Беларусь от 31 января 1995 г. № 3563-ХІІ «Об основах государственного социального страхования».

В Беларуси социальное страхование является обязательным для всех категорий граждан. Страхование осуществляется путем уплаты страховых взносов в различные фонды социального страхования. Одним из примеров таких

фондов может служить Фонд социальной защиты населения Республики Беларусь (ФСЗН РБ). Размер социальных взносов зависит от страхового случая (болезнь и временная нетрудоспособность; беременность и роды; рождение ребенка, уход за ребенком в возрасте до трех лет; инвалидность; достижение пенсионного возраста; потеря кормильца; потеря работы; смерть застрахованного или члена его семьи) и дифференцируется по условиям труда и категориям работников.

При наступлении страхового случая граждане обеспечиваются пенсиями (по возрасту, инвалидности, в случае потери кормильца, за выслугу лет, профессиональными пенсиями); пособиями (по беременности и родам, связанными с рождением ребенка и уходом за ребенком в возрасте до трех лет, по безработице, на погребение, по болезни и временной нетрудоспособности, выплатами, связанными с санитарно-курортным лечением и оздоровлением) в зависимости от уплаты взносов [1].

Организация сбора взносов на социальное страхование в Республике Беларусь возлагается на унитарное государственное предприятие «Белгосстрах». Оплату производит страхователь (юридическое (организация-наниматель) или физическое лицо) из общего фонда оплаты труда.

Кроме обязательного государственного страхования в стране существует добровольное страхование негосударственными организациями за собственные средства.

Одна из ключевых особенностей в социальном страховании Республики Беларусь гласит, что при одновременном происшествии таких страховых случаев, как инвалидность, достижение пенсионного возраста и потеря работы, выплачивается один вид пенсии или пособия [1].

Данная особенность является ключевой проблемой в социальной политике страны. Если детально и скрупулезно рассмотреть проблему, то станет заметен некоторый вид социального неравенства. Размер пенсии по инвалидности в Беларуси устанавливается в зависимости от степени утраты здоровья и присвоенной группы по инвалидности. Таким образом при наступлении страхового случая по инвалидности у гражданина пенсионного возраста есть выбор, какую пенсию получать, однако получать оба вида пенсии он не может.

В данном случае большинство граждан выбирает пенсию по достижению пенсионного возраста, так как данная выплата выше. При этом при выходе на пенсию у гражданина, который являлся инвалидом до пенсионного возраста, также есть этот выбор и, как и в предыдущем случае, оба вида пенсии ему недоступны.

Справедливо заметить, что наступление пенсионного возраста не отменяет того факта, что гражданин является инвалидом. То есть он вполне законно и справедливо имеет право получать оба вида пенсий. Однако законодательством это не определено.

Вступает в силу и загвоздка с группой инвалидности. В Республике Беларусь существует 3 группы инвалидности: III, II и I. При этом граждане III группы считаются трудоспособными, II и I – нетрудоспособными. Гражданин III группы инвалидности имеет право на получение пенсии по инвалидности и получение заработной платы. Однако, если его стаж работы является неполным, он

лишается права на получение пенсии по инвалидности. Так заметим, что меньшим инвалидом, чем при полном стаже работы, он не стал и его утрата здоровья остается одинаковой как при неполном, так и полном стаже работы [2].

При этом государство не обеспечивает его никакими социальными гарантиями в сфере дополнительного дохода.

Стоит отметить тот факт, что несмотря на то, что инвалиды II и I групп в своем большинстве теряют пенсию по инвалидности при выходе на трудовую пенсию, они имеют право на получение бесплатного медикаментозного лечения по профильному заболеванию и скидку в размере 90 % на лекарства непрофильного заболевания. Так же им выплачивается надбавка к трудовой пенсии взамен пенсии по инвалидности. Тем не менее, данная надбавка намного меньше пенсии по инвалидности.

Таким образом, в системе социального страхования Республики Беларусь наблюдаются ряд нестыковок и случаев неполного социального обеспечения некоторых слоев населения. Решить эту проблему можно путем реформирования системы социального страхования, введения дополнительных статей выплат в случае одновременного наступления нескольких страховых случаев, а также развитие системы негосударственного страхования, которое бы обеспечивало население выплатами при наступлении случаев, непредусмотренных в законодательстве.

Особое внимание следует уделить проблеме обеспечения социальными выплатами населения при недостижении полного трудового стажа, путем перераспределения налоговых платежей более обеспеченных слоев населения в пользу менее обеспеченных, что потребует пересмотра налоговой системы в Республике Беларусь.

Список использованной литературы:

1. Об основах государственного социального страхования: Закон Республики Беларусь от 31 января 1995 г. № 3563-ХІІ: с изм. и доп. : текст по состоянию на 09 января 2017 г. // Сайт Минского городского управления Фонда социальной защиты населения. – Режим доступа : <https://minsk-fszn.gov.by/sbor-i-uplata-strahovyh-vznosov/normativnye-dokumenty-3/nanimatelyu-1/zakon-respubliki-belarus-ot-31.01.1995-n-3563-xii>.

2. Пенсия по инвалидности в Республике Беларусь в 2019 году / Финансовый портал Myfin.by. – Минск, 2019. – Режим доступа : <https://myfin.by/wiki/term/pensiya-po-invalidnosti-v-belarusi>.

КОРЕЦЬКИЙ ЮРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*аспірант кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України*

ЕКОЛІЧНА БЕЗПЕКА НАСЕЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Як відомо, офіційно визнаний міжнародний статус України стосовно її екологічного стану та забрудненості довкілля і найважливіших природних

ресурсів – це зона «екологічного лиха». Такий статус вона одержала після аварії на ЧАЕС, коли до всіх інших забруднень і гострих екологічних проблем додалось ще й радіоактивне зараження значної частини її території (майже 10 %). І цей статус України, на превеликий жаль, зберігає за собою [3].

Зв'язок між природними умовами, якістю окремих природних ресурсів і навколишнього середовища загалом, з одного боку, та здоров'ям населення, з іншого, – очевидний і цілком закономірний. Від екологічного стану та чистоти водойм, земельних ресурсів, лісів, атмосферного повітря, рослинного й тваринного світу залежать фізичний та психічний розвиток, працездатність і довголіття народонаселення. Щоб людина була здоровою і витривалою, вона повинна споживати екологічно чисті продукти харчування і питну воду, дихати чистим повітрям тощо.

Надзвичайно розповсюдженим джерелом захворюваності населення нині є забруднена питна вода. Так, за даними ООН, споживання недоброякісної води призводить до того, що в світі щорічно хворіють дизентерією, черевним тифом, холерою та іншими інфекційними хворобами понад 500 млн. чоловік, з яких приблизно 10 млн. вмирають. В Україні практично все населення тепер споживає воду низької якості. Наприклад, за більшістю показників якості водні ресурси в басейні р. Дніпро, зокрема його водосховищ і основних приток, належать до IIIV класу, тобто характеризуються переважно як забруднені та брудні. У багатьох населених пунктах навіть водопровідна вода надмірно забруднена шкідливими хімічними сполуками, важкими металами і пестицидами [1].

В останні десятиліття спостерігається тенденція до зростання концентрації нітратів у поверхневих і підземних водних джерелах. Це зумовлено, насамперед, збільшенням використання в сільському господарстві азотних добрив, надходженням до водойм великої кількості органічних речовин то що. Нітрати, при вмісті їх понад граничнодопустимі концентрації, справляють різко негативний вплив на людський організм, особливо дитячий. Вони є причиною хронічних отруєнь, ураження внутрішніх органів, алергічних захворювань, хвороб обміну речовин, підвищення метгемоглобіну в крові [2].

Зважаючи на те, що наша держава має обмежені запаси прісної води, а поверхневий стік у розрахунку на душу населення є одним з найнижчих у Європі, необхідно вживати рішучих заходів щодо екологічного оздоровлення всіх водойм, усіх басейнів великих, середніх і малих річок, високоефективного використання та економного витрачання наявних водних ресурсів. Проте особлива увага повинна бути зосереджена на басейні Дніпра – головної ріки України, яка забезпечує питною водою майже дві третини її населення. Від того, наскільки швидко буде проведено очищення та екологічне оздоровлення Дніпра та інших річок, значною мірою залежатиме в майбутньому здоров'я нації.

Джерелом різного роду захворювань населення все частіше стає забруднений ґрунт, «захімізовані» земельні ресурси, а відтак і продукти харчування, вирощені на них. Через ґрунти розповсюджується багато інфекційних хвороб (ботулізм, сибірська виразка, правець тощо). Серед застосовуваних у сільському господарстві отрутохімікатів чимало таких, які є стійкими до чинників навколишнього середовища і здатні передаватися через харчовий ланцюг й накопичуватися в рослинному або тваринному організмі. А

відтак вони потрапляють в організм людини, справляючи на нього шкідливий вплив та зумовлюючи ряд важких захворювань [1].

Практика широкомасштабного застосування отрутохімікатів у сільському й лісовому господарстві в останні десятиліття показує, що нетоксичних і нешкідливих для людини серед них немає. Всі пестициди, гербіциди та інші агрохімікати, які піддавались спеціальному вивченню, виявляли мутагенну активність, тобто здатність змінювати спадковість. У мільйонів людей вони викликають алергічні реакції. Багато пестицидів і гербіцидів належать до канцерогенів. Крім того, застосування повсюдно та у великих обсягах агрохімікатів, насамперед отрутохімікатів, згубно впливає й на живу природу, порушує в ній нормальний хід біологічних, біохімічних та біофізичних процесів.

Антропотехногенні забруднення довкілля, насамперед канцерогенами, важкими металами та радіонуклідами, створюють загрозу злоякісного переродження тканини людського організму. За останні 2030 років за кількістю смертельних наслідків ракові захворювання вийшли на друге місце в світі після серцево-судинних. У зв'язку з нарощуванням обсягів забруднень мутагенами збільшується кількість порушень генетичного коду. Близько 10 % новонароджених дітей у світі мають різного роду відхилення від норми, пов'язані з генетичною спадковістю, з них понад 3 % припадає на недоумство, шизофренію та фізичне каліцтво [4].

Нарешті, необхідно мати на увазі, що взаємовідносини суспільства і природи, взаємодія виробництва та біосфери, їх взаємні вплив і залежність на сучасному етапі розвитку людської цивілізації надзвичайно поглибилися, ускладнилися та урізноманітнилися. Розглядаючи як єдине ціле інтегральну біосоціоекономічну систему «природа–суспільство–виробництво», а суспільство – як центральний, визначальний і надто динамічний компонент цієї системи, якій з боку природно-екологічних чинників притаманні чітко фіксовані параметри, людство має усвідомити, що нині конче потрібно домагатися найраціональнішого використання й економічного витрачання природних ресурсів у всіх галузях і сферах діяльності. При цьому необхідно максимум зусиль докладати до збереження та відтворення ресурсів біосфери, до охорони навколишнього середовища від забруднення, виснаження, деградації і втрати ним екологічної чистоти [4].

Все, сказане вище, дає достатньо підстав для висновку, що кожна країна, яка стала на шлях науково-технічного прогресу і широкомасштабного використання його результатів, не має права ігнорувати такі об'єктивні чинники, як вичерпаність окремих природних ресурсів, у першу чергу невідтворюваних і невідновлювальних, уразливість навколишнього середовища, його екологічну стійкість та екологічну місткість, границі (межі) екологічної міцності й опірності. Всі зазначені чинники, як і комплексний вплив на них інтенсивної господарської діяльності та високих темпів демографічного розвитку в багатьох країнах світу, необхідно тепер всебічно враховувати при веденні виробництва. Це, у свою чергу, вимагає глибокого вивчення екологічних особливостей навколишнього середовища, складних і взаємозалежних явищ, які відбуваються в біосфері під впливом господарської діяльності людини, різноманітних суспільно-політичних, соціально-економічних, виробничих і демографічних процесів.

Список використаних джерел:

1. Гуцуляк Г. Д. Еколого-економічні проблеми в Україні і напрями їх вирішення / Г. Д. Гуцуляк // Науковий вісник українського державного лісотехнічного університету. – 2014. – Вип. 14. – С. 207 – 212.
2. Дубовіч І. А. Сучасні еколого-економічні та правові проблеми реалізації концепції сталого розвитку / І. А. Дубовіч // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21. – С. 213 – 218.
3. Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 5 берез. 1998 р. № 188/98-ВР. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/view/F980188>.
4. Трегобчук В. М. Стан навколишнього середовища і його вплив на трудові ресурси Закарпатської області / В. М. Трегобчук, Г. Д. Гуцуляк, Т. Г. Гуцуляк ; за ред. Г. Д. Гуцуляка. – Чернівці : Прут, 2002. – 164 с.

КОРОЛЬЧУК ОЛЕНА ЛАСЛІВНА

*к. держ. упр., докторантка кафедри соціальної та гуманітарної політики
Національної академії державного управління при Президентіві України*

АРНАУТОВА ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРОВНА

к. псих. н., радниця міністра внутрішніх справ з гендерних питань

ДО ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕЗІЛЬЄНТНОСТІ: 4 БАЗОВІ КОНЦЕПТИ РОЗВИТКУ

Останнє п'ятиріччя реформ призвело до важливих та суттєвих зрушень в політичному, економічному, соціальному житті України та її геополітичному становищі. Триває децентралізація влади, інституціоналізується вітчизняна демократія, розвивається публічне управління. Розпочато й процес вдосконалення, перетворення науки на безпосередню силу, спрямовану на здійснення раціонального управління інноваційним розвитком сучасної України. Це обтяжено умовами перманентної політичної кризи, соціо-економічної все ще нестабільності, зовнішньої агресії, «гібридної війни», анексії та окупації частин української території тощо. З іншого боку, мінливість зовнішнього середовища, що підтримується й загальносвітовою динамікою процесу глобалізації, ускладнює завдання забезпечення адекватності реагування на поточні події та виклики, кількість яких зростає, характер і наслідки яких ускладнюються [1].

Зміни у соціальній та управлінській системах відбуваються постійно. Сьогодні, для забезпечення ефективності публічного управління, необхідно переосмислити напрями розвитку та взаємодії систем публічного управління, місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою, інститутів громадянського суспільства тощо в нових ускладнених швидкозмінюваних умовах життєдіяльності України.

Концепція формування резильєнтності, що активно розвивається, протягом останніх кількох років, стала важливим і гіперпопулярним напрямком світових досліджень, у тому числі щодо розбудови різних систем – кількість статей у

наукових журналах за даною тематикою збільшилися на порядок після 2000 року [2]. Наукова ідея щодо розвитку резильєнтності виникає у багатьох науках, розглядається різними дисциплінами як: безпека систем (Hollnagel et al (2006)), складність структур [3], людські організації [4 – 8], екосистеми у швидкозмінюваному світі [9] та ін. Водночас із популярністю зростає й заплутаність, оскільки цей термін використовують для різних тлумачень. Сьогодні все ще не має єдиного спільного визначення резильєнтності, не дивлячись на численні пропозиції та теоретичні розробки, тому процес уточнення значень та основ даного питання є необхідним завданням, актуальним та перспективним у наші дні. Ми вважаємо за важливе висвітлення даного питання й на Україні.

Сучасні системи функціонують у розгалуженій мережі різнообумовлених взаємозалежностей, сформованих внаслідок можливостей, що надаються новими технологіями та за рахунок посилення тиску сучасних вимог бути швидшими, кращими, сильнішими, дешевшими для різних зацікавлених сторін. Але, важливо також враховувати й ефекти синергії, діяльності та взаємодії у взаємозалежних мережах, що неодмінно створюють непередбачувані побічні ефекти та дефекти, раптові різкі збої тощо [3; 4].

Пропозиції до визначення резильєнтності систем активно розробляються та засновані на характеристиках щодо здатності створювати, керувати та підтримувати стабільність діяльності та розвитку. Пропонуємо до розгляду 4 основні сучасні технічні підходи (концепції) до питань визначення, розробки та застосування резильєнтності, як головного стратегічного імперативу, для складних адаптивних систем. Сьогодні існує чотири основні поняття резильєнтності: (1) як швидке відновлення після настання «травматичної» події та повернення до рівноваги [3]; (2) як синонім стійкості (стабільності, надійності) щодо наростаючих стресів, проблем [10]; (3) як протилежність крихкості, тобто як «допустима розширюваність», коли травматична подія кидає виклик кордонам системи [11 – 15] – як система розширює продуктивність, або приносить додаткову адаптивну здатність, коли несподівані події кидають виклик її межам [11]; (4) як мережеву архітектуру, що зможе підтримувати здатність адаптуватися до майбутніх ризиків, викликів/травматичних подій у міру розвитку умов життєдіяльності системи [7; 8] – цей напрямок дає змогу визначати політику управління, що працює на різних рівнях мереж будь-яких систем (біологічних, соціальних, технологічних тощо); дає відповідь на питання: які саме політики управління підтримують можливості продовжувати тривало ефективно функціонувати за мінливих умов, тобто, мати так звану стійку адаптованість.

З наукової точки зору, важливо чітко визначити на яку з вищезгаданих концепцій розвитку покладатися при розробці національних та регіональних стратегій формування резильєнтності або використовувати їх комплексно. На основі таких досліджень розробляються фундаментальні наукові висновки, теорії, механізми та індикатори. Такі дослідження забезпечують реальні релевантні відповіді на головні питання: що робити з ризиками?; як подіють виклики?.. та їх можливі поєднання?; які виклики спровокує власний розвиток системи?; які можливі варіації викликів та відповідних порушень?; Як змінюватиметься система? які межі витривалості системи? тощо. Розвиток резильєнтності систем

також дозволяє вивчати ризики, що можуть додатково виникати під час триваючих змін. Також важливо, мати розуміння про сили та характеристики розроблених механізмів та засобів адаптації до ризиків/загроз. Дослідження резильєнтності дозволяють виявляти багатий набір важливих характеристик і закономірностей щодо подолання крихкості систем та готовності їх адаптуватися до майбутніх викликів.

Групою науковців Національної академії державного управління при Президентові України розпочато наукове пролонговане дослідження щодо вивчення питань розробки, формування концепту та розвитку національної резильєнтності в Україні у рамках впровадження НДР «Формування національної резильєнтності України у сучасних умовах соціально-економічної турбулентності». Розгляд чотирьох базових вищезгаданих концепцій є основою та складає підґрунтя для продовження науково обґрунтованої дискусії про те, які концепції можуть продовжувати розвиватися, на яких властивостях необхідно сконцентрувати увагу для подальшого кращого розуміння життєдіяльності складних адаптивних систем, їх якісного розвитку та ефективного функціонування, зменшуючи ризики раптового виходу з ладу.

Отже, впровадження резильєнтності, як критичної властивості системи, є важливим та вкрай актуальним напрямком наукових розробок у світі, що дозволяє оцінювати прогрес, прогнозувати перспективи створення та розвитку здатності систем і мереж функціонувати стабільно, бути адаптивними та розвиватися у майбутньому.

Важливо, на основі проведення власних значних пролонгованих науково-теоритичних розробок, постійно оновлювати програмно-концептуальне забезпечення розвитку публічного управління, корегувати стратегії та тактичні підходи у відповідності реаліям для забезпечення сталого розвитку та процвітання країни.

Список використаних джерел:

1. Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петрос. – Київ : НАДУ, 2019. – 210 с.
2. Longstaff PH, Koslowski TG, Geoghegan W. Translating Resilience: A Framework to Enhance Communication and Implementation. In: Proceedings of the fifth Symposium on Resilience Engineering, resilience engineering association, Download from Knowledge Bank, Columbus OH, 2013.
3. Alderson DL, Doyle JC. Contrasting views of complexity and their implications for network-centric infrastructures. IEEE SMC–Part A 2010;40:839–52.
4. Weick K, Sutcliffe KM. Managing the unexpected: resilient performance in an age of uncertainty. 2nd edition. – NY, NY : Jossey-Bass, 2007.
5. Sutcliffe KM, Vogus TJ. Organizing for resilience. In: Cameron KS, Dutton IE, Quinn RE, editors. Positive organizational scholarship. – San Francisco : Berrett-Koehler, 2003. – P. 94 – 110.
6. Lansing JS. Perfect order: recognizing complexity in Bali. Princeton, – NJ : Princeton University Press, 2006.
7. Ostrom E. Polycentric systems: multilevel governance involving a diversity of organizations. In: Brousseau E, Dedeurwaerdere T, Jouvet P-A, Willinger M, editors.

Global environmental commons: analytical and political challenges in building governance mechanisms. – Cambridge : Oxford University Press, 2012. – P. 105 – 25.

8. Ostrom E. Scales, polycentricity, and incentives: designing complexity to govern complexity. In: Guruswamy LD, McNeely J, editors. Protection of global biodiversity: converging strategies. – Durham, NC : Duke University Press, 1998. – P. 149 – 67.

9. Walker BH, Salt D. Resilience thinking: sustaining ecosystems and people in a changing world. – Washington : Island Press, 2006.

10. Alderson DL, Brown GG, Carlyle WM, Cox LA. Sometimes there is no most-vital arc: assessing and improving the operational resilience of systems // Mil Oper Res. – 2013. – 18 (1). – P. 21 – 37.

11. Allspaw J. Fault injection in production: making the case for resilience testing // ACM Queue. – 2012. – 10(8). – P. 30 – 5.

12. Cook RI, Rasmussen J. Going solid: a model of system dynamics and consequences for patient safety // Qual Saf Health Care. – 2005. – 14 (2). – P. 130 – 4.

13. Woods DD. Essential characteristics of resilience for organizations. In: Hollnagel E, Woods DD, Leveson N, editors. Resilience engineering: concepts and precepts. – Aldershot, UK : Ashgate, 2006. – P. 21 – 34.

14. Woods DD. Escaping failures of foresight // Saf Sci. – 2009. – 47 (4). – P. 498 – 501.

15. Woods DD, Branlat M. Basic patterns in how adaptive systems fail. In: Hollnagel E, Pariès J, Woods DD, Wreathall J, editors. Resilience engineering in practice. – Farnham, UK : Ashgate, 2011. – P. 127 – 44.

КРАВЦОВА ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

*к. т. н., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України*

ТАПЕХІНА ОРІНА ВІТАЛІЇВНА

студентка 4 курсу спеціальності «Менеджмент»

*Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Світова спільнота визначає сьогодні соціальне підприємництво як надійний інноваційний спосіб вирішення проблем економічного розвитку, подолання бідності, створення нових робочих місць, збереження навколишнього середовища [1]. У реаліях сьогодні соціальне підприємництво стає одним із пріоритетних напрямів соціально-економічного життя та лідером у різноманітних секторах економіки будь-якої розвинутої країни світу.

Існують три основні чинники, які роблять підприємство соціальним: соціальна мета, інноваційність і розподіл доходів. І все це – для досягнення вагомого соціального впливу.

Для України соціальне підприємництво – нова і перспективна сфера діяльності, яка викликає великий інтерес серед різних груп небайдужих громадян і підприємців. З огляду на соціально-економічне становище в Україні, соціальне підприємництво стає актуальним тому, що [2]:

- використання підприємницьких підходів до вирішення соціальних проблем дозволяє менше розраховувати на бюджетне фінансування, у зв'язку з постійним дефіцитом останнього;
- привертає до себе увагу грантодавців, особливо зовнішніх;
- дозволяє брати участь в пільгових кредитних програмах і забезпечувати більш сталий розвиток саме соціального підприємництва.

Науковці прогнозують подальше зростання популярності соціального підприємництва, пояснюючи це об'єктивними передумовами [3]:

- низький рівень ефективності вирішення соціальних проблем з боку уряду і держави (зокрема його різних соціальних інститутів);
- створення на вітчизняному ринку конкурентного середовища для підвищення якості товарів і послуг з боку компаній, зацікавлених в цьому;
- необхідність підвищення рівня відповідальності та причетності у людей, шляхом залучення їх в сферу діяльності через різні соціальні організації.

На сьогоднішній день в Україні склалася досить непроста ситуація. Це і слабкий розвиток сільської місцевості, і невідповідність освіти суспільним запитам, і низьке фінансування з державного та місцевих бюджетів, і відсутність належного розвитку студентського самоврядування, і пасивне ставлення населення до глобальних проблем. Такий стан речей зумовив активізацію й орієнтування суспільства задля вирішення нагальних соціальних проблем, тому в останні роки в Україні серед громадських організацій соціальне підприємництво стає все більш популярним як ефективний механізм вирішення локальних соціальних та економічних проблем територіальних громад. Звичайно, для українців це нове явище і розвивається воно переважно поки що завдяки не державі або приватним інвесторам, а окремим ентузіастам. Соціальне підприємництво хоча б частково вирішує проблеми малих груп, зокрема допомагає долати соціальну ізоляцію, працевлаштовуючи людей з обмеженими фізичними та психічними можливостями, безробітних, представників груп ризику, знаходить шляхи для реформування державних соціальних послуг. Починають з'являтися і нові види сервісу, що залишаються поза увагою звичайного бізнесу через незначну прибутковість та відсутність належної професійної підготовки. Звісно, це знижує навантаження на місцеві бюджети у вирішенні суспільних проблем. Ураховуючи теперішню ситуацію в Україні та її наслідки, соціальне підприємництво стає ще більш актуальним, тому дуже важливим є проаналізувати причини попередніх невдач у намаганні запустити відповідні процеси та знайти ефективні засоби для їх усунення.

Однією з основних проблем, яка уповільнює розвиток соціального підприємництва в Україні є відсутність нормативно-правової бази. На сьогоднішній день в Україні не існує відповідного закону.

Соціальне підприємництво – підприємницька діяльність, спрямована на інновативну, суттєву та позитивну зміну у суспільстві. В той час, коли бізнесмени концентровані на створенні фінансового прибутку, соціальні

підприємці займаються збільшенням соціального капіталу. Вони задіяні у таких галузях, як освіта, охорона довкілля, боротьба з бідністю та права людини. Мотивом їх діяльності визначене прагнення розвитку громади [2]. Соціальне підприємництво дає можливість конкретним громадам, командам чи особам узяти справу у свої руки й завдяки соціально-підприємницькій діяльності зробити вклад у розбудову спільного блага та разом із тим забезпечити особисте професійне зростання чи добробут.

Соціальне підприємництво – підприємницька діяльність, націлена на пом'якшення або вирішення соціальних проблем. Характеристиками і ознаками такої діяльності виступають:

- соціальні дії – цільова спрямованість на вирішення/пом'якшення існуючих соціальних проблем, стійкі позитивні вимірні соціальні результати;

- інноваційність – втілення у життя нових унікальних підходів, що дозволяють збільшити/якісно покращити соціальну дію;

- самоокуповування і фінансова стійкість – здатність соціального підприємства вирішувати соціальні проблеми до тих пір, поки це необхідно, та за рахунок доходів, що отримуються від власної діяльності;

- масштабність і тиражованість – збільшення масштабу діяльності соціального підприємства (на національному і міжнародному рівні) і поширення досвіду (моделі) з метою збільшення соціальної дії;

- підхід – здатність соціального підприємця бачити недоліки ринку, знаходити можливості, акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, що будуть мати довгостроковий позитивний вплив на суспільство в цілому.

Важливі та зрозумілі загальні задачі соціального підприємництва:

- задовольняти людські потреби, які дотепер не були задоволені або задоволені не належним чином;

- намагатися змінити соціальні відносини, тип управління;

- підвищувати соціально-політичні можливості та доступ маргінальних груп до ресурсів забезпечення більш якісного задоволення потреб і участі в політичних процесах.

До бар'єрів, які перешкоджають розвитку соціального підприємництва в Україні, відносять [2]:

- брак державної підтримки на етапі становлення або розширення соціальної організації, який несе в собі найбільшу кількість ризиків банкрутства більшості соціальних організацій;

- відсутність у соціального підприємництва привілеїв у порівнянні з традиційними комерційними та некомерційними організаціями: при однакових умовах соціальні підприємці програють традиційним в зв'язку з меншою рентабельністю і соціальними цілями.

Але є і перспективи. 22 лютого 2018 р. відбувся Demo Day Міжнародної школи соціального підприємництва SELab. 14 проєктів – соціальних стартапів презентували свої бізнес-моделі, спрямовані на розв'язання різноманітних соціальних проблем: інтернет-магазин «ІнваФішки», інклюзивний дитячий центр «Круть-Верть», Харківська патронажна служба, Music4All, студія сліпого «АММА» масажу «Здравія», анімаційна студія «NEED: necessary education» та інші. Частина з них уже стартувала, більшість планувала запуснитися впродовж

півроку. У лютому 2018 р. аносувала збір заявок у рамках міжнародної програми Social Impact Award Українська соціальна академія, що запрошує на навчання молодих людей від 17 до 25 років, які хочуть познайомитися з соціальним підприємництвом, мають ідею соціального підприємства або ж хочуть масштабувати свій соціальний бізнес.

Продовжував свою діяльність у 2018 році й проект «Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент вирішення питань суспільного розвитку», що реалізовувався Фондом Східна Європа та Childfund Deutschland e.V. за фінансової підтримки Міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини. У лютому 2019 р., за підтримки Європейської комісії в Україні, стартував новий проект – Social Entrepreneurship: Achieving Social Change from the Bottom Up, що передбачає майже трирічну кропітку роботу з розвитку системи підготовки майбутніх соціальних підприємців, підтримку їхнього бізнесу, забезпечення сприятливої законодавчої бази та популяризацію концепції соціального підприємництва в суспільстві.

З 01.11.2019 р. проводиться Акселератор соціального підприємництва 2019-2020 рр. в рамках нового проекту «Соціальне підприємництво: досягнення соціальних змін за ініціативою «знизу», що реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу. Проект впроваджується БО «Українським форумом благодійників» спільно з організаціями-партнерами: БО МБФ «Імпакт Хаб Одеса», ГО «Фонд «Професійний розвиток Запоріжжя», ГО «Фонд «Професійний розвиток Харкова», ГО «Фонд «Професійний розвиток», Об'єднання «New Door» (Латвія), ГО «Open Coffee Club» (Литва).

Соціальне підприємництво в Україні знаходиться на етапі зародження. Для його розвитку потрібне зниження бар'єрів, стимулювання до прогресу даного інституту та прийняття відповідної нормативно-правової бази, що в подальшому дозволить соціальному підприємництву стати одним із пріоритетів державної політики.

Список використаних джерел:

1. Заволока Ю. М. Проблеми та перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні / Ю. М. Заволока, М. В. Сідненко, А. В. Івко // Ефективна економіка. – 2019. – № 5. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2019/64.pdf.
2. Роменская Ю. Социальное предпринимательство в Украине / Ю. Роменская // Вектор экономики. – 2017. – № 6 (12). – С. 30 – 38.
3. Вольвач В. Социальное предпринимательство : как в Украине создают бизнес со смыслом / В. Вольвач. – Режим доступу : www.uamarket.info.
4. Яке майбутнє у соціального підприємництва в Україні? – Режим доступу : <http://platformamsb.org/yake-majbutnye-u-sotsialnogopidpryyemnystvav-ukrayini/>.

КРАВЧЕНКО МІЛЕНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

*д. держ. упр., професор, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики
Національної академії державного управління при Президентові України*

ТКАЧ ТЕТЯНА АНДРІЇВНА

слухачка

Національної академії державного управління при Президентові України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД МОНЕТИЗАЦІЇ ПІЛЬГ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ

Монетизація пільг означає, що замість безкоштовних чи дешевших послуг пільговики отримують від держави гроші, якими платитимуть за ці послуги на загальних підставах. Ідея тотальної монетизації пільг перенесена в Україну з країн ЄС і США.

Аналіз запровадження системи монетизації пільг базується на вивченні досвіду надання пільг у різних країнах. Багато розвинених країн вирішило проблемами надання та обліку різних соціальних послуг через впровадження соціальних електронних карток, що здобули широке визнання як засіб надання, обліку і контролю за наданням пільг певним категоріям населення. Такі картки мають вигляд традиційних кредитних карток чи карток посвідчення особи, на додачу вони надають можливість безконтактно оплачувати спожиті послуги, визначати особу власника та засвідчувати право на отримання певного виду пільги.

Використання соціальних електронних карток дозволяє розв'язати ще одне важливе питання – завдяки вбудованій у картку мікропроцесорній системі такі картки здатні, наприклад, обмежити перелік поїздок, адже постачальники соціальної послуги не лише прагнуть забезпечити її надання виключно тим, хто має на неї право, але й переконатися, що допомога витрачається за призначенням.

Надання соціальних транспортних послуг як напрямку соціальної допомоги через соціальні електронні картки є глобальною тенденцією останніх років. З їх використанням держава може бути певною в тому, що допомогу доставлено людині вірно. Розрахунки здійснюються із застосуванням стандартної технології, що передбачає використання персональних ідентифікаційних номерів для реєстрації картки та визначення, чи картою користується її власник.

Звісно, система захисту інформації таких карт повністю не усуває можливості шахрайства і зловживань у системі соціальної допомоги, але в будь-якому разі соціальні електронні картки допомагають спрямувати переказ державних коштів до визначених одержувачів. Зазвичай масштабне запровадження пластикових карток здійснюється спільно з операторами карткових платіжних систем. Наприклад, карткова платіжна система MasterCard використовується в системі соціальної допомоги в Польщі.

У більшості країн в основі системи соціальної допомоги лежить принцип, згідно з яким соціальна допомога має надаватися на задоволення базових потреб людей, в тому числі оплату соціальних транспортних послуг. Але, як виявилось, відстежити витрати одержувачів і забезпечити цільове використання виплачених їм коштів в умовах чинних систем соціальної допомоги в більшості країн

надзвичайно складно. Окрім того, у багатьох країнах існує «чорний» ринок, на якому можна конвертувати соціальні електронні картки у готівку.

Відсутність обліку безоплатного проїзду та належного електронного реєстру осіб, які мають право на отримання соціальних транспортних послуг, є поширеною і загальноновизнаною проблемою. Такий облік відсутній, наприклад, в Англії, де з квітня 2008 р. 11 млн. осіб віком понад 60 років та інвалідам було видано спеціальні посвідчення, що надають право безкоштовного проїзду автобусом по всій країні не в години пік. Раніше право пільгового проїзду діяло лише в межах території місцевого органу влади за місцем проживання. Центральний уряд надав місцевим радам додатково 212 млн. фунтів стерлінгів на рік на фінансування системи пільгового проїзду. При цьому місцеві органи влади зобов'язані компенсувати автобусним компаніями вартість перевезення пільгових пасажирів. У результаті ті регіони країни, в яких перебуває багато пенсіонерів, – морські курорти, туристичні й торгові осередки, – одержали недостатньо коштів для покриття вартості пільг. Станом на весну 2010 р. соціальні електронні картки застосовувалися для оплати проїзду автобусом лише в межах Лондона. В інших регіонах країни продовжують використовуватися паперові проїзні документи.

У рамках програми «Транспорт для Лондона» місцеві органи влади впровадили універсальний електронний квиток для оплати проїзду різними видами транспорту в межах Лондона: автобусом, трамваєм, деякими видами річкового транспорту і більшістю видів рейкового транспорту. Перша картка (її назвали Устрицею), яку було випущено в липні 2003 р., мала обмежений набір функціональних можливостей. Протягом часу, що минув, цей набір поступово розширився. Звичайний проїзний документ являє собою картку на пред'явника і не містить фотографії його держателя, а Устриця є іменною картою з фотографією власника на лицьовому боці. Устриці видаються особам з тих категорій населення, які мають право пільгового проїзду в громадському транспорті (безоплатного чи зі знижкою). Устриця є типовим прикладом соціальної електронної картки – технічного засобу, що уможливило використання права пільгового проїзду на громадському транспорті зареєстрованим у системі громадянам.

Для різних категорій пасажирів встановлено різні розміри знижок на оплату проїзду. До таких пасажирів належать діти, підлітки, студенти, громадяни похилого віку, ветерани війни, певні групи інвалідів, безробітні та малозабезпечені громадяни. Під час створення програми «Транспорт для Лондона» було використано можливості електронної бази даних пасажирів-пільговиків, створеної для більшої безпеки і зручності пасажирів. Також з прийняттям програми «Транспорт для Лондона» було прийнято й Кодекс поведінки у громадському транспорті, який є обов'язковим до виконання всіма пасажирями-пільговиками. Цікавим видається той факт, що порушників Кодексу позбавляють права на безоплатний чи зі знижкою проїзд, наприклад за антисоціальну поведінку.

Після запровадження у системі електронних карток каральних заходів транспортна влада Лондона пішла ще далі, дозволивши громадянам повертати собі право безоплатного проїзду в громадському транспорті шляхом участі в громадських роботах. Ініціатива була започаткована у серпні 2009 р. Відтоді

особи, які були позбавлені права на безоплатний проїзд через порушення Кодексу поведінки у громадському транспорті, можуть повернути собі це право, добровільно відпрацювавши в рамках природоохоронних проєктів поблизу Лондона. У такий спосіб молодь заохочується цінувати надані їм пільги на проїзд і залучається до добровільних робіт на благо місцевих громад [1].

Таким чином, міжнародний досвід монетизації пільг у сфері транспорту свідчить про визнання важливості створення ефективної системи управління розвитком соціальної та транспортної сфер, що повинно базуватися на зміні вектору формування публічної політики, оновленні її інституційної основи, зміні ролі та функцій інституцій на рівні центральних і місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування; розробленні механізмів ринкового ціноутворення на транспортні послуги і формування нових схем їхнього фінансування та адресної оплати; удосконаленню нормативно-правової бази; посиленню відповідальності їхніх надавачів; упровадженню мінімальних стандартів якості надання таких послуг, уведенню незалежної системи контролю й гарантій якості послуг, що надаються.

Список використаних джерел:

1. Савчук О. Монетизація пільг: досвід інших країн та висновки для України (Policy Paper) / О. Савчук, В. Кушніренко. – Режим доступу : <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28828.pdf>.

КРАВЧУК АННА АЛЕКСАНДРОВНА

студентка 3 курсу факультета управління

Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЫНКА ТРУДА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Государственную политику в связи с рынком труда следует понимать, как совокупность социально-экономических мер, принимаемых государством для достижения поставленных целей в сфере воспроизводства (улучшение профессионального состава и других структурных характеристик), обмена (предложение рабочих мест, совершенствование механизмов трудоустройства и социальной поддержки ищущих работу, ведения переговоров, заключения контрактов) и использования рабочей силы (стимулирование роста производительности труда, регулирование оплаты труда, условий труда, урегулирование конфликтов) [1].

Любое государственное воздействие на рынок труда происходит через определенный механизм. Механизм рынка труда представляет собой взаимодействие и согласование разнообразных интересов работодателей и трудоспособного населения, желающего работать по найму на основе информации, получаемой в виде изменений цены труда (функционирующей рабочей силы) [2].

Роль государства как экономического регулятора рынка труда заключается в определении целей, национальных приоритетов, выработке механизма их

реализации и в выборе регуляторов, обеспечивающих получение системного эффекта. Наиболее важным представляется законодательное обеспечение политики занятости населения. Источниками регулирования трудовых и связанных с ними отношений являются Конституция Республики Беларусь, ТК и другие акты законодательства о труде, коллективные договоры, соглашения и иные локальные нормативные правовые акты, трудовые договоры.

В Республике Беларусь на данный момент нормативная правовая база рынка труда является хорошо развитой, покрывающей многие вопросы занятости населения и обеспечивает правовое регулирование занятости. Правовая база развивается и не стоит на месте, тем самым подстраиваясь к постоянно изменяющимся условиям как внутри страны, так и вне её.

Согласно официальной статистике, белорусские работники являются высокоинтеллектуальными и заинтересованными в труде, который будет обеспечивать им высокий уровень благосостояния. Но, к сожалению, в Республике Беларусь существуют демографические проблемы, самой серьезной из которых является старение населения, поэтому и средний возраст работников растет, а также растет количество работающих пенсионеров вместе с сокращением количества работающей молодежи. Поэтому для белорусской экономики необходимо проводить различные мероприятия, чтобы эта проблема не стала всеобъемлющей.

Неспособность рынка труда при несовершенном его типе самостоятельно, автоматически саморегулироваться вызывает необходимость государственного вмешательства посредством специальной политики занятости. Государство способствует обеспечению максимально возможной занятости населения. Если гражданин по не зависящим от него причинам не может трудоустроиться, ему гарантируются обучение по востребованным специальностям, повышение квалификации, предоставление иных видов помощи, предусмотренных Законом «О занятости населения Республики Беларусь».

Проблему развития, поддержания и регулирования рынка труда нельзя решить без государственной поддержки. Можно выделить четыре основных направления государственного регулирования рынка труда. Во-первых, это программы по стимулированию роста занятости и увеличению числа рабочих мест; во-вторых, программы, направленные на подготовку и переподготовку рабочей силы; в-третьих, программы содействия найму рабочей силы и, в-четвертых, программы по социальному страхованию безработицы, т.е. правительство выделяет средства на пособия безработным.

Вопрос занятости населения находится на постоянном контроле Президента Республики Беларусь. Вследствие деятельности органов государственного управления в сфере занятости за 2018 год был достигнут главный результат в рамках реализации подпрограммы «Содействие занятости населения»: сокращено количество безработных путем увеличения количества вакансий и направления безработных на оплачиваемые общественные работы. Благодаря реализации инвестиционных проектов в Беларусь привлекаются новые прогрессивные технологии, позволяющие создавать рабочие места нового поколения, где обеспечиваются современные условия труда, высокий уровень добавленной стоимости и, соответственно, достойная заработная плата.

Приведение системы подготовки специалистов с высшим профессиональным образованием к потребностям рынка труда является неотъемлемой чертой современной экономики, предполагающей государственное регулирование рынка труда на основе учета степени соответствия спроса и предложения рабочей силы. Все действия государства направлены на обеспечение сбалансированности и повышение эффективности использования трудового потенциала Республики, содействие эффективному распределению трудовых ресурсов, обеспечение социальной защиты от безработицы, а также сохранение в 2016–2020 годах уровня безработицы в пределах социально допустимого значения, не превышающего 2 % к численности экономически активного населения [3].

Список использованной литературы:

1. Кашепов А. В. Рынок труда: проблемы и решения : монография / А. В. Кашепов, С. С. Сулакшии, М. А. Салчинов. – М. : Научный эксперт, 2008. – 232 с.
2. Экономика труда : учебник / ред. : А. И. Архипов, Д. Н. Карпунин, Ю. П. Кокин. – М. : Экономика, 2009. – 560 с.
3. Государственная программа о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы. – Режим доступа : www.economy.gov.by/ru/gp_soc-ru/.

КРАЙНЯК АЛІНА ВАДИМІВНА

студентка факультету економіки

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ТРОСТЯНСЬКА КАРИНА МИКОЛАЇВНА

к. е. н., доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СТАН СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування не спроможна забезпечити достойний рівень пенсії, оскільки коштів на покриття всіх виплат не вистачає. Внаслідок цього виникає потреба в пошуку інших способів здійснення заощаджень на старість. Одним з альтернативних варіантів вирішення даної проблеми є сплата внесків до недержавних пенсійних фондів, які представляють собою третій рівень пенсійної системи України та діють відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення».

Недержавні пенсійні фонди (НПФ) вкладають грошові кошти своїх учасників в цінні папери з метою отримання інвестиційного прибутку, що сприяє активізації руху капіталу на фінансовому ринку країни. Як показує досвід багатьох розвинутих держав, трансформація вільних коштів домашніх господарств та підприємств у інвестиції стимулює економічний розвиток. Важливий внесок у дослідження теоретичних основ формування добровільного

недержавного пенсійного забезпечення здійснили такі науковці, як М. В. Демченко, О. А. Туманова, М. О. Змієнко, Г. В. Титаренко та інші. НПФ – юридична особа зі статусом неприбуткової організації, яка функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду [1]. Учасники НПФ по досягненню пенсійного віку або за 10 років до його настання отримуватимуть пенсійні виплати, на розмір яких не впливатиме стаж роботи, і які будуть залежати лише від кількості коштів на індивідуальному рахунку, тривалості виплат та методу розрахунку розміру пенсії на конкретний термін. Підставою для здійснення виплат також може бути визнання учасника фонду інвалідом, медичне підтвердження критичного стану здоров'я учасника фонду (інсульт, онкозахворювання), виїзд учасника фонду на постійне проживання за межі України тощо.

До вибору НПФ необхідно підійти особливо ретельно, при цьому основну увагу слід приділити комісії з управління активами (КУА), звернути увагу на надійність банка-зберігача, на наявність відкритої інформації у вільному доступі та ознайомитися з інвестиційним портфелем. Окрім того, можна здійснювати внески в декілька НПФ одночасно для зменшення обсягу ризиків.

НПФ на території України працюють вже понад 15 років й станом на 30.06.2019 р. у Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 63 недержавні пенсійні фонди та 22 адміністратори НПФ [2]. Протягом останніх чотирьох років кількість НПФ залишалася майже незмінною (2019 р. – 63; 2018 р. – 62; 2017 р. – 64; 2016 р. – 64), що свідчить про певну стабільність на ринку недержавного пенсійного забезпечення. У 2019 р. НПФ були зареєстровані в 9 регіонах України. Найбільше недержавних пенсійних фондів зосереджено у м. Києві – 45 або 72,4 % від загальної кількості. Це свідчить про нерівномірний розподіл НПФ по регіонам і значну їх централізацію, що ускладнює доступ населення до них (рис. 1).

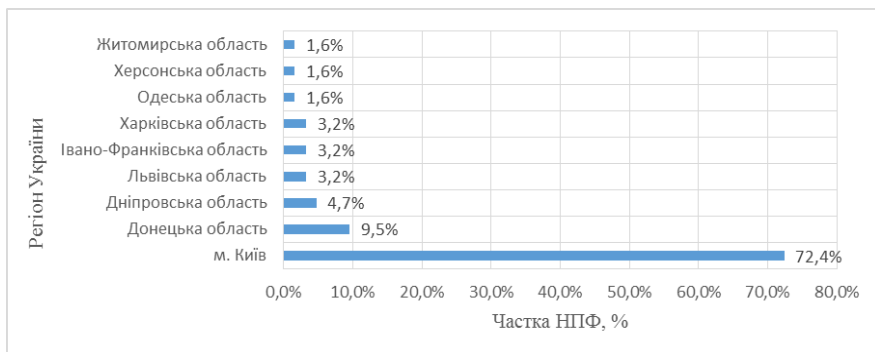

Рис. 1. Регіональний розподіл НПФ станом на 30.06.2019 р.
Джерело: побудоване самостійно за даними [2]

Загальна вартість активів, сформованих НПФ, станом на 30.06.2019 р. дорівнювала 2892,9 млн. грн., що виявилось на 14 % більше в порівнянні з аналогічною датою 2018 року, що свідчить про більш вдалу інвестиційну політику та залучення нових учасників (було укладено 72,7 тис. пенсійних контрактів, що виявилось на 14,1 % більше порівняно з минулим роком).

У загальній сумі пенсійних внесків основну частку (90,5 %) становили внески від юридичних осіб, обсяг яких склав 1875,3 млн. грн. Це є показником того, що підприємства піклуються про пенсійне забезпечення своїх працівників і здійснюють систематичні внески до НПФ.

Станом на звітну дату структура інвестування пенсійних активів була такою: цінні папери, дохід за якими гарантовано КМУ (47,3 % інвестованих активів); депозити в банках (36,4 %); облигації підприємств, емітентами яких є резиденти України (7,8 %); об'єкти нерухомості (2,7 %); акції українських емітентів (1,5 %); банківські метали (0,2 %); акції іноземних емітентів (0,1 %); інші активи (4 %). Можна помітити, що більша частина грошових коштів НПФ інвестується в інструменти з високим ступенем надійності (банківські депозити, цінні державні папери), які хоча і не найбільш дохідні, але дозволяють звести ризики до мінімуму.

Переваги НПФ полягають у можливості достроково скористатися накопиченими коштами; перевести накопичення до іншого НПФ у разі незадоволення роботою обраного фонду; передати накопичення у спадок; визначити частоту і розмір внесків, а також суму і тривалість пенсійних виплат та ін. НПФ спроможні більш гнучко, порівняно з державною пенсійною системою, врахувати зміни потреб вкладників.

Загалом, недержавне пенсійне забезпечення в Україні розвивається незначними темпами, що зумовлено негативним впливом ряду чинників, а саме:

- низьким рівнем довіри населення до банків, страхових компаній та інших кредитно-фінансових установ, у тому числі і до НПФ, через що не відбувається активного залучення нових учасників;
- недосконалістю законодавчого регулювання діяльності НПФ;
- відсутністю достатнього рівня платоспроможності частини населення країни для здійснення систематичних внесків до недержавних пенсійних фондів;
- недостатньою розвиненістю фондового ринку країни, що не дає змогу в повній мірі використати всі наявні можливості для примноження розміру пенсійних активів недержавного фонду.

Для вирішення даних проблем необхідно, насамперед, створити додаткові механізми захисту внесків учасників, забезпечити прозорість інформації щодо того чи іншого НПФ, посилити моніторинг діяльності, розробити систему заохочення та залучення нових учасників, а також ознайомити населення з перевагами недержавного пенсійного забезпечення.

Отже, використання НПФ являється одним із способів поліпшення рівня життя пенсіонерів, шляхом примноження вкладених коштів учасників за рахунок трансформації їх в інвестиційний капітал. Результати аналізу показників діяльності НПФ в Україні демонструють поступове кількісне зростання, яке на нинішньому етапі не супроводжується суттєвими якісними змінами. Тому для активізації розвитку НПФ необхідно провести ряд заходів, щоб в майбутньому це

дозволило зменшити навантаження на солідарну систему, тим самим збільшивши обсяг виплат пенсіонерам, і сприяло економічному зростанню України.

Список використаних джерел:

1. Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України від 9 лип. 2003 р. № 47-48 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47 – 48. – Ст. 1.

2. Структура ринку недержавних пенсійних фондів. – Режим доступу : <https://finpost.com.ua/news/14539>.

КРУК ЕЛЕНА ВЛАДИМИРОВНА

аспірантка кафедри публічного адміністрування в сфері гражданської захисти Національного університету гражданської захисти України

ВНЕШНЯЯ ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ УГРОЗА СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

По данным ООН Украина входит в десятку стран с наибольшим количеством эмигрантов. Количество трудовых мигрантов Госстат оценивает в 1,3 млн., а эксперты приводят оценки от 2 до 4 млн. А многие политики утверждают, что за последние годы от 5 до 8 млн. украинцев покинули страну, убягая от нищеты и безработицы. Что не так с миграционными данными и что с этим делать [2].

За время независимости, как показывают данные ООН, направления миграции украинцев существенно изменились. В первые годы независимости почти 85 % украинских эмигрантов проживали в странах бывшего СССР (в основном это были люди, которые родились в УССР и в определённый момент времени переехали жить в другую республику Союза). Количество украинских эмигрантов в США, Канаде, Западной и Центральной Европе и Австралии увеличилась с 0.7 до 1.6 млн., а их доля в общем количестве украинцев, выехавших жить за границу, выросла с 13 % до 27 % [2].

На данный момент около 4 млн. украинцев или 16 % трудоспособного населения страны являются трудовыми мигрантами. Об этом сообщила пресс-служба Центра экономической стратегии (ЦЭС) со ссылкой на результаты исследования. «Одномоментно за пределами страны может находиться около 2,6 – 2,7 млн. человек. Это означает, что украинцы едут за границу на короткие сроки, зарабатывают там деньги и возвращаются домой», – отметили в пресс-службе.

Отмечается, что наиболее веская причина, почему украинцы едут работать за границу – экономическая: высокий уровень оплаты труда и имеющиеся рабочие места. Этот миграционный поток носит маятниковый, краткосрочный характер, а большинство трудовых мигрантов предпочитают вернуться обратно в Украину [4].

Чем грозит украинской экономике масштабная трудовая миграция Украинские предприниматели не могут продать свою продукцию, ВУЗы жалуются на дефицит абитуриентов, налоговая не справляется с выполнением плана сбора налогов, а бизнес констатирует катастрофический дефицит кадров –

украинцы массово покидают пределы родины в поисках лучшей жизни. И не собираются возвращаться обратно.

По оценкам экспертов, реальная численность населения страны на 7-9 млн. человек меньше декларируемого официальной статистикой показателя. Если из данных Госстата вычесть «теневых» трудовых мигрантов и жителей оккупированных территорий, окажется, что на постоянной основе в стране проживает всего около 33 млн. человек, пишет

Ситуация усугубляется тем, что за пределы страны рвутся в первую очередь не пенсионеры и безработные, а социально активные, трудоспособные граждане. А кроме рабочих рук, Украина теряет еще и «мозги». Рано или поздно, предупреждают эксперты, это обернется полноценной экономической катастрофой. И вот почему.

По данным Госстата, на 1 января в Украине проживало 42,4 млн. человек без учета оккупированного Крыма. Эта статистика, впрочем, не учитывает граждан, которые выехали на заработки или ПМЖ за границу. Открытие безвиза с ЕС сделало точный учет невозможным: неизвестно в каком качестве поехал украинец по туристической визе в Европу – как праздный путешественник или как нелегальный рабочий.

В первую очередь это отражается на социальных обязательствах государства, средства на которые черпаются из налогов, собираемых с трудоспособных граждан. Демографическая яма, вызванная падением рождаемости в 90-е годы и нынешняя волна трудовой миграции делает выполнение пенсионной программы невозможной. И пожирает и без того дефицитные ресурсы.

В 2018 году всего на пенсии выплачено 346 млрд. грн., из которых 139,3 млрд. грн. – это дотации из госбюджета, вызванные как раз нехваткой граждан-налогоплательщиков. И с каждым годом ситуация усугубляется. В 2019 году правительство намерено увеличить финансирование дефицита Пенсионного фонда на 20 % (+27 млрд. грн.). И это при том, что доходы казны, по расчетам Кабмина, вырастут всего на 9,8 % [3].

Для регулирования ситуации оттока кадров необходимо проводить реформы по превращению Украины в действительно динамичную экономику с высоким спросом на рабочую силу с адекватной зарплатой. Кроме того, нужно создавать дополнительные возможности для трудовых мигрантов, которые хотят вернуться сюда и вкладывать средства в экономику, с соответствующими условиями и финансовыми гарантиями для этой категории. Однако этим должно заниматься не только государство, но и украинский бизнес, который должен стать прозрачным и с низким уровнем риска. Интересным для Украины мог бы быть опыт Польши по созданию так называемых «полонийских фирм» с предоставлением определенных льгот, в том числе финансовых и налоговых, для поляков, работавших за границей, но решили вернуться на родину [1].

Список использованной литературы:

1. Миграция из Украины растёт и приближается к критической. – Режим доступа : <http://nv.ua/ukraine/events/mihratsija-iz-ukrainy-rastet-i-priblizhaetsja-k-kriticheskoj-2462687.html>. – Загл. с экрана.

2. Миграция: почему никто в Украине не знает, сколько сограждан выехало за границу. – Режим доступа : <http://argumentua.com/stati/migratsiya-pochemu-nikto-v-ukraine-ne-znaet-skolko-sograzhdan-vyekhhalo-za-granitsu>. – Загл. с экрана.

3. Чем грозит украинской экономике масштабная трудовая миграция. – Режим доступа : https://antikor.com.ua/articles/265881-chem_grozit_ukrainskoj_ekonomike_masshtabnaja_trudovaja_migratsija. – Загл. с экрана.

4. Число трудовых мигрантов из Украины достигло 4 млн. человек – исследование. – Режим доступа : <https://strana.ua/news/137488-chislo-trudovykh-mihrantov-iz-ukrainy-dostihlo-4-mln-chelovek.html>. – Загл. с экрана.

ЛЕВКОВЕЦЬ НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

*старший викладач кафедри «Фінанси, облік і аудит»
Національного транспортного університету*

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Під соціальною безпекою підприємства В. Лугова та Т. Голубєва розуміють створення системи взаємовигідних партнерських відносин між персоналом та керівництвом підприємства, що забезпечується задоволенням матеріальних та нематеріальних потреб працівників та реалізацією інтересів підприємства [4]. Дискусійним вважаємо в цьому визначенні те, що автори процес забезпечення соціальної безпеки підприємства розглядають як внутрішній процес, тобто узгодженість інтересів керівництва та персоналу

Соціальна безпека є ширшим поняттям, і на процес її забезпечення впливає ряд чинників зовнішнього по відношенню до підприємства середовища.

На думку С. Омельчук [6], сутність соціальної безпеки підприємства полягає в забезпеченні прожиткового мінімуму працівникам підприємства, росту заробітної плати, системи мотивації й оплати праці за кінцевими результатами роботи, відповідності заробітної плати кваліфікації працівників. Критичний аналіз цього визначення дає змогу зробити висновок про його обмеженість матеріальними інтересами працівників та рівнем їх задоволення. Інші ж аспекти трудового життя працівників, а також їхні потреби й інтереси залишилися поза полем зору науковців.

Взагалі, то соціальна безпека підприємства не повинна обмежуватися тільки системою мотивації праці.

Згідно з трактуванням Б. Купчак [3] соціальна безпека підприємства характеризується таким станом соціально-економічного розвитку підприємства, що забезпечує його працівникам належний рівень життя, доходів, прийнятні умови праці та відпочинку незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

В. Безбожний [1] розглядає соціальну безпеку підприємства як стан захищеності підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, який досягається шляхом гармонізації та взаємоузгодження його інтересів відповідно до інтересів суб'єктів внутрішнього й зовнішнього середовища в часі та просторі. З визначення незрозуміло, які саме інтереси підприємства та суб'єктів

внутрішнього й зовнішнього середовища повинні бути узгоджені у процесі забезпечення соціальної безпеки підприємства.

Це трактування однаково може стосуватися як економічної, екологічної, так і соціальної безпеки підприємства.

Соціальну безпеку підприємства Н. Мехеда та А. Маджула [5] розглядають як систему соціально-економічних заходів, які спрямовані на матеріальне забезпечення працівників, покращення якості життя та умов праці. Не зовсім логічним є трактування соціальної безпеки як системи заходів. Скоріше, це шляхи, способи забезпечення соціальної безпеки, а не її стан.

Найбільш точно визначення соціальної безпеки сформовано О. Ляш [2], яка розглядає її як стан взаємозв'язку людських, корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне використання персоналу для стабільного його функціонування та динамічного соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним загрозам.

Враховуючи вищевикладене, можна ауг визначити, що соціальна безпека підприємства характеризується:

- станом злагоджених відносин між персоналом та керівництвом підприємства;
- рівнем забезпечення матеріальних інтересів працівників;
- належним рівнем життя, доходів, прийнятними умовами праці та відпочинку працівників;
- станом захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз;
- як система соціальних та економічних заходів;
- як різновекторна взаємодія в часі та просторі соціальних інтересів;
- як стан взаємозв'язку людських, корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне використання персоналу.

Поняття соціальної безпеки підприємства може бути визначене як стан захищеності соціальних інтересів персоналу від зовнішніх та внутрішніх загроз щодо його професійного, соціального стану та рівня життєзабезпечення, за якого відбуваються збереження та розвиток трудового потенціалу, а також зростання показників ефективності діяльності підприємства.

Враховуючи виділені ознаки соціальної безпеки та сформовані трактування цих понять, дає змогу сформулювати визначення соціальної безпеки підприємства.

Соціальна безпека підприємства – це стан, який характеризується надійною захищеністю соціальної системи від наявних та потенційних загроз із внутрішнього та зовнішнього середовища, який дає можливості для самоорганізації та саморозвитку, збереження та розвитку трудового потенціалу, гарантує стійкість та стабільність, відповідний соціальний стан та рівень життєзабезпечення в умовах відповідного рівня прибутковості та узгодженості й реалізації економічних інтересів.

Проведені дослідження дали змогу сформувати власне поняття «соціальна безпека підприємства», що, на відміну від наявних підходів, враховує дію внутрішнього та зовнішнього середовища та обумовлює їх взаємозв'язок.

Список використаних джерел:

1. Безбожний В. Вибір способу забезпечення соціально-економічної безпеки великих промислових підприємств : дис... канд. екон. наук : 08.00.04 / В. Безбожний ; СНУ ім. В. Даля МОН України. – Луганськ, 2009. – 20 с.
2. Іляш О. Наукові передумови ідентифікації категорії «соціальна безпека регіону» / О. Іляш // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Економічні науки. Сер. «Регіональна економіка». – 2010. – Вип. 7 (27). – Ч. 3. – С. 37 – 62.
3. Купчак Б. Економічна безпека підприємництва: суть та умови виникнення / Б. Купчак // Науковий вісник Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер. «Економіка». – 2010. – Вип. 2. – С. 334 – 346.
4. Лугова В. Соціальна безпека як ключова підсистема безпеки підприємства / В. Лугова, Т. Голубева // БІЗНЕС-ІНФОРМ. Економіка – 2011. – № 10 – С. 69 – 72.
5. Мехеда Н. Планування соціальної безпеки на підприємстві / Н. Мехеда, А. Маджула. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=39869>.
6. Омельчук С. Визначення сутності поняття «економічна безпека підприємства» та його складових / С. Омелянчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – № 6. – Т. 1. – С. 206 – 210.

ЛЕМІШ ВІРА Григорівна

*слухачка магістратури факультету соціології та управління
Запорізького національного університету*

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ПІЛЬГ В УКРАЇНІ

Соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту, гарантованого Конституцією України, кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах, що ґрунтуються на соціальній справедливості й рівності прав [6].

Система соціального захисту є своєрідним індикатором громадянської позиції держави, а її ефективна організація – гарантом стабільності суспільства та максимальної реалізації прав людини [6].

Вагоме місце в системі соціального захисту займають гарантовані державою пільги населенню. Пільга – це встановлений законодавством дозвіл на повне або часткове звільнення певних категорій осіб від виконання певних обов'язків, які встановлені для інших суб'єктів (категорії суб'єктів), або надання особі додаткових прав (додаткового змісту та обсягу права) у визначеній сфері, порівнюючи з правами (обсягом прав) інших осіб у такій сфері [5].

На даний час в Україні нараховується понад 40 категорій громадян, які отримують різні пільги, що передбачені Законами України та іншими нормативно-правовими актами, включаючи програми соціального захисту населення на місцевому рівні [5]. Найчисельніші категорії: пенсіонери за віком (майже третина всього населення країни), ветерани війни, діти війни, особи з

інвалідністю, багатодітні сім'ї та діти з багатодітних сімей, інші. Наразі, пільг так багато, що для їх реалізації та фінансування у повному обсязі, не вистачить всього річного бюджету країни. Актуальним стало питання модернізації системи пільг.

Більшість експертів схиляється до необхідності впровадження наступних етапів модернізації системи надання пільг: ефективний облік пільг та громадян пільгових категорій; скасування деяких видів пільг та зменшення числа пільгових категорій; надання пільг з урахуванням доходів отримувачів; монетизація пільг [5].

Для реалізації першого етапу та з метою більш ефективного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів на фінансування пільг, ще в січні 2003 року Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову № 117 «Про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги» (ЄДАРП). Впровадження ЄДАРП дало змогу «перерахувати» громадян пільгових категорій в межах кожної адміністративно-територіальної одиниці країни, а також, максимально удосконалити механізм проведення розрахунків та перевірки правильності нарахування підприємствами-надавачами послуг пільг з оплати за спожиті житлово-комунальні послуги, послуги зв'язку, компенсації на придбання твердого палива та скрапленого газу, по кожному пільговику окремо. Але, ЄДАРП виявився неефективним в плані контролю за цільовим використанням бюджетних коштів на надання пільг з оплати за проїзд в міському, приміському та міжміському пасажирському транспорті.

Крім того, на сьогодні впроваджені та результативно функціонують: Автоматизована система обробки пенсійної документації (АСОПД), Централізований банк даних з проблем інвалідності (ЦБІ), реєстр учасників АТО, Єдина база даних про внутрішньо переміщених осіб (ЄБДВПО), інші бази даних та реєстри.

Піштовхом в проведенні модернізації системи надання пільг стала угода про позику № 8404-UA, укладена в липні 2014 року між Урядом України та Міжнародним банком реконструкції та розвитку для реалізації проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України» на суму в 300 млн. дол. Відповідно до проекту реформа соціальних виплат має базуватися на трьох принципах: ефективності; адресності; монетизації [5].

Так, на другому етапі модернізації системи надання пільг передбачалась «ліквідація» неефективних пільг. Це відбулося у результаті сумнівного, з точки зору конституційності, скасування окремих видів пільг за соціальною ознакою та скорочення деяких категорій пільговиків за професійною ознакою. Наприклад, Законом України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» (Закон України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII), було скасовано пільги учасникам війни та дітям війни на безоплатний проїзд.

У рамках реалізації третього етапу модернізації системи надання пільг було прийнято, вже згадуваний вище, Закон України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII, яким передбачалось надання пільг окремим категоріям громадян з урахуванням середньомісячного сукупного доходу сім'ї. З липня 2015 набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 р. №389 «Про

затвердження порядку надання пільг окремим категоріям громадян з урахуванням середньомісячного сукупного доходу сім'ї». Відтепер, пільги з оплати за спожиті житлово-комунальні послуги, послуги зв'язку, одержання ліків, зубопротезування, інші пільги, передбачені для учасників війни, дітей війни, багатодітних сімей, інших категорій громадян, надаються за умови, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї пільговика в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу [4]. Необхідно зазначити, що Рішеннями Конституційного Суду України № 6-р/2018 від 17.07.2018 р. та № 12-р/2018 від 18.12.2018 р., значна частина змін у законодавчих актах, внесених Законом України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII, в тому числі, стосовно скасування пільг або обмеження пільг по доходах, визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційним).

Четвертий етап модернізації системи надання пільг передбачає монетизацію пільг. Суть монетизації полягає в тому, що замість безкоштовних чи дешевших послуг пільговик отримує від держави гроші, якими сплачує за ці послуги на загальних підставах [5].

Першим кроком стала спроба монетизувати пільги на проїзд. Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 14.03.2018 р. № 197 «Деякі питання надання пільг у готівковій формі з оплати проїзду усіма видами транспорту загального користування на міських, приміських та міжміських маршрутах. При цьому витрати на пільговий проїзд було перекладено з Державного бюджету України на місцеві бюджети. Разом з цим, місцевим органам влади передано відповідальність за реалізацію програми та право обирати порядок надання пільг на проїзд – монетизація або інший спосіб. Наразі, у більшості регіонів України монетизація пільг на проїзд не реалізована.

Наступним кроком стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 р. № 373 «Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг у грошовій формі», якою, зокрема, затверджено Порядок надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг у грошовій формі. Порядок набрав чинності з 1 жовтня 2019 року, в Україні стартувала, так звана, монетизація пільг на житлово-комунальні послуги. Новий механізм передбачає два варіанти одержання пільг: безготівкова та готівкова монетизація

Ще зарано підбивати підсумки та аналізувати результати впровадження монетизації пільг для населення та держави в цілому, але вже сьогодні можна виділити наступні проблеми. По-перше, неготовність органів соціального захисту та АТ «Ощадбанк» до повноцінного впровадження монетизації; по-друге, додаткове фінансове навантаження на бюджет країни: збільшення середнього розміру пільги, витрати на оплату послуг АТ «Ощадбанк» та впровадження нового програмного забезпечення; по-третє, на етапі монетизації, як і на всіх інших етапах модернізації системи надання пільг, недостатньо уваги приділено формуванню «суспільної думки» та інформаційно-роз'яснювальній роботі серед населення. Варто зазначити, що вітчизняна система пільг та її сприйняття суспільством успадковані ще з радянських часів, коли пільги виконували дещо інші функції: шанування ветеранів війни, винагорода за сумлінну довгострокову

працю, безперервний трудовий стаж, особливі заслуги перед державою. Сьогодні, на державному рівні, пільги розглядаються як підтримка найбільш вразливих та малозабезпечених верств населення, перетворюючись на окремий вид державної допомоги та частину доходів громадян. Не всі розуміють суть нового підходу до системи пільг, в результаті – кожен етап модернізації негативно сприймається суспільством, викликає громадянський опір та підвищення ступеню недовіри громадян до держави та органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України : закон України від 28 груд. 2014 р. №76-VIII // База даних : Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-19>.

2. Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг у грошовій формі : постанова КМУ від 17 квіт. 2019 р. № 373 // База даних : Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2019-%D0%BF>.

3. Про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги : постанова КМУ від 29 січ. 2003 р. № 117 // База даних : Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2003>.

4. Про затвердження Порядку надання пільг окремим категоріям громадян з урахуванням середньомісячного сукупного доходу сім'ї : постанова КМУ від 4 черв. 2015 р. № 389 // База даних: Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2015-%D0%BF>.

5. Монетизація пільг: досвід інших країн та висновки для України. – Режим доступу : <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28828.pdf>.

6. Сутність соціального захисту населення / М. І. Тимофєєва // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2016. – № 6. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

ЛІТОВЧЕНКО ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

студентка 4 курсу педагогічного відділення

КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І. С. Нечуя-Левицького»

ОЦІНКА РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: ПОРІВНЯННЯ ПІДХОДІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Наслідком динамічного загострення соціальної небезпеки є те, що в Україні в останній період щороку помирає близько 800 тис. чол., 80 % із яких можна було б урятувати при своєчасній наданні медичної допомоги. Сьогоднішні 14-17-річні, за прогнозом, можуть дожити лише до 60 років, а за роки незалежності Україна втратила 6 млн. чол., тобто населення таких країн як Данія, Швеція, Молдова, Грузія [6, с. 13] Це тільки окремі факти соціальної катастрофи, що загрожує Україні. На сьогодні додатковий негативний вплив складають військові загрози та поглиблення кібервпливу. Це, та ряд інших загроз, визначають необхідність

якісної ідентифікації підходів до визначення рівня соціальної безпеки держави з метою оптимізації стратегії протидії соціальним загрозам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення рівня соціальної безпеки держави присвячено ряд наукових праць та методичних рекомендацій на державному рівні. Варті уваги праці О. П. Ковалю [3], В. І. Куценка та В. П. Удовиченка [6], А. Л. Баланди [1], Т. М. Завори [2] та інших.

Окремі дослідження в напрямку оцінювання рівня соціальної безпеки були здійснені нами раніше. Зокрема щодо економічних наслідків порушення соціальної безпеки [4] та оцінки перспектив її зміцнення в пост воєнний період [5]. Разом з тим, подальшої розробки потребують підходи, щодо оцінювання найсучасніших загроз з урахуванням їх потенційності, а не лише dokonаності факту розміру матеріалізації.

Дослідити наукові та загальнодержавні підходи до оцінювання рівня соціальної безпеки держави, оцінити їх повноту та завершеність і обґрунтувати напрямки оптимізації офіційної методики оцінки рівня соціальної безпеки держави.

Питання соціальної безпеки України в період постійних соціальних потрясінь набуло визначальної актуальності. Особливої уваги потребує економічна, демографічна, психологічна та інші складові соціального стану суспільства. На вирішення цих питань повинна бути скоординована стратегія розвитку соціальноорієнтованої держави, якою Україна себе позиціонує. Підняття мінімальної заробітної плати в 2017 р. стало важливим кроком підняття рівня захищеності найбільш вразливих верств населення, однак не вирішило і малої частини необхідних завдань. Вагомість впливу вказаних та інших чинників є незаперечною, однак для розробки адекватної стратегії вирішення проблем в кожному з напрямків потрібно оцінити глибинність кожної проблеми та її складових по кожному з напрямків. Політика соціальної безпеки держави буде ефективною за наявності двох складових: комплексної системи моніторингу динаміки поглиблення чи вирішення проблем соціальної безпеки та розробки відповідних стратегічних рішень на рівні державного управління. Таке поєднання дозволить обґрунтовано ранжувати етапи реалізації соціальної політики держави.

Для оцінки стану соціальної безпеки можна застосовувати офіційну методику, що регулярно змінюється, чи альтернативні методики розроблені чи оптимізовані науковцями. Першочергово офіційна методика визначення рівня соціальної безпеки як складової економічної безпеки затверджена наказом Міністерства економіки України № 60 у 2007 р. Дана методика передбачала оцінку за 14 критеріями: частка населення із сукупними витратами, які нижче 75 % медіанного рівня сукупних витрат (рівень бідності); частка населення із середніми сукупними витратами на одну особу на одну місяць, які нижче прожиткового мінімуму; відношення середньої зарплати до прожиткового мінімуму; відношення мінімального розміру пенсії до прожиткового мінімуму; відношення індексу номінальних сукупних ресурсів домогосподарств до індексу споживчих цін; відношення сукупних витрат 10 % найбільш забезпеченого населення до 10 % найменш забезпеченого; частка витрат на харчування у загальному вигляді споживчих грошових витрат домогосподарств; рівень

безробіття; рівень тривалого безробіття у працездатному віці; наявність житлового фонду в середньому на одну особу; кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань на 100 осіб; обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я; обсяг видатків зведеного бюджету на освіту; охоплення випускників 9-х класів повною середньою освітою. Розрахунок показника соціальної безпеки за даною методикою нами було зроблено у праці [4], що продемонструвало стан соціальної небезпеки за багатьма критеріями. У 2007 р. методику було оптимізовано в напрямку розширення оціночної бази. Граничні критерії було деталізовано і внесено оціночні категорії критичний стан, небезпечний стан, незадовільний стан, задовільний стан, оптимальний стан. Додатковою перевагою оптимізованої стратегії є наявність вагового коефіцієнта кожного показника. Розрахунок за даною методикою, проведений у праці [5] також показав незадовільний стан по більшості індикаторів. Результати обох досліджень показують демонстрацію державою неможливості усунення першого пункту підрозділу загрози у соціальній сфері статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», яка називається невідповідність програм реформування економіки країни і результатів їх здійснення визначеним соціальним пріоритетам [8].

Коваль О. П. пропонує оцінювати стан соціальної безпеки через можливість переростання соціальної напруги в соціальну кризу, далі структурну і, як можливий наслідок, режимну кризу. З цієї позиції автор визначає наступні показники соціальної напруженості: кількість протестних акцій; масовість; тривалість; форма (вид) протестних акцій; законність; стихійність. Для виміру альтернативного індикатора соціальної безпеки дослідник враховує наступні критерії: кількість протестних акцій форми; ваговий коефіцієнт масовості протестної акції форми; ваговий коефіцієнт тривалості протестної акції і-ої форми; ваговий коефіцієнт небезпеки протестних акцій і-ої форми [3, с. 29]. Видами протестних акцій визначено: збір підписів під колективними зверненнями; законні мітинги та демонстрації; несанкціоновані мітинги та демонстрації; незаконні страйки; голодування протесту; пікетування державних установ; захоплення будівель та ін. Дана методика суттєво обмежує діапазон дослідження, однак вказує на важливий громадянський аспект соціальної безпеки в сучасних умовах, не зазначений в попередніх методиках оцінювання.

Дослідження підходів науковців та державні рекомендації щодо оцінювання рівня соціальної безпеки в основному демонструють підхід дослідження за результатами, тобто оцінюють лише факти матеріалізації реальних чинників. Разом з тим більшість світових методик гуманістичного напрямку значну частину уваги приділяють оцінці потенційних загроз порушення соціальної сталості. Наприклад при розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності розраховується показник «здатність утримувати таланти» та інші схожі показники. Перевага такого підходу в можливості не тільки оцінювати шкоду соціальному середовищу, яка вже сталася (нажаль, вітчизняна система державного управління в соціальній сфері в основному зорієнтована на боротьбу з втіленими загрозами, а не передбачення потенційних), але і прогнозувати поглиблення соціальних загроз і нові соціальні виклики на близьку та середню перспективу. Використання таких удосконалень методичних підходів на

загальнодержавному рівні дозволить оптимізувати систему фінансування (за реальними потребами) та загального управління соціальною сферою України.

Уточнення рекомендованої державою методики оцінки рівня соціальної безпеки рекомендуємо в напрямку використання показників потенційних загроз матеріального та нематеріального характеру. До таких показників пропонуємо віднести.

1. Вплив кіберсередовища.
2. Інтенсивність тінізації економіки держави.
3. Сформованість середнього класу.
4. Екологічність економіки.

Розробка критеріальних меж та особливостей розрахунку для даних та інших можливих показників є напрямком для подальших досліджень у сфері соціальної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Баланда А. Л. Соціальна складова національної безпеки України / А. Л. Баланда // Демографія та соціальна економіка. – 2006. – № 1. – С. 166 – 172.
2. Завора Т. М. Теоретико-методичні підходи до оцінювання рівня національної безпеки у соціальній сфері в умовах системної трансформації / Т. М. Завора // Економіка і регіон. – 2015. – № 6. – С. 34 – 40.
3. Коваль О. П. Соціальна безпека: сутність та вимір. : наук. доп. / О. П. Коваль. – Київ : НІСД, 2016. – 34 с.
4. Колесніков А. П. Економічні засади соціальної безпеки України / А. П. Колесніков // Ефективна економіка. – 2015. – Вип. 11. – Режим доступу : www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/31.pdf.
5. Колесніков А. П. Тенденції і загрози соціальній безпеці держави в поствоєнний період (на прикладі України) / А. П. Колесніков // Матеріали конференції «Bezpieczenstwo dawniej i dzis: swiat-Europa-Polska». – Poznan, 2016. – С. 148 – 165.
6. Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В. І. Куценко, В. П. Удовиченко. – Чернігів, 2010. – 652 с.
7. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
8. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

МАРКОВА ДІАНА СЕРГЕЄВНА

студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПОЛИТИКИ ЗАНЯТОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

По состоянию на 1 ноября 2019 года в Республике Беларусь насчитывалось 10,9 тыс. безработных, включая 1,9 тыс. безработных среди молодежи [1]. Это ставит перед государством задачу содействовать созданию возможностей для

полной, производительной, свободно избранной и достойной занятости населения, ищущего работу.

С этой целью в Республике Беларусь разработана и активно реализуется Государственная программа о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы. Приоритетной целью на рынке труда является повышение эффективности использования трудового потенциала через обеспечение сбалансированности спроса и предложения рабочей силы, содействие повышению качества трудовых ресурсов и росту конкурентоспособности рабочей силы, а также стимулирование экономической активности населения. В процессе реализации данной программы, уровень официально зарегистрированной безработицы на 1 ноября 2019 года составил 0,3 % и по сравнению с 1 ноября 2018 года не изменился. За последний год трудоустроено 62,7 % безработных, направлено на обучение 5,3 % граждан [1].

Государственная политика будет направлена на обеспечение эффективной занятости населения, повышение конкурентоспособности рабочей силы на рынке труда и ее территориальной мобильности. Будет обеспечен переход от политики сохранения рабочих мест к политике получения максимального эффекта от одного рабочего места, совершенствования структуры занятости путем перераспределения рабочей силы в растущие сектора экономики, включая высокотехнологичную и наукоемкую сферы.

Сегодня по-прежнему важным остается вопрос построения эффективной системы создания и сохранения перспективных рабочих мест. В связи с этим необходимо работать над улучшением возможностей трудоустройства работников, вовлечением молодежи в продуктивную и достойную деятельность и повышением производительности предприятий за счет повышения качества и соответствующей подготовки персонала.

Государственные меры по улучшению ситуации на рынке труда могут быть направлены на увязывание обучения населения с текущими потребностями рынка труда, а также прогнозирование и формирование компетенций для работы в будущем, создание качественных систем подготовки кадров и включение основных навыков в обучение молодежи, а также расширение доступа к профессиональной подготовке в сельской местности в целях повышения уровня жизни.

Таким образом, государство должно сконцентрировать свое внимание на принятии мер по развитию навыков для повышения возможностей трудоустройства и содействия экономическому росту, ведь именно это призвано трансформировать возможности сферы образования и обучения в рост, экономическую диверсификацию, технологическое развитие и создание большего числа более качественных рабочих мест.

Список использованной литературы:

1. Министерство труда и социальной защиты населения Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://mintrud.gov.by/>.

МАСЛАК ДМИТРИЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ

студент 4 курса факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ОЛИГАРХИЯ КАК УГРОЗА НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НА ПОСТСОВЕТСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

На современном этапе Содружество независимых государств (СНГ) является фактором формирования новых межгосударственных отношений на постсоветском пространстве, существенной угрозой для которых может являться олигархия. В данной статье рассматриваются риски и угрозы влияния олигархических элит на национальную безопасность стран участниц СНГ, что может быть учтено в практике принятия государственных управленческих решений для объяснения взаимодействия государства и крупных бизнес-групп.

Феномен олигархии совершенно невозможно игнорировать и настолько же невозможно отрицать факт его существования и то влияние, которое оно оказывает на принимаемые властными структурами решения.

Ошибочно считать, что олигархия является уникальным созданием бывших республик Советского Союза. Напротив, данное явление известно со времен Древней Греции. Так данный термин для обозначения определенной формы правления, использовали философы Платон и Аристотель.

В переводе с греческого олигархия означает власть немногих.

Во многом представления Платона и Аристотеля о данной форме правления схожи. Платон и Аристотель определяли олигархию в качестве неправильной, искаженной формы правления, поскольку ее носители – олигархи – имеют своей целью личное, а не общее благо.

Они оба считали, что олигархия не является пользой для государства, так как правящие элиты действуют исключительно в собственных интересах. Заполучить власть возможно, лишь преодолев определенный имущественный ценз, тем самым от неё отсекается масса бедных, однако, возможно, действительно достойных и талантливых людей. Более того, правящий слой, стремясь удовлетворить свои неуклонно возрастающие потребности, пренебрегает интересами оставшихся слоёв населения. В свою очередь это, естественно, приводит к социальной напряжённости в обществе, а также к различному роду конфликтов, вплоть до вооруженного противостояния между условными бедными и самыми богатыми. Всё это демонстрирует ту опасность, которую несёт собой узурпация власти небольшой группой людей [1].

Олигарх в странах СНГ в большинстве случаев не является предпринимателем в привычном понимании этого слова. Это проявляется во многих чертах, во-первых, основным его конкурентным преимуществом является взаимосвязь с государственными структурами, который позволяет ему монополизировать рынок.

Во-вторых, олигарх лишён одного из факторов производства – предпринимательской способности в стандартном её понимании. Он не способен создать что-то принципиально новое, уникальное, вместо этого он обыкновенно эксплуатирует предприятия, доставшиеся в наследство от СССР. Стремясь к

максимизации собственной прибыли, нерационально использует имеющиеся в его распоряжении ресурсы, стремясь скорее к эксплуатации, совершенно не заботясь об окружающем его обществе.

Олигархи ориентированы, прежде всего, на глобализацию своего капитала, нежели на развитие национальной экономики, им не нужна полноценная модернизация национальных экономик. Они стремятся ослабить государство, сделать его более дешевым, доступным и «прозрачным» для реализации своих, а не общественных интересов, купить власть, избирателей, медиа, через которые в дальнейшем могут манипулировать общественным сознанием. Они – источник системной коррупции.

«Злокачественная болезнь» прогрессирует так: взяточничество развивается в устойчивую коррупцию, которая затем перерастает в олигархию. Как только государство перестаёт жёстко бороться с этой «болезнью», деньги, контролируемые олигархами, начинают выступать главной ценностью, ведя к деградации все сферы общественной жизни. Более того она усугубляет симптомы, переводя их в хронический характер. Можно выделить несколько принципиально отличающихся методов борьбы с данным негативным явлением. Однако общепризнанным является тот факт, что в цепочке «богатство – взяточничество – коррупция – олигархия» достаточно удалить звено «взяточничество», чтобы избавиться от проявления олигархии как таковой.

Краеугольным камнем, на котором базируется олигархия, является коррупция. Она необязательно должна проявляться в виде взяточничества, а вполне может носить скрытые формы, в частности в виде лоббизма. Таким образом, полнота законодательной, исполнительной и судебной власти оказывается в руках ограниченного числа людей, ведомых собственными корыстными интересами. Всё это не может благоприятно отразиться на формировании института права и законности. В таком случае легитимность государственной власти ослабевает, что естественно вызывает некоторые социальные проблемы, среди которых необходимо выделить: рост миграции экономически активного населения, особенно молодых, перспективных специалистов, повышение уровня социальной напряженности. С течением времени коррупция становится частью национальной традиции. Она подрывает экономический рост страны, среди прочего отпугивая иностранных инвесторов, а также порождает так называемую теневую экономику, что естественно ведёт к снижению налоговых поступлений в государственный бюджет и затрудняет способности государства эффективно выполнять свои политические, социальные и экономические функции. Необходимо отметить, что ликвидация института права подрывает и без того хрупкое гражданское общество. Олигархия, используя коррупционные схемы, влечёт неэффективное распределение средств государственного бюджета, особенно при распределении государственных заказов, тем самым препятствуя эффективной реализации государственных программ. Более того, в некоторых случаях данные программы разрабатываются исключительно в интересах крупного бизнеса. Соответственно можно сказать, что коррупция не только препятствует прогрессивному, эволюционному развитию общества, но и представляет серьёзную угрозу интересам национальной безопасности государства.

Прямым продолжением коррупции является возникновение монополистических тенденций в экономике, снижение эффективности её функционирования и дискредитация идей свободной конкуренции. Используя попустительство со стороны контролирующей органов и иных властных структур целые отрасли оказываются в руках одного или нескольких производителей. Те же используя собственное привилегированное положение, создают барьеры для входа на рынок новых игроков, среди которых можно выделить использование эффекта масштаба, а также используя связи во властных структурах. Это даёт им в руки рычаги для управления общества в целом. Привилегированное положение крупных бизнесменов предоставляет им возможность устанавливать неоправданно высокую цену на производимую продукцию, а также эксплуатировать наёмный труд, снижения подобным образом издержки производства. Монополист не заинтересован в инновационной деятельности отрасли, в масштабах национальной экономики это порождает структурные проблемы, которые в результате приводят к технической отсталости государства. Естественно, всё это неотъемлемо связано с неэффективным распределением и использованием ограниченных ресурсов. Олигархия в наибольшей степени, привязана к сырьевому сектору, соответственно, именно в данных областях можно наблюдать некоторую инновационную деятельность, модернизацию. Однако в современных условиях волатильность мирового спроса на ресурсы ставит под угрозу национальную экономику любой страны.

Монополизация национальной экономики приводит к тому, что национальное богатство концентрируется в руках нескольких крупных предпринимателей-олигархов. Те же руководствуются в первую очередь собственными интересами, обращают мало внимания на потребности своего собственного государства и нации. По этой причине практика вывоза капитала за пределы государства, используя различные офшорные схемы, является весьма распространенной. Более того, вывод средств в зарубежные государства, олигархи становятся своего рода «заложниками» сложившихся обстоятельств. Так зарубежные государства получают рычаги воздействия на самого олигарха, через его активы, и, соответственно, на его родину. Что порождает потерю суверенитета определённого государства, может привести к навязыванию, определенных решений в пользу ряда западных стран. Порождая социальную напряженность, это может привести к фактическому развалу государства изнутри.

Используя собственное положение, олигархические элиты монополизируют информационное пространство, создавая и приобретая крупные медиа-холдинги. В результате повестка дня формируется узкой группой людей в их собственных интересах. В современных условиях осуществляется попытка оказание воздействие, в том числе, на подрастающее поколение, используя современные информационные технологии. Используется технологии так называемых «Fake news». В эру массового потребления люди не уделяют достаточного внимания проверке информации на соответствии объективной действительности. Что позволяет манипулировать общественным мнением, поднимая остро дискуссионные темы, для достижения собственных целей. К примеру, в ряде стран поднимается вопрос национальной самоидентификации, что порождает

конфлікты между различными этносами внутри единого государства. Всё это выливается в рост националистических взглядов и идей, приводит к дискриминации меньшинств, а также к созданию, например, национальных военизированных группировок. Совокупность данных факторов повышает риск гражданского конфликта, что негативно скажется на безопасности государства. Более того используя подобного рода методы, переводится внимание с действительно актуальных проблем, на искусственно навязанные. Или же наоборот концентрируется внимание на некоторых отдельных негативных составляющих с целью оказания воздействия политического воздействия на действующую власть. Другими словами, информация становится инструментом в руках олигархов для достижения собственных целей.

Таким образом, вышерассмотренные риски и угрозы олигархии следует учитывать с целью предотвращения дестабилизации устойчивого и поступательного социально-экономического развития стран постсоветского пространства. По мере стабилизации экономики и укрепления правового режима принятия государственных решений «олигархии» станут тем, кем должны быть крупные бизнесмены в развитом демократическом обществе.

Список использованной литературы:

1. Как олигархи угрожают национальной безопасности? // Сибирь: Момент Истины. – Режим доступа : <https://sibirmi.ru/obshestvo/kak-oligarhi-ugrozhayut-natsionalnoy-bezopasnosti-31-01-2014.html>.

МЄШКОВА-КРАВЧЕНКО НАТАЛІЯ ВІТАЛІЇВНА

*старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонського національного технічного університету*

СОЛОДОВНИКОВА КАТЕРИНА ВАСИЛІВНА

здобувач спеціальності «Економіка»

Херсонського національного технічного університету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Успішність функціонування та розвитку підприємств у сучасному непередбачуваному, динамічно змінюваному бізнес-середовищі залежить від своєчасного реагування на можливості та загрози як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Формування ефективної системи соціально-економічної безпеки на підприємстві дозволить забезпечити його стабільний розвиток, зокрема і соціальний, враховуючи зростання наразі значимості саме соціальних аспектів діяльності підприємства.

Соціальний розвиток повинен забезпечувати такі зміни соціальних відносин, які б дозволяли реалізовувати потреби людей, адекватні реаліям сучасного буття.

Соціальний розвиток підприємства трактують як прогресивні кількісні, якісні й структурні організаційні зміни, спрямовані на вдосконалення соціального середовища підприємства і сфери соціальних взаємовідносин із зацікавленими в діяльності підприємства групами [1]. Враховуючи, що стратегічне бачення

економічної безпеки підприємства – це інтеграція досягнення ефективності використання ресурсів та наявності здатностей підприємства до розвитку, відповідно, економічна безпека і розвиток – взаємозв’язані категорії. Соціальний розвиток підприємства можливий за умови забезпечення саме соціально-економічної безпеки.

Соціально-економічна безпека підприємства – це стан, який характеризується надійною захищеністю соціально-економічної системи від наявних та потенційних загроз із внутрішнього та зовнішнього середовища, який дає можливості для самоорганізації та саморозвитку, збереження та розвитку трудового потенціалу, гарантує стійкість та стабільність, відповідний соціальний стан та рівень життєзабезпечення в умовах відповідного рівня прибутковості та узгодженості й реалізації економічних інтересів [2].

На кожному підприємстві повинна бути розроблена обґрунтована система заходів, спрямованих на покращення організаційних і соціально-психологічних умов: розвиток персоналу підприємства, гарантування охорони праці і безпеки працівників, удосконалення мотивації праці, покращення корпоративної культури, розвиток соціальної інфраструктури, покращення відносин із зацікавленими сторонами.

Характер і зміст праці, що невинно змінюється за умови динамічних змін в економіці, потребують адекватних змін професійно-кваліфікаційної структури персоналу [3]. Показник – частка фахівців з відповідним рівнем освіти у загальній чисельності працюючих – втрачає свою значимість, якщо компетентності даних фахівців не дозволяють виконувати функціональні обов’язки на необхідному рівні. Сьогодення вимагає постійного набуття нових знань. Пришвидшити та покращити якість результатів навчання дозволяє дуальна система освіти. Поєднання навчання і трудової діяльності здобувача освіти дозволяє підвищити його конкурентоспроможність на ринку праці, успішно працевлаштуватися. Моніторинг якості освіти роботодавцями дозволить оновити освітні стандарти на основі компетентнісного підходу. Відповідно, необхідно сприяти подальшому розвитку дуальної системи, як з боку освіти, так і держави та бізнесу, прискорити запровадження її елементів на всіх рівнях підготовки фахівців.

Соціально орієнтована діяльність підприємства має сприяти створенню мотиваційної системи розвитку працівників, формуванню у них потреб, інтересів до посилення трудової та творчої активності, зокрема тих, що забезпечують інноваційний розвиток [3].

Не зменшуючи значимість рівня заробітної плати як основного мотиваційного елемента, все ж роботодавцям слід звернути увагу на можливість створення відносної незалежності працівника, його мобільності. Тайм-менеджмент, який набув популярності останнім часом, дозволяє раціонально використовувати свій час, оптимізувати часове навантаження, отримати більше задоволення від виконаної роботи, а, значить, мати можливість саморозвиватися і досягати успіху.

Враховуючи, що соціально-економічна безпека це реакція на внутрішні і зовнішні загрози, слід позиціонувати підприємство як соціально відповідальне. Інвестиції у соціальні проекти покращують репутацію підприємства, що в свою

чергу дозволяє залучати професіоналів, спонукає працівників до високопродуктивної праці, збільшує лояльність споживачів до товарів підприємства та покращує співпрацю з іншими контрагентами

Слід зазначити, що для здійснення ефективної соціальної політики підприємству необхідно досягнути відповідного рівня економічної безпеки, а досягнення економічних результатів напряду залежить від віддачі персоналу підприємства та взаємовідносин з контрагентами, тож економічні і соціальні аспекти діяльності підприємства та їх вплив на розвиток підприємства можна розглядати тільки у взаємозв'язку.

Список використаних джерел:

1. Сичова Н. Управління соціальним розвитком підприємства / Н. Сичова // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 4. – С. 43 – 50.
2. Коленда Н. В. Поняття соціально-економічної безпеки підприємства. / Н. В. Коленда // Економіка і суспільство. – 2016. – № 7. – С. 672 – 878.
3. Шарко М. В. Соціальні аспекти діяльності підприємства / М. В. Шарко, Н. В. Мешкова-Кравченко, С. А. Латкіна // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. – № 6 (18). – С. 183 – 187.

МОСКАЛЮК СЕРГЕЙ ВЛАДИМИРОВИЧ

соискатель учебно-научно-производственного центра

Национального университета гражданской защиты Украины

СОЦИАЛЬНАЯ И ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ОБЩЕСТВА КАК НЕОБХОДИМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ.

Стратегическими ориентирами долгосрочной государственной энергетической политики является энергетическая и экологическая безопасность, а также энергетическая и социальная эффективность. Достижение указанных ориентиров, повышение управляемости процессов развития энергетики требуют формирования основных составляющих государственной энергетической политики. К числу таких составляющих относятся, прежде всего, рациональное недропользование, формирование рационального топливно-энергетического баланса, социальная и экологическая политика в энергетическом секторе.

К стратегическим приоритетам государственной энергетической политики следует отнести:

- полное и надежное обеспечение населения и экономики страны энергоресурсами по доступным и стимулирующим энергосбережение ценам, недопущение развития кризисных ситуаций в энергообеспечении страны;
- снижение удельных затрат на производство и использование энергоресурсов за счет рационализации их потребления, применение энергосберегающих технологий и оборудования, сокращения потерь при добыче, переработке, транспортировке и реализации продукции ТЭК;
- рост производительности труда для обеспечения социально-экономического развития страны на экологических принципах;

– минимизация техногенного воздействия энергетики на окружающую среду на основе применения экономических стимулов, совершенствование структуры производства, внедрение новых технологий добычи, переработки, транспортировки, реализации и потребления продукции.

Поэтому, одной из важнейших задач государственной энергетической политики является гарантированное обеспечение энергетическими ресурсами населения, социально значимых объектов по доступным ценам.

Сравнительно высокий уровень расходов на энергообеспечение в доходах малообеспеченных слоев населения, недостаточный уровень социальной поддержки реформ обуславливают необходимость проведения активной социальной политики, целью которой является минимизация негативных последствий повышения цен на энергоресурсы для социально незащищенных групп населения.

Для достижения этой цели необходимо:

– обеспечить рост доходов населения, в том числе путем компенсации расходов на топливо и энергообеспечение;

– обеспечить согласованность реформ в сфере ЖКХ, межбюджетных отношений и ликвидации перекрестного субсидирования;

– создать эффективную систему адресной социальной защиты малообеспеченных слоев населения;

– осуществить рационализацию системы расходования бюджетных средств, направляемых на социальные нужды в энергетической сфере [1].

Необходима также широкая популяризация государством эффективного использования энергии среди населения, массовое обучение персонала; создание доступных баз данных, содержащих информацию об энергосберегающих мероприятиях, технологиях и оборудовании, нормативно-технической документации; проведение конференций и семинаров по обмену опытом, освещение вопросов энергосбережения в средствах массовой информации и т.д. Задача состоит в том, чтобы за счет целенаправленной государственной политики обеспечить заинтересованность потребителей энергоресурсов инвестировать в энергосбережение, создать более привлекательные условия для вложения капитала в эту сферу деятельности, снизив возможные финансово-экономические риски и расходы.

Поэтому, одним из важных механизмов реализации государственной энергетической политики является социально-коммуникационный механизм, который должен способствовать освещению особенностей ее реализации, а также популяризации идей социальной защиты и экологической безопасности общества путем применения информационных кампаний и методов морально-психологического воздействия.

Социально-коммуникационный механизм является важным направлением государственного воздействия в отношении направлений реализации государственной энергетической политики через информационную и мотивационную составляющие путем проведения разъяснительной работы, интерактивного диалога, совещаний, тренингов, презентационных мероприятий, пресс-брифингов, пресс-релизов, публикации отчетов и обнародования прогнозов и ожиданий по развитию государственной энергетической политики, создание

комунікаційних площадок експертів в енергетическій сфері. Поэтому органи государственной власти и местного самоуправления в современных условиях должны активно присутствовать в СМИ, объясняя сложные экономические концепции простыми словами и публикуя много аналитической информации по направлениям реализации государственной энергетической политики.

Следовательно, в современных условиях остаются чрезвычайно актуальными вопросы реализации социальной и экологической составляющей энергетической политики государства, что требует дальнейшего формирования соответствующего нормативно-правового поля для обеспечения стабильности, полноты и непротиворечивости устойчивого развития этой важной сферы жизнедеятельности украинского общества.

Список использованной литературы:

1. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». – Режим доступа : http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245239564&cat_id=245239555.

НОВИЦЬКА НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

слухачка магістратури

Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

ПРАЦЮВАТИ ЧИ НАРОДЖУВАТИ-ВИБІР НА ТРИ РОКИ

Жінки, перебуваючи у декретній відпустці по догляді за дитиною до 3-х років впливають на економіку усюю країни.

Кількість жінок в Україні більша, чим кількість чоловіків. Про це повідомили у Державній службі статистики України, повідомив УНН, 53,7 % (22 млн. 658,6 тис. осіб) є жінки і 46,3 % (19 млн. 558,2 тис. осіб) - чоловіки.

Лише 68 % українських жінок працюють – і, відповідно, в умовах міграції, старіння та природного скорочення населення, в країні відчувається нестача робочої сили. Залучення цих жінок до роботи може принести країні суттєві додаткові кошти. За умови, що рівень зайнятості жінок буде дорівнювати рівню зайнятості чоловіків, рівень ВВП України зросте на 7 %. Якщо усі жінки увійдуть до робочої сили – на 21 % [1].

Жінки, що не працюють, апелюють до обмежених можливостей щодо догляду за дітьми та бажання виховувати їх самостійно. В Україні дійсно бракує дитячих садочків: на 100 місць у середньому претендують 113 дітей. У молодих матерів, батьки яких могли б наглядати за онуками ще працюють отож брак місць в дитсадках головна причина особисто виховувати маля. Лише 4 % незайнятих жінок називають це особистим вибором. Тож, переважна більшість жінок знаходяться поза робочою силою через зовнішні фактори. Правильні дії зі сторони як держави, так і роботодавців допоможуть збільшити зайнятість жінок та стимулювати не тільки українську економіку, а й усунуть дилему матерів кар'єра чи сім'я.

Досвід західних країн свідчить, що високі соціальні виплати по догляду за дітьми негативно впливають на працевлаштування жінок, адже позбавляють мотивації працювати. Крім того, вони стримують жінок виходити на роботу довшій час, що призводить до втрати компетентності та зниження конкурентоздатності на ринку праці.

Як зазначає Організація економічної співпраці і розвитку, без ризику для кар'єри відпустка по догляду має тривати півроку. Але є дослідження, що оптимальним терміном є рік [2]. Наразі, як уже сказано, в Україні відпустка по догляду становить 3 роки. Звичайно, за бажанням жінки на роботу можна повернутися раніше. Та здебільшого це однаково не стається раніше, ніж два роки, адже дитсадки приймають переважно з цього віку.

Реагуючи на проблему з 1 січня цього року КБУ втілює проект з підтримки батьків відшкодування вартості послуги «муніципальна няня» [3]. У його рамках держава компенсує частину витрат на послуги няні для дітей віком до 3 років. Сума відшкодування рівна розміру прожиткового мінімуму для дітей до 6 років, тобто 1626 гривень на місяць. Компенсація на няню не заміняє інші соціальні виплати на дитину і виплачується окремо за бажанням батьків. Відшкодування здійснюватиметься щомісячно адресною компенсаційною виплатою одному з батьків.

Право на отримання нової державної допомоги мають громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які є батьками (усиновлювачами), опікунами дитини віком до трьох років і на законних підставах проживають на території України та уклали у письмовій формі договір про здійснення догляду з муніципальною нянею. Незалежно від того виходить мама на роботу чи залишається у декретній відпустці.

Після укладення договору протягом місяця слід звертатися до управління соціального захисту населення за місцем проживання у паперовій або електронній формі.

У разі електронної форми: заява заповнюється на електронному порталі, скануються договір, свідоцтво про народження дитини, і розрахункова квитанція або чек. Заява та відомості, що подаються в електронній формі підписуються електронним цифровим підписом. Факт народження дитини на території України у разі подання заяви в електронній формі підтверджується за інформацією з державного реєстру актів цивільного стану громадян, отриманою шляхом електронної взаємодії у порядку, встановленому Мінсоцполітики та Мін'юстом. Відомості про реєстрацію муніципальної няні та наявність відповідних видів економічної діяльності перевіряються шляхом електронної взаємодії з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань у порядку, встановленому Мінсоцполітики та Мін'юстром.

Отримання отримувачами послуги муніципальна няня інших видів допомоги не впливає на призначення та виплату цієї компенсації і не враховується під час обчислення сукупного доходу сім'ї для усіх видів допомоги, що надаються відповідно до законодавства.

Компенсаційна виплата у суспільстві визвала суперечливе ставлення. Прожитковий мінімум дитини віком до 6 років, а саме цей показник впливає на

розмір допомоги станом на початок року – це третина бажаної суми. У великих містах, таких як Київ, Харків, Дніпро є зовсім мізерною і не відображає запити сучасного ринку, де найм няні відшкодовується погодинно і за значно більші кошти. Але вибір і критерії до няні залишаються на розсуд вимогам батьків і відшкодування здійснюється на кожну дитину окремо. Для жінок, які бажають реалізувати свій потенціал поза домом і сім'єю – це вкрай важливо. Українки дуже дбайливо ставляться до власної економічної незалежності, саморозвитку та корисності суспільству, на які мати, як і кожна людина, має право.

Список використаних джерел:

1. Михайлишина Д. Як збільшити зайнятість жінок і чому це важливо для економіки? / Д. Михайлишина. – Режим доступу : <https://ces.org.ua/women-works>.
2. Исупова О. Европейские системы семейной политики / О. Исупова. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=gfkvq4bfNUU>.
3. Деякі питання надання послуги з догляду за дитиною до трьох років «муніципальна няня» : постанова Кабінету Міністрів від 30 січ. 2019 р. № 68. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP190068.html.

ПАВЛІЙ НАЗАРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

*аспірант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ВЗАЄМОДІЇ В СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ І ВИДИ ПРОЯВУ НАСЛІДКІВ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Дослідження екологічних проблем повинне розпочинатися з вивчення взаємодій в системі «Господарство і населення – природне середовище», виявлення взаємозв'язків в цій системі і її складових елементах, що йдуть від дій до змін в стані природного середовища і наслідків змін. Основним джерелом впливу антропогенної діяльності на природне середовище є виробництво (передусім промислове), представлене окремими об'єктами, видами діяльності, галузевими і міжгалузевими комплексами. Розглянемо деякі методичні аспекти еколого-економічних взаємодій і можливі види прояву наслідків таких взаємодій на стан НС.

Сфера користування ресурсами і ОНС представляється природною умовою розвитку будь-якого регіону, у тому числі одним з головних чинників економічного розвитку. Це особливо важливо для України, де велике число областей має самий різний природно-ресурсний і екологічний потенціал, а також великі відмінності рівня напруженості екологічної ситуації.

Господарська діяльність чинить різноманітний вплив на НС. Змінені природні комплекси і компоненти роблять зворотний вплив як на саму людину, так і на його діяльність. Наслідки впливу можуть бути як позитивні, так і негативні – небажані для суспільства в цілому і окремого індивідуума, зокрема.

Різноманітні дії на природне середовище можна умовно об'єднати в декілька груп. Окрім приведеного угруповання дій, можлива їх класифікація і за іншими

ознаками, наприклад, по територіальному і тимчасовому, а також по силі і інтенсивності.

Зміни в природному середовищі охоплюють зміни складу, стану, будови, режимів природних комплексів і їх компонентів. Для повного уявлення про зміни природного середовища і їх прогнозування потрібний аналіз так званих «ланцюгових реакцій», що відбуваються в природі. Завдяки ним, зміни поширюються як у рамках окремих компонентів, так і від компонента до компонента і від комплексу до комплексу. Різне відношення природних комплексів і їх компонентів до дій багато в чому визначає територіальне поширення змін і їх тривалість. Зміни природного середовища можуть бути оборотними, коли після припинення (зняття) «навантаження» можливе повернення природного середовища в «початковий» стан за певний період часу (наприклад, термін життя покоління) і безповоротними, коли такого повернення не відбувається. Ступінь змінення природних комплексів і їх компонентів залежить як від міри їх стійкості, так і від характеру і величини антропогенних навантажень – сили впливу на них.

Наслідки впливу – зміни в стані господарства або життя населення, що відбуваються під впливом зміненого природного середовища. Подібні наслідки, як вже відзначалося, можуть бути як позитивними для суспільства, так і негативними.

При вивченні і прогнозуванні наслідків дії, потрібний облік «ланцюгових реакцій», що зв'язують між собою усі види діяльності людини. В результаті ланцюгового характеру зв'язків наслідки можуть поширюватися від одного виду діяльності до іншого, від однієї групи населення – до іншої. Тут також велику роль грає «стійкість» господарства, його різних галузей до впливів. Необхідно враховувати, що різні демографічні і професійні групи населення також по-різному реагують на зміни НС. Наслідки впливу господарства і населення на НС в соціально-економічних системах передаються по вертикалі – від видобутку сировини до його переробки і споживання готової продукції і по горизонталі – між галузями, видами діяльності, господарськими та соціальними комплексами. Таке різноманіття наслідків вимагає їх угруповання. Можна виділити три групи «первинних» наслідків з супутніми їм «вторинними» наслідками, що виникають в результаті ланцюгових реакцій в соціально-економічних системах.

У процесі вивчення просторово-часової динаміки соціальних і економічних наслідків потрібно встановити: ступінь стійкості різних типів соціальних і господарських систем і їх елементів до змін у природному середовищі; ареали поширення наслідків і часовий розрив між впливами і їх наслідками; ланцюгові реакції в соціальній та економічній сферах, їх спрямованість, швидкість поширення, територіальні поєднання наслідків.

Встановлення ланцюжків зв'язків, що йдуть від джерел впливу на навколишнє середовище до самого природного середовища з визначенням видів і всіляких негативних наслідків такого впливу, представляється необхідним при виборі основних напрямків природоохоронної діяльності в регіоні, під якою розуміється різноманітна господарська і інша діяльність, що охоплює різні заходи, спрямовані на зниження і ліквідацію негативної антропогенної дії на НС, збереження, поліпшення і раціональне використання природно-ресурсного

потенціалу території. До природоохоронних заходів (ПОЗ) відносяться будь-які заходи, пов'язані зі збереженням і поліпшенням НС.

ПОЗ є важливою ланкою в системі зв'язків в соціо-еколого-економічній системі. Задаючи необхідні ПОЗ (вибір яких в кожному конкретному випадку залежить від можливих негативних наслідків впливу тих чи інших виробництв) ми встановлюємо і необхідний зворотний зв'язок від НС до джерел впливу за допомогою вибору такого варіанта ПОЗ, який забезпечує дотримання заданих екологічних стандартів.

В цілому аналіз наслідків антропогенної дії на НС повинен переслідувати наступні основні цілі: виявлення основних видів, масштабів, характеру і тенденцій прояву наслідків в соціальній і господарській сферах, інтенсивності прояву наслідків в територіальній і галузевій структурі господарства, особливо в системах землекористування, а також в системах розселення; встановлення зв'язків між змінами природного середовища і природних ресурсів і наслідками в соціальній і господарській сферах; районування за характером і масштабами наслідків, виявлення ареалів з найсильніше вираженими економічними і соціальними наслідками.

Запропоновані методичні основи вивчення антропогенного впливу на НС і виявлення можливих проявів наслідків таких дій дозволили акцентувати увагу на «ланцюгових реакціях», що відбуваються в природному середовищі, завдяки яким зміни в її стані поширюються як у рамках окремих екосистем, так і біосфери в цілому, а також запропоновано класифікацію видів прояву наслідків впливу господарства і населення на НС і намічені основні цілі і напрями аналізу наслідків впливу антропогенної діяльності на НС.

На основі аналізу можливих напрямів прогнозування екологічних наслідків господарської діяльності в регіонах запропоновані можливі способи обліку впливу екологічних чинників на формування елементів територіально-виробничих систем і шляху їх реалізації.

Список використаних джерел:

- 1 Данилишин Б. М. Економіка природокористування : підручник / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян – Київ : Кондор, 2009. – 465 с.
- 2 Галушкіна Т. П. Економіка природокористування : навч. посіб. / Т. П. Галушкіна. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 479 с.
- 3 Оценка влияния хозяйства на природу: воздействие – изменение – последствия : международная монография : в 2 т. / под ред. В. С. Преображенского, В. Ворачека. – Брно, 1985. – Т. 1. – 404 с.

ПИКАЛОВА НАТАЛЬЯ БОРИСОВНА

магистрант государственного и муниципального управления

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

ЧИСТЯКОВА АННА АЛЕКСАНДРОВНА

магистрант государственного и муниципального управления,

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

МЕХАНИЗМЫ И ПРИНЦИПЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ТРУДА И ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ

Современная ситуация на рынке труда характеризуется сокращением численности занятого населения, ростом безработицы, увеличением продолжительности периода незанятости. По-прежнему в каждой второй территории России уровень безработицы превышает среднероссийский, что приводит к резкому возрастанию так называемой вынужденной профессиональной миграции населения.

В данной связи Правительство Российской Федерации уделяет особое внимание сфере труда и занятости населения. Так, в Постановлении Правительства РФ от 15.04.2014 г. № 298-П «Об утверждении государственной программы Российской Федерации» Содействие занятости населения» указаны приоритеты и цели государственной политики труда и занятости населения.

Согласно данному Постановлению целью государственной политики в области развития рынка труда в долгосрочной перспективе является создание правовых, экономических и институциональных условий, обеспечивающих развитие гибкого, эффективно функционирующего рынка труда, позволяющего преодолеть структурное несоответствие спроса и предложения на рабочую силу, сократить долю нелегальной занятости, повысить мотивацию к труду и трудовую мобильность [6].

Рассмотрим способы реализации поставленных приоритетов. Для повышения гибкости рынка труда поставлены следующие задачи:

– стимулирование развития занятости населения, в первую очередь, должно происходить за счет увеличения производственного комплекса на территории страны;

– повышение эффективности использования трудовых ресурсов в бюджетной сфере за счет тесной взаимосвязи заработной платы и результативностью работы, которая включает: качество предоставляемых услуг, сложность и объем выполняемой работы, особенности территориальных рынков труда;

– стимулирование занятости женщин, имеющих несовершеннолетних детей и детей-инвалидов, а также создание условий для интеграции в трудовую деятельность лиц с ограниченными физическими возможностями; обеспечение соблюдения установленных норм и правил в сфере регулирования рынка труда и трудовых отношений, повышение эффективности контроля и надзора за их исполнением [3];

- развитие социального партнерства за счет совершенствования взаимоотношений между профсоюзами, предпринимателями и правительством Российской Федерации.

Улучшение качества рабочей силы и развитие ее профессиональной мобильности включает:

- развитие профессиональной мобильности на основе повышения квалификации, обучения и переобучения безработного населения Российской Федерации;

- развитие системы профессиональной ориентации и психологической поддержки.

Развитие институтов рынка труда, рост занятости и эффективности использования труда, в том числе за счет повышения территориальной мобильности трудовых ресурсов, достигается путем:

- повышение качества предоставления услуг в области содействия занятости населения на основе развития государственной службы занятости населения;

- использование новых информационных возможностей и обеспечение доступности информационных ресурсов в сфере занятости населения;

- создание механизма информирования населения о возможностях трудоустройства в различных регионах Российской Федерации;

- развитие институциональной системы поддержки профессионального самоопределения молодых граждан, как приоритетного направления государственной молодежной политики;

- осуществление комплекса мер по содействию внутренней трудовой миграции, включая совершенствование системы предоставления государственной поддержки гражданам и членам их семей, переселяющимся для работы в другую местность, включая субсидирование затрат на переезд и обустройство.

Создание условий для привлечения иностранной рабочей силы с учетом потребностей трудовых ресурсов и принципа приоритетного использования национальных кадров, включает:

- обеспечение различных методов и приемов к привлечению иностранной рабочей силы в зависимости от профессии (специальности);

- реализация комплекса мероприятий, направленных на возвращения в Российскую Федерацию квалифицированных отечественных специалистов, выехавших из страны в связи с поиском работы.

Проанализировав приоритеты, можно сделать вывод о том, что государственная политика труда и занятости населения должна базироваться на оценке факторных условий возникновения устойчивых тенденций на рынке труда, оценке состояния трудовых ресурсов, текущей и прогнозной информации о численности экономически активного населения, составе трудовых ресурсов, распределении занятых по отраслям экономики, данных анализа рынка труда, показателей занятости и безработицы, а также мониторинге эффективности реализации программ занятости. Нельзя не сказать и территориальной и региональной специфике субъектов РФ. «Субъекты РФ самостоятельно определяют направления экономической политики и формируют стратегию социально экономического развития. Среди многих факторов, определяющих

этот процесс, ведущую роль играет производственный потенциал региона. От его состояния и возможных качественных и количественных изменений зависит достижение необходимого роста производства и повышение благосостояния населения территорий» [1].

В настоящее время ситуация на рынке труда из-за введенных санкций вызывает неоднозначную реакцию. Крупные предприятия вынуждены сокращать свои инвестиционные программы, наблюдается увеличение разрыва между рынками труда крупных и малых городов, а также повышается уровень безработицы в регионах. «Собственный трудовой потенциал перестает оцениваться в качестве основного критерия выживаемости и борьбы с бедностью. В реальной жизни их формирование обозначено модернизацией, которая происходит на производстве и становится правилами взаимодействия субъектов трудового рынка, обозначенная изменением трудовой ориентации работников, мотивами поведения. На изменение условий жизни влияют поведенческие стратегии субъектов» [4].

Таким образом, одной из основных задач является увеличение эффективности работы государственной службы занятости, в том числе оказание качественной помощи населению в переподготовке кадров.

Сегодня реализация приоритетов государственной политики труда и занятости населения Российской Федерации затрудняется, в связи со сложившимися политическими и экономическими факторами. С ростом уровня безработицы в стране необходимо принимать срочные меры по ее регулированию. Первоочередные задачи в данном направлении должны быть направлены не только на создание единой сети баз данных по существующим вакансиям, но и на повышение информированности населения о проблемах занятости, а также формирование системы профессиональной подготовки и переподготовки незанятого населения, ориентированной на потребность в рабочих местах, создание центров психологического консультирования, т.е. всего того, что способствовало бы повышению конкурентоспособности и профессиональной мобильности безработных на рынке труда.

Для обеспечения полной, продуктивной и свободной занятости населения необходимо осуществление финансово-кредитной политики, улучшение размещения производительных сил, повышение мобильности трудовых ресурсов, поддержка трудовой и предпринимательской активности граждан.

Список использованной литературы:

1. Абрамова Г. Н. Применение эконометрического моделирования для характеристики производственного потенциала регионов (на примере Центрального федерального округа) / Г. Н. Абрамова, В. Г. Шуметов // Среднерусский вестник общественных наук. – 2013. – № 4. – С. 183 – 192.
2. Бреев Б. Д. Безработица в современной России / Б. Д. Бреев. – М. : Наука, 2-е издание, 2014. – 269 с.
3. Дакал А. В. Формирование Государственной политики в сфере защиты прав детей: междисциплинарный контекст / А. В. Дакал // Вестник государственного и муниципального управления. – 2016. – № 1. – С. 80 – 88.

4. Гостенина В. И. Государственное регулирование локального рынка труда: социологическое измерение / В. И. Гостенина, А. А. Макаров // Среднерусский вестник общественных наук. – 2014. – № 6 (36). – С. 49 – 53.

5. Официальная статистика. Рынок труда, занятость и заработная плата. Трудоресурсы // Федеральная служба официальной статистики. – Режим доступа : www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics.

6. Об утверждении государственной программы Российской Федерации «Содействие занятости населения» : постановлении Правительства РФ от 15.04.2014 г. № 298-П // СПС «Гарант». – Режим доступа : <http://base.garant.ru/70643476>.

ТАРАСЕВИЧ МАРТА ВАДИМОВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Проблемы социальной защиты населения, особенно его малообеспеченных слоев, актуальны для любой эпохи. Но наиболее остро они проявляются в условиях трансформационного состояния общества, когда утрачивается стабильность в развитии экономики, усложняется решение задач как материального, так и социально-культурного плана.

Для Республики Беларусь вопрос социальной политики, политики социальных гарантий и защиты, политики регулирования доходов населения является как никогда актуальным. Согласно Конституции наше государство имеет статус социального, что подразумевает высокие социальные расходы государства на нужды общества.

Организация системы социальной защиты является одной из важнейших функций государства, так как это сфера жизненно важных интересов населения. Ее качественные и количественные характеристики свидетельствуют об уровне социального и экономического развития государства и общества. Право на социальную защиту – это признанная международным сообществом и гарантированная государством возможность человека удовлетворять свои физиологические, социальные и духовные потребности в объеме, необходимом для поддержания достойной жизни.

В настоящее время в Беларуси действует достаточно эффективная модель социальной защиты, которая регулируется государственными программами и законодательными актами, направленные на достижение соответствующих результатов в конкретном секторе социальной сферы.

Система социальной защиты должна гарантировать:

- достойное социальное существование человека, уважение его чести и достоинств;
- максимально полный охват социального пространства, ибо невозможно защищать тех, кто не включен в систему;

- равномерное и равновесное распределение услуг, выплат и льгот в рамках всей социальной системы;
- эффективность функционирования учреждений социальной защиты.

Сложившаяся сегодня в республике система социальной защиты населения представляет собой совокупность мер по регулированию доходов и уровня жизни населения. Она включает следующие основные компоненты.

1. Меры по регулированию уровня жизни населения: обеспечение минимальной оплаты труда, регулярный пересмотр доходов в связи с динамикой прожиточного минимума, минимального потребительского бюджета, компенсации, адаптация и индексация доходов, обеспечение социальной помощи бедным, пенсии, стипендии, пособия, возможность бесплатного образования и медицинского обслуживания.

2. Меры по регулированию доходов: совершенствование оплаты труда, налогообложения предприятий и граждан.

В системе мер социальной защиты населения применяется бесплатное социальное обслуживание, оказываемое гражданам в случаях, если их среднедушевой доход ниже прожиточного минимума, если они находятся в трудной жизненной ситуации (безработные, катастрофа и др.), несовершеннолетним детям (инвалидность, сиротство, малообеспеченность и др.). Объемы государственного бесплатного обслуживания определяются государственными стандартами.

Государственный минимальный социальный стандарт – минимальный уровень государственных гарантий социальной защиты, обеспечивающий удовлетворение основных потребностей человека, выражаемый в нормах и нормативах предоставления денежных выплат, бесплатных и общедоступных социальных услуг, социальных пособий и выплат.

Центральное место в системе социальных норм и нормативов занимает минимальный потребительский бюджет, который представляет собой расходы на приобретение набора потребительских товаров и услуг для удовлетворения основных физиологических и социально-культурных потребностей человека.

В соответствии с Законом Республики Беларусь «О формировании и использовании минимального потребительского бюджета», последний выступает в качестве важнейшего социального норматива, на основе которого определяются минимальные уровни доходов различных групп населения [1].

Важнейшим критерием, характеризующим уровень жизни населения, и основанием для минимальных социально-трудовых гарантий и оказания помощи малообеспеченным гражданам является прожиточный минимум.

Прожиточный минимум следует рассматривать как минимальный набор материальных благ и услуг, необходимый для обеспечения жизнедеятельности человека и сохранения его здоровья.

Бюджет прожиточного минимума является основой для установления минимальных государственных социально-трудовых гарантий: минимального размера оплаты труда, минимального размера пенсий по возрасту, стипендий, пособий [2].

Важнейшей минимальной трудовой гарантией для всех работающих, а также основополагающим элементом социальной защиты населения является

минимальная заработная плата. Исходя из определения трудового кодекса Республики Беларусь минимальная заработная плата (месячная и часовая) – государственный минимальный социальный стандарт в области оплаты труда за работу в нормальных условиях при выполнении установленной (месячной или часовой) нормы труда. Размер минимальной заработной платы в Республике Беларусь установлен как норматив, определяющий минимально допустимый уровень выплат работнику его нанимателями за выполненную работу.

Размер месячной минимальной заработной платы устанавливается Советом Министров Республики Беларусь ежегодно с 1 января [3].

В основе формирования системы социальной защиты в Республике Беларусь лежит принцип социальной справедливости. Система социальной защиты в республике должна быть основным инструментом минимизации возникающих негативных ситуаций. Сегодня в Беларуси действует и развивается широкая система бесплатных и общедоступных социальных услуг, а также внедрены государственные социальные стандарты. На поддержание доходов нуждающихся граждан на минимально гарантированном уровне, содействие в решении их трудовых и жизненных проблем, минимизацию малообеспеченности среди населения направлена система государственной социальной поддержки. Совокупность норм и нормативов, обеспечивающих социальную защиту населения, включает в себя бюджеты минимальной материальной обеспеченности, прожиточный минимум, минимальный уровень заработной платы, пенсий, всех видов пособий и стипендий, минимальные уровни образования, обеспеченности жильем, бесплатными медицинскими услугами и другие. Центральное место в системе социальных норм и нормативов занимает минимальный потребительский бюджет.

Список использованной литературы:

1. Министерство труда и социальной защиты населения: Минимальный потребительский бюджет. – Режим доступа : <http://mintrud.gov.by/ru/norm2>.
2. Министерство труда и социальной защиты населения: Бюджет прожиточного минимума. – Режим доступа : <http://mintrud.gov.by/ru/norm1>.
3. Министерство труда и социальной защиты населения: Информация о размере минимальной заработной платы в 2019 году. – Режим доступа : www.mintrud.gov.by/ru/min_zar_plata_2019.
4. О формировании и использовании минимального потребительского бюджета : закон Республики Беларусь от 9 января 1992 г. № 1383-12 // Национальный правовой интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://pravo.by/>.

ТАРАСЕНКО СЕРГЕЙ ВИТАЛЬЕВИЧ

магистр Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ КОРРУПЦИИ В ОРГАНАХ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ В КОНТЕКСТЕ СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЧЕЛОВЕКА И ОБЩЕСТВА

В настоящее время интерес к проблемам противодействия коррупции актуализируется как в теоретическом, так и в практическом плане. Согласно статистическим данным, нарушения законодательства о противодействии коррупции являются одной из наиболее многочисленных групп правонарушений.

Масштабы и последствия процессов коррумпированности требуют от соответствующих государственных и муниципальных учреждений и организаций постоянного и углубленного анализа ее причин с целью нейтрализации и разработки мероприятий по ее преодолению.

Ни для кого не секрет, что коррупции в большей степени подвержен государственный аппарат, коррупция подразумевает, прежде всего, коррупцию в сфере государственной службы. Не менее подвержен этому асоциальному явлению и аппарат муниципальной службы. В условиях системной коррупции местное самоуправление не может быть сферой, свободной от этого зла.

Причины коррупционных проявлений в органах государственной власти обусловлены рядом негативных социальных факторов экономического, идеологического и духовно-нравственного характера, а также недостатками в их деятельности, осуществляющих противодействие коррупции.

Как отмечают ученые, коррупция – сложное социальное явление, имеющее различные формы проявления. Характерным признаком коррупции можно считать конфликт между действиями должностного лица и интересами его работодателя либо конфликт между действиями выборного лица и интересами общества. Из всего этого можно сделать вывод, что коррупция как антисоциальное явление оказывает разрушительное воздействие на все правовые институты, в результате чего установленные нормы права заменяются правилами, продиктованными индивидуальными интересами тех, кто способен оказывать влияние на представителей власти и готов за это платить.

Ряд исследователей высказывает мнение, что суть проблемы в том, что бюрократия как была, так и остаётся единственным правящим классом России. По степени закрытости, отдалённости от народа современный бюрократический аппарат превзошёл своих предшественников. Это всесильный, замкнутый круг, действующий по законам иерархии, жёсткий механизм власти, стоящий над законом и волей членов общества. В конце концов, эта власть, если с ней не бороться цивилизованно, превращается в самодовлеющую организацию, ставящую во главу угла лишь собственные интересы, игнорируя общественные.

Невозможно точно определить степень «заражённости» коррупцией органов государственной власти, но и приблизительные оценки свидетельствуют о том, что здесь не всё благополучно. Как показывает опыт, а также практика правоохранительной деятельности в сфере противодействия коррупции, в

системе государственной службы коррупция возникает в тех сферах деятельности органов власти и их должностных лиц, где их статус детально не определён, а также не сформированы административные процедуры предоставления услуг гражданам и юридическим лицам. Различные исследования показывают, что коррупция возникает именно в тех сферах, где служащие реализуют организационные, исполнительно-распорядительные, контрольно-надзорные, юрисдикционные, а также разрешительные полномочия. Вот почему в настоящее время необходимо совершенствовать административно-правовой режим минимизации коррупционных рисков в профессиональной деятельности государственных служащих.

Противодействие коррупции – сложная и ответственная задача, решаемая множеством субъектов: от международных организаций до муниципальных образований, институтов гражданского общества и частных лиц. Попыткам решения этой проблемы посвящено множество научных исследований и нормативных правовых актов различного уровня. Наиболее эффективными средствами противодействия коррупции являются средства правовые. «Действия на основе закона – и по смыслу и по форме – должны ограничить это зло».

Целью правовых средств противодействия коррупции является создание правового и эффективного государства: формирование институтов, позволяющих эффективно функционировать общественным механизмам государства, проводить социальные преобразования, повышать эффективность национальной экономики.

В любом случае целями правовых средств противодействия коррупции являются полное обеспечение прав и свобод человека и гражданина, укрепление дисциплины, законности и правопорядка, формирование правового государства и высокого уровня правовой культуры общества и личности.

Одним из способов противодействия коррупции в сфере государственной службы, предполагающим информационную открытость деятельности должностных лиц и позволяющим противодействовать совершению коррупционных преступлений, является институт ограничения прав служащих.

Установление ограничений прав лиц, поступающих на государственную службу, служит обеспечению эффективной профессиональной деятельности по исполнению полномочий государственных органов, установлению препятствий возможному злоупотреблению государственных служащих, гарантированию осуществления служащими гражданских прав и др.

Таким образом, в настоящее время сложилось комплексное правовое регулирование вопросов противодействия коррупции. Вместе с тем правовое обеспечение антикоррупционной деятельности содержит немало недостатков, существенно влияющих на прогрессивный характер соответствующего регулирования

Список использованной литературы:

1. Короткова О. И. Борьба с коррупцией – одна из основных задач органов государственной власти / О. И. Короткова // Безопасность бизнеса. – 2015. – № 3. – С. 14 – 19.
2. Костенников М. В. Административно-правовые средства минимизации коррупционных рисков в служебной деятельности государственных служащих

зарубежных стран / М. В. Костеников // Административное и муниципальное право. – 2016. – № 5 – С. 6 – 10.

3. Рамазанов Р. У. Недопущение конфликта интересов на государственной гражданской и муниципальной службе как эффективный способ борьбы с коррупцией / Р. У. Рамазанов // Право и политика. – 2012. – № 8. – С. 104 – 107.

4. Тихомиров Ю. А. Государство: преемственность и новизна / Ю. А. Тихомиров. – М. : ИД «Юриспруденция», 2011.

5. Тихомиров Ю. А. Право против коррупции / Ю. А. Тихомиров // Журнал российского права. – 2007. – № 5. – С. 40 – 47.

ФЕДОТОВА ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ДЖИГА ЛІЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ТА ШКОЛЯРІВ СОЦІАЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

Одне з провідних місць в проблемі транспортного забезпечення в населених пунктах України займає питання створення лінії транспорту для обслуговування студентів і школярів.

На початок 2017-2018 навчального року у Дніпропетровській області працювало 937 загальноосвітніх навчальних закладів (з них 359 – у сільській місцевості, 578 – у міських поселеннях). Упродовж останніх років спостерігається стале зменшення їх кількості. Порівняно з попереднім навчальним роком мережа зазначених закладів скоротилася на 30 одиниць (3 %), а у порівнянні з 2010/11 навчальним роком – на 107 (10 %). Але кількість учнів продовжує зростати. Так, на початок 2017-2018 навчального року до навчання приступила 321 тис. дітей, на початок 2016-2017 навчального року їх було 314 тис., а на початок 2010-2011 навчального року – 298 тис. [1].

В Україні налічується 652 вищих навчальних заклади, в яких навчаються близько 1,5 млн. студентів (табл. 1). А точніше, за даними статистичного відомства, кількість студентів становила 1522 тисяч осіб, що на 17 тисяч менше, ніж на початок 2017/18 навчального року (1539 тисяч) [2].

Отже, необхідно підкреслити, що достатньо чисельною частиною населення України є особи, які навчаються в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах. Досить великою проблемою для цієї групи населення є пересування по місту до місця навчання. Вранці та о полудні настає час найбільш масштабного просування транспорту по дорогах. Це неодноразово стає причиною запізнення учнів та студентів до навчального закладу.

Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, мають певний базис прав, який захищений чинним законодавством, підписаними конвенціями, внутрішніми регулятивними документами [3]. Студенти, які навчаються за

денною (очною) формою навчання, та учні мають право на пільговий проїзд у транспорті у м. Дніпро.

Таблиця 1

Вищі навчальні заклади за регіонами

Область	Кількість закладів, од.	Кількість студентів у вищих навчальних закладах
Україна	652	1538565
Вінницька	23	44551
Волинська	14	24926
Дніпропетровська	55	111551
Донецька	28	32631
Житомирська	19	29550
Закарпатська	14	23754
Запорізька	24	69341
Івано-Франківська	16	37219
Київська	21	26883
Кіровоградська	15	14020
Луганська	12	20837
Львівська	43	120589
Миколаївська	17	31003
Одеська	40	105229
Полтавська	18	45216
Рівненська	13	32138
Сумська	14	33826
Тернопільська	18	41218
Харківська	64	171098
Херсонська	21	26061
Хмельницька	18	31433
Черкаська	16	37680
Чернівецька	16	28593
Чернігівська	16	19777
м. Київ	97	363126

В цьому зв'язку пропонується проект забезпечення цих категорій соціальним транспортом. Метою проекту є впровадження системи громадського транспорту окремого виду – транспорту для учнів та студентів. Цей вид транспорту не буде нічим відрізнитися від звичайного, окрім одного – він має бути призначеним саме для осіб, які навчаються в тому чи іншому навчальному закладі.

Об'єктом пересування призначаються звичайні маршрутні таксі, які рухаються по визначеному маршруті. Обиратися вони мають із числа наявних, 50-40 % від кількості маршруток, які пересуваються по одному маршрутові.

Для того, щоб підтвердити свій статус, учень чи студент повинен пред'явити водієві свій студентський квиток, за яким йому гарантована знижка на проїзд – 40 %.

На останок можна додати, що така система пересування стане досить вигідною та зручною для тих осіб, які навчаються та повинні самотужки діставатися до місця свого навчання. Але є деякий мінус: маршрутне таксі встановленого виду буде з'являтися на дорогах трішки рідше, ніж звичайне.

Список використаних джерел:

1. Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2017 Загальноосвітні навчальні заклади Дніпропетровщини // Головне управління статистики у Дніпропетровській області – 2017. – № 12-16/2769. – Режим доступу : www.dneprstat.gov.ua/pres_vipuski/2017/12/07_12_2017/pres_ZNZ.

2. В Україні скоротилася кількість вишів та студентів // Новини. Суспільство. – 2018. – Режим доступу : www.rbc.ua/ukr/news/ukraine-sokratilos-kolichestvo-vuzov-studentov-1545898988.html.

3. Права і обов'язки осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах // Педагогіка вищої школи. – Режим доступу : https://pidruchniki.com/70119/pedagogika/prava_obovyazki_osib_yaki_navchayutsya_vischih_navchalnih_zakladah.

ЧЕРБАР ВАЛЕНТИНА АНАТОЛІВНА

слухачка кафедри публічного управління та публічної служби

Національної академії державного управління при Президентіві України

МІЖНАРОДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Україна, яка обрала стратегічний курс на побудову соціальної правової держави, інтегрованої у світовий економічний простір, на забезпечення гідного життя людини використовує міжнародні соціальні стандарти, головним принципом яких є її право на інтеграцію в суспільство. Тому існує потреба у виробленні нових підходів щодо здобуття ними освіти, що значною мірою задовольняли б потреби їхнього розвитку, покращували процеси абілітації та реабілітації, сприяючи інтеграції у суспільство.

Освіта – це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Вона є невід'ємним правом кожної людини. Право на освіту закріплене та гарантоване Конституцією України [8] та іншими нормативно-правовими документами. Зокрема, у Загальній декларації прав людини, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р. стверджується, що кожна людина має право на освіту, яка повинна бути спрямована на повний розвиток людської особистості, збільшення поваги до прав людини й основних свобод, а також сприяти взаєморозумінню, терпимості (стаття 26) [5].

Варто зазначити, що ідея інклюзивної освіти не є новою. Вперше вона була підтримана Всесвітньою декларацією прав людини у 1948 р. і знаходить відображення у всіх міжнародних документах у сфері освіти. Зокрема, влітку 1994 року понад 300 учасників Саламанкської конференції заявили про необхідність усім країнам здійснити зміни у сфері спеціальної освіти [12].

Інклюзивна освіта розглядається міжнародною спільнотою як більш загальне поняття, що охоплює усіх людей, а не лише осіб із інвалідністю, визнаючи їх право на особливу підтримку та допомогу, утверджене низкою міжнародних правових документів, в яких, з точки зору державної політики, пріоритетним напрямком є реформування системи освіти, що дасть змогу охопити навчанням усіх дітей, незважаючи на відмінності; законодавчо визнати

принципи інклюзивної освіти. Зокрема, у резюме Всесвітньої доповіді з моніторингу «Освіта для всіх» (за 2006 рік) провідним напрямком діяльності зарубіжних країн є вироблення рівності та інклюзивних підходів: «Інклюзивна політика передбачає врахування культурного й мовного розмаїття, надання уваги дітям із особливими освітніми потребами, повсюдне прагнення щодо забезпечення гендерної рівності у всіх навчальних ситуаціях, а також зусилля, спрямовані на діяльність загальноосвітніх закладів за місцем проживання таких вихованців» [9].

Основними міжнародними законодавчими документами, на яких ґрунтується нормативно-правова база щодо освіти осіб, що потребують корекції психофізичного розвитку, ратифіковані Україною, є: Декларація прав дитини (1959) [3] Конвенція ООН про права дитини (1948) [6], Декларація про права інвалідів (1975) [4] та ін. Зокрема, ще у 1948 році Організацією Об'єднаних Націй (ООН) у Загальній декларації прав людини проголошено, що діти мають право на особливу допомогу та піклування.

Зокрема, Конвенція ООН про права інвалідів (ратифікована Верховною Радою України 16 грудня 2009 року) [7] та Декларація про права інвалідів (1975) [4], ухвалені Генеральною асамблеєю ООН, серед пріоритетів визначають право осіб із інвалідністю на освіту, медичне обслуговування, професійну підготовку та трудову діяльність. Конвенція ООН про права інвалідів (2008) вперше розглядає проблему їхньої реалізації не з позиції пристосування до суспільного життя, а з позиції його влаштування з урахуванням потреб та особливостей осіб із психофізичними порушеннями. У цьому документі, зокрема, зазначено, що для потреб реалізації права людей з інвалідністю на освіту без дискримінації та на основі рівності можливостей забезпечується інклюзивна освіта на всіх рівнях та освіта упродовж усього життя (статті 24-25).

Принцип поваги і захисту прав осіб з вадами розумового розвитку проголошено й у Декларації про права розумово відсталих осіб (1971) [2] – міжнародному документі, в якому стверджується (п. 1), що розумово відстала особа має максимальною мірою здійснювати такі самі права, що й інші люди: право на належне медичне обслуговування та лікування, право на освіту, навчання, відновлення працездатності, право розвивати свої здібності та можливості (п. 2); право на матеріальне забезпечення і на належний життєвий рівень (п. 3); право на захист від експлуатації, зловживань і принизливого ставлення (п. 6). Необхідно зробити так, щоб нове середовище і умови життя якомога менше відрізнялися від умов нормального життя (п. 4). Тобто, зміст Декларації спрямований на те, щоб допомогти розумово відсталим людям розвинути свої здібності, сприяючи їх участі в активному житті.

А в Декларації прав дитини, проголошеній генеральною Асамблеєю ООН у листопаді 1959 року, стверджується, що дитина, яка є неповноцінною у фізичному, психічному або соціальному відношенні, повинна забезпечуватися спеціальним режимом, освітою і піклуванням, необхідним зважаючи на її особливий стан [3].

Конвенція ООН про права дитини (1948) проголошує, що неповноцінна в розумовому або фізичному відношенні дитина має вести повноцінне і достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в

собі і полегшують її активну участь у житті суспільства (стаття 23), розвиток дитини є основною метою освіти, яка повинна забезпечувати формування її особистості, талантів, розумових і фізичних здібностей в їх найповнішому обсязі (стаття 29) [6].

У 1990 р. у м. Джонтъєні (Таїланд) відбулась Всесвітня конференція «Освіта для всіх», яка заклала початок міжнародному руху щодо забезпечення базової освіти для усіх дітей. У прийнятій на конференції Джонтъєнській Декларації стверджувалось, що «усі діти і молодь світу з їх сильними і слабкими сторонами, їх надіями й очікуваннями мають право на освіту, а не в системі освіти є право на певних дітей. Тому система освітніх закладів повинна реформуватись таким чином, щоб задовольняти індивідуальні потреби дітей». Ключовими аспектами Джонтъєнської Декларації стали: всезагальний доступ до навчання, сприяння забезпеченню рівності, розширення засобів та масштабів базової освіти, а також покращення умов для освіти та закріплення партнерських зв'язків [1].

Відповіді на ці важливі питання щодо реформування вітчизняної спеціальної освіти подано у Саламанкській Декларації «Про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб із особливими потребами» та програмі «Рамки дій щодо освіти осіб із особливими потребами», які були прийняті влітку 1994 року Саламанкською конференцією «Освіта для осіб з особливими потребами: доступність та якість», що проводилась Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО). Понад 300 учасників (представники 92 урядів та 25 міжнародних організацій) заявили про необхідність усім країнам здійснити зміни у сфері спеціальної освіти. Варто зазначити, що Саламанкська Декларація є найбільш важливим основоположним міжнародним документом з питань інклюзивної освіти. У ній міститься заклик до урядів всіх країн затвердити на законодавчому рівні приймати до загальноосвітніх закладів усіх дітей, якщо немає виняткових випадків, що унеможливають це стан [13].

Таким чином, вперше на міжнародному рівні Саламанкською Декларацією проголошено основні принципи інклюзивної освіти:

- право кожної дитини на якісну освіту, у тому числі й з обмеженими можливостями;
- наявність у кожного вихованця унікальних особливостей, інтересів, здібностей та навчальних потреб;
- необхідність розробки освітніх систем з урахуванням розмаїття цих особливостей та потреб.

Найбільш сучасний підхід щодо реального забезпечення освіти для всіх осіб, які потребують корекції психофізичного розвитку, відображено у Дакарській декларації, прийнятій Всесвітнім форумом з питань освіти у 2000 році. Згідно означеного документу, усі загальноосвітні заклади з часом стануть «інклюзивно-орієнтованими», тобто будуть здатними включити будь-яку дитину у навчально-виховний процес. Це передбачає не лише навчання осіб з психофізичними порушеннями разом зі здоровими однолітками, але особливу культуру взаємодії у дитячому суспільстві із налагодженням та тісною співпрацею усіх вихованців. Декларація наголошує на необхідності цілеспрямованих дій держав із досягнення цілей тисячоліття в освітній галузі – забезпечення доступу до обов'язкової освіти до 2015 року, у тому числі й вихованцям із інвалідністю [1, с. 80].

У Гамбурзькій декларації про навчання дорослих (1997р.) стверджується, що навчання протягом усього життя передбачає переосмислення змісту освіти з урахуванням фізичних та розумових недоліків. Таким чином, Гамбурзька декларація мала позитивний вплив на різні аспекти організації освіти дорослих у країнах Центральної та Східної Європи, зокрема на становлення та реформування нормативно-законодавчої бази. Так, у 1999 р. у Німеччині було модернізовано Закон про професійну освіту, унаслідок чого покращились умови для додаткової професійної підготовки дорослих. Окрім цього було спрощено процедуру складання вступних іспитів при торгово-промислових та ремісничих палатах, з'явилась можливість співробітництва різних підприємств та професійних навчальних закладів з метою організації професійної перепідготовки та підвищення рівня кваліфікації працівників. Загальною метою реформування стало забезпечення місць для навчання дорослого населення [9].

Проблема розвитку інклюзивної освіти у якості основної теми розглядалась на 48-й сесії Міжнародної конференції міністрів освіти, яка відбувалась у Женеві під егідою ЮНЕСКО у листопаді 2008 року.

Ратифікувавши основні міжнародні правові документи (Декларації ООН про Права Людини, про Права інвалідів, Конвенцію ООН про права дитини), Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема щодо здобуття якісної освіти дітьми з особливими освітніми потребами, в тому числі й з порушеннями психофізичного розвитку. Починаючи з 2009 року, в нашій державі активізувалась діяльність із приведення існуючого законодавства у відповідність з вимогами Конвенції ООН про права інвалідів, в основі якої лежить соціальна модель розуміння інвалідності.

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року одним із пріоритетних напрямків модернізації вітчизняної освіти є забезпечення функціонування та практичного впровадження у навчально-виховні заклади ефективною системи інклюзивної освіти, яка забезпечує основне право спільного перебування, навчання та виховання дітей із різним рівнем психофізичного розвитку за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу на основі принципів гуманізації та індивідуалізації [11]. Таким чином, і в Україні і за кордоном накопичена достатньо серйозна нормативно-правова база щодо впровадження інклюзивної освіти. Зокрема, чинне законодавство є своєрідним «двигуном» просування інклюзії, яке гарантує право на освіту дітей із особливими освітніми потребами на основі рівності можливостей, забезпечуючи спеціальну освіту на всіх рівнях навчання протягом усього життя. Однак, потрібна спеціальна робота щодо підготовки компетентних педагогічних кадрів, створення системи психолого-педагогічного супроводу тощо.

Список використаних джерел:

1. Вісник проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». – жовтень 2009 – лютий 2010. – 35 с.
2. Декларації про права розумово відсталих осіб. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_119.
3. Декларація прав дитини. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384.

4. Декларація про права інвалідів. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117.
5. Загальна декларація прав людини. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Конвенція ООН про права дитини. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
7. Декларація про права інвалідів. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117.
8. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів). – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
9. Конституція України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
10. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія / О. І. Локшина. – Київ : Богданова А.М., 2009. – 404 с.
11. Марчук Е. В. Современные тенденции развития начального профессионального образования в Германии / Е. В. Марчук // Весн. Томского гос. пед. ун-та. – 2007. – Вып. 7. – С. 144 – 145.
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – Режим доступу : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page>.
13. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими потребами: доступ і якість. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94.
14. Сім'я і дитина в умовах інклюзивної освіти. Методичні поради батькам щодо сімейного супроводу навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч.-метод. посіб. / за заг. наук. ред. Шевцова А. Г. – Київ : Вид-ий Дім «Слово», 2013. – 112 с.

ЧОРНОМОРД ЄВГЕНІЯ ЄВГЕНІЇВНА / CHORNOMORD EUGENE

*студентка 2 курсу факультету міжнародних економічних відносин
Харківського національного економічного університету ім. Семе́на Кузне́ця /
2nd year student of the Faculty of International Economic Relations of Simon Kuznets
Kharkiv National University of Economics*

SOCIAL SECURITY AND ITS INFLUENCE ON THE QUALITY OF LIFE

The problem of ensuring social security is in the focus of attention of public and state figures, scientists, all citizens. Today this problem has become the object of the most careful study in various fields of scientific knowledge: philosophy, sociology, economics, politics, ecology, medicine, pedagogy, etc.

At the present stage of development, when humanity is faced with new problems: demographic, environmental, energy, food, the content of the concept of «social security» has also changed. Today, when creating a social security system, it is necessary to take into account many innovative processes associated with globalization,

regionalization, changing the moral potential of society, the emergence of a new economy based on knowledge and information.

Social security is one of the most important concepts that determines the direction of the policy of almost all modern states. It is an element of National Security and involves the development of measures and the implementation of actions aimed at ensuring and protecting the rights of individuals, as well as in a wider sense – social groups and the nation as a whole.

Despite its importance and relevance, the problem of social security remains theoretically poorly developed. Although over the past two decades, both foreign scientists and domestic in this direction have done a lot.

In the world sociological literature, the phenomenon of safety, risk, and threat has been developed in the works of N. Luman, M. Douglas, E. Giddens, W. Beck, M. Castells and others.

Social security, in our opinion, should include a system of mechanisms and methods aimed at protecting vital interests, real ensuring the social security of people and a system of measures aimed at achieving a decent quality of life.

In our opinion, social security is a state of the social sphere in which its stable state, optimal satisfaction of needs, a decent quality of life, and the creation of conditions for the development of personality are ensured.

One of the shortcomings of the existing concepts of social security is the lack of mechanisms for its achievement and maintenance. The problem of mechanisms for preventing threats and ensuring social security is not sufficiently developed in the scientific literature. A natural and logical question arises about what can, figuratively speaking, become «that lever» that can improve the quality of life and ensure social security. Very often, such mechanisms include improving the regulatory framework, the formation of a safety culture, and economic growth. A number of authors believe that achieving social security is possible only through the solution of foreign policy problems and environmental problems. Other scholars associate the solution of problems of ensuring social security with a change in the tax policy of the state. Modern tax policy, which provides funds for social programs and the maintenance of the public sector, is imperfect. By diverting funds, it has an inhibitory effect on the development of the economy. And the economy, in their opinion, is the lever that will improve the quality of life [1].

All the mechanisms mentioned above do not affect the person himself, both as an object and as a subject of social security. It seems to us that in determining the mechanisms for ensuring social security we should turn to the person himself and create conditions conducive to his development. Let us turn to the characterization of such a way of ensuring social security as economic growth. It should be noted that economic growth can become a mechanism for ensuring social security only if it is focused on ensuring a decent quality of life. However, such economic growth is possible only if there is a high educational and health level of the population.

In our opinion, the main mechanisms for ensuring social security will be education and healthcare. Education and healthcare are industries that develop, preserve and support human potential. The importance of these areas is being updated in connection with a change in the driving forces of the development of society, with the

advent of a new type of economy – the «knowledge economy», the increasing role of intelligence, knowledge, information.

The most important goal of the development of civilization was and remains the desire to ensure a decent quality of life. Quality of life is the degree to which an individual is healthy, comfortable, and able to participate in or enjoy life events. The term quality of life is inherently ambiguous, as it can refer both to the experience an individual has of his or her own life and to the living conditions in which individuals find themselves. Hence, quality of life is highly subjective. One person may define quality of life according to wealth or satisfaction with life, another person may define it in terms of capabilities (e.g., having the ability to live a good life in terms of emotional and physical well-being). The consideration of education and health care as mechanisms that can ensure a decent quality of life, and through it social security, is connected with the fact that in the post-industrial era these areas are called upon to play a leading role in the life of society [2].

The problem of ensuring social security through the achievement of a decent quality of life has not received sufficient coverage in modern literature. Although, as it seems to us, this is the only way, following which it is possible to create the conditions necessary for achieving social security. There are various ways to achieve a high quality of life. This may be the path of quantitative and qualitative economic growth that has been done by developed post-industrial countries [3].

But today, when human capital is becoming the driving force behind the development of society, the achievement of a high quality of life is possible only through the development of education and healthcare. The search for ways to ensure a decent quality of life should go from the social sphere to the economic sphere.

Ensuring a decent quality of life can be carried out in the following areas. First, support for economically weak sections of the population. Secondly, protecting the population from various kinds of social risks: retirement benefits for old age, disability, and loss of breadwinner, maintaining a minimum family income, insurance against unemployment, illness, etc. These two areas are focused on solving current problems, on maintaining the living standards of the population. Thirdly, the solution of such social problems as the formation of the middle class, the modernization of education and health care, and environmental problems. All these tasks are focused on the future, on improving the quality of life as the basis of social security. Fourth, the regulation of extra-income of individual citizens through the introduction of progressive taxation [4].

In world practice, the state of social security is assessed on a scale that includes twenty indicators. Among these indicators are the income ratio of the 10 % richest and 10 % of the poorest; the proportion of the population living on the verge of poverty; the difference between the minimum and average wages; unemployment, crime, drug and alcohol consumption, depopulation rate, population aging, life expectancy.

Improving the quality of life should be considered as the most important priority for the development of modern civilization, as a universal idea that can affect the entire course of the development of the world. Priority should be given to each individual and his family. It is clear that targeted actions on the part of states are needed to increase the level of well-being, family support, the health of the population, and the level of their education. Society is obliged to create conditions for the disclosure of the creative and

creative potential of the individual. An indicator of the success of this course will be social security [5].

Quality of life and social security are two concepts that represent different sides of the same process. Therefore, the quality of life is closely linked with social security. Education and healthcare are the most important factors determining the development of the economy, since it is on them that the formation of the productive power of society the person depends. Therefore, the main priority in the development of the state and society should be the sphere of education and health. The selection of health as one of the mechanisms for ensuring social security is due to the fact that in world practice the level and dynamics of health, life expectancy are put in first place in determining the conditions of human life, since they are considered as a basic need of a person, the main condition of his life. Therefore, not only without a developed economy can not be a high-quality modern system of education and healthcare, but vice versa, without a developed system of education and healthcare there can be no developed economy. Funds invested in education and healthcare are at the same time the most effective investment in the economy.

Only that concept of social security, which will be based on education, health care, is able to protect and develop the vitality of social actors, to ensure a quality of social relations in which all members of society should feel the absence of threats to their life.

References:

1. Kuznetsov V. N. Sotsiologiya bezopasnosti / V. N. Kuznetsov. – M. : In-t. sots. i polit. issledovaniy RAN, 2003. – 880 p.
2. Jenkinson C. Quality of life / C. Jenkinson. – Access mode : www.britannica.com/topic/quality-of-life.
3. Fukuyama F. Doveriye. Sotsial'nyye dobrodeteli i sozidaniye blagosostoyaniya. Novaya postindustrial'naya volna na Zapade. Antologiya / F. Fukuyama. – M. : Akadimiya, 1999. – P. 123 – 163.
4. Samygin S. I. Threats of national identity in information space of modern society and risks of information security / S. I. Samygin, A. V. Vereshchagina, M. T. Belov // Economic and humanitarian researches of regions. – 2015.
5. IESE Business School. Quality Of Life: Everyone Wants It, But What Is It? – Access mode : www.forbes.com/sites/iese/2013/09/04/quality-of-life-everyone-wants-it-but-what-is-it/#ca723cb635d6.

ШИКІР ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

студент 3 курсу юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У ЧОМУ ПОЛЯГАЄ СЕНС ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Життя людини унікальне і неповторне. В ньому поряд з драматичними подіями присутні яскраві позитивні моменти, які виступають могутніми стимулами для творчої діяльності, саморозвитку, зміцнення і розширення

самосвідомості особистості. Життя має сенс, якщо є прагненням до найвищого добра і водночас ствердженням і збагаченням самої людини. М. Монтень писав: «Життя саме по собі ні добро, ні зло, воно містить і добро і зло, з огляду на те, у що ми самі перетворюємо його» [2, с. 246]. Які саме життєві смисли стануть домінуючими в житті та суттєво впливатимуть на нього, залежить від самої людини. Чим наповнює життя сучасна молодь, в чому вбачає його сенс? – питання, які лежать в площині філософії.

Питання про сенс нашого життя має тривалу світоглядну традицію осмислення, адже відноситься до розряду «вічних». Насправді, це питання є одним з найскладніших, перед яким стояло людство протягом цілої історії свого існування і, напевне, ще гостріше стоїть в наші дні.

Починаючи з античності, сформувалися різні підходи дослідження даної проблеми. Деякі філософи стверджували в якості сенсу життя і його вищої мети досягнення максимальних насолод, інші – досягнення щастя. В епоху середньовіччя проблема сенсу життя з акцентом на безумовний божественний початок розглядалася Августином Блаженным і Фомою Аквінським. У дусі теоцентричного світогляду сенс життя вбачався ними в пізнанні й спогляданні бога. Пізнання є найвищою функцією людини, Бог же – невичерпним джерелом пізнавального процесу [4, с. 276]. Мислителі епохи Відродження зробили акцент на людині й перетворили її у вищу цінність, центр світоглядної перспективи. Пізнання сенсу життя в цей період здійснювалося через призму внутрішнього світу людини. Новий етап у розробці проблеми сенсу життя бере свій початок у роботах представників німецької класичної філософії. Німецькі ідеалісти протиставляли культу особистих насолод вимоги кодексу обов'язків, моральні закони. Так, наприклад, Г. Фіхте людський сенс життя бачить у досягненні індивідом повної згоди із самим собою, у розумі, у волі, у діяльності, в тім, щоб людина із простого продукту розвитку природи перетворилась на вільну, розумну істоту. Розуміння сенсу життя у Фіхте ґрунтується на певній концепції природи людини: «Кожна тварина є те, що вона є; тільки людина споконвічно – ніщо. Тим, ким вона повинна бути, вона повинна зробитися... і зробитися сама, своєю волею; я можу бути тільки тим, ким я себе зроблю сам» [3, с. 345]. Пошук мети життя має у своїй основі думку про цінності людського життя, причому цінності не тільки самої людини, але й суспільства та інших людей. Аналізуючи різні погляди на цінність та сенс життя, наявні в сучасній літературі, можна згрупувати їх наступним чином.

1. Цінність життя полягає в житті для суспільства, а не в житті для себе, тобто ступінь цінності життя визначається ступенем відповідності життєдіяльності індивіда інтересам розвитку суспільства, ступенем сприяння реалізації нарізливих потреб, поступального розвитку суспільства.

2. Індивідуальне життя виступає як цінність інстинктивно, несвідомо, без думки про це, але ще більшою мірою воно виступає як цінність у самосвідомості, у рефлексії про життя.

3. Цінність життя обумовлена сенсом життя, тобто життя цінне при наявності в ньому сенсу.

4. Людина й людство, а, отже, і їхнє життя є вищими цінностями, тому що вони є вершиною космічної еволюції.

5. Час і погляд людини на саму себе змусили її цінувати життя й знаходити в ньому сенс.

Для індивіда життя виступає як вища цінність, вище благо безвідносно до чого б те не було. Сенс життя пов'язується з об'єктивно важливими цінностями, які виступають як найвища мета людської діяльності та прагнень [1, с. 134]. Сенс життя є суттєвим, фундаментальним атрибутом суб'єкта життя, незалежно від того, чи йде мова про конкретну особистість, чи про релігійно-ідеалістичну персоніфікацію світу та його явищ (Бог, Абсолютна Ідея, світовий Дух). Без усвідомлення сенсу життя ми не можемо бути щасливими. І хоча б у нас була найсмачніша їжа, вишуканий одяг, найкраща робота, без усвідомлення сенсу свого життя ми постійно відчуватимемо, що нам чогось бракує.

Сенс життя як філософська та духовна проблема має відношення до визначення мети існування, призначення. Це одне з основних світоглядних понять, яке відіграє величезну роль у становленні духовно-морального обличчя особистості. Питання про смисл життя також може розумітися як суб'єктивна оцінка прожитого та відповідності досягнутих результатів початковим намірам, як розуміння людиною змісту та спрямованості свого життя, свого місця у світі. Людина сама визначає своє призначення й сенс життя.

Отже, на питання про смисл життя однозначної відповіді немає – тому що таких смислів велика кількість. І для кожного може знайтись свій, причому не один! Якщо у вас виникли думки «навіщо я живу» – значить, ви власний смисл життя просто-напросто втратили. Так його цілком можливо відшукати – більше того, під час таких «пошуків» може виявитися інший, новий смисл, часом навіть більш цікавий і гідний. Тому головне у вирішенні будь-якої проблеми – не вператися носом у напис «Виходу немає», причому вихід то поряд, потрібно лише голову повернути.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія / А. М. Єрмоленко. – Київ : Лібра, 1999. – 487 с.
2. Лок Дж. Два трактати про врядування / Дж. Лок. – Київ : Основи, 2001. – 274 с.
3. Міл Дж. С. Про свободу // Міл Дж. С. Про свободу. Роздуми про представницьке врядування. Про поневолення жінок / Дж. С. Міл. – Київ : Основи, 2001. – Режим доступу : <http://litopys.org>.
4. Фихте И. Г. Основа естественного права по принципу наукоучения / И. Г. Фихте ; пер. с нем. А. К. Судаков. – М. : Канон + РООИ Реабилитация, 2014. – 392 с.

ЯРМОЛИЧ ІЛОНА МИКОЛАЇВНА

*слухачка магістратури навчально-методичного центру післядипломної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДСУТНОСТІ ЖИТЛА ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У зв'язку з війною на сході України, яка була розпочата в квітні 2014 року, мешканці Донбасу були вимушені залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. За оцінками Міністерства соціальної політики України та УВКБ ООН, на вересень 2019 р. в Україні було зареєстровано понад 1,410 615 млн. переселенців, які залишили свої будинки [1].

На сьогодні актуальною проблемою залишається забезпеченість внутрішньо переміщених сімей житлом. Зокрема, в Україні дотепер не існує комплексної політики щодо житла для переселенців, яка б діяла на національному, обласному та місцевому рівнях. Результати досліджень відображають наслідки відсутності такої політики.

В результаті чого особам, які залишилися без житла держава надає допомогу для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг в розмірі не більше 5 тис. грн. де є в сім'ї більше трьох дітей, цих коштів внутрішньо переміщеним особам не вистачає не тільки на оплату житла, але і на проживання так, як вони починають життя в іншому місці [2].

Так, за результатами опитування, проведеного на початку року, було встановлено, що їм важко знайти житло, за яке вони можуть самостійно оплатити.

Водночас сьогодні зрозуміло – окремо ні держава, ні громадянське суспільство розв'язати проблему стосовно житла для надання внутрішньо переміщеним особам не в змозі. Потрібна співпраця, поєднання зусиль і координація. Це загалом впирається в налагодження ефективної комунікації по всьому ланцюжку причетних: від центральних та місцевих органів влади до громадських, волонтерських і переселенських організацій з підключенням бізнесу, міжнародних донорських структур та залученням засобів масової комунікації. Зараз ця комунікація слабка [3]. Існуюча система розміщення внутрішньо переміщених осіб у центрах колективного проживання не завжди відповідає встановленим стандартам.

Житлові умови у місцях компактного проживання є здебільшого незадовільними. Більшість з них не пристосовані до специфічних потреб внутрішньо переміщених осіб (зокрема дітей та людей з інвалідністю). Недостатній рівень доступу до якісного житла має безпосередній вплив на тенденції до переміщення та випадки повернення на тимчасово окуповані території або в зону ведення бойових дій. Тому необхідно зосередити зусилля на вирішенні питання фізичної та фінансової доступності житла.

Можливо здійснити надання і користування житловим приміщенням з фондів житла для тимчасового проживання, адже в постанові Кабінету Міністрів України від 31.03.2004 р. № 422 були внесені зміни, щодо ВПО, а саме: що вони також мають на це право, так як їм дозволено оформлювати субсидію в тимчасовому житлі, так як кошти вони заощаждать, матимуть можливість використати їх в розвиток своїх дітей. Тому рівень їх життя на підконтрольній території підвищиться. Важливою рисою української системи надання тимчасового житла завжди було те, що часто таке «надання» закінчувалося на етапі постановки потребуючих на облік. Довести наявність такої потреби було не надто складно, однак мало хто з поставлених на облік-таки отримували тимчасове житло [4].

Внутрішньо переміщені особи найчастіше повертаються на окуповані території через неможливість «закріпитись» на новому місці проживання на підконтрольній території України.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : закон України від 28.12.2014 р. № 77-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

2. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 505, № 554. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

3. Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 р. № 909-р. – Режим доступу : <https://mtot.gov.ua/5891-2>.

4. Про затвердження Порядку формування фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб і Порядку надання в тимчасове користування житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб : постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 р. № 582. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>.

Секція 4
Соціально-політичний простір сучасності:
проблеми та перспективи розвитку

ЛУКАШ СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА / LUKASH SVITLANA

*к. е. н., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування,
заступник декана факультету економіки і менеджменту
Сумського національного аграрного університету / PhD, Public management and
administration department Sumy National Agrarian University*

**IMPLEMENTATION OF E-GOVERNANCE WITHIN
THE FRAMEWORK OF SOCIAL DEVELOPMENT MANAGEMENT**

Social policy is a purposeful activity of the state in the formulation and implementation of decisions that directly relate to a person, his or her position in society; providing a person with social guarantees, taking into account the characteristics of different segments of the population. The purpose of social policy is to improve the health of the nation, to provide adequate income and social support in certain difficult life situations, to create a favorable social atmosphere for the population in the society.

Social policy is a system that includes government institutions, civil society institutions, laws, special infrastructure of institutions, human and financial resource. Along with the function of realization and protection of social rights of citizens, it also performs the function of coordinating the interests and needs of social groups in the economic, social and political spheres. The social policy pursued by all the authorities should be oriented towards the values and expectations of the population, which would reduce the distance between the state and civil society.

Improving social standards for the provision of health, education, cultural and social protection services will be an important component of sectoral reforms. It should be noted that e-governance has a decisive role in improving the quality and innovation of public administrations, accelerating the use of large-scale public and private sectors, and reliable identification of trust services in the digital single market. The use of e-governance, integration in the digital single market will improve the quality and efficiency of governance services.

Experts point to the scientific debate about e-government the fact that the concept of e-government is already a concept of interaction and a new form of cooperation between the state and citizens in an information society. E-governance is no longer an option, but it is a reality and a necessary of governance. E-government can transform citizen service, provide access to information to empower citizens, enable their participation in government and enhance citizen economic and social opportunities, so that they can make better lives, for themselves and for the next generation.

The main expectation is the openness and transparency of the activities of the authorities in order to make them more flexible, less hierarchical and regulated. Increasing the level of citizen involvement in government analysis and decision-making will increase the efficiency and effectiveness of public administration. In particular, the introduction of e-governance will transform the control that is carried out using

information technologies. Also, the organization of information interaction between public authorities of all levels will allow to create a centralized database and implement a full electronic document flow using electronic digital signature, create a single information and analytical system of activity of public authorities and local self-government.

In the social sphere the main task is to raise the level citizens' satisfaction with public services. It will help to increase opportunities for self-service of citizens, simplify and accelerate administrative procedures; practically eliminate duplication of various types of work, increase opportunities for education (distance learning), increase technological awareness and qualification of citizens, trust in authorities.

However, digital inequalities (not all citizens have equal access to the Internet due to technological or geographical problems, or due to insufficient material or physical disabilities), educational attainment, privacy problems, traditions, etc., hinder the realization of these expectations. Its main focus is the development of telecommunications systems and networks in small towns and villages, increasing computer literacy among the population, implementing various types of promotions and conducting general education campaigns to gradually familiarize citizens with ICTs.

Electronic governance or e-governance is the application of information and communication technology (ICT) for delivering government services, exchange of information, communication transactions, integration of various stand-alone systems and services between government-to-citizen (G2C), government-to-business (G2B), government-to-government (G2G), government-to-employees (G2E) as well as back-office processes and interactions within the entire government framework.

Through e-governance, government services are made available to citizens in a convenient, efficient, and transparent manner. The three main target groups that can be distinguished in governance concepts are government, citizens, and businesses/interest groups. In e-governance, there are no distinct boundaries. The use of emerging information and communication technologies (ICT) to facilitate the processes of government and public administration is about providing citizens with the ability to choose the manner in which they wish to interact with their governments. And it is about the choices governments make about how ICT will be deployed to support citizen choices.

The use of ICTs such as the internet and mobile phone as a platform for exchanging information, providing services and transacting with citizens, businesses, and other arms of government is the public sector's use of the most innovative information and communication technologies, like the Internet, in order to deliver citizens with improved services, reliable information and greater knowledge in order to facilitate access to the governing process and encourage deeper participation.

It is a generic term that refers to any government functions or processes that are carried out in digital form over the Internet. Local, state and federal governments essentially set up central websites from which the public (both private citizens and businesses) can find public information, download government forms and contact government representatives.

Government effectiveness: reflects perceptions of the quality of public services, the quality of the civil service and the degree of its independence from political pressures, the quality of policy formulation and implementation, and the credibility of

the government's commitment to such policies Helps citizens to understand the roles and jurisdiction of country governments, services they are responsible for, and to channel issues to the appropriate level of government; understand the political and administrative environments and challenges facing countries:

- can result in additional revenue for local development;
- can break down barriers between citizens and countries, improving mutual understanding, communication and trust in country government programs and projects;
- makes infrastructure and services more relevant to the citizens;
- creates opportunities for engaging, educating and empowering citizens to participate meaningfully in resource utilization;
- promotes transparency and helps the country to reduce corruption and bureaucratic inefficiencies;
- enhances business community cooperation – by promoting transparency, reducing corruption and increasing efficiency, participation increases investor confidence.

Priority directions of development of e-government in Ukraine are:

- introduction of electronic services, including administrative, in all spheres of public life, as well as the provision of integrated electronic services for life and business situations;
- implementation of the one-stop-shop principle by ensuring the development and functioning of the Single State Portal of Administrative Services as the single point of access for individuals and legal entities to electronic services;
- development of electronic public procurement, electronic contracts and invoices, electronic auctions;
- stimulating the use of electronic services by individuals and legal entities.

The active introduction of information and communication technologies into the system of socio-political relations significantly increases the opportunities of citizens to participate in the processes of public administration and influence on decision-making, creates conditions for the formation of a qualitatively new level of interaction between authorities and citizens.

Public administration in Ukraine needs modernization by re-engineering existing and designing updated administrative processes in government, optimized using modern information and communication technologies aimed at electronic interaction and teamwork, openness and transparency for citizens.

Introduction of automated data exchange between information and telecommunication systems of the authorities will allow to increase the efficiency of work of the authorities by reducing the time of obtaining the necessary data, improving the quality and relevance of the processed data, eliminating multiple data collection and duplication in different information systems, improving the availability of information resources and their systematization.

ZELENKOVA KARINA SERGEEVNA

3rd year student of the specialty «Political management» specialization «Political scientist-Manager», Belarusian state University of Economics

PRESNYAKOV VITALIY ALEXANDROVICH

3rd year student of the specialty «Political management» specialization «Political scientist-Manager», Belarusian state University of Economics

PANEZHANKA VLADISLAV DMITRIEVICH

1st year student of the specialty « World economy» specialization «International investment», Belarusian state University of Economics

**ALL-BELARUSSIAN NATIONAL ASSEMBLY AS SOCIAL
RESOURCE OF POWER: INSTITUTIONAL APPROACH**

Information can be divided into several compound blocks, that carries different semantic loading (for example, sports, cultural, social, economic, standard, etc.). In each of them we will find main, fundamental news which forms a basis of all category. In political range of this direction it's possible to mark out following themes: elections, separation of the authorities, activity of the Government and/or President, a foreign policy vector, however, in our opinion, system-forming in this direction will be democracy and/or its forms. In this work we will mention significant resource for society – social, at the same time as that we will define All-Belarussian national assembly (ABNA). Actually ABNA represents agency of representative democracy which status constitutionally isn't set in any way. Choice of such resource is caused by the fact that ANBA periodically represents social interests of all Belarussian community. Speaking about ANBA, President A. G. Lukashenko noted that «conversation directly with people – the highest form of democracy» [2].

In this regard, theoretical interest represents on what ideological components so-called «national assembly» is divided, to be exact, resolutions accepted after the meeting, that stands as a result of work of the highest form of democracy. Respectively, an objective of this research is characteristic of social resource of the power which is provided in activity of ABNA, and the main method of research – content analysis. The empirical base of research was made by five resolutions of All-Belarussian national assembly by 1996-2016. For achievement of an objective we marked out 7 main categories (political, economic, social, spiritual, control and supervising, legal, mass media), and every of them characterizes the sphere of public life and also several subcategories (several keywords which concretize categories).

Into economic sphere of society were included two subcategories: the property relations (property on natural resources, labour power, means of production, results of intellectual activity and also money, securities, investments, etc.) and the economic growth and development (export growth of goods and services; changes of industry and technology structure of economy; macroeconomic indicators, etc.).

Social sphere of society is provided by such subcategories as education and health care (human potential, quality of education, strengthening of health), level and quality of life (an effective health care system, life expectancy, birth rate, social protection of the population), work and salary (the income of the population, creation of new jobs

social groups, employment of the population), non-profit organizations (political parties, public associations, labour unions, civil society, etc.).

The most significant sphere today – political, there were included following categories: foreign policy activity (concepts which reflect activity of the state in foreign policy, in the international scene entered here: diplomacy, political process, the international relations, etc.), government (all authorities and officials making government of the state), ideology (as ideology we understood set of the ideas and beliefs directed to mobilization of interests of the Belarusian society through program implementation of social and economic development of the country), state policy (activities of public authorities for the solution of public problems, achievement and realization of the valid purposes of development of society or its certain spheres: realization of the priority directions of social and economic development of the country, taking measures to achievement of effective objectives).

In the control sphere we allocated two subcategories: control authorities (Prosecutor's office, Committee of the state control), control activity (control of execution of decisions).

In the spiritual sphere was allocated one subcategory – cultural wealth (happiness, thoughts), the same way the situation is with the legal sphere – a normative base (constitution of Republic of Belarus, contract system, employment contract) and also with the sphere of mass media – mass media and communications (information and communicative technologies).

It should be noted that the dictionary of data was formed on the basis of five resolutions of All-Belarusian national assembly by 1996-2016 which were investigated in this work [3]. After drawing up the dictionary the quoted form in which observations are included is created. In our case we used the QDA MINER program for the qualitative content analysis with elements quantitative which made calculation for the categories and subcategories which are marked out by us. In each subcategory we coded words, phrases or offers which were entered in columns (count).

For the most evident representation of mentions on each sphere data in the form of «tree» are shown in figure 1.

On the basis of provided data on each category and a subcategory it is possible to draw the following conclusions. Category «economic sphere» contains 51 units of the analysis, 9 of which treat a subcategory of «the property relation», 42 – «the economic growth and development».

Category «social sphere» including 4 variables: education and health care (4 units of the analysis), level and quality of life (13), work and salary (7), non-profit organizations (2) in amount has 26 units of the analysis.

In «political category» 70 units of the analysis from which 34 subcategories belongs to «ideology», 16 – «state policy», 15 – «government», 5 – «foreign policy activity» were revealed.

Categories which are least used in resolutions have the following indicators: subcategory «cultural wealth» – 4 units of the analysis, (since all category has one subcategory, respectively, the volume of category will be equal to subcategory volume). Similar situation is also with category of media: one subcategory (mass media and communications) have only one unit of the analysis. In the «legal sphere» 9 units of the analysis are revealed, each of which belongs to a subcategory «regulatory

framework»; in «control sphere» – 2 units of the analysis, one of which corresponds to a subcategory «control authorities», another – «control activity».

	Count	% Codes	Cases	% Cases
Social sphere				
• Education and health care	4	2,5%	1	100,0%
• Level and quality of life	13	8,0%	1	100,0%
• Work and salary	7	4,3%	1	100,0%
• NPO	2	1,2%	1	100,0%
Spiritual sphere				
• Cultural wealth	4	2,5%	1	100,0%
Mass media				
• Mass media nad communications	1	0,6%	1	100,0%
Legal sphere				
• Normative base	9	5,5%	1	100,0%
Economic sphere				
• Property relations	9	5,5%	1	100,0%
• Economic growth and development	42	25,8%	1	100,0%
Political sphere				
• Foreign policy activity	5	3,1%	1	100,0%
• Government	15	9,2%	1	100,0%
• Ideology	34	20,9%	1	100,0%
• State policy	16	9,8%	1	100,0%
Control sphere				
• Control authorities	1	0,6%	1	100,0%
• Control activity	1	0,6%	1	100,0%

Figure 1. Quantity of mentions of categories and subcategories in five resolutions of ABNA (1996-2015)

Thus, total number of units of the analysis in five resolutions on all studied categories is 163.

For the most evident representation we will show data on all categories in the form of the chart (figure 2).

According to analysis results, provided on the chart, we can see that subcategories the economic growth and development (25.8 %) and ideology (20.9 %) hold a dominant position. To determine the specific weight of each semantic category, it is necessary to put all percentage values of subcategories of the studied category. As a result of calculations the specific weight of semantic category «political sphere» was 43 %; «economic sphere» – 31.3 %; «social sphere» – 16 %; «spiritual sphere» – 2.5 %; «legal sphere» – 5.5 %; «control sphere» – 1.2 %, «mass media» – 0.6 %.

By calculating specific weight on each semantic category, it is possible to say that in resolutions of ABNA by 1996-2016 the greatest number of text information is devoted to «political sphere» (42.94 % of the total amount of units of the analysis). It should be noted that the significant coefficient has «economic sphere» (32.29 %),

«social sphere» (15.95 %) is less significant. Other categories in resolutions are provided in insignificant amount.

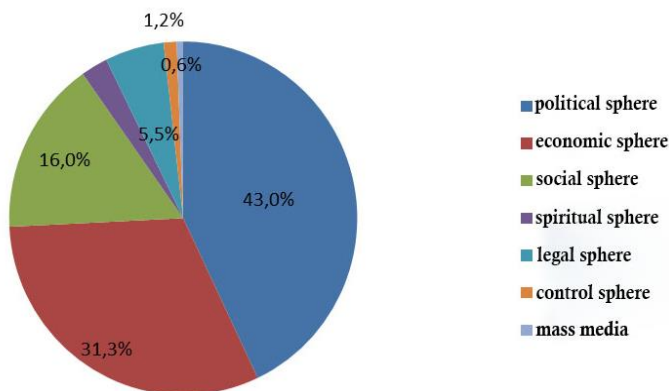

Figure 2. Quantity of mentions of categories ABNA by 1996-2015

Thus, the carried-out analysis allowed us to reveal that ABNA is the translator of relevant social, economic and political expectations of modern Belarusian society. In activity of ABNA in every five-years period two directions dominated: «political» and «economic spheres», and primary leadership generally belongs to the first direction (the exception was made by the first and fourth resolutions), «social sphere» begins to gain value since the fourth five-years period. Other directions did not find significant reflection in documents, many of them were absent at all. In the most uniform relation they were provided to resolutions of the Third ABNA. Interest of delegates of ABNA to this or that sphere demonstrates availability of problems, shortcomings, lack of regulation of some aspects of activity of modern Belarusian society that demands gradual, but at the same time the justified and productive decision. However constitutionally the status of ABNA is not set therefore its decisions for other institutes of political system of the country have advisory nature.

References:

1. Antonovich N. Methodology of political science: textbook / N. Antonovich. – Minsk : RIHE, 2017ю
2. All-Belarusian national assembly as the «highest form of democracy» in Belarus – Access mode : <https://news.tut.by/politics/200390.html>.
3. All-Belarusian national assembly. – Access mode : <http://shod.belta.by/history-ru/view/i-vsebelorusskoe-narodnoe-sobranie-195654-2016/>.

ЖМАКИНА ТАТЬЯНА ВЛАДИМИРОВНА / ZHMAKINA TATIANA

*старший преподаватель кафедры социальной политики и идеологии
Института государственной службы Академии управления при Президенте
Республики Беларусь / Master of Arts (Philology), Senior Lecturer at the Department
of Social Policy and Ideology of the Institute of Civil Service of the Academy of Public
Administration under the aegis of the President of the Republic of Belarus*

ARGUMENTATION IN POLITICAL DELIBERATION

Argumentative discursive process and argumentative discursive interaction are basic for democracy, and the availability of argumentation dissociates democratic societies from non-democratic ones.

The concept of «democracy» itself is associated with the city-states of ancient Greece. The word itself is derived from Greek «demokratia» that originates from «demos» meaning «people» and «kratos» meaning «rule». Greek democracy was direct democracy in which the whole citizen body formed the legislature.

Nowadays democracy is a concept which stirs up different ideas in the minds of people as the term «democracy» is a slippery one and its meaning is vague and confused. But the important thing is that the regimes labeled as democracies lay claims to government being run in the interest of the people whether expressed directly by the people or by their representatives. Whatever its form, democracy sets some basic principles according to which a good government must be run. These are sometimes referred to as the pillars, tenets, or principles of democratic rule. They differentiate democratic rule from any other types of government. Any democracy around the world can be evaluated on the basis of these principles. They include citizen participation; equality of opportunity in the realisation of individual capacities without regard to one's race, gender, ethnic background, religion or whatsoever; political tolerance that means the ruling masses are mindful and respectful of the interests of the minority; accountability of elected leaders or public officials to answer to the common citizens regarding their actions, decisions or indecisions during the time they are or were occupants of the public offices; transparency that means that leaders allow for public scrutiny of what they do while in public office; regular, free and fair elections that give the citizens a chance to elect a leader of their choice; a culture of accepting the results of elections; multi-party system; economic freedom that creates the foundation on which the citizens become vibrant and, thus, able to call their leaders to account for their actions or inaction; control of the abuse of power that can be achieved through a number of ways, i. e. by way of separation of powers or by creation of institutions such as the government ombudsman; bill of rights that seeks to protect the rights and freedoms of the citizens by way of ensuring that this protection is enshrined in the constitution of a given country; human rights; neutrality of state institutions such as the police and the army; rule of law that implies that no one is above the law and requires that all citizens observe the law and are held accountable if they break it; due process of law that requires that the law should be equally, fairly and consistently enforced. Thus, democracy is more than just a set of specific government institutions. It is recognized as the only moral and legitimate way through which a society can be administered.

Like any aspect of culture, members of society need to be socialised into democracy and its ideals. Socialisation, which is the process of transmission of democratic values, can be achieved in two ways. The first is a formal process of learning or schooling which entails a structured learning programme through a school curriculum which members of a given society will be required to learn. The other is through an informal process of transfer of values of democracy. As democracy becomes a way of life among a given people, democratic values are passed down from one generation to another, sometimes through a non-deliberate process during the early stages of one's socialisation. Simply put, democracy is a day-to-day practice where human beings are regarded as equals, where every person is respected and everyone's role is understood and appreciated, where everybody has the opportunity to be heard and understood and everybody has the right to participate in decision-making on matters that affect their lives, where everybody has the right to vote on issues and elect their leaders.

The cornerstone of democracy is the practice of deliberation that is defined by Cohen «as the free, equal and open-minded dialogue about a matter of public concern among anyone affected by the issue» [1, p. 72].

The art of deliberation represents the traditional rhetorical education running back to the classical Greek and Roman societies. Deliberation is far removed from the manipulative argumentation that characterizes much contemporary political discourse. Deliberation is more than discussion as it requires resolution. Deliberation should also be differentiated from dialogue. While both are similar in encouraging greater understanding and respect between diverse groups, deliberation goes further by asking participants to weigh carefully all pros and cons and focus on costs and consequences of various options and ultimately come to a decision. Rather than consensus, deliberation recognizes pluralism and strives for metaconsensus, which involves mutual recognition of the legitimacy of the different values, preferences, judgements, and discourses held by other participants. Deliberation connects people, even those with conflicting interests, in a way that allows them to make decisions and act in regard to problems and challenging circumstances.

Being an increasingly common form of political participation deliberation plays a significantly important role in society and politics. Government bodies use deliberative forums to consult citizens in various policy decisions. Deliberation is used as a way to repair breakdowns in trust and establish democratic procedures and institutions. The role deliberation plays in free and fair elections should not be underestimated. The theory of deliberative democracy rests on the principle that voting is not all that matters in a well-functioning democracy. C. Daniel Myers and Tali Mendelberg in their research on deliberation figure out three «areas or clusters of variables: the context in which deliberation takes place, the process by which deliberation proceeds, and the outcomes that deliberation produces» [2, p. 701 – 702]. Deliberation justifies a decision and renders it legitimate. Proponents of a policy should offer the people who would be affected by that policy reasons in support of that policy that they might be able to accept. After that, all affected by a policy should have a chance to address these arguments and provide their own arguments or perspectives. Deliberation and reasoned exchange – the exchange of good arguments, – that precede and follow votes are a measure of the legitimacy of decision and policy making. Good arguments in any

public setting are impartial and are cast in terms that all who are affected understand as being relevant to the nature of the policy. Contextual, institutional and conventional constraints – procedural and decision rules and practices, norms, settings, moderators, – according to which group discussion is structured, shape outcomes. Moderators can improve deliberation by keeping groups on task, managing conflicts, and ensuring that everyone has a chance to speak. But, on the other hand, moderators can produce a negative effect by using their privileged or even biased position to exert influence over the outcome of deliberation. Outcomes are considered to be democratically legitimate only if they are the object of a free and reasoned agreement among equals. Deliberative communicative exchange should be considered with an open mind by everyone involved, and not imposed upon by force, deception and manipulation. The ideal deliberative procedure is a procedure that follows this principle. The more deliberative the communication is, the better democracy works.

Democratic values and political tolerance, that means the ruling masses are mindful and respectful of the interests of the minority, states that while there may be differences between the people by way of race, religion, descent and culture they rise above such differences and give room for discussion, debate and accommodation of different viewpoints the fundamental of which is argumentation. Argumentation or appeal to reason differentiates democratic and nondemocratic societies and determines the degree of the democratization of society. Appeal to reason in political context governed by the principles and norms of democracy is intended to effective decision-making regarding the institutional preconditions and discursive mechanisms the interaction of which is directed to find resolution of difference of opinions.

A «deliberative turn» in democratic theory, the last several decades have witnessed, has increased the emphasis on deliberation that is more than just a form of political participation. It represents a long-standing element of democratic theory and is identified as significant to democratic societies in realizing the democratic method especially such as free and fair elections [3]. Deliberation seeks out opposing perspectives, understands the importance of factual information, considers the inherent value dilemmas in all public controversies, and relies on structured critical discussion and debate to help achieve the critical goal of reasoned judgement. Deliberation based on argumentation provides the foundations of democratic legitimacy of policy making where argumentation plays a sufficient role in democratic change. It determines the way a democratic society makes decisions and policies, and resolves conflicts of opinions. It promotes and increases the level of participation in political processes and public policy making and enhances public trust in government.

References:

1. Cohen J. Deliberation and democratic legitimacy / J. Cohen // *The Good Polity: Normative Analysis of the State* / ed. A. Hamlin, P. Pettit. – Cambridge, UK : Basil Blackwell, 1989. – P. 67 – 91.
2. Myers C. D. Political Deliberation / C. D. Myers, T. Mendelberg // *The Oxford handbook of political psychology.* – Oxford University Press, 2013. – P. 699 – 734.
3. Zhmakina T. Argumentation in pre-election debates / T. Zhmakina // *Global Science and Innovations 2019: Central Asia.* – 2019. – Vol. 2. – P. 261 – 264.

БАЛАКА ЄВГЕНІЙ ІВАНОВИЧ

*к. е. н., доцент, доцент кафедри транспортних систем та логістики
Українського державного університету залізничного транспорту*

СЕМЕНЦОВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

*к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Українського державного університету залізничного транспорту*

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ У СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Тривалий час свого існування залізнична галузь виконує так звану роль «соціального перевізника». Статус «соціально значимих» має відношення до транспортних послуг з перевезень як вантажів, так і пасажирів.

У вантажному сполученні існує певний перелік вантажів, перевезення яких держава визначає, як «стратегічні». В цю категорію потрапляють перевезення яких переважно паливно-мастильних вантажів, хлібних тощо. Перевезення такого роду вантажів підлягає посиленому адмініструванню на загальнодержавному рівні. На регіональні філії залізниці накладається вимога здійснювати такі перевезення за низькорентабельними тарифами, а підчас за тарифами майже з нульовою рентабельністю. Адмініструється процес тарифоутворення Антимонопольним комітетом, який відповідно до нині діючого законодавства, погоджує тарифи на надання регіональними філіями Укрзалізниці транспортних послуг з перевезень вантажів та пасажирів, окрім перевезень пасажирів у приміському сполученні.

У пасажирському сполученні ситуація ще гірша. Так, загальна збитковість від надання транспортних послуг з перевезень пасажирів залізницею становить близько 30 %, зокрема у приміському сполученні – 70 % і більше. Тарифоутворення адмініструється Антимонопольним комітетом в далекому та місцевому сполученнях, а в приміському – тарифи встановлюються за погодження з місцевою владою.

Зважаючи на вище описане, постає низка питань. Чому держава так активно впливає на транспортні послуги залізниць з перевезень вантажів та пасажирів? Чому вона майже примушує залізниці виконувати роботу, що приносить їй такі разючі збитки? І чому залізниці, як будь-який свідомий суб'єкт господарювання, не мають змоги зовсім відмовитися від неприбуткового виду робіт?

Відповідь проста і лежить на поверхні. Джерело такого стану полягає у праві власності на виробничі відносини. Тривалий час залізнична галузь в повному обсязі перебувала у повній державній власності. Маючи у повній державній власності підприємства та структурні підрозділи залізничної галузі, держава досить довго використовувала їх як інструмент досягнення власних цілей: розв'язання соціально значимих питань, які обирала за пріоритетні.

Найразючіша збитковість – у приміському сполученні. Хто ним користується найчастіше? Це люди, які живуть у передмісті. Відповідно до обставин соціально-економічного розвитку продуктивних сил в Україні, чим менше населений пункт, тим менше в ньому робочих місць в цілому, а високооплачуваних тим паче. В сільській місцевості робочих місць зовсім обмаль. Тому люди вимушені щодня прямувати на роботу на доволі тривалі

відстані. Переважна більшість приміського пасажиропотоку – це працівники, які щодня прямують на роботу до великого міста.

І держава свідомо йде на надання відносно недорогих перевезень у приміському сполученні, які дозволяють людям самопрацевлаштуватись. Таким чином, позитивні екстерналії мають:

- роботодавці – власники підприємств, які отримують відносно недорогу робочу силу з передмістя, що в свою чергу знижує собівартість виготовленої ними продукції та підвищує конкурентоспроможність підприємств;

- мешканці передмість, які отримують можливість щоденної трудової міграції за невеликі кошти, забезпечуючи собі трудові доходи в теперішній час та соціальні гарантії у майбутньому;

- держава, яка таким чином впливає на самопрацевлаштування працездатного населення, чим покращує соціальну вдовolenість суспільства, менше витрачає коштів соціальної допомоги у вигляді субсидій, допомоги малозабезпеченим та непрацевлаштованим, натомість отримує у якості доходів податки від роботодавців-власників підприємств, які утримують робочу силу з передмістя.

Негативні ж екстерналії отримує залізнична галузь, яка через таку політику держави вимушена нести разючі збитки, покриваючи їх за рахунок прибуткових вантажних перевезень.

Майже за таким же сценарієм здійснюється регулювання тарифоутворення в секторі вантажних перевезень. Держава шляхом адміністрування через Антимонопольний комітет утримує низькорентабельні тарифи на перевезення окремих категорій вантажів, які вважає за «стратегічно значимі» для економіки в цілому. Це дає змогу державі стримувати зростання кінцевої споживчої ціни товарів та/ або послуг, що використовують у своєму складі, як сировину, ці вантажі.

Описаний стан спричиняє неспроможність галузі до оновлення виробничої бази, впровадження нових технічних та інформаційних засобів, рухомого складу тощо. Саме для подолання вище описаних негативних явищ розпочато та триває реформування залізничної галузі, яке має проводитися з метою розділення центрів управління інфраструктурою та перевізним процесом, виведення з державної власності сектору перевезень та залучення до нього приватного капіталу, і врешті – створення компаній-перевізників; надання рівного доступу до послуг залізничної інфраструктури перевізникам усіх форм власності.

Саме умови конкуренції будуть мотивувати та спонукати компанії-перевізники вантажного сектору (де в майбутньому мають створювати компанії на основі приватного капіталу), а також компанії пасажирського сектору (де компанії-перевізники мають створюватися на основі симбіозу приватної та державної власності, а в приміському секторі також і муніципальної власності) до виконання своєї роботи більш ефективно. Поруч з цим, держава, будучи співвласником компаній пасажирського сектору має вирішувати межі доцільності надання пільг та дотацій за надання транспортних залізничних послуг з перевезення пасажирів.

Проведене дослідження дає змогу усвідомити аспекти впливу вітчизняної системи публічного управління і адміністрування на функціонування

залізничного транспорту в різних економіко-правових умовах господарювання галузі. Викладений матеріал обґрунтовує, що у сьогоdnішніх економічних та суспільно-політичних умовах єдиним шляхом до вирішення проблем функціонування залізничного транспорту та подолання негативних екстерналій, що виникають як наслідок впливу системи публічного управління і адміністрування на функціонування залізничної галузі, є проведення його реформування з метою створення внутрішньогалузевої конкуренції та залучення приватного капіталу до участі в перевізному процесі. Це, в свою чергу, створить умови для підвищення ефективності роботи галузі в цілому та нормалізацію балансу позитивних та негативних екстерналій, що виникають в результаті роботи залізничного транспортного комплексу.

КОЛЕНКО ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

*аспірантка навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЯК СФЕРА ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ ЗІ ЗМІ

Поняття «інформаційний простір», «інформаційне поле», «інформаційне середовище» з'явилися у висловлюваннях фахівців, що відповідали за ситуацію в ЗМІ приблизно в 1992 р. Різке падіння накладів друкованих ЗМІ викликало тривогу, як у керівників цих ЗМІ, так і у урядовців і політичних діячів. Ця тривога, у одних пов'язана з втратою політичного впливу, у інших – з втратою прибутків, трансформувалася в турботу про єдиний інформаційний простір. Ні тоді, ні потім суворого визначення поняттю «єдиний інформаційний простір» ніхто не давав. І досі, хоча словосполучення «інформаційний простір» застосовується надзвичайно широко, його зміст як наукового поняття майже не розроблений.

Аналіз контекстів використання поняття «інформаційний простір» показує, що багато політиків і експертів трактують його як деяку «територію», тобто свідомо або інтуїтивно вбудовують це поняття в деякий геополітичний дискурс, у рамках якого поняття «простір» і «територія» виступають фундаментальними. Інформаційний простір розглядається як територія, «покрита», «охоплена» інформацією, інформаційними ресурсами і інфраструктурою, у рамках якої усі суб'єкти мають однакові можливості отримання, передачі і усіх інших маніпуляцій з інформацією в будь-якій точці цього простору».

Викликає інтерес розгляд інформаційного простору як поля соціальних стосунків. З цієї точки зору, інформаційний простір – це поле інформаційних стосунків, що створюється суб'єктами, що взаємодіють з приводу інформації, але що в той же час має свою особливу якість, відсутню в самих суб'єктах.

Розглядаючи інформаційний простір в ракурсі системного підходу, необхідно брати до уваги базові системні характеристики. Ці параметри є одночасно не лише джерелами виникнення і середовищем функціонування інформаційних потоків, але і потужними чинниками, спонтанно або що

цілеспрямовано аддитивно впливають на вектори і градієнти усієї інформаційної сфери. До характеристик такого роду слід віднести територіальні, кліматичні, демографічні, етнічні, освітні, конфесійні і інші значущі зрізи територій.

Суб'єктів медіапроцесу можна позначити поняттям «Творці новин», які контролюють увесь процес проходження інформації через ЗМІ: від створення повідомлення до його доставки аудиторії. Важливо сказати, що інформаційний простір не обмежується дією лише структурних елементів – суб'єктів. На його якісні характеристики впливають економічні, політичні, соціальні, культурні чинники, властиві певній території.

Системний підхід дозволяє також оптимальним чином використовувати ресурси, що мають у наявності, з урахуванням обраної стратегії, вимог конкретної економічної ситуації, необхідності політичної консолідації еліти, проєкції на територію багатозаровості політики і інших чинників. Стає можливою істотна економія найбільш значущих в діяльності базисних владних структур ресурсів – тимчасових і фінансових, оскільки заздалегідь програються найближчі і віддалені наслідки можливих рішень, стратегій і способів регулювання.

У формуванні інформаційного простору – головна мета базисної владної структури розбивається на декілька підцілей. При їх формуванні не слід виключати з розгляду і той факт, що інформація існує не сама по собі, а супроводжує процеси, що відбуваються в усіх сферах життя суспільства. Таким чином, побудований по усіх системних принципах інформаційний простір повинен служити свого роду інформаційною матрицею, базисною політичною структурою.

Проте, окрім досягнення конкретних політичних цілей, базисні політичні структури, якими є, зокрема, владні інститути, вирішують у рамках своєї функціональної діяльності і інші завдання.

Зокрема, головною метою дій виконавчої і законодавчої влади в сфері соціальної політики на сучасному етапі є підвищення життєвого рівня населення. Головна мета розбивається на підцілі, що включають досягнення заданого рівня розвитку в різних соціальних сферах. Це соціальний захист, економіка, фінанси, зайнятість, охорона громадського порядку, освіта і наука, культура і мистецтво, розвиток інноваційної сфери, охорона і використання інтелектуальної власності, нові технології, місцеве самоврядування і територіальне громадське самоврядування, охорона здоров'я, сім'я, міжнародна діяльність і багато що інше.

Паралельно з виконанням комплексу заходів по досягненню набору підцілей ця базисна політична структура має як підцілі створення адекватного віддзеркалення через ЗМІ і інші канали доставки інформації дій влади по виконанню нею головної мети. Проте наявність в соціально-політичному полі політичних опонентів, що прагнуть до досягнення своїх власних цілей, призводить до істотного спотворення інформації, що доставляється споживачам, аж до надання їй протилежного змісту. Зрештою такий процес призводить до повної недовіри споживачів до інформації, що поставляється їм, і, як наслідок, зростаючої соціальної напруги на тлі недовіри до влади.

Таким чином «Інформаційний простір є простір діяльності засобів масової комунікації як соціальних інститутів, що мають організаційну структуру,

випробовують вплив з боку інших полів соціального простору і функціонують з метою поширення інформації в суспільстві». Інтерес до контролю і управління інформаційним простором проявляється політиками і керівниками, що прагнуть до домінування в політичних комунікаціях, оскільки потрібне накопичення символічного капіталу, яке відбувається на території дії мас-медіа.

Те, що в реалізації політичних комунікацій ЗМІ грають одну з провідних ролей, показав П. Шампань у своїй роботі «Робити думку: нова політична гра». Фактично йдеться про виникнення нового соціального простору, де панує сукупність дійових осіб – продавців опитувань, політологів, консультантів з питань політичного маркетингу, журналістів і т. п. Використовуючи такі сучасні технології, як зондування, телефонні опитування, комп'ютери, телебачення і т. п., ці фахівці надають незалежне політичне існування «громадській думці», яку ж вони самі ж і фабрикують. Її аналіз і маніпулювання ним стали особливою професією. В результаті сталися глибокі зміни в характері політичної діяльності.

У результаті міра участі ЗМІ в процесі політичних комунікацій перестала зводитися тільки до інструментальної: роль мас-медіа доходить до ролі виступу від імені суспільства в цілому. Населення в такій ситуації може спостерігати і приймати за свою думку те, що підносять ЗМІ. Тому політики надають велике значення контролю над інформаційним простором.

Список використаних джерел:

1. Костирев А. Г. Роль засобів масової інформації в процесі демократичного розвитку суспільства : автореф. дис... канд. політ. наук : 23.00.02 / А. Г. Костирев. – Київ : Б.в., 2003. – 17 с.

2. Лашкіна М. Г. Взаємовідносини влади і ЗМІ: нові виклики часу / М. Г. Лашкіна // Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю. – Київ, 31 трав. 2005 р. : у 2 т. / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – Київ : Вид-во НАДУ, 2005. – Т. 1. – С. 237 – 238.

3. Шампань П. Делать мнение: новая политическая игра / П. Шампань. – М. : Socio – Logos, 1997. – 317 с.

КОРЯКИНА КСЕНИЯ СЕРГЕЕВНА

студентка 3 курса факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

РЕСПУБЛИКА БЕЛАРУСЬ В ИНТЕГРАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАНИЯХ

Объединение экономики стран и государств в общий рынок, в котором постепенная отмена тарифных и нетарифных ограничений приводит к унификации экономической политики в отраслях экономики и имеет ряд выраженных последствий, называется международной экономической интеграцией.

Республика Беларусь является активным участником многостороннего сотрудничества, что является необходимым для регулирования экономических,

политических, социальных процессов и оперативного реагирования на глобальные угрозы.

Республика Беларусь принимает активное участие во взаимодействии со странами-партнерами в рамках интеграционных образованиях Содружества Независимых Государств, Евразийского экономического союза, Организации Объединенных Наций, Организации Договора о коллективной безопасности и т. д. [1].

В качестве одного из самых важных интеграционных объединений Беларусь рассматривает Содружество Независимых Государств. Беларусь является активным членом и выступает за усиление связи между странами СНГ.

Минск является объектом расположения штаб-квартиры Содружества Независимых Государств, где не один раз принимались важнейшие решения для всех стран-членов СНГ [2].

За январь – август 2019 года товарооборот со странами СНГ составил 16,7 млрд. долл. США (58,8 % общего товарооборота) и уменьшился на 2,7 %. Происходит дальнейшая консолидация экономических потенциалов стран СНГ и углубление производственно-кооперативных и торговых связей [3].

В декабре 2019 года будет представлена новая редакция концепции развития СНГ, которая была принята в 2007 году в целях повышения экономического сотрудничества.

В январе 2010 года Республика Беларусь, Республика Казахстан и Российская Федерация вступили в Таможенный союз, что поспособствовало созданию Евразийскому экономическому союзу, участниками которого также является Армения и Кыргызстан. Евразийский экономический союз предоставляет своим резидентам, а также иностранным инвесторам возможность работы на общих рынках емкостью свыше 180 миллионов потребителей.

Беларусь старается расширять сотрудничество с ведущими международными финансовыми и экономическими организациями, такими как Международный валютный фонд, Всемирный банк, Европейский банк реконструкции и развития, Европейская экономическая комиссия ООН и Конференция ООН по торговле и развитию.

Расширяя задачи социально-экономического развития, Республика Беларусь привлекает ресурсы и экспертный потенциал межправительственных организаций.

В многостороннем сотрудничестве Республика Беларусь взаимодействует с международными организациями, членом которых пока не является (ЕС, НАТО, ШОС и др.). Также белорусские делегации принимают участие в многосторонних международных форумах самой различной направленности.

Таким образом, участие Республики Беларусь в многостороннем сотрудничестве является одним из основных направлений внешнеполитической и внешнеэкономической деятельности нашего государства. Республика Беларусь принимает активное участие в международном сотрудничестве, что способствует расширению международных экономических связей и росту экспорта товаров белорусского производства.

Список использованной литературы:

1. Министерство иностранных дел Республики Беларусь / Беларусь и международные организации. – Режим доступа : <http://mfa.gov.by/multilateral/organization>.
2. Евразийская экономическая комиссия. – Режим доступа : www.eurasiancommission.org/.
3. Государственный таможенный комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.customs.gov.by/ru/.

КРАСНОВ РУСЛАН ЗАГІДОВИЧ

слухач магістратури

Національної академії державного управління при Президентові України

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Вихідними принципами громадянського суспільства в Україні є його суспільне життя, побудоване на ідеологічній і політико-економічній різноманітності [4, с. 15]. Це відокремлена від держави структура, яка утворена добровільними об'єднаннями громадян, сфера реалізації інтересів громадян з вільними ринковими відносинами.

В Конституції України, в розділі II, статті 36 зазначається, що громадяни України мають право об'єднуватись у громадські організації для захисту своїх прав і свобод [4]. Причому, такі об'єднання можуть бути лише добровільними, без будь-якого примусу.

В рамках стратегії руху України до загальноєвропейських норм і цінностей, створення громадянського суспільства та правової держави в Україні стало ключовим завданням.

Сучасне суспільство стрімко розвивається у напрямку інформаційно-комп'ютерних технологій. Гаджети, Інтернет стали невід'ємними частинами людини, засобами спілкування, самовдосконалення, способом навчання та розвитку. Вся інформація про особистість зберігається в електронному вигляді, на ID-картках, які ідентифікують особу. Стало зручно користуватися державно-адміністративними послугами в онлайн-режимі. Поступово старі системи управління відживають, уступаючи місце е-урядуванню, яке набагато спрощує життя модернізованого суспільства, економить час, витрати та емоційно-психологічний стан, який дестабілізований безкінечними чергами та купою непотрібних паперів.

Дослідження загальної теорії електронного урядування та його інструментарій розглядали такі науковці, як: Х. Гібер, Р. Гібсон, М. Кітсінг, К. Макнат, Г. Ортофер, Р. Транумюллер, С. Уорт, Дж. Фонтейн та багато інших. Питанням впровадження електронного урядування в Україні, присвятили свої наукові праці: А. Асанова, К. Вознюк, Н. Драгомирецька, О. Дубас, О. Загаєцька, О. Загвойська, В. Ключевський, І. Лопушинський, М. Міхальова, Я. Олійник,

М. Пасічник, А. Семенченко, В. Сидоренко, Ю. Соломко, М. Швець та інші теоретики та практики.

Проте, незважаючи на значну кількість наукових розвідок з проблеми електронного урядування, розкриття механізмів впровадження електронної взаємодії між державою та суспільством в умовах сучасного глобалізованого суспільства приділено недостатньої уваги.

М. Вершинін розглядає певні принципи, яких має дотримуватися е-уряд [2]:

- він має бути орієнтований на громадян;
- всі електронні додатки мають бути зручними і простими у використанні;
- вартість і складність мають бути максимально зменшеними та спрощеними;
- обслуговування громадян має стати якісним та швидким;
- електронні додатки мають цілковито відповідати загальній архітектурі систем безпеки, ідентифікації, електронних платежів;
- урядові органи повинні приєднатися до електронної системи та адаптуватися до її вимог;
- дотримання чіткої звітності та можливості архівації документів та інше.

Розвиток системи «Електронного урядування» в Україні є нагальною та затребуваною проблемою, оскільки нові інформаційні технології суттєво змінюють систему управління суспільством, відбувається зміна старих стереотипів, ієрархічних структур. Адаптація під соціокультурні, державно-політичні та соціоекономічні умови повинна відповідати національним інтересам України, підвищувати ефективність роботи державного апарату, реорганізувати адміністративні процеси та переводити їх у практичну площину із застосуванням інноваційних інформаційних технологій.

Формування інформаційного суспільства в Україні розпочалося ще з 1998 року з прийняттям Закону України «Про концепцію Національної програми інформатизації» та Закону України «Про Національну програму інформатизації».

Відповідно до європейських вимог, Україна має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування – як один із першочергових пріоритетів реформування системи державного управління.

З 2012 року запроваджено план дій з ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»», який спрямований на посилення прозорості державної політики, причому розглядається можливість соціальних мереж в процесі взаємодії органів державного управління та суспільного громадянства [1]. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україні – 2020» № 5/2015 від 12.01.2015 р. [6] та Розпорядження Кабінету Міністрів України № 649-р від 20.09.2017 р. передбачають дотримання та виконання даних вимог.

У січні 2018 року розпорядженням Уряду схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації.

За даними Укрінформу, на 2019 рік було покладено дуже амбітні плани щодо розвитку електронного урядування [9].

На даному етапі становлення електронного урядування виникає багато перешкод у зв'язку з відсутністю можливості активізації населення, особливо

регіонального. Люди в селах і районах відчутно обмежені, як в економічному сенсі, так і в інформаційно-комунікативному.

Окрім перелічених, існують також ряд інших перешкод для здійснення повного переходу до впровадження електронного уряду в Україні:

- недостатнє фінансування з боку держави та низька платоспроможність значної кількості українських громадян призводять до неможливості користуватися системою Інтернет, оскільки це досить дорого;
- наявність застарілої комп'ютерної техніки не дозволяє користуватися новим програмним забезпеченням;
- громадяни, особливо сільське населення та люди старшого віку, не готові переходити до цифрових систем та електронних мереж;
- інформаційна культура суспільства теж знаходиться на низькому рівні;
- уряд, в свою чергу, не зацікавлений прозорістю інформації та наданням вільного доступу до документів, які висвітлюють його роботу;
- перевага комп'ютерної неграмотності у зв'язку з відсутністю відповідних програм навчання та спеціалізованих курсів.

Це далеко не повний перелік недоліків. Для подолання зазначених перешкод потрібно сприяти розвитку телекомунікацій, стабілізувати економіку в державі для того, щоб кожна людина мала доступ до комп'ютерних мереж. Системою освіти доцільно було б запровадити комп'ютерну грамотність для різних верств населення, оскільки на даний момент віковий розподіл Інтернет-користувачів в Україні такий: 59 % – молодь 15-19 років, 36 % – користувачі, віком від 30 до 34 років, 15 % становить населення, віком 45-59 років і лише 3 % – люди від 60 років і старше [3].

За останніми даними, 23-25 жовтня 2019 року за підтримки проекту EGOV4UKRAINE відбулася нова хвиля тренінгів із розроблення сумісних із системою «Трембіта» веб-сервісів та веб-клієнтів на мовах програмування C#, Java та php – ще один важливий крок до електронної взаємодії. Також було розроблено детальний план заходів щодо розвитку електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ) [8].

Отже, в Україні відбувається поступове запровадження електронної взаємодії між органами державного управління та громадянським суспільством – приймаються відповідні закони та функціонують системи. Це заощаджує час і зменшує рівень корупції, робить систему управління мобільною, доступною та зручною.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. А. Генезис електронного урядування. Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні / О. А. Баранов. – Київ : Наш центр підтримки електронного урядування, 2010. – С. 19 – 20.
2. Вершинин М. «Электронное правительство» в XXI веке / М. Вершинин. – Режим доступа : www.pr-news.spb.ru/publicat/.
3. Європейське врядування. Біла книга, 25.7.2001 (2001) 428. – Режим доступу : www.pravo.org/ua/files/konstatyuc/WHITE_BOOK_UKR_REV.pdf.
4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
5. Політологія. – 2-е видання, перероблене та доповнене ; за наук. ред.

А. Колодій. – Київ, 2003. – 664 с.

6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник Президента України.2015. – № 2. – С. 14. – Ст. 154.

7. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

8. Сайт Міністерства цифрової трансформації. – Режим доступу : www.e.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/plan_zahodiv.pdf.

9. Уряд затвердив план заходів щодо розвитку системи електронних послуг // Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. – Режим доступу : www.ukrinform.ua/rubric-economy/2630110-urad-zatverdiv-plan-zahodiv-sodo-rozvitku-sistemi-elektronnih-poslug.html.

ЛЕМЕСHOVA ТАТЬЯНА ВЛАДИМИРОВА

старший преподаватель кафедры философии и методологии университетского образования Республиканского института высшей школы

КРИЗИС ДЕМОКРАТИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Современное гражданское общество развивается в принципиально новых условиях, которые все чаще связывают с кризисом традиционной демократии.

Демократия – это сложный и многоаспектный феномен, важнейшими компонентами которого являются наличие среднего класса, регулируемой и социально ориентированной рыночной экономики, частной собственности, наличие демократических институтов, правового государства. Становлению демократии предшествует длительный процесс развития общества. Как отмечает российский философ И. А. Ильин, демократия «...не есть легко вводимый и легко усвояемый режим. Напротив – труднейший... Демократия предполагает исторический навык, приобретенный народом в результате долгого опыта и борьбы, она предполагает в народе культуру законности, свободы и правосознания; она требует от человека — политической силы суждения и живого чувства ответственности»[1, с. 144].

Важнейшим условием становления демократии является определенный уровень самосознания граждан. Российский юрист и политический мыслитель П. И. Новгородцев отмечает, что демократия «требует и большей зрелости народа... Это должен быть народ, созревший для управления самим собою, сознающий свои права и уважающий чужие, понимающий свои обязанности и способный к самоограничению. Такая высота политического сознания никогда не дается сразу, она приобретает долгим и суровым опытом жизни» [2, с. 396].

Американский политолог и специалист в области демократических институтов Р. Даль формулирует вопрос об условиях необходимых и достаточных для максимально полной демократии в реальном мире [3, с. 40]. К таковым следует отнести: «всеобщие избирательные права граждан; возможность для граждан претендовать на занятие выборных должностей; регулярное

проведение свободных, конкурентных и справедливых выборов; наделение избранных должностных лиц конституционным правом контроля за правительственными решениями; отсутствие притеснений по отношению к политической оппозиции; право граждан создавать независимые ассоциации и организации (включая независимые политические партии и группы интересов) и присоединяться к ним; свободный доступ граждан к источникам альтернативной информации» [4, с. 49].

Многие авторы пишут о трансформации демократии в условиях глобализации, которая понимается как ситуация гомогенизации социальных, политических и экономических институтов и процессов. Так, немецкий социолог Ю. Хабермас отмечает отсутствие инструментов политического влияния на экономическую сферу, что связано со слабостью национального государства перед лицом мирового рынка: «Преодоление» национального государства «отменяет любую форму политической социализации и погружает гражданина в анонимную сеть отношений... В постполитическом мире моделью поведения становится транснациональное предприятие» [5, с. 225]. В этой связи Ю. Хабермас выражает сомнение в возможности демократического формирования общественного мнения и политической воли за пределами национально-государственного уровня.

Идеи Ю. Хабермаса развивают М. Хардт и А. Негри в работе «Множество. Война и демократия в эпоху империи». По их мнению «нынешний кризис демократии связан не только с коррупцией и неэффективностью <...> Отчасти это вызвано тем, что по-прежнему не ясно, что же вообще означает демократия в мире, подвергнутом глобализации» [6, с. 282]. Авторы отмечают три основные проблемы становления нового демократического мира. Первая проблема связана с кризисом представительства. Местные и национальные системы представительства неэффективны в силу своей номинальности. Подлинное представительство реализуют крупные международные корпорации: «Что хорошо для «Дженерал моторс», хорошо и для Америки» [6, с. 229]. Полномочия национальных политических и экономических институтов переходят на глобальный уровень, что могло бы сгладить противоречия. На самом деле надгосударственные институты только усугубляют кризис представительства. Так, Всемирный банк и МВФ, реализуя мировую политику, умаляют суверенитет страны-заёмщика, определяя условия займа, которые влияют на экономику и политику страны-заёмщика. Вторая проблема связана с реализацией прав человека. М. Хардт и А. Негри указывают на то, что «права человека – сугубо риторический инструмент, не образующий правовых рамок» [6, с. 334]. На современном этапе гарантам соблюдения прав человека являются ведущие державы. Отсутствие правовых институтов, в том числе международных, гарантирующих соблюдение прав человека, осложнено наличием глобальных правовых структур, противоречащих соблюдению этих прав. Это так называемая вооруженная глобализация, которая опирается на военное вмешательство, смену режима и строительство «нового государства». Третья проблема современной демократии – нищета и ее неравномерное географическое распределение. В условиях глобализации нищими являются не только отдельные люди, но и целые государства. Внешний долг – это современный правовой механизм обращения в

рабство. Несправедливость глобальной экономики, в первую очередь, связана с отсутствием контроля мирового капитала со стороны государственной власти. Государственная власть все чаще и чаще становится заложницей транснациональных корпораций. Современные государства вынуждены приспособляться к запросам капитала. Таким образом, глобализация создаёт принципиально новые условия выгоды для капитала: дешевая рабочая сила из менее развитых стран, размывание пролетарской идентичности рабочего класса, более тесное объединение экономической и политической власти, концентрация экономической власти в руках немногочисленных транснациональных корпораций и ставит под вопрос традиционные ценности демократии.

Работа американского политолога С. Хантингтона «Политический порядок в меняющихся обществах» посвящена анализу модернизации политических процессов, происходящей в странах третьего мира. Однако рассмотрение политических систем стран третьего мира приводит автора к формулированию принципиально новых положений либеральной идеологии. Основной тезис сводится к пониманию того, что в условиях глобализации принципиальной является эффективность политической системы, а не политическая свобода. С. Хантингтон указывает, что растет количество групп, ведущих борьбу за права и привилегии, на которые они ранее не претендовали. В этой связи политическая система должна быть способна включать в себя новые общественные силы. Модернизация политической системы демократического государства «порождает и пробуждает к политическому самосознанию и активности группы, которые либо вообще отсутствуют в традиционном обществе, либо исключены там из политики. Они могут входить в политическую систему, а могут и стать источником антагонизмов и революций» [7, с. 392]. Сдерживающим и направляющим фактором является система политических партий, которая «обладает способностью, во-первых, расширить политическую активность населения и таким образом предотвратить или преодолеть аномию или революционную активность и, во-вторых, смягчить активность новых групп, вступающих в политику, и направить ее таким образом, чтобы она не подрывала порядок» [7, с. 406]. Таким образом, С. Хантингтон рассматривает партии как основной институт демократии.

Идеи британского политолога К. Крауча о роли транснациональных корпораций созвучны идеям Хабермаса, Хардта, Негри и др. К. Крауч отмечает, что демократию изнутри подрывает неолиберальная экономика, которая характеризуется господством глобальных корпораций. Глобальные корпорации через экономическую сферу имеют больше возможностей влиять на государственную политику, чем рядовые граждане. Одновременно политики оказываются в зависимом положении от спонсирующих выборы групп, которые влияют на их политическое решение. Контроль СМИ со стороны элиты приводит к развитию манипулятивных технологий и как следствие к политической апатии со стороны граждан. Черты демократии (свободные выборы, конкурентные партии, публичные дебаты и т.п.) в постдемократических обществах реализуются формально. «Но энергия и жизненная сила политики, – пишет К. Крауч, – вернется туда, где она находилась в эпоху, предшествующую демократии, – к

немногочисленной элите и состоятельным группам, концентрирующимся вокруг властных центров и стремящимся получить от них привилегии» [8, с. 8 – 9].

Резюмируя вышесказанное, можно сделать вывод о наличии в современном обществе признаков кризиса демократии, который выражается в снижении вовлеченности граждан в политическое участие и их недоверии традиционным политическим институтам, ослаблении политической роли и организованности традиционных социальных групп (например, пролетариата), возрастающей роли наднациональных объединений в принятии политических решений.

Список использованной литературы:

1. Ильин И. А. О грядущей России : Избранные статьи / И. А. Ильин. – М. : Воениздат, 1993. – 368 с.
2. Новгородцев П. И. Сочинения / П. И. Новгородцев. – М. : Раритет, 1995. – 448 с.
3. Теория и практика демократии. Избранные тексты : сборник / под ред., пер. с англ. В. Л. Иноземцева, Б. Г. Капустина. – М. : ЛАДОМИР, 2006. – 464 с.
4. Зашихина И. М. Демократия и ее формы / И. М. Зашихина // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия : Гуманитарные и социальные науки. – 2009. – № 5. – С. 49 – 53.
5. Хабермас Ю. Вовлечение другого. Очерки политической теории / Ю. Хабермас. – СПб. : Наука, 2001. – 416 с.
6. Хардт М. Множество. Война и демократия в эпоху империи / М. Хардт, А. Негри. – М. : Культурная революция, 2006. – 559 с.
7. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.
8. Крауч К. Постдемократия / К. Крауч. – М. : ВШЭ, 2010. – 192 с.

ЛІТОВЧЕНКО ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

студентка 4 курсу педагогічного відділення

КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І. С. Нечуя-Левицького»

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Формування та розвиток інститутів громадянського суспільства в Україні пов'язаний, насамперед, з таким поняттям, як «соціальний капітал».

Він є одним із стимулів на шляху масової самоорганізації громадян, який сприяє встановленню між ними стосунків, заснованих на взаємній довірі та допомозі. Його цілеспрямоване формування і нарощування в просторі міжособових, міжгрупових зв'язків і стосунків дає змогу знайти шлях до гармонізації політичних, соціальних, економічних інтересів, покращити можливість їх раціонального вираження на державному рівні. Наявність соціального капіталу безпосередньо впливає на досягнення стабільності в суспільстві та сприяє демократичному розвитку, а його відсутність, роз'єднаність гальмує розвиток громадянського суспільства. Потенціал соціального капіталу в суспільстві найбільш повно та ефективно може реалізуватися саме через

інститути громадянського суспільства, зокрема громадсько-політичні рухи [3]. У цьому аспекті виокремлюється ресурс, який люди отримують завдяки власним соціальним зв'язкам. Актуальним є дослідження впливу соціального капіталу на зростання усвідомленої участі в політичному житті суспільства.

В Україні тема соціального капіталу з точки зору державного управління не дуже розвинена. Значний внесок в обґрунтування поняття «соціальний капітал» зробили українські дослідники Е. Гугнін, А. Колодій, М. Лесечко, Ю. Привалов, О. Рогожин, Ю. Саєнко, В. Степаненко, О. Убейволк, А. Чемерис, В. Чепак та Н. Черниш.

Найбільш відомими зарубіжними авторами, що досліджують проблеми соціального капіталу, є П. Бурдьє, Дж. Коулмен, Р. Патнем, П. Сорокін, Ф. Фукуяма та інші вчені.

Формування соціального капіталу за допомогою громадсько-політичних рухів має надзвичайно велике значення для формування засад української демократії. Саме вони мають бути тим чинником, що допомагає державній владі визначити та вирішити актуальні проблеми, що в подальшому дасть змогу отримати підтримку суспільства.

Соціальний капітал – це досягнута на даний момент довіра громадян один до одного. Структурно соціальний капітал є сукупністю різних знань, умінь, навичок, культурних, національних, духовних і ментальних традицій, ідеологічних доктрин, а також мотивацій конкретних людей і життєвого досвіду, що сприймаються суспільством як соціально значущі та цінні. Довіра тут є головним елементом, який забезпечує цілісність усіх перерахованих складових структури соціального капіталу. Таким чином, сутність соціального капіталу визначається мірою взаємної довіри людей у суспільстві. Якщо в суспільстві є взаємна довіра, то можна говорити, що в ньому є і соціальний капітал. Саме довіра в одне ціле єднає окремі індивідуальні капітали людей на рівні трудових колективів, громадських рухів, національних і державних співтовариств. Інакше кажучи, суть соціального капіталу полягає в тому, що громадське багатство створюється завдяки контактам, активізації зв'язків між людьми. Він є основою, на якій тримається вся соціальна цілісність.

На думку німецького політолога В. Меркеля: «Проблема розвитку демократичної держави полягає в тому, що громадські рухи можуть бути організовані в короткий термін, а ті цінності та поведінка суспільства, на які спирається демократія, не можуть виникнути спонтанно. Навпаки, вони повинні бути набуті, поширені й історично накопичені як соціальний капітал у результаті довгострокової громадської активності» [2, с. 75]. П. Бурдьє визначав соціальний капітал як «ресурси, засновані на родинних відносинах та відносинах у соціальній групі, що організована за принципом участі» [1, с. 66]. П. Бурдьє, який розглядає соціальний капітал як «сукупність актуальних або потенційних ресурсів, що пов'язані з володінням міцними зв'язками, інституціалізовані відносинами взаємного знайомства і визнання», підкреслює, що громадські рухи не виникають самі по собі, а формуються через залучення спеціальних стратегій, орієнтованих на інституціалізацію групових відносин. Ф. Фукуяма визначає соціальний капітал як певний набір неформальних цінностей чи норм, яких

дотримуються члени громадського руху, що дає можливість співпрацювати один з одним [6].

Вагомий внесок у політичну науку зробив Р. Патнем. Він підкреслює, що «з точки зору політичної стабільності, ефективності урядів і навіть економічного прогресу, соціальний капітал може виявитися ще важливішим чинником, ніж економічні або людські ресурси» [5]. Соціальний капітал науковець визначає як якість діяльності громадських рухів, члени якого співпрацюють на основі, з одного боку, горизонтальної довіри, що породжує згоду учасників руху, а з другого – на основі вертикальної довіри, що полягає у взаємозв'язку з органами державної влади на різних рівнях.

До основних особливостей соціального капіталу відносять:

- соціальний капітал має особливу природу, інші закони і закономірності розвитку. Він формується на основі жертвовності громадян;
- соціальний капітал має властивість зростати від того, наскільки його витрачають, отримані надбання перебувають у власності всього суспільства;
- соціальний капітал може використати не лише той, хто працює його за рахунок власного часу, енергії, здібностей і талантів, а також будь-який інший громадянин, який активно включився в процес його виробництва.

Отже, соціальний капітал є ресурсом, на який спирається суспільство у своєму розвитку. Підтримуючи добровільну діяльність, громадські рухи тим самим збирають людей разом методами, що сприяють виникненню довіри і поведінці в напрямі співпраці. Накопичений таким чином соціальний капітал сприяє участі громадян у політичних інститутах, посилює прихильність цим інститутам. Коли стосунки соціального партнерства сформовані, держава отримує можливість більш ефективно використовувати людські й організаційні ресурси для вирішення соціальних, політичних, економічних проблем. Збалансованість взаємодії держави і громадських рухів залежить від збалансованості структурних компонентів єдиного соціального ресурсу (соціальний капітал), під яким розуміється сукупність усіх можливостей суспільства, що реалізуються. Для відновлення довіри людей до органів державної влади потрібні:

- послідовна робота з покращення умов життя людей, формування «середнього класу»;
- розв'язання суспільно важливих проблем, з якими люди самі впоратися не можуть;
- регулярне інформування громадян про прозорість, відкритість, результати діяльності влади;
- подальший розвиток інформаційного суспільства;
- незалежні ЗМІ.

Отже, соціальний капітал є не тільки неодмінною умовою існування дієздатного громадянського суспільства, а і його ресурсом, який дає можливість і впевненість кожному громадянину розвивати власну особистість, загальну довіру один до одного і до органів влади, здатність свідомо «включатися» в роботу того або іншого інституту.

Таким чином, розглянувши роль громадських об'єднань у формуванні соціального капіталу, можна зробити такі висновки: партнерство держави та

громадських рухів слугує не лише зміцненню існуючого громадянського суспільства, а накопиченню соціального капіталу та подальшому їх розширенню. Розвиток соціального капіталу через активізацію участі населення в суспільному житті є важливою частиною концепції громадянського суспільства. Один із найважливіших аспектів соціального капіталу полягає в здатності до створення об'єднань і до взаємодії. Ця здатність зумовлена культурною специфікою, ступенем довіри. Взаємодія держави і громадянського суспільства є максимально продуктивною, коли держава та громадянське суспільство зрілі, а громадяни соціально активні. Можна сказати, що це є пріоритетними завданнями, на досягнення яких мають бути спрямовані всі основні ресурси країни.

Список використаних джерел:

1. Бурдые П. Формы капитала / П. Бурдые // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 5. – С. 60 – 74.
2. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий / Дж. Коулман // Общественные науки и современность. – 2001. – № 3. – С. 122 – 139.
3. Левин И. Б. Гражданское общество на Западе и в России / И. Б. Левин // Полис. – 1996. – № 5. – С. 107 – 119.
4. Михайловська О. Г. Соціальний капітал як ресурс інститутів громадянського суспільства / О. Г. Михайловська // Гілея: наук. вісн. – 2010. – Вип. 40. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_40/Gileya40/P3_doc.pdf.
5. Патнем Р. Д. Творення демократії. Традиції творення громадської активності в сучасній Італії / Р. Д. Патнем, Р. Леонарді, Р. Й. Нанетті. – Київ : Основи, 2001. – С. 304.
6. Фукуяма Ф. Соціальний капітал / Ф. Фукуяма // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2008. – № 53. – Режим доступу : www.ji.lviv.ua/n53texts/fukuyama.htm.

ЛОГАНОВА ЕКАТЕРИНА ОЛЕГОВНА

ассистент кафедры «Административное и уголовное право»

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

ЕРМАКОВ АНДРЕЙ МИХАЙЛОВИЧ

слушатель магистратуры юридического факультета

Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

РАЗВИТИЕ ИНСТИТУТА ПОЛНОМОЧНОГО ПРЕДСТАВИТЕЛЯ ПРЕЗИДЕНТА РФ И ЕГО РОЛЬ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРЕЗИДЕНТОМ РФ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫХ ПОЛНОМОЧИЙ

Президент РФ занимает особое место в системе высших органов государственной власти, что проявляется в его конституционно закрепленных функциях. Так, Президент «является гарантом Конституции Российской Федерации, прав и свобод человека и гражданина, в установленном Конституцией Российской Федерации порядке принимает меры по охране суверенитета Российской Федерации, ее независимости и государственной

целостности, обеспечивает согласованное функционирование и взаимодействие органов государственной власти» (ст. 80 Конституции РФ). Президент в соответствии с Конституцией РФ и федеральными законами определяет основные направления внутренней и внешней политики государства. Как глава государства Президент представляет Российскую Федерацию внутри страны и в международных отношениях.

В настоящее время институт представителя главы государства в федеральном округе занимает особое место среди наиболее противоречивых атрибутов российской государственности.

Согласно ст.1 Указа Президента РФ от 13 мая 2000 года № 849 «О полномочном представителе Президента Российской Федерации в федеральном округе», «полномочный представитель Президента Российской Федерации в федеральном округе является должностным лицом, представляющим Президента Российской Федерации в пределах соответствующего федерального округа», на основании ст.2 Указа, полномочный представитель «назначается на должность и освобождается от должности Президентом Российской Федерации по представлению Руководителя Администрации Президента Российской Федерации», «непосредственно подчиняется Президенту Российской Федерации и подотчетен ему» [2].

Следует отметить, что институт полномочных представителей Президента Российской Федерации в федеральном округе не самостоятельный институт, а является составной частью института президентства. Необходимо сделать оговорку: в п. «к» ст.83 Конституции РФ учреждается институт полномочных представителей Президента Российской Федерации путем закрепления полномочия Президента РФ по назначению и освобождению от должности полномочных представителей Президента Российской Федерации[1].

Институт полномочного представителя Президента России не является унифицированным и включает: полномочных представителей главы государства в федеральных округах; полномочных представителей в палатах Федерального Собрания; полномочных представителей в Конституционном Суде; полномочных представителей в государствах-участниках СНГ; – полномочных представителей в Межпарламентской Ассамблее государств-участников СНГ; полномочных представителей по урегулированию конфликтов; специальных представителей Президента Российской Федерации.

В юридической литературе встречается мнение, согласно которому институт полномочных представителей Президента Российской Федерации в федеральных округах по своей правовой природе имеет ограниченную легитимность, то есть незначительную, небольшую правовую основу своей деятельности. В обоснование данной позиции говорится, что в Конституции не упоминаются как полномочные представители Президента Российской Федерации в федеральных округах, так и сами федеральные округа и соответственно, федеральные округа являются лишь надуманной бюрократической надстройкой, которая неизвестно чем занимается [4, с. 108].

Отметим, что многие неопределенности в положении полномочных представителей Президента Российской Федерации в системе органов

государственной власти современной России вызваны существующими неопределенностями в правовом статусе самого главы государства.

Если Конституцией РСФСР 1978 г. было четко регламентировано, что Президент РСФСР выступает главой исполнительной власти, то в ныне действующей Конституции аналогичного положения нет. В случае формального закрепления положения о том, что Президент России является главой ее исполнительной власти, то наложив на это положение Основного Закона РФ в части правомочия федеральных органов исполнительной власти по созданию для осуществления своих полномочий территориальных органов и назначению определенных должностных лиц, можно было бы обоснованно считать полномочных представителей своего рода территориальными органами Президента, учреждение которых регламентировано Основным законом страны. Отсутствие такого положения приводит к многочисленным спорам о законности не только порядка их образования, но и существования вообще [3].

Как отмечалось выше, в п. «к» ст. 83 Конституции РФ закреплено полномочие главы государства по назначению и освобождению от должности его полномочных представителей. Но относительно того, в какие органы или территориальные образования могут назначаться Президентом полномочные представители, Конституцией не указано, что может свидетельствовать об оставлении этого законодателем на усмотрение Президента.

Постановлением Правительства РФ от 12.08.2000 г. № 592 «О взаимодействии Правительства Российской Федерации и федеральных органов исполнительной власти с полномочными представителями Президента Российской Федерации в федеральных округах и схеме размещения территориальных органов федеральных органов исполнительной власти» была закреплена возможность участия полномочных представителей Президента Российской Федерации в федеральных округах в заседаниях Правительства Российской Федерации с правом совещательного голоса, а также в заседаниях создаваемых Правительством Российской Федерации комиссий и советов и в проводимых Председателем Правительства Российской Федерации и его заместителями совещаниях по вопросам, затрагивающим интересы соответствующих федеральных округов. Этим же документом было определено, что при разрешении споров и устранении разногласий между федеральными органами исполнительной власти и органами исполнительной власти субъектов Российской Федерации в работе созданных согласительных комиссий наряду с представителями заинтересованных сторон участвуют работники аппаратов полномочных представителей.

Итак, следует сказать, что введение в российскую практику федеральных округов и их деятельность в целом затрагивает вопросы федеративного устройства России, следовательно, правовые основы их деятельности является вопросом, подлежащим решению на законодательном уровне, т.е. с помощью принятия специального федерального закона. Несмотря на наличие значительного числа споров относительно соответствия концепции «скрытых» полномочий Президента РФ Конституции РФ, в том числе содержащихся в особых мнениях судей Конституционного Суда РФ, практика деятельности Конституционного Суда РФ идет по пути их признания. Так, Конституционный

суд в своем Постановлении от 30 апреля 1996 г. № 11-П «По делу о проверке конституционности пункта 2 Указа Президента Российской Федерации от 3 октября 1994 г. № 1969 «О мерах по укреплению единой системы исполнительной власти в Российской Федерации» и пункта 2.3 Положения о главе администрации края, области, города федерального значения, автономной области, автономного округа Российской Федерации», выразил следующую правовую позицию: «Президент Российской Федерации является гарантом Конституции Российской Федерации и обеспечивает согласованное функционирование и взаимодействие органов государственной власти, в силу этого не противоречит Конституции Российской Федерации издание им указов, восполняющих пробелы в правовом регулировании по вопросам, требующим законодательного решения, при условии, что такие указы не противоречат Конституции Российской Федерации и укреплению единой системы исполнительной власти в Российской Федерации» и пункта 2.3 Положения о главе администрации края, области города федерального значения, автономной области, автономного округа Российской Федерации, утверждено названным указом»

Таким образом, полномочные представители главы государства в федеральном округе, выступая одним из элементов «вертикали власти», занимают особое место в государственном механизме, способствуют практической реализации конституционных полномочий Президента РФ в сфере охраны государственного единства и функционирования всей системы органов государственной власти. Одновременно возникает ситуация, когда полномочные представители, которые действуют в рамках федеральных округов, составляющих механизм государства, но законодательно неурегулированных, осуществляют управленческие воздействия в отношении субъектов (государственных органов, должностных лиц), правовой статус которых законодательно определен, что актуализирует необходимость нормативной регламентации в Основном законе РФ возможности их создания.

Список использованной литературы:

1. Конституция Российской Федерации: официальный текст // СЗ РФ. – 2014. – № 31. – Ст. 4398.
2. О полномочном представителе Президента Российской Федерации в федеральном округе : указ Президента Российской Федерации от 13.05.2000 г. № 849 (в ред. от 19.07.2017) // СЗ РФ. – 2000. – № 20. – Ст. 2112 ; Официальный интернет-портал правовой информации. – Режим доступа : www.pravo.gov.
3. Конституция (Основной Закон) РСФСР от 12.04.1978 г. (в ред. от 10.12.1992) // Ведомости Верховного Совета РСФСР. – 1978. – № 15. – Ст. 407.
4. Данилов Б. В. Особенности российского федерализма / Б. В. Данилов, З. А. Данилова // Проблемы правового регулирования федеративных отношений в России : материалы межрегион. науч.-практ. конф. (г. Улан-Удэ, 2 апреля 2004 г.) – Улан-Удэ, 2014. – С. 108.

МАРМАШОВА СВЕТЛАНА ПРОКОПЬЕВНА

*магистр экономики, старший преподаватель кафедры маркетинга
ГУО «Институт бизнеса Белорусского государственного университета»*

ЯКУТОВИЧ СТАНИСЛАВ СЕРГЕЕВИЧ

*студент 4 курса специальности «Маркетинг» ГУО «Институт бизнеса
Белорусского государственного университета»*

РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ В ПРОДВИЖЕНИИ ТОВАРОВ И УСЛУГ

Социальные сети в настоящее время являются динамично развивающимся и перспективным инструментом интернет-маркетинга. Они рассматриваются в рамках построения эффективной стратегии выхода организации на новые целевые рынки, продвижения и адаптации продукции компании к инновациям на текущем и потенциальных рынках, привлечения новых и удержание имеющихся клиентов. Социальных сетей значимы при как при формировании компаний малого и среднего бизнеса, в том числе в связи с возможностью привлечения необходимых финансовых ресурсов и получением доступа к информации различного характера, так и их развитии.

По данным компания «Domo», специализирующейся на визуализации данных можно проследить, что в 2018 году пользователи фотосервисов «Instagram» за минуту постят около 49 380 фотографий, в социальной сети «Twitter» успевают отправить 473 400 твитов, а в видеохостинге «YouTube» – просмотреть 4 333 560 видео [1].

Современные социальная сеть представляют собой онлайн-сервис, сайт или платформу, предназначенную для организации социальных взаимоотношений. На таком ресурсе у каждого человека есть возможность разместить о себе какую-либо информацию (дата рождения, место обучения и работы, хобби и др.), по которой данную учетную запись смогут найти другие участники. Социальные сети могут быть открыты для доступа любому интернет-пользователю, а могут представлять собой закрытую структуру, предоставляя доступ определенному кругу лиц. Несмотря на это различие, общей чертой для всех социальных сетей является наличие систем «групп» и «друзей». По данным разных аналитических сайтов, в тех или иных социальных сетях состоит каждый второй пользователь интернета [2].

Понимание социальной сети с того времени, безусловно, изменилось, немалую роль в этом сыграло развитие технологий, благодаря которым появились онлайн сети. Первой социальной сетью в современном понимании этого термина принято считать сайт «Одноклассники» (Classmates), созданной Рэнди Конрадом в 1995 году.

Согласно отчетам «We Are Social» и «Hootsuite» о глобальном состоянии цифровых технологий на 2019 год в социальных сетях зарегистрировано 3,48 млрд. пользователей более чем из 230 стран и территорий или 45 % населения мира. Увеличение составило по сравнению с данными на начало прошлого года на 288 млн. (9 %). В настоящее время 3,26 млрд. человек заходят в социальные

сети с мобильных устройств, что на 10 % больше, чем в прошлом году, когда с мобильных в социальных сетях было на 297 млн. человек меньше [3].

За последние 5 лет общее число пользователей аудитории соцсетей в мире почти удвоилось. Мировая аудитория социальных сетей также значительно повзрослела – сегодня большую часть всей аудитории соцмедиа составляют пользователи в возрасте 30 лет. Среднестатистический пользователь сегодня зарегистрирован почти в девяти социальных сетях, но заходит каждый месяц далеко не во все. Все чаще используют социальные платформы для работы (почти четверть пользователей), что составляет более 800 млн человек. Наиболее популярными являются Facebook, WhatsApp и WeChat (Weixin в Китае). Динамично развивается платформа Instagram, которая в июне 2018 года преодолела отметку в 1 млрд. «активных учетных записей» [3].

В Республике Беларусь активными пользователями социальных сетей являются 3,8 млн. человек, из них почти 83 процента (3,14 млн. человек) пользуются соцсетями с мобильных устройств. [4].

Самыми популярными социальными сетями в республике являются ВКонтакте (57,86 %), Facebook (22,13 %), Одноклассники (10,27 %), Twitter (2,1 %) , и You Tube (5,38 %) [4].

К маркетинговым возможностям социальных сетей в интернет-маркетинге при продвижении товаров и услуг следует отнести их ориентацию на содержание в профилях пользователей индивидуальной информации; посещение пользователями страницы других пользователей и формирование общественного мнения о товарах, услугах и компаниях; обмен полезной информацией пользователей между собой и формирование сетевых объединений (групп) по интересам и др.

Основной особенностью сервисов нового поколения, коими являются социальные сети становится поиск необходимых контактов и установления связей между людьми. Поэтому, используя определенные инструменты социальной сети каждый ее пользователь может создать свой виртуальный портрет, что позволяет использовать механизмы поиска друзей, коллег или просто людей, общение с которыми нужно по работе и учебе, различным личным или общественным интересам.

Несомненно, важны функции социальных сетей, которые включают: создание индивидуальных профилей, содержащих обусловленную информацию о пользователе, взаимодействие пользователей (просмотр профилей друг друга, общение, комментарии) и обмен различными ресурсами (фото, видео). К отличительным особенностям социальных сетей следует отнести: самопрезентацию (профиль, блог), коммуникацию (комментарии, подписки), кооперацию и коллаборацию (групповой блог), социализацию (система «групп» и «друзей»).

В настоящее время выделяют три основные разновидности социальных сетей:

– общеформатные (или всеформатные) социальные сети – основной целью которых является неформальное общения пользователей («Facebook», «ВКонтакте», «Одноклассники», «Twitter» и др.), они включают значительную

часть аудитория, что делает данные сети наиболее привлекательными для использования в маркетинговых целях.

– профессиональные социальные сети – предназначены для профессионального общения пользователей («Профессионалы.Ру», «RB.ru» «LinkedIn» и др.), они хорошо подходят для рекрутинга и создания виртуальных бизнес-проектов, для продвижения товаров и услуг в профессиональной среде и таргетирования рекламы.

– социальные сети по интересам – они создадутся для общения пользователей, объединенных общими интересами, это концентрированная целевая аудитория для компаний, товары и услуги которых актуальны для сетевой аудитории. Преимуществом таких сетей является их уникальность, представляющая собой логическое завершение процесса эволюции тематических форумов.

В развитии электронной коммерции социальные сети способны решать одновременно несколько маркетинговых задач. К ним следует отнести прямое общение с покупателями. Действительно, в современных социально-экономических реалиях хорошим тоном для практически любой компании считается наличие аккаунтов в социальных сетях. Признаком солидности организации становится использование возможности прямых контактов с клиентами. Для этого необходима «оптимизация сайта под социальные сети» (англ. Social media optimization), что обозначает комплекс мер и мероприятий, которые направлены на привлечение посетителей из социальных сетей.

Кроме того, прямые контакты в социальных сетях с целевой аудиторией позволяют без посредников быстро получать маркетинговую информацию напрямую от самих потребителей, действительно апробировать новые маркетинговые подходы, экономить время и средства на традиционной рекламе.

Социальные сети также являются идеальной средой для организации прямых продаж. Объединения различных членов сообщества в группы по интересам становится инструментом организации прямых продаж в основном для малого бизнеса, однако в последнее время их границы расширяются. Наличии интересов, объединяющих людей способствует и подразумевает высокий уровень доверительного общения между ними.

Вместе с тем, социальные сети формируют фан-клубы конкретных торговых марок и брендов, которые представляет собой реальную среду для продвижения товаров через интернет. Такие сообщества при минимальных вложениях имеют большую маркетинговую эффективность в сравнении с традиционными рекламой и связью с общественностью.

Поэтому современные социальные сети являются не просто инструмент интернет маркетинга, в них возникают совершенно новые, свойственные только им формы электронной коммерции, ролью которых становится как коммуникативная, так и институциональная среда, создаются условия для формирования новых видов предпринимательской деятельности в сети Интернет.

Таким образом основными тенденциями развития социальных сетей являются: обязательное наличие социальной составляющей и их взаимная интеграция; приоритетное развитие специализированных социальных сетей и расширение функциональных возможностей.

Список использованной литературы:

1. Data never sleeps 6.0. – Режим доступа : www.domo.com/learn/data-never-sleeps-6.
2. Социальные сети и их значение в интернет-маркетинге. SMM и SMO. – Режим доступа : <https://pr-cy.ru/lib/seo/Sotsial-nye-seti-i-ikh-znachenie-v-internet-marketinge-SMM-i-SMO>.
3. Сергеева Ю. Вся статистика интернета на 2019 год – в мире и в России / Ю. Сергеева. – Режим доступа : www.web-canape.ru/business/vsya-statistika-interneta-na-2019-god-v-mire-i-v-rossii/.
4. Рейтинг социальных сетей. – Режим доступа : <https://gs.seo-auditor.com.ru/socials/>.

РУТКО ДИНА ФЕДОРОВНА

канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры международных отношений Академии управления при Президенте Республики Беларусь

МИГРАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА В РАЗВИТИИ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА СОВРЕМЕННОСТИ

В настоящее время миграция считается одним из наиболее двойственных явлений в концепции правительственного управления. С одной стороны, представители государственных структур и общественно-политических учреждений подмечают наличие позитивных нюансов миграционных действий, содействующих ускорению финансового подъема. Вовлечение в государство высокообразованных мигрантов увеличивает эффективность и конкурентоспособность страны.

Бизнес-миграция содействует формированию новейших производств, изобретению новых рабочих мест. В то же время мигранты, обладающие невысокой квалификационной степенью, дают возможность исполнять потребность на осуществление работ, которые без желания производятся местным населением. С иной стороны, изнутри национальных стран имеются страхи в области того, что мигранты займут заманчивые для местного населения трудовые места или станут содействовать повышению затрат страны на общественные выплаты и потребности.

Свойственным считается и понимание о том, что мигранты – агенты иной культурной сферы могут привести общественную дисгармонию в общество, а кроме того, содействовать увеличению преступности, популяризации наркотиков и терроризма [1].

Основной задачей управления миграционными действиями считается отбор более результативных раскладов и способов, которые дали возможность бы приобрести более подходящую ответную реакцию от процесса и снижение наносимого этим же действием (т.е. миграцией) вреда. Государственные структуры цивилизованных государств все больше понимают потребность единого и выровненного подхода в управлении миграцией [2].

В процессе длительного периода исследование миграционных действий и их влияния на структуру и политику современных стран сохранилось в тени. Но инновационные направленности перемены всемирного геополитического пространства выдвинули миграцию жителей на позицию одной из значимых элементов все наиболее усугубляющейся концепции внутригосударственных и межгосударственных взаимоотношений [3]. В условиях глобальной конкурентной борьбы, транснационализации общественно-политического и финансового пространства она проявляет воздействие на характер и суть общественно-политических действий, в общественно-политическую систему каждой современной страны. Миграционные потоки оказывают большое влияние на общественно-политический механизм страны и государственную общность его людей, концепцию внутригосударственных взаимоотношений и общественно-политическую культуру, на общечеловеческий потенциал страны, задающий значимость и роль государства на политической арене. В этой связи возникает необходимость надзора над миграционными потоками на территории государств, т.е. разработка миграционной политики страны. В широком смысле миграционная политика: является одним из направлений государственной политики и определяется характером государственного устройства, целями, которые преследуются государством; представляет собой государственную доктрину или концепцию регулирования миграционных процессов; неразрывно связана с проводимой экономической, социальной, демографической, национальной, культурной политиками; разделяется на реальную и декларируемую, при этом декларируемая политика провозглашает своей целью защиту интересов мигрантов, беженцев, а реальная выражает интересы принимающего государства, правящих элит [4].

Трудности в сфере управления миграционными процессами возрастают в связи с внутренними и внешними геополитическими процессами. В связи с этим государству необходимо обратить внимание на социально-экономические, политические и миграционные процессы в странах происхождения мигрантов, развивать межгосударственное сотрудничество с другими странами в сфере реадмиссии нелегалов и борьбы с транснациональной преступностью [5].

При этом нельзя забывать о необходимости интеграции иммигрантов в принимающем их государстве, что неразрывно связано с предоставлением им определенных, в том числе и политических, прав. В целом нужно отметить, что для решения существующих проблем в области иммиграционной политики государственным органам, отвечающим за проведение миграционной политики, приходится балансировать между экономическими потребностями и соображениями безопасности с поправкой на гуманитарные требования, которые традиционно предъявляются мировым сообществом. Это значит, что важнейшие инструменты государственной политики, к числу которых, безусловно, относится иммиграционная сфера, должны быть гибкими и вариативными, допускающими рестрикции и принуждение селективно, т. е. только к тем, кто нарушает «правила проживания», устанавливаемые законом. В этом случае основы толерантного сосуществования различных народов и культур, традиционно согласующиеся с теорией и практикой демократии и гражданского общества, не только не будут

ущемлены, но могут быть творчески развиты на фоне бурно протекающих глобализационных процессов в мире [6].

Проблема миграции рабочей силы в современном мире приобретает все большее значение. Миграционные процессы влекут за собой как положительные, так и отрицательные последствия. Это делает необходимым разумный подход к выработке и реализации действий стран по регулированию миграционных потоков. Для сглаживания отрицательных моментов необходима активная миграционная политика государства, позволяющая использовать возможности международной трудовой миграции для социально-экономического развития страны и повышения уровня жизни граждан [7].

Для Республики Беларусь вопросы формирования эффективной миграционной политики также являются актуальными.

Статистические данные свидетельствуют о том, что в 2017 г. внешняя миграция по сравнению с внутренней составила всего 3,5 % в общем миграционном обороте Беларуси. В 2017 г. около 90 % среди приехавших в Республику Беларусь составили граждане 10 стран. Наибольшая численность прибывших в Беларусь мигрантов приходится на Украину (10 571 чел.). По данным текущего статистического учета в 2017 г. наибольшие масштабы белорусской миграции пришлось на Литву (589 чел.), Германию (439 чел.), Польшу (319 чел.) и Латвию (136 чел.) [8].

Можно сделать вывод, что в целом по всей стране отрицательная динамика в отношении занятости населения, при росте миграционного прироста выросло и число безработных, это негативно сказывается на рынке труда Беларуси.

В настоящее время в Беларуси разрабатывается Национальная миграционная стратегия. Важную роль будет играть международная практика. В Беларуси будет реализован проект международной технической помощи по решению вопросов в области нерегулярной миграции. Реализация проекта международной технической помощи позволит Беларуси надлежащим образом выполнять международные обязательства, принятые в соответствии с заключаемым Соглашением о реадмиссии.

В целях совершенствования миграционной политики Республики Беларусь предлагается реализовать ряд следующих мероприятий:

- упрощение процедуры регистрации мигрантов, прибывших из относительно стабильных стран;
- дальнейшая цифровизация систем органов МИД для обработки данных о мигрантах;
- заключение соглашений о трудовой миграции с развитыми и развивающимися странами для обмена знаниями и свободном перемещении рабочей силы;
- интеграция мигрантов в белорусский социум и формирование толерантности к мигрантам;
- повышение эффективности деятельности государственных органов по предупреждению, выявлению и пресечению торговли людьми, нелегальной миграции и связанных с ними противоправных деяний.

Список использованной литературы:

1. Булавко А. Э. Международное регулирование трудовой миграции / А. Э. Булавко // Молодой ученый. – 2017. – № 29. – С. 42 – 45.
2. Юмаев Е. А. Эффективная миграционная политика: подходы к определению / Е. А. Юмаев // Молодой ученый. – 2016. – № 15. – С. 332 – 335.
3. Балакирева С. В. Миграция сельских жителей как фактор дисбаланса трудовых ресурсов / С. В. Балакирева // Вести Национальной академии наук Беларуси: Серия гуманитарных наук. – 2017. – № 1. – С. 47 – 52.
4. Волох В. А. Миграционная политика : учеб. пособ. для подготовки бакалавров по направлению 38.03.02 Менеджмент / В. А. Волох ; Госуд. ун-т управления, Ин-т госуд. упр. и права ГУУ. – М. : ГУУ, 2017. – 156 с.
5. Метелев И. С. Миграция и адаптация: социально-философский аспект / И. С. Метелев // Филос. науки. – 2018. – № 10. – С. 105 – 117.
6. Миграция как инструмент содействия торговле и устойчивому развитию. – Мосты. Аналитика и новости о торговле и устойчивом развитии. – 2018. – Вып. 1. – Режим доступа : www.ictsd.org/bridges-news/ .
7. Косенко О. И. Трудовая миграция: основные тенденции / О. И. Косенко // Труд и соц. отношения. – 2018. – № 12. – С. 3 – 13.
8. Население и миграция. – Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 1998-2019. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/naselenie-i-migratsiya.

СЕМЕНОВА ВЛАДИСЛАВА НИКОЛАЕВНА

канд. филос. наук, доцент, доцент кафедры социальной политики и идеологии Института государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СТАНОВЛЕНИЕ ГЛОБАЛЬНОЙ ИДЕОЛОГИИ КОСМОПОЛИТИЗМА

В начале XXI в. появляется новый тип человека, в полной мере соответствующий космополитической эпохе, – номадический кочевник (Ж. Аттали). Новая кочевая элита – элита глобального общества, которая по своему мировоззрению и образу жизни имеет космополитический характер и практически полностью оторвана от своих национальных корней. Для нее не существует понятий родины, отечества, патриотизма. В нашумевшей книге «Линии горизонта» (1992) Ж. Аттали рисует мондиалистский проект глобального общества будущего, где триумф экономики и власть денег обеспечат неизбежный переход от различных типов общественного уклада к общепланетарному глобальному единству и гомогенности. Технологическая революция и новая финансовая система виртуальных денег способствуют формированию глобального общества кочевников.

Сегодня кочевники-номады успешно материализовались в мировую космополитическую элиту и представителей «креативного класса». Данный тип человека активно популяризируется и закрепляется как модный тренд в поколениях новых кочевников Y и Z. Всем остальным, отмечает Аттали,

придется «либо конформировать с этим обществом кочевников, либо быть из него исключенным» [цит. по 3]. В какой-то степени вторя Аттали, З. Бауман выделяет различные типы современных кочевников: фланер, турист, бродяга, игрок. Ни у кого из них нет родины. Ни к чему не привязываясь, все воспринимаемая как случайную игру, идет по жизни фланер; турист по доброй воле является гражданином мира; бродяга, современный киник, везде чужой, он нигде не дома. Он человек без гражданства. Житель современных мегаполисов, да и просто крупных городов постепенно теряет связь с местом и социальной общностью, которая характерна для жителей сельской местности. У многих жителей развитых стран происходит так называемая глобализация биографии, включающая в себя привязанность одновременно к нескольким различным местам, странам, культурам или непривязанность ни к чему: «когда туризм становится образом жизни... – возможность превращения мечты о доме в реальность столь же пугает, как и возможность того, что она никогда не осуществится. Тоска по дому не единственное чувство туриста, другим является страх привязаться к дому, привязаться к месту, а значит, лишиться возможности ухода из него... Излюбленный лозунг туриста «мне нужно больше пространства». И именно пространства он меньше всего находит дома» [1, с. 150]. Хотя Ж. Аттали ту же самую ситуацию оценивает по-другому: «кочевник будет «у себя» повсюду, по меньшей мере, если он удовлетворится самим собой» [цит. по 3].

Устаревшие формы идентичности модерна исчезают прямо на глазах. Но сама проблема идентичности пока остается, она по-новому реконструируется и переопределяется. В отличие от идентичности премодерна и модерна идентичность постмодерна, во-первых, все меньше связана с этническими, национальными и государственными (например, гражданством) параметрами; во-вторых, определяется сегодня более лабильными сетевыми сообществами с нестрогими каналами входа-выхода; и, в-третьих, становится свободным поиском и даже игрой в идентичность. Модные и ожесточенные споры об идентичности постмодерна, поколенческой специфике Y и Z, новых, прежде всего, сетевых сообществах отражают суть проблемы: идентичность модерна с ее четкими строгими контурами, неизменной сущностью (*cogito ergo sum*) прекращает свое существование. Идентичность постмодерна характеризуется номадичностью во всех смыслах: текучестью, непостоянством (избеганием фиксации), отсутствием единого центра (децентричность, полицентричность), ризоматичностью, десакрализацией, игровым характером (игрой «коротких партий», стремлением жить одним днем, не привязываться к месту, людям, семье и даже полу) и бесконечной вариативностью. Если идентичность модерна, отмечает Бауман, искала спасения от неясности, то идентичность постмодерна прекрасно себя чувствует в мире неясностей. Она легка на подъем и ее так же легко трансформировать сегодня, как поменять одежду или прическу.

Таким образом, мировоззренческий и ценностный фундамент постмодерна постепенно переходит из теории в область практической реализации. Такими общими мировоззренческими основаниями постсовременности становятся следующие принципы.

Дефрагментация и интеграция пространства и, благодаря, как современной технике, так и информационно-коммуникационным технологиям, фактически

преодоление (сокращение) пространства («исчезновение географии»). Следствием данных процессов является постепенное превращение мира в «глобальную деревню» (М. Маклюэн). Если пространство становится глобальным, то время перестает быть таковым.

Фрагментация времени. Как следствие, исчезновение времени как потока, как длительности. Отсюда, отказ от опыта прошлого и истории (отказ от метанарраций и легкость в реконструировании истории, например, в виде фэнтези), установка на «жизнь сегодняшнем днем», акцент на сиюминутности и сенсационности происходящего.

Отказ от индивидуума и переход к дивидууму, связанный с отказом от понятия человеческой сущности (в чем бы она ни заключалась), кризисом и постепенным исчезновением старых форм идентичности.

Номадизм как образ жизни и мироустройства.

Дезитизация и эстетизация мира постмодерна, которая заключается в попытке ухода от «вечных» метафизических вопросов; отказ от «глубины» и «высоты» как остатков метанарраций и поиск смысла на поверхности, а фактически «скольжение по поверхности». Мир воспринимается как игровой конструктор, который может принять абсолютно любую форму по желанию игрока. Акцент в конструировании и самого человека постмодерна, и мира сделан именно на эстетизацию всего происходящего: и самого процесса «творения», и того результата, который должен быть получен.

У. Бек подводит итог всему происходящему в политической, социально-экономической и культурной сферах, отмечая, что «космополитические мировоззрение означает, что в мире глобальных кризисов и угроз, порожденных развивающейся цивилизацией, все прежние разграничения между внутренними и внешними сферами, между национальным и международным, «нами» и «ними» уже не годятся для жизни. Напротив, чтобы выжить, необходим новый космополитизм» [2, с. 20]. В работах У. Бека «Космополитическая Европа», «Космополитическое мировоззрение», «Власть и ее оппоненты в эпоху глобализма» проводится идея о том, что космополитизм может стать новой глобальной политической идеологией XXI века. Космополитизм становится знаковым символом эпохи «рефлексивного модерна» (постмодерна).

Бек подвергает критике противников глобализации и космополитизма за устаревшее архаичное мышление, возрождающее ценностные установки модерна, которые, согласно исследователю, безнадежно устарели: все старые точки отсчета потеряли свою значимость. Рано или поздно, но глобализационные процессы наберут необходимые обороты, что приведет к исчезновению «реликтового излучения» модерна и наступит совершенно новая эра. В неизбежном приходе новой парадигмы мышления, новой исторической эры, нового типа человека и новой глобальной идеологии исследователь не сомневается.

Роберт Файн рассматривает фигуру У. Бека в качестве прямого преемника космополитических идей И. Канта, Г. Гегеля, Э. Дюркгейма, Р. Арона. Бек пишет о «космополитизации реальности», которая, отмечает Р. Файн, вытекает из того факта, что человечество сегодня сталкивается с общими глобальными рисками, переход от «методологического национализма» к «методологическому

космополитизму» является ключевым вызовом, стоящим перед современной гуманитарной наукой [4].

Принципиальная особенность космополитического режима, космополитического суверенитета заключается в том, что космополитизм как потенциально новая глобальная идеология выходит за пределы «частичных» и «локальных», по существу, «классовых» идеологий, каковыми были все так называемые глобальные идеологии XIX-XX вв. Методологические претензии идеологий либерализма, консерватизма и социализма на глобальный характер – это фактически претензии на метафизический и религиозный универсализм. Однако в реальности данные идеологии исходили из наличия внешнего (враждебного или отличающегося от них) порядка. Космополитизм, если его домысливать до логического завершения, фактически представляет собой секуляризованный Божественный порядок.

Интегральный характер космополитизма проявляется в потенциальном включении в систему своих принципов и ценностей ключевых положений из идеологий феминизма, экологизма, мультикультурализма а также, возможно, современных версий либерализма (например, либертарианства) и социал-демократии. На основании постепенно формирующейся системы ценностей и мировоззренческих принципов глобальное общество становится субъектом новой глобальной идеологии. Скорее всего, космополитизм как глобальная идеология инкорпорирует в себя принципы мультикультурализма, феминизма, экологизма, технократизма, либертарианства и современной социал-демократии.

Список использованной литературы:

1. Бауман З. От паломника к туристу / З. Бауман // Социологический журнал. – 1995. – Т. 0. – № 4. – С. 133 – 154.
2. Бек У. Космополитическое мировоззрение / У. Бек. – М. : Центр исследований постиндустриального общества, 2008. – 330 с.
3. Левалуа К. Сочти число Зверя. Замечания о книге Жака Аттали «Линии горизонта» / К. Левалуа // Элементы. – 1992. – № 2. – С. 3 – 8.
4. Fine R. Cosmopolitanism / R. Fine. – London, New York, 2007. – 179 p.

ФЕДУШКО СОЛОМІЯ СТЕПАНІВНА

к. т. н., доцент, доцент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ВАЛІДАЦІЇ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ВИБОРЦЯ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

З поглибленням інформатизації у суспільстві, виборці беруть активну комунікативну діяльність у публічних суспільно-політичних дискусіях та комунікують з представниками політичних сил у рамках веб-спільнот і соціальних мереж, що, з одного боку, ускладнює процес дискусій з виборцями, а з другого боку, набагато спрощує процес популяризації політичної сили серед потенційних виборців.

Формування соціально-демографічного портрету виборців дозволяє здійснити глибокий моніторинг електорату політичної сили, що спростить процес моніторингу суспільних реакцій на інформаційні приводи у ЗМІ з метою створення та систематичного розвитку позитивного інформаційного образу в мережі Інтернет політичного діяча та політичної сили. З метою якісної ідентифікації відвідувачів віртуальної спільноти (потенційних виборців) апробовано нові методи валідації даних про учасника веб-спільноти [1; 2].

Результати досліджень з розроблення методів та засобів комп'ютерно-лінгвістичного аналізу верифікації соціально-демографічного портрета учасника віртуальної спільноти апробовані у виборчій кампанії кандидатів у народні депутати України.

Результати верифікації соціально-демографічних портретів учасників тематичних груп і персональних сторінок політичного діяча та політичної сили у соціальних мережах графічно представлені на рис. 1.

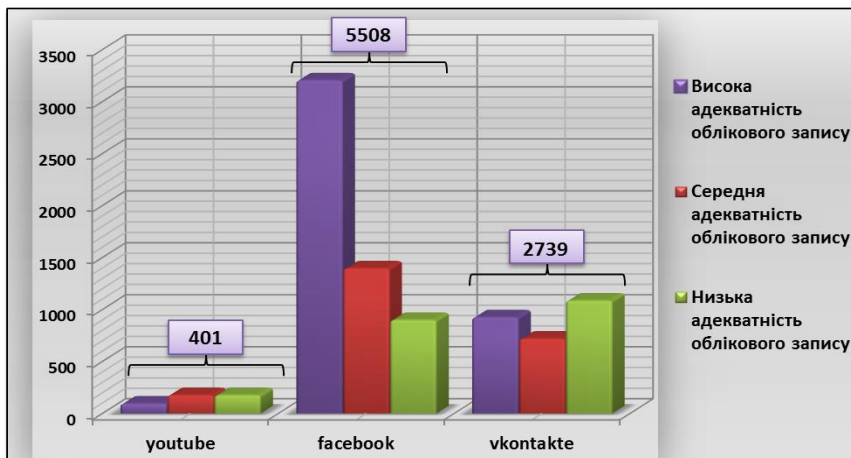

Рис. 1. Результати верифікації СД портретів учасників тематичних груп і персональних сторінок політичного діяча у соціальних мережах

Як бачимо, що значно вища адекватність персональної інформації учасників тематичних груп і персональних сторінок політичного діяча у соціальній мережі Facebook.

Також, з графіка видно, що у Facebook найефективніше впроваджені методи організації та управління представництвом політичного діяча у соціальних середовищах інтернет-комунікації. Результати перевірки адекватності даних облікових записів дописувачів веб-спільнот до реальних їхніх даних [3; 4], які містять інформаційне наповнення про роботу політичного діяча та його сили, графічно представлені на рис. 2.

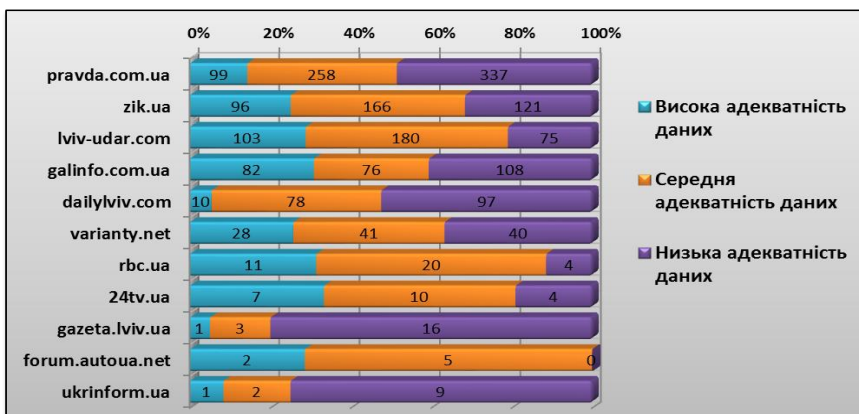

Рис. 2. Результати верифікації СД портретів віртуальних спільнот (інтернет-газет)

Верифікація персональних даних електорату політичного діяча та політичної сили у віртуальних спільнотах і соціальних мереж має вагоме суспільне значення та є одним з чинників розвитку інформаційного суспільства.

Представлення політичного діяча у веб-просторі налагоджує діалог між політичними діячами і громадянами, та забезпечує інформування громади про діяльність політичної сили, виявлення провокативних дій представників інших політичних сил та оперативне реагування на такі, забезпечує покращення іміджу та ріст електоральної привабливості політичної сили шляхом оперативної комунікації з потенційними виборцями, партнерами і опонентами у рамках віртуальних представництв.

На основі розроблених методів персоніфікації інформаційного наповнення веб-спільнот та соціально-демографічної ідентифікації учасника веб-спільноти за допомогою програмного засобу «Верифікатор соціально-демографічних характеристик веб-учасника» [5 – 7] визначено адекватність персональних даних облікового запису учасника дискусій щодо політичної сили реальним даним.

Список використаних джерел:

1. Пелещишин А. Методи відстеження появи небажаного інформаційного наповнення Веб-форуму. Інформаційні системи та мережі / А. Пелещишин, Р. Кравець, Ю. Серов, С. Федушко // Вісник Львівської політехніки. – 2010. – № 689. – С. 303 – 312.
2. Korzh R. Principles of university's information image protection from aggression / R. Korzh, A. Peleschyshyn, Yu. Syerov, S. Fedushko // Proceedings of the XIth International Scientific and Technical Conference (CSIT 2016). – 2016. – P. 77 – 79.
3. Федушко С. С. Розроблення системи верифікації соціально-демографічних даних учасника віртуальної спільноти / С. С. Федушко // Радіоелектроніка, інформатика, управління. – 2016. – № 3. – С. 87 – 92.
4. Fedushko S. S. Disclosure of web-members personal information in Internet / S. S. Fedushko // Всеукр. наук.-практ. конференція «Сучасні інформаційні

технології в економіці, менеджменті та освіті» (СІТЕМ-2010). – Львів, 2010. – С. 163 – 165.

5. Федушко С. С. Особливості визначення та опису соціально-демографічних характеристик в соціальних комунікаціях / С. С. Федушко // Вісник Львівської політехніки: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – 2011. – № 694. – С. 75 – 85.

6. Пелещишин А. М. Розроблення алгоритму реєстрації та валідації персональних даних учасників Веб-спільноти. / А. Пелещишин, Ю. Серов, С. Федушко // Вісник Львівської політехніки: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – Львів, 2010. – № 686. – С. 238 – 244.

7. Fedushko S., Biluschak H., Syerov Yu. Statistical methods of virtual community users age verification / S. Fedushko, H. Biluschak, Yu. Syerov // International Journal of Mathematics and Computational Science. – 2015. – Vol. 1 (3). – P. 174 – 182.

ЯКОВЧЕНКО МАРІЯ АНДРІЙВНА

*студентка кафедри політології та соціології
Національного авіаційного університету*

ДО ПИТАННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ У СИСТЕМІ ВЗАЄМОДІЇ ТРЬОХ ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Розкрита тема балансу системи стримувань і противаг у системі вищих органів державної влади в Україні. Це дозволить оцінити та знайти вирішення проблем взаємодії трьох гілок влади та створити основи стабільного функціонування демократичної держави.

У ході дослідження окреслену проблематику ми детермінували у вигляді наступних пунктів.

1. Умови формування та відставки складу уряду. Конституцією України визначається суперечливий порядок формування Кабінету Міністрів України, коли одна частина членів уряду (міністр оборони та закордонних справ) призначаються парламентом за подання Президента України, а інша за поданням Прем'єр-міністра. Така норма при певних умовах може підірвати основи діяльності уряду як цілісного органу виконавчої влади. Водночас, ця норма обмежує вплив Кабінету Міністрів України на сферу оборони і зовнішньої політики, що за висновками низки експертів, суперечить практиці багатьох країн. Для збереження балансу стримувань і противаг для всіх членів уряду повинен існувати єдиний принцип призначення, власне, так само, як і відставки.

2. Відсутність інституціонального розмежування політичних та адміністративних складових в системі державного управління. Результатом такого явища, наприклад, став так званий «квотний принцип» розподілу посад у виконавчій владі. Наприклад, після Майдану відбулося призначення посад міністрів. У старому Кабміні такою людиною «від народу» був двічі «голос Майдану» Є. Нищук. Йому довірили крісло міністра культури, й, треба сказати, попри скепсис багатьох культурних діячів, він виявився далеко не найгіршим

міністром. Після того, обрані в результаті акції протесту парламентарі, розподіляючи за старим квотним принципом між собою посади, забули про «голос Майдану». Та й взагалі міністерство культури як таке винесли («за дужки»), призначивши В'ячеслава Кириленко на посаду віце-прем'єр-міністра України, що одночасно обіймає посаду міністра культури України, а, фактично, очолює весь гуманітарний блок у новому Кабміні. Це свідчить про те, що гуманітарну політику учасники коаліції поставили на одне з останніх за важливістю пріоритетів. Наприклад, коли В. Черчиллю принесли проект держбюджету на 1941-й, і він не знайшов у ньому витрат на культуру, то дуже сильно обурився. «Я не розумію, заради чого ми тоді воюємо?» – запитав він. Це ж стосується і проблеми анексії Криму. Флот для проведення сухопутної операції пропонували генерала В. Радецького на посаду міністра оборони, але натомість міністром було обрано І. Тенюха, що був не компетентним для виконання цих обов'язків. Це була помилка тодішнього генерального прокурора О. Махницького, що не зумів підібрати професіонала на цю посаду. У результаті виконавча влада потерпає від заполітизованих кадрових змін, коли органи управління «розподіляються» політичними групами на сфері впливу, виходячи із нелегітимних політичних домовленостей. Тому наразі в Українській державі стоїть завдання розвитку коаліційного принципу формування уряду, коли б призначення адміністративних посад у виконавчій владі не залежало від виборчих кампаній, а диктувалося критеріями професіоналізму державних службовців.

3. Необхідність впровадження чіткого механізму реорганізації органів виконавчої влади. Прем'єр-міністру України делегується право одноосібно вносити на розгляд Кабінету Міністрів України подання про утворення реорганізації та ліквідації міністерств інших центральних органів виконавчої влади. Водночас загальна чисельність членів Кабінету Міністрів України встановлюється парламентом на підставі подання про призначення на посади членів уряду, яке робиться Прем'єр-міністром. Таким чином, виходить, що уряд, точніше, персонально Прем'єр-міністр одноосібно може розглядати питання про чисельний склад уряду, створювати або ліквідовувати міністерства. Таким чином, акти повинні набувати чинності за погодження з Президентом.

4. Необхідність впровадження змін у механізм формування та реалізації державної політики. В своїй діяльності уряд і центральні органи виконавчої влади переобтяжені другорядними поточними проблемами, які мають бути делеговані нижчим ланкам адміністративної системи. Відсутній баланс між функціями вироблення державної політики, її впровадження і контролю. Як наслідок, державні комітети та урядові органи займаються її виробленням, а не впровадженням. Результатом цього є як неякісне адміністрування, так і не якісна державна політика. Тому потрібно відділити від міністерств структурні підрозділи (агенції, інспекції, служби), що повинні реалізовувати державну політику, займатися адмініструванням державних програм та надання управлінських послуг.

5. Відсутність функціонального розподілу органів виконавчої влади та державних кампаній-монополістів. Тому виникають підстави для конфлікту між Президентом та Прем'єр-міністром з приводу підзвітності і контролю над органами влади з особливим статусом, регуляторних органів влади та державних

компаній-монополістів. Наприклад, конфлікт інтересів історії підпорядкування НАК «Нафтогаз України». За право призначати менеджмент цієї компанії та контролювати фінансові потоки постійно точиться боротьба між президентськими та урядовими структурами.

6. Отже, для формування ефективної системи державного управління необхідно вирішити проблеми дисбалансу системи стримувань і противаг між державними інститутами влади, політичними партіями, фінансово-промисловими групами і суспільством. Розроблення ефективного механізму стримувань і противаг стане суттєвим фактором у підвищенні ефективності державного управління в сучасній Україні.

Список використаних джерел:

1. Про Кабінет Міністрів України : закон України від 27 лют. 2014 р. № 794-VII (ред. від 17.11.2019 р.). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.

2. Ліквідація посад державних секретарів міністерств – задоволення апетиту чи інтереси держави. – Режим доступу : www.pravo.org.ua/ua/news/2592. – Назва з екрану.

3. Про центральні органи виконавчої влади : закон України від 17 берез. 2011 р. № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 38. – Ст. 385.

4. Регламент Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/npras/86470730.

5. Про координацію діяльності центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Віце-прем'єр-міністром України – Міністром інфраструктури України у сфері зовнішніх зносин // Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0399733-11>.

Секція 5

Політика щодо розвитку освіти, культури, фізичної культури і спорту, охорони здоров'я в контексті реалізації секторальних реформ

ANDREEV SERGEY

*3rd year student of the specialty «Sociology» specialization «Economic sociology»,
Belarusian State Economic University*

URISH ALBINA

*1rd year student of the specialty «World economy» specialization «International
investments», Belarusian State Economic University*

ENTREPRENEURIAL UNIVERSITY AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF MODERN BELARUSIAN EDUCATION

One of the essential problems of modern Belarusian society is the conservative views on the educational system. For example, expenditures of the state budget on the educational sphere remain at the same level. In fact, there is no competition among schools, colleges and universities due to the homogeneity of the educational process: there is nothing in its content that would distinguish one educational institution from another.

For educators, the spread of information technology means that the authority of a teacher who does not own a computer will steadily decline. This is due to the fact that students are actively using the mass media and to obtain the necessary information, and to form and disseminate their own position on various problems of development of society.

In order to avoid educational regression, reforms, which would include the introduction of new teaching methods, are required. Therefore, one of the main criteria for the effectiveness of the functioning of the social institution of education is the ability to meet the current needs of society.

One of the key trends of modern society is the growth of the Internet, which is becoming an important component of everyday life. In this regard, many entrepreneurs saw an opportunity to increase the level of sales with the help of information and communication technologies, which led to the formation of e-commerce, which is understood as a form of delivery of products mediated by a computer network.

There is a continuous change in the market conditions of goods and services, due to the formation and development of the «knowledge economy», where a special place is occupied by the issues of innovation-oriented approaches in the education system.

In a contemporary world, information not only helps increase human knowledge, but also changes everyday life. Indeed, thanks to informational technologies, a new social reality is being formed – the knowledge society. It is followed by the transformation of social institutions, in particular education, both General (school) and higher (University). There appeared a new model of higher professional education, which received the name «University 3.0».

In turn, V. Humboldt notes that for the effective functioning of the University must have freedom from those areas that use the institution as a benefit. The work of the University involves the implementation of classical functions-training and

education. The researcher believes that in addition to training and education, the University should be a research system in which the activities of professors and students leads to an increase in scientific knowledge.

In addition, the classical University is defined by a harmonious trinity: the unity of professors and students, which is understood as equality in the pursuit of knowledge; the unity of research and learning, uniting the transfer of knowledge; the unity of knowledge of scientific disciplines [4, p. 76].

Within the framework of this model, it is assumed that «the university must now not only realize its socially significant function, but also meet the specific needs of business and the state» [1, p. 41]. In other words, for both the teacher and the student, this situation means their involvement in scientific and innovative activities aimed at developing business and economics. It is assumed that this should lead to the development of the innovative potential of society and the state. The concept of an entrepreneurial university is aimed at introducing a new social function, which involves educating a new type of student – an entrepreneur. Such a student should be aimed at the creative use of the experience available in society and at the practical use of knowledge gained as a result of training. Therefore, the goal of this work is to reveal the role of an entrepreneurial university in the formation and development of creative education.

So, the main function of the University traditionally consists in providing the student with the appropriate qualification by passing a certain educational process. However in a modern society, the economy of which is built on market principles, there was an invasion of the idea of business and entrepreneurial characteristics in the field of secondary and higher education.

Thus, B. Clark believes that the main factor in the transformation of the traditional educational system into an innovative one is the «external» conditions that provide for taking into account the requirements of economic development [1]. As a result, there is a selection of a new type of educational institution from the traditional University, which is focused on the creative and innovative content of students' education. In turn, Y. Whitham believes that the main factor in the transformation of a traditional University into an entrepreneurial University is the «internal» conditions determined by the talent and interests of teachers, motivation and needs of students.

The entrepreneurial University provides students with new opportunities for personal development. At the same time, he can not only receive the necessary specialty, but also learn the necessary information about the creation and functioning of business in various fields.

Thus, working in the scientific field, he, as well as a teacher, can introduce his own developments into production and commercialize them, thereby providing a financial basis for the promotion of his own research. Active activity of students and teachers can create an effective Association of business and science. Thus, the University and commercial firms will have to create alliances in which firms will be able to obtain the necessary scientific information, and the University-up-to-date information about business and new jobs for students.

The development of the «University 3.0» model makes it possible to assess the contribution of the educational sphere to the socio-economic development of the country in a new way. Thus, Stanford University and the Massachusetts Institute of

technology are not just the most prominent examples of entrepreneurial universities. Every year, American entrepreneurial universities provide numerous jobs for students, which leads to reduction of the level of macroeconomic problems. For example, if Stanford graduates were united into a separate country, it would be the tenth economy in the world [2].

However, the entrepreneurial University provides not only scientific developments or jobs for students and employees, but also education of specialists who «have the competence to move from research to development with their subsequent commercialization» [3, p. 72]. The social role of the entrepreneurial University involves the intensive creation of a «knowledge society», where the entrepreneurial system forms new fast-growing industries.

Unfortunately, in modern conditions, the «University 3.0» model is not widespread. In Western countries, the entrepreneurial University is common, and in Belarus, the practical implementation of the concept of «University 3.0» is carried out only at the Institute of business and technology management of BSU since 2014 [2].

The development of this model requires both legal and financial support from the state and business. The problem is that most universities do not have their own financial resources to implement innovative projects. However, they have a human resource in the form of students and employees who need to get modern ideas about the business, its development and functioning. This will allow taking the initiative not only in the educational sphere, but also in the economic one.

University education is considered as a basic platform, which contributes to the understanding of what information technology is and what range of specializations is possible in this field. Education in universities should aim to train not specific narrow specialists, but rather to provide the widest possible base for further independent development.

In turn, information technologies are developing and changing very quickly. The rapid development of technology requires specialists in narrower specializations that meet the requirements of employers. Education in this field is aimed at training specialists of a wide profile with universal training, providing further opportunities to choose a specific applied direction. An important factor that ensures successful employment and determination of specialization in the future is the presence of practical experience of students.

All in all, the entrepreneurial University is in its infancy in Belarus, but the need for economic innovation will lead to the development of the educational sphere. Belarusian universities will have to concentrate their efforts on incorporating the ideas and principles of the business environment into the educational environment, developing the practice of entrepreneurship in all specialties and courses.

It is important to understand that information becomes the main source of change in everyday life. It is not surprising that employers are increasingly demanding from professionals the availability of digital skills. Therefore, in order to meet the world level, every year Belarus will have to take measures to disseminate information and communication technologies in school and higher education, in additional education of children and youth.

Thus, education in the field of information technology is relevant for modern Belarus. Demand in the labor market contributes to the active reproduction of

specialists. Today, there are opportunities to get an education at the University or at special courses. The main task of education in this case is to meet the needs of society, the pace of development of information technologies.

References:

1. Golovko N. V. Third generation University: B. Clark and Y. Whitham / N. Golovko V., Zinevich O. V., Ruzankina E. A. // Higher education in Russia. – 2016. – № 8 – 9. – P. 40 – 47.
2. The University with the entrepreneurial spirit. While experimentally. – Access mode : www.belmarket.by/vaz-s-predprinimatelskimi-duhompoka-eksperimentalno.
3. Karpov A. Modern University as a driver of economic growth: models and missions / A. Karpov. – 2017. – № 3. – P. 58 – 76.
4. The University in modern times: the power of tradition facing the challenges of the future: a monograph / Mihaleva E. G., E. V. Birchenko, T. V. Zverkov [et al.] ; under the General editorship of E. G. Mihajlovoj ; Nar. Ukr. Acad. – Kharkiv: publishing house «TOV» Shchedra sadiba plus», 2014. – 284 p.

АНДРЕНКО ІРИНА БОРИСІВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

АЛЬШИНА ТЕТЯНА СЕРГІІВНА

студентка Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ГОТЕЛЬНИЙ РИНОК М. ХАРКОВА І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Багато науковців [1 – 3] вважають, що туризм і готельний бізнес є саме тими напрямками розвитку економіки, які можуть принести країні реальний прибуток. Пов'язано це, перш за все, з тим фактом, що в останні роки відновлюється попит на туристські та ділові поїздки по Україні, збільшення внутрішнього потоку (в 2017 р Харків відвідало майже втричі більше внутрішніх туристів порівняно з 2014 р.) [4].

Мета роботи – проаналізувати стан та проблеми розвитку Харківського готельного ринку, а також визначити тенденції і перспективи його подальшого розвитку.

Чинників зростання потоку туристів і, як наслідок, збільшення завантаженості готелів м. Харкова кілька. Умовно їх можна класифікувати на дві групи.

1. Фактори зовнішнього середовища: стабільна політична обстановка в Україні; розвиток сприятливих політичних відносин з багатьма країнами в світі; демократична правова система управління країною; розвиток законодавчої бази країни як на державному рівні, так і на галузевому; зростання промислового виробництва та інвестиційної привабливості галузей виробництва і сфери обслуговування, що сприяє зростанню ділової активності в країні; реалізація

продуманої податкової політики; зростання доходів населення; реалізація комплексу заходів щодо забезпечення безпеки туристів і громадян.

2. Фактори галузевого середовища: розвиток готельної індустрії на основі прогресивного досвіду міжнародних готельних мереж, які активно працюють на українському готельному ринку; впровадження сучасних он-лайн технологій, що дозволяють здійснювати бронювання номерного фонду з будь-якої точки земної кулі; використання глобальних систем бронювання та резервування; повсюдне використання сучасних маркетингових інструментів з метою просування та реалізації готельних і туристських послуг; формування ринку кваліфікованих фахівців в сфері туризму і гостинності.

В даний час за інформацією компанії CBRE Ukraine в місті функціонує 175 підприємств сфери розміщення з номерним фондом на 13,9 тис. місць. В даний час в структурі номерного фонду м. Харкова переважають по номерному фонду готелю категорії 3-зірки – 42 %, на другому місці в структурі номерного фонду висококласні готелі – 30 %, а 18 % припадає на готелі без категорії і 10 % на готелі нижче 3-х зірок.

У 2017 р. продовжується тенденція підвищення попиту у туристів на номерний фонд висококласних готелів. Завантаження всіх харківських готелів в середньому в 2017 р збільшилася на 3 % і досягла рівня 26 %. Найвищий рівень завантаження характерний для готелів верхнього сегмента (4-5 зірок) – 32 % і середнього сегмента (3 зірки) – 44 % [5].

Високе завантаження харківських готелів буває навесні (березень, квітень, травень) і восени (вересень, жовтень), що пояснюється активною діловим життям більшості промислових, наукових та інших організацій, а також проведенням великої кількості різних міжнародних і регіональних виставок і конференцій. У цей період основний попит доводиться на номерний фонд бізнес-готелів. Зниження попиту на номерний фонд засобів розміщення характерний для зимових місяців (грудень, січень і лютий), для яких характерна підготовка до Різдва, Нового року та різдвяні, новорічні канікули, а також для липня, коли більшість людей знаходяться у відпустці [5].

Для Харкова, як для ділового центру, в основному характерний потік ділових туристів, які приїжджають на виставки, ділові переговори, семінари та конференції. Такі туристи в основному розміщуються в висококласних готелях м. Харкова. Тривалість їх перебування в більшості випадків становить 2-3 дні [6].

Туристи, які приїжджають до Харкова з метою відпочинку або екскурсійною метою, в основному розміщуються в готелях 3-4 зірки і тривалість їх перебування в основному близько 5 днів [7].

Основною статтею доходу харківських готелів, як і попередні роки, залишається виручка від реалізації послуг з розміщення. Фінансові доходи від діяльності харківських готелів за минулий рік збільшилися на 16,3 %, проте витрати також зросли на 9,9 %, що несприятливо позначається на підсумковому фінансовому становищі готелів [4]. У той же час подальше зростання всіх витрат готельних підприємств м Харкова свідчить про динамічний розвиток підприємств, фінансування проектів по поліпшенню матеріально-технічної бази готелів, реноваціях в готельному бізнесі і підвищенні заробітної плати співробітникам готелів.

На підставі аналізу готельного ринку м Харкова можна виявити наступні тенденції його подальшого розвитку:

– позитивна динаміка показників, що характеризують діяльність харківських готелів дозволяє стверджувати, що готельний ринок м. Харкова поступово відновлюється і є висока ймовірність його подальшого зростання;

– заплановане введення нових готелів мережевими готельними операторами збільшить кількість номерного фонду в сегменті 3-5 зірок. Однак, попит буде врівноважувати пропозицію;

– очікується зниження обсягу введення нових готельних об'єктів;

– ведеться активна робота з реконструкції гуртожитків під готелі, створення хостелів з метою формування мережі об'єктів розміщення туристського класу обслуговування;

– простежується інтерес інвесторів до будівництва готелів в складі виставкових і конгресних комплексів;

– підвищуються вимоги до матеріально-технічного стану і кваліфікаційного рівня персоналу готелів в зв'язку з проходженням ними класифікації на певну категорію;

– продовжується тенденція будівництва малих готелів та апарт-готелів.

Таким чином, сучасний розвиток і збільшення туристичних потоків в Харкові ставить перед готельною галуззю завдання з розвитку галузевої інфраструктури, зростання і модернізації готельного сектора і підвищення конкурентоспроможності готельного продукту, що неможливо здійснити без участі людського фактора. В даний час практично всі готелі, в тому числі і висококласні, відчувають дефіцит висококваліфікованої і вмотивованою робочої сили на всіх рівнях управління готелями.

Список використаних джерел:

1. Андренко І. Б. Організаційно-економічні аспекти розвитку готельного господарства регіону : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.10.01 / І. Б. Андренко ; Харк. держ. акад. міськ. госп-ва. – Харків, 2003. – 20 с.

2. Полчанінова І. Л. Управління розвитком регіонального готельного комплексу : автореф... канд. екон. наук : 08.00.05 / І. Л. Полчанінова. – Харків : Харківський нац. ун-т міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2014. – 21 с.

3. Рябев А. А. Деякі проблеми та перспективи розвитку доступного туризму і готельного господарства в Україні / А. А. Рябев, І. С. Баландіна // Бізнес Інформ. – 2018. – Вип. 10. – С. 235 – 240.

4. Туристична діяльність в Харківській області у 2017 році : статистичний бюлетень. – Харків : Головне управління статистики у Харк. області, 2018. – 41 с.

5. Огляд ринку готельної нерухомості. – Режим доступу : <https://cbre-expania.com/analitika/obzor-gynka-gostinichnoy-nedvizhimosti-za-3-kvartal-2018>.

6. Андренко І. Б. Діловий туризм : навч. підручник / І. Б. Андренко. – Харків : ХНУМГ, 2014. – 165 с.

7. Кучечук Л. В. Проблеми і перспективи розвитку готельного господарства у Харківському регіоні в умовах міжнародної інтеграції / Л. В. Кучечук, К. О. Черниш // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство.

АНДРЕНКО ІРИНА БОРИСІВНА

*к. е. н., доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства
Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова*

ПРОЦЕНКО ВІКТОРІЯ ОЛЕГІВНА

*слухач магістратури Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова*

РИБАЛКА КРИСТИНА ВЯЧЕСЛАВІВНА

*слухач магістратури Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова*

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ГОТЕЛЬНОГО РИНКУ
ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ І МІСТА ХАРКОВА**

Готельний бізнес нині є об'єктом дослідження багатьох сучасних вітчизняних і закордонних науковців [1 – 3]. Однак й досі чимало уваги приділяється дослідженням сучасного стану регіонах. Застосування сучасних організаційно-правових засад та теоретико-методологічного інструментарію для управління розвитком готельного бізнесу як на рівні держави, так і на рівні окремих регіонів вимагає використання такого економічного інструментарію як аналіз, систематизація та узагальнення основних показників готельного ринку.

Харківський регіон і м. Харків є одним з туристських центрів України, де послідовно проводиться політика щодо розвитку туристської інфраструктури, створення сприятливих умов для її інвестування, перетворення туристської галузі на конкурентоспроможну та прибуткову.

До ключових тенденцій розвитку ринку готельних послуг за аналізований період можна віднести будівництво великих багатофункціональних комплексів, реалізація проектів по зведенню типових готелів в регіонах, будівництво міні-готелів, реконструкція готелів, що були побудовані ще в радянські часи.

Завдяки участі регіону у проведенні Євро-2012 Харківський регіон зміг покращити свою туристичну привабливість, за такими критеріями: природні ресурси; культурні ресурси; пріоритетність туризму; безпечність; здоров'я та гігієна; транспортна та туристична інфраструктура; цінова конкурентоздатність тощо. Однак після проведення Євро-2012 завданням готельєрів Харківського регіону стало збереження рентабельного навантаження номерів, адже екскурсійний туризм не надто розвинений. Найважча ситуація склалася серед готелів категорії чотирьох і п'яти зірок. Хоча в зону ризику також потрапили готелі категорії дві й три зірки, які не можуть запропонувати ціни, що відповідають якості обслуговування. Тільки за проведення диференціації вартості номерів можливе наповнення готелів на належному рівні разом з найвищим рівнем доходу.

Результати аналізу світового і вітчизняного ринку дають змогу говорити про перетворення бюджетних засобів розміщення на один із трендів його розвитку. І

проведений аналіз статистичних даних щодо функціонування готельного ринку регіону після 2012 року свідчить, що динаміка кількості колективних засобів розміщування має тенденцію до зниження з 2012 року по 2016 рік. І лише у 2017 році ситуація дещо покращилася (рис. 1).

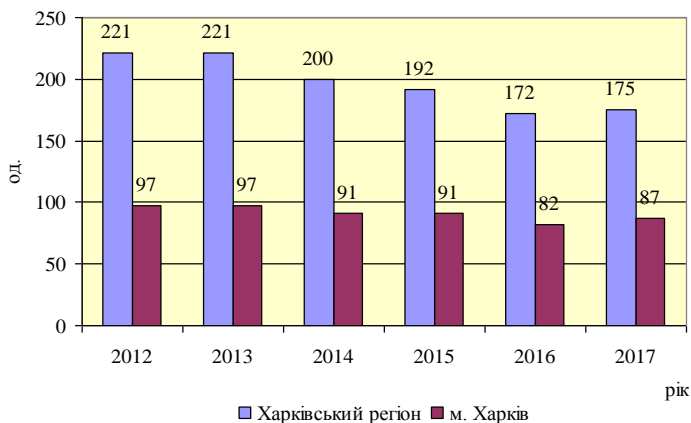

Рис. 1. Динаміка кількості колективних засобів розміщення Харківського регіону і м. Харкова за 2012-2017 рр.

За даними Харківського обласного управління статистики [4] станом на 2017 рік в Харківському регіоні функціонувало 175 колективних засобів розміщення, в тому числі 87 – у м. Харків. З них 116 готелів і аналогічних засобів розміщування й 59 спеціалізованих засобів розміщування (рис. 2).

Рис. 2. Структура готельного ринку Харківського регіону у 2017 р.

Для м. Харків ці показники склали відповідно: 81 аналогічних засобів розміщування й 6 спеціалізованих засобів розміщування. 140 засобів розміщення функціонують цілорічно, а 35 – сезонно.

Розглянемо структуру готельного ринку регіону за типами. В структурі засобів розміщення (рис. 3) переважають готелі – 82 одиниці, мотелі складають 5 одиниць, гуртожитки для приїжджих 7 одиниць, турбази та інші місця для тимчасового розміщування – 22 одиниці [4]. Всі ці 116 засобів розміщування функціонують цілорічно. Порівняно з попереднім роком кількість готелів та аналогічних засобів розміщування збільшилась на 8 одиниць.

В регіоні також функціонують 59 спеціалізованих засобів розміщування, 24 з яких функціонують цілорічно, а 35 – сезонно. З них – 9 санаторіїв, 6 дитячих санаторіїв, 2 санаторії-профілакторії, та 42 бази відпочинку та інші заклади розміщування, з яких 7 функціонують цілорічно, а 35 – сезонно [4].

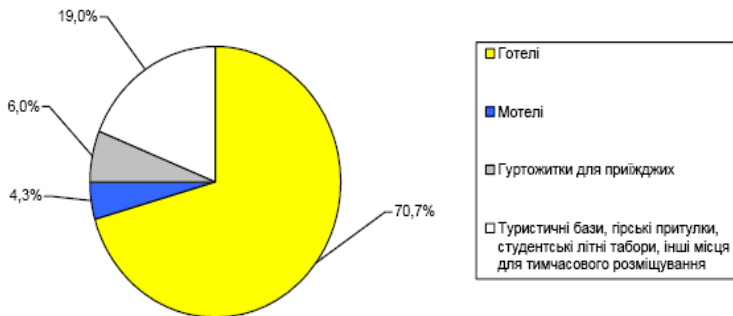

Рис. 3. Розподіл готелів та аналогічних засобів розміщування Харківської області за типами у 2017 році

Далі проаналізуємо місткість і номерний фонд готелів та аналогічних засобів розміщування регіону. У 2017 р. місткість готельного фонду зросла на 73 номери і 252 місця у порівнянні з 2016 роком. Таким чином у 2017 році місткість готельного ринку склала 5633 місць та 3101 номер, з яких 813 номерів вищої категорії, 1479 номер – першої категорії, 244 номери другої категорії та 124 номери третьої категорії. У тому числі номерний фонд готелів представлено 4342 місцями, 2476 номерами, з яких 706 номерів вищої категорії, 1278 номерів – першої категорії, 227 номерів другої категорії та 95 номерів третьої категорії. У мотелях розташовано 259 місць у 143 номерах, з яких 42 номери вищої категорії, 83 номери – першої категорії. У гуртожитках для приїжджих розташовано 547 місць у 235 номерах, з яких 22 номери вищої категорії, 54 номери – першої категорії, 1 номер другої категорії та 11 номерів третьої категорії. У туристських базах та інших місцях для тимчасового розміщування розташовано 485 місць у 247 номерах, з яких 43 номери вищої категорії, 64 номери – першої категорії, 16 номерів другої категорії та 18 номерів третьої категорії.

Коефіцієнт використання місткості готелів та інших місць для тимчасового проживання в місті Харкові суттєво не відрізняється від середнього по Україні. Коефіцієнт використання місткості склав у 2017 р. 0,24, що перевищує показник 2016 року – 0,21.

Кількість осіб, які скористалися послугами номерного фонду готелів та аналогічних засобів розміщування склала у 2017 р. 253 тис. осіб. зростає порівняно з попереднім роком на 21,9 тис. осіб.

Слід відмітити, що останнім часом на ринку готельних послуг регіону все більшу конкуренцію підприємствам – юридичним особам створюють фізичні особи – підприємці, які надають аналогічні послуги з проживання і їх діяльність не завжди має відображення у статистичній звітності.

В цілому проведений аналіз основних показників функціонування регіонального готельного ринку свідчить про відновлення позитивної динаміки його розвитку. Використання отриманих даних для розробки політики щодо розвитку готельного бізнесу дозволить розробити ефективні рішення в сфері функціонування регіонального готельного ринку, ґрунтуючись на реальних даних щодо стану готельного ринку.

Список використаних джерел:

1. Андренко І. Б. Організаційно-економічні аспекти розвитку готельного господарства регіону : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.10.01 / І. Б. Андренко ; Харк. держ. акад. міськ. госп-ва. – Харків, 2003. – 20 с.

2. Полчанінова І. Л. Управління розвитком регіонального готельного комплексу : автореферат... канд. екон. наук : 08.00.05 / І. Л. Полчанінова. – Харків : Харківський нац. ун-т міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2014. – 21 с.

3. Рябев А. А. Деякі проблеми та перспективи розвитку доступного туризму і готельного господарства в Україні / А. А. Рябев, І. С. Баландіна // Бізнес Інформ. – 2018. – Вип. 10. – С. 235 – 240.

4. Туризм, оздоровлення та відпочинок у Харківській області : статистичний збірник. – Харків : Головне управління статистики у Харк. області, 2018. – 109 с.

АРУТЮНЯН ГАЯНЕ СИМОНОВНА

канд. псих. наук, доцент кафедри психології Академії державного управління Республіки Армения

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАСТРОЕНИЯ В FACEBOOK-е В КОНТЕКСТЕ КОНЦЕПЦИИ ПСИХОЛОГИИ ТОЛПЫ ЛЕБОНА

*We shape our tools and afterwards our tools shape us /
Marshall McLuhan*

Как показывают последние данные об активности в сети в мире в Армении значительно увеличилось число активных пользователей: в 2019 году активность в сети по сравнению с 2017 годом возросла почти в пять раз [3]. Это, несомненно, является отражением политической активностью населения в результате

1 Мы творим наши орудия, а затем наши орудия творят нас.

бархатной революции. Поэтому наше исследование предпочитаемой у нас социальной сети Facebook более чем актуально.

Цель нашего исследования: выяснить какие психологические феномены создают массовые политические настроения в интернет-обществе, в частности в Facebook-е, и насколько они отражают реальное общественное мнение.

Рабочая гипотеза исследования: в Facebook-е проявляются основные социально-психологические особенности, характеризующие толпу. В методологической основе работы лежит концепция толпы, разработанная Г. Лебоном [1].

Методы исследования: онлайн-овые и офлайн-овые (включенное наблюдение, контент анализ, кейс-стади и блиц-опрос).

Результаты нашего исследования выявили следующие социально-психологические феномены:

1. Анонимность. В Армении все большее число пользователей действуют под вымышленным именем, некоторые имеют несколько профилей.

2. Внушаемость и состояние гипнотического транса. Как и масса в толпе, пользователи в сети легковерны и некритичны. Чрезвычайно легко поддаются влиянию, неправдоподобного для них не существует.

3. Заразительность. Виртуальное кибер- запугивание может не только провоцировать заразные агрессивные эмоции, но и иметь непредсказуемые последствия в реальной жизни [2].

4. Наличие вожака. Фанатично верящий в свою идею лидер гипнотизирует и заражает верой других.

5. Эффект визитной карточки. В Facebook-е упрощается классическая модель коммуникации Лассуэла: главное КТО сообщает, а мессидж не имеет значения.

6. Женская активность. Лебон сравнивал толпу с женщиной, которая всегда впадает в крайности. В Facebook-е женщины более активны чем мужчины, особенно с экстремистскими взглядами.

7. Лицемерие. Онлайн настроения не отражают офлайн настроения. В онлайн режиме политические мнения и комментарии людей в большинстве случаев значительно отличаются от высказываний в офлайн в кругу семьи, коллег и друзей.

Дж. Суровецкий обнаружил, что большие группы людей умнее, чем элита, способны решать проблемы и принимать мудрые решения [4]. Но проблема в том, что группы умны только тогда, когда люди в них независимы, а сети делают это всё более труднодостижимым, потому что они привлекают внимание людей к тем вопросам, которые важны для определенных кругов общества. Суровецкий сравнил опасность сети со спиралью смерти муравья. «Колония муравьёв – это великолепная модель, где маленькие части вместе делают большое дело. Но, если муравьи шли куда-то и заблудились, образуют круг и продолжают маршировать по кругу, пока не умрут. Это то, с чем нам надо быть осторожными. [5].

Список использованной литературы:

1. Лебон Г. психология народов и масс / Г. Лебон. – М. : Академический проект, 2011. – 238 с.

2. Lewis T. Facebook Emotions Are Contagious / T. Lewis // LiveScience on July 1. – 2014. – Access mode : www.scientificamerican.com/article/facebook-emotions-are-contagious.

3. Metrics. – Access mode : <https://metrics.torproject.org/userstats-relay-country.html?start=2017-01-20&end=2019-10-18&country=am&events=off>.

4. Surowieck J. The wisdom of crowds / J. Surowieck. – Access mode : www.asecib.ase.ro/mps/TheWisdomOfCrowds-JamesSurowiecki.pdf.

5. Surowieck J. The power and the danger of online crowds/ J. Surowieck. – Access mode : www.ted.com/talks/james_surowiecki_on_the_turning_point_for_social_media/transcript/

БАЧИНСЬКА ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

*к. е. н., викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу*

РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

*Колись і глухота, і сліпота, і розумова відсталість
будуть подолані медично і біологічно,
але ще раніше педагогічно та психологічно
Л. С. Виготський*

В Україні, за даними офіційної статистики, чисельність дітей з інвалідністю станом на 2017 рік досягла чисельності більше 156 тис. осіб. Це діти із порушенням зору, слуху, вадами мовлення, рухового апарату, із затримками психофізіологічного розвитку, невралгічними проблемами тощо. Соціалізація дуже важлива для кожної маленької людини, а для дитини з обмеженими можливостями особливо. І саме школа грає найважливішу роль в процесі адаптації її до життя. Однією з форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є інклюзивна форма навчання.

Основними принципами інклюзивної освіти є: рівний доступ до навчання в загальноосвітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною; визнання здатності до навчання кожної дитини та необхідність створення суспільством відповідних умов для цього; забезпечення права дітей розвиватись у родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої спільноти; залучення батьків до навчального процесу дітей, як рівноправних партнерів та їх перших учителів; навчальні програми, які ґрунтуються на особистісно-орієнтованому та індивідуальному підходах, що сприяють розвитку навичок навчання протягом усього життя; визнання факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих освітніх потреб дитини; використання результатів сучасних досліджень та практики в реалізації інклюзивної моделі навчання; командний підхід у вихованні та навчанні дітей, який передбачає залучення педагогів, батьків, спеціалістів [5].

Інклюзивне навчання в загальноосвітніх закладах відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Але саме головне – дитина вчиться життєдіяльності в оточенні здорових дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття [6].

Становлення інклюзивної освіти в Україні відбувається значною мірою на основі зарубіжного досвіду (рис. 1).

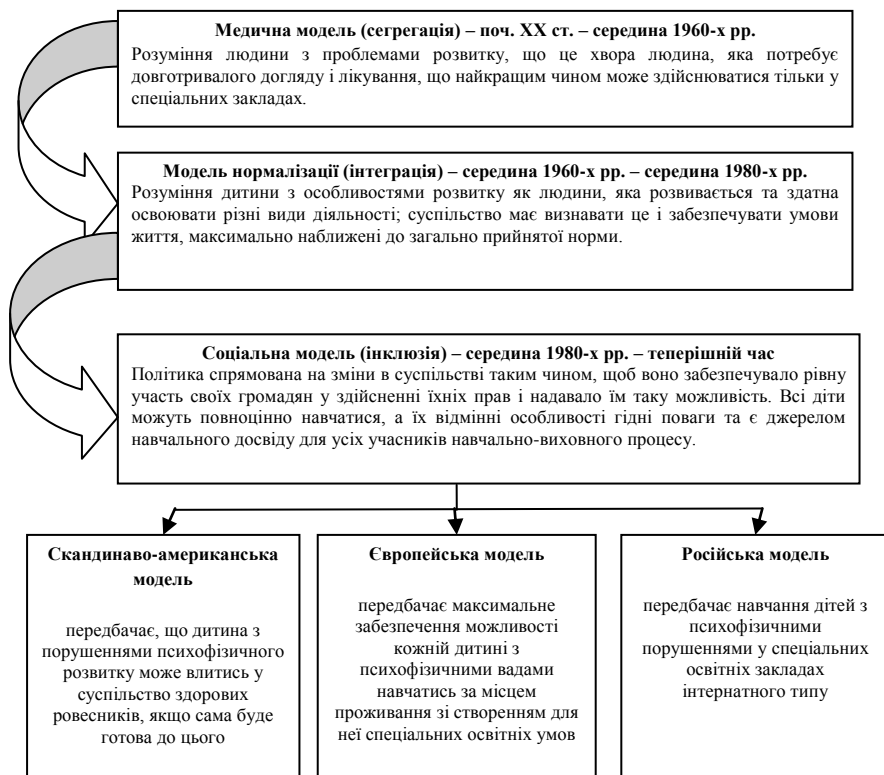

Рис. 1. Моделі розвитку інклюзивної освіти

Однак, впровадження інклюзивної освіти при збереженні загальної та спеціальної, вимагає вирішення низки поки що нерозв’язаних проблем [3]:

- реформувати законодавство;
- мобілізувати громадську думку;
- здійснити аналіз ситуації та надати підтримку проектам на місцях;

- підготувати необхідних фахівців для надання освітніх послуг (високопрофесійних учителів, психологів, вихователів, медичний персонал);
- створити належну соціальну підтримку сімей, в яких ростуть діти з особливими потребами та ін.

Світовий досвід формування й розвитку освітньої політики щодо впровадження інклюзивної освіти свідчить про необхідність так званого «дозрівання» до неї соціуму і становлення громадянського суспільства. Саме громадська ініціатива стала основним рушієм змін в ставленні традиційної освіти до дітей з особливостями психофізичного розвитку й подолання сегрегації освіти в європейських країнах. Так, наприклад, під тиском громадськості у 1971 р. в Італії був ухвалений новий «Закон про освіту», який законодавчо закріпив право батьків на вибір навчального закладу, визначив статус масових шкіл, де навчаються всі діти з проблемами в розвитку, забезпечив державну підтримку щодо здобуття освіти дітям з особливостями психофізичного розвитку [1].

Як показують вітчизняні та закордонні дослідження, навчання таких дітей поряд зі здоровими однолітками створює умови для їхнього саморозвитку та самореалізації, сприяє кращій соціалізації та адаптації, формуванню адекватної системи стосунків із однолітками, якомога повнішому включенню в соціальне життя [4].

Входження дитини в коло своїх однолітків може сприяти поступовій зміні і психічного стану їхніх батьків – послаблюватиме напруженість, покращуватиме емоційний стан, підвищуватиме ефективність навчально-виховної корекційної роботи. Активна, мотивована, ціннісно-орієнтована і керована участь батьків в навчально-виховному процесі буде обумовлювати зменшення їхніх тривог і страхів, мобілізуватиме сили на щоденне і перспективне досягнення успіху, повному структуруватиме світосприйняття цілої родини, близьких до неї людей [2].

Стратегія розвитку національної системи освіти повинна здійснюватися у контексті сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів, а одним із напрямів реалізації цієї стратегії повинна бути належним чином організована та втілена у практику інклюзивна освіта.

Список використаних джерел:

1. Лукіна Т. Реалізація державної освітньої політики щодо дітей з особливими освітніми потребами: зарубіжні підходи / Т. Лукіна, А. Шошова. – Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/714558/1/apduo_2014_3_23.pdf.
2. Манилова Л. М. Діти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти / Л. М. Манилова // Психологічний часопис. – 2015. – № 2 (2). – С. 71 – 76.
3. Матвеева Н. Реалізація інклюзивної моделі освіти в Україні: проблеми і перспективи / Н. Матвеева // Гірська школа українських Карпат. – 2015. – № 12 – 13. – С. 102 – 104.
4. Міщик Л. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання / Л. Міщик. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_5_32.
5. Синьов В. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В. Синьов, А. Шевцов // Дефектологія. – 2004. – № 2. – С. 6 – 11.

6. Сергієнко Н. В. Інклюзивна освіта: проблеми та перспективи / Н. В. Сергієнко. – Режим доступу : <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1194/1/Sergienko.pdf>.

БОЛБАС ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

*аспірант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У 2013 р. Центр Всесвітньої спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) випустив Інформаційне керівництво «Управління об'єктами Всесвітньої культурної спадщини» спільно з Міжнародним дослідницьким центром по збереженню і реставрації культурних цінностей (ІКПРОМ), Міжнародною радою із збереження пам'ятників і визначних місць (ІКОМОС), Міжнародним союзом охорони природи (МСОП). Автори керівництва: Віджесурія Гаміні, Стенлі-Прайс Ніколас, Томпсон Джейн і інші. Вказане Керівництво призначене для надання рекомендацій по виконанню Міжнародної конвенції про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини (1972) державами і організаціями, що беруть участь в охороні і використанні об'єктів спадщини. Необхідно відмітити, що термін «управління» в Конвенції відсутній. При цьому вона визначає, що основна відповідальність по охороні і використанню об'єктів спадщини лежить на державах-сторонах Конвенції.

Поняття «Управління об'єктами спадщини» має широкий діапазон і великий спектр спеціальних характеристик і умов. Важливо звернути увагу на те, що, на думку авторів Керівництва, сучасні підходи до управління об'єктів спадщиною повинні враховувати зміщення у бік ширшого і об'єднаного концепту в процесі управління, а також до активнішої і продуктивнішої участі в ньому місцевих і професійних співтовариств. «Система управління об'єктами спадщини і територіями», що охороняються, є «серією процесів, які спільно створюють набір результатів, частина з яких повертається в систему для формування висхідної спіралі для безперервного удосконалення системи, її дій і досягнень». Певний набір форм систем управління культурною спадщиною існують в кожній країні.

Деякі з систем управління функціонують на національному або регіональному рівні, інші – на обласному або місцевому, треті – на рівні об'єкту або території. У деяких країнах і регіонах існують неформальні механізми ухвалення рішень відносно об'єктів спадщини, які можуть не відповідати загальноприйнятним уявленням про використання спадщини, але вони все рівно є системами управління. У «новій парадигмі для території», що охороняється, з точки зору управління виділяється наступні «напрями розвитку: використання об'єктів спадщини не лише для відвідувачів і туристів, але і для місцевого населення; об'єкти, що охороняються, і території створюються не лише для охорони, але і для вирішення наукових, соціальних і економічних завдань; управління раніше здійснювалося центральним відомством, нині – партнёрами за

участю ряду зацікавлених сторін; нині – адаптивне управління в довгостроковій перспективі.

Плани управління об'єктом спадщини є засадничими системами і документами, реалізація яких дає реальну можливість для збереження і використання об'єктів спадщини. Кожен об'єкт національної спадщини повинен мати план управління або іншу зафіксовану документальну систему управління, яка повинна визначати, яким чином повинна зберігатися і використовуватися видатна універсальна цінність об'єкту. До плану управління об'єктом спадщини необхідно прикласти перелік джерел інформації, документів, досліджень, технічну інформацію, креслення і інші матеріали. Сенс додатків полягає в тому, що вони дають можливість забезпечити лаконічність основного тексту плану. Одним з додатків плану може бути карта об'єкту і території, що охороняється.

Управління об'єктами культурної спадщини з метою їх збереження і використання. Заради цієї мети було створено Керівництво, яке включає рекомендації по управлінню об'єктами спадщини, вони неминуче носять загальний характер, оскільки розраховані для усіх країн-учасниць Конвенції. Тому кожна країна самостійно повинна розробити і прийняти власне Керівництво, яке повинне враховувати особливості національної системи збереження і використання спадщини. Таке завдання стоїть перед Україною. Необхідно відмітити, що, незважаючи на загальний характер Керівництва, в ньому чітко сформульовані цілі системи управління, склад і основні положення. Найважливішим принципом є положенням про те, що будь-який об'єкт спадщини повинен мати «відповідну систему охорони» і «план управління». Ефективність системи управління багато в чому залежить від типу, характеру і потреб об'єкту спадщини. Системи управління об'єктами можуть істотно розрізнятися залежно від культурних ракурсів, доступності ресурсів і інших чинників. Вони можуть включати традиційні методи, законодавчі норми, а також регіональні і національні інструменти планування, у тому числі різні форми контролю планування, як державні, так і громадські. Важливим принципом управління об'єктами спадщини є комплексний підхід до їх розвитку на усіх етапах роботи: від планування до конкретної діяльності по збереженню і використанню. У поняття комплексний підхід входить розуміння того, що враховуються не лише внутрішні питання і проблеми самого об'єкту спадщини, але і його довкілля, у тому числі «буферна зона» і уся «область впливу».

Основні положення систем ефективного управління, на думку авторів Керівництва, включають: усебічне і однакове розуміння шляхів збереження і використання об'єкту спадщини усіма зацікавленими сторонами; цикли планування, контроль, критерії оцінки і зворотного зв'язку; проведення моніторингу і оцінка взаємодії тенденцій, змін і передбачуваних втручань; залучення партнерів в підтримку і розвиток об'єкту; забезпечення необхідного фінансування; нарощування культурного і матеріального потенціалу об'єкту; реалізація ефективного довгострокового управління об'єктом.

Однією з актуальних проблем є недостатнє включення об'єктів спадщини в соціокультурне життя нашої країни, у тому числі слабке використання культурної і природної спадщини в туристських цілях. «Історія народів України, різноманітні традиції, унікальні об'єкти спадщини являють собою невичерпне

джерело для створення оригінальних масштабних проектів їх туристського використання. Тому серед заходів, стимулюючих туристське освоєння і використання спадщини важливо передбачати створення сприятливого інвестиційного клімату для відповідних програм і проектів в регіонах». Для вирішення цих проблем необхідно організувати систему підготовки професійних кадрів з метою вивчення міжнародного і вітчизняного досвіду у сфері збереження і управління об'єктами культурної і природної спадщини.

Список використаних джерел:

1. ЮНЕСКО. Управління об'єктами Всесвітньої культурної спадщини : Інформ. керівництво. – Париж, 2013. – 322 с.
2. Могіліна Т. С. Міжнародний досвід охорони культурної спадщини та пам'яток охоронне законодавство України / Т. С. Могіліна. – До. : Стіло, 2002. – 195 с.
3. Керівництво по виконанню Конвенції (ред. 2013 р.). П. 77. – – Режим доступу : http://mkrf.ru/upload/mkrf/mkdocs/2013/26_11_2013_4.pdf.

БОСЬКО ОЛЬГА ВЛАДИМИРОВНА

канд. філол. наук, ведучий спеціаліст

Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

ИЗМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ КОММУНИКАЦИИ ВЛАСТИ И ОБЩЕСТВА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ

Деятельность государственных служащих предполагает частые контакты с различной аудиторией: с гражданами в ходе проведения личных приемов, прямых телефонных линий и т.д., с коллегами, представителями различных государственных органов и организаций, политических партий, общественных организаций в процессе выполнения должностных обязанностей, принятия решений, организации мероприятий и т.п. В связи с этим навыки эффективного ведения коммуникации приобретают для государственных служащих особое значение.

Понятие «коммуникация» достаточно широкое и активно используется в различных областях деятельности человека, при этом подходы к его определению значительно разнятся. Несмотря на это во всех определениях подчеркивается процессуальность и информативность данного явления. Это дает возможность рассматривать коммуникацию как обмен значениями (информацией) между индивидами через посредство общей системы символов (знаков) [1, с. 206].

Модель коммуникации – это ее схема, которая воспроизводит составные элементы и функциональные характеристики коммуникационного процесса,

1 Исследование проводится при поддержке Белорусского республиканского фонда фундаментальных исследований

обобщая и в некоторой степени упрощающая все многообразие коммуникативных ситуаций.

Первые модели коммуникации относятся к античным временам. Еще в IV веке до н.э. Аристотель описал модель коммуникации, структура которой выглядела следующим образом: оратор – речь – аудитория. Конечной целью коммуникации являлось восприятие аудиторией сообщения, сформулированного оратором. Известны и иные модели коммуникации, создание которых зачастую было связано со значимыми этапами в развитии сферы коммуникаций.

Одним из таких этапов стало изобретение книгопечатания. Печатный текст, воспроизводимый в неизменном виде, в отличие от устного общения, изменчивого по своей природе, обеспечивал рациональный и надежный канал связи, который было легко использовать. Коммуникация посредством печатных текстов дала людям более аналитическое, рациональное и упорядоченное видение мира [4, с. 133]. Дальнейшее развитие сферы коммуникации исследователи связывают сначала с появлением фотографии, радио, телевидения, а затем и компьютерной техники.

Развитие массовых коммуникаций привело к значительным изменениям в существовавших до этого процессах коммуникации и вызвало необходимость совершенствования их моделей. Начиная с середины XX в. появились исследования, посвященные исключительно вопросам коммуникации, а уже к концу XX в. коммуникативистика сформировалась как самостоятельная область научного знания.

Одним из первых исследователей, занимавшихся вопросами современной коммуникации, был американский политолог Гарольд Лассуэлл. В 1948 году он представил модель, состоящую из пяти элементов массовой коммуникации: источник информации, информация, способ передачи информации, получатель информации, эффект коммуникации.

При создании этой модели Г. Лассуэлл опирался на личный профессиональный опыт работы руководителем управления пропаганды во время Второй мировой войны. Поскольку основной целью пропагандистской деятельности является внедрение в общественное сознание необходимых установок, при ее ведении аудитория воспринимается исключительно в качестве объекта воздействия. Этим объясняется то, что акцент в данной модели сделан на коммуникатора, в то время как реципиент воспринимается лишь как объект, реагирующий на полученную информацию. Модель Г. Лассуэлла на многие десятилетия стала основной парадигмой в изучении и описании процесса коммуникации, его структуры и отдельных элементов. Главным недостатком данной модели, по мнению исследователей, является ее монологичность.

На протяжении длительного периода времени взаимодействие органов государственного управления и граждан осуществлялось в соответствии с моделью коммуникации, описанной Г. Лассуэллом: общество информировалось о принятых решениях, обратная связь не предполагалась. Общественные преобразования, развитие демократических ценностей привели к переходу органов государственной власти к принципам открытости, прозрачности и подотчетности.

Появление и широкое распространение современных информационно-коммуникационных технологий в немалой степени способствовали установлению обратной связи с общественностью, налаживанию публичного диалога и партнерских отношений органов государственной власти и гражданского общества. Благодаря использованию информационно-коммуникационных технологий процесс коммуникации представителей органов государственного управления с гражданами из односторонней трансляции информации сверху вниз, трансформировался в интерактивный, разнонаправленный процесс.

В настоящее время расширение возможностей интернет-коммуникаций ведет к увеличению количества государственных услуг, которые можно получить онлайн. По данным Национального статистического комитета Республики Беларусь в 2018 году 96,8 % белорусских организаций использовали возможности сети Интернет, а собственный сайт имели 67,2 % [3].

Растет вовлеченность граждан в цифровую среду и интернет-пространство, увеличивается количество инструментов общественной экспертизы, гражданского контроля. Данные сборника социологических исследований за 2017–2018, подготовленного Информационно-аналитическим центром при Администрации президента Республики Беларусь, свидетельствуют, что в Беларуси Интернетом ежедневно пользуются 88,8 % респондентов, среди молодежи доля ежедневных пользователей сети составляет 95,9 %. Для 89,5 % участников опросов онлайн-ресурсы являются основным источником информации [2].

Таким образом, в результате цифровой трансформации современного общества прежняя модель коммуникации органов государственной власти и общества, при которой государство считалось выразителем интересов общества, а потому никакой диалог между представителями власти и гражданами не предполагался, утратила актуальность.

Информационно-коммуникационные технологии обеспечили возможность установления обратной связи с общественностью, налаживания открытого диалога между представителями органов государственной власти и гражданского общества. Благодаря использованию информационно-коммуникационных технологий процесс коммуникации органов государственного управления с гражданами из односторонней трансляции информации сверху вниз трансформировался в интерактивный, разнонаправленный процесс. Создано новое публичное пространство, благоприятное для обмена информацией и совместной выработки значимых решений.

В настоящее время коммуникация власти и общества и при непосредственном и при сетевом взаимодействии является двухсторонним коммуникативным процессом, основанным на принципах открытости, гласности и подотчетности власти населению.

Неотъемлемыми элементами новой модели коммуникации являются субъекты взаимодействия – представители органов государственной власти и гражданского общества. Особая роль в процессе коммуникации принадлежит инфраструктуре взаимодействия. Оптимизация каждого из элементов

коммуникационной модели способствует повышению эффективности процесса взаимодействия в целом.

Список использованной литературы:

1. Морозова О. Н. Определение понятия коммуникации в современной лингвистике / О. Н. Морозова, О. А. Базылева // Вестник Ленинградского государственного университета им. АС Пушкина. – 2017. – Т. 7. – № 1. – С. 204 – 211.

2. «Одноклассники» – самый популярный сайт: ИАЦ опубликовал рейтинги онлайн-предпочтений белорусов // Информационно-справочный портал Беларуси – interfax.by. – Режим доступа : www.interfax.by/article/1254357.

3. Основные показатели использования информационно-коммуникационных технологий в организациях / Информационно-коммуникационные технологии // Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/makroekonomika-i-okruzhayushchaya-sreda/informatsionno-telekommunikatsionnye-tehnologii/.

4. Раб Арпад. Цифровая культура, электронная демократия и открытое правительство. Как цифровая культура модифицирует человеческий разум? / Арпад Раб // Медийно-информационная грамотность и формирование культуры открытого правительства : материалы международной конференции, Ханты-Мансийск, 7-10 июня 2016 г. ; сост. Кузьмин Е. И., Паршакова А. В., Борисенко А. С. – М. : Межрегиональный центр библиотечного сотрудничества, 2017. – С. 130 – 143.

ГЕРАСИМЕНКО АННА ПЕТРІВНА

*студентка 3 курсу факультету міжнародної економіки та менеджменту
ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана»*

МІСЦЕ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ КОМПАНІЇ

На наш погляд, прогалини у царині професійної адаптації є найбільш болючими та витратними для компанії. Очевидно, після всіх зусиль, витрачених службою управління персоналом і лінійними керівниками на професійний добір працівника, неминуче виникає необхідність в найкоротші терміни адаптувати «новачка» до його робочого місця, діяльності, колективу тощо. Для того, щоб розібратися з цим поняттям та з'ясувати ймовірні шляхи підвищення ефективності, треба уточнити, перш за все, що таке адаптація і які поняття складають цю предметну область. Отже, під адаптацією, найчастіше, розуміють процес пристосування людини до навколишнього середовища або побудови оптимальних відносин між організмом і середовищем. В той же час, професійну адаптацію на робочому місці вважають інтеграційним процесом та рекомендують під час її проведення застосовувати прийоми ознайомлювального характеру (ознайомлення з колективом, консультування, отримання можливості спостерігати за роботою інших працівників) під керівництвом відповідальної

особи [3, с. 109]. Дещо схожу мету, тобто ознайомлення, ставить у своїй програмі професійної адаптації Н. Гавкалова, поділяючи її на загальну та спеціалізовану [1, с. 73].

Два запропоновані вище способи реалізації адаптації персоналу впливають на всі її напрями. Однак, такий підхід повністю забезпечує лише одну функцію – інформування, що, на нашу думку, не є досить ефективним через неможливість регулювання ходу професійної адаптації, тобто реакції на дії працівника під час неї.

Дієвішу програму адаптації працівників пропонують дослідники І. Миколайчук та В. Жуковська. Її функції полягають не тільки в наданні важливої інформації працівникові, котрий зацікавлений в адаптації, а й у контролі та оцінці цього процесу, з імовірнісними варіантами стороннього втручання [2, с. 89].

Слід зауважити, що професійна адаптація – досить тривалий процес. Вона реалізується послідовно, проходячи ряд рівнів. Перший рівень – психофізіологічна адаптація, під якою розуміється пристосування організму працівника до фізичних умов професійного середовища. Другий рівень – психічна професійна (функціональна) адаптація, що характеризується пристосуванням психіки людини, її особистих якостей, темпераменту, характеру до вимог професійної діяльності. Третій рівень – соціально-психологічна адаптація. У нових умовах діяльності працівник пристосовується до свого соціального оточення – колег, керівництва, освоює нові соціальні ролі, норми і правила поведінки, традиції, установки. Слід зауважити, що соціально-психологічна адаптація, багато в чому, визначається індивідуальними особливостями працівника.

Люди відіграють найважливішу роль у компанії, а управління персоналом потребує індивідуального підходу, котрий дасть змогу знайти ефективні механізми управління різними людьми. У загальному вигляді управління персоналом являє собою забезпечення необхідних організації навичок, вмінь та підтримки бажання використовувати ці вміння у працівників [4, с. 75]. Це завдання можна вирішити за допомогою створення ефективного процесу підбору персоналу. Однак, недостатнім є лише високий професіоналізм працівника. Для того, щоб він повноцінно розпочав нову роботу в новому для нього колективі, необхідно допомогти йому адаптуватися. Цей процес потребує спеціальних знань та навичок менеджерів усіх ланок.

Хоча питанням адаптації персоналу приділяється доволі багато уваги, однак і досі немає однозначної відповіді на питання, яким чином та якою мірою слід здійснювати адаптацію в компанії для того, щоб досягти позитивних результатів. Саме тому виникає необхідність розглядати проблеми, що виникають під час адаптації працівників [5, с. 56].

Заходи з професійної адаптації персоналу в компанії дають змогу сформувати персонал із працівників, що мають стратегічне мислення, широкую ерудицію, підприємливість, високу культуру та прагнення до забезпечення ефективності діяльності підприємства. Вдосконалення процесу адаптації персоналу дає змогу підвищити продуктивність праці на підприємстві.

Однак, зупинятися лише на адаптації персоналу підприємства керівництву не варто. Персонал потребує постійного вдосконалювати, зокрема, за рахунок навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Гавкалова Н. Л. Менеджмент персоналу : навч. посіб. / Н. Л. Гавкалова. – Харків : Вид-ий дім ІНЖЕК, 2014. – 276 с.
2. Жуковська В. М. Управління персоналом. Практикум : навч. посіб. / В. М. Жуковська, І. П. Миколайчук. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 293 с.
3. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу : навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. / М. І. Мурашко. – Київ : Т-во «Знання», КОО, 2008. – 435 с.
4. Щербак В. Г. Управління персоналом підприємства / В. Г. Щербак. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2015. – 220 с.
5. Беттлі С. Тренер для керівника : як досягти екстраординарних результатів завдяки коуч-менеджменту / С. Беттлі ; пер. з англ. – Дніпропетровськ : Баланс Бизнес Букс, 2017. – 320 с.

ГРУДЬКО КРИСТИНА ПЕТРОВНА

студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ МОЛОДЁЖНАЯ
ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ**

Государственная молодёжная политика – система социальных, экономических, политических, организационных, правовых и иных мер, направленных на поддержку молодых граждан и осуществляемых государством в целях социального становления и развития молодёжи, наиболее полной реализации ее потенциала в интересах всего общества [1].

Молодёжная политика является частью государственной политики в области социально – экономического, культурного и национального развития Республики Беларусь. Реализация государственной молодёжной политики представляет собой целостную систему мер правового, организационно – управленческого, финансово – экономического, кадрового характера, направленных на создание необходимых условий для выбора молодыми гражданами своего жизненного пути, для их ответственного участия в жизни и развитии белорусского общества.

Успешное реформирование государства возможно только при активном участии молодёжи, что требует новых подходов к разработке и осуществлению молодёжной политики. В связи с этим возникает необходимость периодического исследования молодёжи, сбора достоверной информации об ее жизни, потребностях и интересах. Только на основе объективных данных о положении молодёжи может быть осуществлена молодёжная политика.

Концепция государственной молодёжной политики нацелена на создание эффективных организационных механизмов формирования и реализации молодёжной политики, определяет способы взаимодействия основных субъектов

молодёжной политики, механизмы взаимодействия общественных организаций молодёжи с органами государственного управления.

Государство берет на себя обязанность дать молодёжи жизненный «трамплин» и базовые гарантии уверенности в завтрашнем дне, поскольку инициативность и энергия молодёжи могут обеспечить динамичное развитие страны.

Закон Республики Беларусь от 7 декабря 2009 года № 65-3 «Об основах государственной молодёжной политики» устанавливает, что высшие органы государственной власти Республики определяют общие организационные, социальные, экономические и правовые начала молодёжной политики; определяет основы правового статуса молодых граждан и молодёжных объединений, регулирует и устанавливает основы деятельности государственного органа Республики Беларусь по делам молодёжи. В законе закреплены государственные гарантии реализации молодёжной политики.

Помимо закона, на сегодняшний момент в Республике Беларусь был принят целый ряд документов, подтверждающих, что молодёжная политика белорусского государства признается важнейшим направлением его деятельности, важнейшей частью концепции демографического развития республики и важнейшим направлением социальной политики.

Определенные нормативно-правовыми актами пути развития государственной молодёжной политики соответствуют запросам и потребностям молодёжи – будущего страны. При успешной реализации этих направлений будет достигнуто благополучие молодёжи, что послужит основанием социально-экономической стабильности государства.

Анализ мирового опыта в сфере молодёжной политики показывает, что европейское сотрудничество в области молодёжной политики развивалось посредством поэтапного подхода, что привело к возрастанию интереса к знаниям о потребностях и ожиданиях молодых людей в смежных областях, таких, как занятость, социальная включенность и здоровье. Успешность международного сотрудничества в сфере молодёжной политики, накопленный опыт реализованных программ и широкое внедрение стратегии обучения в течение всей жизни и неформального образования послужили основой для разработки системной молодёжной политики ЕС, ориентированной как на молодёжь в целом, так и на проблемную ее часть. Межсекторальный подход к реализации молодёжной политики (предполагающий взаимодействие различных ведомств и внутриведомственных структур в интересах молодёжи) позволяет учитывать потребности молодёжи в рамках общегосударственной политики. Реализация принципа совместного управления является ярким примером настоящего участия молодёжи в принятии решений на общеевропейском уровне.

Список использованной литературы:

1. Об основах государственной молодёжной политики : закон Респ. Беларусь от 7 дек. 2009 г. № 65-3 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2014.

2. Стратегия развития государственной молодёжной политики до 2030 года / Министерство образования Респ. Беларусь / Минск, 2019. – Режим доступа : <https://edu.gov.by>.

3. Кузьмина О. Л. Государственная молодёжная политика: международный опыт / О. Л. Кузьмина, Н. Ф. Петрова // Международный журнал экспериментального образования. – 2016. – № 34. – С. 122 – 124.

ГУРИНА МАРИНА ВАСИЛЬЕВНА

старший преподаватель кафедры конституционного и административного права Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОЗДАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТРУКТУР УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ЗА РУБЕЖОМ КАК ОДНА ИЗ ФОРМ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ)

В современных условиях политика в сфере образования становится одним из важных инструментов инновационного развития страны, обеспечения ее конкурентоспособности в глобальном пространстве. В связи с этим развитие и наращивание экспорта образовательных услуг представляет собой одну из приоритетных задач, стоящих перед большинством государств.

Государственные программы в области социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы ставят основной целью государственной политики в сфере экспорта услуг обеспечение конкурентоспособности национального образования и продвижение отечественных услуг образования на международном рынке. Разработанная и утвержденная в феврале 2018 г. Концепция развития экспорта услуг в области образования на 2018-2020 годы (развитие бренда «Образование в Беларуси») также в качестве цели закрепляет необходимость наращивания экспорта образовательных услуг в Республике Беларусь. Увеличение численности иностранных студентов и повышение доли экспорта образовательных услуг в ВВП стран является общемировой тенденцией. По прогнозам ЮНЕСКО, численность только иностранных студентов в мире к 2025 г. достигнет более 7 млн. человек [3, с. 46].

В Республике Беларусь основными формами реализации мероприятий, обеспечивающих экспорт образовательных услуг являются:

- получение образование иностранными обучающимися на территории Республики Беларусь;
- создание филиала или представительства учреждения образования Республики Беларусь (далее – УВО) на территории иностранного государства;
- оказание образовательных услуг с применением дистанционной формы обучения;
- сетевая форма реализации образовательных программ;
- программы академической мобильности.

В соответствии с Концептуальными подходами к развитию системы образования Республики Беларусь до 2020 года и на перспективу до 2030 года одним из важных направлений развития экспорта образовательных услуг является создание образовательных структур белорусских учреждений образования за рубежом;

Создание на территории иностранного государства филиала (представительства) УВО представляет одну из наиболее сложных с точки зрения реализации форм экспорта образования, требующую значительной предварительной подготовки и финансовых затрат.

Учреждениями образования Республики Беларусь в течение последних 10 лет созданы обособленные структурные подразделения в США, Азербайджане, Армении, Таджикистане, Шри-Ланке, Бангладеш и Вьетнаме. Они осуществляют образовательную деятельность по программам высшего образования, в том числе в дистанционной форме обучения. В качестве разновидности реализации этой формы присутствия белорусского УВО на международном рынке образовательных услуг можно рассматривать создание на территории другого государства совместных с иностранным учреждением образования структур (кафедры, филиала, ресурсного центра). В настоящее время созданы и функционируют 7 подобных структур. Например, на основании Договора о сотрудничестве и совместной деятельности по подготовке специалистов с высшим образованием от 05 февраля 2010 г. создан Ереванский филиал Международного государственного экологического университета А.Д. Сахарова, где осуществляется подготовка кадров с высшим образованием по специальности I ступени высшего образования в заочной форме получения образования.

Зарубежным обособленным подразделением Белорусского национального технического университета (далее – БНТУ) является совместный с Таджикским техническим университетом имени академика М.С. Осими (Республика Таджикистан, г. Душанбе) (далее – ТТУ) Инженерно-технический факультет БНТУ-ТТУ, начавший работу в 2012 г. Юридической основой создания данного факультета стал ряд договоров международного характера, в частности, Соглашение между Министерством образования Республики Беларусь и Министерством образования Республики Таджикистан о сотрудничестве в области образования от 05 апреля 2000 г.

В ноябре 2013 г. был подписан Протокол между Министерствами образования Республики Беларусь и Республикой Азербайджан о создании новых образовательных учреждений на территории Азербайджана, совместных ресурсных центров начального профессионального образования по строительным и машиностроительным профессиям. На базе Профессионального лицея № 4 в Баку с 2013 г. уже функционирует Центр по строительным специальностям. Перспективной задачей в этом направлении является проработка возможности создания в регионах Азербайджана аналогичных центров сельскохозяйственного профиля.

С 2013 г. филиал кафедры проектирования информационно-компьютерных систем Белорусского государственного университета информационных технологий создан на базе Института компьютерных систем (г. Чикаго, США). В настоящее время подписан договор о создании аналогичной структуры университета в Бангладеш.

Правовой основой открытия и функционирования филиалов белорусских учреждений образования в иностранных государствах является Кодекс об образовании (ст.123) и постановление Министерства образования Республики Беларусь от 26 июля 2011 г. № 168, которым утверждено Типовое положение о

филиале, представительстве и ином обособленном подразделении учреждения образования.

В соответствии со ст. 123 Кодекса об образовании образовательная деятельность учреждений образования Республики Беларусь (их филиалов) на территории иностранных государств осуществляется в соответствии с законодательством иностранного государства, на территории которого они расположены, и законодательством Республики Беларусь, в том числе международными договорами Республики Беларусь. Аналогичную статью содержит Типовое положение о филиале, представительстве и ином обособленном подразделении учреждения образования от 26 июля 2011 г. № 168 (п.6). Исходя из положений данных нормативных актов филиал (представительство) в своей деятельности руководствуется законодательством страны местонахождения представительства и нормативными актами Республики Беларусь. Специальный нормативный правовой акт, регламентирующий деятельность таких филиалов, как и совместных образовательных структур на территории иностранного государства, в Республике Беларусь в настоящее время отсутствует. Поэтому основой правовой базы создания и функционирования филиалов белорусских учреждений образования в иностранных государствах является, как правило, заключаемый в таких случаях международный договор либо между Республикой Беларусь и соответствующим государством, либо между заинтересованными учреждениями образования. Вместе с тем анализ международных договоров в области экспорта образовательных услуг свидетельствует о наличии пробелов в этой области и недостаточности самой международно-правовой базы.

Исключением, пожалуй, является Соглашение о порядке создания и функционирования филиалов высших учебных заведений в государствах – участниках Содружества Независимых Государств от 28 сентября 2001 г. Согласно ст. 2 этого Соглашения филиалы могут создаваться как государственными, так и негосударственными высшими учебными заведениями, прошедшими государственную аккредитацию или аттестацию по решению органов государственного управления образованием государства вуза-учредителя и государства места расположения филиала. Создание, реорганизация и ликвидация филиалов осуществляются в соответствии с законодательством государства места расположения филиала с учетом законодательства государства вуза-учредителя (ст. 3). При этом лицензирование деятельности, а также аттестация и аккредитация филиалов высших учебных заведений регламентируются законодательством государства вуза-учредителя с учетом законодательства государства места расположения филиала (ст. 4).

В связи с этим в целях повышения эффективности международного сотрудничества, направленного на развитие экспортно-ориентированной деятельности учреждений образования, необходимо продолжить работу по совершенствованию нормативно-правовой базы и разработать и принять нормативно-правовой акт, регламентирующий создание и функционирование образовательных структур (центров, филиалов, представительств) белорусских УВО за рубежом, а также устанавливающий нормативно-правовое обеспечение функционирования совместных образовательных структур за рубежом. Кроме

этого, представляется целесообразным усилить работу по заключению международных договоров в этой сфере.

Список использованной литературы:

1. Кодекс Республики Беларусь об образовании : 13 янв. 2011 г., № 243-З : принят Палатой представителей 2 дек. 2010 г. : одобр. Советом Респ. 22 дек. 2010 г. : с изм. и доп. от 18 июля 2016 г. № 404-З // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.

2. Hazelkorn E. Rankings and Accountability in Higher Education: Uses and Misuses / E. Hazelkorn, P.T.M. Marope, P.J. Wells (eds) // United nations Educational, Scientific and Cultural Organization. – Access mode : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000220789>.

ДЕМЧЕНКО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

к. філос. н., доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

ДЕРЖАВНИЙ ВИМІР РЕЛІГІЙНОГО СВІТОВІДЧУТТЯ

На сучасному етапі розвитку української державності постають нові проблеми, які мали вирішуватися ще в 90-х роках. Серед них домінують гуманітарні, зокрема й конфесійні. Державно-конфесійним відносинам присвячено чимало досліджень українських учених із різних галузей науки, зокрема В. Бондаренка, Р. Коханчука, С. Онищук, Б. Андрусичина, М. Бабія, А. Колодного, Б. Лобовика, О. Сагана, М. Юрія, М. Палінчака та ін. Останньою ґрунтовною працею у цій сфері є дисертація В. Луценко, в якій дослідниця проаналізувала особливості формування та реалізація державної політики України у сфері релігії [3].

І все ж таки в цьому тематичному колі важливими залишаються питання антропоцентричні – особистого вибору людини, ставлення її до релігії й узагалі релігійного світовідчуття. У цій розвідці ми розглянемо цей феномен у вимірах держави України.

Існує теза щодо релігійності східних слов'ян, зокрема православних, вірування яких безпосередньо пов'язані з їх астральним ареалом. Стверджується, що на відміну від західного світу, де Церква є, а віри немає, у нас навпаки – Церкви немає, а віра є апріорі. Розуміємо це так, що сучасне католицитво спрямоване насамперед на соціальну сферу – конкретну допомогу людям (усілякі волонтерські акції, просвітництво, медична сфера та ін.); православ'я ж недарма позначається як «ортодоксія» (англ. Orthodoxy), оскільки визначається рисами традиційності (принципово незмінне), історичної зумовленості (пов'язаність із владою) та консервативності (незмінність обряду). Зрозуміло, що наша Церква також декларує соціальність і реформацію, проте більшою мірою формально – на відміну від Католицької, яка це декларувала на соборному рівні. Що ж стосується відносин із державою, то тут ортодоксія виявляється в самому визначенні терміна

«цезаропапізм» (у католицькій навпаки – «папоцезаризм»), що передбачає апіорі підкорення Церкви державі (володарю).

Таке підкорення в умовах монархії було кодифіковане через особу володаря як «Божого ставленника». Він таким чином був відповідальний за свій народ перед вищими силами, тобто генетично відчував цю відповідальність, оскільки належав до царської династії. Тому, до речі, саме монархія вважалася ще античними філософами кращим державним устроєм за демократію, де ніхто ні за що не відповідальний. Зрозуміло, що в умовах останньої таким володарем (навіть диктатором) має бути закон, якому мусять коритися й керівники держави. Також зрозуміло, що й царі могли бути не такими вже релігійними ортодоксами (як Петро I, який узагалі скасував інституцію церковної влади, поставивши замість неї поліційну), а також у сучасних умовах авторитарний правитель має Церкву як підвладну інституцію – щось на кшталт профспілок і комсомолу в радянські часи (на будь-якому підприємстві).

Хоча історично християнство масово було запроваджено на території сучасної України (легендарна особа Андрія Первозванного, напівлегендарна Аскольда, князі Ольга й Володимир), саме сучасна Росія дистанціює себе як релігійного ортодокса, і навіть як центр православ'я. Так, зазначений нами вище астральний ареал визначається десь у Сибіру, також існує чимало духовних монастирських центрів на території Росії, а український Почаїв і навіть частина київської Лаври тісно пов'язані з московським центром. Проте головною ознакою цієї дистанційності є традиційна підлеглість Церкви владі. Тобто той провідний мотив, який примусив Володимира Великого вибрати візантійське християнство, – отримання потужного інструмента влади, – розвинувся вже на території сучасної Росії (не говоримо про всю Федерацію, позаяк чимало там живе народів ісламу). Головною причиною є традиційна сутність російської системи управління – централізм (жорстка владна вертикаль) та авторитаризм (канонічність особи правителя), що свого часу запозичені від чингісханівської моделі правління (свого часу ми вже ці питання аналізували [1]).

У таких умовах варто знайомитися з думками щодо релігії та її пов'язаності з державним розвитком сучасних інтелектуалів. Так, ми відзначаємо цікаві й слушні погляди письменника-історика-філософа Григорія Чхартишвілі (відомого як Борис Акунін). Він докладно аналізував минуле російської держави, виводячи становлення сучасного правління саме від принципів Чингісхана і стверджуючи, що зрештою не Візантія, а Орда стала владною патріархією Російської імперії, Радянського Союзу та сучасної Росії.

У романі «Счастливая Россия» ми виокремили кілька висловів письменника, що стосуються тріади стосунків «Людина – Церква – Держава» та викликають чимало роздумів і спонукають до аналізу. Так, у тезі «Віра в Бога – це ірраціональне, містичне відчуття, дуже особисте і суто індивідуальне» саме останнє словосполучення становить квінтесенцію релігії: саме людина особисто контактує з вищою силою, а не через Церкву чи державу. І саме тому «Церква – усього лише суспільний інститут, який виконує функцію посередника між кожною душею і Богом» [1].

Хоча «Церква – частина суспільства, найбільш піднесена у своєму духовному пошуку», вона не може випереджати рівень цивілізованості, щоб не

відірватися від реалій світу. «Тому в темні часи вона була темною, в нетерпимі – нетерпимою, у жорстокі – жорстокою», – зазначає письменник. Однак усе одно, якщо церква не зраджує «головній своїй місії – нагадувати людині, що та не тварина, а частка Високої Сили», вона залишається світлом доброго. І чим похмуріша була епоха (тиранія земних володарів і навіть лиходійство архієреїв), у церкві все одно жеврів «невгасимий вогник, що зігрівав душі» [1]. Саме цей вогник / світло і є атрибутом особистої віри.

Зрештою Гр. Чхартішвілі пророкує майбутнє релігії.

1. Релігія остаточно позбудеться стародавнього атавізму – дискримінаційного ставлення до жінки як людини «другого сорту». «У душі немає статі, і всі рівні перед Господом».

2. Відбудеться примирення між релігійним і науковим світоглядом. Церква усвідомить, що «пошуки допитливого розуму нічим не загрожують Вірі», а науковці зрозуміють, що «атеїзм зовсім необов'язково є гарантією інтелектуальної свободи – осягати фізичні таємниці Всесвіту відмінно можна й виходячи з «концепції Бога».

3. Церква «відмовиться від будь-якого заохочення войовничості, перестане благословляти військовиків, кропити святою водою нові гармати і броненосці». Це стане «першим кроком до відмови від воєн як засобу вирішення міждержавних суперечок».

4. Заповідь «не вбий» пошириться на все живе: Церква закликає людей відмовитися їсти м'ясо, скасувавши індустрію скотарства й м'ясозаготівлі, полювання й рибний промисел. «У Господа й природи достатньо засобів нагодувати нас і без убивства живих істот».

5. З часом «розвинена й вільна особистість» не стане потребувати посередників між собою і Богом. «Більшість людей стануть комунікувати з Богом самостійно, без допомоги священника». До священників же будуть звертатися люди, які потребують духовної допомоги – як хворі звертаються до лікаря. Тому осіб духовного звання залишиться небагато, але кожен з них матиме особливий дар служіння.

Храмів також буде небагато, однак «тимчасово втративши в кількості, Віра лише виграє в якості, не збідніє, а збагатиться», оскільки формальні віруючі відійдуть, а «залишаться ті, для кого життя без Віри не можливе. Ними і спасемося» [1].

Як бачимо, такі людські та церковні чесноти не передбачають узагалі впливу держави як владної інституції. Тобто відзначаємо заклик до реального самоврядування у сфері особистого релігійного світовідчуття людини.

Список використаних джерел:

1. Акунин Б. Счастливая Россия / Б. Акунин. – Режим доступа : <http://knigi-besplatno.com/hudozhestvennaya-literatura/5251-boris-akunin-schastlivaya-rossiya-2017-fb2epubmobidocx.html>.

2. Демченко В. М. Імперські традиції адміністрування – загроза для українського державотворення / В. М. Демченко // Сучасний рух науки : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Дніпро, 2019. – С.174 – 177.

3. Луценко В. В. Формування та реалізація державної політики у сфері релігії в умовах європейської інтеграції України : дис... канд. наук держ. упр. : 25.00.02 / В. В. Луценко. – Київ : НАДУ, 2019. – 171 с.

ДОБРЯНСЬКА ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

*аспірантка кафедри публічного управління та права
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР»*

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Реформування системи освіти, приведення її до якісно нового рівня, що відповідає провідним європейським та світовим стандартам, є однією з необхідних умов майбутнього процвітання українського народу.

Термін «державна політика у сфері освіти», або «державна освітня політика», використовується з 60-х рр. ХХ ст., коли роль освіти на державному рівні почали розглядати як важливий фактор економічного розвитку і соціального прогресу, як сферу, що потребує особливої уваги на загальнодержавному рівні [2, с. 11].

Питання реалізації державної освітньої політики та управління освітою в Україні розглядали такі науковці, як В. Андрущенко, С. Андрейчук, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, Л. Білий, В. Бондарь, О. Демченко, С. Домбровська, В. Жураківський, О. Зигало, І. Іванюк, І. Каленюк, Л. Карамушка, В. Клепко, Т. Козарь, Є. Красняков, В. Кремень, В. Луговий, В. Майборода, В. Маслов, С. Ніколаєнко, Н. Протасова, В. Пікельна, Л. Пшенична, Т. Скиба, Є. Хриков, Н. Шульга, Л. Яременко та ін.

Погоджуємося з думкою Р. Щокіна в тому, що формування державної політики в галузі освіти передбачає наступні етапи:

- визначення мети та завдань;
- формулювання кінцевого та проміжних результатів (з визначенням конкретних термінів);
- розробка інструментарію (методів, форм, засобів діяльності);
- визначення суб'єктів, відповідальних за її реалізацію (органи державної влади, громадськість, кадри тощо), здатних зрозуміти й виконати накреслені завдання;
- експертиза;
- впровадження у життя [3].

Варто погодитися з думками багатьох учених, що окреслення державної політики в галузі освіти за допомогою визначення лише мети доволі некоректно. Більш детально уявлення про бажаний результат дає правильна постановка цілей. Реальна пріоритетність освіти в цілому та її важливої підсистеми вищої освіти повинна визначатися двома чинниками: з одного боку – суспільством і державою, з другого – освітянською громадськістю. До того ж ці два фактори мають взаємодоповнювати один одного.

Так, на думку Є. Краснякова, «суспільству належить розглядати освіту як національне багатство, увести її до переліку основних пріоритетів, об'єктів першочергової підтримки тощо. Зі свого боку, освітянська громадськість повинна зосередити увагу на розробці конструктивних і реальних пропозицій та програм з оновлення й розвитку системи вітчизняної освіти. Постановка питання саме в такій площині дозволить відбудувати національну систему освіти, підняти її престиж, забезпечити сталий розвиток держави» [1].

Отже, мета і завдання державної політики в галузі освіти є базовими критеріями спрямованими на визначення та досягнення результату.

Сучасний стан державної політики у сфері освіти свідчить про недостатню чіткість, декларативність цілей, незначний рівень аналізу наявних проблем та відсутність бачення шляхів їх досягнення з боку держави. Водночас, вітчизняні дослідники пропонують ряд напрямів, які мають стати пріоритетними цілями такої політики.

Стратегічна мета державної політики в галузі освіти сьогодні має включати такі напрямки, як:

- підвищення доступності якісної освіти, що відповідає вимогам інноваційного розвитку економіки, сучасним потребам суспільства і кожного громадянина;

- переорієнтація освітнього процесу на толерантне ставлення до дитини, як ключового елемента цього процесу, а не просто об'єкту педагогічного впливу;

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної освіти на світовому ринку праці і як результат – позиціонування України як одного з лідерів у галузі експорту освітніх послуг.

Важливою тенденцією у освіті XXI століття стає, на думку вчених, тенденція до безперервності освіти, сутність якої полягає у постійному поглибленні загальноосвітньої і фахової підготовки, перетворенні набуття освіти у процес, що триває упродовж всього життя людини.

Це зумовлено тим, що новий тип економічного розвитку, який утверджується в суспільстві, спонукає працівників кілька разів упродовж життя змінювати професію та постійно підвищувати свою кваліфікацію. Адже сфера освіти стала впливовим і вагомим чинником економічного розвитку суспільства. Крім того, і теоретичне знання є стратегічним на ресурсом розвитку України, який впливає на суверенітет і національну безпеку держави. Тому освіта протягом життя в усьому світі й особливо в розвинених країнах стає усе більш важливою сферою освітніх послуг. Безперервність у наш час є історичною необхідністю, від повноти усвідомлення і ступеня реалізації якої багато в чому залежить подальший прогрес людства. Адже розвиток зупинити неможливо, його треба зрозуміти, а освіта і наука повинні його очолити.

Роль освіти на сучасному етапі розвитку України визначається завданнями переходу до демократичної та правової держави з ринковою економікою, усуненням відставання від високорозвинених, передових країн світу. Саме в добу глобалізації як ніколи стає зрозумілим, що освіта є соціальною технологією виробництва людини, її здібностей та вмінь. Тому неперервність в освіті є запорукою соціально-економічного розвитку суспільства, а інвестиції в людський капітал – важливим чинником приросту національного багатства.

Отже, з врахуванням вищенаведеного, ми вважаємо, що метою державної політики в галузі освіти має бути створення та забезпечення комплексу умов для ефективного розвитку вітчизняної освіти, орієнтованої на формування конкурентоспроможного людського потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Красняков Є. В. Державна освітня політики: сутність поняття, системність, історико-політичні аспекти / Є. В. Красняков. – Режим доступу : <http://veche.kiev.ua/journal/2757>.

2. Красняков Є. В. Освітня політика як інструмент впливу держави на систему освіти / Є. В. Красняков // Шлях освіти. – 2006. – № 4. – С. 11 – 13.

3. Щокін Р. Г. Мета і цілі державної політики у галузі освіти: сучасний стан бачення проблеми аспекти / Р. Г. Щокін. – Режим доступу : file:///C:/Users/Zver/Downloads/pravo_2017_3_9.pdf.

СИДЕЛЬНИКОВА ЕЛЕНА СЕРГЕЕВНА

*магістр державного управління, старший преподаватель
кафедры инопзычной коммуникации факультета
инновационной подготовки Института управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республики Беларусь*

ВОЛОДЬКО СВЕТЛАНА МИХАЙЛОВНА

*канд. пед. наук, доцент кафедры делового английского языка
Белорусского государственного экономического университета*

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНО-ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ КАК ОСНОВНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ СОВРЕМЕННОГО ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Как известно, язык и культура представляют собой неразделимое единство, где ведущим компонентом является культура и где отношение между языком и культурой может быть обозначено как отношение части и целого [1].

Знание единиц иностранного языка, правил их функционирования в речи не сделают язык средством общения. Чтобы он стал таковым, необходимо познать культуру носителей языка. Язык – это призма, через которую человек смотрит на мир. Культурная и языковая картины мира, как подчеркивает С. Г. Тер-Минасова у каждого народа своя, и реализуется эта культурная картина мира в языке, которой является хранителем и передатчиком культурных ценностей [2].

Понятия «картина мира», «языковая картина мира», «культурная картина мира» не новы, но сегодня они продолжают вызывать интерес исследователей, как филологов, так и психологов, и методистов.

В данной статье мы попытаемся определить вышеобозначенные понятия и степень их взаимодействия, опираясь на опыт исследователей, которые внесли свой вклад в разработку данной проблемы. В данном контексте нас также интересует проблема включения культуроведческой составляющей в процесс обучения иностранному языку как компонента межкультурной иноязычной компетенции специалиста.

Итак, мысль о связи языка и культуры впервые высказал В. фон Гумбольдт [3], справедливо считающий, что язык является связующим звеном между человеком и его миром. Основные положения теории В. фон Гумбольдта можно представить в следующем виде:

- в языке воплощаются и материальная, и духовная культура индивида;
- всякая культура национальна в том плане, что языку присуща специфическая для каждого народа «внутренняя форма»;
- «внутренняя форма» языка есть выражение духа народа, его культуры.

Сегодня проблема взаимодействия языка и культуры не утратила своей актуальности. Будучи чрезвычайно многогранной, она привлекает интерес многих исследователей (Ю. Д. Апресян, М. Я. Блох, Г. А. Брутян, Е. С. Кубрякова, Л. В. Неудачина, В. И. Постовалова, А. А. Потебня и др.) к различным ее сторонам, что, безусловно, важно для всестороннего изучения проблемы.

На наш взгляд, очень интересна такая сторона проблемы как исследование языка в его связи с индивидуумом, его самосознанием, его мировоззрением, его картиной мира. В данном контексте заслуживает внимания точка зрения В. И. Постоваловой [4] о том, что язык участвует в двух процессах, связанных с картиной мира, а именно: с одной стороны, в недрах языка формируется языковая картина мира, самый глубинный слой картины мира индивидуума, с другой стороны, сам язык эксплицирует другие картины мира индивида, которые через посредство специальной лексики входят в язык, благодаря чему в нем появляются черты этого индивида и его культуры, которые при помощи языка из индивидуального опыта превращаются в коллективный опыт.

Существует много определений понятия «картина мира», впервые выдвинутым Г. Герцем применительно к физической картине мира. На наш взгляд, очень емкое определение данного понятия дал М. Хайдеггер, подчеркнув, что «картина мира ... означает не картину, изображающую мир, а мир, понятый как картина» [5]. Таким образом, картина мира представляет объекты и свойства окружающего мира в том виде, в котором они осмысливаются субъектом, т.е. отображается отношение субъекта к этим объектам.

Языковая картина мира, первое упоминание о которой относится к XVIII веку, представляет собой, по мнению Е. С. Кубряковой [6], часть концептуального мира человека, которая имеет привязку к языку и преломление через языковые формы.

Языковая картина мира представляет собой выражение познавательной деятельности различных групп людей средствами языка. Как же взаимодействуют язык и культура? Ответом может служить известное высказывание Э. Сепира: «Язык является символическим руководством к пониманию культуры» [7]. Каждый человек является одновременно носителем языка и культуры. Язык обслуживает культуру, отражает культурно-национальную ментальность народов.

Гениальна мысль В. фон Гумбольдта о том, что национальный характер культуры находит отражение в языке посредством особого видения мира, что национально-культурное «присвоение» мира происходит под воздействием родного языка, потому что только в единицах своего языка мы можем подумать и

сказать что-то о мире. В итоге формируется определенное языковое пространство, в котором живет индивид и в котором он обязан определенным образом вести себя. Это пространство и называется языковой культурой. Языковая культура формирует отношение индивида к миру [8], где язык является частью культуры, наследуемой индивидом от предков, основным инструментом, с помощью которого индивид усваивает культуры; важнейшей категорией из всех других категорий культурного ряда (литература, наука, религия и т.п.).

Мы разделяем точку зрения С. Г. Тер-Минасовой о том, что «...культурная картина мира – это отражение реальной картины через призму понятий, сформированных на основе представлений человека, полученных с помощью органов чувств и прошедших через его сознание, как коллективное, так и индивидуальное» [2].

Поскольку культурная картина мира у каждого народа своя, то при упоминании какой-либо нации, в нашем сознании немедленно возникают ассоциации, связанные с ее культурной картиной мира. Например, когда речь заходит о Великобритании, мы думаем о королевской семье, замках с привидениями, туманной дождливой погоде, «5 o'clock tea», Шерлоке Холмсе [2]. Образ Беларуси, скорее всего ассоциируется с синеекими озерами, красивыми девушками, драниками и «бульбай». Культурная и языковая картины постоянно взаимодействуют, дополняя друг друга и восходя к реальной картине мира, окружающей индивида.

В процессе изучения иностранного языка происходит овладение не только новым языковым кодом, но и культурой, обычаями, образом жизни носителей этого кода. Включение этих реалий в образовательный процесс не есть стремление сделать его развлекательным. Это есть необходимость создать культурно-центрированную парадигму преподавания иностранного языка в целях формирования культурно-языковой личности, владеющей языком и культурой на коммуникативно-достаточном профессиональном уровне [9].

В данном контексте заслуживает внимание философский и педагогический подход, используемый многими зарубежными высшими учебными заведениями в подготовке студентов и магистрантов, известный как «Обучение культуре и языку в рамках учебной программы» (Cultures and Languages Across the Curriculum (CLAC)) [10]. Подробный разговор о CLAC должен являться предметом рассмотрения отдельной статьи. Пока же, подводя итог рассмотрению вопросов, обозначенных в качестве целей данной статьи.

Итак, существует реальная картина мира, представляющая собой окружающий человека мир. Это объективная действительность, не зависящая от человека. Существует культурная картина мира как отражение этой действительности в мозгу человека, как образ мира, преломленный в сознании человека, то есть мировоззрение человека, создавшееся в результате его физического опыта и духовной деятельности [11]. Существует языковая картина мира как совокупность знаний о мире, запечатленных в лексике, фразеологии, грамматике [8]. И понимание содержания данных понятий и их взаимодействия является важной необходимостью для организации образовательного процесса по иностранным языкам в современных условиях глобализации и интернационализации образования, предъявляющих высокие требования к

уровню профессиональной и межкультурной иноязычных компетенций специалистов.

Список использованной литературы:

1. Садохин А. П. Введение в теории межкультурной коммуникации / А. П. Садохин. – М. : Высш. шк., 2005. – 310 с.
2. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 261 с.
3. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / Гумбольдт В. Фон. – СЛАС. : Радуга, 1984. – 450 с.
4. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека / В. И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира. – М. : Наука, 1988. – С. 8 – 69.
5. Хайдеггер М. Время и бытие: статьи и выступления / М. Хайдеггер. – М. : Республика, 1993. – 447 с.
6. Кубрякова Е. С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира / Е. С. Кубрякова // Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира. – М. : Наука, 1988. – С. 141 – 189.
7. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М. : Прогресс, 1993. – 650 с.
8. Маслова В. А. Национальный характер сквозь призму языка : монография / В. А. Маслова. – Витебск : ВГУ им. П.М. Машерова, 2011. – 76 с.
9. Коренькова О. В. Взаимосвязанное обучение языку и культуре как основа формирования способности к межкультурной компетенции / О. В. Коренькова // Современные гуманитарные исследования. – 2009. – № 6. – С. 157 – 159.
10. Capobianco S. Enhancing global and intercultural competences in Master of Public Administration Classes / Capobianco S., Chen X., Lippez-De Castro S., Rubaii N. Teaching Public Administration. – 2018. – Vd. 38(2). – P. 178 – 200.
11. Красных В. В. Основы психолингвистики и теории коммуникации : курс лекций / В. В. Красных. – М. : Гиозис, 2001. – 117 с.

ЕРЕГИНА АННА ГЕННАДЬЕВНА

канд. соц. наук, доцент кафедры философии, социологии и психологии управления Нижегородского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

КОНЮШКОВА ОЛЬГА ДЕНИСОВНА

студентка 2 курса факультета управления Нижегородского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

**СИСТЕМА ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ:
СОЦИОЛОГИЧЕСКАЯ ДИАГНОСТИКА И ПРЕДЛОЖЕНИЯ
ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ**

«Здоровье – это драгоценность, и притом единственная, ради которой действительно стоит не только не жалеть времени, сил, трудов и всяких благ,

*но и пожертвовать ради него частью самой жизни, поскольку жизнь без него становится нестерпимой и унижительной»,
Мишель де Монтень*

Здоровье населения является приоритетом государственной политики Российской Федерации. Данное утверждение находит свое подтверждение, в том числе, в нормативно-правовых актах, являющихся ключевыми для формирования государственной политики и осуществления стратегического планирования в РФ. Так, например, Стратегии развития здравоохранения включают в себя совершенствование законодательной базы в области здравоохранения, укрепление здоровья населения и увеличение ожидаемой продолжительности жизни.

Стратегия развития здравоохранения Российской Федерации на долгосрочный период 2015-2030 гг. Положения данной Стратегии определяют основные направления государственной политики и нормативно-правового регулирования в сфере здравоохранения, а также задачи, решение которых направлено на сохранение и укрепление здоровья граждан РФ на основе обеспечения повышения доступности и качества оказания медицинских услуг.

Указ Президента РФ от 6 июня 2019 г. № 254 «О Стратегии развития здравоохранения в Российской Федерации на период до 2025 года». Стратегия направлена на формирование и реализацию на федеральном, региональном и муниципальном уровнях скоординированной политики в сфере охраны здоровья граждан.

Стоит отметить, что уровень развития системы здравоохранения является не только показателем развития государства, но также и важным аспектом национальной безопасности. Соответственно, снижение качества предоставления медицинских услуг является угрозой существования здоровой нации и государства, а повышение – улучшает условия жизни и повышает престиж страны.

Исходя из вышесказанного, вопросы, связанные с функционированием системы здравоохранения в целом и медицинских организаций в частности, являются ключевыми для нашего общества. Соответственно, на сегодняшний день очевидна актуальность научно-исследовательских практикоориентированных работ по развитию системы здравоохранения, повышению качества оказания медицинских услуг.

В октябре 2019 года Центром социально-политического мониторинга ИОН РАНХиГС при участии авторов был проведен выборочный социологический опрос населения по оценке качества бюджетных медицинских услуг, предоставляемых в рамках системы обязательного медицинского страхования, а также перспектив развития программ добровольного медицинского страхования. Опрошены 243 человека в возрасте 18-60 лет в 4 субъектах Российской Федерации: г. Москва, Воронежской области, Краснодарском крае, Нижегородской области.

Результаты исследования позволяют говорить о том, что практически каждый второй респондент оценивает состояние своего здоровья как «хорошее» (43,6 %) и «удовлетворительное» (44,0 %). Причем, сравнивая группы

респондентов разных возрастов, стоит выделить взаимосвязь между возрастом респондента и неудовлетворительными оценками состояния своего здоровья – в самой «возрастной» группе респондентов (от 50 до 60 лет) – самая большая доля таких оценок по сравнению с остальными группами (7,3 %). Это говорит, с одной стороны, об естественных возрастных особенностях проявления болезней, с другой стороны, о появляющемся возможном опыте взаимодействия респондентов с медицинскими организациями (чем старше возрастная группа, тем скорее всего больше опыта взаимодействия с медицинскими организациями), что актуализирует важность развития системы оказания медицинских услуг в соответствии с возрастными особенностями и потребностями.

Формирование доверия потребителей медицинских услуг происходит в процессе взаимодействия с системой здравоохранения и оказывает воздействие на выбор ими способов лечения в случае недомогания. Согласно полученным данным, большинство респондентов в случае недомогания обращается в медицинские организации (к врачам) (74,9 %). Причем, здесь отметим, что респонденты, в большей мере склонны выбирать государственные (муниципальные) или ведомственные медицинские организации (70,7 %), чем негосударственные (платные, частные) медицинские организации (клиники) (24 %) и частнопрактикующих специалистов (4,3 %). Вместе с этим имеется достаточно большое количество людей, предпочитающих лечиться самостоятельно, применяя лекарства и «народные» средства (63,8 %). Стоит отметить, что врачи и специалисты медицинских организаций могут поставить точный диагноз, оказать необходимую помощь и назначить грамотное лечение. Так называемое «самолечение», может в свою очередь привести к необратимым последствиям, серьезно усугубив положение здоровья населения, и отразиться на демографической ситуации страны в целом. Соответственно, необходимо в большей мере оказывать поддержку мероприятиям и проектам, направленным на формирование доверия населения к системе здравоохранения, которое в свою очередь будет способствовать увеличению количества граждан, обращающихся в медицинские организации и снижению количества граждан, занимающихся самолечением. Нужно помнить о том, что часто именно время, потраченное на самолечение, часто приводит к серьезным негативным последствиям – развиваются осложнения заболевания или утяжеляется состояние, связанное с самим заболеванием. Лекарства, назначенные самому себе, могут избавлять от симптомов одного заболевания, одновременно, нанося вред другим органам и системам.

Анализируя ответы респондентов, можно обнаружить недовольство граждан работой данной системы: так, каждый второй респондент на достаточно низком уровне оценивает состояние современной системы здравоохранения (53,1 %). Это может свидетельствовать, в том числе, о достаточно низком уровне качества предоставления медицинских услуг. Данная проблема требует незамедлительного решения.

Подобные оценки также могут быть вызваны тем, что медицинские услуги высокого качества доступны далеко не всем слоям населения, а обратиться в частные медицинские организации имеют возможность далеко не все, так как лечение составляет значительную стоимость.

Согласно российскому законодательству, граждане России имеют право на оказание бесплатной медицинской помощи, но также в стране существует платная медицина. Как показывают полученные результаты, государственные медицинские организации опережают частные по следующим показателям удовлетворенности населения:

- отсутствие бесплатной помощи в частных клиниках данного вида (71,4 % соответственно отдают предпочтение, опираясь на данный критерий государственной медицинской организации);

- удобное территориальное расположения (28,0 % и 53,7 % соответственно).

По всем же остальным показателям удовлетворенности частные медицинские организации опережают государственные:

- качество медицинского обслуживания (66 % и 11,6 % соответственно);

- высокая квалификация врачей (50,0 % и 12,2 % соответственно);

- наличие необходимых врачей-специалистов (48 % и 23,1 % соответственно);

- удобный график работы (46,0 % и 7,5 % соответственно);

- обеспеченность современным медицинским оборудованием (42 % и 5,4 % соответственно);

- оперативное оказание медицинской помощи (30 % и 6,1 % соответственно).

Обобщая вышеизложенное, можно сказать о том, что данное «отставание» государственных медицинских организаций от частных, скорее всего, частично связано с недостаточным финансированием государством бюджетных медицинских учреждений. Частные медицинские организации, в свою очередь, могут самостоятельно выделять бюджет на улучшение условий и качества предоставляемых ими услуг, но, следовательно, будет наблюдаться и рост цен на предлагаемое лечение, это связано с покрытием затрат.

Таким образом, последовательная реализация государственной политики в сфере здравоохранения, выполнение федеральных и региональных медико-социальных программ позволит достичь определенных результатов по сохранению здоровья жителей Российской Федерации, улучшению деятельности системы здравоохранения, сможет повысить доверие граждан. В свою очередь, для улучшения качества услуг государственной медицинской организации, для подъема ее на более высокий уровень следует обеспечить оптимизацию кадрового состава, инфраструктуры здравоохранения (оснащенность, техническое состояние), усовершенствовать оказание медицинской помощи на основе порядков и стандартов медицинских услуг, внедрить современные информационные системы. Реализация Стратегий развития системы здравоохранения, а также совершенствование условий оказания медицинских услуг, в том числе на основе результатов социологических исследований, позволит обеспечить укрепление здоровья населения и увеличение ожидаемой продолжительности жизни.

СВТУШЕНКО ВЯЧЕСЛАВ ВІКТОРОВИЧ

*здобувач Національної академії державного управління
при Президентові України*

РАДИШ РОМАН ВАСИЛЬОВИЧ

слухач магістратури Вінницької академії неперервної освіти

НАРОДНА МЕДИЦИНА – ЯК ГАЛУЗЬ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

*«Минуле й сьогодення – наші засоби, тільки майбутнє – наша мета»
Б. Паскаль*

Відповідаючи на виклики сьогодення, Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ) констатувала, що численні надбання народно і нетрадиційної медицини (далі – НіНМ), як складові цілісного медичного знання людства, мають позитивний вплив на стан здоров'я, та що з метою оздоровлення і лікування до них звертаються майже 80 % населення світу. Тому ВООЗ заохочує і підтримує країни в їх діяльності з виявлення і впровадження цих методів у медичну практику.

Передумови розвитку та впровадження народної медицини в Україні сягають в тисячолітнє минуле давніх культур. За своєю сутністю, це найстаріша медицина, яка відома людству. Протягом віків медицина в основному базувалась на природних речовинах і холістичному підході до людини. Цей досвід збирався, збагачувався, а найбільш цінна його частина використовувалась науковою медициною. У всіх народів існують свої традиційні методи лікування, які віками відбирались і ретельно зберігались у пам'яті поколінь.

Україна відноситься до країн, в яких НіНМ не тільки легально співіснує з офіційною медициною, про що свідчить, зокрема, стаття 74 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», де вказано, що «як виняток за спеціальним дозволом Міністерства охорони здоров'я (далі – МОЗ) України або уповноваженого ним органу охорони здоров'я особам без спеціальної освіти дозволяється діяльність у галузі народної і нетрадиційної медицини», але й вони дедалі більше інтегруються, підтвердженням чого є включення в офіційний «Перелік лікарських посад у закладах охорони здоров'я посади «лікар з народної і нетрадиційної медицини».

Народна медицина – це сума всіх знань і практичних методів (як тих, що можливо пояснити, так і тих, що пояснити неможливо), які застосовуються для діагностики, попередження і усунення порушень фізичної, психічної та соціальної рівноваги і які опираються винятково на практичний досвід і спостереження, що передаються із покоління в покоління як в усній, так і в письмовій формі.

Народний цілитель – людина, яка, на думку свого суспільства, знає способи надання медичної допомоги з використанням рослин, речовин тваринного і мінерального походження та деякі інші методи, що мають в своїй основі соціальні, культурні та релігійні витоки, а також знання, уявлення і вірування, що визнаються членами цього суспільства і стосуються фізичного та соціального благополуччя, причин хвороб і недуг.

Нетрадиційна медицина – це знання та практичні методи народної медицини, які мають певного автора.

Лікар з народної і нетрадиційної медицини (спеціальність офіційно визнана в Україні в 1997 р.) – це спеціаліст з вищою медичною освітою, який має юридичне право надавати первинну багатопрофільну медико-соціальну допомогу населенню із застосуванням методів народної і нетрадиційної медицини.

Як свідчить здійснений нами аналіз літературних джерел, народна медицина українців – це складний комплекс, в якому знайшли поєднання позитивні емпіричні знання, засоби лікувальної магії, народна традиція, а згодом – елементи професійної медицини, явища широкого міжнародного побутування і досвід місцевих спостережень.

Медицина Київської Русі була доволі розвинена й не відставала від загальнолюдських середньовічних канонів. А народне цілителство випередило свій час й успішно застосовується й зараз.

З покоління в покоління передавалися в Київській Русі знання по фітотерапії. Не лише «народні цілителі», але й кожна господарка знала лікувальні властивості рослин і уміла готувати «зілля» – відвари, настої, чаї. Популярна в народі була «домашня фізіотерапія» – лазні, компреси, розтирання, масаж, укутування, «банки», клістири.

Однак специфічним «києворуським» методом була психотерапія. Вона базувалася на язичьких традиціях – заговорах, позбавленні від «пристріту», «порчі», «поробленого». Рідко в яких інших державах (аж ніяк не в Європі з їхньою інквізицією) були так популярні ворожки, шептухи, чаклуни, заклинателі, відьми. Що характерно, ці традиції не прийшли до нас ззовні – ні з Візантії, ні з півночі, ні з античності. Вони збереглися на наших землях з незапам'ятних часів, і є невід'ємною частиною центрально-слов'янського сприйняття зв'язку живої людини з «іншим» світом.

Як відомо, істориками зроблений узагальнюючий висновок про існування трьох основних типів медицини: древньої, народної язичницької; більш пізньої міської світської ремісничої; монастирської.

Одна з найбільш складних наукових проблем вивчення медицини Київської Русі – час виникнення і характер діяльності перших монастирських лікарень. Ще в історичній науці XIX ст. склалася традиція зв'язувати відкриття першої лікарні з ім'ям Феодосія Печерського. Н. А. Богоявленський, виходячи з «Житія Феодосія Печерського», написаного Нестором, також вважає, що для лікарні було відведено особливе місце, відгороджене забором від інших будівель, що додавало їй характер ізолятора. Хворим надавалася стаціонарна допомога. У монастир приводили і приносили людей з різними хворобами. Серед них були і діти, і дорослі. Кількість звертань досягала великих цифр. Більше за все було незаможних, але зверталися і представники вищого стану.

Досліджуючи розробленість даної проблеми за матеріалами Інтернет-ресурсу, робимо висновок, що в проаналізованій автором історико-медичній літературі значне місце приділяється опису образів давньоруських лікарів, донесених нам «Києво-Печерським патериком», насамперед Агапіту. Лікар повинен бути зразком гуманності, що межує із самопожертвою. Цими якостями володів Агапіт, що без заклику йшов до хворого і служив йому доти, поки хворий

не вставав. У такій особистій участі лікаря в долі хворого «Патерик» і бачить мету й внутрішній зміст лікарського покликання. Самовіддане ставлення лікаря до хворого створює його надзвичайну популярність і любов народу. Усі лікарі Києво-Печерського монастиря були доступні, їм було невідоме марнославство. Лікар повинен бути вільним від будь-якої думки, спрямованої на збагачення за рахунок наданої медичної допомоги (Агапіт наказує роздати всі гроші жебракам і церквам і відмовляється їх брати). Високими моральними якостями відзначалися і Даміан, і Алімпій. У «Києво-Печерському патерику» розробляється концепція лікування як духовного служіння. Здатність зціляти людей трактується як дарунок Божий, що відкривається праведникам за їхній духовний подвиг (наприклад, опис життя Даміана: «Даміан відрізнявся покірністю; дивував усіх своєю лагідністю. Його подвижницьке життя, пильнування по ночах, старанне заняття читанням святих книг, часте повстання на молитву, усе це було гарно відомо братії і викликало благоговіння. За все це сподобив Господь Бог Даміана дарунка чудотворного...»). Відповідно, лікування сприймається в першу чергу як невід'ємна частина служіння Господу. З відношенням до лікування як до дарунку Божого пов'язується і «беззмездність», неможливість плати за лікування. Агапіт говорить: «... ніколи ні від кого не беру за зцілення, тому що зціляю силою не моєю, але Христовою ...». Серед високих моральних якостей ченців «лічців» особливо підкреслюється християнська смиренність, зречення від мирської слави, багатства. Давньоруський історик залишив нам барвисті описи високогуманних діянь перших лікарів – ченців Києво-Печерської лаври: «...під чернечими клобуками в них були солідні знання медицини» (до слова, автори патерика – не історики, а священники). В одному із сюжетів розповіді про Агапіта ми бачимо колізію загальнолюдських і станових, монастирських норм: коли важко занедужує в Чернігові князь Володимир (майбутній Володимир Мономах), Агапіт відмовляється їхати до нього, залишається в лаврі. Ця колізія розв'язується здатністю Агапіта зціляти на відстані. У літературі детально досліджується складне питання про методи лікування, які застосовувались Антонієм, Агапітом та іншими монастирськими лікарями. Медики високо оцінюють рівень описаного у різних розповідях «Патерика» догляду за хворими (наприклад, така деталь – виснаженому ченцю не дають відразу багато їжі). Власне кажучи, це і є головна форма «служіння» лікарів. Не викликає сумнівів у дослідників і психотерапевтичний фактор: молитви (адже йдеться про ченців і парафіян), «накладення рук», що припускали безумовну віру у можливості цілителя (на цьому автори патерика особливо наполягають: у розповіді про Алімпія у випадку першого звертання прокаженого без відповідної віри монастирські засоби не допомогли). Неоднозначно трактується згадуване в житіях «брашно», «зілля», що давалося хворим. Автор-монах неодноразово і наполегливо підкреслює, що це була звичайна їжа з монастирського раціону.

Н. А. Боговльєнський, намагаючись знайти раціоналістичне пояснення, вважає, що «лікувальна слава Агапіта значною мірою спочивала на його тонкому умінні вибирати звичайні харчові засоби і вміло застосовувати їх у постелі хворого». І. Л. Анікін вважає, що Агапіту були відомі і деякі лікарські засоби, що Київська Русь імпортувала з-за кордону. Він посилається на епізод, коли лікар-вірмен відвідав Агапіта і став допитуватися, якими ліками останній лікує хворих:

«Оглянувши ліки, лікар-вірмен сказав: «Нести се від наших зіль, але думаю, яко се від Олександрія приносять». І дійсно літопис від 1060 р. повідомляє, що лікарські зілля йдуть у Київ з Олександрії. Але ж Агапіт на цю репліку відповідає негативно, і, таким чином, вона вказує лише на те, що ліками, які привозилися, користалися світські лікарі, а монастирські, якщо і робили це, то не зізнавалися. М. Б. Мирський без коментарів однозначно пише про «зілля» як про ліки: хворим Агапіт сам готував ліки («сваряше зелие»). Це питання залишається невирішеним, тому що раціоналістичну основу в даному випадку можна тільки реконструювати, вона розходилася з метою написання житія, і відповідно, усіяло маскувалася.

Грунтуючись на викладеному вище, робимо висновок про те, що народна медицина як галузь народної культури стоїть на межі двох наук – медицини та етнографії і привертає увагу як медиків, так і етнографів. Але якщо представників медико-біологічного циклу наук цікавлять насамперед прикладні аспекти народної медицини, тобто лікувальні засоби, які являють собою з точки зору медичної практики найціннішу й найсуттєвішу її частину, то коло зацікавлень етнографії значно ширше. Крім чисто практичних завдань її цікавить народна медицина як складова частина традиційно-побутової культури, в якій знайшов відображення світогляд народу, його багатий життєвий досвід.

Автори не можуть погодитися з усталеним в науковій медичній думці поглядом на українську народну медицину та на методи її лікування як на нетрадиційні. Адже в ній акумульований багатовіковий досвід Українського народу, традиційні знання багатьох поколінь. Від неї веде свої витoki наукова медицина. Основними чинниками, які перешкоджають поступальному розвитку та утвердженню в державі потужного сектора української народної медицини є такі:

- недосконалість нормативно-правової бази з регулювання народної медицини в Україні;
- відсутність у галузі охорони здоров'я України координації та контролю за здійсненням медичної практики в галузі народної медицини.

Аналіз літературних джерел за темою дослідження дає право стверджувати, що державні механізми з регулювання української народної медицини належним чином не сформовані. Їх подальше удосконалення має здійснюватися, виходячи з наступних принципів: пріоритетності цілей безпеки медичної послуги; обов'язковості отримання споживачами медичних послуг у фахівців з народної медицини вичерпної інформації щодо методів лікування, їх наслідків, можливих ускладнень та якості медичних послуг з оформленням письмової інформованої згоди пацієнта на медичне втручання; наявності та дієвості державного контролю за діяльністю медичних працівників з народної медицини з можливістю санкцій за невиконання або неналежне виконання зобов'язань угоди про медичну послугу, недотримання виконавцем послуги термінів її виконання тощо.

1. Доведено, що відповідаючи на виклики сьогодення, Всесвітня організація охорони здоров'я констатувала, що численні надбання народної і нетрадиційної медицини, як складові цілісного медичного знання людства, мають позитивний вплив на стан здоров'я, та що з метою оздоровлення і лікування до них звертаються майже 80 % населення світу. Тому ВООЗ заохочує і підтримує

країни в їх діяльності з виявлення і впровадження цих методів у медичну практику.

2. Виявлено, що передумови розвитку та впровадження народної медицини в Україні сягають в тисячолітнє минуле давніх культур. За своєю сутністю, це найстаріша медицина, яка відома людству. Протягом віків цей досвід збирався, збагачувався, а найбільш цінна його частина використовувалась науковою медициною.

3. Обґрунтовано, що медицина Київської Русі була доволі розвинена й не відставала від загальнонародських середньовічних канонів. З покоління в покоління передавалися в Київській Русі знання по фітотерапії. Не лише «народні цілителі», але й кожна господарка знала лікувальні властивості рослин і уміла готувати «зілля» – відвари, настої, чаї. Популярна в народі була «домашня фізіотерапія» – лазні, компреси, розтирання, масаж, укутування, «банки», клістири.

4. Визначено, що впродовж років незалежності, сектор охорони здоров'я України, де використовуються методи і принципи народної медицини, збільшує свої потужності та розширює кількість і різноманітність медичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Аникин И. А. Монастырская больница Древней Руси / И. А. Аникин // Советское здравоохранение. – 1987. – № 11. – С. 58 – 61.

2. Богоявленский Н. А. Древнерусское врачевание в X-XVII вв. Источники для изучения русской медицины / Н. А. Богоявленский. – М. : Медгиз, 1960. – 326 с.

3. Верхратський С. А. Історія медицини : навч. посіб. / С. А. Верхратський, П. Ю. Заблудовський. – Київ : Вища школа, 1991. – 431 с.

4. Поживілова О. В. Народна та нетрадиційна медицина – важлива складова системи охорони здоров'я / О. В. Поживілова // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2011. – № 1. – С. 4 – 10.

ЗУБ АЛЛА ВАСИЛІВНА

*аспірантка кафедри соціальної і гуманітарної політики
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

МАШКІНА ОЛЬГА ІВАНІВНА

*аспірантка кафедри соціальної і гуманітарної політики
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Термінологічний апарат даної проблеми протягом 1991-2017 рр. перебував в стані постійного вдосконалення, гуманізації та уніфікації. Зокрема, такі поняття як «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання» викладалися з різним ступенем повноти, набували різного трактування в нормативних джерелах. Подібною є

ситуація із основним об'єктом інклюзії – особою з особливими освітніми потребами. Протягом 2017-2019 рр. в Україні було прийнято низку нормативно-правових актів, котрі чітко визначають зміст ключових понять, унормовують їх використання. В ході своєї еволюції такі поняття як «інклюзивне навчання», «інклюзивне освітнє середовище», «особа з особливими освітніми потребами» позбулися таких конотацій як освіта для неповносправних, інвалідів, хворих тощо.

На першому етапі утворення системи інклюзивної освіти основними суб'єктами інклюзії були інститути громадянського суспільства: недержавні організації освітнього спрямування, батьківські співтовариства, благодійні фонди тощо. Їх активність, сполучена із матеріальною, методичною та кадровою підтримкою закордонних партнерів, створила підвалини діючої нині системи публічного управління інклюзивним навчанням.

Формування належного нормативно-правового забезпечення створило умови для посилення інституційної спроможності інклюзивної освіти [2; 4]. На сьогодні можемо виокремити інституції які здійснюють вироблення та реалізацію публічної політики. Це, зокрема, Підкомітет з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях Комітету ВРУ з питань освіти, науки та інновацій; Директорат захисту прав осіб з інвалідністю Мінсоцполітики, Головне управління інклюзивної, спеціальної та позашкільної освіти та Директорат інклюзивної та позашкільної освіти МОН України;

Ще одна група інституцій здійснює контроль та забезпечує захист прав осіб з особливими освітніми потребами: представник Уповноваженого з питань дотримання прав дитини та сім'ї Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; урядовий уповноважений з питань інвалідів; уповноважений Президента України з прав дитини; освітній омбудсман.

Низка установ забезпечує інформаційно-аналітичний та методичний супровід інклюзивного навчання. Це, наприклад: відділ наукового та навчально-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти Інституту модернізації змісту освіти; відділ інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка; факультет спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова тощо.

Аналіз ефективності державної політики інклюзивної освіти потребує регулярних досліджень моніторингового характеру. Наявні на сьогодні результати окремих соціологічних досліджень утворюють певне фактологічне тло, проте не дають змогу оцінити динамку змін у ставленні до інклюзивної освіти з боку таких категорій як: батьківська спільнота, діючі педагоги, експерти-теоретики освітньої галузі, співробітники органів управління освітою тощо [1]. Не достатньо репрезентативні висновки, зроблені на основі вибіркового та нерегулярних опитувань в окремих регіонах держави, можуть створювати хибну картину суцільних успіхів, або навпаки, постійних невдач у впровадженні інклюзії та лягати в основу не належним чином підготовлених управлінських рішень.

Отже, станом на середину 2019р. в Україні сформовано розгалужену мережу інституцій, серед повноважень яких визначено вироблення, реалізацію та контроль за впровадженням інклюзивної освіти. Окреме місце в даній системі

відведено освітньому омбудсману, котрий має виступати медіатором між всіма учасниками освітнього процесу, в тому числі, і з питань інклюзивного навчання. Ефективність роботи зазначеної інституції не може бути оцінена належним чином через нетривалий час практичного функціонування, але має стати об'єктом моніторингу [2]. Розпочавши свою практичну діяльність з 4 листопада 2019р., освітній омбудсман вже звернувся із пропозицією про утворення всеукраїнської мережі радників, що в перспективі може позитивно позначитися на рівні обізнаності/поінформованості освітнього омбудсмана щодо реального стану справ в освіті осіб з особливими потребами.

Одним з ключових драйверів впровадження інклюзії є євроінтеграційні прагнення нашої держави, її намагання увійти до європейського співтовариства, досягнути належних стандартів життя та освітніх послуг. Як суб'єкт міжнародного права, Україна має виконувати зобов'язання взяті на себе в ході реалізації Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права людини, Конвенції ООН про права інвалідів в частині створення безпечного, доступного, інклюзивного середовища.

На підставі проведених соціологічних досліджень можемо зробити висновок, що на практичну реалізацію публічної політики інклюзивної освіти чекають наступні виклики: нестача фінансового та кадрового забезпечення; скептицизм, зневіра частини вчительської спільноти у невідворотності освітніх реформ; неготовність батьків нормотипових дітей до їх навчання з дітьми з особливими освітніми потребами та ін. [3].

На завершення відзначимо, що правовий механізм інклюзивної освіти продукує як позитивні, так і потенційно конфліктогенні ситуації. Вперше в історії нашої держави, протягом 2017-2019рр. створено всі можливості для повноцінної інтеграції дітей-інвалідів до інклюзивного освітнього середовища. Одночасно, законодавчо закріплено індивідуальну форму навчання, яка, в свою чергу, є підставою для запровадження: педагогічного патронажу, екстернату, домашньої освіти тощо.

Список використаних джерел:

1. Голоси дітей. Звіт про дотримання прав дитини в Україні. – Київ, 2017. 52 с.
2. Деякі питання освітнього омбудсмана : постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2018 р. № 491. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-%D0%BF>.
3. Меляков А. В. Політика інклюзії як засіб гуманізації сфери загальної середньої освіти / А. В. Меляков, А. В. Зуб // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. – № 2. – С. 151 – 158.
4. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України : постанова Верховної Ради України від 04.10.2019 р. № 188-IX. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-20#n2>.

КВАКУШ ЄВГЕНІЯ АНДРІЙВНА

*слухачка магістратури кафедри теорії та історії педагогіки
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Однією з важливих умов модернізації системи освіти в Україні є професійна підготовка викладачів вищої школи, здатних успішно вирішувати різноманітні навчально-педагогічні ситуації в контексті вищої школи.

Актуальність даної теми обумовлюється підвищенням ролі педагогічних задач в процесі формуванні професійної етики майбутнього викладача вищої школи.

Здатність до міжособистісного спілкування, ведення діалогу, стиль поведінки, тактовність, етики сьогоднішній день є одним із найважливіших завдань, які зазначені в Законі України «Про освіту» (2017 р.).

Все необхіднішим для сучасного фахівця стає питання знання нормативної та професійної етики, що регламентує поведінку людей в суспільстві в цілому.

Однією з найважливіших завдань вищої освіти – формування моральної особистості та майбутнього фахівця, для вирішення як професійних так і особистих питань.

Проблемі розв'язування педагогічних задач, у своїх дослідженнях аналізують О. Абдуліна, С. Гончаренко, І. Зязюна, Н. Кузьміна, С. Максименко, Є. Мілерян, К. Платонов, В. Сластьонін, Л. Спінрін, М. Ярмаченко, Г. Балла, Н. Бордовської, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, М. Левіної, Г. Сухобської, М. Фрідмана, Л. Фрункіна, О. Матвієнко, Г. Чернова, А. Чернишова та ін.

Сучасні дослідження пов'язані з розробкою методики розв'язання педагогічних задач – Ю. Кравченко, І. Мельникова, Н. Дяченко; технології розв'язання педагогічних задач – О. Вознюк, О. Дубасенюк, В. Желанова, Л. Мільто.

Присвячували свої наукові праці з питань формування професійно-етичної культури сучасні науковці-педагоги: О. Дубасенюк, О. М. Пехота, В. О. Огнев'юк, Л. Хоружа, К. Журба, В. Киричок, В. Адресь та ін.

Як і в кожній професійній етиці є свої цінності, норми та принципи (військова, лікарська, юридична) так і етика педагога – це особлива ніша в соціальній сфері. Її сутність і зміст, як і будь-якої професійної етики, послідовно розкривається за допомогою аналізу у якій виділяють чотири основні аспекти: етика ставлень педагога до об'єкта праці, до предмета своєї діяльності; етика стосунків «педагог – учень», що розглядає, принципи, вимоги стосунків як до учня так і до педагога; етика стосунків «педагог – педагог», де розкриваються ті стосунки, що регламентовані специфікою діяльності педагога; етика стосунків педагога й адміністрації.

Професійна етика – моральний кодекс, який існує майже у кожній професії. Це сукупність правил поведінки, що забезпечує моральний характер взаємовідносин, пов'язаних із професійною діяльністю, а також галузь науки, яка вивчає специфіку моралі та норм поведінки в різноманітних видах діяльності.

Кодекс професійної етики необхідний для забезпечення впевненості в якості послуг, що надаються представником професії. Професійна етика існує в діяльності, що має постійний характер та елементи морально-психологічного плану, які складаються протягом часу.

Положення Етичного кодексу ученого України також підтверджують важливість існування професійної етики в соціальній сфері. Деякі з цих положень: учений має з повагою ставитися до своїх учнів і до їхнього вільного й критичного мислення; учений має об'єктивно ставитися до учнів, утримуючись від неетичних форм оцінок; учений не розголошує інформацію особистого характеру щодо своїх учнів [3].

Теоретичне обґрунтування проблеми професійної етики педагога потребує визначення базового поняття «етика». Етика (від грець. – звичай) – система моральних норм і цінностей, що є характерною для певної культурної або релігійної спільноти, соціальної чи професійної групи людей [5, с. 204].

Професійна етика – система конкретизованих моральних норм і принципів з урахуванням особливостей тієї чи іншої професійної діяльності людей [1, с. 13].

Педагогічна етика – самостійний розділ професійної етики, яка конкретизує загальнолюдські принципи моралі відповідно до умов професійно-педагогічної діяльності [6, с. 640 – 641].

На сьогоднішній день проблема розв'язування педагогічних задач є важливою засобом формування професійної етики майбутнього викладача вищої школи.

За Л. Мільто стратегічним задачам характерна суттєва зміна об'єкта. Тактичні задачі мають на меті реалізацію стратегічної задачі відповідно до плану її вирішення. Вони передбачають формування необхідних якостей особистості. Оперативні задачі мають елементи розв'язання тактичних й стратегічних задач. Мета: спрямувати окремі дії й вчинки у певне русло [4, с. 43].

Н. Дяченко розробила поетапну схему процесу розв'язання педагогічних задач для майбутніх викладачів університету: визначення проблеми : широкий аналіз поданої ситуації, виявлення і обговорення можливих причин, місця виникнення і учасників ситуації; аналіз задачі: формулювання задачі та здійснення пошуку її розв'язання; генерація можливих розв'язків : пошук творчого вирішення задачі на основі виокремлення повного спектру ефективних рішень для досягнення результату; вибір доцільного розв'язку: оцінка розв'язків (виявлення слабких і сильних сторін), вибір для найефективнішого для конкретної педагогічної задачі; реалізація запланованого розв'язання, що вимагає планування дій; оцінка отриманого результату: результат співвідноситься зі зразком – ідеалом (якщо він є), рефлексія результатів, визначення подальших задач [2, с. 38].

Аналіз педагогічних ситуацій, ефективність розв'язання педагогічних задач, правильність прийнятих вчителем рішень великою мірою залежить від особистісних якостей педагога. Саме під час вирішення педагогічних задач виявляються педагогічна спрямованість, ціннісні орієнтації, інтелектуальні, емоційні, вольові якості вчителя. Ці якості впливають на успішність досягнення поставленої мети та свідчать про рівень сформованості професійної етики та готовності педагога до творчого розв'язання педагогічних задач.

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок: Педагогічні задачі є важливим засобом формування професійної етики майбутнього викладача вищої школи та підготовки до професійної педагогічної діяльності. Формування професійно-етичних якостей впливає на майбутнього педагога, завдяки яким створюється позитивна морально-етична атмосфера у відносинах з учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Бралатан В. П. Професійна етика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко ; Вінниц. держ. аграр. ун-т. – Київ : Центр учбової л-ри, 2011. – 251 с.
2. Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів : навч. посіб. / Н. О. Дяченко. – Київ : Вид-во Ліра-К, 2015. – 84 с.
3. Етичний кодекс ученого України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09>.
4. Мільто Л. О. Методика розв'язання педагогічних задач / Л. О. Мільто. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія ЛТД», 2000. – 132 с.
5. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) [та ін.]; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори); І. О. Покаржевська (художнє оформлення). – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
6. Хоружа Л. Л. Педагогічна етика / Х. Х. Хоружа // Енциклопедія освіти / Акад. пед. Наук України ; гол.ред. В.Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 640 – 641.

КЛЮКИН РОМАН ЮРЬЕВИЧ

*слухач магістратури державного і муніципального управління
Среднерусского інститута управління – філіала РАНХиГС*

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ МАССОВОГО СПОРТА И ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

Понимание того, что будущее любой страны определяется здоровьем членов общества, привело к усилению роли физической культуры и спорта в деятельности по укреплению государства и общества и активному использованию физической культуры и спорта в поддержании и укреплении здоровья населения.

В настоящее время в Российской Федерации назрела ситуация, когда необходимо принимать радикальные меры по качественному улучшению состояния здоровья населения, формированию новых ценностных ориентиров молодежи (включающих неприятие вредных привычек), высокого уровня гражданственности и патриотизма. Специфическая регулирующая роль государства в сфере развития физической культуры и спорта, укрепления общественного здоровья и развития человеческого потенциала заключается «в коррекции социальной стратификации, в утверждении и гарантировании равных прав граждан России на всестороннее развитие личности и общества» [5, с. 35]. Целью государственной политики в этой сфере является формирование

гражданского самосознания, повышение уровня социальной защищенности и самореализации граждан; формирование здорового образа жизни населения, профилактика наркомании, алкоголизма, табакокурения и правонарушений в молодежной среде; создание условий для массовых занятий физической культурой и спортом детей и подростков.

Нельзя не сказать, что в российских регионах, в частности в Орловской области, существует ряд проблем, сдерживающих развитие физической культуры и спорта. К таким факторам следует отнести:

Вместе с тем, нельзя не отметить, что сегодня в России имеется ряд факторов, отрицательно влияющих на развитие физической культуры и требующих неотложного решения: недостаточная вовлеченность населения в регулярные занятия физической культурой; несоответствие уровня материальной базы и инфраструктуры задачам развития массового спорта в стране, а также ее моральное и физическое старение; недостаточное количество профессиональных тренерских и врачебных кадров; отсутствие на государственном уровне активной пропаганды здорового образа жизни и внедрения общечеловеческих ценностей, включающих заботу о здоровье будущего поколения; «утрата духовно-нравственных ориентиров, отчуждение от культуры и искусства детей, молодежи и взрослых, сокращение финансовой деятельности культурно-досуговых центров»

Мы приходим к заключению, что только на основе системного подхода с учетом всех составляющих состояния физической культуры можно наметить комплекс мер, реализация которых позволит наиболее оптимально обеспечить условия для развития массовой физической культуры и спорта, детско-юношеского спорта на региональном уровне, в частности в Орловской области, и с наименьшими издержками преодолеть проблемы последних общественно-политических преобразований. Для решения вышеперечисленных проблем необходимо решить следующие задачи:

– совершенствование системы спорта высших достижений, способствующей успешному выступлению спортсменов г. Орла и Орловской области на международных и всероссийских соревнованиях. Основой в финансировании спорта высших достижений, в силу ограниченности муниципального бюджета, должны стать средства привлекаемые из внебюджетных фондов. Необходимо разработать мероприятия по привлечению спонсорской поддержки, благотворительных взносов. Будут кстати и доходы от осуществляемой спортивной деятельности (участие в спортивных мероприятиях, спортивной рекламе, проведение различных спортивных мастер-классов и т.д.). Немаловажным станет участие г. Орла в конкурсах на проведение различных Всероссийских или европейских соревнований. Все подготовленные объекты к тому или иному спортивному событию будут использоваться жителями города в постсоревновательный период;

– создание условий для подготовки спортивного резерва сборных команд Российской Федерации и развития детско-юношеского спорта в городе. Развитие детско-юношеского спорта не может и не должно идти по пути только увеличения количества спортивных школ. Развитию детско-юношеского спорта

также способствовало бы создание спортивных клубов при общеобразовательных учреждениях.

Правильная организация образовательного процесса в школе, гимназии, лицее, профессионально-техническом училище или другом учебном заведении невозможна без широкого привлечения молодежи к занятиям спортом, необходимого для повышения их умственной работоспособности и жизнедеятельности. Этими вопросами могли бы заняться различные добровольные спортивные общества. Кроме этого, создание таких спортивных клубов поможет ДЮСШ более вдумчиво и целенаправленно производить отбор юных спортсменов, более эффективно раскрывать и использовать их природный потенциал и обеспечивать им благоприятные условия для совершенствования в выбранном молодым спортсменом виде спорта [4, с. 71];

- создание условий, обеспечивающих доступность к спортивной инфраструктуре г. Орла, сельских поселений и районов Орловской области. Здесь следует говорить о создании и применении механизма бесплатного и льготного посещения спортивных сооружений малообеспеченными категориями граждан (инвалидами, лицами пожилого возраста и др.);

- создание и развитие доступной и эффективной инфраструктуры физической культуры и спорта в Орловской области для различных групп населения, в том числе для лиц с ограниченными возможностями здоровья;

- создание адекватных спортивных технологий для формирования культуры в молодежной среде. Аргументировано, что «физическая культура способна воспитывать в человеке способность адекватно реагировать на внешнее воздействие, максимально активизируя организм и психику при полном эмоциональном равновесии, помогая интуитивно действовать в экстремальной ситуации» [3, с. 109].

Приоритетным направлением развития физической культуры и спорта в Орловской области является популяризация здорового образа жизни среди учащихся.

Одним из самых важных и доступных средств физического воспитания учащихся являются уроки физической культуры. Учащиеся общеобразовательных школ различной степени физической подготовки принимают участие в любимом виде спорта, выступая за свой класс, школу, район. Для этого должно проводиться активная работа по возрождению турниров на призы «Кожаный мяч» и «Золотая шайба». В частности, во всех районах города Орла и Орловской области при подростковых клубах формируются команды по футболу и хоккею с шайбой, основной задачей которых является популяризация дворового футбола и хоккея среди детей.

Огромную роль в приобщении населения к физической культуре и принципам здорового образа жизни, создании условий для занятий спортом горожан всех возрастов и социальных слоев играет развитая спортивная инфраструктура. Вместе с тем не все и не всегда имеют возможность посещать стадионы, бассейны и заниматься фитнесом. Очень важно создавать условия для занятий спортом во дворах – в шаговой доступности для населения. Дворовые и пришкольные территории оснащаются современными универсальными спортивными площадками – это поля для футбола, волейбола, баскетбола.

В заключении отметим, что в российских регионах необходимо сохранить и восстановить лучшие традиции отечественного физкультурно-спортивного движения и продолжить поиск новых высокоэффективных физкультурно-оздоровительных и спортивных технологий, направленных на максимальное вовлечение всех слоев населения в активные занятия физической культурой и спортом. «Физическая культура, как и культура в целом является одним из наиболее цивилизованных способов взаимоотношений людей в обществе. Влияние спорта в современном мире достаточно велико» [2, с. 113].

На всех уровнях и направлениях необходима системная, точная и эффективная работа, согласованные действия управленческого звена нового качества, лидеров профессионального и массового спорта, законодателей и администраторов, институтов гражданского общества, экспертного, научного и бизнес сообществ. В Орловской области имеются все предпосылки и возможности для дальнейшего развития физической культуры и спорта, в том числе материально-технические, правовые, научные, образовательные, организационно-управленческие. Необходима тщательная и серьезная аналитическая и прогностическая работа, результатом которой должно быть четкое и на перспективу сформулированное представление о задачах и содержании олимпизма в России.

Список использованной литературы:

1. Аристова Л. В. Государственная политика в сфере физической культуры и спорта / Л. В. Аристова // Теория и практика физической культуры. – 2016. – № 5. – С. 2 – 8.
2. Кузнецов М. Б. Роль физической культуры и спорта в формировании толерантного поведения курсантов и слушателей образовательных организаций МВД России / М. Б. Кузнецов, Д. В. Осипов // Совершенствование физической подготовки сотрудников правоохранительных органов : сб. статей XXIV Всероссийского круглого стола. – 2016. – С. 111 – 115.
3. Подрезов И. Н. Физическая культура как важный фактор в формировании культуры личности / И. Н. Подрезов // Актуальные проблемы физической культуры и спорта курсантов, слушателей и студентов : сб. статей / редкол. : С. Н. Баркалов [и др.]. – Орел : ОрЮИ МВД России имени В. В. Лукьянова, 2016. – С. 106 – 109.
4. Тишин Е. В. Управление развитием социальной сферы муниципальных образований : учеб.-метод. пособ. / Е. В. Тишин. – М. : РИЦ «Муниципальная власть», 2011. – 214 с.
5. Юдина А. А. Проблемы и перспективы развития физической культуры и спорта в современном российском обществе / А. А. Юдина // Педагогическое образование и наука. – 2013. – № 3. – С. 35 – 39.

КОВРЕЙ ВАЛЕНТИНА АЛЕКСЕЕВНА

канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры экономического развития и менеджмента Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ВОЗМОЖНОСТЬ И НЕОБХОДИМОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

За последние годы Республика Беларусь вышла на новый уровень оказания медицинской помощи. Так, по многим показателям медико-демографического состояния страны Беларусь занимает лидирующее положение среди стран СНГ и пользуется заслуженным уважением мирового медицинского сообщества. Основные направления государственной политики в сфере здравоохранения Республики Беларусь [1]:

- приоритетность мер профилактической направленности на основе формирования здорового образа жизни;
- качество и доступность медицинской помощи, в том числе лекарственного обеспечения;
- санитарно-эпидемическое благополучие населения и его будущих поколений.

В настоящее время в Республике действует система здравоохранения, в основе которой лежит бюджетная система финансирования. Функционирует около 600 организаций здравоохранения, оказывающих медицинскую помощь в стационарных условиях и около полутора тысяч амбулаторно-поликлинических организаций; 17 республиканских научно-практических центров, 143 центра гигиены и эпидемиологии, более трех тысяч аптек, 134 станции скорой медицинской помощи.

Белорусское здравоохранение представляет собой четырехуровневую систему оказания медицинских услуг. Система повышения квалификации врачей является частью всей системы здравоохранения и ее неотъемлемым элементом. Обеспечена доступность высокотехнологичных и сложных вмешательств пациенту в РНПЦ. Активно внедряются новые технологии в областных и межрайонных центрах.

Согласно оценкам международных экспертов, Беларусь занимает одно из лидирующих мест в мире по доступу населения к медицинским услугам (делит первое место с Канадой и Брунеем) [2]. Однако доступность медицинской помощи еще не гарантирует ее высокое качество. В 2017 г. аналитическое агентство Bloomberg на основании данных ВОЗ, ООН и Всемирного банка составило рейтинг эффективности системы здравоохранения. В основу рейтинга легли три показателя [3]:

- средняя ожидаемая продолжительность жизни при рождении;
- государственные затраты на здравоохранение (процент от ВВП на душу населения);
- стоимость медицинских услуг в пересчете на душу населения.

Исследование затронуло 55 государств с населением свыше 5 миллионов человек, ВВП свыше 5 тыс. долл. США на человека в год и средней продолжительности жизни свыше 70 лет.

В результате исследования установлено, что Беларусь занимает 48 место (оценка 35,2). В 2015 г. Беларусь занимала 50 место.

На первом месте находится Гонконг (88,9), затем Сингапур (84,2) и Испания (72,2).

Примечательно, что в данном рейтинге 50 место занимает США, расходы на здравоохранение которых значительно выше стран-лидеров. Последнее место занимает Россия (24,3) [3].

Приведенные данные позволяют говорить о высоком уровне развития медицины в Беларуси и эффективном соотношении затрат на здравоохранение и результатов оказания медицинской помощи.

Достижения белорусской хирургии и медицины в целом позволили снизить количество населения, направляемого на лечение в заграничные учреждения здравоохранения. Кроме того, растет экспорт медицинских услуг: в 2010 г. этот показатель составлял 9,1 млн. долл. США, а в 2017 г. – уже более 37 млн. долл. США [48]. В 2017 г. услугами белорусской медицины воспользовались граждане из 128 стран, в том числе из Азербайджана, Российской Федерации, Казахстана, Украины, Грузии, Литвы, Израиля, Китая, Армении, США, Соединенного Королевства, Туркменистана, Узбекистана, Германии и др.

Цель государственной политики в области здравоохранения на период до 2040 г. – формирование системы, которая обеспечит сохранение лидирующих позиций страны по доступности медицинской помощи, а также повышение качества медицинских услуг, повышение конкурентоспособности здравоохранения за счет внедрения инновационных технологий.

На сегодняшний день в Национальной инфраструктурной стратегии содержится 9 объектов инфраструктуры здравоохранения, которые предполагают строительство и реконструкцию зданий больниц, станций скорой медицинской помощи, в частности [1].

Общая стоимость проектов высока и составляет 298,89 млн. долл. США и они не могут быть реализованы за счет государственного бюджета. В 2018 г. структура расходов консолидированного бюджета Республики Беларусь на здравоохранение в разрезе бюджетов представлена следующим образом: 18,8 % расходов покрываются за счет республиканского бюджета, 81,2 % – за счет местных бюджетов. Очевидно, что местные бюджеты не способны покрыть потребность в расходах на инфраструктурные объекты в сфере здравоохранения.

В 2018 г. расходы на здравоохранение составили 15,5 % от консолидированного бюджета (895 млн. рублей) и 39 % от всех расходов на социальную сферу.

Встает необходимость поиска новых источников финансирования.

Привлечение частного бизнеса в сферу здравоохранения является потенциальной возможностью развития отрасли с максимальной эффективностью и оптимальными затратами для государства.

Чтобы сфера здравоохранения могла развиваться более динамично и инновационно в Беларуси активно ведется работа по развитию ГЧП.

Однако сложность внедрения механизма ГЧП в область здравоохранения состоит в том, что здравоохранение относится к социальной сфере, которая всегда была и остается наименее привлекательной для частного бизнеса, потому что возлагает дополнительные социальные обязательства на инвестора. Тем не менее, мировой опыт демонстрирует, что поиск компромисса между государством и частным сектором возможен, и реализация проектов ГЧП в части здравоохранения может быть успешной при соблюдении определенных условий и практик.

Один из пилотных проектов ГЧП – «Реконструкция УЗ «Городская клиническая больница № 3 в г. Гродно под «Гродненский областной клинический онкологический диспансер».

Данный проект находится в стадии разработки, рассматривается возможность его реализации с участием международных кредитных линий при поддержке ОАЛ «Банк развития Республики Беларусь».

Беларусь активно работает над внедрением механизма ГЧП в экономическую практику, однако в силу отсутствия прецедентов реализации подобных проектов имеется ряд трудностей (институциональных и законодательных), устранение которых оттягивает момент начала реализации пилотных проектов. Вместе с тем, отмечается положительная динамика в части разработки алгоритма реализации проектов ГЧП: привлекаются зарубежные эксперты, проводятся конференции, вносятся изменения в законодательную базу.

Список использованной литературы:

1. Пресс-служба Президента Республики Беларусь: здравоохранение. – 2019. – Режим доступа : [zdravoohranenie_ru](http://zdravoohranenie.ru).
2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь: основные показатели образования. – 2018. – Режим доступа : http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/zdravoohranenie_2/godovye-dannye_13/.
3. The Most Efficient Health Care 2016 / Bloomberg. – 2016. – Access mode : www.bloomberg.com/europe.

КОРОТКИХ ЛЮДМИЛА СЕРГІЇВНА

слухачка I курсу магістратури факультету фінансів та банківської справи Київського національного торговельно-економічного університету

ДЕРЖАВНИЙ АУДИТ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СТИМУЛ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку суспільства значна увага приділяється модернізації та запровадженню інновацій у всі сфери національної економіки.

Вищій освіті відводиться роль ключового чинника у створенні передумов забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Для цього сама вища освіта має стати привабливою та конкурентоспроможною не лише на національному, а й на світовому ринку освітніх послуг.

Важливість стану освітньої галузі у контексті сталого розвитку держави підкреслено стратегією «Україна-2020», якою передбачається її комплексне реформування.

Як і будь-яка реформа, реформа вищої освіти потребує належного фінансування. Тому було проаналізовано динаміку витраток державного бюджету на освіту за останні 5 років.

З 2015 по 2019 рік обсяг витраток на освіту у абсолютних значеннях збільшився з 30185,7 млн. грн. до 53257,4 млн. грн. Однак, спостерігається від'ємна динаміка витраток на освіту у процентному співвідношенні до ВВП 2015 по 2018 рік, а у 2019 року збільшується [1; 2]. Це свідчить про те, що приріст ВВП більший, ніж збільшення обсягу витраток з державного бюджету на освіту, а також про негативні інфляційні процеси.

Одним з основних показників загального рівня фінансування вищої освіти є витрати на студента. Україна протягом тривалого часу істотно відстає навіть від таких східноєвропейських сусідів, як Румунія, Польща, Угорщина, країни Балтії [3]. Для нарощування обсягів показників витратки на вищу освіту у 3-4 рази. Втім, за відсотком витраток державного бюджету, що надаються на вищу освіту, Україна є одним з європейських лідерів [3].

Витрати в Україні здійснюються за програмно-цільовим методом, а ефективність виконання програми оцінюють за показниками результативності виконання програми, який являє собою статистичний індикатор, що містить інформацію про результати виконання програм. Результативні показники групуються за такими типами:

- показники затрат;
- показники продукту;
- показники ефективності;
- показники якості відображають результати і якість надання послуг.

Основною бюджетною програмою у галузі вищої освіти є «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики». Проаналізувавши витрати за останні роки на дану програму та скоригувавши їх на індекс інфляції, можна зробити висновок, що витрати бюджету на підготовку кадрів вищими закладами освіти III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики протягом 2012-2018 рр. мають тенденцію до зростання в абсолютному виразі з 15,1 млрд. грн. до 26,1 млрд. грн. на 72,2 %. Фактично з урахуванням індексу інфляції витрати бюджету на фінансування вищих закладів освіти III і IV рівнів акредитації зросли лише на 56,6 % [4; 5].

Разом з тим протягом 2012-2016 рр. має місце скорочення обсягів набору до вишів, що обумовлено демографічною кризою починаючи з 1990 р. та внаслідок посилення міжнародної академічної мобільності, що розширює можливості для молоді, за рахунок пропозицій від іноземних університетів.

Незважаючи на значне перевищення кількості випущених фахівців над кількістю прийнятих на навчання, обсяг випуску протягом 2012-2016 рр. також скорочується. Вихід із демографічної ями починається лише з 2017 р. [6].

В період з 2012 року по 2018 рік відбулось скорочення кількості студентів більш ніж на 500 тис. чоловік, а скорочення кількості ЗВО відбулось на 52

одиниці. Слід звернути увагу, що у 2014 р., скорочення кількості ЗВО обумовлене наслідками соціально-економічної та політичної кризи в Україні [6].

З 2014 року триває децентралізація галузі освіти, яка розпочалася з уведенням в дію Закону України «Про вищу освіту». Реалізувати на практиці дію положень вище згаданого закону є можливим за умови створення державою належних умов для надавачів освітніх послуг, а не завдяки здійсненню безпосереднього управління цією сферою з боку держави.

Для досягнення вищевказаної мети та, враховуючи оновлене законодавство, необхідно використовувати сучасні механізми та інструменти державного регулювання цією сферою.

Одним з таких інструментів є проведення аудиту вищої освіти. Державний аудит щодо сфери вищої освіти можна поділити на три види: аудит відповідальності, аудит ефективності та фінансовий аудит.

Аудит відповідальності у сфері вищої освіти полягає в оцінці діяльності щодо дотримання актів законодавства, планів, процедур, контрактів з питань стану збереження активів, інформації та управління державним майном. Інструменти цього методу:

- компетенції аудиторів;
- вимоги чинного законодавства щодо діяльності вищих навчальних закладів;
- перевірка вказаної діяльності та оцінка відповідності встановленим вимогам, аудиторський звіт.

Аудит ефективності передбачає встановлення фактичного стану справ та надання оцінки щодо своєчасності і повноти бюджетних надходжень, продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів їх розпорядниками та одержувачами, законності, своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень учасниками бюджетного процесу, стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів. Основними інструментами цього методу є:

- оцінка продуктивності використання бюджетних коштів;
- оцінка результативності використання бюджетних коштів;
- оцінка економності використання бюджетних коштів.

Державний фінансовий аудит у сфері вищої освіти, відповідно до чинного законодавства полягає у перевірці та аналізі Державною аудиторською службою України або Рахунковою палатою України (щодо коштів державного бюджету) фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю [7; 8].

До його інструментів відноситься: перевірка та аналіз відповідних даних, відображених у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, аудиторський звіт, а також компетенції аудиторів.

Державна аудиторська служба України та Рахункова палата України в період з 2015 року по 2019 не публікували звіти за результатами аудиту діяльності розпорядників бюджетних коштів, яка стосується вищої освіти [9; 10].

Якщо проаналізувати основні програми МОН, які стосуються безпосередньо вищої освіти, то можна зробити висновок, що не всі вони відповідають функціям, які покладені на МОН. На мій погляд 4 з 12 основних бюджетних програм не в повній мірі відповідають змісту діяльності міністерства. Це програми «Пільговий проїзд студентів вищих навчальних закладів і учнів професійно-технічних училищ у залізничному, автомобільному та водному транспорті», «Фізична і спортивна підготовка учнівської та студентської молоді», «Надання кредитів на будівництво (придбання) житла для науково-педагогічних та педагогічних працівників», «Вища освіта, енергоефективність та сталий розвиток» [4].

З огляду на те, що ситуація у галузі вищої освіти визначається недостатніми обсягами бюджетного забезпечення, що надається державою, для успішного функціонування цієї сфери діяльності, є необхідним підвищувати рівень ефективності фінансування вищої освіти. Цього можна досягнути, якщо системно проводити фінансовий аудит, якісний аудит ефективності, запровадити аудит відповідальності розпорядників бюджетних коштів, а також виконувати рекомендації за результатами аудиту.

Список використаних джерел:

1. Звіти Державної казначейської служби України про виконання державного бюджету за 2015-2018 роки. – Режим доступу : www.treasury.gov.ua.
2. Про Державний бюджет України на 2019 рік : закон України від 23 лист. 2018 р. № 2629-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
3. Статистичні дані ЮНЕСКО. – Режим доступу : <http://data.uis.unesco.org/>.
4. Дані Міністерства освіти і науки України про виконання бюджетних програм за 2012-2018 роки. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua>.
5. Показники індексу інфляції в Україні за 2012-2018 роки. Дані Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
6. Заклади вищої освіти. Дані Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u.
7. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лют. 2016 р. № 43. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/43-2016-p>.
8. Про Рахункову палату : закон України від 2 лип. 2015 р. № 576-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>.
9. Дані Державної аудиторської служби України. – Режим доступу : www.dkrs.gov.ua.
10. Дані Рахункової палати України. – Режим доступу : <https://rp.gov.ua>.

ЛЕБЕДЄВА НАДІЯ АНАТОЛІВНА

*аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної академії управління персоналом*

STATE PROTECTION POLICY IN UKRAINE FOR CINEMATOGRAPHY

The ways of implementing a national protectionist policy on cinematography are best considered in the context of a special public administration specificity, that is

characterized in that the power of the authorities uses legitimate impact means on the people, as well as those which have been legally regulated.

Theoretical foundations for defining the concept and categorical range of state protectionist policy on professional movie are an important part of the development of public administration. In our time of progress, a world in which innovative technologies are rapidly evolving, where new forms of art have emerged, many social functions are assumed by the sphere of culture, the world of art, in particular such as the professional movie.

The problems of protectionism were covered by such researchers as T. Bodnarchuk [1], G. Zinatullin [3], A. Kelichavy [5], V. Panchenko [9], L. Chernoguz [3] and others. An overview of the Ukrainian film market, the problems faced by artists in the process of making movies are considered by D. Ivanov [4], D. Kuryshko [6], A. Lomakina [7], V. Stadnik [13]. During the recent years, there has been an upsurge in Ukrainian professional cinematography, thanks to the steps of the state discussed in this article.

The purpose of the thesis is to consider the state support providing for cinematography, contemporary research, the application of public administration mechanisms in the context of the protectionist policy of the state regarding professional movie on the basis of the law.

Professional cinematography is the layer of art the state cares for. In Ukraine, there is a law for it [2]. At the state level, there is state support providing for national films in the production system [11; 12].

This providing changed in 2010, 2011 and 2016. According to the changes made to it in modern Ukrainian professional cinematography, a positive development has taken place. D. Kurishko writes that «only one Ukrainian production was shown in Ukrainian cinemas in 2011. 47 films were made with partial state funding in 2017. 30 tapes were both created with and without state money» [6].

Nowadays almost every month we hear about the next premiere. In 2018, funding for professional Ukrainian cinematography has been increased. Also a positive aspect of the protectionist policy of the state, along with legislative support, was the rejection of Russian content. Cinemas are more willing to take home movies. Movies are provided with advertising [6].

The protectionist filmmaking policy is intended to protect the national film industry. The protection of national producers is often used by industrialized countries, applying protectionist policies.

Cinematographic associations are characterized by vertical state-administrative system connections. Thus, the public administration vertical in the sphere of culture begins with the Cabinet of Ministers of Ukraine, which makes the authority to provide draft laws on state standards and social guarantees, develop and implement state programs of social assistance to members of creative unions, take actions to strengthen the material and technical base of professional art institutions, ensuring the implementation of the state employment policy by involving amateurs and amateur associations in the creation of art odes and products, development and implementation of relevant state cultural programs, addressing the issue of vocational guidance, training and retraining of personnel, regulates migratory artistic processes [8, p. 283].

In the system of cinematographic production in Ukraine, public administration is represented by the activity of such organization as State Cinema (Derzhkino) and local governing institutions. State support in the production system is a national film [12].

Support methods for some domestic professional motion picture cover a system that is legally spelled out as a producer, which largely has financial and economic instruments such as subsidies, a system of preferential lending, and a special tax regime.

The state protectionist policy for professional cinematography is to support the national film in an organizational, financial form to ensure film production, distribution and screening. The Professional Cinematography Support Act also focuses on participating in international film festivals that meet the code and requirements set for festivals by the International Federation of Film Producers Associations. Production and distribution of modern Ukrainian film production in the cinema system with the financial participation of the state is carried out by involving production and distribution companies, film studios, technical service enterprises, cinema channels, cinemas, cinema and video installations, advertising and festivals, as well as individuals or legal entities engaged in business activities in the field of cinematography [5].

A program of films made or distributed by government order or with public financial support, compiled on a competitive basis in accordance with the proposals of production and distribution companies, film studios, technical service enterprises, cinema channels, cinemas, cinema and video installations, advertising and festival agencies in the field of cinematography, film markets, as well as physical or legal persons Entrepreneurial activity in the field of cinematography in the order determined by Derzhkino, given the relevance of the topic, the artistic level of the script, the director's and producer's professionalism, the cost setting or distribution and forecast potential audience [5].

State support for the distribution of a national film may be made by providing budget funds for its reproduction. With regard to premiere and thematic screenings, promotion of cinematography to the viewer, dubbing, sounding or subtitling in foreign languages for the purpose of promotion of national movie to a foreign market. Such activity should have an access to the special funds under the relevant budget program.

The law also provides state financial support for those components of the Ukrainian professional cinematographic system that produce and distribute national professional film production.

In my opinion, state protectionist policy is also carried out due to the fact that the law clearly stipulates the demonstration of a film in the territory of Ukraine with the pre-emptive right to premiere that have basic domestic cinemas.

References:

1. Боднарчук Т. Л. Теоретико-методологічні засади аналізу політики протекціонізму / Т. Л. Боднарчук // Український соціум. – 2013. – № 1 (44). – Режим доступу : www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/1_2013/117-128.pdf.
2. Про державну підтримку кінематографії в Україні : закон України від 23 берез. 2017 р. № 1977-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19>.
3. Зінатулліна Г. Р. Застосування методів протекціонізму в Україні / Г. Р. Зінатулліна, Л. П. Черногуз // Актуальні проблеми навчання та виховання

людей з особливими потребами : зб. наук. пр. – № 6 (8). – Київ : Університет «Україна», 2009. – С. 401 – 410.

4. Іванов Д. У нас багато проблем і багато можливостей / Д. Іванов. – Режим доступу : www.the-village.com.ua/village/business/ukrainian-business/257675-denis-ivanov-u-nas-bagato-problem-i-bagato-mozhливостей.

5. Келічавий А. В. Політика протекціонізму як фактор підвищення конкурентоспроможності економіки / А. В. Келічавий // Ефективна економіка : електр. наук. видання, Дніпровський держ.агро-економічний ун-т. – Вид-во Тов «ДКС-центр». – Режим доступу : www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3133.

6. Куришко Д. Як ожило українське кіно / Д. Кришко. – Режим доступу : www.bbc.com/ukrainian/features-44374696.

7. Ломакіна А. Геннадій Кофман: «Документалістика – це кіно, яке не має меж» / А. Ломакіна. – Режим доступу : <https://theukrainians.org/gennadij-kofman>.

8. Мельник А. Ф. Державне управління / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна. – Київ : Знання, 2009. – 582 с.

9. Панченко В. Від протекціонізму до неопротекціонізму: нові виміри ліберального регулювання / В. Панченко, Н. Резнікова // Міжнародна економічна політика. – 2017. – № 2 (27). – С. 95 – 117.

10. Петровський П. М. Гуманітарна парадигма в системі державного управління : дис... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / П. М. Петровський ; Нац. акад. держ.упр. при Президентові України. – Київ, 2010. – 417 с.

11. Про затвердження Положення про державну підтримку національних фільмів у продюсерській системі. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.

12. Про затвердження Положення про державну підтримку національних фільмів у продюсерській системі. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.

13. Стадник В. В. Україні з'явилося якісне кіно. 20 гідних українських фільмів 2017 року / В. В. Стадник. – Режим доступу : https://espreso.tv/article/2017/12/07/ukrayinski_filmy_2017.

ЛЕОНОВИЧ ЛАДА ВИТАЛЬЄВНА

*студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров
Академії управління при Президенті Республіки Беларусь*

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И ПУТИ ЕГО РАЗВИТИЯ

Решение главной задачи белорусского государства – построение сильной национальной экономики и современного гражданского общества – невозможно без наличия мощного научно-технического потенциала, основу которого составляют научные достижения белорусских ученых. Интенсификация научной деятельности должна сыграть важную роль и открыть новые возможности для экономического роста и социального развития Беларуси.

Научные исследования и инновации охватывают сегодня практически все отрасли экономики. Научные организации и предприятия Беларуси готовы к работе и сотрудничеству по самым высоким стандартам и требованиям, а также

выступают надежными партнерами в национальных и интернациональных инвестиционных и производственных проектах [1].

Инновации следует рассматривать как важнейший фактор обеспечения конкурентоспособности белорусской экономики и ее устойчивого роста. Переход к инновационной экономике требует обеспечения тесного контакта всех участников инновационного процесса. В современных условиях важнейшим ресурсом развития становится интеллектуальный, основу которого составляют специалисты с высшей образовательной и научной подготовкой, способные выдвигать и реализовывать новые инновационные идеи. Инновационная деятельность при активной стимулирующей политике государства становится приоритетным видом деятельности организаций в Республике Беларусь. Для инновационных преобразований необходимо формирование привлекательной инновационной среды, состоящей из инновационного климата и потенциала. Это позволит создать эффективную инновационную сферу, способствующую привлечению инвестиций.

В целях продолжения работы по созданию инновационной экономики разработана концепция Государственной программы инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020. Концепция обеспечит единый согласованный подход к разработке Государственной программы органов государственного управления Республики Беларусь и иных государственных организаций, подчиненных Правительству Республики Беларусь, Национальной академии наук Беларуси, облисполкомов, Минского горисполкома, государственного учреждения «Администрация Парка высоких технологий», учреждений и организаций народнохозяйственного комплекса, образовательных учреждений, а также иных заинтересованных физических и юридических лиц [2].

Основными национальными интересами в научно-технологической сфере являются: формирование экономики, основанной на знаниях, обеспечение развития науки и технологий как базы устойчивого инновационного развития Республики Беларусь; создание новых производств, секторов экономики передовых технологических укладов, интенсивное технологическое обновление базовых секторов экономики и внедрение передовых технологий во все сферы жизнедеятельности общества; расширение присутствия Беларуси на мировом рынке интеллектуальных продуктов, наукоемких товаров и услуг, взаимовыгодное международное научно-технологическое сотрудничество и привлечение в экономику страны технологий мирового уровня [3].

Интенсивному инновационному развитию национальной экономики будет способствовать проведение стимулирующей бюджетно-налоговой, денежно-кредитной и инвестиционной экономик. Повысится роль отраслевой и фундаментальной науки, будет обеспечена ее интеграция с производством.

Национальная академия наук Беларуси должна стать инновационно-производственной корпорацией для формирования высокотехнологического сектора на собственной исследовательской и технологической базе. Особая роль ей принадлежит в интенсивном развитии космической деятельности, нано- и биоиндустрии, робототехники.

Развитие рынка научно-технической продукции будет обеспечено за счёт упрощения условий коммерциализации результатов научно-технической

деятельности, принадлежащих государству, гарантированного обеспечения охраны, защиты и управления объектами интеллектуальной собственности на внутреннем и внешнем рынках.

Инновационная инфраструктура укрепитесь индустриальными площадками для создания высокотехнологичных производств.

Стимулирование инновационного предпринимательства планируется осуществить за счёт расширения грантовой формы финансирования научных и инновационных проектов. Уровень наукоёмкости ВВП за счёт всех источников финансирования превысит 1 процент.

Ускоренное формирование высокотехнологического сектора будет осуществляться за счёт индустрии информационно-коммуникационных технологий; атомной и возобновляемой энергетики; био- и нанотехники; фармацевтической промышленности; приборостроения и электронной промышленности.

Вблизи Белорусской АЭС будет создан кластер электроёмких инновационных производств, осуществлён переход на электрообогрев помещений в жилищном строительстве.

Предполагается усвоить новые технологии: углубленной переработки молочного и мясного сырья с использованием методов биохимической модификации; биохимической модификации, производства инновационных биоудобрений; выпуска новых лекарственных средств.

Будет сформирован инновационно-промышленный комплекс в сфере разработки и производства сложной медицинской техники, систем обеспечения безопасности, оборудования неразрушающего контроля и аналитического приборостроения.

В микроэлектронике будет освоено производство матриц для систем обработки информации космических летательных аппаратов, полупроводниковых приборов мощной силовой и высоковольтной электроники, высокочастотных микросхем и микросистем.

Ускоренное развитие получают фотоника, а также производство электрического транспорта и автокомпонентов к нему.

Будет освоено производство новых конструкционных материалов для медицины, машиностроения и строительства.

Будет создана сеть национальных исследовательских лабораторий полного инновационного цикла. Централизация средств инновационных фондов позволит сконцентрировать ресурсы для целевого финансирования проектов и мероприятий Государственной программы инновационного развития.

В результате намеченных мер удельный вес высокотехнологичных видов деятельности в общем объеме увеличится с 3,2 процента в 2015 году до 4-6 процентов в 2020 году.

Таким образом можно сказать, что сегодня Беларусь выбрала инновационный путь развития, и наука становится основным инструментом при реализации серьезных планов. В настоящее время в республике отрасль «наука и научное обслуживание» располагает значительным научно-техническим потенциалом, который используется для развития и повышения конкурентоспособности экономики, решения социальных проблем,

совершенствования системы образования. Имеющиеся в настоящее время в стране научно-технические ресурсы – накопленные знания, научные кадры, материально-техническая база и система финансового обеспечения науки – оцениваются как достаточные стартовые условия для дальнейшего развития, которые существенно зависят от инновационной активности производственной сферы – основного потребителя результатов исследований и разработок.

Список использованной литературы:

1. Беларусь. Наука. Технологии. Инновации / Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь. – Минск, 2012. – Режим доступа : www.gknt.org.by.

2. Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы : указ Президента Республики Беларусь от 31 января 2017 г. № 31. – Режим доступа : www.gknt.gov.by/deyatelnost/innovatsionnaya-politika/gpir.

3. Национальный научно-технический портал Республики Беларусь / Рес. Беларусь. – Минск, 2014. – Режим доступа : <http://scienceportal.org.by/cooperation/>.

МАЗУРИНА ЮЛИЯ ОЛЕГОВНА

студентка 3 курса Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Государственное регулирование туристической деятельности – это деятельность государственных органов, должностных лиц, направленная на регулирование отношений, возникающих в сфере туризма.

На сегодняшний день туризм является одной из самых динамичных и быстро развивающихся отраслей мирового хозяйства, особое место туристическая индустрия занимает и в экономике Республики Беларусь. В становлении туристического бизнеса активное участие принимает государство которое с помощью нормативно-правовых актов регулирует сферу деятельности туризма. Основным нормативным актом по регулированию туристической деятельности является Закон Республики Беларусь «О туризме». Данный закон и все программы о развитии туризма в регионах республики дают возможности для развития и пропаганды туристического бизнеса в стране, регулируют взаимоотношения между туристом и организациями, предоставляющими туристические услуги, дают возможность разрабатывать и совершенствовать эти услуги. Таким образом, государство регулирует развитие туризма в стране через программы, принятия законов, которые помогают добиваться определенных успехов в этой сфере. В целях повышения эффективности использования объектов туристической инфраструктуры и дальнейшего развития трансграничного сотрудничества Указом Президента Республики Беларусь от 07.08.2019 №300 «Об установлении безвизового порядка въезда и выезда иностранных граждан» установлен безвизовый порядок въезда в нашу страну и выезда из страны для

граждан из 73 государств в пунктах пропуска через государственную границу Республики Беларусь.

Благодаря таким программам и законам в Республике Беларусь развиваются такие отрасли туризма как:

- транзитный и трансграничный туризм;
- деловой туризм;
- культурно-познавательный туризм;
- спортивный туризм;
- рекреационный и оздоровительный туризм;
- агроэкотуризм;
- водный туризм.

По данным Национального статистического комитета, численность организованных туристов и экскурсантов, выехавших за рубеж, составила 850,7 тыс. человек. В то время, как численность организованных туристов и экскурсантов, посетивших Республику Беларусь, составила 365,5 тыс. человек (средняя продолжительность их пребывания на территории Беларуси – 5 дней).

Туризм непосредственно влияет на экономику региона и всей страны в целом. Факторами положительного влияния туризма на экономику являются:

- рост реального дохода – при увеличении реального дохода потребители получают в свое распоряжение больше денег, соответственно увеличивается и спрос на туризм;

- более равномерное распределение дохода – чем равномернее распределяется доход в обществе, тем большее число людей сможет купить туристский продукт;

- стабильное положение валюты – если курс иностранной валюты стабильный, то население может купить ее в большем количестве, а в такой ситуации легче спланировать свой отдых.

При анализе развития туризма в Республике Беларусь следует выявить и факторы, которые сдерживают его развитие. Одной из основных проблем остается отсутствие квалифицированного персонала. В Беларуси спрос на внутренние туристские услуги остается достаточно невысоким. Виды туризма востребованные на внутреннем рынке, отличаются от видов туризма на внешнем рынке, что не оказывает положительного влияние для экспорта туристских услуг. Сопутствующие отрасли также не отличаются высоким уровнем развития, следовательно, не могут предложить услуги соответствующего качества. Имеющаяся инфраструктура не соответствует международным стандартам: существует значительное несоответствие качества предлагаемых услуг и цены. Невысоким остается инвестирование в данном секторе, почти половина всех инвестиций осуществляется за счет иностранных источников. На белорусском туристском рынке работает по состоянию на конец 2018г 1482 турфирм, но мало предприятий, которые могут предложить услуги высокого качества.

Туризм создает структуру отдыха, которая может быть использована не только для туристов, но и для местного населения. Появление новых туристских центров сопровождается возникновением сервисных, торговых и развлекательных предприятий, строительством дорог, что положительно влияет на окружающую инфраструктуру, а также на потребительский рынок и другие

сферы предпринимательской деятельности. Развитая туристская инфраструктура в том или ином регионе служит показателем уровня жизни местного населения.

Основные цели развития туризма в нашей стране:

- обеспечение возможностей для свободного отдыха и путешествий;
- привлечение в Республику Беларусь иностранных туристов;
- создание привлекательного туристического облика Беларуси;
- развитие туристических ресурсов для отдыха граждан и гостей страны, и заработка поставщиков услуг.

Таким образом, можно сказать, что при правильном распределении туристических ресурсов, а так же при действующем Законе «О туризме», наличии квалифицированных работников в сфере туризма Республика Беларусь сможет достичь определенного Государственной программой «Беларусь гостеприимная» на 2016-2020 годы, увеличения объема экспорта туристических услуг к 2020 году до уровня не менее 250 млн. долларов США, и выйти на мировой рынок, как полноценная туристская организация, которая сможет показать свои сильные стороны и поднять свой финансовый рынок.

Список использованной литературы:

1. Министерство спорта и туризма Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://mst.by/>.
2. О туризме : закон Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://kodeksy-by.com/>.
3. Государственная программа «Беларусь гостеприимная» на 2016-2020 годы. – Режим доступа : <http://mst.by/>.

МАЛА СВИТЛАНА ГРИГОРІВНА

аспірантка кафедри менеджменту та управління проектами

Дніпропетровського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ФОРМУВАННЯ АДХОКРАТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ

Система освіти в Україні перебуває в стані реформування вже не одне десятиліття. Це є закономірним, адже освіта – це саме та галузь життя цивілізованого суспільства, яка потребує постійного оновлення, змін та розвитку. Водночас очевидним є те, що на перший план має висуватись питання забезпечення ефективності проведення цих процесів. Зміст реформ, які запроваджуються в освіті, обумовлений як об'єктивними вимогами часу, так і станом самої освітньої системи. Зміни всередині системи освіти відбуваються як реакція на зміни в зовнішньому середовищі, що пов'язано насамперед з прийняттям нових законів та підзаконних актів, відповідності ринку освітніх послуг міжнародним стандартам, поширенням нових інформаційних технологій та комп'ютеризації, новою якістю управлінських кадрів. Крім того, зміни в освіті мають складний та багатовекторний характер, потребують науково-теоретичного обґрунтування та розробки механізмів реалізації. Освіта багатопланова як

система та об'єкт управління, які є динамічними, відкритими, самокерованими системами, тому для її реформування недостатньо лише накопиченого досвіду та традиційних практик управління. Інтеграція в глобальний світовий, зокрема в європейський, освітній простір, адаптація до нових соціально-економічних відносин, створення умов для конкурентоспроможності в інформаційному суспільстві, переорієнтація освітнього процесу на розвиток особистості вимагають модернізації системи управління освітою.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначила вектор державної політики у сфері освіти за напрямом проведення кардинальних змін в контексті економічних і соціокультурних викликів [1]. Відповідно до Глобальних Цілей сталого розвитку, яких дотримуються усі країни світу, Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року визначають базові показники їх досягнення для української освіти як забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх (Quality Education). За результатами адаптації Глобальних Цілей сталого розвитку в умовах специфіки розвитку України базові показники є орієнтирами для забезпечення національних інтересів та сталого розвитку держави [4]. Враховуючи, що освіта є базовим кластером (англ. cluster – «зростання разом») суспільства, який логічно пов'язує всі процеси державного розвитку, має відповідати сучасним освітнім стандартам та вимогам, задовольняти освітні потреби та запити населення, надавати гарантовані та якісні освітні послуги, одним із векторів руху Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [3], є вектор відповідальності, що включає забезпечення гарантій громадянам доступу до високоякісної освіти. У рамках цього аспекту векторного розвитку здійснюється реформа (лат. reform, фр. réforme – «перетворення», «зміни») освіти, яка тісно взаємопов'язана з реалізацією та імплементацією всіх секторальних реформ і програм розвитку України. Державна політика визначає проведення комплексу заходів, якими на заміну старих вводяться нові суспільні відносини у всіх напрямках та на усіх рівнях чотирьохвекторної концепції сталого розвитку (вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності, вектор гордості), що потребує відповідних змін в управлінській діяльності. Так як освіта як державний і громадський інститут передбачає відповідальність держави та суспільства за стан її функціонування, саме зміна підходів до публічного управління освітою є передумовою ефективного реформування національної системи освіти. Рамковий Закон України «Про освіту» (із змінами) визначив компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти [2].

Разом з тим, нова державна освітня політика в умовах децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад, швидкі зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі, необхідність синергетичного поєднання стратегічного управління та оперативного виконання поточних робіт вимагають формування нової філософії публічного управління освітою.

Новою філософією освітнього менеджменту має стати адхократія (англ. adhocracy, від лат. ad hoc – «для того, щоб/з нагоди/призначений тільки для даної мети»), яка заснована на творчості, витісняє жорстку бюрократію, виконує координуючу функцію при проведенні змін, орієнтуються на зовнішні аспекти.

Адхократичне управління має ряд властивостей: дуже велику та швидко змінювану гнучкість структури, поділених на частини обсяг роботи різних робочих груп, координацію діяльності цих груп керівником, творчий та нестандартний підхід та самостійність прийняття рішень. У сучасному публічному управлінні освітою адхократія набуває дедалі більшого значення, що потребує нагального визначення, критичного осмислення та адхократичного «оновлення» всіх взаємопов'язаних складових організаційної досконалості (управління процесами, управління проектами, управління змінами, управління знаннями, управління ресурсами) через усі її характерні чинники (комунікації; командну роботу; делегування повноважень; взаємоповагу, чесність; лідерство; якість; імідж організації; сучасні технології). Усі функції управлінських процесів (планування, організація, мотивація, контроль, регулювання) мають розглядатись через призму адхократії – інновацій, експериментів, ініціатив, творчості, подальшого розвитку та досягнення більш якісного рівня освітнього менеджменту. Так чи інакше адхократія є головним чинником організаційної культури та розвитку організації, особливо в управлінських процесах та при розробці стратегічних цілей. Найбільш значущим для адхократії є використання місії або бачення (mission/vision) як інструменту стратегічного менеджменту органів управління освітою. Місія або організаційне бачення середовища дозволяють зміцнювати стержневі цінності, які розділяються членами організації, посилюючи здатність до руху вперед і в одному напрямку без формалізації та специфікації, соціальну відповідальність та моральну добросовісність. Так як адхократична філософія вимагає сфокусування на зовнішні аспекти та диференціацію (англ. differentiation, від лат. differentia – «розрізнення»), діяльність органів управління освітою необхідно направити на розвиток різних форм взаємодії та партнерства, залучення та партисипацію як українських, так і зарубіжних, стейкхолдерів, експертів з різних галузей, громадських організацій тощо, завдяки яким сформувавши свою унікальну управлінську модель в освітньому просторі. Адхократія потребує гнучкості та дискретності (англ. discretion, від лат. discretus – «поділ/розмежування»), які викликані прискореним розвитком суспільних процесів та «шаленим» ритмом сучасного життя: «життєвий» цикл освітніх «продуктів», який стає все меншим і меншим, витісняючи все швидше і швидше їх новими або оновленими моделями, освітні послуги потребують постійного вдосконалення та маневрування, а відповідна діяльність – проектного підходу та стратегічного планування. Керівник організації з адхократичним баченням – це сміливий та ініціативний інноватор-експериментатор, відповідальний та толерантний лідер-менеджер із стратегічним і гнучким мисленням, творчим і сучасним потенціалом. Адхократія направлена на використання нових принципів мотивації, які сприяють прагненню до особистого та професійного вдосконалення усіх співробітників, набуття ними нових компетентностей. Найважливішим ресурсом сучасного управління є формування адхократичної організаційної культури як складової змін в освіті: у домінуванні культури в управлінських процесах організації, яка дуже динамічна і пройнята духом ініціативної самостійної діяльності заради справи, готовності жертвувати собою та йти на ризик; загальному стилі лідерства в організації, який повинен бути прикладом ініціативної самостійної діяльності заради справи,

новаторства та схильності до ризику; управлінні працівниками, яке характеризується заохоченням індивідуального ризику, новаторства, свободи та самобутності кожного; конгруентності організації, в якій зв'язують воедино прихильність до новаторства і вдосконалення, акцентується необхідність займати лідируючі позиції; стратегічних цілях, які направлені на отримання нових ресурсів та вирішення нових проблем, апробацію нового та вишукування можливостей; критеріях успіху, які базуються на володінні унікальними або новітніми освітніми технологіями, послугами, лідерстві та новаторстві в освітній галузі [5].

Таким чином, особливостями формування українського освітнього менеджменту є використання нової філософії – адхократії, направленої на зовнішні аспекти та диференціацію, гнучкість та дискретність. Адхократичне управління – це стратегічне та ефективне управління майбутнього, інновацій, розвитку, досконалості, якості, зовнішньої конкурентоспроможності, клієнтоорієнтовності. Завданням органів управління освітою є корегування управлінської діяльності у напрямку формування адхократичної управлінської моделі, розвитку та підтримки адхократії на всіх рівнях. Отже, адхократія відповідає стратегічним цілям та стратегічному баченню розвитку української освіти, формування адхократичної філософії публічного управління освітою в Україні є актуальним для проведення сучасних освітніх реформ.

Список використаних джерел:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. № 344/2013 § розд. I. – Режим доступу : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page>.
2. Про освіту. № 2145-VIII § розд. VIII ст. 65, 66. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». № 5/2015 § розд. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. № 722/2019 § розд. 1 ст. 4. – Режим доступу : www.president.gov.ua/documents/7222019-29825.
5. Камерон К. С. Диагностика и изменение организационной культуры / К. С. Камерон, Р. Э. Куинн ; пер. с англ. И. В. Андреева. – СПб : Питер, 2001.

МЕЛЯКОВ АНТОН ВОЛОДИМИРОВИЧ

*к. і. н., доцент, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України*

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Як в роки існування Державного комітету України з питань національностей та релігій, так і після його ліквідації у 2010р., керівництвом держави регулярно визнавалася необхідність посилення інтеграційних та інституційних механізмів вироблення етнополітики [2; 5; 7]. Серед практичних кроків, спрямованих на

часткове розв'язання вищенаведених проблем, можна назвати запровадження 4 червня 2014 р. посади Урядового уповноваженого з питань етнонаціональної політики [6].

Це рішення було прихильно зустрінуте лідерами недержавних організацій національних меншин, здобуло позитивні оцінки фахівців-управлінців. Своє схвалення цієї урядової ініціативи висловила в Щорічній доповіді за 2015 р. і український Омбудсман [8]. Проте, вже за десять місяців, у квітні 2015 р., згідно Постанови Кабінету Міністрів, посада Урядового уповноваженого була скасована [1]. Таким чином, станом на середину 2019 р., публічне адміністрування етнонаціональної політики, через відсутність окремого спеціального органу виконавчої влади з питань захисту прав національних меншин, залишалося фактично «обезголовленим».

Нетривалий період функціонування та відсутність значного масиву емпіричних даних зумовили той факт, що діяльність Урядового уповноваженого з питань етнополітики на сьогодні залишається на периферії уваги вітчизняних фахівців. Як правило, науковці обмежуються згадкою про існування посади, уникаючи при цьому оціночних суджень та аналітичних висновків. Тож перша спроба Української держави запровадити інститут урядового уповноваженого з питань етнонаціональної політики ще чекає на свого дослідника. Тут лише відзначимо, що запровадження у 2014 р. посади Уповноваженого з питань етнонаціональної політики варто сприймати як відповідь Уряду на запити частини суспільства.

Розповсюдженим механізмом взаємодії між органами влади та громадськими організаціями є діяльність консультативно-дорадчих органів (КДО) відповідного тематичного спрямування. Проте, саме на прикладі діяльності КДО, непослідовність та суперечливість державної етнонаціональної політики прослідковується достатньо чітко. Так, у 2000 р. у відповідності до указу президента, розпочала роботу Рада представників громадських об'єднань національних меншин. Проте, у 2006 р. згаданий дорадчий орган було розпущено, натомість утворено інший – Раду з питань етнонаціональної політики. Діяльність цієї Ради, в свою чергу, була припинена у квітні 2010 року, а окремі аспекти міжнаціональних відносин стали предметом уваги з боку нового дорадчого органу – Громадської гуманітарної ради, що фактично завершила свою роботу наприкінці 2013 р.

11 грудня 2015 р. було утворено Раду з питань національної єдності, серед завдань якої задекларовано і гармонізацію етнонаціональних та міжконфесійних стосунків [3]. Рада, яку очолював особисто глава держави, складалася з 53 осіб, серед яких високопосадовці Адміністрації Президента та Кабінету Міністрів, представники наукових установ та аналітичних центрів, діячі культури та мистецтв, представники громадських об'єднань. Привертає увагу, що до складу Ради були включені представники трьох академічних інститутів (Інституту історії, Інституту філософії, Інститут соціальної та політичної психології), а також Національного інституту стратегічних досліджень та Національного університету «Києво-Могилянська академія», проте відсутні науковці з Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Не включено до складу Ради і жодного представника національно-культурних

товариств національних меншин. У червні 2014 року, при Кабінеті Міністрів було утворено Раду міжнаціональної злагоди – консультативний орган, завданням якого було визначено «сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з питань державної етнополітичної політики, захисту прав національних меншин і корінних народів» тощо [4].

Нового поштовху інституціоналізації державної етнополітичної політики було надано наприкінці 2018 р. Як наголошував очільник Міністерства культури 14 грудня 2018 р., активізація релігійного життя, надання томосу та утворення Православної Церкви в Україні, в свою чергу, поставила на порядок денний питання про відновлення/утворення центрального органу виконавчої влади, який би здійснював державну політику у відповідних напрямках: етнополітичних відносинах, державно-конфесійних стосунках, питаннях свободи совісті тощо.

Протягом 2019 р. були зроблені конкретні кроки для втілення вищенаведеної ініціативи. 12 червня 2019 р. було прийнято Урядову постанову про утворення Державної служби України з етнополітики та свободи совісті (Держетнополітики), а вже 21 серпня поточного року затверджено Положення про її діяльність. У відповідності до останнього документу основними завданнями Служби задекларовано реалізацію державної політики у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захист прав національних меншин в Україні, а також внесення на розгляд Міністра культури пропозицій щодо формування державної політики у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин в Україні. Також було визначено її граничний чисельний склад (57 осіб, з яких 51 – державні службовці) та оголошено конкурс на посаду Голови Служби, який тривав до початку листопада 2019 р. Згідно із проектом Державного бюджету України на 2020 р., на фінансування діяльності Служби виділено понад 18 млн. грн. Характерно, що ще на етапі підготовки урядових рішень, керівництвом Міністерства культури було проведено низку попередніх консультацій із представниками громадських об'єднань, лідерами релігійних громад тощо.

Отже, станом на 2019 р. в Україні триває посилення інституційної складової державної етнополітичної політики та державно-конфесійних відносин. Серед традиційних відкритих питань, які супроводжують діяльність більшості новоутворених органів виконавчої влади відзначимо наступні: перспектива створення регіональних/територіальних представництв, ефективність взаємодії із представниками громадського сектору та лідерами громадської думки, відкритість та інформаційна прозорість. Наскільки новоутворена Держетнополітики зможе впоратися із цими та іншими викликами покаже вже найближчий час, коли буде обраний за конкурсом та призначений КМУ її Голова, а також завершиться формування штатного розпису та персонального складу.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання Секретаріату Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 15 квіт. 2015 р. № 213. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D0%BF/>

2. Етнополітична політика України: здобутки та перспективи : матеріали парламентських слухань, 11 січ. 2012 р. // Верховна Рада України. – Режим доступу : http://static.rada.gov.ua/zakon/skl6/11session/par_sl/sl1101112.htm.

3. Про Раду з питань національної єдності : указ Президента України від 11 груд. 2015 р. № 697/2015. – Режим доступу : www.president.gov.ua/documents/6972015-19637.

4. Про Раду міжнаціональної злагоди : постанова Кабінету Міністрів України від 4 чер. 2014 р. № 195. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/195-2014- %D0 %BF](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/195-2014-%D0%BF).

5. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Роль, значення та вплив громадянського суспільства на формування етнонаціональної політики єдності в Україні» : постанова Верховної Ради України від 25 лист. 2015 р. № 824-VIII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/824-19>

6. Про урядового уповноваженого з питань етнонаціональної політики : постанова Кабінету Міністрів України від 4 чер. 2014 р. № 164. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/164-2014- %D0 %BF](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/164-2014-%D0%BF).

7. Роль, значення та вплив громадянського суспільства на формування етнонаціональної політики єдності в Україні : матеріали парламентських слухань, 11 бер. 2015 р., Верховна Рада України. – Режим доступу : http://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl1103115.htm.

8. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. – Київ, 2015. – 552 с.

НЕЧАЕВА ЕКАТЕРИНА ВАЛЕРЬЕВНА

*студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров
Академии управления при Президенте Республице Беларусь*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В настоящее время защита здоровья граждан является важнейшей задачей государства. Государство гарантирует охрану здоровья каждого человека в соответствии с национальным законодательством и общепризнанными принципами и нормами международного права.

Финансирование государственной системы здравоохранения осуществляется за счет средств республиканского и (или) местных бюджетов в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

Объем финансирования за счет средств республиканского и (или) местных бюджетов, выделяемых для предоставления бесплатной медицинской помощи в государственных учреждениях здравоохранения, определяется на основе нормативов бюджетной обеспеченности расходов на здравоохранение в расчете на одного жителя, устанавливаемых законом о республиканском бюджете на очередной финансовый год.

Источниками финансирования здравоохранения также являются безвозмездная (спонсорская) помощь юридических лиц и (или) индивидуальных предпринимателей.

В Беларуси, как и во всем мире, наблюдается удорожание системы здравоохранения. Причина кроется в появлении новых дорогостоящих медицинских технологий, изделий, лекарств, старении населения и снижении рождаемости. С целью сохранения имеющегося трудового потенциала необходимо увеличивать финансирование сферы здравоохранения.

Для совершенствования системы здравоохранения следует развивать государственно-частное партнёрство. Это позволит повысить доступность и улучшить качество медицинских услуг, снизить потребность в бюджетном финансировании здравоохранения, обеспечив привлечение частных инвестиций для социально значимых проектов с длинными сроками окупаемости, снизить величину затрат на 20–30 % за счет использования передовых решений и жесткой системы финансового контроля, сократить сроки создания и модернизации объектов, снизить себестоимость оказания медицинских услуг, уменьшить нагрузку на исполнительный аппарат власти за счет передачи части функций частному партнеру и самое главное при этом – сохранить сферу деятельности существующих инфраструктурных объектов здравоохранения.

Для выхода здравоохранения Республики Беларусь на более высокий уровень необходимо, чтобы от 17 до 67 % проектов в здравоохранении финансировались по модели государственно-частного партнерства.

Среди перспективных направлений ГЧП в медицине для нашей страны можно выделить аутсорсинг отдельных видов услуг, строительство новых объектов и их оснащение, проектирование, строительство и управление недвижимостью в сфере медицины, а также не имеющая аналогов в мировой практике организация производства инновационных медицинских изделий с сохранением социальной доступности.

Список використаних джерел:

1. Довнар Р. И. Государственно-частное партнерство как перспективный механизм финансирования развития здравоохранения Республики Беларусь / Р. И. Довнар, В. А. Коврей // Проблемы управления. – 2019. – № 3. – С. 54 – 59.

2. О здравоохранении : закон Респ. Беларусь, 18 июня 1993 г. № 2435-ХП : с изм. и доп. от 21 октября 2016 г. № 433-3 // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : <http://pravo.by>.

ПОЛОВІН СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

*старший викладач кафедри мовної підготовки
ДВНЗ Донецький Національний Технічний Університет*

ONLINE TOOLS FOR DIFFERENT TYPES OF STUDENT COLLABORATION

Learning foreign languages has been a priority for many Ukrainians, and being able to participate in a meaningful discussion is a simple way of showing that you speak a language fluently. That is why so much attention in the classroom is given to developing speaking skills. Generating a good discussion in the classroom takes

considerable efforts; however, using free online tools can make this process much easier.

I would like to draw attention to AnswerGarden and Padlet. AnswerGarden is a very simple online feedback application. There is no need for you to sign in. You just type your question and send a link to your students. They can click on the link and write their answer.

To start using AnswerGarden, you should go to <https://answergarden.ch>. Then you click on Create New AnswerGarden, or click on the addition sign [1].

Next, you type a topic. What is really important is to select a Mode; If you choose Brainstorm Mode, students can submit an unlimited number of answers, including copies of the same answer. In Classroom mode, students can submit as many answers as they want, but can submit each answer one time only. In Moderator Mode, each answer will be placed in the AntiGarden, so you can first manually approve posts submitted by your students before they get to your AnswerGarden. If you choose to activate Locked Mode, the AnswerGarden will be closed and no new answer can be submitted.

How to share questions with your students? There are several ways of doing that.

First, just copy the link to your AnswerGarden and share it with your students by clicking on «share» at the bottom of your «Answergarden» [2]. You also have an option of sharing your question on FaceBook, Twitter, and other social media sites.

Also, the «share» button allows you to place or embed your AnswerGarden on your blog or site, using the embed code you are provided with. After receiving the code, students will start posting their answers to your question either by providing their own answers or by clicking on and submitting existing answers. They will appear in your AnswerGarden in the form of a growing word cloud.

You can also control the answer length. Usually I choose to limit the answer to 40 characters, as 20 characters is too short.

If you prefer tighter control as an administrator, you can control your AnswerGarden by setting a password. But should you forget it, there is no way you can recover it. So, you have to be very careful here.

Once you are done with that, you click on «Create» [3]. As the students start to post their answers, the keywords of their responses will be displayed in the garden. The words that are closer to the centre of the garden are the ones that are often used in all the answers, the ones towards the edges of the garden are used less. By clicking on a word, you can find out how many times this particular word is used in the answers.

It would be a good idea to use SpamFilter. This option detects and blocks «unwanted answers». Mostly they are swear words.

To sum up, AnswerGarden is a minimalistic brainstorming/feedback tool.

It can be used to develop the following skills:

- critical thinking and problem solving
- creativity
- interaction and communication
- collaboration

The application can help you review vocabulary and generate informal discussion, gather opinions, get feedback, conduct a poll or a quiz.

Another great site for collaboration is Padlet [4]. The site is great for projects and group work. You can create accounts for free, and you are allowed to create up to three Padlets at a time. What you can do is create a Padlet, then you can copy it as an image.

Basically what Padlet does is it creates a kind of a board, and people can add up their ideas. You are not limited to only writing, just like in AnswerGarden. Here you can add links, audio and video files. Recording your question or an answer is also possible.

To begin with, click on the button «Make a Padlet», and you get different sets of lay-outs, the most typical one being the Grid. And the first thing you need to do is give your Padlet a name and a short description. You can even upload a photo from your computer to serve as a thumbnail of your Padlet wall.

Also, you can choose from several backgrounds to make your wall stand out. One good thing about Padlet is that you can share it in a number of different ways, plus you can embed it on your site or blog.

Padlet is an excellent way of encouraging your students to start writing [5]. Once I practised posting a set of three colloquial expressions five times a week with a tight deadline. The expressions were connected with a lot topics such as «Work», «Relationships», «Health», «Money», «Shopping», etc.
<https://ru.padlet.com/vecttra/yk65xig0c3>

The more students posted, the better their postings were. I even started to find it difficult to keep up with the number of posts I had to grade. But in the end it was worth it: students' writing improved a lot.

To sum up, Padlet is an online board for sticky notes which you can easily visualize with the help of audio and video files, PDF documents, your own recordings. You can use and reuse your Padlet walls multiple times.

Apart from using Padlet walls to engage students in discussions, the walls can be used to review books and articles. Students can post questions anonymously for teachers and their peers, thus turning a Padlet wall into a question board.

Also, Padlet is a good way to revise topics on the eve of exams or tests. Using videos makes revision of the covered material an easy and engaging experience.

References:

1. Answergarden – tools for pedagogy. – Access mode : <https://blogs.umass.edu/onlinetools/assessment-centered-tools/answergarden>.
2. Answergarden – a minimal tool for maximum feedback. – Access mode : <https://toolsforpedagogy.com/listing/answergarden>.
3. Answergarden is a powerful, minimalistic feedback/brainstorming tool. – Access mode : <http://blogs.slj.com/neverendingsearch/2016/08/12/answergarden-a-powerful-minimalistic-feedbackbrainstorming-tool>.
4. Padlet review for teachers. – Access mode : www.commonsense.org/education/website/padlet.
5. Padlet – an excellent collaboration tool for teachers and learners. – Access mode : <https://thedigitalteacher.com/reviews/padlet>.

САВЕНОК ЭЛЛА АЛЕКСЕЕВНА

*канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры международных отношений
Института управленческих кадров*

Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ЧЕПИКОВА ВИОЛЕТТА ВИКТОРОВНА

магистр техн. наук, старший преподаватель

*кафедры инфокоммуникационных технологий Белорусского
государственного университета информатики и радиоэлектроники*

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ СФЕРЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Основными направлениями модернизации национальной системы высшего образования Республики Беларусь являются обеспечение свободного доступа к международным образовательным и интеллектуальным ресурсам, формирование инфраструктуры и институциональных условий академической мобильности обучающихся и педагогических кадров, повышение качества системы высшего образования, развитие международного сотрудничества, способствующее интернационализации образования.

Чтобы оценить состояние международного сотрудничества высших учебных заведений (вуз) Республики Беларусь, был проведен анализ материалов, размещенных в открытом доступе (интернет–ресурсы и статистика Министерства образования Республики Беларусь), который показал, что международному сотрудничеству отведено второстепенное значение. Всего были обследованы интернет–ресурсы 47 из 51 учреждения высшего образования. У 16 из них (31 % всех учреждений) вообще отсутствует информация о международном сотрудничестве.

Анализ регионального распределения международного сотрудничества показывает, что преимущественно оно воспроизводит отношения, сложившиеся в рамках бывшего Советского Союза – 61,8 % партнерских отношений приходится на бывшие советские республики (за исключением балтийских). При этом на долю России приходится 37,7 % контактов, Украины – 14,3 %, Молдовы, стран Закавказья и Центральной Азии – 9,7 %. В интернет порталах, как правило, отсутствует информация о том, в какой степени эти отношения подкреплены финансированием.

Белорусские вузы сотрудничают с российскими УВО в рамках программ Союзного государства России и Беларуси. Сотрудничество с Казахстаном, Кыргызстаном и Туркменистаном подкреплено соответствующими соглашениями с этими странами, создающими условия для академической мобильности, включая обучение в них граждан Беларуси. Однако в подавляющем большинстве случаев, особенно в отношениях с УВО Украины, сотрудничество не подкреплено финансированием и по существу носит декларативный характер.

На втором месте по количеству партнерских отношений находится Восточная Европа, включая страны Балтии (15,5 %). Ведущую роль в этом регионе играют УВО Польши (10,1 %), являющейся крупнейшим, после России и

Украины, партнером белорусского высшего образования. Финансовые ресурсы сотрудничества также ограничены: наиболее видимые его проявления – Центры литуанистики и полонистики в Гродненском Государственном Университете им. Я. Купалы и Белорусском государственном педагогическом университете им. М. Танка, созданные при поддержке дипломатических миссий, ограниченные по количеству участников возможности академической мобильности.

На долю Западной Европы приходится 10,4 % отношений сотрудничества белорусских УВО (4 место), однако по своему значению оно явно превосходит все остальные направления, так как подкреплено значительными инвестициями в рамках проектов Европейского Союза. Ведущую роль играют вузы Германии (4,2 %), Италии (1,5 %) и Швеции (1,0 %).

Германия занимает особое место в сфере международного сотрудничества высшей школы Беларуси. Немецкие УВО занимают одно из самых высоких позиций в международных рейтингах среди партнеров белорусских университетов. Сотрудничество предоставляет наибольшие возможности для организованной академической мобильности и выполнения программ исследований со странами Европейского пространства высшего образования. Вместе с тем, объемы этого сотрудничества крайне ограничены и далеки от реальных потребностей белорусских УВО. Степень участия в нем крайне неравномерна, значительная часть белорусских УВО вообще не имеет контактов с немецкими университетами.

Наибольшая доля в реализации партнерства приходится на крупные столичные университеты: Белорусский государственный университет (БГУ), Белорусский национальный технический университет (БНТУ), Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники (БГУИР). Лидером является Белорусский государственный университет, в котором с 1998 года работает единственный в республике Институт немецких исследований, осуществляется сотрудничество с 13 немецкими университетами, включая Университет Мангейма, Лейпцигский университет, Рурский университет в г. Бохум, Гиссенский университет имени Ю. Либига, Потсдамский университет и др. Заключенные соглашения позволяют направлять на стажировки до 14-18 сотрудников и 15-20 студентов. На региональном уровне наиболее развитые связи с Германией имеют УВО Брестской и Гродненской областей.

Для развития академической мобильности белорусских студентов и преподавателей важная роль отводится Германской службе академических обменов (DAAD). Благодаря ей доступ к сотрудничеству получают учреждения, не имеющие партнеров в Германии (Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова, Могилевский государственный университет продовольствия и др.).

Наряду с Германией особое значение в процессах интернационализации белорусской высшей школы имеют вузы Швеции. Характерной особенностью является то, что Швеция предоставляет для партнерства с белорусской стороной свои лучшие университеты (Стокгольмский университет, Королевский технологический университет и др.), открытые для сотрудничества не только со столичными, но и региональными учреждениями. Большое значение имеет финансирование сотрудничества в рамках программ шведского института Висби.

Сотрудничество с УВО Китая (5,7 %) занимает пятое место в структуре международных отношений высшей школы Беларуси. Китай проводит активную политику поддержки изучения своего языка и культуры и лидирует по количеству открытых центров (15,6 %): Республиканский институт Конфуция в Белорусском государственном университете, Институт Конфуция и центр китаистики в Минском государственном лингвистическом университете, центры китаистики в Белорусском государственном педагогическом университете и Гродненском государственном университете, центр китайской культуры в Белорусском национальном техническом университете. Вместе с тем, в самом Китае сотрудничеству с белорусскими УВО отводится второстепенная роль – как правило, в качестве партнеров ведущим университетам Беларуси предоставлены провинциальные УВО, занимающие невысокие позиции в международных рейтингах.

Заметную роль в сотрудничестве Беларуси с Восточной Азией играют УВО Кореи (1,2 %), при этом в ряде случаев это сотрудничество подкреплено реальными программами академического обмена (например, между Брестским государственным техническим университетом и Университетом Аджу).

Сотрудничество с университетами США и Канады (0,4 %), являющимися признанными лидерами высшего образования в современном мире, носит скорее случайный характер. Формальных ограничений к международному партнерству не существует. Вместе с тем, очевидно, что преимущество в данном отношении имеют избранные столичные УВО. Например, БГУ, БГУИР и БГТУ аккумулируют до трети всех партнерских отношений (31,1 %), в том числе доля одного БГУ составляет 18,3 %. В равной степени это относится к процессу создания международных центров, три четверти которых (76 %) сконцентрированы в Минске, и, в особенности, к международным программам сотрудничества.

Вместе с тем, ряд региональных УВО вполне успешны в плане развития международного сотрудничества. Это Полесский государственный университет, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Витебский государственный университет имени П. М. Машерова. Особо необходимо отметить Полоцкий государственный университет, включенный в выполнение различных международных программ и отличающийся высоким уровнем качества партнерства (Брэдфордский университет, Уорвикский университет, Университет Генуи, Делфтский технический университет, Королевский технологический университет Швеции и Университет г. Стокгольм). Аутсайдерами международного партнерства являются негосударственные УВО. В большей части из них, если судить по интернет-сайтам, необходимость подобной работы даже не обсуждается.

Одно из слабых мест интернационализации белорусской системы высшей школы – качество партнерства, то есть уровень международного признания партнерских учреждений. Белорусские вузы готовы братья за любую возможность развития международного сотрудничества. Показателем является практически полное отсутствие партнерства с университетами США. Лишь у трех вузов Беларуси есть партнеры в этой стране – БГУ, БГУИР и БГТУ. При этом партнер БГУ – Государственный университет в Кортланде – занимает всего лишь 2558 место в мировом рейтинге Webometrics.

Подводя итог, следует отметить, что уровень международного партнерства белорусских вузов зависит от наличия продуманной стратегии интернационализации учреждений во всех областях деятельности, модернизации учебной и учебно-методической работы с учетом опыта зарубежных вузов, финансирования, высококвалифицированных кадров, свободно владеющих иностранным языком, совершенствования общих правовых вопросов, касающихся международной мобильности преподавателей и студентов, и иных составляющих.

СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА ІННА АНДРІЙВНА

*д. держ. упр., доцент кафедри політології та соціології
Національного авіаційного університету*

ЦІНІСНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Новий політичний курс в сучасній Україні закладає основи постійних змін, зокрема, і освітніх, у чіткій відповідності до соціального контексту, що динамічно трансформується. Українському суспільству, яке інтенсивно змінюється і прагне наздогнати темпи розвитку західних демократій, має відповідати освіта, що також інтенсивно розвивається. «Суспільство швидкого розвитку» характеризується взаємопов'язаними інноваціями в усіх сферах буття. У ХХІ ст. на зміну старій організаційній концепції «спочатку збереження, а потім розвиток» прийшла нова парадигма – «збереження через розвиток».

Людський потенціал будь-якої сучасної нації визначається організацією системи освіти. У свою чергу, система освіти, можливо, є найбільш консервативною сферою, адже на ній лежать особливо відповідальні задачі по передачі духовного спадку для наступних поколінь. Тому деякі експерти, розчаровані повільним темпом освітніх реформ, часто стверджують, що зміни в освіті складніше реалізувати, ніж навіть в релігії [3]. У той же час, реалізуючи надважливі задачі щодо модернізації суспільства, освіта покликана бути і найбільш мобільною сферою. Конфлікт означених двох тенденцій очевидний в сучасній Україні. Навіть за наявності великого запиту на зміни з боку громадянського суспільства, суперечності між прихильниками радикальних освітніх змін і представниками консервативної позиції в цьому питанні досить рельєфно викристалізувався у публічному дискурсі. В сучасну перехідну епоху такі вище окреслені протилежні вектори освітніх задач призводять до нестійкого становища національної освітньої системи, що часто відчувається як криза.

Освіта є внутрішньо структурованим соціальним інститутом. Ефективність освітньої системи будь-якої країни слід розглядати на трьох рівнях: на рівні особи, яка навчається (це проявляється у реалізованому індивідуалізованому підході до вмотивованого навчання); на рівні організації, що навчається (через організаційний розвиток, що включає безперервне навчання співробітників та управління знаннями організації); на рівні суспільства, що навчається

(навколоосвітнє довкілля у суспільстві знань, сприятливе до безперервного навчання організацій та індивідів).

Постіндустріальна епоха характеризується як етап розвивального поступу наукового знання, нелінійного освітнього планування, а також множинності врівноважених, зазвичай у країнах із розвиненими освітніми системами, груп тиску на особистісні освітні запити (рис. 1). В Україні наразі ми маємо певні диспропорції впливу на особистість з боку держави.

На думку вітчизняних вчених, проблема інновації завжди виступає в ролі соціальних інновацій. Оскільки, у системі домінуючих життєвих сенсів «суспільства знань» особливе місце займають цінності інновацій, змін і прогресу, що стають самоцінністю, сучасний контекст потребує інноваційної освіти в суспільстві знань [1, с. 66].

На думку вітчизняного дослідника В. Кременя, суспільство знань – це умова соціальних інновацій, що визначають систему інших змін. Не можна оцінити справжній ефект освітніх інститутів, знайти природу властивих їм проблем і продуктивних перспектив розвитку поза соціальним або загальнокультурним сенсом освіти [1, с. 68].

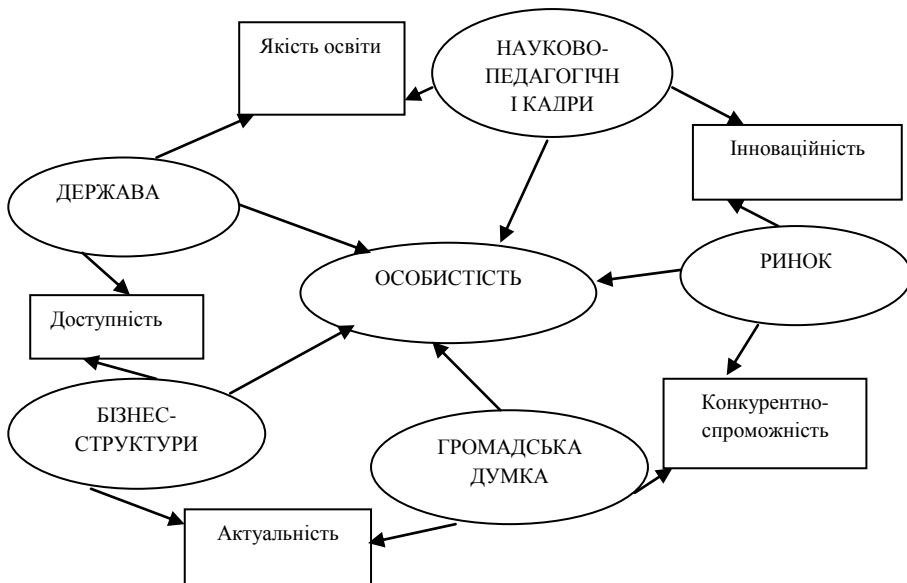

Рис. 1. Групи тиску на особистісні освітні запити (авторська розробка)

Технологічним інноваціям повинен передувати і відповідати свій рівень соціальних (в тому числі, освітніх) інновацій. На їх основі формується відповідний інноваційний інституційний простір, в якому виникає можливість для розвитку нової освіти і нової людини [1, с. 70]. Інтелектуальна праця стала більш гнучкою з точки зору її організації. Від завдання забезпечення розвитку

освіти залежить обрис майбутнього сучасної цивілізації. На думку вітчизняних вчених, проблема інноваційної освіти має вирішуватись в напрямі удосконалення її змісту у відповідності із основними парадигмами її розвитку із збереженням вітчизняних освітніх традицій, тому важливо ставити пріоритет на вітчизняні наукові центри, які здійснюють видатні наукові дослідження та відкриття [1, с. 70].

Щоб стати постмодерними інститутами, масові школи мають трансформуватися у «рухомі мозаїки» малих і часто незалежних інститутів, які засновані на простих правилах взаємодії. Відсутність метанаративів, акцент на різниці та індивідуальності, культ безпосередності, органічна гнучкість, орієнтовний та тимчасовий характер знань детермінуватимуть «правила» вбудованих у суспільство змін. Якщо за Ньютонівськими (детерміністськими) теоріями пояснення природних процесів звучали «мінімальні початкові умови завжди виробляли малі і передбачувані ефекти, множинні початкові умови – великі ефекти», то індетермінізм (сучасні теорії хаосу) доводить – невеликі зміни в початкових умовах можуть призводити до масових та непередбачуваних наслідків, дуже схожі початкові умови можуть дати дуже відмінні результати, прості моделі – недієві, якщо щось працює один раз, немає гарантії, що воно працюватиме і другий. Основна помилка багатьох сучасних (широкомасштабних) пояснень світу – неналежне врахування специфіки локалізованих явищ, які в результаті і визначають майбутнє великої системи.

Велика кількість слухачів на неформальних освітніх заходах ще раз засвідчує, що неформальна освіта (особливо, у галузі освіти дорослих) все більше конкурує із формальною. Думаю, традиційні освітні інститути мають виважено підійти до цієї проблеми з точки зору не загроз, а можливостей – корисної взаємодії та співпраці, інноваційної спільної діяльності. Креативність наразі відтворюється всередині професійних спільнот, «команд проєктів» без формування замовлення традиційним інститутам освіти. Роль держави – на своєму рівні допомагати новим процесам, обслуговувати їх та створити всі умови для ефективного впливу саме суспільства, що змінюється, на заклади освіти

Сучасна освіта віддаляється від тяжіння до уречевленого простору – будівлі школи чи стін університету – це знаходить вияв у зростанні популярності сімейної (на ланці загальної середньої) та дистанційної (на ланці вищої) освіти. У Стародавній Греції Аристотель свої лекції проводив на прогулянках у саду. Так само в сучасних розвинених країнах політики намагаються зробити усе докілья, в якому живе індивід, – освітнім (через концепт безперервного навчання у будь-якому віці). Освіта стає чутливішою до життя і потреб різних спільнот. Цій тенденції відповідають сучасні процеси децентралізації управління освітою та розширення меж автономії школи. Адже в умовах широкої автономії заклад освіти може швидше зреагувати на появу нових місцевих чи суспільних потреб, запитів, своєчасно попереджуючи конфліктні ситуації. В Україні процеси управління освітою теж «підхоплюють» світові тренди в цьому напрямку.

У контексті реформи освіти та реформи децентралізації влади в Україні управління та фінансування позашкільних, дошкільних навчальних закладів, початкової та базової шкіл (до 9-го класу) передаються на рівень об'єднаних громад, які наразі продовжують створюватися. Управління старшою профільною

школою мало би здійснюватись на рівні вище, ніж об'єднана громада (у Польщі – це рівень повіту), однак, оскільки в Україні повітів немає, а школи I, II, III ступенів поки не відокремлені – старша школа поки управлятиметься теж громадою. Одним із управлінських повноважень ОТГ є формування власної системи забезпечення освітніми послугами [2]. Орган управління освітою ОТГ має повноваження, окрім операційного (забезпечення поточної діяльності освітньої мережі громади), і ще на стратегічному (планування і прогнозування системи освіти в ОТГ) рівнях. Орган управління освітою, як і вся система місцевої влади в ОТГ, в першу чергу, підзвітна громаді, і діє в її інтересах. Також адміністративне обслуговування мережі закладів освіти в ОТГ спрямоване на максимальне делегування навчально-методичних повноважень на рівень самих закладів освіти, розширити їх автономію.

Список використаних джерел:

1. Інноваційність в науці і освіті : наукове видання до ювілею професора, доктора хабілітованого Ф. Шльосена / В. Кремень (голова редкол.). – Київ : Богданова А., 2013. – С. 67.

2. Про добровільне об'єднання територіальних громад : закон від 05.02.2015 р. № 157-VIII / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

3. Прокументова Г. Управление образовательными инновациями: гуманитарный подход / Г. Прокументова // Управление образовательными инновациями. – № 50. – 2013. – С. 122 – 131.

СМАГАР ЛІЛІЯ БОРИСІВНА

лікар загальної практики-сімейний лікар

КНП «Міська поліклініка №10» Харківської міської ради

ПУСТОВІТ АННА ІГОРІВНА

студентка Донбаської національної академії будівництва і архітектури

ФІНАНСУВАННЯ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Основною функцією охорони здоров'я вважається якість медичної допомоги. Багато країн мають спеціальні програми, які дбають про забезпечення якості медичної допомоги.

Медична реформа була однією з очікуваних українськими громадянами реформ, яка докорінно змінила систему охорони здоров'я. Вона передбачає багато значних перетворень у сфері надання медичних послуг, неоднорідних підходів надання медичних послуг громадянам [1].

Головною метою медичної реформи 2017 року є підвищення якості в наданні послуг та значне скорочення витрат на медицину. Таким чином, актуальним є аналіз фінансування закладів охорони здоров'я, які надають первинну медичну допомогу. Фінансуванням займається Національна служба здоров'я України.

Згідно з інформацією, представленою Міністерством охорони здоров'я України, Національна служба здоров'я України – центральний орган виконавчої

влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій. НСЗУ є національним страховиком, який укладає договори із закладами охорони здоров'я та закуповує у них послуги з медичного обслуговування населення. НСЗУ контролює дотримання умов договорів та робить прями виплати закладам за надані послуги [2].

Бюджетні кошти на фінансування медицини розподіляються через новий, сучасний механізм стратегічної закупівлі медичних послуг. Здійснюється перехід від фінансування постатейних кошторисів закладів охорони здоров'я – бюджетних установ, розрахованих відповідно до їх існуючої інфраструктури, до оплати результату закладам, які перетворюються на автономних постачальників цих послуг, а також аптекам як постачальникам призначених лікарями лікарських засобів. Таким чином, буде запроваджено принцип «гроші ходять за пацієнтом», а не за інфраструктурою закладів охорони здоров'я та іншими надавачами послуг [3].

Основою фінансування системи охорони здоров'я має стати перехід від фінансування постатейних кошторисів державних та комунальних закладів охорони здоров'я – бюджетних установ, розрахованих виходячи з необхідності утримання наявної інфраструктури цих закладів, до оплати результатів діяльності цих закладів як автономних суб'єктів господарської діяльності, тобто до оплати фактично наданої ними пацієнтам медичної допомоги.

Такий же принцип має бути застосований і щодо регулювання відносин з аптеками, що виступатимуть як постачальники прописаних лікарями лікарських засобів, що входитимуть до державного гарантованого пакета медичної допомоги [4].

Також слід зауважити, що згідно до офіційних даних 1378 закладів підписало договір з НСЗУ, з них : 1039 КНП, 153 приватні без ФОП, 185 ФОП. 28,429 млн. – підписано декларацій в законтракованих закладах.

Згідно з даними представленими Національною службою здоров'я України проаналізуємо табл. 1.

Таблиця 1

Розподілення кількості декларацій та населення України за областями

№	Область	Кількість декларацій	Населення	№	Область	Кількість декларацій	Населення
1	Вінницька	1272891	1560394	13	м. Київ	1887637	2950819
2	Волинська	814437	1035330	14	Миколаївська	777728	1131096
3	Дніпропетровська	2366410	3206477	15	Одеська	1521360	2380308
4	Донецька	1331902	4165901	16	Полтавська	1094953	1400439
5	Житомирська	951696	1220193	17	Рівненська	900803	1157301
6	Закарпатська	919311	1256802	18	Сумська	858272	1081418
7	Запорізька	1261991	1705836	19	Тернопільська	804950	1045879
8	Івано-Франківська	1050889	1373252	20	Харківська	2001328	2675598
9	Київська	1422264	1767940	21	Херсонська	749590	1037640
10	Кіровоградська	667830	945549	22	Хмельницька	1002573	1264705
11	Луганська	460224	2151833	23	Черкаська	916301	1206351
12	Львівська	2000683	2522021	24	Чернівецька	665010	904374
Всього						28477484	42153201

Тож, згідно з даними представленими в таблиці станом на вересень 2019 року декларації підписало 67,5 % населення України.

Відповідно до Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», пункту 6 Порядку укладення, зміни та припинення договору про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 року № 410, Національна служба здоров'я України (далі – НСЗУ) оголошує про укладення договорів про медичне обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення. Фінансування у 2019 році було розподілено наступним чином та представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл фінансування у 2019 року за областями

№	Область	Виплати за договорами, тис. грн	%	№	Область	Виплати за договорами, тис. грн	%
1	Вінницька	500838450	4,5	13	м. Київ	753327588	6,8
2	Волинська	318910438	2,9	14	Миколаївська	299877859	2,7
3	Дніпропетровська	906038695	8,2	15	Одеська	601411054	5,4
4	Донецька	521914823	4,7	16	Полтавська	423363267	3,8
5	Житомирська	375888865	3,4	17	Рівненська	345765794	3,1
6	Закарпатська	364966235	3,3	18	Сумська	328672969	3,0
7	Запорізька	494936815	4,5	19	Тернопільська	306348516	2,8
8	Івано-Франківська	418890332	3,8	20	Харківська	771251834	7,0
9	Київська	538238198	4,9	21	Херсонська	289085841	2,6
10	Кіровоградська	263619971	2,4	22	Хмельницька	392243276	3,5
11	Луганська	174124424	1,6	23	Черкаська	354888779	3,2
12	Львівська	754311992	6,8	24	Чернівецька	265251316	2,4
26	Всього					11063657528	

Тож, загальна сума фінансування закладів здоров'я склала 11 063 657 528 грн. Найбільша частка належить Дніпропетровській області і складає 906038695, що становить 8, 2 % від загального обсягу фінансування.

Друге місце за обсягом фінансування посідає Харківська область – 771251834, Що складає 7 %. Найменший обсяг фінансування має Луганська, Кіровоградська та Чернівецька область – 1,6 %, 2,4 і 2,4 % відповідно. Більш детальна інформація представлена на рис 1.

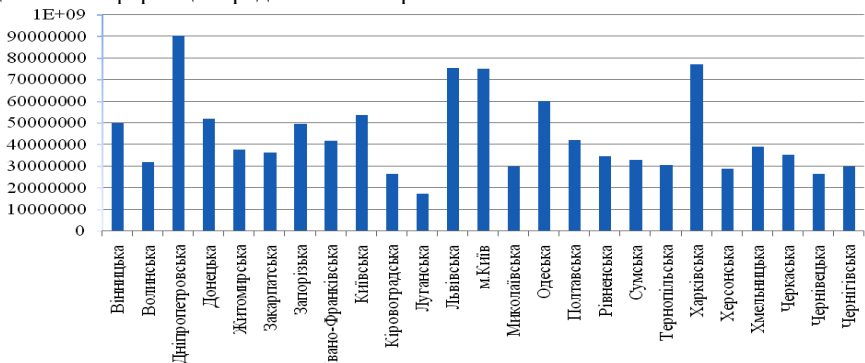

Рис. 1. Виплати за договорами тис. грн.

Отже, проаналізувавши дані за 2019 рік, ми чітко бачимо за якими обсягами фінансуються заклади охорони здоров'я. Перехід на нову модель фінансування зумовлює чітке розподілення грошових коштів.

За 2018 та початок 2019 року Національна служба здоров'я України виплатила закладам за договором понад 11 мільярдів гривень. Лікарі та медсестри отримали можливість достойної зарплати, пацієнти – гарантований державою пакет медичних послуг, сервіс та піклування.

Список використаних джерел:

1. Аксютіна А. В. Медична реформа в Україні: особливості впровадження / А. В. Аксютіна, Н. В. Сердюкова // Юридичний науковий електронний журнал : електор. наук. фахове вид-ня. – С. 114 – 116. – Режим доступу : www.lsej.org.ua/6_2017/32.pdf.

2. Як працюватиме Національна служба здоров'я України. – Режим доступу : <https://moz.gov.ua/article/news/jak-pracjuvatime-nacionalna-sluzhba-zdorovja-ukraini>.

3. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 лист. 2016 р. № 1013-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-p>.

4. Карасьова М. О. Економічні аспекти нової медичної реформи / М. О. Карасьова, Б. І. Беззубко // Збірник наукових праць ДонНАБА. – 2019. – № 1. – Режим доступу : <https://donnaba.edu.ua/journal/images/1-2019-15/12.pdf>.

СОБОЛЕВА ЕКАТЕРИНА ЕВГЕНЬЕВНА

*слухачка магістратури державного університету управління
Среднерусского інститута управління – філіала РАНХиГС при Президенті РФ*

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ СОХРАНЕНИЯ И УКРЕПЛЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ ГРАЖДАН: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В настоящее время сохранение и укрепление здоровья является основным направлением государственной политики. Одной из основных целей любого государства является воспитание здорового поколения. Здоровье – один из главных элементов человеческого счастья. Его следует рассматривать как целостное многомерное динамическое состояние организма и форму жизнедеятельности человека, которая обеспечивает ему физиологически обусловленную продолжительность жизни, достаточную удовлетворенность состоянием своего организма и приемлемую социальную дееспособность.

Однако, с каждым годом уменьшается число практически здоровых людей. Что касается показателей смертности от заболеваний, то показатели здесь тоже не благоприятные. На первом месте среди всех причин смертности – заболевания сердечно-сосудистой системы (54 %), на втором – раковые новообразования (22 %), на третьем – заболевание дыхательных путей (14 %) и на четвертом – внешние причины (10 %). Эти заболевания составляют более 80 % всех причин смертности населения Российской Федерации [3]. По-прежнему важнейшими

виновниками смертности являются злокачественные новообразования, заболевание системы кровообращения, травмы и недуги дыхательной системы. Уменьшается долгожитие и снижается рождаемость. Из числа взрослого населения и подростков так же увеличилось количество больных туберкулезом и заболеваниями, передаваемыми половым путем, в том числе СПИДом [1].

В государстве возросла величина курящего населения. Беспокойство вызывает распространение вредных привычек среди женщин, подростков и детей. Согласно опросу, проведенному в период с 20 по 22 января 2018 года, треть россиян имеют табакозависимость. Из мужчин курит почти каждый второй. Лишь пятая часть респондентов заявила, что смогла побороть пагубную привычку. Среди опрошенных мужчин доля курильщиков занимает почти половину – 48 %. Это значит, что вредной привычке подвержен почти каждый второй представитель сильной половины человечества [3].

За последнее время в России возникла еще одна большая проблема – избыточный вес; уменьшилось количество человек занимающихся физической культурой и спортом. Каждый третий россиянин трудоспособного возраста имеет проблемы с лишним весом. 15 % мужчин и 28,5 % женщин страдают от ожирения, 54 % мужчин и 59 % женщин – от лишнего веса.

Вредные привычки (злоупотребление алкоголем, наркомания, курение), неправильное питание, низкая двигательная активность, пагубные последствия влияния окружающей среды и неблагоприятные условия труда негативно сказываются на состоянии здоровья граждан.

Главной задачей любого государства является сохранение и укрепление здоровья населения. В рамках решения данной задачи проводится улучшение медицинского обслуживания, профосмотры в соответствии с возрастом и т.п.

Государство проводит большинство воспрепятствующих мер. К ним относятся: запрет на изготовление и применение наркотических веществ (исключая медицинские цели), запрет на курение в общественных местах, на распространение рекламы и продажи табачных изделий и спиртных напитков лицам не достигшим 18-тилетия, повышение акцизов и многое другое.

Следует признать, что в данных условиях изменить ситуацию в лучшую сторону способно не только здравоохранение, а так же государственная политика, направленная на развитие физической культуры и спорта.

Большое внимание уделяется пропаганде здорового образа жизни (ЗОЖ) в средствах массовой информации, введение в образовательные программы мероприятий по физической культуре и спорту.

Огромный вклад в развитие физической культуры и спорта в Российской Федерации вносят различные государственные компании: газовые, нефтяные, а так же горнодобывающие предприятия [2]. В поддержку оздоровления граждан они проводят спонсорские мероприятия в проведении массовых соревнований, постройках арен, спортивных комплексов и в реконструкциях спортивных сооружений нашей страны.

Государственная политика в области охраны здоровья граждан реализуется Правительством РФ на основе действующей законодательной базы в соответствии с направлениями, определяемыми Президентом РФ, путем принятия соответствующих решений в рамках документов концептуального

характера. В сфере охраны здоровья жителей в данной концепции посвящены пункты «Демографическая политика и политика народосбережения», «Развитие здравоохранения» и «Развитие физической культуры и спорта».

Основные направления деятельности государства и общества по сохранению и улучшению здоровья нации следующие [5]:

- создание реально работающих законов по сохранению здоровья нации;
- создание государственной системы сохранения здоровья, а не только лечения уже заболевших.
- привлечение СМИ к правильному отображению идей сохранения здоровья населения.

Государству необходимо не только и в дальнейшем уделять внимание развитию физической культуры и спорта, как основному средству сохранения и укрепления здоровья граждан, но и осуществлять контролирующие мероприятия за качеством исполнения государственной политики в данной сфере в регионах.

Государственная политика в сфере здравоохранения на ближайшую перспективу должна максимально учитывать как потребности населения в оказании всех видов медицинской помощи, так и интересы медработников, в числе важнейших задач – формирование оптимальной сети медучреждений, капитальный ремонт и строительство объектов здравоохранения, оснащение их современным оборудованием.

Кроме того, в ходе реализации новой политики здравоохранения значительное внимание должно быть уделено информатизации отрасли медицины, повышению качества подготовки и переподготовки специалистов в данной сфере. Более глубокой проработки требуют вопросы совершенствования современной системы допуска врача к практической деятельности на рынок медицинских услуг (аккредитации), медицинских работников.

Список использованной литературы:

1. Величковский Б. Т. Стратегия медицины в охране здоровья населения на пороге XXI века / Б. Т. Величковский // Вестник РАМН. – 2015. – № 9. – С. 51 – 55.
2. Донин В. М. Конкуренция в Российском здравоохранении: государственные учреждения и негосударственные медицинские организации / В. М. Донин // Менеджер здравоохранения. – 2019. – № 6. – С. 71 – 80.
3. ЗОЖ. Отказ от вредных привычек. – Режим доступа : <https://sairon.ru/formirovanie-zdorovogo-obraza-zhizni-zozh>.
4. Решение Коллегии Минздрава РФ. – Режим доступа : <http://lawru.info/dok/1997/07/30/n434212.htm>.
5. Савченко А. П. Здоровье общества и система здравоохранения в контексте социальной политики России : учебник / А. П. Савченко. – М. : ГЭОТАР ; Медиа, 2018. – 241 с.

ТИТАРЧУК МАЙЯ ВОЛОДИМИРІВНА

аспірантка кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Процес реформування національної системи вищої освіти в Україні продовжується і пов'язаний він з її інтеграцією в єдиний загальноєвропейський освітній простір. Ціла низка праць науковців присвячена дослідженню питань, пов'язаних із державною освітньою політикою та управлінням освітою: В. Андрущенко, В. Астахов, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, С. Барабанова, Р. Валесев, В. Жураківський, О. Зигало, І. Іванюк, І. Каленюк, В. Клепко, Т. Козарь, Є. Красняков, В. Кремень, В. Луговий, С. Ніколаєнко, В. Огаренко, Л. Пшенична, Ю. Фролов, О. Шеломовська, Н. Шульга тощо.

Сьогодні держава відіграє головну, визначальну роль у розвитку освіти – властивими їй методами (правовими, адміністративними, економічними) вона активно залучається до управління освітніми процесами [3, с. 4]. Розглядаючи державну політику у сфері освіти як складову загальної політики держави, сутність якої становить сукупність теоретичних ідей, цілей і завдань, практичних заходів розвитку освіти [1, с. 10] Є. Красняков наголошує на тому, що держава формулює та реалізує освітню політику, ініціює процеси модернізації галузі, окреслює основні принципи, цілі та завдання її реформування [4, с. 70]. Такої ж думки дотримується й Р. Валесев – аналізуючи гарантії права на освіту, дослідник підкреслює, що найоб'ємнішою гарантією реалізації освітніх прав є держава, її органи та діяльність [5, с. 109]. Відповідно, державну політику у галузі вищої освіти Р. Валесев визначає як цілеспрямовану діяльність державних органів щодо забезпечення права кожного на освіту, що досягається завдяки забезпеченню функціонування та розвитку освітньої системи [5, с. 109]. Сучасна довідкова література тлумачить зміст державної освітньої політики як відповідь на суспільні потреби, вимоги, дії інших суб'єктів освітньої політики, як цілеспрямований, відносно стабільний офіційний курс уряду та підпорядкованих йому установ, спрямований на забезпечення функціонування системи освіти [6, с. 623].

Розглядаючи існуючі підходи щодо сутності та змісту державної освітньої політики, визначаємо державну політику у сфері вищої освіти як невід'ємну складову загальної освітньої політики держави, зміст якої полягає у формуванні та нормативно-правовому закріпленні загальної стратегії вищої освіти, визначенні цілей, завдань та відповідних напрямів дії, спрямованих на забезпечення функціонування та розвитку системи вищої освіти.

Державна політика України в галузі вищої освіти ґрунтується на конституційних нормах; міжнародних договорах; стратегічних документах розвитку освіти (концепціях, доктринах, програмах тощо); законодавчих актах; указах і розпорядженнях парламенту та голови держави; рішеннях вищого органу виконавчої влади; наказах і розпорядженнях центрального органу державної виконавчої влади, який здійснює керівництво у сфері освіти та ін.

Наразі в Україні створене єдине законодавче поле для функціонування та розвитку освітньої галузі, у тому числі й на рівні вищої освіти. Водночас ступінь реалізації цілей та завдань державної освітньої політики, визначених чинним законодавством, глибина освітніх реформ, а також якість та ефективність роботи закладів і установ системи національної вищої освіти наразі знаходяться у вкрай незадовільному стані, не відповідаючи сучасним потребам особистості та вимогам суспільства.

Процеси, започатковані в галузі вищої освіти значно сповільнюються через відсутність єдиної, узагальненої концепції розвитку системи, теоретико-методологічних основ управління нею з огляду на найновіші досягнення науки, зміну світоглядної парадигми [7, с. 50]. Мова йде про необхідність формування та реалізації такої нової стратегії державної політики у сфері вищої освіти, що відповідає б як існуючим загальносвітовим (цивілізаційним) тенденціям, так і внутрішнім тенденціям розвитку економічної, соціально-політичної та культурної сфер життя українського суспільства. Дійсно, на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти в Україні бракує системної координації, глибокого наукового аналізу, послідовності у реалізації прийнятих програмних документів [8, с. 84], у той час, як розробка державної освітньої політики повинна ґрунтуватися на всебічному аналізі, виявленні та порівнянні можливих варіантів розвитку, встановленні пріоритетних напрямів управління системою освіти та контролю за нею [3, с. 4].

Одним із основних і пріоритетних напрямів розвитку України є її орієнтація на європейську інтеграцію і реалізація європейського вектору розвитку України, яка передбачає відповідні демократичні перетворення в усіх галузях суспільного життя, у тому числі й у сфері вищої освіти. Процес реформування системи вищої освіти України має базуватися на засадах створення гнучкої ступеневої системи освіти, здатної динамічно реагувати на зміни потреб особи, суспільства і ринку праці, забезпечуючи формування потенціалу, достатнього для підготовки кваліфікованого спеціаліста відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці [9, с. 17].

Процес становлення та розвитку вітчизняної системи вищої освіти відзначається надзвичайною складністю і суперечливістю, адже він відбувається як в умовах кардинальної трансформації політичної, соціально-економічної та культурної сфер життя українського суспільства, так і під впливом цілої низки загальносвітових тенденцій розвитку вищої освіти, що вимагає від держави постійного перегляду та корегування національної стратегії розвитку вищої освіти. Забезпеченню належної якості та конкурентоспроможності національної вищої освіти на європейському освітньому просторі сприятиме вдосконалення адміністративно-правового забезпечення відносин у даній сфері відповідно до сучасних міжнародних стандартів та реалізація відповідної державної політики.

Отже, вдосконалення національної системи вищої освіти, її інтеграція у світовий освітній простір передбачає побудову ефективної моделі державної освітньої політики, здатної забезпечити підвищення якості освітніх послуг; впровадження інноваційних педагогічних систем; рівний доступ усіх громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті; модернізацію змісту освіти

та її організацію відповідно до сучасних світових тенденцій і вимог ринку праці; забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя.

Список використаних джерел:

1. Куклин В. Ж. Системные аспекты образовательной политики и управление образованием / В. Ж. Куклин, С. А. Беляков // Университетское управление. – 2003. – № 3 (26). – С. 10 – 11.
2. Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти / В. С. Журавський // Правова держава. – 2003. – Вип. 14. – С. 20 – 30.
3. Шульга Н. Д. Сутнісні характеристики поняття «державна освітня політика» / Н. Д. Шульга // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 2. – 7 с. – Режим доступу : www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf.
4. Красняков Є. Роль колегії МОН України у формуванні та реалізації державної політики в галузі освіти / Є. Красняков // Рідна школа. – 2007. – № 1. – С. 70 – 72.
5. Валеев Р. Г. Освітнє право України : навч. посіб. / Р. Г. Валеев. – Луганськ : Луганськ. правова фундація, 2011. – 287 с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; відп. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Козарь Т. П. Теоретико-методологічні засади управління вищою освітою як відкритою системою в контексті соціальних трансформацій / Т. П. Козарь // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – № 1. – С. 50 – 52.
8. Пшенична Л. В. Розвиток державного управління вищою освітою в Україні: проблеми адаптації до умов Болонського процесу / Л. В. Пшенична // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. – Вип. 2 (25). – С. 82 – 88.
9. Бабин І. І. Вища освіта України і Болонський процес: стан, проблеми, перспективи / І. І. Бабин // Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції : мат. регіонального наук.-практ. семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 16 – 19.

ФІЛІППОВА ЮЛІЯ ВЛАДИСЛАВІВНА

*аспірантка кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентіві України,
керівник ГО «Центр спортивної дипломатії»*

РОЗВИТОК СПОРТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНІ

Для України успішна реалізація спортивної дипломатії має величезне значення. У процесі становлення державності, у складних соціально-політичних та економічних умовах державі необхідно використовувати всі наявні інструменти реалізації та захисту своїх зовнішніх інтересів. У цій ситуації не можна недооцінювати ті можливості, які відкриває перед зовнішньополітичними інституціями спортивна дипломатія. Перспективи розвитку спортивної дипломатії України, можливості використання її потенціалу для поліпшення

іміджу країни і підвищення її міжнародного авторитету, а також для більш глибокого використання ресурсів м'якої сили – всі ці обставини надають темі особливої актуальності.

Спорт виступає опосередкованим інструментом впливу на населення різних країн. Не можна також забувати, що основні ідеали спорту передбачають становлення миру в усьому світі, не випадково зустрічі політичних лідерів на спортивних змаганнях є дуже символічними. За цих умов лояльність світової спільноти відіграє велику роль і методи спортивної дипломатії можуть внести чималий внесок у формування позитивного ставлення до України за кордоном.

На сьогоднішній день спортивна дипломатія України знаходиться в стадії формування. Можна позначити принаймні шість причин, що ведуть до формування спортивної дипломатії: по-перше, бурхливі зміни в традиційній дипломатії – колись класична модель дипломатії, що припускає взаємодію винятково держав, стає лише одним з аспектів сучасної дипломатичної діяльності, примушує традиційну дипломатію до адаптації і експериментів; по-друге, збільшення числа видів спорту та спортивних організацій і зростання їх впливу: спорт зводить нанівещь відмінності між представниками громадськості, дипломатами і політиками; по-третє, той факт, що в XXI столітті спорт, культура і дипломатія є потужними зовнішньополітичними інструментами, демонстрація влади через дипломатію, засновану на традиційних підходах (роззброєння, безпека, демаркація кордонів, створення міждержавних об'єднань тощо), цікавить громадськість меншою мірою, ніж спорт; по-четверте, перетворення спорту на одну з основних частин сучасного життя всього світу: завдяки спорту уявлення про країну змінюється з приголомшливою швидкістю, продумані дипломатичні акції в цьому випадку поступаються спорту; по-п'яте, зближення спорту і дипломатії з точки зору їх можливостей представляти держави: дипломатія уособлює собою міжнародний порядок, захищає високі цінності, носить відкритий характер, спорт також уособлює шляхетність; по-шосте, здатність спортивної дипломатії посилати «м'які» сигнали, що свідчать про стан відносин між державами [1].

За останній час на території України збільшилась кількість заходів щодо спортивної політики та популяризації спорту як професійного, так і масового, підкреслюється важливість прищеплення культури спорту, а також відображається довгострокова мета у вигляді оздоровлення населення. Величезні надії покладаються на зміцнення національної єдності і поліпшення зовнішньополітичного іміджу [2]. Так, наприклад, співпраця держави і бізнесу в області організації спортивних заходів, в тому числі і міжнародних, виражається через Спортивний комітет України.

Прикладом успішної двосторонньої спортивної дипломатії можна вважати співпрацю між Україною та Азербайджанською Республікою (АР) в культурно-гуманітарній сфері, яка здійснюється в рамках імплементації двосторонньої договірно-правової бази та характеризується інтенсивним культурним і науковим обміном між двома країнами шляхом участі їх представників у фестивалях, спільних творчих проектах, наукових конференціях, спортивних змаганнях та інших заходах в Україні та АР.

У 2012 р. була завершена реалізація першого етапу спільного українсько-азербайджанського проекту підготовки перших в Азербайджані карт зі спортивного орієнтування. Підготовка згаданих карт українським фахівцем – майстром спорту міжнародного класу М. Пугачем стала результатом домовленостей, досягнутих між Міністерством молоді і спорту АР і Посольством України в Азербайджані. Всього було підготовлено 14 карт, які відповідають усім міжнародним стандартам в цьому виді спорту. Результатом цієї роботи слід вважати те, що в жовтні 2012 р. Федерацію спортивного орієнтування АР було прийнято до Міжнародної федерації, а з травня 2013 р. на території АР відбуваються на постійній основі міжнародні змагання «Кубок ім. Г. Алієва « зі спортивного орієнтування [3].

5 травня 2017 р. в Баку відбулося підписання Меморандуму про взаєморозуміння в галузі спорту між Національним олімпійським комітетом України та Національним олімпійським комітетом АР. Зазначений документ підписаний президентом Національного олімпійського комітету України С.Бубкою і віце-президентом Національного олімпійського комітету Азербайджану Ч. Гусейнзаде [3].

Спортивні зв'язки вносять істотний внесок в зміцнення міжкультурного діалогу, сприяють зростанню міжнародного престижу України. У зв'язку з цим вони повинні розглядатися як невід'ємна і повноцінна частина стратегії дій України на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Toohey K., and Veal, A. J. The Olympic Games: A social Science Perspective / K. Toohey, A. J. Veal. – 2nd Edition. – Wallingford : CABI. 2007. – 348 p.
2. The Nazi Olympics: sport, politics, and appeasement in the 1930s / edited by A. Krüger and W. Murray. – Urbana, Ill: University of Illinois Press, 2003. – 260 p.
3. Культурно-гуманитарное сотрудничество между Украиной и Азербайджаном. – Режим доступа : <https://azerbaijan.mfa.gov.ua/ru/ukraine-az/culture>.

ХАВАРИВСЬКА ГАЛИНА СТЕПАНІВНА

к. держ. упр., доцент кафедри європейської інтеграції та права

Львівського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Для розвитку правової держави та розбудови громадянського суспільства В Україні важливим є формування нового, вищого рівня правосвідомості та правової культури населення. Без глибоких знань прав, свобод та норм діючого законодавства еволюційний розвиток жодного суспільства просто неможливий. Для розв'язання визначених завдань щодо правової освіти громадян визначальна роль відводиться вищим навчальним закладам, де викладаються основи правових знань, закладається підґрунтя формування правової культури суспільства та студентів зокрема. Правові знання та правосвідомість мають стати обов'язковою

складовою загальної підготовки випускників вищих навчальних закладів. Без знання, усвідомлення та правильного тлумачення правових норм, які регулюють певну сферу діяльності, фахівці різних галузей не спроможні на достатньому рівні виконувати свої професійні обов'язки.

Питання про правову свідомість та правову культуру студентів постає у зв'язку з необхідністю виховання населення у дусі активної участі у формуванні правопорядку і законності, забезпечення студентів правовою інформацією щодо чинного законодавства й практики його застосування, профілактики правопорушень, які скоюються на нігілістичному ґрунті та формування правової культури європейського типу, яка дасть можливість громадянам інтегруватись у європейський і світовий правовий простір для реалізації своїх приватних та публічних інтересів.

Формування правосвідомості майбутніх фахівців є проблемою, що вимагає комплексного підходу до її розв'язання в усіх ланках навчально-виховного процесу. Нині необхідно вирішити проблему, щоб кожен випускник вищих навчальних закладів незалежно від того, яку професію він набув, оволодів правовою культурою, чітко усвідомлював соціальну цінність права та його роль, вмів користуватися ним. Важливо виробити таку особистісну та професійну позицію студента, яка б дозволила йому приймати компетентні самостійні рішення у будь-якій ситуації [1].

До елементів правосвідомості студента належить: повага до права й переконаність у його соціальній та особистій цінності; наявність певного вантажу юридичних знань; висока загальна культура й широка ерудиція, освіченість; принципово вмотивована правомірна поведінка як у навчальному закладі, так і в професійній діяльності та у повсякденному житті; висока громадсько-правова активність.

На сьогодні вивчення правосвідомості студентів об'єктивно вимагає комплексного використання психоаналітичного і культурологічного підходів, що дозволяє розглядати студентську молодь не тільки як особливу вікову категорію, правосвідомість якої характеризується певними психофізіологічними особливостями, але й як частину соціальної структури суспільства, наділену загальними і специфічними матеріальними й духовними потребами та інтересами, світоглядними уявленнями і переконаннями, які багато в чому визначають відмінні риси її правосвідомості. Якщо розглядати проблему правової культури осіб юнацького віку за ознаками інтелектуальної та духовної діяльності, соціалізації та індивідуалізації, соціального та вікового досвіду, то певну увагу необхідно приділити такій додатковій ознаці, як «соціальний та віковий досвід» юнацтва, а у понятті «особистість» – ознаці «соціалізація та індивідуалізація». Завдяки використанню цих ознак можна з більшою впевненістю говорити про зміст словосполучення «культура особистості», що перетворюється на поєднання «соціального та вікового досвіду» і процесів «соціалізації та індивідуалізації» [2].

Навчально-виховний процес вищих навчальних закладів побудований таким чином, що правові знання студенти отримують на різних рівнях: вивчення «Правознавства» (основи теорії та історії держави і права; галузі права) – загальний рівень правових знань, умінь і навичок; під час вивчення дисциплін спеціалізації (нормативно-правових документів, які регламентують їхню

майбутню професійну діяльність та якими вони будуть керуватися) – спеціальний рівень правових знань, умінь і навичок [3].

Є і певні проблеми, з якими зіштовхуються студенти, вони пов'язані з соціальною професійною орієнтацією, з невдоволенням значної частини студентів майбутньою професією. Студенти гостро відчують відсутність у нашому суспільстві чіткої системи правовиховної роботи, визначення цінностей та ідеалів для виховання молоді в сучасних умовах. Це також проблеми соціально-психологічного клімату, міжгрупового спілкування у ВНЗ (незадоволеність рівнем професійної підготовки, складність працевлаштування, матеріальний стан студентства, кризовий стан суспільства, соціальна напруга) [4].

Знання і розуміння положень чинного законодавства щодо правового регулювання поведінки студентської молоді можливе лише за умови підвищення правової культури цієї частини громадян нашого суспільства. Для того, щоб знати і розумітися у своїх правах, треба бути всебічно розвинутою людиною, володіти необхідним рівнем правової культури та правосвідомості, а її формування у студентів можливе за умови здійснення загальногромадянського виховання, в тому числі й правового.

Формування правосвідомості та правової культури студентів можна уявляти, виходячи зі змісту і конкретних особливостей правової культури університетського колективу й за допомогою з'ясування послідовності впливу правових культурних цінностей на правосвідомість і поведінку студентів у правових відносинах і правовій діяльності. У колективи ВНЗ студенти входять із вже частково сформованою під впливом родини, школи, неформального спілкування правовою культурою. У процесі подальшої соціалізації студенти все більше долучаються до базової правової культури суспільства, засвоюють конкретно визначені норми й цінності та набувають визначене ціннісно-правове орієнтування. Включення студентів у правову культуру колективу може відбуватися у двох напрямках: по-перше, у навчально-виховному процесі, де вони отримують інформацію про право і правові відносини, і, по-друге, шляхом особистої участі в соціально-правовій діяльності колективу.

Засвоєння основ правознавства в навчальному процесі постає одним із оптимальних шляхів формування в молоді правосвідомості та правової поведінки. Саме школа та вищі навчальні заклади спроможні певною мірою формувати в молоді правову культуру, чітке розуміння власних прав і свобод, обов'язків перед суспільством і окремою людиною. З метою надання більш глибоких правових знань ВНЗ з неюридичними спеціальностями слід вводити спецкурси з «Правової культури», «Правової освіти студентів» «Правового виховання» та інших.

Критеріями оцінки рівня сформованості правосвідомості і правової культури студентів на сьогодні є: ступінь правової інформованості, готовності застосовувати правові знання на практиці; ступінь ціннісно-правової спрямованості особи, готовності до соціально корисної поведінки; ступінь сприйняття суті закону як морально значимої для себе цінності; ступінь сформованості правових навичок і вмінь, правомірної поведінки, соціально-правової активності студента.

Залежно від ставлення українських студентів до сучасного правового життя суспільства можна виділити наступні види деформації їх правової свідомості: правовий нігілізм, який виражається у негативному відношенні до права як до соціального регулятора, і, як наслідок, у негативному (заперечному) відношенні до функціонування різних елементів правової системи суспільства; правову індиферентність, яка характеризується пасивним некритичним сприйняттям правової дійсності, її небажанням чи нездатністю через певні об'єктивні і суб'єктивні причини адаптуватися до існуючого соціально-правового життя; правовий інфантилізм, що виражається у прогалинах правових знань і нездатності передбачати всі правові наслідки здійснюваних протиправних діянь.

Таким чином, правова культура є багатозначною характеристикою однієї із найважливіших сторін життя суспільства, невід'ємною складовою його загальної культури, яка містить правові цінності та норми в правовій сфері суспільного життя. Без сумніву, студентська молодь повинна мати високий рівень правосвідомості, бути обізнаною у законодавстві, знати свої права й обов'язки, а також механізм їх забезпечення, адже незабаром вона поповнить ряди національної еліти та прямо чи опосередковано впливатиме на процес державотворення в Україні, від її вибору значною мірою залежатиме, чи бути Україні дійсно демократичною та правовою державою. Підліток чи юнак, які володіють достатньою правосвідомістю, можуть у певній ситуації намітити і реалізувати правильну лінію поведінки, незважаючи на недостатній життєвий досвід. Отже, вимога знати, поважати і виконувати закони належить до числа першочергових у вихованні молоді, для того щоб перетворити повагу до права, закону в особисте переконання кожного молодого члена суспільства.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Н. Ю. Формування правосвідомості і правової культури студентів в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Н. Ю. Коваленко. – Київ, 2009. – 21 с.
2. Чебикін О. Я. Психологічні основи правової культури та умови її корегування : монографія / О. Я. Чебикін, В. О. Булгакова. – Одеса, 2019. – 162 с.
3. Чернета С. Ю. Формування правової культури студентської молоді: соціально-педагогічний аспект / С. Ю. Чернета, О. Л. Дурманенко. – Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/10008/3/Chernet.pdf>.
4. Дьоміна О. С. Формування правової культури студентської молоді в умовах сучасного українського суспільства : автореф. дис.. канд. юрид. наук : 12.00.01 / О.С. Дьоміна. – Київ, 2007. – 32 с.

ХМИРОВ ІГОР МИХАЙЛОВИЧ

*к. п. н., доцент, докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

ІНДИКАТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Специфічною особливістю сучасної життєдіяльності суспільства все частіше стає нестримність змін в усіх його сферах. Активний розвиток нових інформаційних технологій і засобів комунікацій, глобалізація процесів виробництва, перерозподілу і споживання, концентрація інтелектуального і технічного потенціалу в мегаполісах, постійна міграція населення і зміна рівня життя людей, розвиток політичної і економічної обстановки – усе це веде до кардинальних змін в специфіці знань, визначаючи якісно нову освіту.

Традиційна освіта сьогодні в тому або іншому ступені переживає кризу в усіх країнах світу. Причинами цього є недоступність, консерватизм, інерційність, локальність, обмеженість. Класична модель стає перешкодою подальшого розвитку освіти. Сучасній людині недостатньо наявних знань, їх треба безперервно поповнювати, тому необхідно навчити його орієнтуватися в умовах насиченого інформаційно-освітнього середовища. Для цього вимагається створити передумови і умови безперервної самоосвіти.

Перспективним напрямом в розвитку освіти, її доступності, особовій орієнтації є дистанційна модель освіти. Її використання підтримується новими інформаційно-комунікаційними технологіями і включає усі атрибути навчального процесу: мета, зміст навчання, а також засоби, методи і форми навчання.

Світова тенденція розвитку освіти пов'язана з розширенням застосування дистанційної освіти. Україна, беручи участь в цьому процесі, впроваджує нові форми, які істотно відрізняються від світових [1]. Вони пов'язані з особливостями української освіти, специфікою соціальних цінностей і нетривалим періодом апробації. Учені сьогодні працюють над формуванням системи вітчизняної дистанційної освіти, здатної, з одного боку, компенсувати недоліки традиційної моделі освіти, з іншого боку, створити орієнтири освіти майбутнього, заснованого на інформаційній культурі відповідно до нових умов життєдіяльності людини в інформаційній суспільстві.

Освітні потреби в дистанційній моделі освіти виникають по-перше, якщо актуалізовані освітні потреби і немає можливості їх задоволення у рамках традиційної системи освіти, по-друге, якщо існують перешкоди традиційному навчанню, які можуть бути усунені в дистанційній моделі освіти (дистанційність, відкритість, гнучкість, відносно низька вартість), по-третє, якщо існують претензії до умов традиційної освіти, які можуть бути усунені в дистанційній моделі, що дозволяє практично скористатися інноваційними як формами, так і засобами навчання [3].

Соціальний аспект управління дистанційною освітою розкривається через розвиток освітніх потреб в дистанційній моделі. Управління розвитком дистанційної освіти слід визначати як дворівневий процес, в якому перший

рівень – управління, тобто формулювання стратегії розвитку дистанційної освіти, а другий рівень – регулювання відповідно до вибраної стратегії.

При цьому державне управління дистанційною освітою розуміється як цілеспрямована діяльність соціальних інститутів, що забезпечують оптимальне функціонування і розвиток дистанційної освіти, переклад його на новий, якісно більш високий рівень за допомогою створення необхідних умов і застосування різноманітних способів, засобів і дій Виділяють наступні основні функції державного управління дистанційною освітою цілепокладання, соціальне прогнозування, соціальне планування, адміністративна, мотиваційно-стимулююча, інформаційно-аналітична, корекція діяльності управління системи і збереження цілісності усієї системи організація при цьому відповідно до специфіка управління освітній системі, засадничій виступає функція цілепокладання, соціальний прогнозування і планування, а також мотиваційно-стимулююча.

Це означає, що державне управління дистанційною освітою має бути спрямоване на досягнення ефективної взаємодії навчання, оскільки саме цей показник багато в чому обумовлює високу якість як освітніх послуг, що надаються, так і знань, що придбавалися, Тому керівництву кожного закладу вищої освіти потрібно основну увагу приділяти своєчасному визначенню можливих змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі навчального закладу і системи освіти в цілому, прогнозуванню демографічної ситуації і економічної стратегії розвитку держави і суспільства [2].

Таким чином дистанційна модель освіти в тому вигляді, в якому вона впроваджена сьогодні в регіонах, акцентуючи увагу на використанні інформаційно-комунікаційних технологій і самостійному виконанні завдань, не затребується повною мірою Подальший розвиток і інтеграція дистанційної моделі в систему освіти залежить від розробки спеціальних управлінських рішень, результатом дії яких стане розвиток тактичних потреб у студентів і збільшення попиту на дистанційні освітні послуги. Це сприятиме адекватному сприйняттю цієї моделі суспільство, а також активний розвиток і впровадження дистанційного методу і засобу навчання в традиційний система освіти.

Список використаних джерел:

1. Домбровська С. М. Удосконалення механізмів впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці фахівців цивільного захисту / С. М. Домбровська // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 2. – С. 263 – 267.
2. Москаль Ю. Світові тенденції розвитку заочної та дистанційної вищої освіти / Ю. Москаль // Психологія і суспільство. – 2008. – № 3. – С. 116 – 122.
3. Кудрявцева С. П. Міжнародна інформація : навч. посіб. / С. П. Кудрявцева, В. В. Колос. – Київ : Вид-ий Дім «Слово», 2005. – 400 с.

ЧЕПЕЛЄВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*аспірант 2 курсу кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*

РОЛЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасному суспільстві освіта стала однією з найбільш значних і швидко розвинених сфер людської діяльності. Освіта, особливо вища, розглядається як головний, провідний фактор соціального і економічного прогресу. Причина такої уваги полягає в розумінні того, що найважливішою цінністю і основним капіталом сучасного суспільства є людина, яка здатна до пошуку та освоєння нових знань і прийняття нестандартних рішень. Система освіти повинна забезпечувати рівний доступ молодих людей до повноцінної освіти, незалежно від матеріального достатку сім'ї, місця проживання, національної приналежності і стану здоров'я. Найперше завдання освітньої політики на сучасному етапі – досягнення сучасної якості освіти, її відповідність актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави.

Роль вищої освіти в сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства особливо велика. Вища освіта є одним з найбільш потужних інструментів просування рівності можливостей і людського розвитку, яке формує потенціал людей і розширює їх свободу вибору. Вона сприяє зростанню впевненості людей у власних силах і дозволяє їм знайти кращу роботу, брати участь в політичних дебатах, висувати вимоги до уряду, що стосуються медичної допомоги, соціального забезпечення та інших прав. Вища освіта робить працю більш ефективною, розвиває в людині творчий підхід до роботи.

У своїх роботах американський вчений Т.Шульц приділив особливе значення рівню освіти в соціально-економічному розвитку суспільства. Його ідея «людського капіталу» внесла важливий внесок в концепцію людського розвитку. У цьому напрямку були висунуті роботи класиків В. Петті, А. Смітом, Д. Рікардо, які отримали свій розвиток в роботах академіка С. Г. Струмліна, В. С. Гойл, Р. І. Капелюшнікова, В. І. Марцинкевича. Пізніше дослідження в цій області велися С. А. Дятловим, С. А. Курганським, А. І. Добриніним та ін. Результати досліджень показали, що саме різка якісна зміна населення в ту чи іншу сторону була одним з основних причин економічного зростання або спаду в країні. Про залежність між рівнем соціально-економічного розвитку суспільства і якісними характеристиками складу населення писав П. Сорокін, а саме «доля будь-якого суспільства залежить, перш за все, від властивостей його членів» [1]. Для будь-якого суспільства завжди важливо, які якісні показники в ньому збільшилися або зменшилися в певний період часу. Освітньо-професійний потенціал суспільства, носії його – людські ресурси є найважливішим джерелом добробуту населення країни.

У здобутті якісної вищої освіти, яке забезпечує отримання систематизованих знань, умінь і навичок з подальшою метою застосування їх у професійній діяльності, провідна роль належить вищим навчальним закладам. Якість освіти являє собою сукупність споживчих властивостей освітньої послуги, що забезпечують можливість задоволення потреб студента у всебічному розвитку

особистості. Для підвищення якісної освіти у вищих навчальних закладах необхідно врахувати якість викладацького складу (педагогічна активність, регулярне підвищення кваліфікації), інформаційне забезпечення, якість комп'ютерних мереж, матеріально-технічне забезпечення, приміщення для практичного застосування отриманих знань, лабораторне обладнання, спецаудиторії [3].

Недостатня кількість коштів, які закладаються до державного бюджету, призвели до того, що бюджетні витрати на вищу освіту різко скоротилися і ця проблема гостро стояла протягом багатьох років. У пошуках додаткових джерел фінансування ВНЗ розвивали платне навчання, відкривали нові спеціальності і спеціалізації. У цей період збільшилася кількість недержавних вузів, розширився спектр спеціальностей у вищих навчальних закладах і зростала кількість споживачів освітніх послуг вищої школи. Але більшість студентів так і залишаються незатребуваними, бо відсутня дієва система оцінки попиту на фахівців, що ускладнює визначення розмірів і структури їх підготовки. Все це призводить до диспропорцій у діяльності вищої школи, знижує її ефективність. На нашу думку, вища освіта вважається ефективною лише за реалізації таких факторів як якість випускника, можливості працевлаштування, відповідно отриманим навичкам, адекватної системи заохочення, мобільності.

Отже, для успішної реалізації своїх функцій освітні установи повинні бути здатні ефективно реагувати на зміни, що відбуваються на ринку освітніх послуг і ринку праці, адаптуватися в швидко мінливих умовах, а також освоювати нові інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Необхідно здійснювати підготовку конкурентних фахівців, які відповідатимуть реальним потребам соціально-економічного розвитку країни. З розвитком економіки забезпечення нових вимог до кадрового потенціалу стає ключовим напрямком підготовки працівників з вищою освітою. Система вищої освіти є органічною частиною економіки і оперативно реагує на її структурні зміни.

Сучасна ситуація на ринку праці висуває серйозні вимоги до підготовки кадрів в системі вищої професійної освіти. Все більш затребуваними стають компетентні випускники ВНЗ, здатні ефективно працювати в нових соціально-економічних умовах. У процесі їх підготовки провідну роль набуває орієнтація на особистість і компетентність, що дозволяє істотно скоротити період освоєння професії і підвищити конкурентоспроможність на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Гапоненко А. Л. Стратегії соціально-економічного розвитку: країна, регіон, місто : навч. посіб. / А. Л. Гапоненко. – М. : Вид-во РАГС, 2001.
2. Трайнев В. А. Підвищення якості вищої освіти. Узагальнення вітчизняної та зарубіжної практики. – 2-е вид. / В. А. Трайнев, С. С. Мкртчян, А. Я. Савельєв. – М. : Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2010. – 392 с.
3. Тенденції розвитку та роль сфери освіти: економічний і соціальний аспект. – Київ : Наука, 2014. – 140 с.
4. Чекмарьов В. В. Дослідження закономірностей розвитку економічного потенціалу та інноваційної активності освітніх систем / В. В. Чекмарьов, Ю. В. Беляєва. – Кострома : Вид-во КДУ ім. Н. А. Некрасова, 2008. – 383 с.

ЧЕРЧЕНКО НАТАЛЬЯ ВЛАДИМИРОВНА

канд. эконом. наук, доцент, заведующий кафедрой маркетинга

ГУО «Институт бизнеса Белорусского государственного университета»

МАРМАШОВА СВЕТЛАНА ПРОКОПЬЕВНА

магистр экономики, старший преподаватель кафедры маркетинга

ГУО «Институт бизнеса Белорусского государственного университета»

ОСНОВНЫЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Развитие конкурентоспособной туристической индустрии в Республике Беларусь является одним из приоритетных направлений социально-экономического развития. В стране реализуется Государственная программа «Беларусь гостеприимная» на 2016-2020 годы, призванная обеспечить вклад туристического комплекса в укрепление экспортного потенциала, а также оптимизацию внешнеторгового оборота [1].

На начало 2019 года туристическую деятельность в Республике Беларусь осуществляли 1482 организации, сотрудничающие более чем со 140 странами мира. Въездной туристический поток в Республику Беларусь с учетом пересечений Государственной границы Республики Беларусь на открытом белорусско-российском участке в 2018 году составил 11,5 миллиона прибытий иностранных граждан. При этом поток организованных иностранных туристов и экскурсантов в Республику Беларусь за 2018 год превысил 365 тыс. человек из 122 стран мира [2].

Рассмотрим основные приоритетные направления развития туристической индустрии в Республики Беларусь в современных условиях.

Динамичное развитие в последние годы получил оздоровительный туризм и агроэкотуризм, что связано с наличием уникальных природных объектов. Функционируют более 2 тыс. колоритных субъектов агроэкотуризма, а также 490 санаторно-курортных, оздоровительных организаций и других специализированных средств размещения, конкурентными преимуществами которых выступают высококвалифицированные белорусские врачи, современная материально-техническая база, в целом высокий уровень качества предоставляемых рекреационных услуг [3].

Все большую популярность приобретает формат так называемых «зеленых маршрутов», отражающих стремление людей к здоровому образу жизни и единению с природой. Зеленые маршруты могут сочетать в себе элементы велотуризма, а также пешего, конного или водного. Сохраняется природный ландшафт и объекты культурного наследия, не наносится вред окружающей среде. В Беларуси предлагаются такие известные зеленые маршруты, как «Неманский шлях», «Голубое ожерелье Россон», «Игуменские конные стежки» и «Край желтых кувшинок и седых валунов».

Актуален религиозный туризм. Помимо осмотра старинных церквей и костелов, туристы приезжают поклониться чудотворным иконам и нетленным мощам белорусских святых: Евфросинии Полоцкой, праведной княгини Слуцкой Софии.

Растущий интерес гости Беларуси проявляют к объектам военно-исторического туризма. В силу своего геополитического положения Беларусь вошла в хроники крупнейших войн мировой истории. Это и Средневековье, и битвы со шведами в период Северной войны. В Отечественной войне 1812 года на Березине была разгромлена наполеоновская армия. Во время Первой мировой войны в Барановичах и Могилеве находилась Ставка Верховного главнокомандующего армии – императора Николая II. Самые трагические годы истории Беларуси – Великая Отечественная война. О военных подвигах народа напоминают Брестская крепость, Буйничское поле «Линия Сталина». О страшных преступлениях фашизма свидетельствуют мемориальный комплекс, возведенный на месте сожженной вместе с людьми деревни Хатынь, а также Музей истории Великой Отечественной войны, переехавший в новое, современное здание к 70-летию освобождения Беларуси от немецко-фашистских захватчиков.

Еще одним приоритетным направлением развития туристической индустрии выступают культурные и спортивные мероприятия международного уровня, например, международный фестиваль искусств «Славянский базар в Витебске», детский песенный конкурс «Евровидение – 2010», Чемпионат мира по хоккею с шайбой 2014 года, а также II Европейские игры 2019 года.

Так, проведение II Европейских игр сопровождалось разрешением безвизового въезда в страну, приоритетным пропуском участников Игр и туристов через государственную границу Беларуси, осуществлением комплекса мер по обеспечению безопасности. В соревнованиях по 15 видам спорта приняли участие 3 604 спортсмена из 50 стран. Телевизионные трансляции Европейских игр шли в 196 странах [4].

Таким образом, развитие туристической индустрии в стране не только содействует сохранению исторической памяти и культурного наследия человечества, а также его социальному развитию и носит весомый вклад в формирование и укрепление положительного имиджа страны на мировой арене.

Список использованной литературы:

1. Государственная программа развития туризма в Республике Беларусь. – Режим доступа : www.mst.by/ru/programma-razvitiya-turizma-ru.
2. Статистический обзор ко Всемирному дню туризма. – Режим доступа : www.belstat.gov.by/o-belstate_2/novosti-i-meropriyatiya/novosti/statisticheskiy_obzor_ko_vsemirnomu_dnyu_turizma_2019
3. Туризм. Официальный интернет-портал Президента Республики Беларусь. – Режим доступа : http://president.gov.by/ru/tourism_ru.
4. Совмин II Европейские игры прошли на высоком организационном уровне. Минск 2019. – Режим доступа : <https://minsk2019.by/ru/news/1494>.

ЩЕМЕЛЕВА ЕЛЕНА ВЛАДИМИРОВНА

канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры экономики организации факультета управления Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ БИЗНЕС-ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Республика Беларусь, как и 193 других государства, присоединилась к Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН «Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года», приняв на себя обязательство по обеспечению достижения Целей устойчивого развития. Согласно названному документу Цель 4. «Обеспечение всеохватного и справедливого качественного образования и поощрение возможности обучения на протяжении всей жизни для всех» [1]. Образование является одним из приоритетных направлений государственной политики Беларуси и обеспечивается на всех уровнях основного (дошкольное, общее среднее, профессионально-техническое, среднее специальное, две ступени высшего образования, послевузовское) и дополнительного (детей и молодежи, взрослых) образования [2]. В этой связи абсолютно объективной становится необходимость замены тезиса «образование на всю жизнь» на тезис «образование через всю жизнь».

Бизнес-образование, под которым нами понимается профессиональное образование и обучение людей, участвующих в выполнении функций управления организациями, действующими в условиях рынка и ставящими главной целью получение прибыли, концептуально относится к системе дополнительного образования взрослых, которое в Беларуси сегодня включает около 400 различных по статусу учреждений образования и организаций. Вместе с тем, бизнес-образование на законодательном уровне не идентифицировано как отдельный компонент национальной системы образования Беларуси, что создает определенные трудности в получении правового статуса «бизнес-школа», реализации образовательных бизнес-программ коммерческими организациями.

Услуги бизнес-образования в настоящее время предоставляют в нашей стране порядка 90 субъектов хозяйствования различной формы собственности. При этом сосуществуют два крайне слабо связанных между собой сектора бизнес-образования: государственный – представленный, прежде всего, учреждениями высшего образования и дополнительного образования взрослых, реализующими образовательные программы магистратуры, переподготовки и повышения квалификации; частный – представленный, как правило, коммерческими организациями. Характеризуя рынок бизнес-образования в разрезе его основных участников, следует отметить, что порядка 80 % образовательных услуг приходится на 5 крупнейших игроков. Рассматривая ключевых игроков рынка, в государственном секторе бизнес-образования можно выделить два учреждения образования, на долю которых приходится 41,76 % от совокупного объема образовательных услуг, и 17,74 % рынка программ MBA (EMBA, мини-MBA). Частный сектор бизнес-образования представлен тремя

организациями, которые оказывают 41,4 % образовательных услуг, их доля на рынке программ МВА (ЕМВА, мини-МВА) составляет 65,6 %. Таким образом, лидером и в количественном составе, и в объеме предоставляемых услуг бизнес-образования является частный сектор. Это объясняется тем, что для коммерческих организаций предоставление образовательных услуг – способ ведения бизнеса, источник их выживания и развития, тогда как для абсолютного большинства учреждений образования – лишь одно из дополнительных направлений, как правило, внебюджетной деятельности.

Объем рынка бизнес-образования Беларуси в 2018 г. оценивался в размере эквивалентном 7,75 млн. долл. США, в 2014 г. – 7 млн. долл. США (совокупный прирост 110,7 %). Это в целом коррелирует с темпом прироста ВВП Республики Беларусь за рассматриваемый период (7,2 %) [3].

Структура рынка бизнес-образования Беларуси в разрезе образовательных программ представлена на рис. 1.

Рис. 1. Сегментация рынка бизнес-образования Республики Беларусь

Таким образом, в структуре рынка бизнес-образования программы высшего образования (с учетом программ МВА в формате магистратуры) занимают 38,3 % от совокупного объема рынка, программы переподготовки (с учетом программ МВА) – 6,1 %, программы повышения квалификации (с учетом программ ЕМВА, мини-МВА) – 39,9 %, программы учебных курсов в сфере бизнес-управления – 15,7 %.

В процессе исследования нами был выявлен значительный резерв в отношении контингента лиц, подлежащих обучению и прошедших обучение по программам МВА (184 слушателя в 2018 г.). Использование резерва позволит, во-первых, обеспечить максимально полное использование существующего потенциала системы бизнес-образования, что будет содействовать подготовке управленческих кадров новой формации, во-вторых – нарастить потенциал данной системы с учетом наличия платежеспособного спроса на услуги бизнес-образования.

Среди ключевых проблем, обуславливающих наличие вышеназванного резерва, были выделены:

– слабый спрос на услуги бизнес-образования со стороны субъектов хозяйствования, прежде всего, государственного сектора экономики, что предопределяет узость внутреннего рынка бизнес-образования;

– недостаточный темп реформирования системы, что выражается в отсутствии системы стимулов для субъектов хозяйствования всех форм собственности, направленных на обеспечение непрерывного повышения уровня профессиональной компетентности управленческих кадров;

– отсутствие внутренних источников развития системы, что выражается в недостаточном уровне воплощения практикоориентированного подхода к организации образовательного процесса в учреждениях образования, реализующих образовательные программы в сфере бизнес-управления, слабом использовании возможностей информационно-коммуникационных технологий в сфере бизнес-образования;

– недостаточная интегрированность бизнес-образования в международное образовательное пространство, что выражается в отсутствии международной аккредитации у подавляющего большинства отечественных участников рынка бизнес-образования;

– отсутствие внутренней консолидации профессионального сообщества участников рынка бизнес-образования, что негативно сказывается на способности и готовности отстаивать и продвигать законные права и интересы всех участников рынка.

На основании анализа национального рынка бизнес-образования и выявления причин, обуславливающих наличие его неиспользуемого потенциала были определены ключевые тенденции развития сферы бизнес-образования Республики Беларусь на современном этапе:

– стабильность сложившейся группы лидеров рынка и их присутствие в г. Минске, при недостаточном проникновении услуг бизнес-образования в регионы;

– ориентация на предоставление услуг в коммерчески привлекательных сегментах рынка – программы MBA (EMBA, мини-MBA), при этом основными потребителями услуг являются коммерческие организации частной формы собственности;

– рост платежеспособного спроса на услуги бизнес-образования со стороны начинающих предпринимателей вследствие развития стартап-движения;

– старт реализации концепции «Университет 3.0», что предполагает постепенную переориентацию учреждений высшего образования на оказание образовательных услуг для бизнеса;

– запуск институционального механизма модернизации системы образования Республики Беларусь посредством разработки профессиональных стандартов и последующей корректировки образовательных стандартов и программ в сфере бизнес-управления;

– появление возможности системной интеграции организаций, предоставляющих услуги бизнес-образования, с учреждениями науки и организациями реального сектора экономики на основе кластерной модели развития в рамках формирования инновационно-промышленных кластеров.

Как представляется, вышеуказанные тенденции характеризуют и направлены на эволюционный путь развития сферы бизнес-образования, их реализация может способствовать поступательному развитию системы и повышению ее вклада в социально-экономическое и инновационное развитие Республики Беларусь на современном этапе.

Список использованной литературы:

1. The United Nations : UN official site. – Access mode : <https://undocs.org/en/A/70/L.1>.

2. Кодекс Республики Беларусь об образовании от 13 янв. 2011 г. № 243-З : принят Палатой представителей 2 дек. 2010г. : одобр. Советом Респ. 22 дек. 2010 г. : в ред. Закона Респ. Беларусь от 23 июля 2019 г. – Режим доступа : https://kodeksy-by.com/kodeks_ob_obrazovanii_rb.htm.

3. Республика Беларусь 2019 : статистический ежегодник // Нац. статистический комитет Респ. Беларусь. – Режим доступа : http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/public_compilation/index_14636/.

ЮРИНЕЦЬ ЗОРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ЮРИНЕЦЬ РОСТИСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*к. е. н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем та мереж
Національного університету «Львівська політехніка»*

ПЕТРУХ ОКСАНА АНДРІЙВНА

*аспірант кафедри менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

**ПОСЛІДОВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

Система охорони здоров'я України потребує перетворень, впровадження інновацій та ефективної моделі фінансування охорони здоров'я. Впровадження сучасної стратегії реформування охорони здоров'я може бути досягнуто зусиллями державних і наукових установ. Це передбачає розроблення та впровадження результатів нових наукових досліджень.

Системи охорони здоров'я в Європі стикаються з сукупним викликом зростаючого попиту на медичні послуги через збільшення хронічних захворювань та обмежених ресурсів. Це створює нагальну потребу у фундаментальному переосмисленні організації та фінансування медичних послуг та систем. Досвід європейських країн показує, що можна покращити послуги за допомогою інновацій на місцевому рівні, але потрібно зробити більше, щоб вони принесли користь населенню в цілому [1; 3].

Формування стратегічного курсу на перехід сфери охорони здоров'я до інноваційного типу розвитку, впровадження стратегічного управління інноваційним розвитком сфери охорони здоров'я, дозволить забезпечити високі

темпи інвестицій у сфері за активної участі держави [3]. Реалізація інноваційного сценарію насамперед обумовлена інтенсивним підвищенням ролі, значення й активністю державних інституцій, виробленням і послідовним впровадженням стратегії інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, що опирається на співпрацю держави, громадськості, суб'єктів господарювання, які створюють інновації, закладами охорони здоров'я, а також від взаємозв'язку між інноваційно-інвестиційною, соціальною політикою.

Протяжність інноваційного процесу, який відбувається у сегменті охорони здоров'я у формі циклу обумовлено розумінням суті та специфіки інновацій, ступенем інформаційного забезпечення і розвитку інноваційних систем, інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання, технологічним рівнем їхньої операційної діяльності, підготовкою до запровадження інновацій у закладах охорони здоров'я, станом застосування інновацій та адаптування до освоєння інновацій, абсорбцією медичних технологій (табл. 1).

Таблиця 1

Послідовність проведення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я

Етап	Елементи	Суб'єкти, що забезпечують виконання
1	Дослідження та виявлення перешкод інноваційній діяльності у сфері охорони здоров'я, визначення стратегічних цілей і завдань інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Організування та планування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Оформлення об'єктів інтелектуальної власності: патент, авторське право тощо. Виробництво соціальних інновацій, впровадження нових медичних технологій	Науково-дослідні організації, наукові інституції та центри
2	Аналізування та контролювання процесу навчання. Розвиток, навчання медичних працівників, менеджерів для ефективного управління медичними закладами різного рівня. Процес інформування закладів охорони здоров'я щодо інновацій завдяки діяльності інноваційних центрів, центрів наукових досліджень, центрів трансферу медичних технологій, консалтингових центрів, науково-дослідних організацій	Суб'єкти сфери охорони здоров'я макро- та мезоекономічного рівнів, освітні медичні установи, науково-дослідні організації, консалтингові й інноваційні центри, центри наукових досліджень, центри трансферу медичних технологій.
3	Налагодження комунікацій із виробниками лікарських засобів, препаратів, медичних інструментів, технологій, обладнання тощо. Формування та розвиток механізму співпраці між розробниками інновацій, виробниками, постачальниками, покупцями. Залучення інвестицій до інноваційного процесу розроблення інновацій у сфері охорони здоров'я. Підтримка виробників інновацій, розвитку інноваційних систем	Виробники інновацій у сфері охорони здоров'я (лікарських засобів, препаратів, медичних технологій, обладнання, інструментів тощо), наукові центри; освітні медичні установи; консалтингові й інноваційні центри, центри трансферу медичних технологій
4	Оцінювання ефективності впроваджених інновацій у сфері охорони здоров'я (співвідношення витрат на створення і втілення інновації до результату і процесу лікування, отриманого від інновації прибутку та соціального ефекту). Виявлення недоліків впроваджених інновацій у сфері охорони здоров'я.	Суб'єкти інноваційної діяльності у сфері охорони здоров'я

Джерело: складено на основі [1; 2; 3]

Тривалість інноваційного циклу у сфері охорони здоров'я зумовлена різноманітними чинниками. Це, насамперед, внутрішні чинники, що приводить до виявлення можливостей, потенціалу суб'єктів господарювання (спрямовані на розроблення інновацій) до пришвидшення процесу трансформації нових ідей в готовий інноваційний продукт, придатний до комерціалізації, дифузії на інноваційному ринку. А також зовнішні чинники, що залежать від рівноваги попиту та пропозиції на інноваційному ринку і мають вагомий вплив на протяжність процесу купівлі-продажу інновацій.

Список використаних джерел:

1. Устинов А. В. Основні компоненти розбудови національної системи охорони здоров'я / А. В. Устинов // Український медичний часопис. – 2018. – № 2 (2). – С. 124.
2. Шелест О. Л. Венчурне інвестування в системі фінансування інноваційної діяльності в сфері охорони здоров'я / О. Л. Шелест // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2012. – Вип. 6 (3). – С. 65 – 69.
3. Юринець З. В. Напрями державного регулювання інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України / З. В. Юринець, О. А. Петрух // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 22. – С. 116 – 121.

Секція 6

Трансформація соціальної політики в контексті децентралізації влади

БАТИР ЮРІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

ДЕРЖАВНЕ ПОЛІТИКА ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин сільські території слід розглядати як складні природно-господарські територіальні системи, розвиток яких визначається, головним чином, ступенем зрілості внутрішніх системних інтеграційних зв'язків природної, економічної, соціальної середовищ та органів управління. Тому метою аграрної політики України повинно бути гарантування продовольчої безпеки країни; утвердження пріоритетного розвитку агропромислового виробництва; забезпечення соціальної спрямованості аграрної реформи; створення сучасного конкурентоспроможного агропромислового виробництва та вихід його на світовий аграрний ринок. Слід усвідомити, що рішення проблем сталого розвитку економіки та підвищення добробуту населення України певною мірою визначається розвитком сільських територій.

Для державного регулювання економіки в ринкових умовах господарювання характерним є компіляція системи типових норм і заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють державні установи та суспільні організації з метою стабілізації й адаптації соціально-економічної системи до існуючих умов, яким притаманна мінливість. Процес державного регулювання соціально-економічних явищ і процесів передбачає послідовне дотримання норм і виконання комплексу організаційних, економічних, фінансових, управлінських заходів, які виступають складовими компонентами ефективної політики забезпечення сталого суспільного розвитку [3].

Якщо критично оцінити хід реформування економічних відносин в аграрному секторі України, то можна стверджувати, що їх слабкість базується на відсутності уваги до питань соціального розвитку села. Гостра потреба надання чітко визначеної соціальної спрямованості аграрній політиці зумовлена не лише спадом сільськогосподарського виробництва, а й зубожінням сучасного українського села.

ВВП України в 2017 р. становив 2982,9 млрд.грн., з них 305,2 млрд. грн. (10,1 %). Проте державна підтримка сільського господарства складала 5,5 млрд. грн., або 0,7 % від ВВП країни. У розвинених країнах відсоток державних витрат на сільське господарство в структурі валового внутрішнього продукту коливається від 0,1 % у Новій Зеландії до 4,1 % у Фінляндії. У підтримці національного сільськогосподарського виробника в Норвегії, Австрії, Японії частка державних витрат дорівнює або перевищує частку сільського господарства у валовому внутрішньому продукті [2].

Загальна державна підтримка сільського господарства за допомогою фінансових інструментів (бюджетні асигнування і податкові пільги – так звані

бюджетні трансфери) в Україні є досить помірною. Структурно вона характеризується невеликими обсягами прямої державної підтримки та значними податковими пільгами. На податкові пільги припадає близько 90 відсотків від загального обсягу бюджетних трансферів сільськогосподарським виробникам, головним чином за рахунок спеціального режиму оподаткування податку на додану вартість (ПДВ) у сільському господарстві. Несистематичне бюджетування видатків та часові розриви у бюджетних виплатах, поширена корупція і непрозорість розподілу бюджетних асигнувань істотно підірвали довіру виробників до програм прямої бюджетної підтримки і в цілому унеможливили їх позитивний вплив на розвиток сільського господарства [7].

Рівень оплати праці в аграрному секторі економіки понад двадцять років залишається найнижчим серед інших галузей, того ж тут висока частка натуральної оплати праці. Кількість безробітних в Україні у 2017 р. становила 354,4 тис.чол., середньомісячна зарплата 7104 грн., а у січні 2018 р. 7711 грн. Найменшою у 2016 р. вона була у сфері охорони здоров'я 3400 грн., освіти 3769 грн. та сільського господарства 4195 грн., тобто сфер, які забезпечують основний соціальний добробут на селі [6].

Подолання бідності, збільшення доходів сільського населення тісно пов'язано з розширенням його зайнятості. Оплату праці в сільському господарстві необхідно довести до середнього в економіці рівня, а в подальшому вона має вирівнятись із середньою зарплатою у промисловості. Звичайно, розв'язання даного завдання прямо пов'язано з поліпшенням фінансового стану підприємств.

Для забезпечення нормальної діяльності існуючих закладів соціальної сфери не обійтись без удосконалення міжбюджетних відносин, спрямування до місцевих бюджетів фінансових ресурсів у таких обсягах, які б покривали видатки не лише на заробітну плату й оплату комунальних послуг, але і на всі інші потреби. Це потребує внесення змін до бюджетного і податкового законодавства, зміни формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між державним і місцевими бюджетами. Останні роки спостерігається багаторазове відставання сільської місцевості за наявністю основних життєзабезпечуючих сфер: медичного, побутового, торговельного, транспортного обслуговування, освіти, культури тощо [1].

Рівень забезпеченості сільських населених пунктів об'єктами соціальної інфраструктури катастрофічно низький. Так, у 2016 р. порівняно з 1990 р. введення в експлуатацію житлових будинків у сільській місцевості скоротилося практично у 2 рази, загальноосвітніх навчальних закладів у 60 разів, дошкільних закладів у 10 разів, лікарняних закладів у 50 разів, амбулаторно-поліклінічних закладів у 13 разів, пологових будинків у 18 разів [8].

За даними С.С. Коломієць лікарняних закладів не мають 26,5 % сільських населених пунктів, клубів і будинків культури – 38,7 %, бібліотек – 46,3 %, шкіл (села, де проживають діти віком від 7 до 17 років) – 49,5 %, дошкільних закладів (села, де проживають діти віком до 7 років) – 67,8 % [4]. Смертність перевищує народжуваність у середньому на 190 тис. чоловік. За 25 років із карти України зникло 416 сіл, у 8 тис. сільських населених пунктах із 28397-ми за останні 3 роки не народилося жодної дитини. Якщо така тенденція буде зберігатися, то в 2040 році в Україні помре останній корінний мешканець. Сьогодні кількість

пенсіонерів на селі перевершує чисельність працездатного населення [9].

Тому, сьогодні однією з головних проблем подальшого реформування на селі стала соціальна, тобто зайнятість, робочі місця і рівень доходів. У сільській поселенській мережі України проживає 32 % населення, з них 6 млн. працюючих, з яких половина зайняті в особистих селянських господарствах. І хоча вони виробляють близько 65 % продукції тваринництва та 90 % овочівництва, ряд експертів і соціологів фактично оцінюють це як приховане безробіття. В цілому 12-15 % населення, що працюють у сільському господарстві, годують 48 млн. українців (у Франції 1,5 % сільського населення годує 59 млн. жителів, у Німеччині 1,2 % – 82 млн., у США 1 % – 370 млн.) [5].

Забезпечення сталого розвитку сільських територій є комплексною проблемою та можливе за умови: макроекономічної стабільності та збільшення валового внутрішнього продукту; забезпечення економічного зростання в сільському господарстві; розвитку несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості; досягнення на селі соціально рівних з містом умов отримання доходів та громадських благ; поліпшення доступу для господарюючих суб'єктів, які ведуть підприємницьку діяльність на селі, до ринків матеріально-технічних, кредитних, інформаційних, інших ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Богданов Д.С. Завдання сталого розвитку сільських територій / Д. С. Богданов // Агросвіт. – 2017. – № 7. – С. 60 – 62.
2. Державна служба статистики: Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах за 2017 рік. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
3. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248517114.
4. Коломієць С. С. Соціальна інфраструктура сільської місцевості України: проблеми ринкової трансформації (1990-ті – поч. XXI ст.) / С. С. Коломієць // Вісник аграрної історії : зб. наук. пр. – 2013. – № 4 – 5. – С. 140 – 151.
5. Майстро С. В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах / С. В. Майстро. – Режим доступу : www.academy.gov.ua.
6. Помаза-Пономаренко А. Л. Прогнозування соціального розвитку і безпеки регіонів як функція публічного управління / А. Л. Помаза-Пономаренко // Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика : матеріали V Міжнар. зоч.наук.-практ. конф. (24 листопада 2017 р., м. Запоріжжя). – Запоріжжя : КПУ, 2017. – С. 188 – 190.
7. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України : монографія / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; наук. ред. В. В. Борщевський. – Львів, 2012. – 216 с.
8. Статистичний збірник : Україна у цифрах за 2016 рік / за ред. Вернера І. Є. – Київ : Держстат України, 2017. – 240 с.
9. Чопенко В. М. Знелюднення сільських територій України в умовах соціально-демографічної кризи / В. М. Чопенко // Економіка АПК. – 2016. – № 1. – С. 63 – 70.

БЕЗПАЛОВА МАРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*головний спеціаліст загального відділу управління по експлуатації
житлового господарства департаменту житлового господарства
Дніпровської міської ради*

РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ У ПЕРІОД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

За останнє десятиріччя у житлово-комунальному господарстві України накопичилося багато проблем, які потребують вирішення. Несвочасне вживання відповідних заходів може призвести до погіршення стану житлового фонду, збільшення витрат енергоносіїв і кількості аварійних станів в інженерних системах, суттєвому зростанню витрат на ремонти, а також до зниження якості житлово-комунального обслуговування населення, збільшення видатків з державного та місцевих бюджетів. З метою підвищення ефективності реформування житлово-комунального господарства та мінімізації рівня соціальних конфліктів намічено три основні завдання. Перше стосується подолання діючого в адміністративній системі протягом кількох десятиріч механізму вертикального галузевого управління разом із монополією держави на житловий фонд – визначення господаря житлового будинку. Друге завдання полягає у переході на договірні відносини з усіма службами, які обслуговують житловий фонд. Третє завдання – фінансова стабілізація функціонування галузі житлово-комунального господарства [2].

Станом на 2018 рік житловий фонд України складає 215 тисяч багатоповерхових житлових будинків, лише 20 % з яких побудовано після 1985 року, тобто не потребують капітального ремонту. Інші будинки мають потребу в модернізації [6].

На сьогодні в Україні модель взаємостосунків між постачальниками житлово-комунальних послуг і споживачами можна розглядати у двох варіантах:

- мешканці будинку створили об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (далі – ОСББ);
- будинок обслуговує управляюча компанія, яку вибрали або самі мешканці, або на конкурсній основі місцева влада.

Методика, пов'язана із створенням ОСББ є одним із запропонованих чинним законодавством шляхів прискорення модернізації та залучення для цього додаткових ресурсів [3].

У виступах і публікаціях фахівці відзначають, що серед чинників, які гальмують процес створення нових ОСББ, найбільш вагомими є: прихований опір місцевих органів влади передачі у власність ОСББ будинку як цілісного майнового комплексу, відсутність чітких меж прибудинкових територій кожного будинку та невизначеність прав ОСББ з її використання, спроби податкової інспекції стягувати ПДВ з доходів ОСББ, неготовність мешканців до створення ОСББ та ін. Недостатньо відпрацьовані питання безумовного отримання ОСББ платежів від усіх мешканців будинку. Відомо, що частина з них або відсутня за містом реєстрації, або веде асоціальний образ життя, або просто не хоче сплачувати за різними підставами. Відповідно чинному законодавству позбавити

таких власників квартир їх нерухомого майна за борги з оплати житлово-комунальних послуг дуже складно, а наймачів квартир – неможливо. Враховуючи особливе соціальне значення житла у житті людини у цьому випадку члени ОСББ будуть вимушені сплачувати некомпенсовані іншими учасниками витрати [4].

Більш прогресивним, на нашу думку, кроком є створення управляючих компаній на рівні міста через проведення тендерів на обслуговування житлового фонду. Існування управляючих компаній є запорукою створення конкурентного середовища і як наслідок – покращення якості послуг і зниження їхніх ціни, при збереженні рентабельності надання. Передбачається, що контроль за якістю послуг буде виконуватись належним чином, адже управляюча компанія, яка працює в умовах конкуренції, зацікавлена в високій якості своїх послуг і в збереженні об'єктів управління [1].

На 1 січня 2019 року в Україні функціонує 26 603 ОСББ, створено більше 100 управляючих компаній, яких вибрали мешканці багатоквартирних будинків, та менше 50 управляючих компаній, які вибрала на конкурсній основі місцева влада, але які обслуговують третину житлового фонду країни [5].

Ще одним видом взаємостосунків між постачальниками житлово-комунальних послуг і споживачами є прямі договори між постачальником ЖКГ та індивідуальним споживачем. Ефективність такої роботи підкреслює міжнародний досвід. Однак на українських теренах це викликає труднощі, особливо, коли йдеться про підписання прямих контрактів між власниками квартир і постачальниками води і теплової енергії.

Отже на сучасному етапі існує декілька напрямів розвитку комунального господарства, проте основною перешкодою для їх втілення в життя є недостатнє фінансування. Збиток в якості фінансових результатів діяльності житлово-комунальних підприємств не дозволяє планувати подальшу модернізацію устаткування і стратегічний розвиток підприємств. Залучення прогресивних технологій за відсутності діючих інвестиційних механізмів на сучасному етапі можливо лише за рахунок підвищення вартості послуг, що провокує соціальну напругу у суспільстві. Заходами подолання вищезазначених проблем повинні бути: перегляд і доповнення підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують механізм суспільного контролю за результатами функціонування галузевих підприємств, а також проведення органами державної влади та місцевого самоврядування активної роз'яснювальної роботи серед населення щодо здійснення реформ галузі ЖКГ.

Список використаних джерел:

1. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку : закон України (редакція від 10.06.2018 р., підстава – 2189-VIII). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/417-19>.

2. Димченко О. В. Процес реформування ЖКГ: ознаки й завдання / О. В. Димченко, В. В. Димченко // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матеріали II між нар. наук.-практ. конф. – Харків : ХНАМГ, 2010. – С. 17 – 20.

3. Кабмін схвалив законопроект про зміни у сфері ОСББ. – Режим доступу : www.interfax.com.ua/ukr/main/119203/27.09.2012. – Назва з екрану.

4. Княжеченко В. В. Реформування житлового господарства: деякі питання прискорення формування ОСББ / В. В. Княжеченко, О. І. Славута // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. – Харків : ХНАМГ, 2010. – С. 26 – 29.

5. Країна відповідальних власників. – Режим доступу : http://osbbua.org/news/statistika_po_osbb_v_ukran. – Назва з екрану.

6. Слово і діло. Аналітичний портал. – Режим доступу : <https://www.slovoidilo.ua/2018/08/13/infografika/suspilstvo/ukrayini-zastarilo-vzhe-50-zhytlovoho-fondu>. – Назва з екрану.

БРИЧКО АЛІНА МИХАЙЛІВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Кластерний підхід не є новою концепцією у світовій практиці та для України в цілому. Кластери є популярним інструментом розвитку економіки регіону, сприяють вдосконаленню конкурентоспроможності, допомагають в розв'язанні територіальних соціальних проблем, раціонального використання ресурсів в регіоні тощо. Кластерний підхід розглядається як складова регіонального управління та адміністрування.

Аналізуючи визначення класиків, зупинимось на визначенні М. Портера, що «кластер – це група географічно сусідніх взаємозалежних компаній і пов'язаних з ними організацій, які діють у певній сфері й характеризуються спільною діяльністю та взаємно доповнюють одна одну» [1]. Природа виникнення економічних кластерів в Україні, й більшості інших країн світу різна. Проте, в умовах глобалізації світових ринків, вітчизняна економіка має відповідати усім сучасним критеріям конкурентоспроможності, яку покликані забезпечити регіональні економічні кластери. Формування кластерів має здійснюватися на основі об'єктивних конкурентних переваг регіону з врахуванням їхніх можливих змін у перспективі. Кластер як елемент стратегії розвитку регіону повинен ураховувати й не суперечити загальній стратегічній лінії розвитку території. Очевидною перевагою є можливість для бізнесу, влади та навчально-освітніх закладів спільно працювати над зміцненням регіональної економіки.

Поняття «підхід» трактується як сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-, що-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь [3]. З економічної точки зору, кластерний підхід – це реалізація інтеграційних процесів у сфері виробництва, започаткування нових форм економічної активності, які функціонують на високому рівні об'єднання, що забезпечує високу ефективність управління та адміністрування, цілеспрямоване використання сукупного виробничого потенціалу та організаційно-економічного ресурсу всіх учасників кластерного утворення [5].

Чітке усвідомлення цілі у процесі управління кластером займає принципове місце, адже державне управління та адміністрування володіє процесуальним характером, що охоплює процеси визначення, покладання та здійснення цілей. Цілі державного управління повинні бути чіткими, прозорими і досяжними на базі наявних ресурсів [2, с. 31]. Державне управління економічним об'єктом в умовах сучасної ринкової кон'юнктури, фактичний і дієвий прямиї управлінський вплив є суттєво обмеженими. Роль регіональних органів влади відіграє суттєву роль тільки на початкових етапах формування кластерів: в оцінці зовнішньоекономічного комплексу регіону, у виборі найбільш перспективних кластерів і їх формування. Це обумовлено врахуванням інтересів регіонального розвитку, що не є пріоритетними для бізнесу. В подальшому роль регіональної влади скорочується, в силу вступають закони ринкової економіки, що стимулюють розвиток найбільш вигідних економічних формувань [4].

Застосування кластерного підходу в управлінні регіональним розвитком означає поєднання інтересів і співпрацю не тільки суб'єктів господарювання, а й органів публічної влади регіону та сусідніх територій, наукових і освітніх установ, громадських організацій, інших зацікавлених сторін, що дає змогу концентрувати різні види ресурсів (матеріальні, фінансові, організаційні, людські, інформаційні та ін.), таким чином знижувати загальні витрати та підвищувати ефективність діяльності. Саме цей підхід дає змогу формувати і реалізовувати конкурентний потенціал регіону як економіко-соціальної системи та специфічного економічного суб'єкта [6]. Саме таке трактування демонструє можливість користуватись кластерним підходом у сфері державного (публічного) управління та адміністрування.

Раніше роль держави у реалізації кластерного підходу була визначальною у створенні та організації функціонування кластерних структур, а сьогодні полягає більше у підтримці їх діяльності і стимулюванні розвитку, тоді як провідна роль відводиться приватному сектору. У старій моделі держава зосереджувала увагу на безпосередній підтримці окремих підприємств і галузей, а кластерний підхід передбачає багаторівневе управління та адміністрування, співробітництво суб'єктів різних галузей та формування сприятливого середовища для співробітництва і розвитку.

Які ж саме завдання постають сьогодні перед регіональними органами державної влади стосовно економічного кластеру. По-перше, виявлення доцільності створення або забезпечення функціонування та розвитку кластеру на даній території. По-друге, діагностика регіонального потенціалу, зокрема регіональних інфраструктур, що безпосередньо впливають на створення підґрунтя розвитку підприємств галузі. По-третє, необхідно розробити регіональну політику щодо сприяння розвитку цих інфраструктур, в тому числі виділення цільового фінансування з державного бюджету, спрямоване на довгострокове упровадження розробленої політики.

Регіональним органам влади, окрім визначення кластерного підходу в управлінні та адмініструванні перспективним напрямком розвитку територій та підвищення конкурентоспроможності регіону у своїх стратегіях, доцільно проводити заходи щодо створення сприятливих умов для розробки та реалізації

кластерних ініціатив і проектів та поступової системної інтеграції кластерної моделі розвитку в існуючий механізм господарювання та управління, зокрема:

- виявлення «точок зростання» економіки на довгострокову перспективу, які стали б основою для розвитку кластерів;
- підготовка необхідних методико-інструктивних та пояснювальних матеріалів з питань розвитку кластерних формувань для їх розповсюдження серед учасників кластерних об'єднань та кандидатів на участь в них;
- формування на основі замовлень учасників кластеру замовлення вищим навчальним та професійно-технічним закладам України на навчання фахівців та спеціалістів необхідного профілю з майбутнім їх працевлаштуванням у структурі кластеру;
- розробка програм короткотермінової підготовки та перепідготовки спеціалістів в галузі створення і функціонування інноваційних мережевих структур (кластерів);
- здійснення організаційно-правової підтримки ініціатив підприємств та організацій кластерного об'єднання
- розробки веб-сайтів та єдиної інформаційної бази з інформацією про існуючі у регіонах кластери, інформування підприємців про переваги кластерної моделі організації виробництва під час заходів з розвитку підприємництва, створення електронних форм заявок для підприємств, що бажають стати учасниками кластерів;
- залучення засобів масової інформації до широкої пропаганди і роз'яснення серед підприємців економічної вигоди ведення бізнесу на основі кластерних об'єднань, висвітлення кращого досвіду їх роботи [7].

Таким чином, кластерний підхід – це публічний інструмент державної регіональної політики, характерними ознаками якого є реформа децентралізації влади з орієнтацією на партнерство між різними її рівнями, приватним і неурядовим секторами; мережева парадигма публічного управління та адміністрування. Публічний формат кластерного підходу орієнтований на забезпечення процесів взаємодії між об'єднаннями, передбачає поєднання і взаємне доповнення ресурсних потенціалів, забезпечує формування публічних інтересів та задоволення суспільних благ суб'єктів кластерних об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Портер М. Конкуренція ; пер. з англ. / М. Портер. – М. : ИД «Вільямс», 2000. – 496 с.
2. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Расіна ; за ред. А. Ф. Мельник – Київ : Знання, 2009. – 582 с.
3. Коренчук А. А. Обеспечение конкурентоспособности региона на основе кластерного подхода : автореф. дис... канд. екон. наук / А. А. Коренчук. – Академия экономики и предпринимательства Тамбовского государственного университета им. Г. Р. Державина. – Тамбов, 2008. – 24 с.
4. Королюк Ю. Г. Міжрегіональна взаємодія у контексті регулювання соціально-економічним розвитком регіону: системний підхід / Ю. Г. Королюк // Статистика України. – 2009. – № 2. – С. 102 – 107.

5. Ільчук В. П. Формування кластерів, як засіб підвищення конкурентоспроможності економіки регіону / В. П. Ільчук, І. В. Лисенко // Проблеми формування нової економіки XXI века : матеріали 1-й Міжнарод. науч.-практ. Інтернет-конф., 17-19 дек. 2008 г. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2008dec/5_ilchuk.html.

6. Дегтярьова І. О. Наукові та практичні аспекти застосування кластерного підходу в управлінні конкурентоспроможністю регіонів України / І. О. Дегтярьова. – Режим доступу : www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Degtyaryova.pdf.

7. Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції «Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України». – Режим доступу : <http://seu.org.ua/recommendations/>.

ГУТ ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

слухач магістратури

Подільського державного аграрно-технічного університету

ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Видатки місцевих бюджетів відображають ступінь децентралізації влади, адже характеризують обсяги задоволення потреб населення певного адміністративно-територіального утворення, пріоритети його соціально-економічного розвитку. Місцеві видатки є інструментом досягнення справедливості у процесі надання певних благ з метою забезпечення граничного рівня добробуту кожного громадянина. Тому аналіз суті видатків місцевих бюджетів, їх складу та частки окремих їх видів у сукупному обсязі видаткової частини місцевих бюджетів потребує детального дослідження.

Видатки місцевих бюджетів є важелем регулювання і стимулювання розвитку різноманітних сфер економіки регіону в територіально-галузевому аспекті та з позицій задоволення потреб різних соціальних груп населення. Видатки місцевих бюджетів яскраво віддзеркалюють їх значення у функціонуванні місцевого господарства, утриманні об'єктів соціально-культурного призначення, проведенні інвестиційної політики, здійсненні соціального захисту населення, охороні навколишнього природного середовища. Видаткова частина місцевих бюджетів відображає розвиток адміністративно-територіальної одиниці та визначає напрями використання акумульованих у відповідному бюджеті ресурсів [3, с. 56].

Функціональна класифікація дає змогу відстежувати й аналізувати зміну державних видатків різного функціонального призначення та прогнозувати наступні видатки. Вона має такі рівні деталізації: розділи, в яких визначаються видатки бюджетів на здійснення відповідно загальних функцій держави та органів місцевого самоврядування; підрозділи та групи, в яких конкретизується спрямування бюджетних коштів на здійснення відповідно функцій держави та органів місцевого самоврядування. Запровадження функціональної класифікації

видатків бюджету здійснено з метою приведення її у відповідність з міжнародними стандартами.

Таблиця 1

Класифікація видатків місцевого бюджету [2]

Агреговані видатки	Об'єкти фінансування
Адміністративні видатки	Органи місцевого самоврядування, природоохоронна діяльність
Соціальні видатки	Освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культура і мистецтво, засоби масової інформації, фізична культура і спорт
Економіка та інфраструктура	ЖКГ, транспорт і будівництво, дорожнє господарство, ліквідація надзвичайних ситуацій, обслуговування внутрішнього боргу, охорона навколишнього природного середовища, цільові фонди, бюджетні позички, нерозподілені кошти

Видаткова частина місцевого бюджету відображає наслідки економічних і соціальних процесів в країні, адже видатки місцевого бюджету безпосередньо пов'язані з інтересами широких верств населення регіону й суттєво впливають на загальний соціальний стан у державі й насамперед на рівень добробуту населення, освіченості, забезпеченості медичними послугами, а також послугами в галузі культури, спорту, соціальної захищеності на випадок не передбачуваних обставин. Аналізуючи структуру видатків бюджету міста Кам'янець-Подільський, можна відстежити соціальну спрямованість бюджетної політики України. Відносно висока питома вага видатків у соціальну сферу є загалом позитивна для суспільства, але не завжди для держави. Проте на цей час в Україні видатки соціального напрямку націлені виключно на фінансування споживацьких потреб, зокрема, на збільшення розмірів соціальних виплат і поетапне збільшення розміру мінімальної заробітної плати. Аналіз структури видатків бюджету м. Кам'янець-Подільський у 2016-2018 рр. представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Видатки бюджету міста Кам'янець-Подільський у 2016-2018 рр. [1]

Видатки	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Фактичні видатки за 2016 рік, млн. грн	Фактичні видатки за 2017 рік, млн. грн
Усього, у т.ч.:	668740,6	937489,7	937069,3	667691,6	918579,6
Загальний фонд	594002,3	833065,0	862745,7	586041,7	813649,5
Спеціальний фонд	74738,3	104424,7	74323,6	81649,9	104930,1

Слід зазначити, що реформа децентралізації 2015-2016 років позитивно вплинула на розвиток місцевих фінансів, оскільки дала поштовх для акумулювання громадам власних фінансових ресурсів на розвиток своєї інфраструктури та сприяє формуванню фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. У ст. 9 Європейської Хартії місцевого самоврядування прямо передбачено право органів місцевого самоврядування на

власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень

Підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів має включати: моніторинг результативності видатків, підвищення якості оперативного управління фінансовими ресурсами, недопущення фактів неефективного використання бюджетних коштів, забезпечення своєчасного фінансування видатків, пошук шляхів посилення соціальної, стимулюючої та регулюючої ролі податків. Таким чином, від ефективності побудованої системи формування та використання коштів місцевих бюджетів залежить ефективність функціонування усієї бюджетної системи, успішне здійснення фінансової політики а, відповідно, це забезпечує прогресивний соціально-економічний розвиток країни, сприяє гармонізації інтересів держави та регіонів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Кам'янець-Подільський міської ради. – Режим доступу : <http://kam-pod.gov.ua/>.

2. Сукрушева Г. О. Показники ефективності бюджетних видатків / Г. О. Сукрушева // Вісник ДДФІ: Економічні науки : наук.-теорет. журнал. – 2011. – № 2. – С. 10.

3. Фінансові механізми та інструменти подолання дисбалансів соціально-економічного розвитку України : монографія / за ред. д.е.н., проф. Т. Г. Васильціва. – Львів : Вид-во ТзОВ «Ліга-Прес», 2016. – 596 с.

ДОВБА ІВАННА ВАСИЛІВНА

старший викладач кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ВИБODOVСЬКА ЛЮБОВ БАДРІВНА

магістр ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Активізація формування науково-практичних підходів до вирішення проблемних питань регіонального розвитку на інноваційній основі зумовлює необхідність задіяння владних структур та інститутів, в тому числі регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування.

Основи організаційно-правового забезпечення розвитку території безпосередньо стосуються окремих інституцій як сформованих часом і діяльністю людини правил, формальних і неформальних зв'язків, обмежень, які структурують людську взаємодію, забезпечують регулювання життєвого простору індивідуального й організаційного розвитку [14, с. 7].

Функціональність інституційного забезпечення інноваційного розвитку регіону проявляється у трьох його складових: правовій, організаційній та економічній. Так, законодавчо-нормативне забезпечення інноваційного розвитку в межах територіальної економічної системи характеризується багатогранністю правових аспектів. Згідно з цим, вагомого значення набуває Закон України «Про

пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (редакція 2012 р.), де окреслено пріоритети щодо реалізації інноваційної політики держави на період 2011-2021 рр. Зазначені пріоритети стосуються [1] провадження інноваційної діяльності і спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень.

За останні десятиліття прийнято низку законів та нормативно-правових актів, які безпосередньо стосуються формування інноваційних підходів до розвитку економічної системи, сприяють підвищенню рівня інноваційності її зростання, забезпечують ефективність інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Таким чином, у сфері державно-адміністративного впливу на забезпечення інноваційного розвитку вагоме значення мають Конституція України, закони України «Про Кабінет Міністрів України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державно-приватне партнерство» тощо. Згідно з Конституцією України відмічені закони визначають організацію, повноваження і порядок діяльності Кабінету Міністрів України [5], де одним із завдань визначено забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави (Стаття 2. Основні завдання Кабінету Міністрів України), в тому числі систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування [6; 7], а також організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі [2].

Серед законів України щодо інноваційного розвитку основними є Закон України: «Про інноваційну діяльність» (2002 р.), «Про інвестиційну діяльність» (1991 р.), які врегульовують організаційно-економічні та правові засади державного регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні, встановлюють форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямовані на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Відповідно до зазначених законів державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних.

У процесі формування інноваційних підходів до забезпечення розвитку регіональних систем важливе місце належить Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2011 р.), що поряд з організаційно-економічними і правовими засадами виокремлює підходи до формування цілісної системи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та їх реалізації в Україні. Метою закону є забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках [9].

Науково-практичне спрямування мають також закони України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» (1999 р.), де

зазначено (стаття 3), що такий режим запроваджується для технологічного парку строком на 15 років і діє при виконанні його проектів. При цьому державне сприяння інноваційній діяльності технологічних парків здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидування проектів зазначених парків [12]; «Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» (1992 р., [14]); «Про наукові парки» (2009 р.), «Про індустріальні парки» (2012 р.), де врегульовано організаційно-економічні і правові відносини, пов'язані із створенням та функціонуванням спеціальних (вільних) економічних зон, наукових й індустріальних парків і зроблено наголос на інтенсифікації процесів розроблення, впровадження, виробництва інноваційних продуктів та інноваційної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках [8], з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури [4].

Актуалізації набувають ратифіковані на законодавчому рівні документи щодо активізації інноваційного розвитку, зокрема закони України «Про ратифікацію Заяви про членство України в Міжнародній європейській інноваційній науково-технічній програмі «EUREKA» (2008 р., [10]), Про ратифікацію Угоди між Україною і Європейським Союзом про участь України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» (2015 р., [11]) та інші.

Дослідження підтверджує, що інноваційне регіональне зростання безпосередньо залежить від інституційно-правового забезпечення, яке, з одного боку, зумовлюється наявністю відповідних державних органів влади та громадських організацій, з другого – законів, норм, правил, стандартів [15]. Формування регіональної інноваційної політики передбачає необхідність законодавчо-нормативного забезпечення зазначеного процесу, а також створення відповідних організаційних структур (інститутів) як на центральному, регіональному, так і місцевому рівнях, координації їх діяльності, запровадження механізмів координації органів державної влади, органів місцевого самоврядування, недержавних організацій та населення, упровадження законодавчо визначених інструментів реалізації названої політики у визначених часових рамках [13, с. 45].

Отже, інституційне забезпечення інноваційної діяльності зумовлюється сукупністю державних і недержавних інституцій, які забезпечують наявність організаційно-правових і економічних умов, необхідних для провадження і розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності країни та її регіонів. З метою формування ефективної національної, в тому числі регіональної інноваційної системи, важливим є поєднання інтересів держави, мотивування інноваторів щодо запровадження і поширення інновацій в умовах ринкового середовища і жорсткої конкурентної боротьби, а також сприяння у перманентному вдосконаленні населення через оволодіння новими знаннями, набуття інноваційного досвіду господарювання. Такий підхід до формування і розвитку регіональних інноваційних систем сприятиме дифузії інновацій, швидкому поширенню інформаційно-комунікаційних технологій, передусім у сфері

господарюючих суб'єктів, що безпосередньо, поряд з наявним потенціалом, зокрема природно-кліматичним, географічним ресурсом регіону, вплине на розвиток територіальної економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : закон України із змінами і доповненнями від 16.10.2012 р. № 5460-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 19 – 20. – Ст. 166.
2. Про державно-приватне партнерство : закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
3. Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : закон України від 13.10.1992 р. № 2673-XII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>.
4. Про індустріальні парки : закон України від 21.09.2012 р. № 5018-VI. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.
5. Про Кабінет Міністрів України : закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
7. Про місцеві державні адміністрації : закон України від 09.04.1999 р. № 586 XIV. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
8. Про наукові парки : закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI. – Режим доступу : https://taxlink.ua/ua/normative_acts/zakon-ukraini-pro-naukovi-parki.
9. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
10. Про ратифікацію Заяви про членство України в Міжнародній європейській інноваційній науково-технічній програмі «EUREKA» : закон України від 01.10.2008 р. № 610-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
11. Про ратифікацію Угоди між Україною і Європейським Союзом про участь України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» : закон України від 15.07.2015 р. № 604-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
12. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
13. Романюк С. А. Основні вимоги до моделі інституційного забезпечення сучасної регіональної політики / С. А. Романюк // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2013. – № 1. – С. 45 – 50.
14. Саблук П. Т. Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері / П. Т. Саблук // Збірник матеріалів тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників (20-21 червня 2011 р.) ; ННЦ «Інститут аграрної економіки». – Київ, 2011. – С. 5 – 38.
15. Яремко Л. Проблеми інституційного забезпечення інноваційного розвитку регіону / Л. Яремко. – Режим доступу : www.donntu.edu.ua.

ЄГОРЕНКОВА ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*заступник начальника відділу комунальної власності управління
стратегічного планування та комунальної власності виконавчого апарату
Дніпропетровської обласної ради*

КОМУНАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО НАПОВНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ОСНОВА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Власність є основою функціонування місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування є одним із основних елементів взаємодії територіальних громад, держави та особи. Саме у цьому аспекті має значення затвердження економічних, правових та соціально-політичних засад відносин власності територіальної громади.

Система управління комунальною власністю будь-якої території має будуватись таким чином, щоб виконувати двосдине завдання. З одного боку, забезпечити достатню матеріальну інфраструктуру місцевого самоврядування, захистити інтереси комплексного розвитку території як єдиного соціально-економічного організму, сприяти створенню соціально гарантованого життєвого рівня населення і захисту його інтересів як споживача послуг та продукції організації і підприємств комунальної власності. З другого – забезпечити ефективне управління майновим комунальним комплексом в умовах розвитку ринкової економіки, виходячи з повної господарської самостійності учасників ринкових відносин, необхідності сприяння підприємництву, поширення процесів приватизації та монополізації.

Сучасний стан місцевого та регіонального розвитку характеризується відсутністю належного матеріального, фінансового, кадрового та іншого ресурсного забезпечення необхідного для виконання завдань і повноважень органів місцевого самоврядування, кризою житлово-комунального господарства, систем енергопалитоводобезпечення і соціальної інфраструктури, поглибленням диспропорцій у соціально-економічному стані територіальних громад і регіонів.

Відомо, що бюджетний процес в Україні жорстко централізований, тому говорити про достатню кількість повноважень органів місцевого самоврядування у цій сфері не доводиться. Більшість територіальних громад фінансово жорстко залежать від держави, а їх бюджети за рахунок власних доходів не покривають навіть необхідного мінімуму власних потреб громад. Недостатність власних бюджетних коштів не дає змоги громадам не тільки вкладати гроші в інфраструктуру, соціальний розвиток відповідних територій, а й часто – на належному рівні утримувати комунальне майно.

Особливо гостро стоїть ця проблема у тому випадку, коли йдеться про майно, що забезпечує життєдіяльність всієї громади чи більшості її мешканців – водогони, газопроводи, об'єкти енергозабезпечення тощо.

Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства запроваджена вже давно, але певних позитивних наслідків щодо її використання невизначено, оскільки кількість проблемних нагальних місць з кожним роком збільшується, а джерел фінансування для їх

усунення катастрофічно не вистачає. Ринкові перетворення відбулися у багатьох аспектах функціонування ЖКГ, але не стали осередком зміни якості наданих послуг.

Важливим чинником виходу комунальних підприємств з кризового стану є залучення інвестицій. Слід зазначити, що ці підприємства можуть реально зацікавити інвесторів, оскільки вони, як правило, є природними монополістами, які мають стабільний ринок збуту.

Тому одним із можливих варіантів фінансування для відновлення фінансово-господарського стану комунальних підприємств є використання інвестиційного капіталу.

Можна обґрунтувати найвагоміші причини, чому саме інвестиційні кошти є доволі актуальними при фінансуванні діяльності підприємств галузі. Одними з них є достроковий період окупності інвестиційних проектів в галузі, низька ставка дисконтування, можливість формування застави для особливо ризикових проектів, гарантування з боку держави.

Інструментами залучення інвестиційних ресурсів у галузь ЖКГ можуть бути комунальні позики, фінансові кредити, інвестиційно-податковий кредит, міжбюджетні трансферти, приватні, зокрема іноземні, вкладення тощо. Актуальності набуває питання залучення коштів міжнародних фінансових організацій (МБРР, ЄБРР та ін.).

Кожне підприємство комунальної галузі для активізації інвестиційної діяльності повинне сформувавши стратегічний план своєї інвестиційної діяльності, в якому відобразити такі ключові проблеми та розробити чіткий механізм фінансування:

- визначити джерела та обсяги інвестиційних ресурсів, які можуть бути залучені;
- розробити механізми найбільш раціонального використання інвестиційних ресурсів на підприємстві;
- виконати розрахунки ефективності інвестиційних проектів та обґрунтувати інвестиційні пріоритети.

Такий підхід формування напрямів фінансування та аналіз інвестиційної привабливості допоможе комплексно оцінити потребу в інвестиційному забезпеченні та реальність інвестиційних програм розвитку галузі окремого підприємства за фактичного стану інвестиційної діяльності в ЖКГ.

На сучасному етапі для комунального господарства є притаманною така риса – відсутність інвестиційної привабливості на фоні нерозкритого інвестиційно-інноваційного потенціалу. Невід’ємним елементом, який сприяє забезпеченню притоку інвестицій у комунальне господарство, є розробка стратегій як на рівні підприємства, так і на рівні населеного пункту та регіону.

Враховуючи сучасний стан комунального господарства в Україні, вважаємо, що комбінація факторів, які лежать в основі інвестиційно-інноваційної привабливості об’єктів комунального господарства, є такою:

- виробництво нового виду обладнання або вже відомого продукту з новими якостями;
- впровадження нового методу виробництва;
- отримання нового джерела сировини;

– освоєння нового ринку збуту.

Наразі в управлінні комунальними підприємствами використовується адміністративно-відомчий механізм, заснований на наказах і розпорядженнях, а не на врахуванні інтересів учасників й економічно обґрунтованих рішеннях. У результаті для комунального сектора притаманними є низька якість проведених робіт та наданих послуг, неефективність використання ресурсів, ігнорування інтересів споживачів, високе бюджетне навантаження тощо.

Отже, необхідним є перехід від адміністративних до економічних методів управління комунальними підприємствами, що сприятиме розв'язанню численних проблем, зокрема покращенню якості комунальних послуг, підвищенню ефективності їх надання, скороченню видатків і, відповідно тарифів. Відсутність самостійності не стимулює комунальні підприємства до підвищення ефективності діяльності і пошуку прогресивних методів господарювання. Розпорошеність і громіздкість державного управління сектором не відповідають інтересам справи, зменшуючи оперативність прийняття управлінських рішень.

Рішенням цієї проблеми може бути розширення свободи у прийнятті рішень і переведення комунальних підприємств на самофінансування. Це сприятиме розширенню їх реальної самостійності та незалежності від бюрократії, різко підвищить матеріальну відповідальність за результати прийнятих рішень, що в сукупності приведе до підвищення ефективності виробництва й капітальних вкладень.

Таким чином, підприємства буде включено до ринкової сфери, послуги виробників оплачуватимуть самі споживачі з урахуванням кількості і якості наданих послуг. Відносини з економічно самостійними комунальними підприємствами мають будуватися на договірній основі і з використанням економічних регуляторів: податків, кредитного механізму, тарифної політики, інформаційного забезпечення, створення сприятливого клімату для інноваційної діяльності та залучення інвестицій.

Вважаємо, що впровадження вищезгаданих заходів дозволить забезпечити надання комунальними підприємствами належної якості послуг населенню відповідної територіальної громади, збільшать надходження до місцевих бюджетів, що сприятиме соціальному розвитку територій.

Список використаних джерел:

1. Гуськова І. Система управління комунальною власністю / І. Гуськова // Ефективність державного управління. – 2013. – № 35. – С. 229 – 235.
2. Пельтек Л. В. Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми : монографія / Л. В. Пельтек. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С. 268.
3. Полуянов В. П. Организационно-экономический механизм эффективного функционирования предприятий жилищно-коммунального хозяйства : монографія / В. П. Полуянов. – Донецк : Институт экономики промышленности, 2004. – С. 220.
4. Черваньов Д. М., Кухта П. В. Управлінські складові здійснення інвестиційної діяльності на підприємствах України / Д. М. Черваньов, П. В. Кухта // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 11. – С. 85 – 87.

КІРСЬВА ОЛЬГА БОРИСІВНА

*к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

Зараз Україна переживає період культурної трансформації. У багатьох сферах є ребрендинг, пошук нових сучасних форм і стилів. Недостатньо просто змінити логотипи та виділити нові функції. Необхідно стимулювати мобільність між містами та селами, співробітництво між різними кластерами і творчі ініціативи.

Вибір одягу і місця для життя все частіше пов'язане з культурною ідентичністю. Ви можете поєднати креативні індустрії з класикою – ефект взаємодії буде тільки розмножуватися. Наприклад, художники стануть постачальниками стилю і образів в індустрії одягу. Це дозволяє культурі розвиватися ще активніше, залучаючи її до ринкових відносин.

Культура є областю створення цінності та громадянської компетентності. Всі інституції повинні бути частиною освітнього процесу, так що кожен з дитинства розуміє, як працює культура і що це може дати людині.

Зміцнити роль культури як фактор порозуміння в суспільстві. Стимулювати та підтримувати міжнародну та міжрегіональну співпрацю. Створіть мережу, в якій професіонали будуть спілкуватися один з одним, обмінюватися передовим досвідом, створити поле, де культура буде простором для спілкування і створення чогось нового.

Найважливішим переходом, який відбувався завдяки розвитку творчого сектора, є формування спільноти, люди з новими підходами до роботи і принципи мислення. Розвиток концепцій творчої політики та їх впровадження створює ринок нових професіоналів, які вірять у свої можливості, існують в просторі багатогранність і орієнтовані на розвиток і реалізацію своїх творчих ідей [4].

Одним з найбільш потенційно потужних напрямів розвитку креативних індустрій в об'єднаних територіальних громадах є сільський туризм. Саме на нього, насамперед, громади мають звертати увагу як на одне із джерел доходів у місцеві бюджети.

В Україні, до кінця року необхідно підготувати нову Державну стратегію регіонального розвитку та регіональні стратегії на 2021-2027 роки. Компонент туризм, у більшості громад буде представлено як пріоритетний напрям розвитку.

Кожне місто, громада, село в Україні, має свої стратегічні переваги та недоліки, якими можна управляти, та які можна перетворити на додаткові переваги, за рахунок, розробки та реалізації програми розвитку туризму, враховуючи ресурси старостинських округів, в яких зосереджені найбільші та найкреативніші туристичні маршрути та родзинки.

Якщо розглядати перспективи розвитку туризму міста, громади, села, ми не можемо їх розглядати без околиць, які формують потенціал для тур продуктів та є складовими для території.

Останні десятиліття туризм в Україні проявляє себе, як надзвичайно стійка одиниця в економіці окремих областей, діяльність, якої спрямована на розвиток інфраструктури, що генерує сотні мільйонів гривень в бюджетному секторі та створює десятки тисяч робочих місць.

За останні кілька років в Україні дедалі частіше стали говорити про розвиток креативної економіки. Чому це важливо, як і кому креативні індустрії можуть бути корисними?

Креативна індустрія виникла порівняно недавно, але вже приносить свої плоди, зі зростанням важливості культури як рушійної сили для місцевого, регіонального та національного розвитку.

Термін «креативна індустрія» почав використовуватись у 1990-х рр. «Креативна індустрія» – це термін, який використовується для позначення такого підприємництва, в якому економічна цінність нерозривно пов'язана з культурним змістом [6]. Креативні індустрії збагачують оригінальний потенціал культури з «доданою цінністю». Ці галузі здатні підвищити економічний ефект від відомих класичних проявів культури, але, все-таки, основний акцент робиться на культурі сучасності. Культура не зможе оновлювати і повторно активувати себе. У цьому сенсі креативні індустрії є джерелом інновацій та конкурентоспроможності, настільки необхідну для місцевої культури. Таким чином, креативні індустрії – це ключовий сектор інноваційної економіки, що сприяє економічному зростанню та соціальному розвитку територій.

Концепція «креативної індустрії» охоплює області, в яких проявляються художні, наукові або творчі здібності, що включає в себе, такі як архітектура та містобудування, мистецтво і дизайн, виконавське мистецтво, кіно і відео, фотографія, промислове винахідництво, засоби масової інформації, мода, дизайн, традиційні ремесла, пам'ятники, культура, туризм, музика, реклама, створення програмного забезпечення та інтерактивні відеоігри, друк, веб-дизайн [3].

Простіше кажучи, креативна індустрія це все, що створюється за допомогою художньої та наукової творчості і має промисловий потенціал, тобто він включений в економічний оборот, представляє цінність, генерує доходи за рахунок податків, створює робочі місця та прибутки, сприяє місцевому, регіональному та національному розвитку .

Якщо просто, креативна економіка є сектором економіки, яка заробляє на творчій складовій. Галузі, які є частиною творчої економіки, не є новими – вони були раніше. Той факт, що вони в даний час об'єднані в творчій економіці показує переосмислення сьогодення і планування на майбутнє.

Креативні індустрії є одним з нових підходів до інноваційного розвитку культури. Вона має великі можливості і великий потенціал для розвитку культурного кластеру в сучасному середовищі.

Креативні галузі є одним з видів соціокультурної практики, яка домінує і об'єднує ідею творчих і культурних складових. Креативні індустрії також можуть бути визначені як галузь, що об'єднує підприємців та підприємства, продукція яких має потенціал для створення, виробництва та використання творчої

інтелектуальної власності. Розвиток креативних індустрій є одним з вагомих чинників соціально-економічного розвитку.

На місцевому рівні творчі кластери можуть створити конкурентоспроможність на територіях, як це відбувається в ряді європейських країн.

Робота творчих кластерів часто зосереджена на створенні змістовних творчих одиниць, які служать для створення бренду території. Прогнозоване і вимірюваний результат розвитку цього ланцюга на місцевому рівні можна простежити через приплив туристів, розвиток інфраструктури, зростання робочих місць, а також через позитивний соціальний ефект всередині громади.

Сьогодні активно розвиваються технології для оцінки потенціалу креативної промисловості, формування шляхів і стратегій її підтримки та розвитку. Одна з них – картування.

Територіальне картографування є картою культурних і творчих ресурсів території для розвитку і оцінки потенціалу креативного (творчого) сектору, а також для визначення його потреб і можливостей. І головне, що на основі такої карти будується стратегія розвитку креативної сфери на території громади. Вона може бути реалізована як для креативної сфери загалом, так і для окремих її секторів.

Креативні індустрії є важливими і необхідним сьогодні так як вони інтегровані в економіку та включені в категорію соціального розвитку суспільства. До них може бути долучений комерційний і некомерційний сектор, що впливає загалом на зростання економіки на місцевому рівні.

Дослідники з різних країн, таких як Великобританія, Німеччина та інші, працювали над створенням власних методів картографування та розвитку креативних індустрій. Якщо проаналізувати ці підходи в цілому, то найпопулярнішим і показовим методом є методологія, розроблена британською агентством «EUCLID».

Виробництво креативних індустрій включає чотири етапи.

1. Народження ідей – створення креативних (творчих) ідей та проектів.
2. Виробництво – створення комерційно підходящих продуктів.
3. Розповсюдження – обіг продукції через трансляції, записи, покази фільмів, спектаклі тощо.
4. Споживання – задоволення потреби кінцевого користувача.

На стадії походження ідей розглядаються:

- матеріальні культурні об'єкти;
- нематеріальні творчі концепції.

На етапі виробництва відбувається перетворення з «сирого» творчого матеріалу на ринковий продукт.

Терміни «культурна індустрія» і «креативна індустрія» практично взаємозамінні. Концепція «культурної індустрії» відноситься більше до культурної спадщини і традиційних форм творчості, і «креативна індустрія» відноситься до прикладної творчої практики, інновацій та генерації прибутку і робочих місць шляхом створення інтелектуальної власності. Зараз ми спостерігаємо перехід до нових форм культурних та креативних індустрій. Вони зникають чіткий розподіл контенту виробників і споживачів. Культурні та

креативні індустрії вважаються прекурсорів до нових, динамічних форм господарської діяльності. Як ми перейдемо від індустріального суспільства до інтелектуального, творчий підхід до вирішення проблем стає важливим фактором конкурентоспроможності.

В контексті розвитку старостинських округів та громад в цілому концепція креативних індустрій може включати: декоративно-прикладне мистецтво, фільми та відео виробництво, виконавське мистецтво, образотворче мистецтво, музейну справу та культурні організації (фестивалі) тощо. Продуктом креативних індустрій, наприклад, можна вважати Бессарабську кухню, як прояв Одеської регіональної гастрономії.

Стратегії розвитку креативних галузей визнані ключовими елементами соціально-економічного розвитку. Такий розвиток може забезпечити:

- запобігання безробіття;
- створення робочих місць для молодих професіоналів;
- реструктуризацію виробництва;
- зростання обігу традиційних продуктів;
- виявлення цінності сучасної культури та інновацій;
- розвиток інформаційної економіки – «економіка знань»;
- «м'яку» інфраструктуру для культурного туризму;
- відродження міських територій;
- нове життя втрачених історичних пам'яток і покинутих виробничих будівель;
- ефективну соціальну реабілітацію для маргіналізованих груп.

Креативні індустрії можуть використовуватися як антикризовий інструмент. Важливо зберегти унікальну культуру і знання, тому що вони є основою для подальшого розвитку [5]. Завдання креативних індустрій – створити ринкову вартість та її капіталізувати у вигляді авторського права. Для креативних індустрій в Україні важливо зберегти базис-рухи та організації, які звертають увагу на збереження культурної спадщини, носіїв різноманітних традицій та цінні знання та досвід.

У створенні сучасних товарів з високою культурною складовою, баланс між тим, що буде продаватися, і те, що українське суспільство дійсно хоче, має важливе значення.

Український парламент включив «креативні індустрії» в законодавство. Вироби гончарів і ковалів офіційно стали частиною української економіки. У Європі також говорять про величезний культурний потенціал України [1; 2].

Творчість – це спосіб мислення, це ваша перевага перед конкурентами, в будь-якій сфері, в якій ви працюєте. Творчість – це зброя, яка вдарить по мішені і визначить ваш особистий успіх в загальному процесі, це ваше обличчя, ваша кар'єра і, нарешті, ваші гроші. І саме так будуються нові успішні команди в індустрії творчої економіки.

Сектор креативних індустрій – це все, що створюється за допомогою художньої або наукової творчості, і має промисловий потенціал, тобто здатність приносити дохід.

Почати свій власний бізнес, і найголовніше, щоб успішно масштабувати його, звичайно, не так просто. Високі інвестиційні ризики при роботі з творчим продуктом помітили ще в 50-ті роки.

Хоча є більш ніж достатньо прикладів успішних справ молодих українців: бренди одягу, фестивалі, культурні проекти, фільми, рекламні агенції та висока особиста продуктивність молодих професіоналів на міжнародних творчих біржах.

Але найважливішим переходом, який відбувався завдяки розвитку творчого сектора, є формування спільноти, люди з новими підходами до роботи і принципи мислення. Розвиток концепцій творчої політики та їх впровадження створює ринок нових професіоналів, які вірять у свої можливості, існують в просторі багатогранність і орієнтовані на розвиток і реалізацію своїх творчих ідей.

Одним з найбільш потенційно потужних напрямів розвитку креативних індустрій в об'єднаних територіальних громадах є сільський туризм. Саме на нього, насамперед, громади мають звертати увагу як на одне із джерел доходів у місцеві бюджети.

Список використаних джерел:

1. Верховная Рада вписала «креативные индустрии» в законодательство. – Режим доступа : <https://www.segodnya.ua/ukraine/verhovnaya-rada-vpisala-kreativnye-industrii-v-zakonodatelstvo-1155463.html>. – Загл. с экрана.

2. Кабмин определил список креативных индустрий. – Режим доступа : <https://tech.liga.net/technology/novosti/kabmin-opredelil-spisok-kreativnyh-industriy>. – Загл. с экрана.

3. Мадиевская Н. Креативный сектор в Украине: как заниматься творчеством и зарабатывать / Н. Мадиевская. – Режим доступа : <https://thepoint.rabota.ua/kreatyvnyy-sektor-v-ukrayne-kak-zanyamatsya-tvorchestvom-y-zarabatyvat/>

4. Новосельская В. В. Креативные индустрии в инновационном развитии территорий: особенности функционирования / В. В. Новосельская // Вестник МГУКИ. – 2017. – № 4 (78). – С. 164 – 174.

5. Приоритеты развития культурных и креативных индустрий в Украине. – Режим доступа : <https://www.culturepartnership.eu/article/otkritaya-sessiya-prioriteti-razvitiya-kuljturnih-i-kreativnih-industriy--pres>.

6. Соловьев М. С. Креативные индустрии как сектор культуры / М. С. Соловьев // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. – 2017. – № 5. – С. 10 – 12.

ЛЕЩУХ ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

к. е. н., науковий співробітник відділу просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України»

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ОТГ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ

У сучасних умовах децентралізації влади важливим завданням є розвиток спроможних громад, здатних вирішувати суспільні питання, які належать до їх компетенції, та задовольняти потреби населення. Важливу роль у соціально-економічному розвитку територіальної громади відіграє її забезпеченість трудовими ресурсами (табл. 1).

Таблиця 1

Показники оцінювання забезпеченості трудовими ресурсами ОТГ*

Складові	Характер впливу показника
Частка зайнятого населення в загальній кількості економічно активного населення, %	Стимулятор
Частка економічно активного населення в загальній чисельності населення, %	Стимулятор
Частка осіб, які перебувають за кордоном на тимчасових чи постійних роботах (мігрантів) в загальній чисельності економічно активного населення, %	Дестимулятор

*Джерело: розроблено автором

Наведені у табл. 1 показники є неоднорідними, тобто не підлягають зіставленню та містять значні внутрішньорегіональні коливання, необхідним є процес їх стандартизації, який забезпечить порівнянність та співставність сформованої інформаційної бази [1].

Процедуру стандартизації доцільно здійснити, виходячи з позиції, що наведені показники є показниками-стимуляторами (зростання їх значень позитивно впливає на загальний рівень забезпеченості ОТГ трудовими ресурсами) або показниками-дестимуляторами (зростання їх значень, відповідно, має негативний вплив) соціально-економічного розвитку:

$$N_i = \frac{Z_i - Z_{min}}{Z_{max} - Z_{min}} \quad (1)$$

$$N_i = \frac{Z_{max} - Z_i}{Z_{max} - Z_{min}}, \text{ де:} \quad (2)$$

де N_i – нормоване значення і-го показника в ОТГ; Z_i – значення і-го показника в ОТГ; Z_{max} – максимальне значення і-того показника в ОТГ; Z_{min} – мінімальне значення і-того показника в ОТГ.

Нормування первинних показників, здійснене за формулами (1) і (2), переведе їх величини у проміжок [0;1].

Розрахунок забезпеченості трудовими ресурсами (Z_{mp}) здійснюється на основі адитивної моделі за формулою (3):

$$Z_{mp} = \frac{\sum_{i=1}^n N_i}{n}, \quad (3)$$

де Z_{mp} – показник забезпеченості трудовими ресурсами; N_i – нормовані значення первинних показників; n – кількість показників.

Оцінимо забезпеченість трудовими ресурсами територіальних громад України на прикладі окремих ОТГ. Для цього:

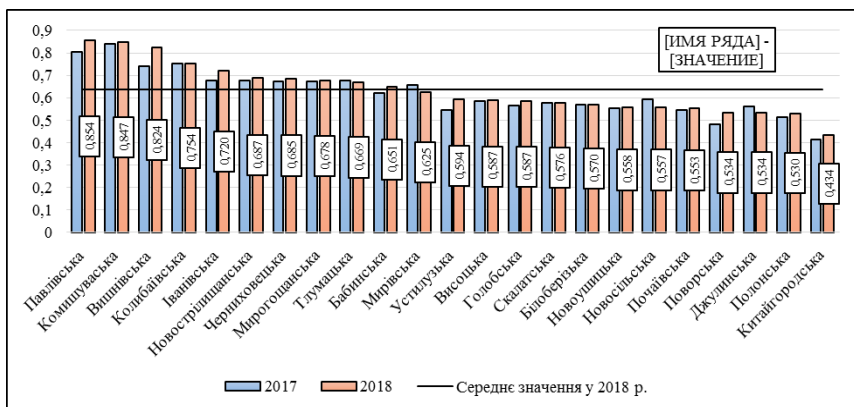
– із існуючих станом на кінець 2018 р. 665 громад оберемо громади із обсягом власних доходів бюджету на 1-го мешканця в межах 1000-4000 грн. та 4000-7000 тис. грн. При цьому також варто врахувати часовий фактор життєдіяльності громад – оберемо громади, створені у 2015-2017 рр.;

– згрупуємо обрані громади за критерієм переданих/отриманих фінансових ресурсів. В результаті отримаємо для оцінки наступні групи ОТГ: бездотаційні; з мінімальною дотаційністю; ризиковою та прийнятною дотаційністю.

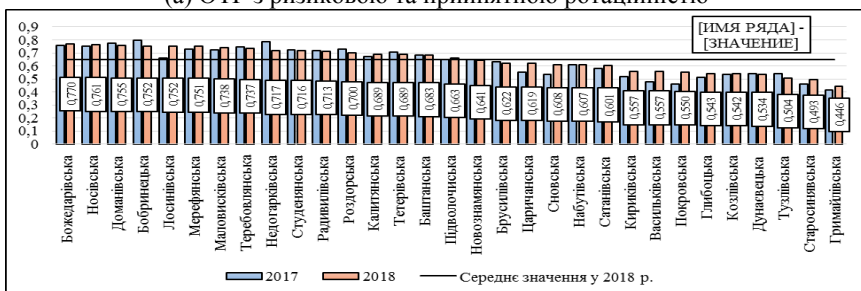
Аналіз забезпеченості трудовими ресурсами досліджуваних адміністративних одиниць показав високе значення відповідного підіндексу у 49,4 % громад та дуже високе – у 5,9 % громад (значення показника коливалося в межах 0,63-0,80 та 0,8-1,0 відповідно за шкалою Харрінгтона).

3-поміж ОТГ із обсягом власних доходів бюджету на 1-го мешканця в межах 1000-4000 грн. (рис. 1) найнижче значення за підіндексом забезпеченості трудовими ресурсами отримала Литовезька сільська ОТГ Волинської області, до складу якої входить 6 сіл, з них у трьох селах проживає менше 500 осіб.

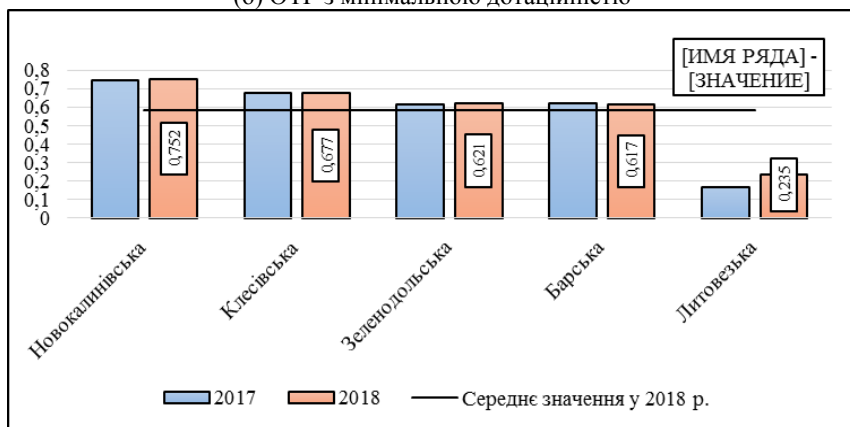
У Литовезькій ОТГ частка осіб, які перебувають за кордоном на тимчасових чи постійних роботах (мігрантів) у загальній чисельності економічно активного населення громади становила у 2018 р. 30,9 %, зріши, порівняно із 2017 р., на 0,9 в.п. В ОТГ має місце старіння населення – частка осіб працездатного віку у загальній чисельності населення громади становила у звітному році лише 48,5 %. При цьому, із загальної чисельності економічно активного населення зайнятою була лише кожна четверта особа. Чи не найбільший вплив та зазначену ситуацію чинить фактор територіального розміщення громади. Так, ОТГ знаходиться на відстані 105 км від обласного центра – м. Луцьк. При цьому, відстань до Пункту пропуску «Долгобичув-Угринів» (між Польщею та Україною) становить 19 км, а до вантажно-пасажирського пункту пропуску «Лудин» (між Польщею та Україною) – 33 км. Разом з тим, за даними [2], у Литовезькій ОТГ функціонує лише одне промислове підприємство; протяжність автомобільних доріг з твердим покриттям – лише 44 %.

(а) ОТГ з ризиковою та прийнятною ротатійністю

(б) ОТГ з мінімальною дотаційністю

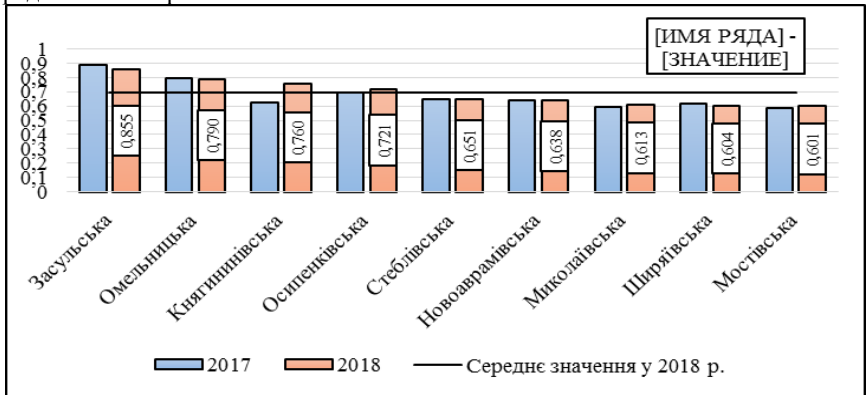

(в) бездотаційні ОТГ

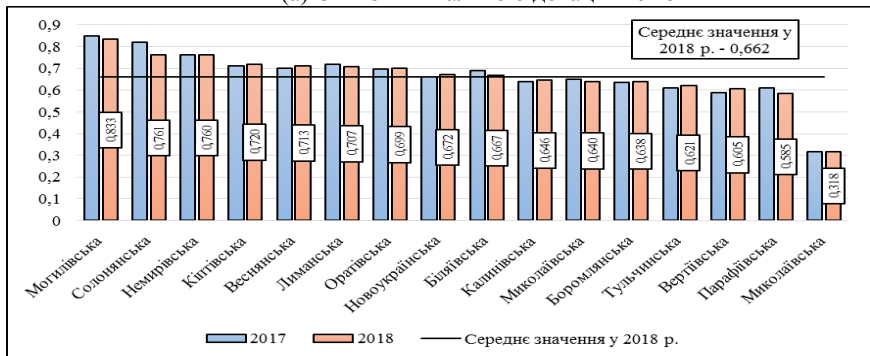
Рис. 1. Підіндекс забезпеченості трудовими ресурсами ОТГ з обсягом власних доходів на 1-го мешканця в межах 1000-4000 грн., пунктів*

*Джерело: розраховано та складено на основі відповідей на публічні запити представників відповідних ОТГ

Результати розрахунку підіндексу забезпеченості трудовими ресурсами ОТГ із обсягом власних доходів бюджету на 1-го мешканця в межах 4000-7000 грн. представлені на рис. 2.

(а) ОТГ з мінімальною дотаційністю

(б) бездотаційні ОТГ

Рис. 2. Підіндекс забезпеченості трудовими ресурсами ОТГ з обсягом власних доходів на 1-го мешканця в межах 4000-7000 грн., пунктів*

*Джерело: розраховано та складено на основі відповідей на публічні запити представників відповідних ОТГ

Загалом, значною проблемою більшості досліджуваних ОТГ є низька частка зайнятого населення при достатньо високій частці працездатного населення в загальній чисельності мешканців громади. Таку ситуацію зумовлює низка факторів, чільне місце серед яких займає неофіційне працевлаштування.

Список використаних джерел:

1. Лещук І. В. Методичний підхід до оцінювання ендogenous інвестиційного потенціалу об'єднаних територіальних громад в умовах сучасних реформ / І. В. Лещук // Облік і фінанси. – 2019. – № 2 (84). – С. 159 – 163.
2. Інвестиційний паспорт Литовезької об'єднаної територіальної громади. – Режим доступу : <http://lotg.gov.ua/zagalna-informatsiya-pro-litovezku-teritorialnu-gromadu>.

МАЛІМОН ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Процеси децентралізації, що відбуваються в Україні вимагають нових підходів до діяльності в сфері культури. А зміни, в свою чергу, актуалізують кадрові питання, необхідність взаємодії професійних спільнот та сталої комунікації в сфері культури.

Починаючи із 80-х рр. ХХ ст. роль культури у світі розглядається як креативна складова розвитку економічного сектору. Спочатку це тлумачилося як отримання конкретного прибутку та залучених коштів, пізніше як менеджмент та маркетинг в культурних організаціях. Після гірких спроб визначити важливість культури за допомогою конкретних економічних чинників було вивчено вплив культури на економіку конкретних міст та територій.

У 2016-2017 рр. на замовлення Міністерства культури України експертами програми «Культура і креативність» були визначені індикатори впливу культури на соціально-економічний розвиток в Україні, розроблених за методологією ЮНЕСКО (CDIS). Зокрема, було встановлено, що культура і мистецтво: роблять суттєвий внесок у добробут як окремих людей, так і суспільства в цілому; сприяють єднанню громад; стимулюють участь громадян у суспільному житті; є складовою щастя; покращують здоров'я; вибудовують довіру та діалог; визначають цінності; забезпечують безперервність передачі знань від покоління до покоління; поширюють ідею культурного розмаїття та толерантності [1].

У березні 2019 року Український кризовий медіа-центр у рамках Програми USAID DOBRE провів дослідження стану культурної інфраструктури у 75 громадах 7 областей України. Моніторинг показав, у 75 ОТГ є 488 будинків культури, 271 бібліотека, 19 музеїв і нуль кінотеатрів. До того ж, у більшості опитаних громад немає профільного управління, яке б займалося виключно культурою – як правило, вона йде однією із суміжних компетенцій поряд із туризмом чи навіть освітою, молоддю та спортом. Окрім того, за даними дослідження, у селищних та сільських громадах працівників культури менше, ніж у міських, хоча саме там проживає більше людей. Майже всі опитані громади сказали, що мають потребу у навчанні і серед топ-тем є вміння написання проектів та вивчення міжнародного досвіду [2].

За даними Лідії Євтушенко [3], у 2018 р. із Державного фонду регіонального розвитку понад півмільярда гривень спрямували на культурні проекти ОТГ. Ще понад 120 мільйонів гривень субвенції громади отримали на культурну інфраструктуру.

З 1 листопада 2019 року Українським культурним фондом розпочато прийом проектних заявок на наступні конкурсні програми, що будуть реалізовуватися 2020 року: «Аналітика культури», «Навчання. Обміни. Резиденції. Дебюти», «Інноваційний культурний продукт», «Інклюзивне мистецтво», «Аудіовізуальне мистецтво», «Знакові події», «Мережі й аудиторії», «Культурні столиці України»,

«Культура. Туризм. Регіони», «Культура заради змін» [4]. В основі – сприяння збереженню культурної спадщини, промоція цілісного та орієнтованого на майбутнє її розуміння; підтримка проєктів, націлених на місцевий розвиток в умовах децентралізації; сприяння інтернаціоналізації української культури та координації донорської підтримки проєктів в сфері культури та креативних індустрій.

Культурний розвиток (зокрема, зміцнення культурних компетенцій громадян) має неабиякий консолідуючий потенціал, який, залишається багато в чому недооціненим.

Поняття культурної компетентності особистості вказує на ступінь соціалізації та інтегрованості індивіда в суспільство, що дає можливість розуміти і використовувати у діяльності знання, культурні зразки, правила поведінки, а також систему загальноприйнятих світоглядних установок і ціннісних орієнтацій. Формування культурної компетенції забезпечує цілісність культурного простору. Відповідно, зниження рівня культурної компетенції пов'язано з деструктивними процесами в суспільстві. Культурна компетентність також означає наявність у індивіда необхідного рівня знань та навичок, що забезпечує йому можливість бути повноцінним членом суспільства. Також це поняття вказує на здатність до особистісного зростання шляхом осягнення культурної спадщини і цінностей [5].

Культурна компетенція включена до восьми основних компетентностей, що, як стверджується у Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради (ЄС), необхідні громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадського життя та соціальної єдності. У Рекомендаціях ця культурна компетенція визначається як «обізнаність та самовираження у сфері культури». Це означає знання місцевого, державного та європейського культурного спадку та його місця в світі, розуміння культурного та мовного різноманіття Європи, вміння пов'язати власну творчу точку зору з думками інших та вміння визначати та усвідомлювати соціальні та економічні можливості у культурній діяльності [6].

В зв'язку з цим особливого значення набуває необхідність підвищення рівня культурної компетенції керівництва об'єднаних територіальних громад, розширення культурних ідентичностей. На порядку денному стоять завдання: провести функціональний аудит галузі культури з метою формування збалансованого ринку культурних послуг; впровадити стратегічне планування діяльності культурних установ та організацій на місцевому рівні; розробити нові критерії звітності та ефективності роботи, втілення пілотних практик з подальшим масштабуванням на всеукраїнський рівень.

Отже, культура – це один із найважливіших чинників становлення та розвитку правової демократичної держави. Стратегічним напрямом діяльності держави тут має стати творення в Україні нового бачення культури – культури модерної, конкурентоспроможної, з врахуванням сучасних умов розвитку.

Список використаних джерел:

1. Культура має значення. – Режим доступу : www.culturepartnership.eu/ua/page/culture-matters.
2. Культурна інфраструктура в умовах децентралізації. – Режим доступу : <http://ucmc.org.ua/wp-content/uploads/2019/06/Analitichnij-zvit-KIVUD.pdf>.

3. Культура в умовах децентралізації : тези круглого столу. – Режим доступу : www.prostir.ua/?news=kultura-v-umovah-detsentralizatsiji-tezy-kruhloho-stolu.

4. Український культурний фонд. – Режим доступу : <https://ucf.in.ua>.

5. Валевський О. Л. Функції культури у формуванні суспільної консолідації України / О. Л. Валевський. – Режим доступу : <https://niss.gov.ua>.

6. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975.

МЕЛЬНИШИН ЛЕВ ВАСИЛЬОВИЧ

аспірант кафедри європейської інтеграції та права

Львівського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

На етапі переходу України до соціально орієнтованої ринкової економіки та демократичних засад управління державою особливого значення набуває регіональна проблематика: вдосконалення системи місцевого самоврядування як інституту публічної влади та впровадження сучасних підходів до місцевого та регіонального розвитку в ширшому контексті.

Розуміння сутності, функцій, структури регіональної політики в цілому та європейської зокрема, є вкрай важливим не тільки з теоретичної точки зору, але і в розрізі ефективного впровадження теорії в практику. Отже, вивчення європейського досвіду системи розвитку і впровадження регіональної політики, соціально-економічного розвитку регіонів вченими країн ЄС та України сприяє комплексному вивченню цього питання для пошуку оптимальних форм співпраці, формування спільних програм соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів. Вивченню та аналізу цих питань присвятили свої наукові дослідження провідні вчені України: М. Долішній, З. Варналій, Л. Газда, Є. Кіш, М. Лендель, С. Максименко, Є. Маруняк, Н. Мікула, А. Мокій, С. Писаренко, І. Санжаровській, В. Новицький та ін

Власне, в Україні проблеми регіоналізації мають свою специфіку. Оскільки наша держава стоїть на етапі реалізації своїх євроінтеграційних прагнень, то аспект регіональної політики набуває все більшого значення, про що свідчать численні дослідження, публікації та політичні виступи. Адже, засадами ефективного реалізації регіональної політики має бути забезпечення консолідації українського простору. Ключовою ідеєю такої ефективності є зміцнення соціально-економічних, технічно-інноваційних позицій регіонів. Слід відзначити, що у цьому відношенні Україна не є і не може бути винятком, якщо порівнювати з країнами Центрально-Східної Європи.

На початок 2000 р. всі країни обрали формування децентралізованої держави, що давало можливість регіональним інституційним структурам виконувати функції суб'єкта регіонального розвитку.

Важливою сферою реалізації регіональної політики є інституційна. На початку 70-х років основну (якщо не домінуючу) роль у розробці й реалізації регіональної політики відігравали центральні органи виконавчої влади. В останній час все активнішу участь у процесах регіонального розвитку беруть органи місцевого і регіонального самоврядування, а також наднаціональні органи управління, які представляють Структурні фонди Європейського Союзу. Спостерігається значна активізація місцевих ініціатив, тобто ініціатив знизу, у тому числі місцевих об'єднань громадян, які представляють інтереси конкретних територіальних громад і регіонів. Роль центрального уряду все більше зводиться до розробки і координації регіональної політики, але не її реалізації на місцях. Протягом останніх 15 років багато європейських країн зробили рішучі кроки у плані децентралізації повноважень, пов'язаних з регіональним і промисловим розвитком на регіональному рівні.

В Польщі формування концепції регіонального розвитку співпало із адміністративною реформою. Ключовими ідеями цієї реформи були: децентралізація влади, делегування ширших повноважень регіональним органам влади згідно принципу субсидіарності, на якому базується регіональна політика в ЄС (громадсько-політичний принцип, за яким вищі суспільні одиниці мають право і повинні розв'язувати лише ті проблеми, на виконання яких нижчі структури не здатні).

У сферах, які не входять до окремої юрисдикції Співтовариства, воно, згідно принципу субсидіарності, починає свою діяльність лише в тому випадку, коли буде неможливо достатньою мірою досягнути цілей, визначених заходів на рівні держав-членів, і тому в силу їх масштабу чи дієздатності можуть бути здійснені ефективніше на рівні Співтовариства»). Якщо на початку 90-х рр. в регіональній політиці переважало надання допомоги відсталим та депресивним регіонам, то вже наприкінці 90-х рр., а саме у 1997 р. стратегія просторового розвитку Польщі серед державних пріоритетів визначила наступні: моніторинг рівня розвитку регіонів та створення нових робочих місць при одночасній підтримці підвищення економічної конкурентоспроможності регіонів, просування технологій, розвиток транскордонного співробітництва.

Так, одним з ефективних механізмів сталого регіонального розвитку, який забезпечує поєднання інтересів різних економічних структур і комплексне використання ресурсного потенціалу території, є диверсифікація регіональної економіки, в тому числі і на основі розвитку соціальної інфраструктури, а також кластеризація її окремих секторів при наявності сприятливих передумов. Наприклад, сфера соціальних послуг в регіонах України може розвиватися і стати конкурентоспроможною на відповідному ринку тільки при умові, що принципним чином зміниться підхід до розвитку цієї сфери на основі сучасних методів управління та організації.

З огляду на розглянутий досвід країн Центральної Європи, вбачається, що в Україні механізм інституційного забезпечення регіональної політики є недосконалим. В цьому аспекті необхідно чітко розподілити повноваження між

рівнями влади з питань розробки і впровадження державної регіональної політики. Це призводить до потреби створити відповідні інституції для реалізації повноважень у сфері регіонального соціально-економічного розвитку. Досвід країн регіону свідчить про високу ефективність запровадження агентств регіонального досвіду, які в перспективі можуть стати одними з ключових суб'єктів регіональних відносин.

Список використаних джерел:

1. Газда Л. Програмно-цільове планування в контексті формування українсько-угорського транскордонного коридору / Л. Газда // Регіональна економіка. – 2005. – № 2. – С. 132 – 139.

2. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем / за ред. М. А. Хвесика. – Київ : Наукова думка, 2013. – 487 с.

3. Кіш Є. Регіональна політика Європейського Союзу: стратегічні імперативи для України / Є. Кіш. – Режим доступу : www.ji.lviv.ua/n23texts/kish.htm.

4. Лендел М. Інституційний механізм реалізації регіональної політики в країнах Центрально-Східної Європи / М. Лендел // Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / за ред. С. Максименка. – Київ : Логос, 2000. – С. 62 – 98.

5. Максименко С. Перспективи регіональної політики України в контексті європейського досвіду / С. Максименко. – Режим доступу : www.ji.lviv.ua/n23texts/maksymenko.htm.

6. Маруняк Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України / Є. О. Маруняк. – Київ : Реферат, 2007. – 224 с.

7. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

8. Політика регіонального розвитку в Україні: особливості та пріоритети : аналітична доповідь / за ред. З. Варналя. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/book/Varnaly1/index.htm.

9. Регіональна політика та механізми її реалізації / за ред. М. І. Долішнього. – Київ : Наукова думка, 2003 – 503с.

10. Санжаровський І. Агенції регіонального розвитку: досвід Польщі / І. Санжаровський. – Режим доступу : www.egu.org.ua.

ПЕТРІВСЬКИЙ ЯРОСЛАВ БОРИСОВИЧ

*д. т. н., професор, професор кафедри економічної кібернетики
Рівненського державного гуманітарного університету*

ГЕРМАН НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

*к. пед. н., доцент, доцент кафедри екології, географії і туризму
Рівненського державного гуманітарного університету*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Інформаційні технології заповнили всі сфери життя сучасного суспільства. Стосується це і туристичної сфери. Враховуючи значну інтенсивність життя сучасних людей, подорожі стають таким же незамінним товаром як хліб і вода. Це одна із галузей, яка на сьогодні динамічно розвивається, вимагаючи від надавачів туристичних послуг максимально відповідати всім світовим сучасним тенденціям, в тому числі і тотальній комп'ютеризації, через що туристична сфера трансформується, набуваючи нових форм та якісних характеристик.

На думку експертів галузі «туризм сьогодні – це глобальний комп'ютеризований бізнес», а інтенсивне запровадження сучасних інформаційних технологій «є необхідною умовою успішної роботи, оскільки точність, надійність, оперативність і висока швидкість обробки та передачі інформації визначає ефективність операційних та управлінських рішень» [1].

Хоча кінцевими користувачами цієї інформації є туристи, фактичні переваги в грошовому вираженні отримує туристична галузь, що формується із менеджерів дестинацій та постачальників послуг. Туристичні агенти, туроператори та система бронювання зобов'язані зберігати інформацію стосовно кожного пункту призначення для кращого обслуговування клієнтів та зростання репутації бізнесу. Для оперативного задоволення інформаційних потреб клієнтів їм потрібна інформація у найпростішому форматі пошуку.

Туристам зазвичай потрібна як статична, так і динамічна інформація. Вона включає детальні відомості про місцезнаходження, клімат, особливості атракцій, історичні відомості, доступні засоби тощо. Інформація про розклад авіакомпаній, поїздів і автобусів, тарифи на транспортні послуги та проживання, вважається такою, що найбільш динамічно змінюється та, відповідно, потребує постійної актуалізації. Саме тому ці складові інформаційної туристичної бази повинні бути зібраними, збереженими та розповсюдженими у реальному часі [2].

Сьогодні Інтернет є глобальною «мережею людей», що призначена для спілкування та обміну інформацією. Він складається з двох потужних інструментів – електронної пошти та всесвітньої павутини. Використання Інтернету для спілкування та трансакцій із клієнтами швидко зростає у всьому світі. У туризмі та готельному господарстві, зокрема, спостерігається швидке зростання кількості послуг онлайн-бронювання, наприклад, електронного бронювання номерів готелів / мотелів, авіаквитків, туристичних пакетів тощо, оскільки це дозволяє клієнтам та турагентам попередньо перевірити, уточнити базову інформацію, швидко та зручно оформити в електронному вигляді замовлення через Інтернет [3, с. 2823].

Загальносвітовою тенденцією розвитку туристичного ринку провайдерських послуг є надання готелям пакету послуг, пов'язаних із просуванням на різних ринках із акцентом на глобальні системи бронювання (Global Distribution System – GDS). До глобальних відносять чотири основні системи бронювання: Amadeus, Galileo, Sabre та Worldspan. Разом ці системи нараховують приблизно 500 000 терміналів, установлених у готелях по всьому світу [1].

Таким чином, інформаційні технології у туризмі дозволили в багатьох випадках замінити високоартісну людську працю машинною, що сприяло підвищенню якості туристичного обслуговування. Застосування таких технологій у туристичній сфері в першу чергу знайшло застосування при просуванні туристичних продуктів (реклама), покращення рівня інформаційного супроводу туристів, підвищення рівня безпеки туристичних продуктів.

Список використаних джерел:

1. Лутай А. П. Інформаційні технології у туристичній галузі / А. П. Лутай // Зб. матеріалів наук.-практ. конф. – Донецьк, 2012. – С. 241 – 247.
2. Shanker D. ICT and Tourism: Challenges and Opportunities / D. Shanker. – Access mode : www.academia.edu/7261439/ICT_and_Tourism_Challenges_and_Opportunities.
3. Vidyullata Shekhar Jadhav and Shivaji D. Mundhe. Information technology in Tourism / Vidyullata Shekhar Jadhav and Shivaji D. // International Journal of Computer Science and Information Technologies. – 2011. – Vol. 2 (6). – P. 2822 – 2825.

ПИРТКО МАР'ЯН СЕРГІЙОВИЧ

*аспірант кафедри трудових ресурсів і підприємництва
Національного університету водного господарства*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У рамках децентралізації влади на регіональному рівні відбуваються процеси створенням об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що, в свою чергу, деколи призводить до переформатування організаційно-правового статусу установ та організацій соціальної сфери. Саме тому важливим напрямком реформ має стати осучаснення соціальної інфраструктури, до складу якої відносять соціально-побутову, соціально-оздоровчу, освітньо-духовну, громадсько-політичну, комунікаційну та соціально-економічну складові.

Критерієм віднесення певних об'єктів до складу соціальної інфраструктури є те, що вони створюють умови «для розвитку виробництва і життєдіяльності населення, ... ефективної трудової діяльності, формування фізичного та інтелектуально розвинутого, суспільно активного індивіда» [1, с. 172]. Окрім того, об'єкти соціальної інфраструктури в переважній більшості потребують значного фінансування, не забезпечують самоокупності власної діяльності. Не зважаючи на низьку економічну привабливість таких об'єктів, вони вирішують важливі соціальні завдання, тому їх підтримка та розвиток, що згідно із

реформою децентралізації є сферою відповідальності місцевих органів влади, є життєво необхідними для функціонування певної ОТГ.

Сучасні умови функціонування об'єктів соціальної інфраструктури ОТГ характеризуються рядом проблем, серед яких найвагомішою є та, що довгий час органи місцевого самоврядування фактично були позбавлені можливості в повному обсязі управляти такими об'єктами через відсутність власних коштів, що призвело в деяких випадках фактично до їх знищення або розорення.

На сьогодні розрізняють такі найгостріші проблеми розвитку соціальної сфери ОТГ: недосконала система територіального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури; непорядкованість відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури; недостатність бюджетних коштів для ефективного функціонування закладів соціальної інфраструктури; недостатній рівень кадрового забезпечення закладів соціальної сфери; недостатній рівень якості послуг, що надаються населенню об'єктами соціальної сфери [2, с. 5].

Вважається, що складовою секторальних реформ стане удосконалення соціальних стандартів щодо надання медичних, освітніх, культурних послуг, а також послуг соціального захисту [2, с. 10].

У сфері освіти найактуальнішим є питання забезпечення права членів ОТГ на отримання дошкільної та повної загальної середньої освіти, оскільки її здобувачі тісно прив'язані до певної території, бо є неповнолітніми. Враховуючи несприятливу демографічну ситуацію, характерну більшості ОТГ України, заклади, що забезпечують надання освітніх послуг на цих рівнях, мають переважно малокомплектні групи та / або класи, що обумовило, зокрема, доцільність створення опорних шкіл, оскільки, «починаючи з 2017 року, освітня субвенція спрямовується лише на заробітну плату педагогічним працівникам, а утримувати приміщення шкіл та допоміжний персонал Уряд пропонує коштом місцевих бюджетів» [2, с. 24].

Створення опорної школи здійснюється на підставі проведення конкурсу, під час якого обов'язково враховується, зокрема, зручність та наявність автомобільних шляхів із твердим покриттям для забезпечення безпечного підвезення учнів (вихованців) і педагогічних працівників до місця навчання, роботи та місця проживання [3]. Тобто така вимога накладає відповідальність ОТГ на підтримання у відповідному стані одразу двох складових соціальної інфраструктури – освітньо-духовної та комунікаційної (логістичної).

Медична сфера досі функціонує за залишковим принципом розподілу фінансування, основна частина якого витрачається на утримання будівель, зарплату медичного персоналу, комунальні послуги замість того, щоб спрямовуватися безпосередньо на надання медичної допомоги населенню та покращенню якості медичних послуг [2, с. 33].

Починаючи з 2017 р. в Україні стартував перший етап медичної реформи, який полягає у зміні принципів фінансування первинної ланки медичної допомоги. У прийнятих законодавчих актах передбачається перехід системи охорони здоров'я в Україні до фінансування на основі моделі державного солідарного медичного страхування громадян з використанням для цього коштів, акумульованих у Державному бюджеті [2, с. 40]. Основними завданнями, що мають вирішувати ОТГ для підтримки цієї важливої складової соціальної

інфраструктури, є забезпечення доступності, зручності та швидкості транспортування громадян у межах госпітального округу для отримання медичної послуги, що знову ж таки стає можливим при відповідному стані комунікаційної, зокрема транспортної інфраструктури.

Таким чином, можемо констатувати, що соціальна інфраструктура ОТГ у більшості випадків потребує модернізації, яка, в свою чергу, повинна бути реалізована при застосуванні комплексного підходу.

Список використаних джерел:

1. Кінаш І. П. Склад і структура соціальної інфраструктури / І. П. Кінаш // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 3 (46). – Ч. 2. – С. 171 – 176.

2. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; за ред. С. Л. Шульц. – Львів, 2018. – 140 с.

3. Положення про освітній округ і опорний заклад освіти : постанова КМУ від 19 черв. 2019 р. № 532. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

РУДЕНКО ЛЮДМИЛА ВАЛЕНТИНІВНА

*студентка Навчально-методичного центру
підвищення кваліфікації
Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара*

ЗБІЛЬШЕННЯ НАДХОДЖЕНЬ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЧЕРЕЗ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАБУДОВНИКІВ

Замовники будівництва всілякими шляхами намагаються обійти закон, аби не сплачувати кошти на спорудження соціальних об'єктів, а місцева влада нерідко сприяє цьому.

Так, в 2011 р. Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі – Закон № 3038) [1], було передбачено обов'язок замовників будівництва, які мають намір щодо забудови земельної ділянки у відповідному населеному пункті, брати участь у створенні й розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту...

Водночас порядок залучення, розрахунку розміру та використання коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населених пунктів встановлюється органами місцевого самоврядування.

Отже, зазначене мало б стати додатковим поштовхом (стимулом) для органів місцевого самоврядування для залучення потенційних замовників будівництва на свою територію.

З часу дії Закону № 3038 органи місцевого самоврядування скористалися своїм правом, що суттєво збільшило надходження до місцевих бюджетів.

Разом з тим, стверджувати, що до розвитку територіальної інфраструктури залучено всіх замовників будівництва, на жаль, не доводиться.

Результати аудитів, проведених Державною аудиторською службою України впродовж 2017, 2018 років та січня-жовтня 2019 року [2], в органах місцевого самоврядування, свідчать, що практично при кожному такому аудиті, встановлено порушення, пов'язані з недоотриманням коштів пайової участі.

Вивченням причин неукладання договорів про сплату пайової участі встановлено наступне.

Найчастіше недолугі керівники пояснюють свою неможливість укласти договір невеликими законами № 3038, а саме: ст. 1, якою визначено, що замовник – фізична або юридична особа, яка має намір щодо забудови території (однієї чи декількох земельних ділянок) і подала в установленому законодавством порядку відповідну заяву, та п. 9 ст. 40, якою обмежено терміни укладання Договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту – не пізніше ніж через 15 робочих днів з дня реєстрації звернення замовника про його укладення, але до прийняття об'єкта будівництва в експлуатацію. Водночас пояснюють, що їм не було відомо про забудову на території ради, введення об'єкта в експлуатацію було несподіваним, а Закон № 3038 забороняє їм укласти угоди після введення об'єкта в експлуатацію.

Водночас посадовці забувають про надані їм чинним законодавством важелі впливу на замовників будівництва.

Зокрема, ст. 40 Закону № 3038 зобов'язує замовників брати участь у створенні та розвитку інженерно-транспортної й соціальної інфраструктури населеного пункту. Ця ж стаття визначає, що порядок залучення, розрахунку розміру та використання коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту встановлюють органи місцевого самоврядування.

Крім того, органи місцевого самоврядування мають право вимагати від замовника будівництва укладення відповідного договору щодо пайової участі з моменту оголошення останнім наміру щодо забудови відповідної земельної ділянки.

А згідно з ч. 3 ст. 179 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) [3] укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

Тобто невиконання замовником будівництва обов'язку укласти договір про пайову участь до прийняття в експлуатацію об'єкта будівництва не звільняє його від такого обов'язку, а ухилення замовника будівництва від укладання договору є порушенням припису до ст. 40 Закону № 3038.

Крім того, орган місцевого самоврядування може скористатися ст. 187 ГКУ, відповідно до якої договори, укладання яких є обов'язковим, можуть бути укладені у судовому порядку, якщо інша сторона відмовляється добровільно укласти договір про пайову участь.

Тобто, на мою думку, керівники органів місцевого самоврядування, які дійсно вболівають за наповнення бюджету та розвиток громади, мають всі законодавчі підстави для вирішення у більшості випадків надуманої проблеми.

До речі, Єдиний державний реєстр судових рішень [4] містить непоодинокі рішення, прийняті на користь органу місцевого самоврядування, що лише підтверджує народну мудрість: «Той хто хоче – шукає можливості, хто не хоче – шукає причину...».

Тому питання наповнення місцевих бюджетів, зокрема за рахунок коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населених пунктів, має перебувати на постійному контролі керівників органів місцевого самоврядування та органу внутрішнього фінансового контролю.

Список використаних джерел:

1. Про регулювання містобудівної діяльності : закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI, із змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.

2. Результати діяльності Державної аудиторської служби (аудиторські звіти за 2017, 2018, січень – жовтень 2019 року). – Режим доступу : www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/131400.

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV із змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

4. Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/>.

РУДЕНКО ЛЮДМИЛА ВАЛЕНТИНІВНА

студентка Навчально-методичного центру

післядипломної освіти та підвищення кваліфікації

Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Побудова надійної системи внутрішнього контролю в органах місцевого самоврядування є не лише вимогою законодавства, а й гарантом успіху реформи децентралізації влади.

Законодавством України чітко визначені вимоги для розпорядників бюджетних коштів щодо забезпечення функціонування системи внутрішнього контролю. Зокрема, відповідно до вимог ст. 26 Бюджетного кодексу України [1], розпорядники бюджетних коштів в особі їхніх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їхнє здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів

Водночас для міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади, голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а також керівників інших головних розпорядників коштів державного бюджету обов'язковість та базові засади створення системи внутрішнього контролю визначені постановою Кабінету Міністрів України № 1062 від 12.12.2018 р. [4]. Натомість вплив Кабінету Міністрів України на органи

місцевого самоврядування, з огляду на вимоги Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3], є обмеженим. Тому п. 4 зазначеної постанови органам місцевого самоврядування лише рекомендовано застосовувати для побудови системи внутрішнього контролю.

На практиці, незважаючи на вимоги Бюджетного кодексу України [1], а також норми Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], де п. 4.13 ст. 42 визначено, що сільський, селищ, міський голова є розпорядником бюджетних коштів, і дотепер більшість керівників не розуміють суті внутрішнього контролю та не усвідомлюють персональної відповідальності за його побудову.

Про це яскраво свідчать порушення та недоліки у фінансово-господарській діяльності, які встановлює Держаудитслужба за результатами заходів державного фінансового контролю [5], та які є, передусім, результатом слабкості системи внутрішнього контролю загалом чи окремих її елементів.

Слід зазначити, що найбільш типовими недоліками у сфері побудови системи внутрішнього контролю є нерозподілення відповідальності за формування та виконання бюджету територіальної громади, що у більшості випадків призводить до упущення можливостей отримання додаткових надходжень – наприклад, від операцій з комунальним майном.

Зі свого боку, такі упущені вигоди не дають змоги своєчасно та повністю забезпечити фінансування заходів з розвитку освіти, охорони здоров'я, комунального і житлового господарства тощо на території відповідної громади.

Головна умова запобігання таким негативним факторам – забезпечення внутрішнього контролю, документування його в описі повноважень і відповідальності працівників.

Згадаємо, що ж таке внутрішній контроль, та спробуємо усвідомити, чому побудова такої системи є не лише вимогою законодавства а й, за суттю, єдиним шляхом для забезпечення ефективного управління.

Внутрішній контроль – це не разова подія, а постійний управлінський процес, що здійснюється для забезпечення впевненості керівництва всіх рівнів у досягненні найвищого рівня ефективності, результативності, економічності та прозорості діяльності, забезпеченні достовірності звітності, належному збереженні активів.

Отже, внутрішній контроль є інструментом управління, що дає змогу керівництву установи забезпечити виконання завдань і функцій, покладених на установу.

Фактично внутрішній контроль – це розподіл повноважень та відповідальності за кожним працівником установи, за цих умов керівник залишається головною відповідальною особою.

Саме сільський, селищний, міський голова як головна посадова особа територіальної громади повинен усвідомити необхідність розподілу (перерозподілу) та закріплення конкретних функцій, завдань та відповідальності за їхнім виконанням відповідними підрозділами та/або посадовцями.

Адже відповідальністю керівництва є створення системи, яка була б спроможною забезпечити керівнику достатні гарантії того, що установа досягне поставлених цілей, її діяльність буде ефективною і результативною, у

відповідному правовому полі, а звіти (фінансові та не фінансові, внутрішні та зовнішні) міститимуть надійну інформацію.

Проте особливої актуальності побудови надійної системи внутрішнього контролю в органах місцевого самоврядування набуває саме на сучасному етапі державотворення в контексті реалізації реформи децентралізації влади, яка зокрема передбачає:

- передачу органам місцевого самоврядування значних повноважень і фінансальних інструментів для нарощування ресурсної бази бюджетів територіальних громад;

- передачу із власності громад сіл, селищ, міст до власності об'єднаних територіальних громад, що утворюються згідно із Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та перспективним планом формування територій громад, комунального майна, бюджетних установ, розташованих на їхній території, відповідно до розмежування видатків між бюджетами, визначеними Бюджетним кодексом України;

- зміну механізмів реалізації попереднього та поточного контролю Міністерством фінансів України та Державною казначейською службою України.

До того ж, ці процеси через об'єктивні та суб'єктивні причини супроводжуються підвищеним ризиком імовірних помилок, порушень і зловживань у фінансовій сфері та відповідно масштабними втратами бюджетних ресурсів, непрозорістю та неефективністю управління місцевими ресурсами.

Водночас вплив центральної влади (зокрема, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України тощо) на органи місцевого самоврядування щодо необхідності запровадження внутрішнього контролю стає дедалі обмеженішим.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI, із змінами. – Режим доступу : /2456-17.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21.05.1997 р № 280/97-ВР, із змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII, із змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.

4. Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001 : постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 р. № 1062, із змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.

5. Результати діяльності Державної аудиторської служби (аудиторські звіти за 2019 рік). – Режим доступу : www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article.

СЕРЬОГІНА НАТАЛІЯ КАМІЛІВНА

*к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України*

ВЕКЛЕНКО АННА

*студентка спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Відповідно до Конституції України (ст. 140), місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села або добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища і міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. Оскільки місцеве самоврядування виступає, насамперед, як вираження самоорганізації, самодіяльності, самодисципліни громадян (жителів певної території), його формування як цілісної системи в рамках усього товариства за необхідністю має відбуватися в першу чергу на її нижчих рівнях, у первинних осередках. У зв'язку з цим, в системі місцевого самоврядування основним продуцентом його інтересів є місцеве співтовариство, визначене як територіальний колектив(громада).

Сьогодні більшість жителів територіальних громад відсторонені від процесу прийняття та реалізації управлінських рішень унаслідок або власної байдужості, або відкритого небажання посадових осіб місцевого самоврядування залучити громадян до управління місцевими справами. Досвід практичної діяльності та територіальної громади суттєво посилюється, коли її ініціатором виступають місцеві ради і, що, в свою чергу, викликає зворотну реакцію від жителів до влади. Важливим елементом залучення жителів територіальної громади до вирішення питань місцевого значення є розвиток локальної нормотворчості за участю населення місцевої громади. Основним нормативним актом в системі нормотворчості є статут територіальної громади. Як показує світовий досвід, статuti або хартії самоврядування відіграють дуже важливу роль як для зближення органів місцевого самоврядування із жителями, так і для результативного вирішення місцевих завдань.

Відстоювання і захист своїх інтересів є неможливим без володіння необхідними ресурсними можливостями, без наявності чітких кордонів, повноважень, правового закріплення її статусу як низової самоврядної адміністративної одиниці. А ці питання і досі є не врегульованими. Зазначене спричиняє значні фінансово-економічні, організаційні, кадрові проблеми щодо реалізації права громади на місцеве самоврядування [2].

По-перше, права територіальної громади на участь у суспільно-політичному житті, контролі за органами місцевого самоврядування фактично зводяться лише до виборчих функцій, а такі можливості, як проведення загальних зборів; проведення місцевого референдуму; підняття питання щодо утворення органу самоорганізації населення, що є передбаченими відповідним законодавством,

фактично не використовуються на практиці. Реалізація даних функцій громади ускладнюється відсутністю у вітчизняному законодавстві чітких вимог до органів місцевого самоврядування щодо використання прямих демократичних процедур, зокрема недосконалістю Закону України «Про всеукраїнський та місцеві Референдуми».

По-друге, ефективність функціонування територіальних громад унеможливлена відсутністю належного фінансування як за рахунок держави, так і завдяки відсутності власних надходжень до місцевих бюджетів. Особливості бюджетної системи України не сприяють фінансовій незалежності територіальних громад. Так, дохідна база бюджетів територіальних громад є вкрай обмеженою, до того ж, право розподілу державних дотацій між територіальними громадами належить державним адміністраціям. Також слід зазначити, що ефективне функціонування територіальних громад неможливе без належної податкової політики. Більшість прибуткових підприємств виведені з власності територіальних громад на користь приватних власників. Але і тим громадам, котрим у даному контексті пощастило більше, ситуація не сприяє, бо законодавці не поспішають виправити нормативно-правовий вакуум місцевої податкової бази та бюджетної політики на місцях. До того ж, бюджетна система України спрямована на політику вирівнювання, тобто підтримки дотаційних територіальних громад: «Держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів, здійснює контроль за законним, доцільним, економним, ефективним витрачанням коштів і належним їх обліком [3]. У випадках, коли доходи від закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів перевищують мінімальний розмір місцевого бюджету, держава вилучає із місцевого бюджету до державного частину надлишку в порядку, встановленому законом про державний бюджет». Даний процес відбувається за принципом: чим більше надходжень поступає за рахунок внутрішніх джерел, тим менше коштів перераховується з держбюджету. Звісно, це не сприяє розвитку громад та не мотивує інвесторів до вкладання коштів у розвиток відповідних територій.

По-третє, наразі, проблемною ланкою розвитку територіальних громад залишається утримання об'єктів комунальної власності, в тому числі у сфері житлово-комунального господарства, що є великим тягарем місцевих бюджетів.

І по-четверте, в українському законодавстві чи не найгострішою залишається проблема розподілу повноважень між органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. В Україні обласні та районні ради, які відносяться до органів місцевого самоврядування, не мають власних виконкомів. Дану функцію виконують місцеві державні адміністрації відповідних рівнів. Зазначений процес призводить до того, що владна вертикаль не тільки не фінансує реалізацію більшості повноважень базового рівня, але і не несе відповідальності за їх виконання. На цьому підґрунті спостерігається безліч конфліктних ситуацій з приводу адміністративного тиску представниками державної влади на посадовців виконкомів місцевого самоврядування, адже бюджети останніх не розраховано, навіть на виконання власних повноважень. В сучасних умовах перед територіальними громадами особливо гостро постають проблеми фінансування соціальних об'єктів, житлово-комунального

господарства, проектів місцевого розвитку, утримання органів місцевого самоврядування та ін. [4].

Територіальна громада як соціальне явище є особливою соціальною спільнотою, з притаманними будь-якій спільноті якостями. Базовою умовою розв'язання цих проблем є знання про елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, без чого неможливе прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі й щодо активізації діяльності органів місцевого самоврядування з приводу належного фінансового забезпечення розвитку територіальних громад. На сучасному етапі загострюються такі соціальні проблеми села, як безробіття, бідність та вимушена трудова міграція, занепад соціальної інфраструктури, демографічна криза та деградація сільської поселенської мережі тощо. Основними причинами цього є ігнорування владою необхідності прогресивних змін в управлінні розвитком сільських територій, та нехтування громадською думкою, невирішеність проблеми власника землі. На сьогодні на місцевому рівні системи управління розвитком сільських територій існують серйозні проблеми. В першу чергу це пов'язано з слабкістю, незрілістю інституту місцевого самоврядування в Україні, існуванням значної кількості правових колізій та нечіткістю законодавства в сфері компетенції і повноважень місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відсутністю економічного підґрунтя для їх реалізації, а також слабкістю громадянського суспільства, громадянської активності населення [5].

Важливим для розвитку територіальних громад є оптимальне поєднання й системне та узгоджене використання фінансових інструментів усіх суб'єктів. Така узгодженість сприятиме покращенню функціонування об'єктів виробничої і невиробничої сфери, поліпшенню їх економічного та соціального стану на відповідних територіях і, зрештою, розвитку соціально-економічного середовища функціонування територіальних громад. По-п'яте, однією з наріжних проблем об'єднаних територіальних громад є підвищення інвестиційного клімату та залучення інвестицій. Розвиток місцевого виробництва та сільського господарства дасть можливість працевлаштувати населення, поповнити місцевий бюджет та підвищити рівень життя населення. Ці фактори можуть суттєво вплинути на зменшення міграції з сіл [5]. Проте потенційні інвестори не мають доступу до інформації про діяльність місцевих підприємців, не можуть оцінити привабливість для інвестування тих, чи інших регіонів або галузей. Також на заваді стоять бюрократія та корупція в процесах, пов'язаних з землею.

Зважаючи на сучасні проблеми в розвитку сільських територій, попередню практику державного управління ними та її низьку ефективність, запорукою успішної життєдіяльності і розвитку сільських територій у перспективі вбачається зміщення акцентів в управлінні цими процесами з загальнодержавних програм і заходів до значного зростання ролі і можливостей територіальних громад самостійно вирішувати питання розвитку власних територій. Формування спроможних територіальних громад в Україні здійснюється сьогодні з урахуванням децентралізації, що проводиться урядом [6]. Серед питань децентралізації є вирішення фінансових питань функціонування тепер уже з урахуванням децентралізації об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996. № 254к/96-ВР із змінами. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96вр>.
2. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад. – Режим доступу : <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2017/05/1-7-1-2017-21.pdf>.
3. Проблеми розвитку територіальних громад в Україні. – Режим доступу : <https://nauka-online.com/ua/publications/ekonomika/2018/1/problemy-razvitiya-territorialnyh-obshhin-v-ukraine>.
4. Об'єднання територіальних громад як механізм забезпечення ресурсної спроможності сільських громад. – Режим доступу : www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/3/03.pdf.
5. Децентралізація в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. – Режим доступу : www.molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/5/24.pdf.
6. Проблеми об'єднаних територіальних громад. – Режим доступу : <http://1991.vc/2017/02/07/otg-problems>.

СИНЮРА-РОСТУН НАДІЯ РОМАНІВНА

*к. е. н., науковий співробітник сектору просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України»*

РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО РАЙОНУ УКРАЇНИ

Особливістю управління системою дошкільної освіти в умовах децентралізації є повна передача повноважень органам місцевого самоврядування, що створює можливості для розвитку галузі освіти відповідно до потреб та запитів жителів окремих адміністративних одиниць, самостійного формування освітньої політики, ефективного та раціонального розподілу фінансового ресурсу тощо. Крім того, органи місцевого самоврядування: забезпечують виконання державної політики в галузі дошкільної освіти; самостійно утримують та розвивають мережу закладів, формують поточний та стратегічний план розвитку системи освіти на власній території. Окремим сегментом системи освіти, відповідальність за який повністю покладається ОМС (органи місцевого самоврядування) стає дошкільня. Розвиток дошкільної освіти характеризується низкою накопичених проблем, відповідальність за вирішення яких покладено на ОМС. Відтак, основними проблемами, що притаманні сфері дошкільної освіти Центрального регіону є.

1. Недостатня кількість місць у ЗДО (заклади дошкільної освіти), що не дозволяє охопити усіх дітей дошкільним вихованням та забезпечити наступність змісту освітнього процесу (від дошкільного закладу до початкової школи). Як наслідок, необхідна модернізація та розширення мережі діючих ЗДО. Однак, проблема недостатньої кількості місць має чітко виражений територіальний характер із розподілом «місто-село», якщо у містах Центрального району дошкільні заклади здебільшого переповнені, то у селах навпаки є вільні місця. Рівень охоплення дошкільним вихованням у міських поселеннях досягає 100 %, а

у сільській місцевості коливається від 59 до 70 % (рис. 1). Дані значення є вищими за середній показник по Україні, однак залишаються недостатніми, що потребує від ОМС, особливо сільських ОТГ пошуку додаткових ресурсів, розробки заходів для підвищення рівня охоплення дошкільною освітою та ефективного використання незаповнених місць.

2.

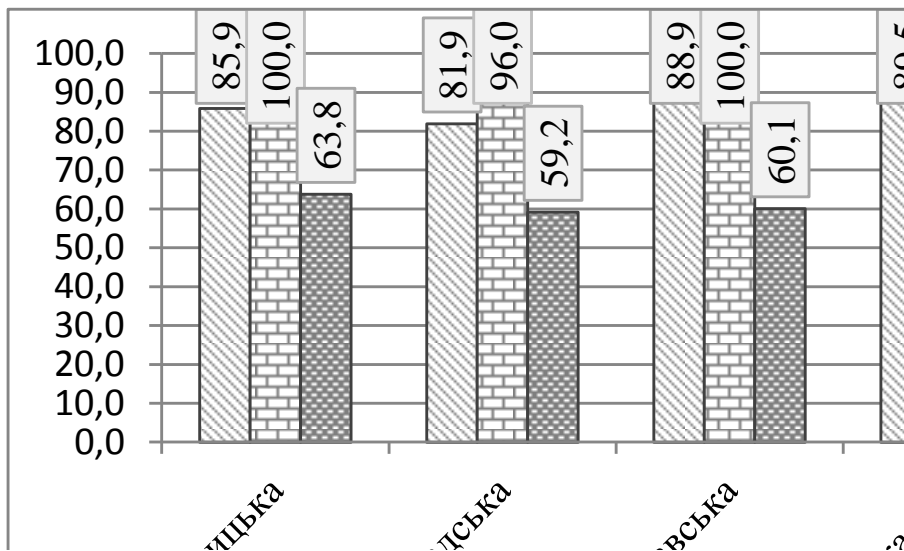

Рис. 1. Охоплення закладами дошкільної освіти дітей у віці 3-5 років (2018 р.), %*

*Джерело: складено автором за даними [1].

3. Відсутність достатнього фінансового ресурсу на утримання та розвиток ЗДО на території ОТГ та районів, водночас, більша частина коштів спрямовується на поточні видатки (заробітну плату, комунальні видатки). Така структура видатків не забезпечує можливості для фінансування статей витрат, що безпосередньо визначають якість освітніх послуг (підвищення кваліфікації освітян, розширення та оновлення ресурсної бази навчальних закладів, впровадження освітніх технологій) та сприяють удосконаленню освітньої інфраструктури. Крім того, частка витрат на дошкільну освіту ОМС залежить від: обсягу власних доходів, мережі закладів та їх потужності, пріоритетних напрямів освітньої політики тощо.

Середній обсяг витрат на одну дитину в ЗДО серед ОТГ Вінницької області у 2018 р. становив 30,3 тис. грн., з яких видатки спецфонду – 3,3 тис. грн. Діапазон абсолютних витрат коливався від 48 тис. грн. у Шпиківській ОТГ до 16 тис. грн. у Ситківській та Томашпільській ОТГ (рис. 3), із середнім значенням по області 25,7 тис. грн. Водночас видатки зі спецфонду склали від 14,8 тис. грн. (Шпиківська ОТГ) до менше як 1 тис. грн. на дитину в рік у 9 ОТГ області, із середнім значенням по області 2,2 тис. грн. Для прикладу видатки на одну дитину

в ОТГ Черкаської області у 2018/2019 н.р. становили Стеблівській – 20,8 тис. грн. [2], у Тальнівській міській – 19,2 тис. грн. [3], в ОТГ Полтавської області: Новосанджарська – 45 тис. грн., Пирятинська – 38,9 тис. грн., Недогарківська – 21 тис. грн. Як бачимо, з рис. 2 фінансово спроможні ОТГ не завжди виділяють на дошкільну освіту більший обсяг коштів, що загалом характеризує освітню політику ОТГ. Водночас, ОМС, які не мають достатнього ресурсу для фінансування закладів дошкільної освіти потребуватимуть додаткової підтримки від держави для створення належних умов розвитку системи дошкільця на власній території.

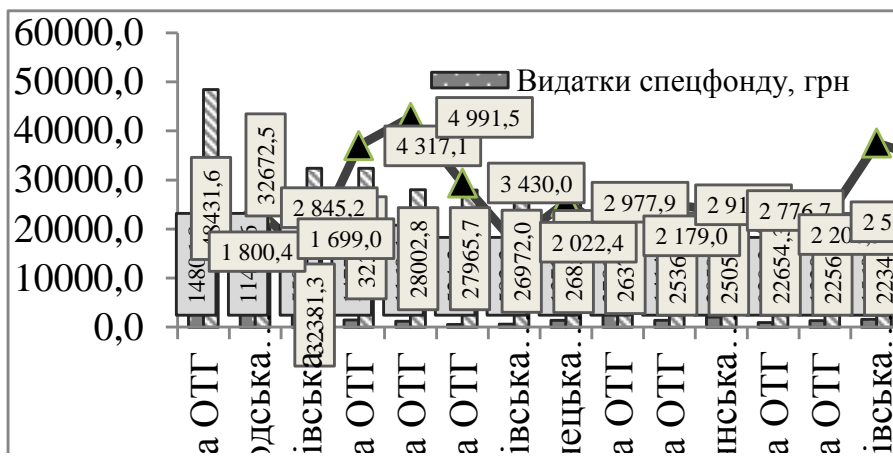

Рис. 2. Видатки на одну дитину в ОТГ Вінницької області у 2018 р. (грн..)*

*Джерело: складено автором за інформацією наданою ОМС ОТГ Вінницької області

Середній показник видатків зі спецфонду ОМС Центрального району у 2018 р. на забезпечення функціонування системи дошкільної освіти склав 8,8 %. Середня частка видатків спецфонду на дошкільну освіту в ОТГ Вінницької області становила 10,7 %, що було найвищим показником серед ОТГ Центрального регіону, тоді як в ОТГ Полтавської області цей показник становив 8,4 %, а у Кіровоградській лише 5,1 %.

У містах, які здебільшого фінансово є більш спроможними, видатки зі спецфонду на дошкільну освіту становили менше 20 % (рис. 3). Обласні центри, такі як Полтава та Вінниця витратили у 2018 р. 17,0 % та 16,4 % відповідно, водночас м. Кропивницький лише 5,5 %. Середня частка витрат на систему дошкільної освіти у містах у 2018 р. склала 11,3 %, що на 2,5 % більше як середній показник по ОТГ, однак на 2,9 % менше за рівень 2017 р.

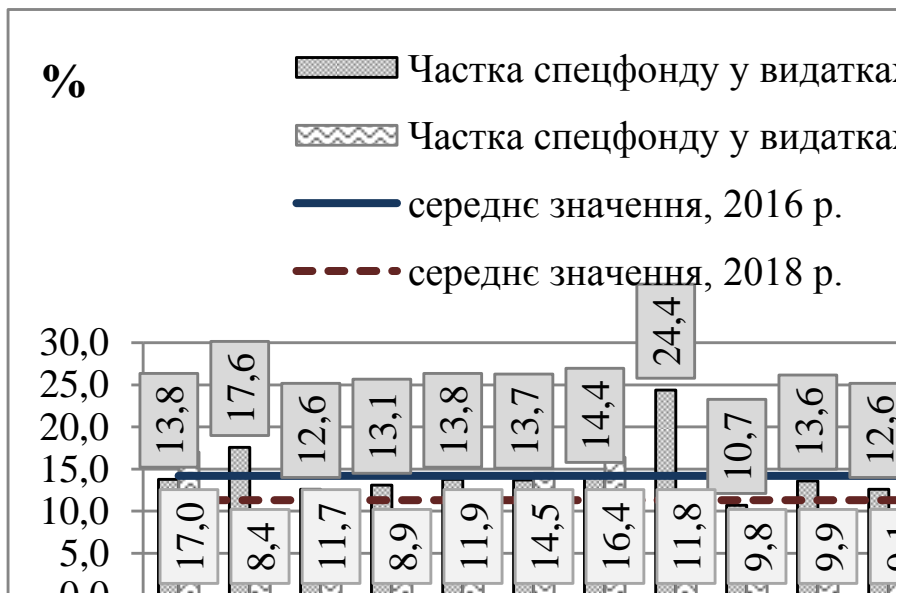

Рис. 3. Частка видатків зі спецфонду на дошкільну освіту у містах (2016-2018 рр.), %*

*Джерело: складено автором за інформацією наданою ОМС ОТГ Вінницької, Полтавської, Кіровоградської областей

Як бачимо, середня частка витрат на функціонування дошкільної освіти найвищою є містах, що є логічним зважаючи на їх вищу фінансову спроможність. Однак, відсутність навичок автономного управління системою освіти серед ОМС ОТГ заважає раціонально визначити основні пріоритети стратегічного розвитку системи освіти та ефективного перерозподілу коштів. Прикладом є Ситковецька ОТГ, яка має найнижчий Індекс спроможності шкільної освітньої мережі у Вінницькій області (-6,1) [4], громада також характеризується одним з найнижчих рівнів видатків на дошкільну освіту.

Фінансування закладів дошкільного виховання упродовж тривалого часу по залишковому принципу сприяло загостренню проблем матеріально-технічного забезпечення, на вирішення яких першочергово скеровують кошти ОМС. Що загалом є тенденцією позитивною, однак поруч із удосконаленням інфраструктурного забезпечення важливого значення набуває розвиток «soft skills» педагогічних працівників, впровадження інноваційних технологій та методик у практику дошкільного виховання, фінансування яких залишається поза увагою ОМС ОТГ. Водночас, ОМС ОТГ, які розуміють важливість дошкільної освіти для економічного та освітнього розвитку громади готові інвестувати у її розвиток вищий обсяг власних коштів, а також займаються активним пошуком та залучення додаткового фінансування через Державний фонд регіонального розвитку [5], шляхом укладання угод про соціальне партнерство, пошук міжнародних проектів та залучення грантових коштів тощо.

Список використаних джерел:

1. Дошкільна освіта в Україні у 2018 р. Статистична інформація. – Київ, 2019. – с. 14.
2. Про підсумки розвитку освіти Стеблівської ОТГ у 2018-2019 навчальному році. – Режим доступу : <https://steblivska-gromada.gov.ua/news/1567751930/>.
3. Про виконання бюджету об'єднаної територіальної громади за 2017 рік. – Режим доступу : <http://talnivska.gromada.org.ua/pro-vikonannya-bjudzhetu-ob-%E2%80%99ednanoi-teritorialnoi-gromadi-za-2017-rik-16-16-42-01-03-2018/>.
4. Управління системою освіти територіальних громад: досвід країн Вишеградської четвірки для України : метод. посіб. із збіркою кращих практик. – Вінниця : ТОВ «Твори», 2018. – 120 с.
5. Проект Дошкільна освіта на селі, як засіб цілісного розвитку дитини. – Режим доступу : <http://dfrr.minregion.gov.ua/Project-annotation-full?PROJT=5866>.

СХІДНИЦЬКА ГАЛИНА ВОЛОДИМИРІВНА

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного аграрного університету

КОНДРАТЮК КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

студентка 1 курсу економічного факультету

Львівського національного аграрного університету

ДОДАТКОВІ ФІНАНСОВІ НАДХОДЖЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В сьогоdnішніх умовах господарювання гострою проблемою є забезпечення реальної фінансової спроможності новостворених об'єднаних громад, оскільки процес добровільного об'єднання територіальних громад сьогодні набирає нових обертів, незважаючи на всі перешкоди, що його супроводжує. До таких основних стримуючих факторів на шляху до об'єднань адміністративно-територіальних одиниць, слід віднести ситуації із перспективних планів формування територій громад чи коли в результаті добровільного об'єднання передбачалося входження територіальної громади, розташованої на території суміжного району і інші.

Реформування адміністративно-територіальних одиниць є нагальним питанням в Україні, позаяк є віддзеркаленням перерозподілу й делегування відповідальності за соціально-економічний їх розвиток. Саме фінансова децентралізація відображена у незалежності і самостійності у формуванні місцевих бюджетів таким чином, щоб була у них фінансова спроможність виконувати власні та делеговані функції та повноваження. Вона є ключовим інструментом в утвердженні їх як фінансово незалежних суб'єктів децентралізації.

Не менш важливим залишається питання прогнозування та самостійного формування дохідної частини місцевих бюджетів, оскільки виконання власних та делегованих повноважень має бути фінансово забезпеченим.

Так, для розрахунку прогнозних надходжень об'єднаних територіальних громад доцільно:

- по-перше, в розрізі податку з доходів фізичних осіб, визначитися із плановим фондом заробітної плати робітників, службовців, працівників всіх установ та підприємств, галузі сільського господарства, враховуючи показники минулих років, при цьому враховуючи основні чинники зростання фонду оплати праці, такі як підвищення мінімальної заробітної плати тощо. Для осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, виходити з тенденції, яка склалася в останні періоди;

- по-друге, при розрахунку сум земельного податку враховувати дані державного земельного кадастру; облік кількості та якості земель; зонування територій населених пунктів; нормативна та грошова оцінка земель;

- по третє, пам'ятати, що при сплаті податку на нерухомість, оподатковується як житлова нерухомість, так і нежитлова нерухомість, оскільки базою оподаткування виступає загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток [1, с. 14 – 16].

При формуванні доходів місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад їх планування і прогнозування відіграють дуже важливу роль, так, як плата за користування дає змогу напряму покрити витрати в наданні місцевих послуг.

Також вважаємо, що органам місцевого самоврядування доцільно дуже виважено підходити до визначення ставок земельного податку, податку на нерухоме майно, плати за реєстрацію суб'єкта господарської діяльності, адже володіння землею, нерухомістю, транспортними засобами є ознакою певного рівня доходів, та до надання пільг в оподаткуванні, включаючи повне звільнення від них (особливо при наданні пільги з податку на нерухомість для фізичних осіб – враховувати їх майновий стан та рівень доходів).

Для планування доходів місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад, органам місцевого самоврядування доцільно спільно діяти у сфері обчислення кількості платників податків на тій чи іншій території, їх податкоспроможності і розмірів їх нарахувань та адміністрування місцевих податків і зборів, забезпечення своєчасного і повного виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань тощо. Так, як доходи місцевих бюджетів більшою мірою формується з місцевих податків і зборів, тому органи фіскальних служб разом із місцевою владою мають контролювати рівень добровільного виконання платниками вимог податкового законодавства слідкувати за дотриманням податкової дисципліни, що мінімізувати позабюджетний відтік фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Овчаренко Т. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад / Т. Овчаренко, А. Бочі, В. Поворозник ; МЦПД. – К, 2017. – С. 14 – 17.

2. Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm>.

3. Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу : www.ibser.org.ua.

ТОПОРОВСЬКА ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

студентка Торговельно-економічного коледжу

Київського національного Торговельно-економічного університету

РИНОК ПРАЦІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Сучасний стан аграрної сфери має виправдовувати інституційну неспроможність проведення структурних реформ. Можна виділити декілька міфів.

Міф 1. Аграрний сектор – є «точкою росту» національної економіки, а зерно – це українські нафта і газ. Дійсно, за даними Держстату України, усупереч світовим тенденціям щодо структури ВДВ частка сільського, лісового і рибного господарства (в основних цінах) за останні 17 років виросла з 8,4 % до 12,7 %, або +4,3в.п. Масмо усвідомлювати, що чуда не було. Скоріше навпаки. Відносний приріст ВДВ аграрного сектора стався за рахунок скорочення промисловості, будівництва, транспорту, інших видів високотехнологічної діяльності з приростною віддачею ресурсів і високою часткою доданої вартості.

За останні 28 років у структурі валової продукції сільськогосподарських підприємств також відбулися небажані зміни: частка рослинництва (у постійних цінах) зросла на 18,7 %, а тваринництва – зменшилась на таку ж величину, або удвічі.

Відповідно в разі було скорочено обсяг виробництва тваринницької продукції, ліквідовані тисячі робочих місць в галузі, де рівномірна постійна зайнятість працівників забезпечувалась упродовж всього календарного року. Тобто сезонність, як найбільш гостра проблема сільського ринку праці, була не такою відчутною для доходів сільських домогосподарств (ДГ).

Такі структурні викривлення вкрай негативно позначаються на самому рослинництві, адже українські чорноземи виснажуються і не отримують науково-обґрунтованих норм органічних добрив. У масштабах України внаслідок сировинної експлуатації сільського господарства постійно протягом багатьох років маємо від'ємний баланс запасів поживних речовин (азот, фосфор, калій) і віртуальної води за основними експортними культурами.

Міф 2. Сільське господарство України – лідирує на європейському і світовому ринках агропродовольчої продукції. Україна має 32,5 млн. Відставання в 9,8 і 1,9 разів відповідно від провідних країн світу, пов'язане з експортом переважно сільськогосподарської сировини та низькою урожайністю сільгоспкультур. За даними Держстату, частка агропродовольчої продукції у товарній структурі загального експорту країни становила 41 %, забезпечуючи третину валютних надходжень у країну. По-перше, валюта «губляється» в офшорних компаніях. По-друге, одночасно маємо вказувати вартість імпортованих засобів виробництва.

Міф 3. Зона вільної торгівлі з ЄС та іншими країнами компенсує втрати українського експорту на традиційні ринки країн СНД. Нагадаю, що 16 травня святкують день членства Україна в СОТ. За даними Мінекономрозвитку, Україна має зв'язки із 45 країнами світу, але не скористалася повною мірою своїм

експортним потенціалом. Упродовж останніх років переважає негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами. Загалом зовнішня торгівля агропродовольчими товарами налічує 150 найменувань, з яких половина має від'ємне сальдо.

Щодо торгівлі України з ЄС, то за даними офіційної статистики, її частка до загального підсумку в експорті становила 33 %, в імпорті – 41 %. Іншими словами, маємо мінусове сальдо – 8 %. Непорівнянними є також ризики від мінливої кон'юнктури європейських ринків на аграрну сировину. Якщо для економіки України – торгівля є країнами ЄС – це більше третини її загального обсягу, то для ЄС – лише 1 %. Зрозуміло, які асиметричні ризики закладено для курсу національної валюти, інфляції, ВВП, рівня зайнятості населення та інших макроекономічних показників.

Нинішня зайнятість найманих працівників у сільському господарстві та пов'язаних із ним послугах сумарно шести областей – Вінницька (41), Дніпропетровська (33), Київська (40), Одеська (28), Полтавська (45) і Харківська (26) області. Всього ж, заданими Держстату України, уся кількість найманих працівників становила 507,7 тис. осіб, тобто було ліквідовано 41 % нинішніх робочих місць.

Логічно виникає питання: як і за рахунок чого виживають селяни, якщо не мають постійної офіційної зайнятості? Переломним для ринку праці й системи соціального захисту селян став 2001 рік, коли в ОСГ вже ніби то було зайнято 2578 тис. осіб, а найманими працівниками сільгосп підприємств – 2131 тис. осіб, тобто на 477 тис. осіб менше, ніж в ОСГ.

Щодо політекономії селянського питання, тобто дотримання їх інтересів, прав і свобод.

Перше. Не зважаючи на те, що рівень операційної діяльності агроформувань становить 32,7 % (а у минулому році – 43 %), частка оплати праці в собівартості їх продукції знизилась до 5,4 % і майже в 5 разів порівняно з дореформеним періодом. Середньомісячна заробітна плата у сільському господарстві за липень 2019 року становила 9850 грн що на 12,8 % більше ніж у червні тож року (8735 грн). В розвинутих країнах ЄС частка оплати праці в грошових доходах майже удвічі вища і коливається в діапазоні від 75 до 80 %.

Друге. Маємо визнати, що ситуація щодо суспільно корисної і продуктивної зайнятості для селян в умовах децентралізації повноважень і ресурсів на їх виконання далеко не безнадійна.

Вселяє надію план заходів на виконання вже не першого за роки ринкових перетворень плану стратегії подання бідності на поточний рік, затвердженого рішенням Уряду від 14 лютого 2018 року №99. У ньому, зокрема, йдеться про «розроблення механізму залучення до системи державного соціального страхування, насамперед пенсійного, заінтересованих осіб, зайнятих в ОСГ». Із економічної теорії і власних спостережень знаємо, що міста заможніші за села завдяки більшій скупченості людей різних професій, розвитку численних видів діяльності та зайнятості, особливо у сфері послуг, яка чи не єдина галузь яка постійно демонструє створення нових робочих місць. Ефект цієї взаємодії флорентійський учений Б. Латіні (1220–1204) назвав спільним благом.

Такий синергетичний потенціал для збалансованого розвитку мають новостворені ОТГ. За даним Мінрегіонбуду, станом на 10.05.2018 р., вже

zareєстровано 739 ОТГ, які об'єднали 6,4 млн осіб та 3400 переважно сільських поселень. Середня кількість громад, що увійшли в одну ОТГ становить 4,6 одиниць із чисельністю 8700 осіб.

На мою думку для того щоб децентралізація усіх життєзабезпечуючих сфер мешканців сільських територій дійсно була успішною і відбувся прорив, такий же як у гмінах Польщі, чи комунах у Франції необхідно потрібні інституційна спроможність, знання основ регіональної економіки лідерами громад і ресурси – людські, фінансові, матеріальні, культурні, інформаційно-комунікаційні тощо.

Основними статтями місцевих бюджетів, за нашими розрахунками, є ПДФО (податок з доходів фізичних осіб) – 58 % загального фонду дохідної частини, 17 % – податок на майно і 11 % – єдиний податок. Три податки сумарно формують майже 90 % усіх надходжень сільських ОТГ.

На сьогодні пріоритетом має бути розвиток різноманітних виробництв, формування регіональних кластерів, у т.ч. туристичних і рекреаційних, розвиток кооперації, виробництво нішевих видів продукції (бджільництво, ягідництво, городництво у т.ч. за органічними технологіями, переробка сировини тощо). Великий потенціал має формування різноманітних продуктових регіональних брендів, які б завоювали зовнішні товарні ринки.

Висновок. Децентралізація ламає усталений віками на теренах України порядок, за якого розподіл всіх ресурсів на місця відбувався з центру, й запроваджує новий підхід, якого дотримуються в розвинених європейських та інших державах світу: багата родина – самодостатня місцева громада – конкурентоспроможна й незалежна країна.

Список використаних джерел :

1. Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – Режим доступу : http://ipk.edu.ua/krugli_stoli/materials.

ХИЖНЯКОВА НАДІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Рівненського державного гуманітарного університету*

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Управління розвитком територій обов'язково передбачає врахування його соціальної складової нарівні з економічною та екологічною. Таке тлумачення характерне як для міжнародної, так і для національної практики.

Зокрема, з кінця ХХ ст. просторовому розвитку надається надзвичайно важливе значення у Європі. Так, на Європейських конференціях міністрів, відповідальних за регіональне/просторове планування (СЕМАТ) Ради Європи, або під час неофіційних зустрічей міністрів з питань регіонального/просторового планування країн-членів Європейського Союзу було прийнято ряд документів, присвячених просторовому розвитку, які враховують його економічні, соціальні, екологічні та культурні аспекти. Серед них Європейська хартія регіонального/просторового планування (European Charter for Regional/Spatial Planning), Європейська перспектива просторового розвитку (До збалансованого

та сталого розвитку територій ЄС) (European Spatial Development Perspective (Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union), ESDP), Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту (Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent) та інші [1].

У Люблянській декларації про територіальний вимір сталого розвитку 2003 року територія розглядається як фундамент сталого розвитку [1, с. 78]. І це цілком закономірно з огляду тлумачення поняття сталого розвитку або стійкого розвитку як такого соціально-економічного розвитку території, який не перешкоджатиме збереженню її стійкості як екосистеми.

У сучасному національному законодавстві також зроблено акцент на єдність економічних, соціальних та екологічних аспектів просторового розвитку. Зокрема, це відображено у Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів», у Концепції державної регіональної політики, у Концепції сталого розвитку населених пунктів, а також у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

В Україні у багатьох випадках використовується термін «соціально-економічний розвиток», що підкреслює соціальну спрямованість розвитку територій. Зокрема, розвиток територій, передусім, має враховувати забезпечення інтересів територіальної громади та її окремих членів, тобто орієнтуватися на забезпечення соціального добробуту населення території та потреби людей у чистому довкіллі, належній якості природних ресурсів, відпочинку, естетичному задоволенні [2, с. 63].

Таким чином, соціальна складова розвитку присутня у всіх наявних методиках аналізу розвитку територій (територіальних громад).

Зокрема, у Методичі підготовки соціально-економічного аналізу розвитку громади передбачено розробку 10 розділів. Соціальна складова представлена у розділі 3 «Населення і трудові ресурси» та у розділі 9 «Соціальна інфраструктура» [3, с. 15 – 16]. Перший розділ є вступним, в останньому здійснюється аналіз стану довкілля, а решта присвячені економічним питанням. Варто зазначити, що у розділах 7 «Інфраструктура туризму, торгівлі та послуг» та у розділі 8 «Житлово-комунальне господарство» також присутні соціальні аспекти поряд з економічними та інфраструктурними [3, с. 15 – 16].

У Методичі підготовки профілю громади також передбачена підготовка 10 аналітичних розділів. При цьому соціальна складова представлена дуже широко: у розділі 2 «Населення», у розділі 3 «Житло», у розділі 4 «Зайнятість і доходи» та у розділі 6 «Суспільна та комунальна інфраструктура» [4, с. 56 – 57]. Соціальні цілі розвитку поряд з економічними та екологічними також мають бути відображені у розділі 9 «Потенціал для розвитку» та у розділі 10 «Особливості території, цілі розвитку» [4, с. 56 – 57].

У Методичі підготовки рапорту про стан території, яка висвітлює зарубіжний, зокрема, польський досвід здійснення аналізу територіального розвитку, соціальна складова обмежена розділом «Місцева громада», де подаються характеристика демографічної ситуації, якості життя, освіти, культури та спорту, охорони здоров'я та соціальної допомоги, ринку праці, а також громадської та політичної активності [5, с. 163 – 171].

У Методичних рекомендаціях щодо формування аналітичної частини плану (програми) соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади її рекомендований зміст є наступним: географічне розташування, опис суміжних територій; демографічна ситуація; ринок праці; стан розвитку інфраструктури; динаміка та особливості соціально-економічного розвитку за останні п'ять років; фінансово-бюджетна ситуація; 7 інші дані [6]. Як бачимо, повністю соціальним аспектам присвячено розділи 2 та 3 і частково – розділи 4 та 5. Доповнюється аналітична частина орієнтовним переліком показників соціально-економічного розвитку, які характеризують: демографічну ситуацію; економічну ефективність; фінансову самодостатність; якість та доступність публічних послуг; створення комфортних умов для життя [6]. Тобто підкреслено, що розвиток територіальної громади повинен мати передусім соціальну орієнтацію.

У Методиці визначення індикаторів сталого розвитку ООН, яка також може бути пристосована для здійснення аналізу розвитку територій, система показників (індикаторів) оцінює чотири складові сталого розвитку: соціальну; економічну; екологічну; інституційну. У межах кожної складової індикатори класифікуються за темами та підтемами [7, с. 26 – 31]. Таким чином, соціальна складова також є першочерговою для аналізу та планування територіального розвитку.

Отже, соціальні аспекти є надзвичайно важливими як при здійсненні аналізу розвитку територій (територіальних громад), так і при обґрунтуванні програмних документів їх розвитку (планів, програм, стратегій) на основі здійсненого аналізу.

Список використаних джерел:

1. Куйбіда В. С. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи : зб. нормативно-правових актів і науково-аналітичних матеріалів з питань регіонального розвитку та просторового планування / В. С. Куйбіда, В. А. Негода, В. В. Толкованов. – Київ : Вид-во «Крамар», 2009. – 176 с.

2. Хижнякова Н. О. Методологічні засади аналізу розвитку територій / Н. О. Хижнякова // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. Науковий журнал. – 2019. – № 1 (7). – С. 61 – 69.

3. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні EuropeAid/132810/C/SER/UA. – 55 с. – Режим доступу : http://surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf.

4. Планування розвитку територіальних громад : навч. посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко ; Асоціація міст України. – Київ : ТОВ «Підприємство «Ві ен ей», 2015. – 256 с.

5. Kłosowski W. Wyspy Szans: jak budować strategie rozwoju lokalnego / W. Kłosowski, Ja. Warda. – Bielsko-Biała : Stowarzyszenie «Wyspa Szans», 2001. – 339 str.

6. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. Затверджені Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30

берез. 2016 р. № 75. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16>.

7. Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies. – New York : United Nations, 2001. – 323 p.

ШОСТАК ІННА ВОЛОДИМИРІВНА

к. е. н., провідний науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

ПРІОРИТЕТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Розбудова системи надання публічних послуг та забезпечення їх відповідності стандартам є вектором сучасних реформ в Україні, які спрямовані на зміцнення соціально-економічної безпеки держави, забезпечення соціально-економічного зростання держави, регіонів, окремих територій, а також зростання якості життя громадян. Децентралізація надання соціальних послуг у сфері зайнятості є ключовим елементом в модернізаційному процесі децентралізації влади, який покликаний розширити простір соціальних гарантій громадян та докорінно змінити реалізацію стратегічних та тактичних підходів до забезпечення стабільної життєдіяльності суспільства. В основу цього процесу закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування [1] та найкращі світові практики.

Ключовим напрямком здійснення децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості є реформа системи державної соціальної підтримки та послуг, пріоритетами якої є:

- моніторинг та аналіз кон'юнктури попиту та пропозиції локальних ринків праці в межах розвитку громади;
- формування стратегії розвитку громади з урахуванням змін ринку праці.
- впровадження сучасних послуг з підбору кадрів при реалізації стратегії розвитку ОТГ;
- розробка інструментарію розвитку та впровадження сервісної інноваційної моделі зайнятості населення ОТГ;
- запровадження комплексу заходів, спрямованих на активізацію економічної діяльності населення та «детінізацію» зайнятості;
- підвищення стратегічної орієнтованості громад у питаннях активізації зайнятості місцевого населення шляхом запровадження моделі соціальної згуртованості та відповідальності;
- формування інвестиційної привабливості громади з метою створення нових робочих місць.

Індикаторами комплексного моніторингу ринку праці виступають система правових інструментів ринку праці, що регулюють сферу соціально-трудова відносин у країні та її регіонах; система показників щодо визначення попиту та

пропозицій на локальних ринках праці; методи щодо удосконалення оцінки зміни обсягів пропозиції робочої сили на ринку праці країни та її регіонів [2].

Формування стратегії розвитку громади повинна базуватися на синергічному поєднанні управлінського, експертного та партнерського підходів, що дозволить комплексно реагувати на зміни ринку праці та окреслити дієві механізми надання соціальних послуг у сфері зайнятості [3].

Впровадження інституту кар'єрного радника та інституту консультанта роботодавця є черговим етапом стратегічного розвитку сервісів державної служби зайнятості, як пріоритету децентралізації надання соціальних послуг у сфері зайнятості [4]. Запровадження даних видів сервісів державної служби зайнятості спрямоване на розширення та налагодження ефективних комунікацій з роботодавцями через застосування нових, сучасних форм роботи, які сприятимуть вирішенню проблеми «кадрового голоду» певного регіону або ОТГ.

Запровадження концепції сервісної держави базується на стрімкому використанні цифрових інструментів в бізнес процесах країни. Основними трендами цифрових змін бізнесу в Україні є: розвиток хмарних сервісів; побудова екосистеми для клієнта; діджиталізація внутрішніх та зовнішніх бізнес процесів. Вплив інноваційних процесів в бізнесі та країні формує сервісну інноваційну модель зайнятості населення.

Запровадження в громадах моделей соціальної згуртованості та відповідальності підвищить стратегічна орієнтованість громад, що буде сприяти активізації економічної діяльності населення та формуванню інвестиційної привабливості громади.

Отже, формування та розвиток сучасної системи соціальних послуг у сфері зайнятості із домінуванням їх на рівні місцевої громади розширить спектр цільових соціальних груп і одночасно підвищить адресність та якість надання соціальних послуг; забезпечить доступність, ефективність розподілу та використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів завдяки кращому реагуванню на потреби людей; забезпечить чіткий взаємозв'язок між коштами, які сплачують платники податків, і рівнем послуг, які надаються у громаді за рахунок цих коштів; створить сприятливі умови для надання соціальних послуг недержавними суб'єктами.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

2. Писаревський І. М. Складові комплексного моніторингу ринку праці / І. М. Писаревський, Ю. В. Краснокутська // Соціальна економіка. – 2017. – № 53 (1). – С. 110 – 114.

3. Берданова О. В. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади : навч. посіб. / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук. – Київ, 2017. – 121 с.

4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

КІЯНКА ІРИНА БОГДАНІВНА

*д. політ. н., доцент, доцент кафедри європейської інтеграції та права
Львівського регіонального інституту державного управління Національної
академії державного управління
при Президентіві України*

ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР БУТТЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

Аналізуючи проблему гуманітарної сфери України у ХХІ ст. слід зосередитись на основних пріоритетах, а саме людиноцентризму та реалізації людських талантів та здібностей в суспільстві. Долаючи постсовковість і традиції радянської людини, дуже важко зосередитись на людських цінностях і здобутках людства, іноді навіть вдаючись до популістських лозунгів та гасел.

Суть гуманітарної політики та її місце в системі державної політики України. Гуманітарна (від лат. *humanitus* – людство, людяність) політика (в найширшому розумінні цього терміна) має на меті «олюднення» всіх сфер і галузей суспільного буття, створення можливостей і умов для максимальної самореалізації кожної особистості, формування в неї внутрішньої потреби, сміливості і здатності брати участь у економічному, політичному і культурному житті держави та суспільства словом і ділом відстоювати гуманітарні пріоритети і цінності.

Термін гуманітарна політика вживається в «широкому» та «вузькому» розумінні.

У широкому розумінні гуманітарна політика спрямовується на формування, розвиток і збереження фундаментальних загальноцивілізаційних цінностей. Вони є вічними надбаннями історії, культуротворчої діяльності незліченних поколінь, надбаннями, що залишаються незмінними незалежно від якісних чи кількісних змін суспільних систем, географічних координат, тих або інших процесів а явищ. На них ми й повинні орієнтуватися у здійсненні гуманітарної політики України.

У зв'язку з цим заслуговують на увагу зауваження відомого українського політика-гуманіста, академіка В. Андрушенка. Він слушно зазначає, що людська цивілізація, людство – у всесвітньому розумінні – не в усьому є єдиною спільнотою. Воно поділяється на різноманітні цивілізації (типи культур), що розрізняються за певними ознаками, серед яких не останню роль відіграє конфесійна приналежність. Кожна з них має свою шкалу гуманітарних цінностей.

Й те, що ефективно «працює» в одному типіві культури, далеко не таким ефективним може виявитися в іншому¹. Директор Інституту стратегічних досліджень при всесвітньо відомому Гарвардському університеті С. Хантінгтон, відзначаючи такі цінності західної цивілізації, як

«ідеї індивідуалізму, лібералізму, конституціоналізму, прав людини, рівності, свободи, законності, демократії, вільного ринку, відокремлення церкви від держави» – водночас зауважує, що вони мають слабкий резонанс в ісламській, конфуціанській, японській та деяких інших культурах, до яких, до речі, він відносить також і православну культуру.

Отже, визначити місце України в складному розмаїтті світових культур не так просто. Найбільш переконливою здається точка зору дослідників, які обґрунтовують її приналежність до «східноєвропейсько-євразійського простору». Разом з тим, питанням залишається рівень «європейськості» нашого народу; стосовно ж «євразійства», скоріш, мова може йти не стільки про перспективу, скільки про «залишки», особливо історично набуті в процесі співіснування з народами колишніх Російської імперії та СРСР.

Слід також зауважити, що під впливом ряду факторів, у тому числі складу співзасновників та учасників Організації Об'єднаних Націй (ООН) у перші післявоєнні роки, саме ця, умовно кажучи, «західна» система гуманітарних цінностей була покладена в основу фундаментальних документів світової співдружності, таких, як Загальна декларація прав людини 1948 року, міжнародних пактів про права людини та ін.

Отже, орієнтація гуманітарної політики України саме на цю систему цінностей має як історичне (генетичне), так морально-психологічні і міжнародно-правові підстави. В ієрархії цих цінностей на першому плані, безперечно, стоять свобода та рівність. Не просто декларовані, а реальні, забезпечені як системою конституційних гарантій, так і діяльністю державних структур, у тому числі й правоохоронних органів.

Поруч зі свободою та рівністю в ряду найвищих гуманістичних цінностей стоїть соціальна справедливість. Здавна триває суперечка про її справжні критерії. Подолано застарілі уявлення, що такими критеріями мусять бути походження людини, її станова приналежність, розміри багатства. Нині все більшим стає розуміння того, що реальною підставою для оцінки людини, для визначення міри справедливого ставлення до неї є, перш за все, реальний внесок кожного у формування та збагачення тих вічних цінностей, які є спільним надбанням багатьох поколінь.

Як вважає Карлова В., що основними пріоритетними напрямками, мають бути:

- утвердження української мови як єдиної державної мови, забезпечення її всебічного розвитку і функціонування в усіх сферах суспільного життя;

- упровадження національної концепції історії, до розробки якої мають бути долучені провідні наукові, дослідні й аналітичні інституції України, політично незаангажовані фахівці, її реалізація має здійснюватися з обов'язковим залученням прихильників різних інтерпретацій історичного минулого, з широким обговоренням у суспільстві найбільш дискусійних питань вітчизняної історії;

- реалізація державної культурної політики, спрямованої на підтримку розвитку української культури та культур національних меншин і корінних

народів;

– реалізація виваженої державної інформаційної політики як важливого чинника формування і зміцнення національної самосвідомості громадян України;

– досягнення громадянської злагоди, формування толерантних відносин та шанобливого ставлення між представниками різних національностей, віросповідань та релігійних груп в Україні;

– формування та реалізація державної політики патріотичного виховання громадян.

Все це дає підстави для висновку, що справжня гуманізація суспільного життя полягає у створенні можливостей і умов не стільки для споживання і спостереження, скільки для свідомої і творчої діяльності, для вільної праці людини. Без належних техніко-економічних, соціальних, екологічних, медико-санітарних умов і навіть психологічної атмосфери для такої праці будь-які розмови про гуманізацію залишатимуться безвідповідальними.

В суспільстві актуальні очікування змін не тільки в економіці і політиці, але й в гуманітарній сфері. Це додатковий гуманістичний і психологічний резерв влади, яким вона майже не користується. Прийняття великої кількості законів гуманітарного спрямування, не забезпечених економічно, надання пільг фірмам і організаціям, які корумповані і працюють лише на власний інтерес, тільки хаотизує гуманітарну політику, викликає соціальне напруження в масах.

Список використаних джерел:

1. Богуцький Ю. П. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, З. О. Безвершук, Л. М. Новохатько – Режим доступу : http://pidruchniki.com.ua/15840720/kulturologiya/ukrayinska_kultura_v_yevropeyskomu_konteksti_-_bogutski.

2. Гуманітарна політика Української Держави в новітній період : монографія / ред. С. І. Здіорук – К. : НІСД, 2006 – 403 с. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/book/Zdioruk2/index.htm>.

3. Дзоз В. О. Гуманітарна політика України: проблеми формування та реалізації (соціально-філософський аналіз) / В. О. Дзоз. – К. : Знання України, 2006. – 316 с.

4. Дзоз В. О. Освіта в структурі державної гуманітарної політики / В. О. Дзоз // Нова парадигма. Журнал наукових праць. Філософія. Соціологія. Політологія. – К., 2005. – Вип. 46. – С. 64 – 71.

5. Жулинський М. Гуманітарний розвиток України, або Як нам набути духовну ідентичність / М. Жулинський // Імідж. Уа. – 2008. – № 3. – С. 3 – 6.

6. Єленський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні / В. Є. Єленський. – К., 2002. – 513 с.

7. Карлова В. Місце та роль гуманітарного простору у формуванні національної самосвідомості / В. Карлова. – Режим доступу : <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-1-7.pdf>.

8. Овчаренко С. В. Гуманітарна та культурна політика : навч. посіб. / С. В. Овчаренко. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. – 152 с.

9. Петровський П. В. Гуманітарне знання в системі державного управління / П. В. Петровський. – Режим доступу : http://academy.gov.ua/ej/ej7/doc_pdf/petrovsky.pdf.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Акімов Олександр Олексійович – к. держ. упр., доцент, заслужений економіст України, начальник відділу правового забезпечення Національної служби посередництва і примирення

Акімова Людмила Миколаївна – д. держ. упр., доцент, заслужений працівник освіти України, професор кафедри фінансів та економіки природокористування Національного університету водного господарства та природокористування

Александров Алексей Владимирович – студент спеціальності «правовое обеспечение национальной безопасности» Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Алексейчик Елизавета Андреевна – студентка факультета управління Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Альошина Тетяна Сергіївна – студентка Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Андилевко Татьяна Валерьевна – научный сотрудник сектора трудовых отношений отдела человеческого развития и демографии ГНУ «Институт экономики НАН Беларуси»

Андреев Сергей – студент 3 курса спеціальності «Социология» Белорусского государственного экономического университета

Андренко Ірина Борисівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Андріяников Павел Юрьевич – магистр государственного и муниципального управления Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Ариненко Анастасия Юрьевна – студентка 3 курса спеціальності «Государственное управление и экономика» Академії управління при Президенті Республіке Беларусь

Арнаутова Вікторія Володимирівна – к. псих. н., радниця міністра внутрішніх справ з гендерних питань

Арутюнян Гаяне Симоновна – канд. псих. наук, доцент кафедри психології Академії государственного управления Республики Армения

Бакай Андрій Євгенович – аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентіві України, заступник начальника управління – начальник оперативно-медичного відділу управління охорони здоров'я Департаменту персоналу Адміністрації Державної прикордонної служби України

Балака Євгеній Іванович – к. е. н., доцент, доцент кафедри транспортних систем та логістики Українського державного університету залізничного транспорту

Батир Юрій Георгійович – к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

Бачинська Олена Миколаївна – к. е. н., викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу

Безпалова Марія Олександрівна – головний спеціаліст загального відділу управління по експлуатації житлового господарства департаменту житлового господарства Дніпровської міської ради

Бекетова Анастасія Павлівна – студентка 3 курсу спеціальності «соціологія» кафедри історії та права гірничого факультету Донецького національного технічного університету

Берташ Борис Миколайович – к. е. н., доцент Рівненського державного гуманітарного університету

Биличенко Андрей Анатольевич – магістрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Богданович Ольга Анатоліївна – старший викладач кафедри «Агрологістики та управління ланцюгами постачань» Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка

Бойко Роман Володимирович – слухач магістратури економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Болбас Олександр Миколайович – аспірант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Болтенкова Катерина Володимирівна – студентка 3 курсу кафедри економіки та підприємництва Національної металургійної академії України

Бондаренко Ксенія Вікторівна – здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту економіки, управління і адміністрування Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Бородей Людмила Станиславовна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Босько Ольга Владимировна – канд. філол. наук, ведучий спеціаліст Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Бричко Аліна Михайлівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

Брушковська Дар'я Віталіївна – студентка факультету обліку оподаткування та інформаційних систем Київського Національного торговельно-економічного університету

Векленко Анна – студентка спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Вибодовська Любов Бадрівна – магістр ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Власенко Марина Павловна – студентка 3 курсу Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Власюк Валерій Євгенович – д. е. н., професор, професор кафедри економіки та соціально-трудових відносин Університету митної справи та фінансів

Волкова Наталія Вікторівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Володько Светлана Михайловна – канд. пед. наук, доцент кафедри делового англійського язика Белорусского государственного экономического университета

Ворона Петро Васильович – д. держ. упр., доцент, перший проректор Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Воронцовая Людмила Григорьевна – магістр управління и економіки, заведующая сектором анализа макроэкономической динамики Інститута економіки НАН Республики Беларусь

Гавриловец Анна Викторовна – студентка 3 курсу факультета управління Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Гаравская Екатерина Дмитриевна – студентка факультета управління Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Герасименко Анна Петрівна – студентка 3 курсу факультету міжнародної економіки та менеджменту ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана»

Герман Наталія Володимирівна – к. пед. н., доцент, доцент кафедри екології, географії і туризму Рівненського державного гуманітарного університету

Гнітько Інеса Валеріївна – к. фарм. н., докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України

Годько Інна Олегівна – студентка факультету управління Університету митної справи та фінансів

Гончарук Наталія Трохимівна – д. держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Гришко Ксения Андреевна – студентка 3 курсу факультета управління Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Гродникова Дарья Дмитриевна – студентка 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Інститута управленческих кадров Академии управления при Президенте Республике Беларусь

Грудницький Василь Миколайович – к. ю. н., доцент, доцент кафедри історії та права ДВНЗ «Донецький національний технічний університет

Грудько Кристина Петровна – студентка 3 курсу Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Гуріна Марина Васильевна – старший преподаватель кафедри конституционного и административного права Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Гут Володимир Володимирович – слухач магістратури Подільського державного аграрно-технічного університету

Данилевська Олександра Олександрівна – аспірантка Інституту законодавства Верховної Ради України

Дейнега Інна Олександрівна – д. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту, заступник декана з навчальної роботи факультету документальних комунікацій та менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету

Демарецька Олена Сергіївна – магістр спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Демченко Володимир Миколайович – к. філос. н., доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

Деревенчук Карина Сергеевна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Джигя Лілія Валеріївна – студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Димитрієва Олена Дмитрівна – студентка 3 курсу кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Дідковська Валерія Юріївна – аспірантка кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Добрянська Олена Миколаївна – аспірантка кафедри публічного управління та права КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР»

Довба Іванна Василівна – старший викладач кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Дробітько Інна Ігорівна – студентка 4 курсу спеціальності «Економіка підприємств» Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка

Друзенко Марія Петрівна – слухачка кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президенті України

Дубешко Людмила Александровна – магістрант Академії управління при Президенті Республіки Беларусь, начальник управління економіки головного управління економіки і фінансів Міністерства транспорту і комунікацій Республіки Беларусь

Ерегіна Анна Геннадіївна – канд. соц. наук, доцент кафедри філософії, соціології і психології управління Нижегородського інституту управління – філіала РАНХиГС при Президенті РФ

Ермаков Андрей Михайлович – слухач магистратури юридического факультета Среднерусского інституту управління – філіала РАНХиГС при Президенті РФ

Ермакова Елеонора Ериховна – старший преподаватель кафедри управління економіки і фінансов Брестского государственного технического університета

Ефимченко Дарья Сергеевна – студентка 3 курсу Інституту управленческих кадрів Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Євтушенко Вячеслав Вікторович – здобувач Національної академії державного управління при Президенті України

Сторенкова Юлія Олександрівна – заступник начальника відділу комунальної власності управління стратегічного планування та комунальної власності виконавчого апарату Дніпропетровської обласної ради

Жечкова Аліна Євгенівна – студентка кафедри менеджменту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Жмакина Татьяна Владимировна – старший преподаватель кафедры социальной политики и идеологии Института государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Жуль Артем Викторович – магистрант факультету государственного и муниципального управления Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Забурдайло Аліна Михайлівна – студентка факультету менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Зайка Олександра Віталіївна – студентка 3 курсу факультету економіки та менеджменту Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана

Захарова Юлія Александровна – студентка 3 курса Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республике Беларусь

Зелёная Алина Максимовна – студентка 3 курса Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республике Беларусь

Зеленкова Карина Сергеевна – студентка 3 курса специальности «Политический менеджмент Белорусского государственного экономического университета

Зомчак Лариса Миколаївна – к. е. н, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики Львівського національного університету імені Івана Франка

Зуб Алла Василівна – аспірантка кафедри соціальної і гуманітарної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Ігнат'єв Олександр Михайлович – аспірант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Ільєнко Алла В'ячеславівна – старший викладач кафедри управління персоналом та економіки праці Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана

Ільєнко Артем Сергійович – аспірант кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

Канан Аюб – аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом

Квакуш Євгенія Андріївна – слухачка магістратури кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Кветко Егор Александрович – студент 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Кербікова Алла Степанівна – старший викладач кафедри економіки та підприємництва Національної металургійної академії України

Кірсєва Ольга Борисівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Клевец Вєра Александровна – слухатель магістратури факультета інноваційний підготовки кафедри економічної теорії Академії управління при Президенті Рєспубліки Беларусь

Клименко Катєрина Володимировна – к. е. н., старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»

Клімьоновна Ольга Миколівна – слухач магістратури державного управління Навчально-наукового інституту післядипломної освіти ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Клюкин Роман Юрьевич – слухач магістратури государственного и муниципального управления Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Коваленко Дарина Валєрійвна – слухачка 1 курсу магістратури факультету фінансів та банківської справи Київського національного торговельно-економічного Університету

Ковальчук Назарій Юрійович – слухач магістратури Тернопільського національного економічного університету

Коврей Валєнтина Алексєєвна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економічного розвитку и менеджмента Академії управління при Президенті Рєспубліки Беларусь

Ковчун Максим Сергєєвич – студент 3 курсу Академії управління при Президенті Рєспубліки Беларусь

Коленко Вікторія Вікторівна – аспірантка навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Колосовська Грина Ігорівна – к. держ. н., доцент, доцент кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Кондратюк Александра Эдуардовна – студентка 3 курсу економічного факультета Брєстского государственного технического университета

Кондратюк Катєрина Володимирівна – студентка 1 курсу економічного факультету Львівського національного аграрного університету

Коновал Анна Володимирівна – здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту економіки, управління і адміністрування Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Конюшкова Ольга Дєнісовна – студентка 2 курсу факультета управління Нижегородского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Корєцький Юрій Олександрович – аспірант кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

Коровка Дєнис Владимирович – магістрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Корольчук Олена Ласлівна – к. держ. упр., докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президенті України

Коротких Людмила Сергіївна – слухачка 1 курсу магістратури факультету фінансів та банківської справи Київського національного торговельно-економічного університету

Корякина Ксения Сергеевна – студентка 3 курсу факультета управління Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Кофанова Олена Вікторівна – д. пед. н., професор, професор кафедри інженерної екології Інституту енергозбереження та енергоменеджменту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Кравцова Тетяна Василівна – к. т. н., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Кравченко Мілена В'ячеславівна – д. держ. упр., професор, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президенті України

Кравчук Анна Александровна – студентка 3 курсу факультета управління Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Кравчук Олександр Богданович – слухач магістратури Тернопільського національного економічного університету

Крайняк Аліна Вадимівна – студентка факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Краснов Руслан Загідович – слухач магістратури Національної академії державного управління при Президенті України

Краснокутська Юлія Вадимівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Кречетова Віра Альбертівна – к. соц. н., доцент кафедри історії та права гірничого факультету Донецького національного технічного університету

Кривенкова Руслана Юрійвна – старший викладач ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Крук Елена Владимировна – аспірантка кафедри публічного адміністрування в сфері громадянської захисти Національного університету громадянської захисти України

Куліш Анастасія Валеріївна – студентка 3 курсу спеціальності «Облік та оподаткування» Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Кухарева Діана Александровна – студентка 2 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Лавренцов Ілля Юрійович – слухач магістратури факультету менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Лазаренко Анастасія Ігоревна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Латкіна Світлана Антонівна – старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету

Лебедєва Надія Анатоліївна – аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом

Левковець Наталія Петрівна – старший викладач кафедри «Фінанси, облік і аудит» Національного транспортного університету

Лемешова Татяна Владимировна – старший преподаватель кафедри філософії і методології університетського образования Республіканського інститута вищої школи

Леміш Віра Григорівна – слухачка магістратури факультету соціології та управління Запорізького національного університету

Леонович Лада Витальевна – студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Лещух Ірина Володимирівна – к. е. н., науковий співробітник відділу просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України»

Літовченко Вікторія Вікторівна – студентка 4 курсу педагогічного відділення КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І. С. Нечуя-Левицького»

Логанова Катерина Олеговна – ассистент кафедри «Административное и уголовное право» Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Лукаш Світлана Миколаївна – к. е. н., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування, заступник декана факультету економіки і менеджменту Сумського національного аграрного університету

Лядська Віталія Валеріївна – студентка 3 курсу, спеціальності «Облік та оподаткування» Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Мазурин Юлія Олеговна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Макарова Світлана – студентка Університету митної справи та фінансів

Мала Світлана Григорівна – аспірантка кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Малімон Віталій Іванович – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Маркова Діана Сергеевна – студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Мармашова Светлана Прокопьевна – магістр економіки, старший преподаватель кафедри маркетинга ГУО «Інститут бізнеса Белорусского государственного университета»

Мартиненко Наталія Василівна – аспірантка кафедри соціальної та гуманітарної політики Харківського регіонального інститут державного

управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Маслак Дмитрій Александрович – студент 4 курсу факультета управління Інститута управленческих кадров Академіи управління при Президенте Республіки Беларусь

Машкіна Ольга Іванівна – аспірантка кафедри соціальної і гуманітарної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Меляков Антон Володимирович – к. і. н., доцент, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Мельнишин Лев Васильович – аспірант кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Мешкова-Кравченко Наталія Віталіївна – старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету

Минич Вікторія Павловна – студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров Академіи управління при Президенте Республіке Беларусь

Мисюк Вікторія Олександрівна – к. е. н., асистент кафедри фінансового аналізу та аудиту Київського національного торговельно-економічного університету

Мишкова Маргарита Петровна – старший преподаватель кафедри управління, економіки и финансов, інженерно-економічного факультета заочного обучения Брестского государственного технического университета міського господарства імені О. М. Бекетова

Мокрецов Сергій Євгенович – д. держ. упр., професор кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентіві України

Морозова Наталія Николаевна – канд. економ. наук, доцент, доцент кафедри економіки організації Академіи управління при Президенте Республіки Беларусь

Москалюк Сергей Владимирович – соискатель учебно-научно-производственного центра Национального университета гражданской защиты Украины

Мышковец Петр Олегович – студент 3 курсу факультета економіки и права Учреждения образования «Барановичский государственный университет»

Наркевич Елена Владимировна – студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров Академіи управління при Президенте Республіки Беларусь

Науменко Артем Олександрович – к. е. н., докторант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Нечаева Екатерина Валерьевна – студентка 3 курсу Інститута управленческих кадров Академіи управління при Президенте Республіке Беларусь

Ніколайчук Тетяна Олексіївна – аспірантка кафедри економіки природокористування Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Новицька Наталія Володимирівна – слухачка магістратури Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

Носков Олексій Миколайович – аспірант Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Нохріна Лариса Анатоліївна – к. т. н., доцент, доцент кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Олеферович Диана Витальевна – студентка 3 курсу Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіке Беларусь

Олійник Наталія Миколаївна – к. т. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету

Орлова Алла Іванівна – аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, начальник відділу аналітичної роботи та комунікацій апарату Одеської обласної ради

Остапюк Олександра Вікторівна – студентка 2 курсу кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету

П'ята Андрій Михайлович – слухач 1 курсу магістратури факультету фінансів та банківської справи Київського національного торговельно-економічного університету

Павлій Назарій Миколайович – аспірант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Падафет Юлія Геннадіївна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Панежанка Владислав Дмитрієвич – студент 3 курсу спеціальності «Мировая экономика» Белорусского государственного экономического университета

Пашинська Вікторія Андріївна – здобувач вищої освіти II освітнього рівня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету

Петрівський Ярослав Борисович – д. т. н., професор, професор кафедри економічної кібернетики Рівненського державного гуманітарного університету

Петрух Оксана Андріївна – аспірант кафедри менеджменту Львівського національного університету імені Івана Франка

Петушков Евгений Николаевич – студент 1 курсу Академії управління при Президенті Республіке Беларусь

Пикалова Наталія Борисовна – магістрант государственного и муниципального управления Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Пирогова Юлія Михайловна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіке Беларусь

Пиртко Мар'ян Сергійович – аспірант кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства

Пирштук Диана Івановна – студентка 4 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Поліщук Юлія Андріївна – аспірант кафедри економічної політики та менеджменту Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Половін Сергій Миколайович – старший викладач кафедри мовної підготовки ДВНЗ Донецький Національний Технічний Університет

Постернак Катерина Вячеславівна – слухач магістратури державного управління ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Пресняков Віталій Александрович – студент 3 курсу спеціальності «Политический менеджмент» Белорусского государственного экономического университета

Прокофьева Александра Александровна – студентка 2 курсу Белорусского государственного экономического университета

Проценко Вікторія Олегівна – слухач магістратури Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Процько Максим Ігорович – студент юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Прудіус Леся Василівна – д. держ. упр., заступник директора – керівник центру оцінювання кандидатів на зайняття посад державної служби Української школи урядування

Пустовіт Анна Ігорівна – студентка Донбаської національної академії будівництва і архітектури

Пустовіт Наталія Олександрівна – студентка факультету обліку оподаткування та інформаційних систем Київського Національного Торговельно-Економічного університету

Радиш Роман Васильович – слухач магістратури Вінницької академії неперервної освіти

Райкова Ірина Юріївна – студентка факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин Університету митної справи та фінансів

Ремезь Юлія Борисівна – к. е. н., старший викладач кафедри маркетингу ім. А. Ф. Павленка ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

Рибалка Кристіна Вячеславівна – слухач магістратури Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рижков Андрій Сергійович – слухач магістратури Подільського державного аграрно-технічного університету

Руденко Людмила Валентинівна – студентка Навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

Рутко Дина Федоровна – канд. економ. наук, доцент, доцент кафедри міжнародних отношений Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Рябинина Юлія Александровна – студентка 2 курсу Белорусского государственного экономического университета

Савенок Элла Алексеевна – канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры международных отношений Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Савина Татьяна Николаевна – канд. эконом. наук, доцент, доцент кафедры теоретической экономики и экономической безопасности Национального исследовательского Мордовского государственного университета им. Н. П. Огарева

Савостьяненко Максим Владимирович – старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»

Сапунова Полина Константиновна – студентка 3 курса специальности «Государственное управление и экономика» Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республике Беларусь

Сегеда Ирина Васильевна – к. е. н., старший викладач кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Семенець-Орлова Інна Андріївна – д. держ. упр., доцент кафедри політології та соціології Національного авіаційного університету

Семенова Владислава Николаевна – канд. филос. наук, доцент, доцент кафедри социальной политики и идеологии Института государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Семенцова Олена Володимирівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Українського державного університету залізничного транспорту

Середа Анна Васильевна – студентка 3 курсу Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Серьогіна Наталія Камілівна – к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Сидельникова Елена Сергеевна – магистр государственного управления, старший преподаватель кафедры иноязычной коммуникации факультета инновационной подготовки Института управленческих кадров Академии управления при Президенте Республики Беларусь

Синюра-Ростун Надія Романівна – к. е. н., науковий співробітник сектору просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України»

Сириця Віталій Володимирович – студент факультету менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Смагар Лілія Борисівна – лікар загальної практики-сімейний лікар КНП «Міська поліклініка №10» Харківської міської ради

Соболева Катерина Євгенівна – слухатель магистратури государственного и муниципального управления Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Солодовнікова Катерина Василівна – здобувач спеціальності «Економіка» Херсонського національного технічного університету

Сторожиков Гліб Максимович – студент у галузі архітектурного проектування та внутрішнього інтер'єру Київського коледжу будівництва, архітектури та дизайну

Сторожилова Уляна Леонідівна – к. е. н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування Українського державного університету залізничного транспорту

Стуло Эвелина Сергеевна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Сулима Анна Николаевна – магістр Среднерусского інститута управління – філіала РАНХиГС при Президенті РФ

Східницька Галина Володимирівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного аграрного університету

Тансхіна Орна Віталіївна – студентка 4 курсу спеціальності «Менеджмент» Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Тарасевич Марта Вадимовна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Тарасенко Анна Віталіївна – студентка Харківського національного університету імені Семена Кузнеця

Тарасенко Сергей Витальевич – магістр Среднерусского інститута управління – філіала РАНХиГС при Президенті РФ

Терещенко Елизавета Александровна – студентка 3 курсу спеціальності «Управління інформаційними ресурсами» Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Титарчук Майя Володимирівна – аспірантка кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Ткач Тетяна Андріївна – слухачка Національної академії державного управління при Президенті України

Топоровська Вікторія Володимирівна – студентка Торговельно-економічного коледжу Київського національного Торговельно-економічного університету

Тростянська Карина Миколаївна – к. е. н., доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Трусова Лина Андреевна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Урбанський Віталій Петрович – студент 6 курсу спеціальності «державне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету

Філіппова Юлія Владиславівна – аспірантка кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президенті України, керівник ГО «Центр спортивної дипломатії»

Федотова Тетяна Анатоліївна – к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Федушко Соломія Степанівна – к. т. н., доцент, доцент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка»

Хаварівська Галина Степанівна – к. держ. упр., доцент кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Хижнякова Надія Олександрівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету

Хмиров Ігор Михайлович – к. п. н., доцент, докторант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Хомутов Андрій Олегович – студент 2 курсу факультету «Публічне управління та адміністрування» Донецького національного технічного університету

Ченька Мар'яна Василівна – студентка кафедри «Інформаційні системи та мережі» Національного університету «Львівська політехніка»

Чепелєв Олександр Олександрович – аспірант 2 курсу кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Чепикова Віолетта Вікторівна – магістр техн. наук, старший преподаватель кафедри інфокомунікаційних технологій Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники

Чербар Валентина Анатоліївна – слухачка кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України

Черкас Захар Олегович – студент 3 курсу факультета економіки і права Учреждения образования «Барановичский государственный университет»

Чернявская Янина Александровна – студентка факультета управління Академії управління при Президенте Республики Беларусь

Чернятевич Ярослава Василівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою Національної академії державного управління при Президентові України

Черченко Наталія Володимирівна – канд. економ. наук, доцент, заведуючий кафедрой маркетинга ГУО «Институт бизнеса Белорусского государственного университета»

Чистякова Анна Александровна – магістрант государственного и муниципального управления, Среднерусского института управления – филиала РАНХиГС при Президенте РФ

Чорноморд Євгенія Євгенівна – студентка 2 курсу факультету міжнародних економічних відносин Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця

Чуєнков Андрій Андрійович – студент факультету обліку оподаткування та інформаційних систем Київського Національного торговельно-економічного університету

Шандова Наталія Вікторівна – д. е. н., доцент, професор кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету

Шаповалова і. В. – асистент кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування Донецького національного університету економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Шатило Артем Сергеевич – студент 3 курсу спеціальності «Государственное управление и экономика» Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Шведун Вікторія Олександрівна – д. держ. упр., професор, завідувач кафедри менеджменту навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Шевчик Катерина Сергеевна – студентка 3 курсу Академії управління при Президенті Республіке Беларусь

Шелест Вероніка Сергеевна – студентка 3 курсу Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіке Беларусь

Шикір Дмитро Олександрович – студент 3 курсу юридичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

Шишко Антон Анатольевич – студент 4 курсу спеціальності «Маркетинг» ГУО «Інститут бізнеса Белорусского государственного университета»

Шостак Інна Володимирівна – к. е. н., провідний науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії соціальних досліджень ринку праці Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Шуст Александр Сергеевич – старший преподаватель кафедри міжнародних отношений Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Щемелева Елена Владимировна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки організації факультета управління Інституту управленческих кадров Академії управління при Президенті Республіки Беларусь

Щербакова Аліна Дмитрівна – слухачка магістратури факультету соціології та управління Запорізького національного університету

Юринець Зорина Володимирівна – д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту Львівського національного університету імені Івана Франка

Юринець Ростислав Володимирович – к. е. н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем та мереж Національного університету «Львівська політехніка»

Юриш Альбіна – студентка 3 курсу спеціальності «Мировая экономика» Белорусского государственного экономического университета

Язвінська Тетяна Володимирівна – слухач магістратури Рівненського державного гуманітарного університету

Яковченко Марія Андріївна – студентка кафедри політології та соціології Національного авіаційного університету

Якутович Станіслав Сергеевич – студент 4 курсу спеціальності «Маркетинг» ГУО «Інститут бізнеса Белорусского государственного университета»

Ярмолич Ілона Миколаївна – слухачка магістратури навчально-методичного центру післядипломної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНИМ І ГУМАНІТАРНИМ РОЗВИТКОМ**

Матеріали
XIII Науково-практичної
конференції за міжнародною участю, присвяченої пам'яті
Решетніченка Андрія Володимировича
(м. Дніпро, 29 листопада 2019 р.)

Українською, російською, англійською мовами

За зміст та мовностилістичне редагування
відповідальність несуть автори

Комп'ютерний оригінал-макет О. Б. Кіреєвої

Ум. друк. арк. 36,5

Обл.-вид. арк. 42,9

Тираж 200 пр.

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України
Україна, 49044, Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1743 від 06.04.2004